הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org

סדור

ע"י חיים תשס"ח

הגיון לב

בו מטע לסתפאר

נועם מגדים, מהגאון העצום הנודע בעל ס' · **פורת יוסף ופרי מגדים** או"ח ויו"ד · הוא קונטרס כלול הבקור ע"כ מנהגים · והכרעת דיניהם · לא בא עוד כבושם הזה עד ימיו · ולא היה עוד לעולמים · כי יצא הפעם ראשונה לאור הדפוס ·

עם

מקור ברכה, הוא קונטרס הבאור תוכו רצוף דברי כל גדולי מבקרי זמנינו · בנוסחאות התפלות והחנות שבחות ברכות והודאות הסדורים לפנינו · לדעת למצוא ממקור מי המה נובעים · ומועדי הווסדם · וציוני המקורות מן התלמודים מדרשים מכילתות תוספתות ראשונים ואחרונים שבאו בם זכרונם ובאורם · ונשלם המלאכה במקום שהשמיטו ידיהם המה · מאיש משכיל ונבון מדע חכם חרשים מ' **אל' לאנדסהוט** איש ליסא המתגורר כעת בברלין · אמן נפלא מחבר הקונטרס הנאמר · ונלוה עוד איזה הערות נוספות נכבדות מני המוציא לאור · חצעיר בעמו **ה' עדלמאן**

Königsberg.

Adolph Samter.

1845.

בס"ד

ספר זה נסרק ונעבד ע"י
"יודאיקה אימג' אוצרות התורה בע"מ".
ניתנת רשות ל"היברא בוקס" שע"י חיים רוזנברג"
להכניסו לאתר ולהפיצו לצורך שימוש אישי בלבד.
וזאת למודעי
אין רשות לאף אחד להדפיסו או להעתיקו
בכל אופן שהוא או בכל אמצעי שהוא
בין בחינם בין בשכר בין ליחיד בין לרבים

ניתן להשיג עותק מספר זה ועוד ספרים
וכן התוכנה אוצרות התורה המשולבת
(בשילוב אוצר הפוסקים)
אצל:
בית ספריית מורגנשטרן
רחוב רבא 14 ת.ד. 3620 אשדוד
טלפון 08-866-0821 פקס 08-866-5059

OTZROT HATORAH
THE MORGENSTERN LIBRARY
14 RAVAH STREET
P.O.B.3620 ASDOD, ISRAEL
Email- kidosheypolin@bezeqint.net

This sefer has been provided by
Judaica Image OTZROT HATORAH for individual use only.
All rights reserved by Judaica Image OTZROT HATORAH.
Permission is only granted to Hebrew Books Org.
No Permission is granted (in any form to distribute these books)
to anyone else even if they don't sell them.

Gedruckt bei Samter & Rathke.

Vorwort.

Die von dem Herrn Hirsch Edelmann beabsichtigte Herausgabe mehrerer Werke aus der ältern jüdischen Literatur, ist als ein die Wissenschaft des Judenthums fördernd es Beginnen den Freunden und Pflegern dieser Studien überaus willkommen. Da Herr Edelmann selbst eine ausgebreitete Kenntniß auf diesem Gebiete besitzt, so läßt sich wohl in Rücksicht auf die von ihm selbst zu edirende Werke, als auch auf die unter seiner Leitung durch Mitwirkung anderer Gelehrten besorgten Arbeiten erwarten, daß sie für die Gelehrten von Interesse sein werden. Der demnächst erscheinende Siddur mit den literarhistorischen Beiträgen und Nachweisungen über Alter, Entstehung und Abfassung des jüdischen Gebetcyclus von Herrn L. Landshuth mit vielem Fleiße theils aus eignen Studien, theils aus den Werken jüdischer Forscher zusammengetragen, ist ein schätzbares Werk und wird, als durchaus im Interesse der Wissenschaft unternommen, gewiß nicht verfehlen, die Theilnahme der Gelehrten sich zu gewinnen, so wie die Verbreitung dieser Bearbeitung wohl dazu beitragen kann, den Sinn für literarhistorische Untersuchungen auch da zu erwecken, wo diese Seite der jüdischen Geistesthätigkeit weniger bisher war beachtet worden.

Gern gebe ich auf den an mich ergangenen Wunsch des Unternehmers dieser neuen Ausgaben diese Erklärung ab, und wünsche, daß dieselben als werthvolles Hilfsmittel für Gelehrsamkeit und Wissenschaft überall Gruß und Anerkennung finden mögen und nicht durch widerwärtige Hindernisse ein Unternehmen gestört werde, das die nützlichsten Erfolge zu verheißen sich anläßt.

Berlin, den 19. Mai 1846.

Dr. Michael Sachs.

Verzeichniß

der von dem Herrn L. Landshuth in dem Kommentare angeführten Werke und Stellen.

א Orient, Literaturblatt 1842, S. 376. — ב Dukes, zur religiösen Poesie S. 55. — ג das. S. 144. — ד das. das. — ה Orient, Literaturblatt 1842. S. 376. — ו Zunz, Gottesdienstl. Vort. S. 377. Anmerk. g. — ז das. S. 369. — ח das. S. 370. — ט Josephus 1. — י Zunz, Gottesd. Vortr. S. 370. — יא das. das. Anmerkung a. — יב das. das. S. 367. — יד Protokolle der zweiten R. Vs. S. 306. — טו Reinhold, Repert. für theol. Liter. 1843, Bd. 42, S. 2. — טז Sachs, relig. Poesie in Spanien. S. 173. — יז Zunz, Gottesd. Vort. S. 376. — יח Bodenschatz, Buch 2., S. 86. — יט Schudt, jüdische Merkwürdigkeiten, Thl. 2. S. 70. — כ Rappoport, Bikure Haittim תקצא S. 100. Zunz das. — כא Frankel, Zeitschrift 1845 S. 99 — כב Jost, Annalen, 1841. No. 41. — כג Joel Bril im Psalmenkommentar. Reggio, Kerem Chemed, Thl. 5 S. 255. — כד Dukes, rel. Poesie. S. 80. — כה Zunz, zur Literatur. S. 314. — כו das. S. 387 f. — כז Dukes, zur Kenntniß der rel. Poesie. S. 149. — כח Orient 1841 No. 52. — כט Zunz, zur Literatur S. 306. — ל Dukes, zur Kenntniß ꝛc. S. 100. — לא de Rossii, Katalog No. 894, 959. — לב Zunz, zur Literatur S. 378 Anmerk. — לג Rappoport und Zunz, Bikure Haittim, S. 337. Dukes das. S. 100. — לד Orient 1843, S. 419. — לה Dukes, rel. Poesie, S. 173. — לו Zunz, Gottesd. Vort. S. 393. — לז de Rossi, — לח de Rossi, No. 166. — לט Geiger, Zeitschrift, Thl. 2. S. 374. — מ Zunz, zur Literatur, S. 127. — מא Dukes, zur Kenntniß ꝛc. S. 153.

בקורת כללית ע"פ ד"ת בכבוד ומשפט העמים אשר בזמנינו

הרב הגאון הגדול בעל פחד יצחק אות ג' דף ז' זה לשונו שם · ראיה ברורה ועצות לכל קורא שקז"ל וכן כל מקום שנזכר בספרנו ובכל הס' גוי או גויים שלא ידונר רק מעובדי אלילים כוכבים ומזלות ותרפים, ולא בכלל בזה המזיקים הנקראים בלע"ז קרסטיאני, שהרי אמרו גוי בתר ערבא אזיל, ועיניהו רואות שאינם הולכים אחר הערב רק בע"ק או שלוף דוץ כמוהו, וכן אמרו שקשורים אשביעות דמים רביעה וגזילה, ואולו לא די שאינם קשורים בזה, אלא שעוכשיו באכזרות קמה יותר ממנו כל שופכי דמים וכל שובב עם כל בהמה ועם כל אדם, ובפרט עוכשיו הגבנים יותר ממה שכתוב בתורה, והם אין מסבתן לע"ז אלא את אלהים הם עובדים, ואנו מתרפאים ומסתפרים מהם בכל עת, ואין לנו קצת אסור ללמד להם דברי תורה ולהתייחד עמהם, ועיין ר"ן פ"ב דע"ז דף שכ"ה ב' אבל הגוים שבמקומות הללו שאינם קשורים כו' אדרבה מכין ועושין כו' מותר, ועיין באר הגולה על ק"מ ס' תכ"ה סעיף ה' אות ט' שם לא אמרו כו' אבל הגוים אשר אנחנו גולים בלילם ומוזהרים בינינו המאמינים בקדוש העולם ובילי"מ ובכמה עקרי הד"ת וכל כוונתם לעובדה שמים וארץ כמו שכ' הפוסקים והביאן רמ"א באו"ח סימן קכ"ו בהגהה, אנחנו מחויבים להתפלל בשלומם ולדרוש טובתם כו' כאשר האריך בזה בעל מעשי ה' בשדר הגלה בפסוק שפוך, והרמב"ם כ' להלכה כדי יהושע בפ' קלק דף ק"ה א' דקסילי א"ה יש להם קלק לעוה"ב, ועיין ב"י בק"מ סי' רס"ו גוים שבזמן הזה אינם בכלל עובדי כוכבים לענין אבידה ולכל שארי הדברים, ועיין ס' אלה המצות מלוה תקכ"ה תע"ז ותקס"ד, ותו"ט מצנה ב' ממס' ע"ז על גוים שבזמנו לאחר שאינם יודעים בטיב ע"ז עכ"ל: הריב"ש סימן קי"ט כ' הכוכבים נקראים גרים תושבים: הגאון יעב"ץ בס' שבט לנו בסילים הכוכבים נקראים לנו אחים ואינם בכלל נכרים: הרב בעל ס' הברית מאמר י"ג פ"ה ק"ב ואהבת לרעך כמוך כל אומות במשמע כו' ומלאכו בכתוב שאף העובד כוכבים נקרא רעה כמ"ש (ש"ב ט"ו) קושי הערכי רעה דוד והוא היה עובד כוכבים לדעת" קז"ל כמו אתי הגתי אשר עם לוד בגרתו מפני שנשלום בנו, ובתורה (שמות י"א) ושאלו איש מאת רעהו ואשה וגו', הנה קראה התורה האלרים שהיו עו"כ בשם רעהו, ומבואר בתרב"ל (פט"ו) באלדם א' שמכר לעו"כ תמרים והוכחו במלה וקנה שמן במעות הללו וכשדר הקביות והפסיד ועבה ברוך המקום שאין משא פנים לפניו הכתוב אומר לא תעשוק את ריעך, רעך הרי הוא כאחיך ואחיך הרי הוא כריעך, והכוונה בקלות רעך על כל מי שעוסק בישובו של עולם, ולא מיעטה התורה מאהבת רעים רק מי שאינם עוסקים בישובו של עולם, ועוסקים בדרך נגב גזל ונאף אלמנה וגר יהרוגו ויתומים ירצחו, ואף בעבודת אלהיהם היה ג"כ השקתת העולם כי גם בנהם ובנותיהם שרבו בתם לאלהיהם כו', ובא באר בתורה כי הקרם תקריבום הקתי והאמורי וגו' למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם, ולא לזה ה' ככה על שאר האומות שהיה בימים ההם כנאמר והיה אם שלום תענך וגו', ושלמה כרת ברית עם חירם מלך צור כנאמר (מ"א ו') ומכש"כ הגוים שבדורות

בקורת כללית

שבדורות הללו כו', ולמקזיקים בשבע מצות יש להם חלק לעוה"ב כמ"ש הרמב"ם (פ"ק ממלכים) ובאגרת הרמב"ם (דף ה') כתב ואין בזה ספק כי אדם הראשון וכל שלא שמרו התורה כלל לא בני גיהנם הם והם במעלה העליונה ע"כ, וכולם אוהבי אדם ויראי לב רקמכים גוחלי חסדים עושים מספר לעשוקים כו' יעו"ש דבריו הנעימים, הגאון בעל שובת ציון כתב כזאת משמו וגם העתיק דברי אביו הגאון הגדול בנב"י מהדורא קמא שבאמרו וכאשר בספרו לל"ק ג"כ שב' כבר כולע וכתפרסם בכל המקומות שהייתי כי אני מזהיר ומוכיח ברוב הדרשות שאני דורש ברבים להיות זהר מאוד בכבוד האומות שבזמכיכו כו', וקיבים אנו להתפלל בשלום המלכים והשרים וקיילותיהם על שלום המדינה ויושביה ואפילה לנו להיות בפויי טובה לעולם כו', וגם אני מזהיר ומודיע שאין אדוק באסור גזלה וגבנה וכל ע"ז בין יהודי ובין איכו יהודי, וכל הזכר מעבו"ם גויים וכותים וכיולא בלשונות הללו הכוונה על אלה שהם כמו כת הצדוקים שהזכיר הרמב"ם בס' המורה שלא הודו בבריאת העולם והכפיבו הבנואה וכל המופתים, והמפרש בכוונה אחרת הוא טועה ומפרש שלא כדת של תורה כו' • לכן יזהר כל אדם ויבים הדברים הללו על לבבו לזכרון כו', יעו"ש בספרתם: הגאון בעל תשובה מאהבה כ' אסור מן התורה לגנוב ולגזול ולעשוק משה פרוטה ולמעלה אפי' מעובדי אלילים, ואריך להאזיר כו' כמבואר ברמב"ם (פ"ח מגבידה ה"ח ופ"ח מגזלה ה"ב), וכן לענין אסור שבועה וגבידת דעת, (רמב"ם פרק ב' מדעות הלכה ו', ופרק ד"י ממכירה, ובוזן המשפט סימן רכ"ח סעי' ו'), ומדין תורה אסור לישראל לבזות ולשבות אם אדם מיתר אחותו, והדברים בלתים מתורת משה אם המלכים שהרעו לישראל והעבידום בפרך, אמרה תורה לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו, וקז"ל לאדו מזה (ב"ק כ"ב) בירא דשתית מביה לא תשדי בי' קלא, אומות שבזמכיכו שגומלים טוב ואסר עמכו כו' מי פתי אסר לב ומשוגע יעלה על לבו לגדף ולבאר האומות הללו אין זה כ"א רע לב והוא כנגד התורה והיראה והחכמה ועליכו לדרוש שלומם וטובתם כדרבו"ל (ברכות י"ז) לעולם כו' מרבה שלום כו' אפילו עם עובד אלילים כדי שיהא אהוב לאבלה ובקאד לאטה ויהא מקובל על הבריות, ורשאי ישראל לכרות ברית עם אחד מאומה אחרת אם גם הוא זוכר הברית וקיים במאמרו, הסתכל בשלושה אבות, אברהם כרת ברית עם אבימלך שהיה עובד אלילים ככתוב (בראשית כ"א) וכן יצחק בכו כרת עמו ברית ככתוב (שם כ"ו), וכן יעקב עם לבן (שם ל"א), גם שלמה כרת ברית עם חירם ככתוב (מ"א ה') וע' תוס' יבמות ק"ג ד"ה והוא, ואכאנו בכי ישראל מקוימים להלות מעות לעכוי אומה אחרת בשעת דוחקם ולפרכסם ולעשות עמהם לדקה וחסד (כמבואר לקז"ל ב"מ ע"א) ומבואר לקז"ל (שבת ס"ג) גדול המלוה יותר מן העושה לדקה, ודון מיכה אם הקיוב להלות לדקה מיבעי', ואמרו קז"ל (גיטין ס"א) מפרכסין עכיי עובדי אלילים מבקרין חוליהם קוברין מתיהם, ומלאכו בדוד (ש"ב יו"ד) שאלך מכאתים לחכן, ואסור לעשות תקבולה וערמה להבריח עצמו מן המכס אם פסק המלך לבטל דבר קבוד אפילו לזה שישראל יתן יותר מ"מ מקרי דבר קבוד ודיבא דמלכותא דיבא, והמבריח את המכס הזה עובר על לא תגזול, שגזל מכת המלך אין חלוק בין מלך ישראל בין מלך עובד אלילים כמבואר בח"מ (סי' שס"ט ס"ו), אמור מעתה אם אלו דיבים כאמרו לעובדי גלולים עובדי רלוכו ית' על אחת כמה וכמה לאומות שבזמכיכו שעשמרים שבע מצות ועובדי רלוכו ית' ויעו"ש עוד

בקורת כללית

סוף דבריו באחרונה, הרב הגדול בעל טעם המלך כתב בקונטרס עלה לתרופה אלו, אומות האלה אומות הכוכבים, תורתיכו הקדושה להם ליסוד מוסד כמוכו כמוהם יאמיכו כי משה קבל תורה מסיני, ומאמיכים בכל הכבואות, מאמיכים במציאת השם בשכר ועונש, וכלל אמונת הכוכבים אומרים דתי השם מובדלים ומופרשים מן הערעות כזהרים בגזל ועושק, עומדים על הדין ועל המשפט על יעשוק אים את עמיתו בל יאנה אים את ריעהו, לא כאמרו דברים לקו"ל ובכל ספרי הקמיכו מאלו, רק על האומות שהיו בזמכיהם, אשר השקיתו דרכם בערעות ובגזל בקשו כאמו ויבצעו לשקר אלה ובקש ודמים בדמים מלאו, תורת ה' הפרו ואת ברית האדם לא שמרו וירדו מטה מטה למדרגת בהמה, והעד ע"ז שאמרו חז"ל (ר"פ אין מעמידין) עליהם שבשדים על הרבעת בהמה ועל שפיכות דמים, ומי שעיכו לא השע יראה שזה קוזר רק על אומות שבזמכיהם, והכוכרים יעבשו כל עושה תועבה מהרבעה הכ"ל, וייסרו ויעכישו אפילו קובל קבלה קטכה באדם, והפרט יעיד על הכלל, וכמו שבעכין זה דברו על האומות הקדמוכים אשר בכיהם ברבו למולך שבבו עם בהמה כו', כן בכל מקומות אחרות לא כאמר רק מגויים ההם ולא מאומות אשר שמץ מהם לא כמצא בם כאלה אשר אבקבו בקרבם, כי המה כגדרים בערעות, הלבע לבת, אוהבי משפט, ועל אחרי המלות שאבקבו בכי ישראל מצויים בהם, האומות לא בלטוו עליהם, ודי להם בשמרם המלות שבלטוו עליהם, וגם בספרו זמכיכו הבאים מקבמי דוריכו אם בזכר בהם מלת גוי עובד אלילים בכרי כותי וכדומה אינו על שום אחד מאומות שבזמכיכו זה, והדברים אינם קוזרים רק על דברי קבמי התלמוד הדוברים מהקדמוכים שבזמכיהם, ואל תאמר מה לנו ולאומות הקדמוכים הלוא אלפו להם והכי אחריכי ביהנו ומה דהוה הוה ?, דעו כי אין לנו לאקוח במדה זאת, כ"א כדבר רק על דברים הכוהגים בזמכיכו הלוא תתמעט כל יום ויום תורתכו הקדושה אילה, ולא בעיין כלל בדיני ערעים תרומות ומעשרות דיני קדשים טומאות וטהרת, אלא דרוש וקבל שכר, ועוד אף מדיכים שאינם כוהגים בזמכיכו, מתוך אלפול ההלכה והויות ושקלא וטרי מסתעף לרוב כמה וכמה דיכים הכוהכים בזמכיכו, ומה שסתום במ"א מפורש במקום אחר, וילמד סתום מן המפורש, לחמות עכין לעכין וסברה לסברה עכ"ל: יותר מזה הרמיב דברים הקבם ישי"ר באחת מאגרותיו בבאור ג' שמות אל ריע עמית ומבבר בראיות ברורות שהשם רע כגזר מפועל רעה המורה על חברה ורעות כמו ורועה כסילים ורועה" זוכות לכן כל בכי אדם בקראים רעים" זל"ז בבאיכת התחמות תכוכתם שהם אינשי מין אחד וכבראו לתכלית" משותף לכולם, ויולא מזה שהשם רע הוא היותר כללי כו' להיות המובן בו כל אינשי המין האכוזשי בלי הבדל" והרמון תמיד אל כל האדם, הכה התורה לותה ואהבת לרעך כמוך שעל זה אמר ר"ע זה כלל גדול בתורה ור"ע עצמו אמר (במס' אבות) שכוונת הפסוק הזה אל כל מין האכוזשי, וכן בשתי מלות אחרוכות שבעשרת הדברות שבכללו בהם כל בכי אדם בזכר תמיד מלת רעך, ובדרך זה תפרש מלות לא תעשק את רעך לא תעמוד על דם רעך, גם בדיני בזקין ופקדון שיתפשט קיומם אל כל בכי אדם בזכר בהם זה השם, וכי יזיל אינם אל רעהו, והכה אינם את רעהו, כי יתן אינם אל רעהו, אלא ידו במלאכת רעהו, ישלח שבים לרעהו, וכן כולם, וכן שם עמית הוא כולל כל בכי אדם, וכגזר מקלת עומת, (עיין יריעת אלמה ח"א דס"ג) ולכוונה זו בקראו בכי אדם עמיתים, לפי שכ"א מהם עמל להשיג אותו תכלית עצמו שיבקש גם

קבירו

בקורת כללית

קבירו להשיג כו' , וזה עלמו שכולם מבקשים דבר א' יסגד לפעמים שלשה וקנלה בין בני אדם כי יבקש האחד להזיק לקברו ולהטריחו ולהרחיקו מהשגת אותו תכלית כדי שיקדם הוא עלמו להשיגו כו' , ולכן בכ"מ שלותה התורה כגד הקמים השתמשה בשם עמית לומר לעפ"י שאתה עמית לשאר בני אדם ותבקש להשיג לך הטוב שלקריים רודפים אקריו כו' לעפ"כ אין לך רשות לעשות דבר כגד הלבק והמוסר כדי להרקיק לקריים מן הטוב הזה , ועפ"י הורלה זאת תפרש הלווים , ולא תשקרו איש בעמיתו , בלבד תשפט עמיתך , הוכח תוכיח את עמיתך , וכי תמכרו ממכר לעמיתך , ולא תונו איש את עמיתו , שבכולם כו' , (ישעו"ם) תמלית הענין שלילה לבני ישראל לנהוג היתר לעלמם כגד בני אמונתיכו אף שהוזכר בלשון שם פעולה לו מעשה רע אשר אסור לכו כגד בני אמונתיכו אף שהוזכר בלשון שם אף רע לו עמית כי שם אף ג"כ כולל בגרור כל בני אדם הראשון , אם לא שיתבאר בהוראת מלה אחרת שמדבר רק מבני ישראל , ורחיה שלימה שאמרה תורה מיד איש אחיו אדרוש את נפש האדם , שהזהירה תורה אחר המבול על שפיכת דם האדם , שהוא אחת מז' מלות בני נח , וכולל כל מין האכזרי , ורלה במכילתא כי תפגע שור אויבך השב תשיבנו לו , זה גוי עובד אלילים , ואם אמרו חז"ל אבדת אויבך ולא אבדת גוי ע"ש , ואמרו עליו אבילתו אותרת (ב"ק קי"ג) לא דברו בזה רק כגד האומות שביניהם שלא הזהירו אבידה לבעלים כמבואר (ק"מ סי' רכ"ט סי"ג ב"ק כ"ד) במולא מליאה במקום שרוב העוברים ע"ל אפילו יודע שמישראל בפלה ויש לבעלים בה סימן מ"מ אוכו חייב להכריז שבוודאי כתיאשו הבעלים , הרי שהאומות ביניהם לא הזהירו שום אבדה לבעלים שאל"כ לא היה בעל האבדה מתייאש והמולא לא היה זוכה כו' , ואין כ"ז באומות שבזמכיכו שעפ"י חוקי המדיכות הקיוד על כל מולא אבדה להכריזה ולהזהירה , אף אכקו חייבים להזהיר אבידה גם לאדי שלתו שוכה מדתכו , ויותר מזה מבואר (בק"מ רכ"ט ז') אף במליל מן האדי ונהר כו' שאין הדין שייך הדבר להמליל , אם מלות המלך היא להזהיר , חייב המליל להזהיר הדברים אשר הליל , ויעוין שם באר כל שאדי המקומות בתלמוד ג"כ בראיות מוכחות בזאת : לתכלית הענין שמע את דברי בעל בן יוחאי , לא התורה הכתובה ולא המסורה בפה הרחיקה את האומות שבזמכיכו , וכל ההזהרות כמו לא תרלח , לא תגכב , לא תעכה ברעך עד שקר , לא תעשו עול במשפט , לפני עור לא תתן מכשול וכמוהם לרוב , הזהירכו הכתוב לעומתם , כמוכו בכי ישראל איש באחיו , והפורץ בזה לעבור בהם יגדל מריו ועוכשו מן השמים ביתרון רב , מאשר יעבור אותם באחד מבני ישראל , כי ברוב האזהרות לא יעבור הישראל איש באחיו רק בל"ת , אבל אם יעבור על אחת מומלות שבין אדם לקבירו כגד א' שאיכו מב"י , נוסף עליו עוד סרה קשה מכל עבירות שבתורה , והוא קלול השם הכבד והכורא כאשר הורה לכו רביכו משה מקולי (סמ"ג לאין ב') ע"ש , ומה כעמו בזה דברי הרמב"ם בפירושו למשכה פ"ב מכלים מ"ז , ע"ש : והדברים הללו מהם שאבתי ממה שמלאתי ראיתי להגאב"דפה שהעתיק יותר מזה והרחיב דברים בבאורו לה' ק"ת על פסוק ואהבת לרעך וגומר , ואמכם עוד הרבה מזה יש לגרף מדאז"ל בתלמודים ומדרשים , ובזון לסועד , להשלים הראוי בהלפסת שאר קבורים אי"ה ,

דברי המוציא לאור

הקף ענינים הנקבצים בסדור הזה

כל דיני האדם מהקיצו עד סוכתו • וכט"י ולביאת בגדיו • וסדר עטיפת	דף
לילית והנקת תפילין • וסדר ברכות השחר • וס"ע • ופסל"ז • וק"ש	
ותפילת ש"ע • וכל דיניהם • מתקלת דף ב' עד • • • • • • • • •	מ
קבלת תענית ותפלה לאחר התענית ותפלת הביכו ודיניה • ווידוי	
או"א אא"א א"מ • והו"ר כפילת אפיים מדף הכ"ל עד דף • • •	מז
קונטרס כועס מדף מגדים מדף מ"ז ע"ב ע"ס ע"ב מדף • • •	עו
אא"א • דיני קדש וברכו • סדר קה"ת וב"ש והכנסת ס"ת • יה"ר	
לב"הה • ואשרי ובל"ג • עליכו • שיר של יום • מסוף דף הכ"ל עד דף • •	פו
כמה מזמורים • ל' זפירות • יהי ה' אלהיכו • פ' עקידה ופ' המן	
ותפלות לאקריהם • י' הדברות • י"ג עקרים מדף הכ"ל עד • • •	צ
הטבת קלוס • בהמ"ז • וסדר ברכות • ברכת ארוסין וכשואין ובהמ	
לא"וכ • ק"ש שעל המטה • סדר ברית מילה ובהמ"ז לב"מ • וסדר	קט
פדיון הבן • ותפלת הדרך • מדף הכ"ל ע"ס דף • • • • • • • • •	קיט
סדר תפלת מנחה לקול • ת"ע לקול • סדר סה"ע עד דף • • • • •	
שה"ש • קבלת שבת • ת"ע לשבת • סדר ת"ש לס"ר • קדוש ל"ש	קלט
זמירות ליל שבת מדף הכ"ל ע"ב עד דף • • • • • • • • • • • •	
סדר תפלת שחרית לשבת • וסדר קה"ת לשבת ויו"ט • ברכת הגומל	
וסדר ברכת ההפטורה מדף הכ"ל עד דף • • • • • • • • • • • •	קנג
יקום פורקן • ומי שברך • הבותן תשועה • ברכת הקודש ויה"ר •	
ודיני וסדר הזכרת נשמות • וסדר הכנסת ס"ת מדף הכ"ל עד דף •	קנח
סדר תפלת מוסף לשבת ושבת ור"ח • אין כאלהינו כו' • אבעיס	
זמירות • עד •	קסד
תק"ש לס"ש וקדוש שחרית וזמירות ליום השבת עד • • • • • • •	קע
תפלת מנחה לשבת • ברכי נפשי • פרקי אבות • תק"ש לס"ג עד • •	קצג
סדר מ"ש • ויתן לך • קידוש לבנה • זמירות לס"ש וסדר הבדלה •	רו
רבש"ע כו' •	
סדר יה"כ קטן • ע"ס ע"ח מדף • • • • • • • • • • • • • • •	ריא
יה"ר קודם כטילת לולב • סדר הלל • מוסף ר"ח עד • • • • • •	ריח
סדר ע"ת • סדר ע"ח • קדוש לג"ר • וסדר תפלת שע"מ לג"ר •	
ומוסף לג"ר וברכת כהנים עד ע"ב מדף • • • • • • • • • • •	רכז
סדר התרת כדרים • ות"ש מרחש השכה • ות"מ לר"ה • וסדר תשליך •	
ותפלה לאל"ז מס' עבודת הקודש מסס עד סוף ע"ח מדף • • • •	רמא
סדר כפרות • תפלה זכה מס' קיי אדם • תפלות יוה"כ • שחרית •	
מוסף • סדר עבודה אתה בוכרת המובח להאדי"זל • וסדר מנחה •	רסב
וסדר נעילה ע"ס ע"ח • מדף • • • • • • • • • • • • • • • •	
סדר תכונה • סדר פורים • ושירי היחוד • ע"ס ע"ב מדף • • •	רעג

לוח התקון וההוספות

דף	לד	שגיאה	תקון	דף	לד	שגיאה	תקון
ג	ב	משכת	3636 1336	ד	א	הייתה	היתה
—	—	כמלאות	— כמלאת	ד	ב	לתלמידין	לתלמידיו
—	—	שבתתה	— שבתת	—	—	סי'	— ס'

ה — א — הוספה אחר מלת השתוות — מפי בעל מקור ברכה מלילת הקקזיר

לוח התקון וההוספות

המקזיר כשמות לפגרים מתים כשמעת עוד בפי בעל תלמודי אחר, (סנהדרין ק"ק) אפילו בשעה שהקב"ה מקזיר כשמות לפגרים מתים כשמתן קשה להם בגיהנם עכ"ל והכה לפי כוסקת הגמ' כ"ל רבון כל העולמים אדון כל הכשמות. ולא רבון כל המעשים. ובקלת סדורי הספרדים עוד הוספה אחרי' מושל בכל הבריות: ו — א — הוספה מהכ"ל אחר מלות הודאה בהלכות גדולות. עם אחרת והיא מגניה שפלים: ז — ב — אחר מלות וכל הגוים. קודם ואחר מלות שהם עובדי כוכבים כשמע אלמי עגולה לעיון שהוא מאחר המוסגר: יג — א, עוד ואמר, עד ואמר — ומופיפין, ומוסיפין: יג — ב — מלות ומנהגו מנהג הספרדים. כסמך לאחר הקודם. מסודרים כמו שהם לפניכו. ואח"ז שייך מאמר ויקון ממה שכתבנו עד אי יתן מלין עכ"ל ומשם עה"ס: יד — ב — ברוך ה' לעולם. (פסוקים בסוף ס' ג' וה' מתהלים) ויברך דוד (ד"ה ל' כ"ט). אתה הוא. (בחמיה ט). ויועב לז ישיר (פרשת בשלח): כא — ב עי' בנה"ע תר"ן שם בשם הרב מ' הירש קיות. שמאמר שא בין ישתבח המוזא בפוסקים בשם ירו'. לא כמלא בירו' שבידיני — שקבעם — שקבעוס: כב — א, טרם אכמי, „קודם„אכמי: — מקוטע — מקוטעים: „כב — ב„, פועל ועוזה, פועל ועוזה: — ומפארים ומערילים, ומפארים ומערילים: כד — א, הרוממים, היוכים מלזיל שבימי המכבים: כד — ב, הוספה מפי המוליל לאור זה לשון המקבר והטעם שנקרו באלה הפרשיות יותר מאקרות שבתורה, וכוכתו שרק פסוק א' דאורייתא, ולא הפרשיות, וכלשון הזה כמלא בירושלמי הל' ה' פסקא י"ז מפני מה קורין אתי פרשיות הללו כו', ושם בים"מ וי"מ דמאורייתא לא מקייב אלא בפ"ר, ורבנן תקון לתקני ב"פ הללו, וכן יש יחידי הראשונים ואחרונים שדעתם כך, אבל רבו הקולקים מרוב הפוסקים, ומהם שהכריעו שפרשה א' דאורייתא, ומהם שב' פרשיות הללו הם דאורייתא, ואין אכו לריכים לטעם בדבר, ועיין מכלל יופי בהגהותיו לס' יפה מראה שכבר העיר על דברי מפרשי הירושלמי הכ"ל ולדעתו אין ראיה לפרש כן בהירושלמי: —הוספות מבעל מ"ב אחר מלות למשה מסיני, עוד אמרו שם בברכות שרבה בר בר חנה משם לקונעא בסורא בק"ש שבכל יום וכן אמיתר בנהרדעא, אכן לא עלתה בידם מטעם המזכר, ור' אמי ור' אסלא היו מתענגים בזה, אולם מלבד טעם האמור כו':

ל — ב, הוספה מפי המ"ל, המקבר הסכים עם רבני הזמן שיפה עשו בשיכוים שעשו בברכה זו, לדעתי ברור רק בברכה זאת לבדה הסכמתו שבאמת כוסקא האמתית היתה ולכופרים, ולמינים, יעוין מג"א בא"ח בדין ברכה זו, ושיכוי המלפיסים אלו בה אק"כ מטעמים ידועים אבל לא בברכות אחרות, שדברי סופרים קמורים, ואין כח לאחרוכים, להוסיף ולגרוע מראשוכים שבמקו וגמרו והתקיכו לדורות, ואין כח ב"ד יפה כו' ואכו לגבי ראשוכים כו': לו — א, הוספה מפי המ"ל בדברי בעל מ"ב שם א' בתוספתא כו' ומזה מביא ראיה לדעת הירושלמי לכלול א"ל דוד בב"י ומאמר כן מבואר בירו' ברכות כדברי התוספתא וגם מבואר ושל זקנים: מ — ב, תקן, תקן: מא — א, ורל, ירל: — אחר, אחריו — אמר, ואמר: מז — א שמוזר, *שקוזר: קה — ב, י"מ יהא אל לז' זה אפרים כו' וגם לא' זה מכשה כו' לדעתי (המ"ל) המכוון לז' רועים וא' כסיכי אדם המבואר בכתוב ובדקז"ל באגדה בשם' סוכה: רכט — א, כהכים, ברכות: — ב אף, אף י"ב ב': רלג — א, והפוסקים והפסוקים: רסב — ב, סיכה, סוכה: רסג — ב, רביכו, ריבכו: רסד — א, מיפרים, סופרים: — רביכו, ריבכו:

הקדמת

בעל מקור ברכה

הרב היקר מהו' צבי הירש עדלמאן אזר כגבור חלציו להוציא לאור ספרי בני ישראל הנודעים לשם ולתהלה למען הרים קרן חכמת ישראל · ולהפיץ אור התבונה בבית יעקב · ויתחבר עם חברת אנשים חכמים ונבונים וידבר על לבם לתת עיניהם על שארית כתבי חכמינו אשר נדפסים ואשר עודם בכתב יד · לחקור עליהם ועל מחברם ועל קורותם · גם אנוכי נדרשתי מאיש היקר הזה לבוא בסוד חבריו דורשי חושיה ולחקור על שרשי תפלות בני ישראל אשר יתפללויום יום · והנה הגם כי קדמוני במלאכה הזאת שני חכמים גדולים וידועים · הרב הגאון מהו' שלמה יהודה רפאפארט והחכם הנודע בשערים מהו' ד——ר יום טוב ליפמאן צונץ בספרים היקרים · בכל זאת לא למותר החילותי במלאכה זו · כי החכמים האלה לא דברו על תפלות הסידור כי אם בדרך גזרא וכפי אשר נאה למטרה אשר שמו להם ולא על כל תפלה ותפלה באן דבריהם ולימודיהם אלינו · גם חכמים אחרים אשר חקרו ודרשו על מנהגי ישורון לא שמו לבם עד היום על הסדור לכתוב עליו חבור שלם להורות לנו קורותיו ובגלל הדבר הזה אמרתי למלאות הפץ הרב המדפים ודרשתי וחקרתי אחר תפילות האלה הנכללות בסדור · וזה פרי מעללי אשר הבאתי לך קורא נעים היום הזה · ואתה תשפוט אם טוב הוא אם אין ·

ויש צדדים רבים ודרכים שונים בחקירת תפלות כאלה · אולם אני לא באתי הפעם לדבר על כלמו · כי אם על מקור כל תפלה מאין מוצאה ומי מחברה וכדומה · ועל הנותר יבואו דברי במקום אחר · אשר ידובר בו גם כן על מנהגים רבים בבית ישראל אשר ינהגו בשבתם בביתם ובעמדם בבית אלהים · והנה ידעתי גם ידעתי כי לא באתי עוד עד קצי מחקר הזה · ועוד תמצא יד החכמים להוסיף על דברי ולתקנם · ובכל לבי אודה לכל איש ואיש אשר יורני השגגה אשר אולי יצאה מתחת ידי · אולם עשיתי כאשר היתה לאל ידי לעשות · במשך זמן הקצר אשר נתן לי מהרב המדפיס לכתוב חבור זה · כי ההל כבר בהדפסה זו כאשר קרבתי אל המלאכה ההיא · ואותי דחק יום יום לאמור כלה מלאכתך היש מהר · ואולי בא בחפזון הזה איזה שגיאה וטעות במכתבי · ואקוה כי עוד יבוא יום ויוציא הרב המדפיס שנית הסידור הזה לאור · ואז גם אני אוסיף שנית ידי לתקן דבר דבר על אפניו :

ברלין רקס קוקס אדר , התר"ו לילירה

ליזר לאדנסהוטה מליסא

הקדמת

המוציא לאור

בשם ה׳ אקרא · ולו אשא כפיי · במקהלות רבבות בני עמינו · לקדם לו באלפי תודות · על הבלי אשר שם במדע תורתו הצרופה · ונטע בלבי אהבתה · ויעודדני לתת אומץ לרפה אונים כמוני · לאצור עוז וחיל לאחוז במלאכה כבודה אשר רבת העמל היא לגיו ונפש · ואעידה עלי אל עליון יושב בסתר לבבות וצופה כל תעלומותיהן · שלא נגשתי למלאכתי זאת לא לתקות להתעשר ממנה ולא לקנות לי שם וכבוד על ידה · (כי לא בעת כזאת לרוע יפותה לבב איש ע״ז · בפרוע פרעות בישראל · וגלה כבוד הגיון חוק דת התושיה · וכאלק העם לאגודות · באין מלב להם על קו התיכון ומטרת קק האמת הכדרש · ומלבד הנפרדים ההורסים · רבו מיעיניים ומשמאילים שילכו בלי סדרים · אשר הדברים יגיעים אין קץ להם ובלתי יכולת פה אכוזי להעיר כהוגן בדבר הזה · ובדומה לזאת טוב לקסום שפתים בלתי להכשל גם בשעט דברים ומי יתן ולא יקשב לי זה השעט למוקש אשר אך מאהבת האמת נפרולו וכשברו דלתים ובריח וקומה וילא הגה מפי) · ואפס קנא קנאתי על כי הורם והוסר כבוד מדע התושיה בישראל · שרבו בלתי יודעי מדעיה אשר יחפיאו שוא וכזב עליה · ויעטוה דופי תחת יופי · והמשכיל ידום ואין עונה ואין מקים כבודה · ולא נמצא מי שיחוש להוציא לאור הדפוס דברים נאותים לפי מצב הזמן · (ואם גם לא יפלא דבר מאתי שאין להאשים הבלתי כגשים לאקוח בזה · כי ידעו אשר ירעו ויזיקו לנפשותם · שלא יוכלו לגאת יד״ק להעלות דברים שיאותו בעיני כל קורלאיהם · כאשר יודע גם אני אשר כירא וכאיכנו ירא אלהים ימלאו מגרעת בדברי · לאלה ולאלה יאמעט קלקת אמרי לפי שיטתם ודעתם) בכל אלה אנכי לעצמי אמרתי אני עם לבבי היום הזה · לא יאותו אמרי רק בעין אל מחוללי · ואם גם אמצאם רק נאותים בחוקי האמת · בל אמנע מלחזוקקם בעט ברזל ועופרת · ואף אם יבוז כבודי מיחידים או מרבים · לזאת לא אשום לבב · ואני הגבר בעודי צעיר לימים יד ושם היה לי בין אבירי הרועים: ולא עזבני גם היום חומת ישרים אשר נודעתי בה: מאז כתרוני רבים בכתרים שאינם נאותים לי · (בעטרות שאין הולמות אותי) והרבו תוארי מהללי · מה שלא היה נוח לי מאז בהם ואף כי עתה · הנני שולל אותם ומפשיטם מעלי והרי הם מונחים לכל מי שיחפוץ לחומסם ולעשקם לקחתם לעצמו להתגדר בהם · ולשוא יעמול העמל להקים לו

שם

הקדמת המוציא לאור

שם בחריסת בניני · להתפאר בגדולת כבודו · שזכה לסחור ולהרום ממעי · שלא בצדק ואמת ויושר · ואנוכי אענה ואודיע מעתה לרבים שלא אחוש להשיב למתוכחים שרובם רק מבקשי גדולות לנפשם המה להתפאר ולהתגדר · ולי המוני טרדות שלא אוכל להפנות ולתיתי חפשי · מפני כבוד אדם פרטי · (יהיה ככבד הערך בעיני כל מו רק בעיני אלין אלי מזולתי עוד כקלה מערכי) ·

והן הסדור הזה היוצא לאור כעת ע"י בקוראי שמו **הגיון לב** אשר בו חמדת **נועם מגדים** · עם **מקור ברכה** הנאמר באר מעל"ד פרטי מהותם ושמות מחבריהם · שהוא פועל זולתי · בל אמנע גם אני לתת מהלל פי ועדותי על יקרת המטמון נחמד הזה · כי גבהו ורמו עניניו בדרכי בקורת האמת · ורבו פארותיו במחקר העיון · נכבדות ידובר בו ונצורות לא בא עוד כמוהו בספרי התפלות · ולא נראה עוד עד היום הזה · והגדלתי לעשות להביא תשורה כבודה אין ערוך ליקר ערכה · וכל משכיל וכל מבין · כל אוהב חכמה וחוקר קדמוניות · כל שוקד על דלתי המדעים ודורש בלמודים · כירא כחכם · כולם · הן הם יודו ויברכו לשמי על הטוב והמועיל הנצמה מהדפסה זאת על ידי · אף גם מעטי ההערות הנוספות מאתי בסוגר בין שני חצאי עגולה בהקדם מלות אמר המ"ל (ר"ת המוציא לאור) גם הם נכבדות ומועילות למטרת המבוקש בכללות החוברת הזאת · וזאת מאתי לדעת · ולא אכסה כי במקומות אחדים מעטי ספורות שמתי מגרעת ברבר החכם בעל מקור ברכה · אם מאשר ראיתי להעלות דבריו באופן שלא יתנגדו חוקי הצענזוריא מגבולות שונות · ואם מאשר בחנתי במ"א כי לא יאותו דבריו לכל רואיו · והמצא ימצא מקום לדברי נרגנים להעמים בדבריו מה שלא נתכוין להם · ויחשב לחטאת גם לי אשר בהיותי יודע מדע ותושיה · לגבר הוקם על על המצפה רבים שמוני · לשום עין מבטי בכל היוצא לאור הדפוס · ע"י אף מפי אחרים · שיהי' דברים שלא ימצא כל תלונה עליהם)

עוד מלתי על לשוני בהקדמת דבריי יהמו מעיי וקרביי · להרחיב אמרותי לבאר כל פרטי הנושא בשם סדור תפלה · הכולל: **תפלות** שהוא הבקשה על כל צרה (שבאפשרות לבוא) שלא תבוא קודם ידיעת וראיית בואה לעינינו · כדחז"ל לעולם יקדים אדם תפלה לצרה כו' · והעמיסו זה בעלי הדרשות בהוראת המקרא ואני תפילתי לך ה' עת רצון: וכן **תחנונים** · שהוא בקשת האדם בעת צרה שנודעה לו בואה ומבקש רצון על מניעתה · וכמ"ש ואתחנן אל ה' בעת ההיא וגומר: (ונפרדים גם הם לסוגים שנים **הא'** הוא הצעקה · שענינה פרסום הצער והצרה שנראה בואה ואין לדעת אופן הצלה כמו במצב האומה הישראלית · עת היה המים לפניהם והאויב לאחריהם · וכמקרא שכתוב בזה מה תצעק אלי וגו' · וכן נמצא וחזז"ל צועקין על הגובאי ועל עיר שהקיפוה לסטים ואויבים · שבענינים כאלה לא יוכלו הנלכדים לבאר אופן בקשת התשועה כ"א יצעקו מכאב הלב · להודיע המאורע לבדנה · וכעין הרעב שצועק לפני עניים כי גברה רעבונו: **והב'** הוא השועה שענינה בקשת הישועה מבואר אופן ההצלה · כעני המבקש

מעשיר

הקדמת המוציא לאור

מעשיר חנינה מנדבת לבבו · וגם כן בעת הצרה · וכמש"כ בצר לי וגו' ואל אלהי אשוע · ישמע מהיכלו קולי ושועתי תבוא באזניו: וגם **שבח** שענינו ספור גדולת אל עליון גבור ונורא גומל חסדים כו' כעין ג"ר שהם שבחיו · וכבר הורונו חז"ל לעולם יספר אדם שבחו כו' ואח"כ יתפלל: ואף **הודאה** שהוא על טוב ההוה וחסד באותיום וכעין ברכת הודאה מודים כו' בשלש האחרונות: וכ"כ **ההלל** שהוא על הצלה קודמת מעברות לחירות כענין הלל הגדול והלל המצרי ששניהם נאמרו על כי"ב: ועוד גם **הרינה** שהוא להזכיר גאון כבוד ה' וממשלתו וצדק דרכיו עם כל הבא מידו עלינו · וכדבר האמור המה ירונו בגאון ה' וגו' · ולשוני תרון וגו' · ולי דברים ארוכים ורחבים בזה יכילו ערך קונטרס שלם · אשר יבצר מאתי כעת לבארם עם הספר כאשר עם לבבי · וע"כ אניחם לעת מצוא · והזון למועד · עת תופע עלי עזרת אל מחוללי לרצות מפעלי · ויעזרני לבצע להוציא לאור עוד חמודות רבות מהרבה ס' כת"י וס' ישינים יקירי הערך הנמצאים בגבולי שראוי לחוס על אבדם ולהעלותם על מכבש הדפוס · ובזה יתום מלתי · ואל שדי יהיה בעזרתי · אל אלהי עולם · צופה כל נעלם · יודע ועד על מחשבתי הרצויה ותומתי תומה ישרים · הוא קרן עמו ירים · ולי בתוכם · אנכי הצעיר בעמו

המוציא לאור

זאת לדעת רבו מאוד מכתבי גאוני הזמן אשר חריצו אלי. מהם דברו טובות בדרך כלל על כל היוצא לאור הדפוס מת"י · ומהם בדרך פרט ביתרון תודות והסכמת הדפסת הסדור הזה · ומאשר כל א' הרחיב אמרותיו · ואין בידי לקצר במקום שהרחיבו בארוכה · גם אין בידי פלס המשקל בחלוקת התוארים וקדימת מי בראש · והוצאות ההדפסה רבה עלי מאוד בלא כל זה · וכבר נתפרסם ונודע הדפסת הסדור. ואך טוב ידובר מאתו בגבולות רבות והמעט אשר יצמח מהדפסת דברי גדולי המסכימים · למטרת התועלת ע"כ לכבודם הסליחה כי יפקד הדפסת דבריהם הפעם:

הנ"ל

הנהגת הקדש בהקיצו משכבו

שויתי יהוה לנגדי תמיד

הוא כלל גדול בתורה, שיתבונן האדם שהלך גדול מאד הקב"ה משקיף על כל עסקיו, ויראת ממנו ובדוק ומסתיר בכיו, ויתן על דרכיו לבו ועיניו, בשבתו ולכתו בשכבו ובקומו ילטוש רעיוניו, כעבד כאמן הזריז לעבוד ולעמוד לפני אדוניו, ואם ישכב על מטתו לא ערבה לו שכתו, רק לשמור ברזיותו, כדי למהר לשוב אל משמרתו, ויכטער על אבדת זמנו, היקר שאינו קונה מקר, לכן יתגבר כארי שיראת השכר, ומן תפלה לא יאחר, וז"ל מ' המוסר ולריך האדם לקדש בכי לורו קודם התפלה ובהקיצו משכבו יראת מן השי"ת ויזדעזע ויהיה כרתע וכפקד מחיות הבורא יתברך ויזכור אסדו ומאוכתו אשר אמר לו שהקיצו משכבו לחיי' והקזיר לו כשמתו ואז יתברך הבורא בלבו שהגדיל לעשות עמו ע"כ, והנה לזה תקנו חכמים ברכה מיוחדת כדגרסינן בברואה כי מתער משכבו לימא אלהי נשמה שנפקת בי, והאידנא אלא זהירי מגיעת מקום הטנופת נהגו לאמרתוכי עד לבתר דמצו לייהו וכת חסידים מאחרונים ז"ל הוסיפו מדעתם והתנהגו לומר בהקיצם.

מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך:

דיני ציצית ותפילין

כשלובש טלית קטן ויאמר זה

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ציצית:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתהא השובה מצות ציצית לפניך כאלו קיימתיה בכל פרטיה ודקדוקיה וכונותיה ותרי"ג מצות התלוים בה. אמן סלה:

בשעת בדיקת הגילית של טלית גדול קודם הברכה יאמר הפסוקים האלו:

ברכי נפשי את יי יי אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת: עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה:

קודם עטיפת טלית גדול יאמר זה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל:

הֲרֵינִי מִתְעַטֵּף גּוּפִי בְּצִיצִית וְכֵן תִּתְעַטֵּף נִשְׁמָתִי רמ"ח אֵבָרֶיהָ ושס"ה גִּידֶיהָ בְּאוֹר הַצִּיצִית הָעוֹלֶה תרי"ג וּכְשֵׁם שֶׁאֲנִי מִתְכַּסֶּה בַּטַּלִּית בָּעוֹלָם הַזֶּה כֵּן אֶזְכֶּה לַחֲלוּקָא דְּרַבָּנָן וּלְטַלִּית נָאָה לָעוֹלָם הַבָּא וְעַל יְדֵי מִצְוַת צִיצִית יִנָּצְלוּ נַפְשִׁי רוּחִי וְנִשְׁמָתִי וּתְפִלָּתִי מִן הַחִיצוֹנִים וְהַטַּלִּית יִפְרוֹשׂ כְּנָפָיו עֲלֵיהֶם וַיְצִילֵם כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ עַל גּוֹזָלָיו יְרַחֵף: אמן וחק"כ יבדך מעוזך

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית:

יכסה ראשו בטלית ויאמר ל' פסוקים אלו

מוֹשֵׁךְ יְקָר חַסְדְּךָ אלהים ובני אדם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן: יִרְוְיוּן מִדֶּשֶׁן בֵּיתֶךָ וְנַחַל עֲדָנֶיךָ תַשְׁקֵם: כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר: מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיוֹדְעֶיךָ וְצִדְקָתְךָ לְיִשְׁרֵי לֵב:

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו שתהא השובה מצות ציצית זו כאלו קיימתיה בכל פרטיה ודקדוקיה וכונותיה ותרי"ג מצות התלוים בה ' אמן סלה:

קודם הנחת תפילין יאמר זה

הִנְנִי מְכֻוָּן בַּהֲנָחַת תְּפִלִּין לְקַיֵּם מִצְוַת בּוֹרְאִי שֶׁצִּוָּנוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ וְהֵם אַרְבַּע פָּרְשׁוֹת אֵלּוּ שְׁמַע, וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ, קַדֵּשׁ, וְהָיָה כִּי יְבִאֲךָ, שִׁיש בָּהֶם יִחוּדוֹ וְאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְשִׁנּוּנוֹר נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ בְּהוֹצִיאוֹ אוֹתָנוּ מִמִּצְרַיִם וַאֲשֶׁר לוֹ הַכֹּחַ וְהַמֶּמְשָׁלָה בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים לַעֲשׂוֹת בָּהֶם כִּרְצוֹנוֹ וְצִוָּנוּ לְהָנִיחַ עַל הַיָּד לְזִכָּרוֹן זְרוֹעוֹ הַנְּטוּיָה, וְשֶׁהִיא נֶגֶד

הלב

הַלֵּב לְשַׁעְבֵּד בָּזֶה תַּאֲוַת וּמַחְשְׁבוֹת לִבֵּנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ ' וְעַל רֹאשׁ נֶגֶד הַמּוֹחַ שֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁבְּמוֹחִי עִם חוּשַׁי וְכוֹחוֹתַי כֻּלָּם יִהְיוּ מְשׁוּעְבָּדִים לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ , וּמִשְּׁפַע מִצְוַת תְּפִלִּין יִתְמָשֵׁךְ עָלַי לִהְיוֹת לִי חַיִּים אֲרוּכִּים וְשֶׁפַע קוֹדֶשׁ וּמַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת בְּלִי הִרְהוּר חֵטְא וְעָוֹן כְּלָל וְשֶׁלֹּא יְפַתֵּנוּ וְלֹא יִתְגָּרֶה בָּנוּ יֵצֶר הָרַע וַיַּנִּיחֵנוּ לַעֲבוֹד אֶת יְיָ כַּאֲשֶׁר עִם לְבָבֵנוּ : אמן .

ויכוין תפלה על היד השמאלית על בשר הגבוה שבזרוע ' יקודש הקשירה ובכך :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין :

ותיכף יכרוך ז' כריכות על הזרוע ולא יותר . ואח"כ יניח תפילין של ראש ויקודש שתהדק יבדק :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין :

ותיכף יחזור בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד : ויהדק בראשו :

ואח"כ יכרוך שלש כריכות על האצבע האמצעי ' ויכרוך מתפילה כריכה ח' בפרק האמצעי ואח"כ בראש פרק התקתון ואח"כ בסוף פרק התקתון ויאמר פסוקים אלו :

וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי לְעוֹלָם ' וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים : וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעְתְּ אֶת יְיָ : ואח"כ יאמר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא חֲשׁוּבָה מִצְוַת הֲנָחַת תְּפִלִּין זוּ כְּאִלּוּ קִיַּמְתִּיהָ בְּכָל־פְּרָטֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ וְכַוָּנוֹתֶיהָ ותרי"ג מִצְוֹת הַתְּלוּיִם בָּהּ ' אמן

בקליבת התפילין יזהר להסיר מקודש ג' הכריכות שהאצבע ויסיר של ראש תפילה ואח"כ של יד :

כשיכנס לבהכ"נ יאמר זה.

מַה־טּוּבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ
יִשְׂרָאֵל: וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ
אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ: יְיָ
אָהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתֶךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ:
וַאֲנִי אֶשְׁתַּחֲוֶה וְאֶכְרָעָה אֶבְרְכָה לִפְנֵי־יְיָ
עֹשִׂי: וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים
בְּרָב־חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ:

שיר מן ב' תנועות ויתד וב' תנועות ויתד וב' תנועות בדלת וכן בסוגר
ונתכו רלוף י"ג העיקרים על סדר י"ג כתובים הכרמוים

יִגְדַּל אֱלֹהִים חַי וְיִשְׁתַּבַּח נִמְצָא וְאֵין עֵת אֶל־מְצִיאוּתוֹ:
אֶחָד וְאֵין יָחִיד כְּיִחוּדוֹ נֶעְלָם וְגַם אֵין סוֹף לְאַחְדּוּתוֹ:
אֵין לוֹ דְּמוּת הַגּוּף וְאֵינוֹ גוּף לֹא נַעֲרֹךְ אֵלָיו קְדֻשָּׁתוֹ:

קדמון

מה טובו תפילה קלרה · מורכבת מפסוקים כפרלים · (במדבר כ"ד ה' · תהלים ה' ק' · כ"ו ק' · ל"ה ו' · ס"ט י"ד) שם מקבלה וזמן הוסלה לא נודעו (אמר המוליא לאור הרמ"ל בתשובותיו סימן ס"ד כתב שבהג שלא לומר פסוק מה טובו שבאמר מבלעם ולקללה בתכוון כלקו"ל · וגם לא פסוק ואני תפלתי שבתקן רק לומר בשבת במנחה יעויין שם בדברין)

יגדל שיר יפה אף בעיס בעל שלוש עשרה פסוקים בנוים ביתות ומקבילים אים אל אחיו בהברת הו · אולם בסדורי הספרדים נוסף עוד פסוק י"ד · וזה תאלרו · אלה שלוש עשרה הם עקרים יסוד תורת משה ונבואתו · ועליו כתב ר"י באבאבי בספרו ישרש ועקב לד כ"ב · והמשורר ר' משה בן גדעון אבודיענטי ז"ל בסוף ס' הלקדוק אשר קבר בלשון ספרד אמר שהבית האחרון של פזמון י ג ד ל א ל ה י ם · אי אינו מהמקבר · ומי שהוסיפו לא היה בקי במלאכת השירים כי עוות המשקל · ואלו תקנו באופן זה · אלו שלוש עשרה עקרים הן הן יסוד דת אל ונבואתו · לא נודעה התוספת עכ"ל · תוכן השיר הזה המה י"ג עקרים אשר שם רבינו הרמב"ם לתורת ולאמונת בית ישראל (סנהדרין פ' חלק בפירוש המשנה) ונתקבלו ממנו · הגם כי שלמו רבים (כהאכס אלבו ודומיו) את ידם · לעקור איזה מהם · · · שם מקבלו לא נודע · ואינו אמת מה שיסס הגאון יעב"ץ בסדורו דף קע"ז וקע"ח שיר הזה אל הרמב"ם עצמו ובשיר את שערי רצון להפתח · הנאמר מהספרדים במנחה ליום כפור · המוסר מהרמ"בס באשר ישידו ג' חלקיו המתחילים מִשֶּׁה · בְּרֵבִי חסדיך · מִיּמָן חסד · ירחה כל קורא בעין בקושה אחין סוגנון אחד לשני שירים הללו · וכי לא אבד א' הוליסם · ויודע גם כן כי הרמב"ם

קַדְמוֹן לְכָל־דָּבָר אֲשֶׁר נִבְרָא רִאשׁוֹן וְאֵין רֵאשִׁית לְרֵאשִׁיתוֹ :
הִנּוֹ אֲדוֹן עוֹלָם לְכָל־נוֹצָר יוֹרֶה גְדֻלָּתוֹ וּמַלְכוּתוֹ :
שֶׁפַע נְבוּאָתוֹ נָתַנוּ אֶל־אַנְשֵׁי סְגֻלָּתוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ
לֹא קָם בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה עוֹד נָבִיא וּמַבִּיט אֶת־תְּמוּנָתוֹ :
תּוֹרַת אֱמֶת נָתַן לְעַמּוֹ אֵל עַל־יַד נְבִיאוֹ נֶאֱמַן בֵּיתוֹ :
לֹא יַחֲלִיף הָאֵל וְלֹא יָמִיר דָּתוֹ לְעוֹלָמִים לְזוּלָתוֹ :
צוֹפֶה וְיוֹדֵעַ סְתָרֵינוּ מַבִּיט לְסוֹף דָּבָר בְּקִדְמָתוֹ :
גּוֹמֵל לְאִישׁ חֶסֶד כְּמִפְעָלוֹ נוֹתֵן לְרָשָׁע רַע כְּרִשְׁעָתוֹ :
יִשְׁלַח לְקֵץ יָמִין מְשִׁיחֵנוּ לִפְדּוֹת מְחַכֵּי קֵץ יְשׁוּעָתוֹ :
מֵתִים יְחַיֶּה אֵל בְּרוֹב־חַסְדּוֹ בָּרוּךְ עֲדֵי־עַד שֵׁם תְּהִלָּתוֹ :

שיר מורכב מיתד וב' תכונות ויתד וב' תכונות בדלת וכן בסוגר .

אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלַךְ · בְּטֶרֶם כָּל־יְצִיר נִבְרָא : לְעֵת נַעֲשָׂה בְחֶפְצוֹ כֹּל · אֲזַי מֶלֶךְ

שמו

הרמב"ם מאמ בשירים המיוסדים במשקל כדמות יגדל · (ר"י רייטמאן א) וגם הקכס פירסעטנטאהל בבאורו למורה כבוכים ק"מ כ' ט"ז הערה ט' כתב בזה ואמר שיר יגדל הרמב"ם לא עשאו · ויותר נראה שהכם מ' אשר שמו יחיאל 'ברב ברוך תיקן אותו · כי לפי הנראה שם זה חתום עליו בסוף

האקרון בזה · יקיה מלך בסדו ברוך · · · המעורר המפורסם בעל המקבלות השתמש בשיר יגדל במלותיו ובעניניו כנראה משיר אמתת ביכורי על עלמות שיר שם בספרו דפוס ברלין כ"ד מ"ג ומ"ד (רל"ד ב) · והמקובל האר"י ז"ל לא רצתה כפשוט בשיר יגדל על כי לא נוסד עפ"י הקבלה · ועיין בהקדמת ס' כנף רננים לר' יוסף קרמי הובא דברי בהג"ל (שם ג) וזה לשונו · והביא לראיה שאמר במנהגי הא"ר ז"ל מתלמידו הכיתב ז"ל · גם מורי לא היה מקפן בשום פזמון לו פיוט מאותן שקבלו האקרוכים · רק מן הרלשוכים כמו תפילת ר' עקיבא · ר' שמואל · ור"מ בן ערך · ור"מ הקליר שהוא העיד עליו שהיה לו מיזה התיקסות עם ר"מ בר' שמעון · ודוגמתם · לפי שבתקנו על דרך האמת · אך לא האקרוכים שלא ידעו דרך הקבלה · ואינם יודעים מה שאומרים וטועים בסדר דבורם בלי ידיעה כלל ועיקר · ולא היה אומרים כלל · ובפרט יגדל אלהים חי · וזולי שאמרו באומר ובפועל · וכל שאר ווידוים דרבינו כסים וכלומה לא היה רולה לאומרם ע"כ :

אדון עולם , שיר נוסד על יתדות · ומספר פסוקיו הקותמין בהברת רה לו רא הם עשתי עשר · לכן בספרנו נכתב שני

פסוקים אחר בלי רחשית ובלי תכלית · הנמצאים בסדורי הספרדים בזה הלשון · בלי ערך · בלי דמיון · בלי שיעור ותמורה : בלי קבור · בלי פרוד · גדול

שְׁמוֹ נִקְרָא׃ וְאַחֲרֵי כִּכְלוֹת הַכֹּל׃ לְבַדּוֹ יִמְלוֹךְ נוֹרָא׃ וְהוּא הָיָה׃ וְהוּא הֹוֶה׃ וְהוּא יִהְיֶה בְּתִפְאָרָה׃ וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי׃ לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחְבִּירָה׃ בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית׃ וְלוֹ הָעֹז וְהַמִּשְׂרָה׃ וְהוּא אֵלִי וְחַי גֹּאֲלִי׃ וְצוּר חֶבְלִי בְּעֵת צָרָה׃ וְהוּא נִסִּי וּמָנוֹס לִי׃ מְנָת כּוֹסִי בְּיוֹם אֶקְרָא׃ בְּיָדוֹ אַפְקִיד רוּחִי׃ בְּעֵת אִישַׁן וְאָעִירָה׃ וְעִם־רוּחִי גְוִיָּתִי׃ יְיָ לִי וְלֹא אִירָא׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדָיִם׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶת־

האדם

גדול כך וגבורה : ושם מקבכו לא כולע · ומה שיקסו אותו איזה קכמים . זה לר' שרירא גאון · זה לרב האי גאון · וזה לשר המליצה ר' שלמה בן גבירול · עוד עליהם להביא ראיה לדבריהם · גם מדברי בעל מטה משה סי' ל"א שכתב · כתב ר' יהודא קסיד ור' האי גאון ור' שרירא גאון כל שמכוון בעת תפילת אדון עולם שהוא שיר כלה ומשובח כו' · גם כן אין עדות על קדושת השיר הזה (רי"ר ד) · ואין עדותו מתקיימת גם מלד אקר · אמנם הקכם (רל"ד ח) העיד כי ראה בעקר הספרים של הרוכם בקארלסרוא כתב יד משנת 3636 לספרד ומלא בו גם כן שיר אדון עולם · ואין ממכהגנו ראיתי בכותבי מסעות שאקיבו ב"י היושבים במראקא כוהגים לומר יגדל · וגם אדון עולם ערב הפעמת כלה לקופתה : 1336

ענט"י , מקור ברכה זו בברכות ס' ע"ב · וכוסלה לאומרה בכל יום כי מני איכים ידיה · (אמר המ"ל יש ממתיכים בברכה זו עד בואם לבה"כ ומסדרים אותה עם שאר הברכות · אבל מי שאומרים או אומרים תהלים בביתם קודם זה צריכים לברך לה"כ · ואם לא יכן על מטתו ערום בלילה · יוכל לברך כל ברכות השאר קודם נטילה שלא כתקן בט"י אלא לק"ש ולתפלה · אבל היכן ערום אסור להזכיר השם עד איזקה הילים · כמבואר בש"ע ס"ד · וכ' בס' עמק ברכה · שיש בברכה זו י"ג תיבות כנגד י"ג מדות) :

אשר יצר , כזכר בברכות ס' ע"ב · ורב ושמואל ורב ששת פליגו שם בקתימתה · קד קתים ברוך רופא קולים · וקד ברוך רופא כל בשר · וקד מפליא לעשות · ור' פפא השוה דעתם ואמר · הלכה כמריכהו

לכולהו

הָאָדָם בְּחָכְמָה וּבָרָא בוֹ נְקָבִים נְקָבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים גָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי כִּסֵּא כְבוֹדֶךָ שֶׁאִם יִפָּתֵחַ אֶחָד מֵהֶם אוֹ יִסָּתֵם אֶחָד מֵהֶם אִי אֶפְשַׁר לְהִתְקַיֵּם וְלַעֲמוֹד לְפָנֶיךָ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ רוֹפֵא כָל־בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲסוֹק בְּדִבְרֵי תוֹרָה:

וְהַעֲרֵב־נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ (וצאצאי צאצאינו)

וצאצאי

לכולהי רופא כל בשר ומפליא לעשות • מלילת נקבים נקבים הייתה שגורה בפי רב בברתה ממש ב"ב דף ט"ה מעורבו על פסוק • מלאכת תופיך ונקביך בך ביום הברתך כוכו • (יחזקאל כ"ח י"ג) • אמר רב אמר לו הקב"ה לחירם בה כסתכלתי וברתתי נקבים נקבים בחדם • והתכם רי"בל בבית האוצר לר רמ"ק הרתה כי מוסף הברכה הזאת כמלאות כמעט כולה בתרגום יוכתן ליחזקאל כ"ח י"ב ט"ו • וזה לשון התרגום • את דמי למכל דלורתא (בילד זיילנ) די מתוקן בקוכמא • לא אסתכלית בסגרך דאתעביד קללין ונקבין דאיכן ברכך דלא אסגר לך דתתקיים בלא בהון וגומר • ובזה נוכל לקיים גם גרסת התלמוד שלנו • שהוא ג"כ גרסת הרי"ף והרא"ש • קללים קללים • נגד האבודרהם שגרס קלים • וכן גרסתי וגרסת הרי"ף איכו יכול במקום אחי אסגר להתקיים מוטעת היא • כי האמרוכה כראה עיקר • וכן הוא בגמרתיכו וג' מלות מ פ י ל ו ע ש ה מ ק ת המזברים ברי"ף ורא"ש ורמב"ם • ולא בגמרתנו • כתב האבודרהם והכל בו בשם הר"מ מרוטבנאדרק שאין לאומרן • שהרי ראיכו שאע"פי שבסתמו יכולים לקיות יום או יומים • ובעקבותיהם הלך הכסם רז"ה ומוקקן מבדורו • ובבור מלות אחר יבר את האדם בבמה אמרו התוספות שם בברכות שבראם בזה התקומא ר"ל בזן • בבמה שהתקין מזוכותיו ואח"כ בראו • ובסנהדרין ל"ח ר' • לבך בברא בע"ם כדי שיבכם לסעודה מיד • ואיכו כראה זאת בעיכי הכסם ריב"ל הל"ל שם • כי בבמה מוסבת על בבין גוף האדם • ובדמתרגם יוכתן • ולא על מזוכותיו • ובבכין גופו כיבר מעשה ידי אמן בכסם אין ערוך אליו • וכן מלילת ראש הברכה אחר יבר את האדם בבמה ובתיתה רופא כל בשר לא בומרה על מלילת הבסוקים ויאבר ה' אלהים את האדם ועל מבלתי ואני אראה כדעת האבודרהם • אמם על מבראות אחרות • את האדם אחר יבר • ועל ולבל בשרו מרפא • (אמר המ"ל באבודרהם מבואר לומר רופא אולי כל בשר • ומבואר בש"ע א"ח ס' ו' ומבאר שם טעמו • ורבים מולבים עליי שלא לומר רק רופא כל בשר ולא אולי • והט"ז כתב שגם גרסתו בכוכה • ואלילה לעוקבה • ויעוין בתשובת בית דוד ס"ג ובאשל אברהם ס"א לסימן ז' בש"ע א"ח • ושם סימן ו' ז' כל פרטי דיבים מאחר יבר גם כל היום למי שעשה ברכיו בין גדולים בין קטבים ושם יבואר לייבב כל הבוסבאות מתפיות והשגת הל"ל) :

לעסוק בדברי תורה • והערב כא • אחר בתר בכו • ג' ברכות הללו בזכרים בברכות י"א ב' • והבה ברכת לעסוק רב תקבה ומתרה

כי

וְנֵאָצָאי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תּוֹרָתֶךָ לִשְׁמָהּ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר־בָּנוּ מִכָּל־הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְיָ | פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ: יִשָּׂא יְיָ | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר הַפֵּאָה וְהַבִּכּוּרִים וְהָרְאָיוֹן וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְתַלְמוּד תּוֹרָה: אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאָדָם אוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לָעוֹלָם הַבָּא: וְאֵלּוּ הֵן כִּבּוּד אָב וָאֵם וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְהַשְׁכָּמַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ שַׁחֲרִית וְעַרְבִית וְהַכְנָסַת אוֹרְחִים וּבִקּוּר חוֹלִים וְהַכְנָסַת כַּלָּה וְהַלְוָיַת הַמֵּת וְעִיּוּן תְּפִלָּה וַהֲבָאַת שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם:

אֵלֶּה נִשְׁמָה שֶׁנָּתַתָּ בִּי טְהוֹרָה הִיא אַתָּה

בראתה

כי הוה מקדים לתכויי פרקין לתלמידין • ור' יוחנן בקר לפתוח בברוך ולקתום בברוך והיסיף כוסף והערב כח • ור' המכובל אמר ברכת אשר בקר בכו היא מעולה שברכות • ור' פפא הכריע גם כאן • (כמו בברכת אשר יצר) ואמר הלכך ליסריהו לכולהו • כגרסת הרי"ף והרא"ש • ובירושלמי איתא ש ל א יל א י ד י חובתו בברכת התורה אם לא למד אקריהן על אתר • לכן נהגו ב כ י כ ר פ ת ללמוד • יברכך • אלו דברים • ואלו דברים שהם מלקים מן תורה • (במדבר ב' כ"ד) ומנשה • (פאה פ"א מ') ומברייתא (שבת קכ"ז א' • אבות דר"נ פרק מ') ועיין תוס' שם ד"ה שבבר • (אמר המ"ל הרש"ל כתב שלא לומר ברכת כהנים קודם אור היום אחין בשיתת כפיים בלילה • והמ"א מולק עליו אחין לחוש לזה דמטעם למוד אבו אומרים אותו ולא מטעם בשיתת בפיים • והגר"א מביא בשם כל הספרים הקדמונים ואחרונים להסמיך אלהי נשמה לברכת אשר יצר • ואח"כ כל הברכות על הסדר וגם רבון העולמים כו' עד פרשת התמיד • ואח"כ לומר ברכת התורה קודם פ' התמיד • והרב המסיד מוה"ר אברהם בנו של הרמב"ם כתב בשם אביו שכ' בתשובה שהקותם המלמד תורה טובה לפי אחין הזי"ת מלמדה לבו אלא לזה אותבו ללומדה ולמלמדה וזה כמשך על עיקר דתיבו והוא שמעשה המלות הם בידיבו לא בהכרח מאתו יתברך לא על עצמיתן גם לא על עזיבתם):

אלהי נשמה שנתתה בי, בברכות ס' ע"ב מבואר כוסתתה בלי הודעת שם מקבלה: ויעורה לשורה כל מתעד אינם משיכתו בבוקר • בבוקר

בְּרָאתָה אַתָּה יְצַרְתָּה אַתָּה נִפַּחְתָּה בִּי וְאַתָּה מְשַׁמְּרָהּ בְּקִרְבִּי וְאַתָּה עָתִיד לִטְּלָהּ מִמֶּנִּי וּלְהַחֲזִירָהּ בִּי לֶעָתִיד לָבֹא: כָּל־זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה בְּקִרְבִּי מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי רִבּוֹן כָּל־הַמַּעֲשִׂים אֲדוֹן כָּל־הַנְּשָׁמוֹת בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר נְשָׁמוֹת לִפְגָרִים מֵתִים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה:

ברוך

לגבל בירושלמי ר"ה פרק ח' · שוכר טוב מזמור י"ז · ילקוט מזמור ט' · ובפסיקתא דרב כהנא פרשה י' · כמלא שהכעור משכתו יתפלל ברוך מקיה המתים · ואם כן ברכה לאחרת היא לאותו ענין עצמו וראיתי בבאור להפסיקתא הכ"ל · (ברעסלא תקכא) וזה לשונו ברוך מקיה · זו היא ברכת אלהי כשמה שכתת בי וקותם המקזיר כשמות לפגרים מתים · ודומה לברכת מקיה המתים עכ"ל · וכבר כתב כזאת היפה מראה בירושלמי ברכות פ"ד על מאמר זה הכמלא גם שם בשם דבית ר' יאקי, ואמר · והוא מה שאנו מברכים בכל יום ברוך המקזיר כשמות לפגרים מתים עכ"ל · ויש להסתפק בחמתת מה שאמרו · וברוה יותר שהוא ברכה אחרת · ועדות ע"ז תפלת רבוני מטאתי לך יהי רצון וכו' אבר היא תפילה קדשה שלא כזכרה לא בתלמוד שלנו ולא בסדורי תפילותינו · ומורכבה שם בירושלמי עם ברכת מקיה המתים בלי שום הפסק בכתים · ואם כן אחת היא עמה · ואין לה עם ברכת אלהי כשמה שום דמות והשתוות (אמר המ"ל יעוין בש"עאו"ח סי' ו' טעם הדבר שאין ברכה זו סותמת בברוך לפי שהיא ברכת הודאה כו' · ובפר"ח מבואר שאם אמר ברוך מקיה מתים במקום אלהי כשמה יצא · והוא עפ"י הברעת הירושלמי הכ"ל ודעת הפר"ח שכן לדעת הירושלמי כתקן ברכה זו במקום ברכת אלהי כשמה · וכן הסכים עמו לדין בעל ס' מעשה רוקח):

לשכוי בינה, ברכות ס' ב' · כי שמע קול תרנגולתא אומר ברוך אבר כתן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה · והכוון בזה מה שכתב הרחב · הלב כקרא שכוי בלשון המקרא · והלב הוא המבין · וע"י הבינה אדם מבחין בין היום ובין כו' · ומצאי שהתרנגול מבין גם כן ובערבי קורין לשכוי תרנגול (ר"ה כ"ו ח') התקיבו ברכה זו לאומרה בשמיעת קול התרנגול · ומיהו אם לא שמע קולו יברך ג"כ ברכה זו שאינה אלא הודאה למקום · שכתן לנו בינה והבנה וברא לנו כל צרכינו דאף אם יבן אדם בבית אופל יבחין ביאת היום ע"י התרנגול · ולפ"ז הוראת ברכה זו כפולה עפ"י שני הוראות אבר למעלת שכוי · כי כפי הוראתה במקרא לב · ברכתה על הבינה והדעת אבר שהל אלהים בתלמי הלב להבחין ולהשכיל

ולהכיר

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי עוֹבֵד כּוֹכָבִים:

ברוך

ולהסיר האור מתוך החושך • ולפי הורחתה השנים בערבי לתרגול כוחה לשמו על אשר ברא לכו כל ברכיו ובתוכם התרגול המעיר לאתכו ויזריחו לדעת כי מכה קשבת ליל אף בהיותינו בבית אשל ואין כוחה לו מסביב • ומעשה דר' עקיבא דהוה קאזיל באורחא והוי בהליה תרגולא חמרא ושקלא (שם) נרקה שהשתמשו בו בנסעם בדרך להקילם משיכתם ופסירתי • אולם הרמבם בהלכות תפילה פ"ז אימר כי שמע קול תרגולא מברך הכותן לשכוי ביכה • וכל ברכה מהן שלא כתקייב בה אינו מברך אותה וכ"כ מ' הקדמונים ר"ם פרקן במקברת הערוך ערך שכוי • אם לא ישמע קולו אותו היום אינו קייב לברך אותה ברכה עכ"ל (אמר המ"ל יעוין בש"ע מ"ק סימן מ"ו שם הכרעת הר"מא שאף מי שלא כתקייב מברכם שאין הברכות הללו על עצמם • אלא על שברא הק"בה לרבי בני אדם • ואף קרא מברך הכותן לשכוי ביכה • אבל סומא אינו מברך פוקח עוורים לדעת המ"מ):

שלא עשני עובד כוכבים ומזלות • עבד • אבה • בתוספתא דברכות פרק ו' ר' יהודא אומר ג' ברכות צריך אדם לומר בכל יום • שלא עשני עובד כוכבים ומזלות • שלא אבה • שלא בור • עובד כוכבים ומזלות • שהם כאין נגדו • אבה • שאין אבה קייבת במלות • בור • שאין בור ירא קטא • ולא ע"ה קסיד • ובמס' מכות בבבלי דף מ"ג ב' • בשבה כזאת משום ר' אחיר תכיף היה ר' אחיר אומר קייב אדם לברך ג' ברכות בכל יום • שעשני ישראל • שלא אבה • שלא בור • אבל ר' אקיבא בר יעקב ממאן שם בברכת שלא בור • ומקליפא בשלא עבד • משום דזיל עוד טפי מאבה כדפיר"מי • וכן פירש האבודרהם • שלא עובד כוכבים מפני שעובדיהם אינם כלום לפניו שנאמר (ישעיה מ) כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו • שבאר הבינה שאבדר רק כגד עובדי כוכבים כמו שפרט מיד בפסוקים אח"ז • ואל מי תדמיון אל וגומר • הפשל כסך קרא וגומר המסוכן תרומה עץ לא ירקב וגומר • שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה • ושל"ע עבד • מפני שאין העבד מצוה במלות כו' • ועוד שאין לו זכות הבות כו' • ועוד שאסור לישא בת ישראל כו' יעו"ש בדבריו • וכתב עוד שלא כתקנה ברכה זו מפני העבדות עצמה אלא מפני שאין העבד קייב במלות כו' • ושל"ע אבה מפני שהיא מצווה במלות עשה שהזמן גרמה • ועוד שאינה בעלה עליה ואינה יכולה לקיים אף מה שבלטיות • והכשים כוהגות לברך שעשאני כרצונו כמי שמלניק עליו את הדין על הרעה הבאה עליו עכ"ל • והנה בתוספתא כל הברכות מקובלות בדרך שלילה אבן בתלמוד הקליפו מטעם ידוע • וכברהה כוסקאות התלמוד מדפוסים קדמונים ומדברי בה"ג • (אמר המ"ל הג"רא כתב שגרסת ספרים שלנו הוא שעשני ישראל ושכן הוא ברא"ש וטור • אבל המ"א בח"ק שמ"ו אות ט' כתב וגרסת שעשאני ישראל איכוי מן המדפיסים הוא • ומביא דברי הב"ח בשם י"מ משום דכוא לו לאדם שלא בברא • ולכן קאמרינן הלואי שלא עשני ושעשו שעשני אני מברך שלא עשני וכו' • ודעת הב"ח משום דאם יברך שעשני ישראל • אוב לא יוכל לברך אק"ו שעשני בן חורין שעשני איש שהכל בכלל • וכוונתו לברך על כל דבר בעצמו • ושיוס המ"ח ע"ו שקשמע מדברי הב"ח

שמי

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי עֶבֶד :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי אִשָּׁה :
הנכים אומרות בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ, מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשַׂנִי כִּרְצוֹנוֹ :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם פּוֹקֵחַ עִוְרִים :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַתִּיר אֲסוּרִים :

ברוך

שמי שטעה וברך שעשני ישראל לא יאמר עוד של"ע עבד ואשה · אבל שלדעתו ברוה לא"עג שאמר ישראל אשה בכלל לכל התורה כולה בלשון זכר כאמרה ואפ"ה אשה בכלל כמ"ש התוס' דזווקא היכא דכתיב בני ישראל אמריכן ולא בנות ישראל · ובסנהדרין פ"ד שהוא מטעם שהשוה הכתוב אשה לאיש כו' · וסוף דברינו הביא דברי הב"ח בסתימות · אאש בדך של"ע אשה בתחילה שוב אין לומר ב' ברכות של"ע עובד כו' ועבד · ולא העיר אקרוי · אחכם הע"ז קולק גם בזה עליו · והרב הקסיד ר"ל בהרמבם כתב שדעת אביו בהלכות תפילה ברוה שג' ברכות הללו של עובד כוכבים עבד ואשה ראוי לברך בכל יום אף אם לא ראה אותם וכן ברוה בהלכות ר"י בעל ההלכות אבל אמר לו מי שראה כוסקה ישיבה בתלמוד והיה כתוב כה כל קזי איכא אותם מברך וברוה שזו הכוסקה מדוייקת שהתקש יאמת אותה · וכן כמלא בסדור לר' עמרם בן ששבת ז"ל) :

פוקח עורים · ושאדי הברכות · והן מתיר אסורים · זוקף כפופים · מלבים ערומים · רוקע הארץ · המכין מצעדי גבר · אוזר ישראל · ועוטר ישראל · וכן כולם · בא זכרונם בטוב' ברכות דף ס' ב' · אמנם ברכת הכותן ליעף כך איכה נזכרת בתלמוד וקדשה היא · וגם בעל ההלכות אף הרמבם לא הביאוה · געל כן מקו רבים מלאומרה · וכתב האגור בסדור אשכנז מוסיפין ברכה א' הכותן ליעף כח · ובתקנה על שהאדם מפקיד כשמתו עיבה ביד ה' ומקזירה לו קדשה לשון הטורים ואני המקבר קבלתי מרבותי שאין להוסיף עוד על הברכות שנזכרו רק כמו שנזכרים בתלמוד עליהם אין להוסיף ומהם אין לגרוע ואף על ברכת הכותן ליעף כח ראיתי מקטרגים מאחר שאיכה נזכרת בגמרא · ובסדר ברכות של בעל הסמ"ג איכה נזכרת ברכה זו · וכן בסדר ברכות של הרוקח, מכל מקום המנהג בצרפת ואשכנז לאומרה עכ"ל · ובזמן קודם כבר אמר בעל ס' התגודה דף קפ"ה : ולעולם אין מברכין סומך כופלים וכותן ליעף כח אלא נזכרים בתלמוד עכ"ל · וברכת סומך כופלים אע"פי שלא נזכרה בתלמוד הובאה בהלכות גדולות · וכן באבודרהם · (אמר המ"ל כתב המג"א באו"ח סימן מ"ו דהלבוש כתב ברכת מגביה שפלים וכב"ח שכן היה נוסחתו בגמרא · ולכן האומרו אין נוערין בו · אבל האומר סומך כופלים נוערים בו · וברכת הכותן ליעף כח יש אומרים בלא שם ומלכות · אבל בכוונת והב"ח וסמ"ג כתבו לומר בשם ומלכות · וכן מנהגינו · ומי שהקדים ברכות זוקף כפופים למתיר אסורים דעת הרמב"ם שאין לברך עוד מתיר אסורים ורש"ל וב"ח כתבו לברך · והמ"א כתב שלו נראה דסבא ברכות להקל) :

המעביר

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם זוֹקֵף כְּפוּפִים :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם רוֹקַע הָאָרֶץ עַל־הַמָּיִם :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה לִי כָּל־צָרְכִּי :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר הֵכִין מִצְעֲדֵי־גָבֶר :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל בִּגְבוּרָה :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל בְּתִפְאָרָה :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּעֲבִיר שֵׁנָה מֵעֵינָי וּתְנוּמָה מֵעַפְעַפָּי :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּרְגִּילֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ וְדַבְּקֵנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְאַל תְּבִיאֵנוּ לֹא לִידֵי חֵטְא וְלֹא לִידֵי עֲבֵרָה וַעֲוֹן וְלֹא לִידֵי נִסָּיוֹן וְלֹא לִידֵי בִּזָּיוֹן וְאַל תַּשְׁלֵט בָּנוּ יֵצֶר הָרָע וְהַרְחִיקֵנוּ מֵאָדָם רָע וּמֵחָבֵר רָע וְדַבְּקֵנוּ בְּיֵצֶר הַטּוֹב וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים וְכוֹף אֶת יִצְרֵנוּ לְהִשְׁתַּעְבֵּד־לָךְ וּתְּנֵנוּ הַיּוֹם וּבְכָל־יוֹם לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל־רוֹאֵינוּ וְתִגְמְלֵנוּ חֲסָדִים טוֹבִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל :
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּצִּילֵנִי הַיּוֹם

המעביר, ויהי רצון • ברכת המעביר ויהי רצון שחקריה הובאו בברכות ס׳ ב׳ ולדעת רביבו תס שביהם ברכה אחת המתחלת בברוך : המעביר • והמסיימת בברוך גומל חסדים טובים • וטעות לומר יהי רצון בלי ויו רחה תוס׳ ברכות דף מ״ו ל״ה כל הברכות • ובאמוראים ראיתי • יהי רצון מלפניך יש לומר שהיא סיומה של ברכה המעביר שינה • וכן היא כתובה בגמרא בנוסחאות מדיוקת המוכה לה בלי פירוש וכן מצאתיה בסדר רר׳ עמרם ור׳ סעדיה וכן היא דעת הרא״ש • וכתב עוד שלריך לומר • ויהי רצון בויו עכ״ל • ובתפילה זו נאמר ואל תביאנו • • • לידי כסיון ובסנהדרין ק״ז אמר רב לעולם אל יביא אדם עצמו לידי כסיון וראינו שרב תקן תפילות הרבה כמו ברכת לעסוק בדברי תורה • ובהם גם כן המתחילות בויהי רצון כמו היהי רצון שאנו אומרים כעת בשבת שמברכים בו הקונדס (ברכות ט״ז ב׳) • ולכן אולי הטעה קרובה שגם תפילה זו רב תקנה ומפיו נוסדה • (אמר המ״ל כן גם הכרעת המ״א והג״א לומר ויהי רצון בויו • ובקתיעת הברכה כתב הגר״א שגרסת ספרים שלנו והר״א והטור גומל : לעמו ישראל • אבל הרי״ף והרמב״ם לא גרסו לעמו ישראל) :

יהי

הַיּוֹם וּבְכָל־יוֹם מֵעַזִּי פָנִים וּמֵעַזּוּת פָּנִים מֵאָדָם רָע וּמֵחָבֵר רָע וּמִשָּׁכֵן רָע וּמִפְּגַע רָע וּמִשָּׂטָן הַמַּשְׁחִית מִדִּין קָשֶׁה וּמִבַּעַל דִּין קָשֶׁה בֵּין שֶׁהוּא בֶן־בְּרִית וּבֵין שֶׁאֵינוֹ בֶן־בְּרִית:

לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם יִרְאָה שָׁמַיִם בְּסֵתֶר וּמוֹדֶה עַל־הָאֱמֶת וְדוֹבֵר אֱמֶת בְּלִבָּבוֹ וַיְשַׁכֵּם וְיֹאמַר:

רִבּוֹן כָּל־הָעוֹלָמִים לֹא עַל־צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים׳ מָה אֲנַחְנוּ מָה חַיֵּינוּ מָה חַסְדֵּנוּ מַה־צִּדְקוֹתֵינוּ מַה־יְשׁוּעָתֵנוּ מַה־

ומותר

יהי רצון שתגלנו היום • בברכות ט"ז ב' • ובשבת ל' א' אמרו שרבי בתר גלותיה התפלל תפלה זו ור' כתן בערוך ערך עז ג' פירש • שתגלני מעז פנים • פירוש עזי פנים שלא יקניטני אדם שיש בו עזות פנים • ומעזות פנים • שלא יהא בי עזות פנים עכ"ל • ושם בערך יקול • מדין קשה • פירוש שיוכל אנו לדון שלא בקושי עכ"ל • והקבס רי"ר בשם פשר דבר (ווארשוא תר"ד לד כ"ז) אומר ולי נראה כי צריך לנקד מִדַּיָּן קשה בלית פתוקה וביוד קמוצה • ולפי זה נמצא בתפלתו על עֵד קשה בחמרו מעזות פנים • כמ"ש רש"י • ומִדַּיָּן קשה • ומבעל דין עכ"ל • ולעומת מלית שתגלנו מילר הרע ... ומשטן המשחית ים להעיר כי הייתה תפילה כזאת שגורה בפי רבי • בברכות מ"ו א' • כי שם מוזכר ברכת אורך לבעה"ב בשביל סעודתו • והוא יהי רצון שלא יגום בעל הבית בעולם הזה ולא יכלם לעולם הבא • ורבי מקבר יהי רצון שלפניו • מוסיף בה דברים הללו • ויצליח מאוד בכל בכסיו ויהיו בכסיו ובכסינו מוצלחים וקרובים לעיר • ואל ישלט שטן לא במעשי ידיו ולא במעשי ידינו ואל יזדקר לא לפניו ולא לפנינו שום דבר הרהור קטא ועבירה ועון מעתה ועד עולם • ולשון שם דבר הרהר קטא ועבירה, הוא אך הרקבת דברים • ותקת זה כאומר בה בקללה • מילר הרע • ומשם בקשות הללו • הנלקת בכסיס • והרקקת ילר הרע שם רבי בפי יעבץ בתמורה דף ט"ז א':

לעולם יהא אדם • רצון כל העולמים • אבל אבינו • כתב הקבס הג' רש"ל ראבפורט בתולדות הקליר לד קי"ז • לעולם יהא אדם ירא שמים עד לעיניהם אמר ה' • מתוך דבי אליהו ר"פ כ' כ"ח • ושם הוא בלשון המוקבר לעולם יהא אדם ירא שמים וכו' ויבכה ויאמר • ומעתיקים הדיוטים הבנינו גם מאמר זה בתוך התפילה עכ"ל • ואין התבל"ח כעת תקת ידי לעיין בו אם נוסחת האשכנזים או הספרדים מסכמת לנוסחתו • אמנם אין כי לא על בקרותינו • • נזכר בזמת פ"ז ב' משמי דר' יוחנן • ורבה שם רש"י • גם מה אבינו ומה איננו מובא שם משמואל • ובניהם לבעלת יום

כֹּחֵנוּ מַה־גְּבוּרָתֵנוּ מַה־נֹּאמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הֲלֹא כָּל־הַגִּבּוֹרִים כְּאַיִן לְפָנֶיךָ וְאַנְשֵׁי הַשֵּׁם כְּלֹא הָיוּ וַחֲכָמִים כְּבְלִי מַדָּע וּנְבוֹנִים כְּבְלִי הַשְׂכֵּל כִּי רוֹב מַעֲשֵׂיהֶם תֹּהוּ וִימֵי חַיֵּיהֶם הֶבֶל לְפָנֶיךָ וּמוֹתַר הָאָדָם מִן־הַבְּהֵמָה אָיִן כִּי הַכֹּל הָבֶל:

אֲבָל אֲנַחְנוּ עַמְּךָ בְּנֵי בְרִיתֶךָ בְּנֵי אַבְרָהָם אֹהֲבֶךָ שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ לוֹ בְּהַר הַמֹּרִיָּה זֶרַע יִצְחָק יְחִידוֹ שֶׁנֶּעְקַד עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ עֲדַת יַעֲקֹב בְּנְךָ בְּכוֹרֶךָ שֶׁמֵּאַהֲבָתְךָ שֶׁאָהַבְתָּ אוֹתוֹ וּמִשִּׂמְחָתְךָ שֶׁשָּׂמַחְתָּ בּוֹ קָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל וְיֶשֻׁרוּן:

לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְשַׁבֵּחַךְ וּלְפָאֵרְךָ וּלְבָרֵךְ וּלְקַדֵּשׁ וְלָתֵת־שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְשִׁמְךָ: אַשְׁרֵינוּ מה

יוסף הכפורים כועדו, וראה עוד בהמאור ליומא פ"ח ובדי"ף שם דף ל"ו ח"י · ובדברי הקבס הכולל (ריטל"ל ו)· והנה אחרי הסיום כי הכל הבל · מתחיל תפילה קטנה בעלת אבל · ולפי נוסחתינו האשכנזית מתורגם פה אבל כמו באחת · ובל"ח (כיר ניאחר) כי תרגום אבל ארה אשתך בקושטא (ברלאית יז) וכן מצוות מלת אבל בפסוק אבל תשמים אבקנו (שם מ"ב) · אבל בן אין לה (מלכים ב' ד' י"ד) ובא גם כן בלשון הזה בערובין דף ל' · אמר להן אבל · אבן כי הכל הבל · לאבל אבקנו עמך · הלשון הזה לבד הנשמה הטהורה שהיא עתידה ליתן דין וקשבון לפני כסא כבודך · וכל הגויים שהם עובדי כוכבים ומזלות בחין כגדו שבאמר (ישעיה מ') הן גויים כמר מדלי וגומה · הן איים כדק יטול וגומר שביאר הכביא שם כוונתו שמלבד רק נגד עובדי אלילים · כמו שפרש בדברי בפסוקים שאל"ז · ואל מי תדמיון אל וגומר הבסל נסך קרש וגומר · המסוכן תרומה עץ לא ירקב ע"ש דבר · שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה · ולפי זה בא כאן אח"ז מלת אבל להורות ההיפך מהקדוש והוא כ"ח גם העובדי אלילים כאין נחשבו כגדו · אבל אלו המאמינים בו גדלה מעלתם וערכם בעיני להיות בני בריתו · ואולי היה נוסחת הספרדים גם להאשכנזים ומקקוה מטעם יחוע · (אמר המ"ל הגר"אז מצינו דברי התנא דבי אליהו שבאמר על פסוק העטופים בדעב בראש כל חוצות · אין רעב אלא מד"ת שבאמר לא רעב ללחם · ועל איזה הדור הוא אומר לעולם · · · ירא שמים בסתר · וכתב בשבולי הלקט שעיקר תפילה זו נתקן משום דורו של שאול · (ולפי זה הנוסחא האמיתית היא בסתר ובגלוי · לפי

מַה־טּוֹב חֶלְקֵנוּ וּמַה־נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ וּמַה־יָּפָה יְרֻשָּׁתֵנוּ
אֲשֶׁרֵינוּ שֶׁאֲנַחְנוּ מַשְׁכִּימִים וּמַעֲרִיבִים עֶרֶב וָבֹקֶר
וְאוֹמְרִים בְּעֲמִים בְּכָל־יוֹם

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

בלחש בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

אַתָּה הוּא עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם אַתָּה
הוּא מִשֶּׁנִּבְרָא הָעוֹלָם אַתָּה הוּא בָּעוֹלָם
הַזֶּה וְאַתָּה הוּא לְעוֹלָם הַבָּא קַדֵּשׁ אֶת
שִׁמְךָ עַל מְקַדִּישֵׁי שְׁמֶךָ וְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ
בְּעֹלָמְךָ וּבִישׁוּעָתְךָ תָּרִים וְתַגְבִּיהַּ קַרְנֵנוּ
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ אֶת־שִׁמְךָ בָּרַבִּים:

אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וּבִשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם
הָעֶלְיוֹנִים׃ אֱמֶת אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן
וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין אֱלֹהִים׃ קַבֵּץ קוֹיֶךָ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ
יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל־בָּאֵי עוֹלָם כִּי אַתָּה־הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדֶּךָ
לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ׃ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֵת כָּל אֲשֶׁר בָּם׃ וּמִי בְּכָל־מַעֲשֶׂה
יָדֶיךָ בָּעֶלְיוֹנִים אוֹ בַתַּחְתּוֹנִים שֶׁיֹּאמַר לְךָ מַה־תַּעֲשֶׂה׃
אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם עֲשֵׂה עִמָּנוּ חֶסֶד בַּעֲבוּר שִׁמְךָ הַגָּדוֹל
שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ וְקַיֵּם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־שֶּׁכָּתוּב בָּעֵת
הַהִיא אָבִיא אֶתְכֶם וּבָעֵת קַבְּצִי אֶתְכֶם כִּי־אֶתֵּן אֶתְכֶם

לשם

לכ׳ שהיו ירא׳ שמים בספר רק׳ ותעפ״כ בא׳ ההערה אק״ו׳ לף אצריך לקים להיות ירא שמים בגלוי ג״כ׳ בכ״ו לענין קבלת עול מלכות שמים שמיחו בס חו בדורו של אחד ישכם ויאמר׳ והוו אחמר ירא שמים בספר׳ וכן שנע יפראל כי גדו אלא לקדות ק״ב׳ ולכן תוורים גם כן אתה הוא ומוקדם את שמך בנביס והוכרה בתוס׳ ברכות מ״ו ח׳ ובנסמים ק״ד ב׳ וכתב העור שבתקנה עפ״י הירושלמי אתה הוא כו׳ כמ״ש בעת ההיא)

לְשֵׁם וּלְתְהִלָּה בְּכֹל עַמֵּי הָאָרֶץ בְּשׁוּבִי אֶת־שְׁבוּתֵיכֶם לְעֵינֵיכֶם אָמַר יְיָ׃

שמות ל׳.

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ וְעָשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכַנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרָחְצָה וְנָתַתָּה אֹתוֹ בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּה שָׁמָּה מָיִם׃ וְרָחֲצוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם׃ בְּבֹאָם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ־מַיִם וְלֹא יָמֻתוּ אוֹ בְגִשְׁתָּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשָׁרֵת לְהַקְטִיר אִשֶּׁה לַיהוָה׃ וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמֻתוּ וְהָיְתָה לָהֶם חֻקַּת עוֹלָם לוֹ וּלְזַרְעוֹ לְדֹרֹתָם׃ וַלְבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ׃ וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת־הַדֶּשֶׁן אֶל־מִחוּץ לַמַّחֲנֶה אֶל־מָקוֹם טָהוֹר׃

נומדבר כה

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ׃ וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד׃ אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם׃ וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת הַהִין׃ עֹלַת תָּמִיד הָעֲשִׂיָּה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃

ונסכו

סדר הקרבנות • אמרו בתלמוד תפלות במקום תמידים תקנו • עוד אמרו בתענית כ״ז י״ב • מגילה ל״א א׳ • אמר אברהם רבונו של עולם • אמת ישראל חוטאים לפניך אתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה • אמר לאו • אמר לפניו רבש״ע תיכף בזמן שבית המקדש קיים • בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם אמר לו כבר הקנתי להם סדר קרבנות בזמן שקורין בהם לפני מעלה אני עליהם כאלו הקריבום לפני ואני מוחל להם כל עוונותיהם • וכן אמרו במנחות ק״י • א׳ • זאת תורת הקטרת וזאת תורת האשם • כל העוסק בתורת קטרת • כאלו הקריב

וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַיהוָה׃ וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃

ויקרא ל׳ י״ט

וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְהוָה וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃

אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהִקְטִירוּ אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת־קְטֹרֶת הַסַּמִּים בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם׳ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָ אוֹתָם עַל יְדֵי מֹשֶׁה נְבִיאֶךָ כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ׃

שמות ל׳ ל״ד

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ סַמִּים נָטָף וְשְׁחֵלֶת וְחֶלְבְּנָה סַמִּים וּלְבֹנָה זַכָּה בַּד בְּבַד יִהְיֶה׃ וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רֹקַח מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ מְמֻלָּח טָהוֹר קֹדֶשׁ׃ וְשָׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הָדֵק וְנָתַתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם׃ וְנֶאֱמַר וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת־הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה׃ וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת־הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃

תָּנוּ רַבָּנָן פִּטּוּם הַקְּטֹרֶת׳ כִּיצַד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וּשְׁמוֹנֶה מָנִים הָיוּ בָהּ׳ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה כְּמִנְיַן יְמוֹת הַחַמָּה׳ וּשְׁלֹשָׁה מָנִים יְתֵרִים שֶׁמֵּהֶם מַכְנִיס כֹּהֵן גָּדוֹל מְלֹא חָפְנָיו בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וּמַחֲזִירָם לְמַכְתֶּשֶׁת בָּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוַת

דקה

הקריב קטורת׳ וכל העוסק בתורת אשם כאלו הקריב אשם׳ על מאמרים כאלו וכיולא בהם תמכו הגאונים ותקנו׳ לומר׳ פרשיות התורה׳ עשיות׳ ובריתות׳ המדברים מקרבנות׳ בכל יום ויום׳ ואפשר לקיים בזה ובשלמה פרים שפתיכו׳ ובסיון ב׳ כתב הכל בו׳ בשבת מוסיפין וביום השבת שהוא מוסף שבת׳ ויש כהגו להוסיף בראש קודש ובראש קדשיכם׳ אבל אין זה מעיקר המנהג׳ ולא במועד פרשת המועד׳ לפי שקורין אותה בתורה׳ אבל פרשת תמיד שאין קורין אותה בתורה׳ שאין מוציאין בכל יום ספר תורה׳ ולא מוסף שבת לפי שאין בו אלא ב׳ פסוקים׳ לפיכך נהגו לאומרה בכל יום ופרשת השבת בכל שבת עכ״ל׳ ולפי שנמצא בויקרא רבה על פסוק ונקט אותי על ידך המזבח כפורה לפני ה׳ (ויקרא ז׳ י״ז) אמר הקב״ה

דַּקָּה מִן הַדַּקִּים׃ וְאַחַד עָשָׂר סַמָּנִין הָיוּ בָהּ׃ וְאֵלּוּ הֵן׃ הַצָּרִי וְהַצִּפּוֹרֶן וְהַחֶלְבְּנָה וְהַלְּבוֹנָה מִשְׁקַל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מָנֶה׃ מוֹר וּקְצִיעָה שִׁבּוֹלֶת נֵרְד וְכַרְכֹּם׃ מִשְׁקַל שִׁשָּׁה עָשָׂר שִׁשָּׁה עָשָׂר מָנֶה׃ הַקּוֹשְׁט שְׁנֵים עָשָׂר׃ וְקִלּוּפָה שְׁלֹשָׁה׃ וְקִנָּמוֹן תִּשְׁעָה׃ בּוֹרִית כַּרְשִׁינָה תִּשְׁעָה קַבִּין׃ יַיִן קַפְרִיסִין סְאִין תְּלָתָא וְקַבִּין תְּלָתָא׃ וְאִם אֵין לוֹ יַיִן קַפְרִיסִין׃ מֵבִיא חֲמַר חִוַּרְיָן עַתִּיק׃ מֶלַח סְדוֹמִית רֹבַע הַקַּב מַעֲלֶה עָשָׁן כָּל שֶׁהוּא׃ רַבִּי נָתָן אוֹמֵר׃ אַף כִּפַּת הַיַּרְדֵּן כָּל שֶׁהוּא׃ וְאִם נָתַן בָּהּ דְּבַשׁ פְּסָלָהּ׃ וְאִם חִסֵּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה׃ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר׃ הַצָּרִי אֵינוֹ אֶלָּא שֹׁרֶשׁ הַנּוֹטֵף מֵעֲצֵי הַקְּטָף׃ בּוֹרִית כַּרְשִׁינָה לָמָּה הִיא בָאָה׃ כְּדֵי לְיַפּוֹת בָּהּ אֶת הַצִּפּוֹרֶן שֶׁתְּהֵא נָאָה׃ יַיִן קַפְרִיסִין שֶׁשּׁוֹרִין בּוֹ אֶת הַצִּפּוֹרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עַזָּה׃ וַהֲלֹא מֵי רַגְלַיִם יָפִין לָהּ׃ אֶלָּא שֶׁאֵין מַכְנִיסִין מֵי רַגְלַיִם בָּעַזָּרָה מִפְּנֵי הַכָּבוֹד׃

תַּנְיָא רַבִּי נָתָן אוֹמֵר כְּשֶׁהוּא שׁוֹחֵק אוֹמֵר הָדֵק הֵיטֵב הֵיטֵב הָדֵק מִפְּנֵי שֶׁהַקּוֹל יָפֶה לַבְּשָׂמִים׃ פִּטְמָהּ לַחֲצָאִין כְּשֵׁרָה׃ לְשָׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ לֹא שָׁמַעְנוּ׃ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה זֶה הַכְّלָל אִם כְּמִדָּתָהּ כְּשֵׁרָה לַחֲצָאִין אִם חִסֵּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה׃

תַּנְיָא בַּר קַפָּרָא אוֹמֵר אַחַת לְשִׁשִּׁים אוֹ לְשִׁבְעִים שָׁנָה הָיְתָה בָּאָה

של

מעיד אני עלי שמים וארץ׃ בשעה שהן קורין מקרא זה לפונה לפני ה׳ אני מזכיר להם עקידת יצחק בן אברהם׃ כהגון לומר גם פסוק זה׃ אכן זולת זה ישנו עוד טעם אחר לאמירת הפסוקים האלו והכלוה להם עם״ס וספרא׃ והוא לקיים מאמרם בקדושין דף מ״ל ושנכתם׃ אל תקרא ושנכתם אלא ושלשתם׃ ולעולם ישלש אדם שנותיו שלש במקרא׃ שלש במשנה׃ ושלש בתלמוד׃ מי ידע כמה חיי כי רק אמרינן ליומי׃ וכראה לי בכל יום עצמו ישלש׃ מקרא׃ משנה׃ וגמרא׃ על כן בסדר ר׳ עמרם גאון כתב׃ כמו שאנו נוהגים לומר בכל יום קודם פסוקי דזמרה מקרא משנה וגמרא מודיני וסדר הברכות׃ וכן כתבו התוס׳ עוד הפעם בע״ז דף י״ט ב׳ ד״ה ישלש׃ ומסיבת תלמוד תורה לתפלה הייתה קביעה עליהם מאוד׃ ומצאנו גם כן בברכות דף ק׳ ח׳׃ ובמגילה דף כ״ט ח׳׃ שיותר אהבו להתפלל במקום שהיו גורסים ממוקום בית הכנסת עצמה׃ ור״ת בר אבא משמיה דעולא אמר מיום שחרב בה״מק אין לו להק״בה בעולמו אלא ד׳ אמות של הלכה בלבד׃ ואמר אביי מרים הוה גרסינא בגוי ביתא׃ ומצלינא בי כנישתא׃ כיון דשמעינא להא דאמר ר״ת בר אבא משמיה דעולא׃ מיום שחרב בה״מק אין לו כו׳׃ לא הוה מצלינא אלא היכי דגרסינא׃ ר׳ אמי ור׳ אסי׃ אע״ג דהוו להו תלמיד בי כנשתא בטבריא לא מצלי אלא ביכי עמודי היכי דהוי גרסי עכ״ל׃

מזמור

שֶׁל שִׁירִים לַחֲצָאִין: וְעוֹד תֵּנֵי בַּר־קַפְּרָא אִלּוּ הָיָה נוֹתֵן בָּהּ קוֹרְטוֹב שֶׁל דְּבַשׁ אֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲמוֹד מִפְּנֵי רֵיחָהּ וְלָמָּה אֵין מַעֲרִבִין בָּהּ דְּבַשׁ מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיהוָה:

ג״פ יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: ג״פ יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ: ג״פ יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ:

אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה:

וְעָרְבָה לַיְיָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

אַבַּיֵּי הָוָה מְסַדֵּר סִדֵּר הַמַּעֲרָכָה מִשְׁמָא דְגְמָרָא וְאַלִּיבָּא דְּאַבָּא שָׁאוּל: מַעֲרָכָה גְּדוֹלָה קוֹדֶמֶת לְמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטֹרֶת׳ וּמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטֹרֶת קוֹדֶמֶת לְסִדּוּר שְׁנֵי גְזָרֵי עֵצִים׳ וְסִדּוּר שְׁנֵי גְזָרֵי עֵצִים קוֹדֵם לְרִאשׁוֹן מִזְּבַח הַפְּנִימִי׳ וְרִאשׁוֹן מִזְּבַח הַפְּנִימִי קוֹדֵם לַהַטָּבַת חָמֵשׁ נֵרוֹת׳ וְהַטָּבַת חָמֵשׁ נֵרוֹת קוֹדֶמֶת לְדַם הַתָּמִיד׳ וְדַם הַתָּמִיד קוֹדֵם לְהַטָּבַת שְׁתֵּי נֵרוֹת׳ וְהַטָּבַת שְׁתֵּי נֵרוֹת קוֹדֶמֶת לִקְטֹרֶת׳ וּקְטֹרֶת קוֹדֶמֶת לְאֵבָרִים׳ וְאֵבָרִים לְמִנְחָה׳ וּמִנְחָה לַחֲבִיתִין׳ וַחֲבִיתִין לְנְסָכִין׳ וּנְסָכִין לְמוּסָפִין׳ וּמוּסָפִין לְבַזִּיכִין׳ וּבַזִּיכִין קוֹדְמִין לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם שֶׁנֶּאֱמַר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים׳ עָלֶיהָ הַשָּׁלֵם כָּל הַקָּרְבָּנוֹת כֻּלָּם:

תפלת רבי נחוניא בן הקנה

אָנָּא בְּכֹחַ גְּדוּלַּת יְמִינְךָ תַּתִּיר צְרוּרָה׳ — אבג״יתץ
קַבֵּל רִנַּת עַמְּךָ שַׂגְּבֵנוּ טַהֲרֵנוּ נוֹרָא׳ — קרע״שטן
נָא גִבּוֹר דּוֹרְשֵׁי יִחוּדֶךָ כְּבָבַת שָׁמְרֵם׳ — נגד״יכש
בָּרְכֵם טַהֲרֵם רַחֲמֵם צִדְקָתְךָ תָּמִיד גְּמֹלֵם׳ — בטר״צחג
חָסִין קָדוֹשׁ בְּרוֹב טוּבְךָ נַהֵל עֲדָתֶךָ׳ — דוקב״טנע
יָחִיד גֵּאֶה לְעַמֶּךָ פְּנֵה זוֹכְרֵי קִדְשָׁתֶךָ׳ — יגל״פזק
שַׁוְעָתֵנוּ קַבֵּל וּשְׁמַע צַעֲקָתֵנוּ יוֹדֵעַ תַּעֲלֻמוֹת׳ — שקו״צית

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

במדבר כח ט׳ — בשבת ווסיפין

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִים וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:

בלעם קודם

וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיי פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן לַפַּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד: וְעִשָּׂרֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיי: וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁית הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיי עַל־עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ:

איהו מקומן הוא בעקום לימול וכן ברייתא דר׳ ישמעאל לכן צריך ללמדו סידן הפירוש:

וזבחים פ״ה

א אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן שֶׁל זְבָחִים קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן פָּר וְשָׂעִיר שֶׁלְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְדָמָן טָעוּן הַזָּיָה עַל־בֵּין הַבַּדִּים וְעַל הַפָּרֹכֶת וְעַל־מִזְבַּח הַזָּהָב מַתָּנָה אַחַת מֵהֶן מִמַּעֲכֶבֶת שְׁיָרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד מַעֲרָבִי שֶׁלַּמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אִם־לֹא נָתַן לֹא עִכֵּב: ב פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִים שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְדָמָן טָעוּן הַזָּיָה עַל־הַפָּרֹכֶת וְעַל־מִזְבַּח הַזָּהָב מַתָּנָה אַחַת מֵהֶן מִמַּעֲכֶבֶת שְׁיָרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד מַעֲרָבִי שֶׁלַּמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אִם לֹא נָתַן לֹא עִכֵּב אֵלּוּ וְאֵלּוּ נִשְׂרָפִין בְּבֵית הַדֶּשֶׁן: ג חַטֹּאת הַצִּבּוּר וְהַיָּחִיד אֵלּוּ הֵן חַטֹּאת הַצִּבּוּר שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְשֶׁלְּמוֹעֲדוֹת שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלֵי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְדָמָן טָעוּן אַרְבַּע מַתָּנוֹת עַל אַרְבַּע קְרָנוֹת: כֵּיצַד עָלָה בַּכֶּבֶשׁ וּפָנָה לַסּוֹבֵב וּבָא־לוֹ לְקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית׳ מִזְרָחִית צְפוֹנִית׳ צְפוֹנִית מַעֲרָבִית׳ מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית׳ שְׁיָרֵי הַדָּם הָיָה

שפך

שִׁפְךָ עַל יְסוֹד דְּרוֹמִי׳ וְנֶאֱכָלִין לִפְנִים מִן־הַקְּלָעִים לִזְכְרֵי כְהֻנָּה בְּכָל־מַאֲכָל לְיוֹם וָלַיְלָה עַד־חֲצוֹת:

ד הָעוֹלָה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים שְׁחִיטָתָהּ בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָהּ בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְדָמָהּ טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע וּטְעוּנָה הַפְשֵׁט וְנִתּוּחַ וְכָלִיל לָאִשִּׁים: ה זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר וַאֲשָׁמוֹת׳ אֵלּוּ הֵן אֲשָׁמוֹת אֲשַׁם גְּזֵלוֹת אֲשַׁם מְעִילוֹת אֲשַׁם שִׁפְחָה חֲרוּפָה אֲשַׁם נָזִיר אֲשַׁם מְצוֹרָע אָשָׁם תָּלוּי׳ שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע׳ וְנֶאֱכָלִין לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים לִזְכְרֵי כְהֻנָּה בְּכָל־מַאֲכָל לְיוֹם וָלַיְלָה עַד חֲצוֹת:

ו הַתּוֹדָה וְאֵיל נָזִיר קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן בְּכָל־מָקוֹם בָּעַזָּרָה וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע׳ וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר לְכָל אָדָם בְּכָל מַאֲכָל לְיוֹם וָלַיְלָה עַד חֲצוֹת׳ הַמּוּרָם מֵהֶם כַּיּוֹצֵא בָהֶם אֶלָּא שֶׁהַמּוּרָם נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים לִגְשִׁיהֶם וְלִבְנֵיהֶם וּלְעַבְדֵיהֶם:

ז שְׁלָמִים קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן בְּכָל־מָקוֹם בָּעַזָּרָה וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע וְנֶאֱכָלִין בְּכָל־הָעִיר לְכָל־אָדָם בְּכָל־מַאֲכָל לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד: הַמּוּרָם מֵהֶם כַּיּוֹצֵא בָהֶם אֶלָּא שֶׁהַמּוּרָם נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים לִגְשִׁיהֶם וְלִבְנֵיהֶם וּלְעַבְדֵיהֶם:

ח הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַפֶּסַח קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן בְּכָל־מָקוֹם בָּעַזָּרָה וְדָמָן טָעוּן מַתָּנָה אֶחָת׳ וּבְלָבָד שֶׁיִּתֵּן כְּנֶגֶד הַיְסוֹד שְׁנָה בַּאֲכִילָתָן הַבְּכוֹר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים וְהַמַּעֲשֵׂר לְכָל־אָדָם וְנֶאֱכָלִין בְּכָל־הָעִיר בְּכָל־מַאֲכָל לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד׳ הַפֶּסַח אֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא בַּלַּיְלָה

וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא עַד־חֲצוֹת וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא לִמְנוּיָו וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא צָלִי :

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת : מִקַּל וָחֹמֶר וּמִגְּזֵרָה שָׁוָה ' מִבְּנְיַן אָב מִכָּתוּב אֶחָד ' וּמִבְּנְיַן אָב מִשְּׁנֵי כְתוּבִים ' מִכְּלָל וּפְרָט וּמִפְּרָט וּכְלָל ' כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל אִי אַתָּה דָן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט ' מִכְּלָל שֶׁהוּא צָרִיךְ לִפְרָט ' וּמִפְּרָט שֶׁהוּא צָרִיךְ לִכְלָל ' כָּל־דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא מִן־הַכְּלָל לְלַמֵּד לֹא לְלַמֵּד עַל־עַצְמוֹ יָצָא אֶלָּא לְלַמֵּד עַל־הַכְּלָל כֻּלּוֹ יָצָא ' כָּל־דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא לִטְעוֹן טְוֹעַן אֶחָד שֶׁהוּא כְּעִנְיָנוֹ יָצָא לְהָקֵל וְלֹא לְהַחֲמִיר ' כָּל־דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא לִטְעוֹן טְוֹעַן אַחֵר שֶׁלֹּא כְּעִנְיָנוֹ יָצָא לְהָקֵל וּלְהַחֲמִיר ' כָּל־דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא לִדּוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ אִי אַתָּה יָכוֹל לְהַחֲזִירוֹ לְכְלָלוֹ עַד שֶׁיַּחֲזִירֶנּוּ הַכָּתוּב לְכְלָלוֹ בְּפֵרוּשׁ ' דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ ' וְדָבָר הַלָּמֵד מִסּוֹפוֹ : וְכֵן שְׁנֵי כְתוּבִים הַמַּכְחִישִׁים זֶה אֶת־זֶה עַד שֶׁיָּבוֹא הַכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וַיַּכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם :

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת :

מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד : אֲרוֹמִמְךָ יְהוָה כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא־שִׂמַּחְתָּ אֹיְבַי לִי : יְהוָה אֱלֹהָי שִׁוַּעְתִּי אֵלֶיךָ וַתִּרְפָּאֵנִי : יְהוָה הֶעֱלִיתָ מִן־שְׁאוֹל נַפְשִׁי חִיִּיתָנִי מִיָּרְדִי־בוֹר : זַמְּרוּ לַיהוָה חֲסִידָיו וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ : כִּי רֶגַע בְּאַפּוֹ חַיִּים בִּרְצוֹנוֹ בָּעֶרֶב יָלִין בֶּכִי וְלַבֹּקֶר רִנָּה : וַאֲנִי אָמַרְתִּי בְשַׁלְוִי בַּל־אֶמּוֹט לְעוֹלָם : יְהוָה בִּרְצוֹנְךָ הֶעֱמַדְתָּ

להחרדי

מזמור שיר חנוכת הבית ' כהגו לאומרו מימי ר' יצחק לוריא על פי כתביו ' (אמר הגר"ל עיין תשובת מנים מאירות ח"א סב' . שלא להטריח על הצבור יותר מלאי בכי"ב) :

לְהַרְרִי עֹז הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהָל: אֵלֶיךָ יְהוָה אֶקְרָא וְאֶל־יְהוָה אֶתְחַנָּן: מַה־בֶּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי אֶל־שַׁחַת הֲיוֹדְךָ עָפָר הַיַּגִּיד אֲמִתֶּךָ: שְׁמַע־יְהוָה וְחָנֵּנִי יְהוָה הֱיֵה עֹזֵר לִי: הָפַכְתָּ מִסְפְּדִי לְמָחוֹל לִי פִּתַּחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה לְמַעַן ׀ יְזַמֶּרְךָ כָּבוֹד וְלֹא יִדֹּם יְהוָה אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ:

כתוב בשל"ה קודם ברוך שאמר צריך לומר בפה מלא

הריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קב"ה ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל:

בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם ׀ בָּרוּךְ הוּא ׀ בָּרוּךְ עוֹשֶׂה בְרֵאשִׁית ׀ בָּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה ׀ בָּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם ׀ בָּרוּךְ מְרַחֵם עַל הָאָרֶץ ׀ בָּרוּךְ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת: בָּרוּךְ מְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב לִירֵאָיו ׀ בָּרוּךְ חַי לָעַד וְקַיָּם לָנֶצַח ׀ בָּרוּךְ פּוֹדֶה וּמַצִּיל בָּרוּךְ שְׁמוֹ ׀

ברוך

ברוך שאמר, לאחר מהגאונים אשר לא כודע שמו תקן זיר זה: והובא מרביבו כתן בערוך ערך תפלה ג' בזה הלשון: ור' משה גאון אמר מאן דמעייל לכניסתא ואשכח לבורא דקרי פסוקא דזאכרה אומר ברוך שאמר וקותם מהולל בתשבחות עכ"ל: ובטורי זהב סימן כ"א אות א' הובא בשם תולעת יעקב שאבאי בכסת הגדולה תקנוהו על פי פתקא דכפל מן השמים ומלאהו כתוב בו: והכה הכסתרות לקבודליס והגלות לבו הן: ולפיהן ברוך שאמר על פי טהרת לשון התלמוד כתקנה: כמו שארלה מולכות ברוך שאמר והיה העולם: הכמלאה בסנהדרין ק"ה קולין ס"ד ב': סדרי לויתי בנסוע ובמספר רב במכילתא: וברוך אומר ועושה גוזר ומקיים: עושה בראשית: הובאו בברכות כ"ד ע"ז: ב"ז: גם ברוך מרקם על הארץ מתפילה קדומה הנזכרת במסכת תענית ט"ו א': ט"ז ב' כעתקה: ובזוהר ויקהל דף רט"ו ע"ב מזכיר גם כן בתוך שאר תפילות זיר ברוך שאמר: אבן מזה אין ראיה קיימת על קדימת ברוך שאמר שאינו מוקלט לדעת הגאון יעבץ: אם לא כמלא בו הוספות: ולדברי הרב רי"א ממודינה הוא מסתפק בכולו: והתכם הגאון רש"ל ראמפסוטט בתולדות הקליר אומר: ברוך שאמר הוא מזמון שבוכות מקבדו היה שאחר סיום כל מאמר ומאמר המתחיל בברוך: יענו הקהל ברוך הוא: כמו אחר והיה העולם

ואחר

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם · הָאֵל הָאָב הָרַחֲמָן הַמְהֻלָּל בְּפִי עַמּוֹ מְשֻׁבָּח וּמְפֹאָר בִּלְשׁוֹן חֲסִידָיו וַעֲבָדָיו · וּבְשִׁירֵי דָוִד עַבְדֶּךָ נְהַלֶּלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּשִׁבָחוֹת וּבְזְמִירוֹת נְגַדֶּלְךָ וּנְשַׁבֵּחֲךָ וּנְפָאֶרְךָ וְנַזְכִּיר שִׁמְךָ וְנַמְלִיכְךָ מַלְכֵּנוּ אֱלֹהֵינוּ יָחִיד חַי הָעוֹלָמִים · מֶלֶךְ מְשֻׁבָּח וּמְפֹאָר עֲדִי־עַד שְׁמוֹ הַגָּדוֹל · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת :

ד"ה ל' י"ו

הוֹדוּ לַיְיָ קְרָאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילֹתָיו : שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאֹתָיו : הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב

מבקשי

ומקר עושה בראשית ומקר אומר ועושה וכו' · ונרוך הוא המלא בסדורים שלנו מקר והיה העולם · הוא לרשיעה שכן יזמרו הלבור מקר כל מאמר : וכן הושר מזמון זה בעת מכוי ראש גלות בבבל : המזן מזמר ברוך שאמר וכו' והבקורים אללו עכו בכל פעם ברוך הוא · יעוין בסיפור ר' כתן הבבלי עכ"ל · והדבר אשר עליה כיון המכסה ביוקסין הוא .בדפוס אמסטרדם דף כ"ב בזה הלשון · ומזן הכנסת מתקיל בברוך שאמר · והבקורים עונים על כל דבר ודבר מברוך שאמר ברוך הוא · והכה נוסקת ברוך שאמר · לא לבד שבכל בה בין האשכנזים והספרדים שנויים רבים · אך בין הספרדים עצמם נמצא נוסקות שונות · כאשר ירמה הקורא בתנורהם ובמנורת המאור ובסדוריהם הנדפסים · גם במנהג המזמון הזה אין אחדות בין האשכנזים והספרדים כי הראשונים יאמרו אותה תמיד אחרי איזהו מקומן · והאחרונים טרם יהי כבוד · וזה כנון מוטעם שנזכיר עוד · (אמר המ"ל יש מי שרוצים להוסיף בברוך עושה בראשית · שב"ל עושה מעשה בראשית · נגד דעת הרש"ל ואחרים עמו · שבברוך שאמר יש רק פ"ז תיבות כנגד רמז ראשו כתם פז · ואין לעתם נכונה שקו"ל לא השתמשו בברוך עושה מעשה בראשית רק לברך בשבת זה על דברים שהם מענין מעשה בראשית כמו ברקים · וזוועות כו' וכדומה שאינם תדירים בכל זמן) :

הודו , (מזמור לתודה · מזמורי שבת · יהי כבוד · פסוקי דזמרה) · הודו לה' עד והלל לה' שיר לקוק מדברי הימים א' פרשה מ"ז פסוק ק' עד ל"ו תהלים ק"ה · א' · ט"ו · ואמרו דוד בהעלותו את ארון האלהים מבית עובד אדום לירושלים אל האוהל אשר נטה לו · ובסדר עולם פי"ד אמרו · בשקר היו אומרים הודו לה' קראו בשמו וג' עד אל תגעו במשיחי ·

ובין

מְבַקְשֵׁי יְיָ׳ : דִּרְשׁוּ יְיָ׳ וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד : זִכְרוּ נִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי־פִיהוּ : זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו : הוּא יְיָ׳ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו : זִכְרוּ לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר : אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִצְחָק : וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם : לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם : בִּהְיוֹתְכֶם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ : וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי וּמִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר : לֹא־הִנִּיחַ לְאִישׁ לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים : אַל־תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ : שִׁירוּ לַיְיָ׳ כָּל־הָאָרֶץ בַּשְּׂרוּ

מיום

ובין הערבים היו אומרים שירו לה׳ כל הארץ וגו׳ עוד ואמר כל העם אמן והלל לה׳ : וכך היו אומרים כל ארבעים ושלש שנה לפני החרון עד שהביאו שלמה לבית העולמים עכ״ל : ואולי מזה נהגו מאז לאומרו בשחר כל יום : ובימים סופרים פ׳ ״ז הלכה י״ח איתא לריבין לומר אחר יהי כבוד ה׳ מלך : ומזמור שירו לה׳ מדברי סופרים : ואחריו הודו לה׳ קראו בשמו : ושבת המזמורים של כל יום עכ״ל : והנה ה׳ מלך המזכר בשם׳ סופרים : ואחר איכו פסוק בתכ״ך ומזכר מאבודרהם בשם פרקי היכלות קף מ״ג : ובימים סופרים פרק י״ד הלכה ח׳ : אין ספק שהות אלק הב׳ אחר כאלא אלליכו בויהי כבוד אחר פסוק ישמחו השמים : ומזמור שיר לה׳ המזכר שם ג״כ : אין כוונתו על מזמור קמ״ט הללויה שירו לה׳ שיר חדש : שהרי הוא בכלל גם כן בשבת המזמורים שזכר אחר כן : אולם הרגון על שירו לה׳ כל הארץ בדברי הימים שם פסוק כ״ג והללה ואחר עליו נאמרה בסדר עולם שאמרו אותו בערבים כל יום ויום : וברכה מזה שבבר נהגו העם בימי הגאונים : אשר מהם נתקבלה מס׳ סופרים : לומר הודו לה׳ עד אמן והלל לה׳ רק שהקדימו שירו לה׳ להודו , וכן הקדימו יהי כבוד ויקלקו השני מפסוק ה׳ מלך לשניהם ומלאתי בכלבו בדיני פסוקים ובדוק שאמר שבחב , ומוסיפים אחר והלל לה׳ (שבהודו לה׳) רוממו ה׳ אלהינו ואחר פסוקי דזקני כגון ה׳ לבאות עמנו : כדאמרינן בירושלמי : לעולם אל יהי פסוק זה זז מפיך ה׳ לבאות עמנו וגומר וקבנו ה׳ לבאות אשרי אדם בוטח בך , ובשבתות וימים טובים מוסיפים ה׳ מלך ה׳ מלך וגו׳ ומזמורים אקרים וכו׳ ואין אומרים מזמור

מִיּוֹם־אֶל־יוֹם יְשׁוּעָתוֹ׃ סַפְּרוּ בַגּוֹיִם אֶת־
כְּבוֹדוֹ בְּכָל־הָעַמִּים נִפְלְאֹתָיו׃ כִּי גָדוֹל יְיָ
וּמְהֻלָּל מְאֹד וְנוֹרָא הוּא עַל־כָּל־אֱלֹהִים׃
כִּי כָּל־אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים*) וַיְיָ שָׁמַיִם
עָשָׂה׃ הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקֹמוֹ׃
הָבוּ לַיְיָ מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַיְיָ כָּבוֹד וָעֹז׃
הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ לְפָנָיו
הִשְׁתַּחֲווּ לַיְיָ בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ׃ חִילוּ מִלְּפָנָיו
כָּל־הָאָרֶץ אַף־תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל־תִּמּוֹט׃
יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ וְיֹאמְרוּ בַגּוֹיִם
יְיָ מָלָךְ׃ יִרְעַם הַיָּם וּמְלוֹאוֹ יַעֲלֹץ הַשָּׂדֶה
וְכָל־אֲשֶׁר־בּוֹ׃ אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי
יְיָ כִּי־בָא לִשְׁפּוֹט אֶת־הָאָרֶץ׃ הוֹדוּ לַיְיָ כִּי
טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וְאִמְרוּ הוֹשִׁיעֵנוּ
אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְקַבְּצֵנוּ וְהַצִּילֵנוּ מִן־הַגּוֹיִם**)
לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ בִּתְהִלָּתֶךָ׃
ברוך

לתודה בשבתות וו״ט לפי שאין מקריבין בהם קרבן תודה · ואחר ה ו ד ו ל ה׳ פותח בברוך שאמר שהוא ברכת ההלל · לפי שהם פסוקי זמרה מתהלה לדוד על הבשמה תהלל יה הללויה · זהו שאמר ד׳ יוסי יהא חלקי מגומרי ההלל בכל יום · ותקנו חכמים ברכה מלפניה ולאחריה כמו בהלל · ברכה לפניה ברוך שאמר · ולאחרי׳ ישתבח · · · ואחר ברוך שאמר קולס שיתחיל תהלה לדוד להגו לומר יהי כבוד ופסוקים לאחרים עכ״ל · הרי לך שלא היו הפסוקים אלא הכל בו מסורלרים כמו שהם לפניכו · ואון ממה שכתבנו מאם׳ סופרים על המנהג לומר בכל יום שירו לה׳ כל הארץ · אשר מסודר אצלינו בהודו אחר פסוק אל תגעו · כמלא גם בשוכר טוב זכר לו · הה לשונו במזמור י״ד לפסוק מי יתן וגו׳ (הנאמר ב׳ פעמים פה בספר ראשון וגם בספר שני) · למה ב׳ פעמים · (לפי שהתיקנות אומרים ב׳ פעמים ביום א׳ שחרית וא׳ ערבית הושיעלו אלהי ישענו) · לפיכך ב׳ פעמים מי יתן מציון עכ״ל · ומנהגו מנהג הספרדים

*) האלילים והפסילים הקדמונים .

**) היינו שיקבץ לאחינו הנפוצים בקצוי ארץ ומתפללים אנו שיקבצם לארץ ישראל לעונג וכולל לקיים מצות התלוים בארץ וכולל להודות לשם קדשך וזהו להודות וכו׳ .

בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם וְעַד־
הָעוֹלָם וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אָמֵן וְהַלֵּל לַיְיָ׃
רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם רַגְלָיו
קָדוֹשׁ הוּא׃ רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ׃ וְהוּא
רַחוּם׀ יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה
לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ׃ אַתָּה יְיָ
לֹא־תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ
תָּמִיד יִצְּרוּנִי׃ זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ כִּי
מֵעוֹלָם הֵמָּה׃ תֵּנוּ עֹז לֵאלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל
גַּאֲוָתוֹ וְעֻזּוֹ בַּשְּׁחָקִים׃ נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ
אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נוֹתֵן עֹז וְתַעֲצֻמוֹת לָעָם
בָּרוּךְ אֱלֹהִים׃ אֵל־נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת
הוֹפִיעַ׃ הִנָּשֵׂא שׁוֹפֵט הָאָרֶץ הָשֵׁב גְּמוּל
עַל־גֵּאִים*)׃ לַיְיָ הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ
סֶלָה׃ יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגַּב לָנוּ אֱלֹהֵי

יעקב

הספרדים כתו שכלפס בסידוריהם׃ ובשבת ויו״ט יש הוספה אחרת במזמורי
י״ט׃ ל״ד׃ ל״ה׃ ל״ח׃ קל״ה׃ קל״ו׃ וזה האחרון נקרא הלל הגדול
ברכות דף ד׳ ודף כ״ו׃ פסחים קי״ח׃ יומא׃ סופרים פי״ח הלכה י״ב
ואחרי׳ מזמור ל״ג, ול״ב, ובשבת דף קי״ח ע״ר יומי יהא אלקי עם מזמרי
הלל בכל יום׃ ומאי ניהו פסוקי דזמרה׃ וכן הוא בטוש׳ סופרים שם׃
וכמו שתקנו להלל של ר״ח ויו״ט ברכה לפניו ולאחריו׃ כן תתקן להלל שבכל
יום והוא מזמור קמ״ח עד מזמור ק״ן ברכה לפני׳ ברוך שאמר׃ וברכה
לאחרי׳ שתבא׃ וכן כתב הריף ותתקנו רבנן למימר ברכה קמייהו וברכה
בתרייהו ומאי ניהו׃ ברוך שאמר ושתבא׃ ומתך אחר מלאו בהקדמת מזמורים
אלו לתפילה עצמה מפה שאמרו בתלמוד לעולם יסדיר אדם שבחו של הקב״ה
ואח״כ יתפלל׃ ומשום זה הגיד ר׳ כעטראי גאון על מי שבלבם לבית
הכנסת ומלא לבור מתפללין ועדיין לא קרא פסוקי דזמרה׃ שאין יפול לומר
אותם אחר התפלה, כי כשתתקנו כולם תפלה תקנוס׃ רחה בכל בו

*) על הענשים אכזרים המתגלים על הענייס׃

יַעֲקֹב סֶלָה׃ יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ׃ יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ׃ הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמֶּךָ וּבָרֵךְ אֶת־נַחֲלָתֶךָ וּרְעֵם וְנַשְּׂאֵם עַד־הָעוֹלָם׃ נַפְשֵׁנוּ חִכְּתָה לַיְיָ עֶזְרֵנוּ וּמָגִנֵּנוּ הוּא׃ כִּי־בוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ בָטָחְנוּ׃ יְהִי־חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ׃ הַרְאֵנוּ יְיָ חַסְדֶּךָ וְיֶשְׁעֲךָ תִּתֶּן לָנוּ׃ קוּמָה עֶזְרָתָה לָּנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חַסְדֶּךָ׃ אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַרְחֶב־פִּיךָ וַאֲמַלְּאֵהוּ׃ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְּיָ אֱלֹהָיו׃ וַאֲנִי בְּחַסְדְּךָ בָטַחְתִּי יָגֵל לִבִּי בִּישׁוּעָתֶךָ אָשִׁירָה לַיְיָ כִּי גָמַל עָלָי׃

ת"ל מזמור לתודה לא כשבת וי"ט וערב י"כ גם לא בע"פ וקה"ק של פסק תהלים ק׳

מִזְמוֹר לְתוֹדָה הָרִיעוּ לַיְיָ כָּל־הָאָרֶץ׃ עִבְדוּ אֶת־יְיָ בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה׃ דְּעוּ כִּי יְיָ הוּא אֱלֹהִים הוּא עָשָׂנוּ וְלֹא (ולו ק׳) אנחנו

סימן ה׳, ותוספת ברכות דף מ"ו ע"א בד"ה כל הברכות, וכתב עוד הכל בו יש, ונהגו לברך ברוך שאמר לפני הודו לה׳ אמנם הנכון לומר הודו לה׳ סמוך לקרבנות מעשה שבתנו, כי אי אפשר מעבין הלל כלל, הלכך איך כברך ברכת הלל עליו, ואחר גומרו ההלל שהוא כל הכשמה תהלל יה אומר ישתבח עכ"ל, זכן כתב הרא"ש שאין לענות אמן אחר סיום ברוך שאמר, מפני שאין זה קתימת הברכה, אלא מלך מי העולמים בסוף ישתבח הוא סיומה, ובכל זאת לא השגיחו האשכנזים בזה והניחו ברוך שאמר קודם להודו לה׳ ולמזמורי שבת, וכן לא השגיחו על קתימת ההלל שהיא ברכת ישתבח, והכניסו קודם לה ברוך ה׳ לעולם, ויברך דוד אתה הוא ה׳ לבדך ויושע ושירת הים, ופסוקים אחרים אחריהם, וכתב הגאון יעבץ בלוח המרש ת"ל דף כ"ב על פסוק ובתורתך כו׳, בפסוק זה לריך לאתום פסוקי דזמרה כמו שהוא בסדורים הישנים, וכדרך שקותמין במלכות דר"ה, מתוך שזכרנו קבול מלכות שמים ויקודו, ושמע ישראל הייכו מלכות, ולכן גם בסוף התפילה אחר עליכו יש לאמרו, ולא יפה עשו קלת מדפיסים שהסרוהו שם וכאן עכ"ל היעבץ:

אֲנַחְנוּ עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ : בָּאוּ שְׁעָרָיו ׀ בְּתוֹדָה חֲצֵרֹתָיו בִּתְהִלָּה הוֹדוּ לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ : כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וַעַד־דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ : כמו״ל ומתחילין כלן יחד כנוד .

יט לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד : הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד־אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ : יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה־דָּעַת : אֵין אֹמֶר וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם : בְּכָל־הָאָרֶץ ׀ יָצָא קַוָּם וּבִקְצֵה תֵבֵל מִלֵּיהֶם לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם ׀ אֹהֶל בָּהֶם : וְהוּא כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח : מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ וּתְקוּפָתוֹ עַל־קְצוֹתָם וְאֵין נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ : תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ עֵדוּת יְהוָה נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי : פִּקּוּדֵי יְהוָה יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי־לֵב מִצְוַת יְהוָה בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם : יִרְאַת יְהוָה ׀ טְהוֹרָה עֹמֶדֶת לָעַד מִשְׁפְּטֵי־יְהוָה אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו : הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים : גַּם־עַבְדְּךָ נִזְהָר בָּהֶם בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב : שְׁגִיאוֹת מִי־יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי : גַּם מִזֵּדִים ׀ חֲשֹׂךְ עַבְדֶּךָ אַל־יִמְשְׁלוּ־בִי אָז אֵיתָם וְנִקֵּיתִי מִפֶּשַׁע רָב : יִהְיוּ לְרָצוֹן ׀ אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי :

לד לְדָוִד בְּשַׁנּוֹתוֹ אֶת־טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיְגָרְשֵׁהוּ וַיֵּלֶךְ :
אֲבָרְכָה אֶת־יְהוָה בְּכָל־עֵת תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי :
בַּיהוָה תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ :
גַּדְּלוּ לַיהוָה אִתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו :
דָּרַשְׁתִּי אֶת־יְהוָה וְעָנָנִי וּמִכָּל־מְגוּרוֹתַי הִצִּילָנִי :
הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ וּפְנֵיהֶם אַל־יֶחְפָּרוּ :
זֶה עָנִי קָרָא וַיהוָה שָׁמֵעַ וּמִכָּל־צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוֹ :
חֹנֶה מַלְאַךְ יְהוָה סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם :
טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי־טוֹב יְהוָה אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר יֶחְסֶה־בּוֹ :

יִרְאוּ אֶת־יְהוָה קְדֹשָׁיו כִּי־אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו׃
כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדֹרְשֵׁי יְהוָה לֹא־יַחְסְרוּ כָּל־טוֹב׃
לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ־לִי יִרְאַת יְהוָה אֲלַמֶּדְכֶם׃
מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב׃
נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה׃
סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ׃
עֵינֵי יְהוָה אֶל־צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל־שַׁוְעָתָם׃
פְּנֵי יְהוָה בְּעֹשֵׂי רָע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זִכְרָם׃
צָעֲקוּ וַיהוָה שָׁמֵעַ וּמִכָּל צָרוֹתָם הִצִּילָם׃
קָרוֹב יְהוָה לְנִשְׁבְּרֵי־לֵב וְאֶת־דַּכְּאֵי־רוּחַ יוֹשִׁיעַ׃
רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ יְהוָה׃
שֹׁמֵר כָּל־עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה׃
תְּמוֹתַת רָשָׁע רָעָה וְשֹׂנְאֵי צַדִּיק יֶאְשָׁמוּ׃
פֹּדֶה יְהוָה נֶפֶשׁ עֲבָדָיו וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל־הַחֹסִים בּוֹ׃

תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר׃ בְּטֶרֶם הֲרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה־אֵל׃ תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם׃ כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה׃ זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף׃ בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ׃ כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ׃ שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לְמָאוֹר פָּנֶיךָ׃ כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה׃ יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה׃ מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ׃ לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִא לְבַב חָכְמָה׃ שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ׃ שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה

*) הרים נקראת בתלפיות והתלף כינלט ונשמרה

וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ׃ שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה׃ יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וְהַדָּרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם׃ וִיהִי נֹעַם ׀ אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ׃

צא יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן׃ אֹמַר לַיהוָה מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח־בּוֹ׃ כִּי הוּא יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת׃ בְּאֶבְרָתוֹ ׀ יָסֶךְ לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו תֶּחְסֶה צִנָּה וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ׃ לֹא־תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם׃ מִדֶּבֶר בָּאֹפֶל יַהֲלֹךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם׃ יִפֹּל מִצִּדְּךָ ׀ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ׃ רַק בְּעֵינֶיךָ תַּבִּיט וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה׃ כִּי־אַתָּה יְהוָה מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ׃ לֹא־תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא־יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ׃ כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה־לָּךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל־דְּרָכֶיךָ׃ עַל־כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן־תִּגֹּף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ׃ עַל־שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין׃ כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי־יָדַע שְׁמִי׃ יִקְרָאנִי ׀ וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ׃ אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי׃ אורך ימים וכו׳

קלח הַלְלוּיָהּ ׀ הַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה׃ שֶׁעֹמְדִים בְּבֵית יְהוָה בְּחַצְרוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ׃ הַלְלוּ־יָהּ כִּי־טוֹב יְהוָה זַמְּרוּ לְשִׁמוֹ כִּי נָעִים׃ כִּי־יָ׳ עֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לְסְגֻלָּתוֹ׃ כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל יְהוָה וַאֲדֹנֵינוּ מִכָּל־אֱלֹהִים׃ כֹּל אֲשֶׁר־חָפֵץ יְהוָה עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיַּמִּים וְכָל תְּהֹמוֹת׃ מַעֲלֶה נְשִׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים

לַמָּטָר עָשָׂה מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו׃ שֶׁהִכָּה
בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה׃ שָׁלַח
אוֹתוֹת וּמֹפְתִים בְּתוֹכֵכִי מִצְרַיִם בְּפַרְעֹה
וּבְכָל־עֲבָדָיו׃ שֶׁהִכָּה גוֹיִם רַבִּים וְהָרַג
מְלָכִים עֲצוּמִים׃ לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּלְכָל מַמְלְכוֹת כְּנָעַן׃
וְנָתַן אַרְצָם נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ׃
יְהוָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְהוָה זִכְרְךָ לְדֹר־וָדֹר׃
כִּי־יָדִין יְהוָה עַמּוֹ וְעַל־עֲבָדָיו יִתְנָחֵם׃
עֲצַבֵּי הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם׃
פֶּה־לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ׃
אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יַאֲזִינוּ אַף אֵין יֶשׁ־רוּחַ
בְּפִיהֶם׃ כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר־
בֹּטֵחַ בָּהֶם׃ בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה
בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת יְהוָה׃ בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ
אֶת־יְהוָה יִרְאֵי יְהוָה בָּרְכוּ אֶת יְהוָה׃ בָּרוּךְ
יְהוָה־מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָם הַלְלוּיָהּ׃

חודו זה הוא הלל הגדול, והלל של כ״ק וי״ט הוא הלל המצרי, ברכות דף ל׳ וכ״ו ופסקים ק״ק

קַלּוּ הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל־הַמָּיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
אֶת־הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
לְגֹזֵר יַם־סוּף לְגֻזָרִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
וְנִעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְּיַם־סוּף כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
לְמַכֵּה מְלָכִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אַדִּירִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ זָכַר־לָנוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
וַיִּפְרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
נֹתֵן לֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמָיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :

לג רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיהוָה לַיְשָׁרִים נָאוָה תְּהִלָּה : הוֹדוּ לַיהוָה בְּכִנּוֹר בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ־לוֹ : שִׁירוּ לוֹ שִׁיר חָדָשׁ הֵיטִיבוּ נַגֵּן בִּתְרוּעָה : כִּי־יָשָׁר דְּבַר־יְהוָה וְכָל־מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה : אֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט חֶסֶד יְהוָה מָלְאָה הָאָרֶץ : בִּדְבַר יְהוָה שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל־צְבָאָם : כֹּנֵס כַּנֵּד מֵי הַיָּם

נתן באוצרות תהומות: יירא מיהוה כל־
הארץ ממנו יגורו כל־ישבי תבל: כי הוא
אמר ויהי הוא צוה ויעמד: יהוה הפיר
עצת גוים הניא מחשבות עמים: עצת
יהוה לעולם תעמד מחשבות לבו לדר
ודר: אשרי הגוי אשר־יהוה אלהיו העם
בחר לנחלה לו: משמים הביט יהוה ראה
את־כל־בני האדם: ממכון־שבתו השגיח
אל כל־־ישבי הארץ: היצר יחד לבם
המבין אל־כל־מעשיהם: אין המלך נושע
ברב־־חיל גבור לא־ינצל ברב־כח: שקר
הסוס לתשועה וברב חילו לא ימלט: הנה
עין יהוה אל־יראיו למיחלים לחסדו:
להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב:
נפשנו חכתה ליהוה עזרנו ומגננו הוא:
כי־בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו:
יהי־חסדך יהוה עלינו כאשר יחלנו לך:

צב מזמור שיר ליום השבת: טוב להודות ליהוה ולזמר
לשמך עליון: להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות:
עלי עשור ועלי־נבל עלי הגיון בכנור: כי שמחתני
יהוה בפעלך במעשי ידיך ארנן: מה גדלו מעשיך יהוה
מאד עמקו מחשבתיך: איש בער לא ידע וכסיל לא
יבין את זאת: בפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל־
פעלי און להשמדם עדי עד: ואתה מרום לעלם יהוה:
כי הנה אויביך יהוה כי הנה אויביך יאבדו יתפרדו כל־
פעלי

פְּעֻלֵּי אָוֶן : וַתָּרֶם כְּרָאִים קַרְנִי בַּלֹּתִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן : וַתַּבֵּט עֵינִי בְּשׁוּרָי בַּקָּמִים עָלַי מְרֵעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנָי : צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה : שְׁתוּלִים בְּבֵית יְהוָה בַּחֲצֵרוֹת אֱלֹהֵינוּ יַפְרִיחוּ : עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ : לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר יְהוָה צוּרִי וְלֹא־עַוְלָתָה בּוֹ

צג יְהוָה מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְהוָה עֹז הִתְאַזָּר אַף־תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט : נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאָז מֵעוֹלָם אָתָּה : נָשְׂאוּ נְהָרוֹת ׀ יְהוָה נָשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דָּכְיָם : מִקֹּלוֹת ׀ מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְהוָה : עֵדְתֶיךָ ׀ נֶאֶמְנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נָאְוָה־קֹדֶשׁ יְהוָה לְאֹרֶךְ יָמִים :

יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו : יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם : מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ : רָם עַל־כָּל־גּוֹיִם ׀ יְיָ עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ : יְיָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְיָ זִכְרְךָ לְדֹר־וָדֹר : יְיָ בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה : יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ וְיֹאמְרוּ בַגּוֹיִם יְיָ מָלָךְ : יְיָ מֶלֶךְ יְיָ מָלָךְ יְיָ ׀ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד : יְיָ מֶלֶךְ עוֹלָם וָעֶד אָבְדוּ גוֹיִם מֵאַרְצוֹ : יְיָ הֵפִיר עֲצַת גּוֹיִם הֵנִיא מַחְשְׁבוֹת עַמִּים : רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֶב־אִישׁ וַעֲצַת יְיָ הִיא תָקוּם : עֲצַת יְיָ לְעוֹלָם תַּעֲמֹד מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדֹר וָדֹר : כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי הוּא צִוָּה

וַיַּעֲמֹד׃ כִּי־בָחַר יְיָ בְּצִיּוֹן אִוָּהּ לְמוֹשָׁב לוֹ׃
כִּי־יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ׃ כִּי
לֹא־יִטֹּשׁ יְיָ עַמּוֹ וְנַחֲלָתוֹ לֹא יַעֲזוֹב׃ וְהוּא
רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב
אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ׃ יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ
יַעֲנֵנוּ בְיוֹם־קָרְאֵנוּ׃

אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶלָה׃

אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְּיָ אֱלֹהָיו׃

קמה תְּהִלָּה לְדָוִד

אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד׃
בְּכָל־יוֹם אֲבָרְכֶךָּ וַאֲהַלְלָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד׃
גָּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר׃
דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ׃
הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדִבְרֵי נִפְלְאֹתֶיךָ אָשִׂיחָה׃
וְעֶזּוּז נוֹרְאֹתֶיךָ יֹאמֵרוּ וּגְדֻלָּתְךָ אֲסַפְּרֶנָּה׃ יתור ו׳
זֵכֶר רַב־טוּבְךָ יַבִּיעוּ וְצִדְקָתְךָ יְרַנֵּנוּ׃
חַנּוּן וְרַחוּם יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדָל־חָסֶד׃ יתור ו׳
טוֹב־יְהוָה לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו׃
יוֹדוּךָ יְהוָה כָּל־מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה׃
כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ׃
לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו וּכְבוֹד הֲדַר מַלְכוּתוֹ׃
מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדֹר׃
סוֹמֵךְ יְהוָה לְכָל־הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל־הַכְּפוּפִים׃
עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן־לָהֶם אֶת־אָכְלָם בְּעִתּוֹ׃
פּוֹתֵחַ אֶת־יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן׃
צַדִּיק יְהוָה בְּכָל־דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל־מַעֲשָׂיו׃

קָרוֹב יְהוָה לְכָל־קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶאֱמֶת׃
רְצוֹן־יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת־שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם׃
שׁוֹמֵר יְהוָה אֶת־כָּל־אֹהֲבָיו וְאֶת כָּל־הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד
תְּהִלַּת יְהוָה יְדַבֵּר פִּי וִיבָרֵךְ כָּל־בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד׃
קט״ו י״ח וַאֲנַחְנוּ | נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּיָהּ׃

קמו הַלְלוּיָהּ הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה׃ אֲהַלְלָה
יְהוָה בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי׃ אַל־
תִּבְטְחוּ בִנְדִיבִים בְּבֶן אָדָם | שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה׃
תֵּצֵא רוּחוֹ יָשֹׁב לְאַדְמָתוֹ בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ
עֶשְׁתֹּנֹתָיו׃ אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׂבְרוֹ
עַל־יְהוָה אֱלֹהָיו׃ עֹשֶׂה | שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת־
הַיָּם וְאֶת־כָּל אֲשֶׁר־בָּם הַשֹּׁמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם׃
עֹשֶׂה מִשְׁפָּט | לַעֲשׁוּקִים נֹתֵן לֶחֶם לָרְעֵבִים
יְהוָה מַתִּיר אֲסוּרִים׃ יְהוָה | פֹּקֵחַ עִוְרִים
יְהוָה זֹקֵף כְּפוּפִים יְהוָה אֹהֵב צַדִּיקִים׃ יְהוָה
שֹׁמֵר אֶת־גֵּרִים יָתוֹם וְאַלְמָנָה יְעוֹדֵד וְדֶרֶךְ
רְשָׁעִים יְעַוֵּת׃ יִמְלֹךְ יְהוָה | לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ
צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ׃

קמז הַלְלוּיָהּ | כִּי־טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ כִּי־נָעִים נָאוָה
תְהִלָּה׃ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלִַם יְהוָה נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס׃ הָרוֹפֵא
לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ לְעַצְּבוֹתָם׃ מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים
לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא׃ גָּדוֹל אֲדֹנֵינוּ וְרַב־כֹּחַ לְתְבוּנָתוֹ
אֵין מִסְפָּר׃ מְעוֹדֵד עֲנָוִים יְהוָה מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי־
אָרֶץ׃ עֲנוּ לַיהוָה בְּתוֹדָה זַמְּרוּ לֵאלֹהֵינוּ בְּכִנּוֹר׃ הַמְכַסֶּה
שָׁמַיִם | בְּעָבִים הַמֵּכִין לָאָרֶץ מָטָר הַמַּצְמִיחַ הָרִים
חָצִיר׃ נוֹתֵן לִבְהֵמָה לַחְמָהּ לִבְנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ׃ לֹא

בְּגִבּוּרַת הַסּוּס יִחְפָּץ׃ לֹא־בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה׃ רוֹצֶה
יְהוָה אֶת־יְרֵאָיו אֶת־הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ׃ שַׁבְּחִי יְרוּשָׁלִַם
אֶת־יְהוָה הַלְּלִי אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן׃ כִּי־חִזַּק בְּרִיחֵי שְׁעָרָיִךְ בֵּרַךְ
בָּנַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ׃ הַשָּׂם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ׃
הַשֹּׁלֵחַ אִמְרָתוֹ אָרֶץ עַד־מְהֵרָה רָץ דְּבָרוֹ׃ הַנֹּתֵן שֶׁלֶג
כַּצֶּמֶר כְּפוֹר כָּאֵפֶר יְפַזֵּר׃ מַשְׁלִיךְ קַרְחוֹ כְּפִתִּים לִפְנֵי
קָרָתוֹ מִי יַעֲמֹד׃ יִשְׁלַח־דְּבָרוֹ וַיְמַסֵּם יַשֵּׁב רוּחוֹ יִזְלוּ־
מָיִם׃ מַגִּיד דְּבָרָו לְיַעֲקֹב חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל׃ לֹא
עָשָׂה כֵן ׀ לְכָל־גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל־יְדָעוּם הַלְלוּיָהּ׃

קמח הַלְלוּיָהּ ׀ הַלְלוּ אֶת־יְהוָה מִן־הַשָּׁמַיִם׃ הַלְלוּהוּ
בַּמְּרוֹמִים׃ הַלְלוּהוּ כָּל־מַלְאָכָיו הַלְלוּהוּ כָּל־צְבָאָו׃
הַלְלוּהוּ שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ הַלְלוּהוּ כָּל־כּוֹכְבֵי אוֹר׃ הַלְלוּהוּ
שְׁמֵי הַשָּׁמָיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר ׀ מֵעַל הַשָּׁמָיִם׃ יְהַלְלוּ אֶת־
שֵׁם יְהוָה כִּי הוּא צִוָּה וְנִבְרָאוּ׃ וַיַּעֲמִידֵם לָעַד לְעוֹלָם
חָק־נָתַן וְלֹא יַעֲבוֹר׃ הַלְלוּ אֶת־יְהוָה מִן־הָאָרֶץ תַּנִּינִים
וְכָל־תְּהֹמוֹת׃ אֵשׁ וּבָרָד שֶׁלֶג וְקִיטוֹר רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה
דְבָרוֹ׃ הֶהָרִים וְכָל־גְּבָעוֹת עֵץ פְּרִי וְכָל־אֲרָזִים׃ הַחַיָּה
וְכָל־בְּהֵמָה רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר כָּנָף׃ מַלְכֵי־אֶרֶץ וְכָל־לְאֻמִּים
שָׂרִים וְכָל־שֹׁפְטֵי אָרֶץ׃ בַּחוּרִים וְגַם־בְּתוּלוֹת זְקֵנִים
עִם־נְעָרִים׃ יְהַלְלוּ ׀ אֶת־שֵׁם יְהוָה כִּי־נִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ
הוֹדוֹ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמָיִם׃ וַיָּרֶם קֶרֶן ׀ לְעַמּוֹ תְּהִלָּה לְכָל־
חֲסִידָיו לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם קְרֹבוֹ הַלְלוּיָהּ׃

קמט הַלְלוּיָהּ׃ שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ בִּקְהַל
חֲסִידִים׃ יִשְׂמַח־יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו בְּנֵי צִיּוֹן יָגִילוּ בְּמַלְכָּם׃
יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְּמָחוֹל בְּתֹף וְכִנּוֹר יְזַמְּרוּ לוֹ׃ כִּי־רוֹצֶה יְהוָה
בְּעַמּוֹ יְפָאֵר עֲנָוִים בִּישׁוּעָה׃ יַעֲלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ
עַל־מִשְׁכְּבוֹתָם׃ רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם׃

לעשות

לְעֲשׂוֹת נָקָמָה בַגּוֹיִם תּוֹכֵחוֹת בַּלְאֻמִּים : לֶאְסֹר מַלְכֵיהֶם בְּזִקִּים וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל : לַעֲשׂוֹת בָּהֶם ו׳ מִשְׁפָּט כָּתוּב הָדָר הוּא לְכָל־חֲסִידָיו הַלְלוּיָהּ :

קנ הַלְלוּיָהּ ו׳ הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ : הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גָּדְלוֹ : הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר : הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעוּגָב : הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה : כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ : כ״ה ת״ר״ה

בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן ו׳ וְאָמֵן : בָּרוּךְ יְיָ ו׳ מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָם הַלְלוּיָהּ : בָּרוּךְ ו׳ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ : וּבָרוּךְ ו׳ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אָמֵן ו׳ וְאָמֵן :

לריך לעמוד קולס שיתקיל ויברך ויעמוד על אחת הוא וכו׳ .
ד״ה ל׳ כ״ט

וַיְבָרֶךְ דָּוִיד אֶת־יְיָ לְעֵינֵי כָּל־הַקָּהָל וַיֹּאמֶר דָּוִיד בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד־עוֹלָם : לְךָ יְיָ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי־כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל ו׳ לְרֹאשׁ : וְהָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בַּכֹּל וּבְיָדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לַכֹּל : וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וּמְהַלְלִים לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ : נחמיה ט׳ אַתָּה הוּא יְיָ לְבַדֶּךָ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צְבָאָם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיַּמִּים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת־כֻּלָּם וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים : אַתָּה הוּא יְיָ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בְּאַבְרָם וְהוֹצֵאתוֹ מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְשַׂמְתָּ שְׁמוֹ אַבְרָהָם : וּמָצָאתָ אֶת־לְבָבוֹ

נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית לָתֵת אֶת־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחִתִּי הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַיְבוּסִי וְהַגִּרְגָּשִׁי לָתֵת לְזַרְעוֹ וַתָּקֶם אֶת־דְּבָרֶיךָ כִּי צַדִּיק אָתָּה: וַתֵּרֶא אֶת־עֳנִי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרָיִם וְאֶת־זַעֲקָתָם שָׁמַעְתָּ עַל־יַם־סוּף: וַתִּתֵּן אֹתוֹת וּמֹפְתִים בְּפַרְעֹה וּבְכָל־עֲבָדָיו וּבְכָל־עַם אַרְצוֹ כִּי יָדַעְתָּ כִּי הֵזִידוּ עֲלֵיהֶם וַתַּעַשׂ־לְךָ שֵׁם כְּהַיּוֹם הַזֶּה: וְהַיָּם בָּקַעְתָּ לִפְנֵיהֶם וַיַּעַבְרוּ בְתוֹךְ־הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה וְאֶת־רֹדְפֵיהֶם הִשְׁלַכְתָּ בְמְצוֹלֹת כְּמוֹ־אֶבֶן בְּמַיִם עַזִּים:

וַיּוֹשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרָיִם וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־שְׂפַת הַיָּם: וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת־יְהוָה וַיַּאֲמִינוּ בַּיהוָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ:

שירת הים לריך לתוורה ועוקד בשוקה ובכוונה:

אָז יָשִׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיהוָה כִּי־גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם: עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ: יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ: מַרְכְּבֹת פַּרְעֹה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו טֻבְּעוּ בְיַם־סוּף: תְּהֹמֹת יְכַסֻּמוּ יָרְדוּ בְמְצוֹלֹת כְּמוֹ־אָבֶן: יְמִינְךָ יְהוָה נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ יְהוָה תִּרְעַץ אוֹיֵב: וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרֹנְךָ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ: וּבְרוּחַ אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ־מַיִם נִצְּבוּ כְמוֹ־נֵד נֹזְלִים קָפְאוּ תְהֹמֹת בְּלֶב־יָם: אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל תִּמְלָאֵמוֹ נַפְשִׁי אָרִיק חַרְבִּי תּוֹרִישֵׁמוֹ יָדִי: נָשַׁפְתָּ בְרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים: מִי־כָמֹכָה בָּאֵלִים יְהוָה מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה־פֶלֶא: נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ: נָחִיתָ בְחַסְדְּךָ עַם־

זוּ נָאֲלָתָ נֵהָלַתָּ בְּעֻזֶּךָ אֶל נְוֵה קָדְשֶׁךָ: שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן חִיל אָחַז יֹשְׁבֵי פְלֶשֶׁת: אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם אֵילֵי מוֹאָב יֹאחֲזֵמוֹ רָעַד נָמֹגוּ כֹּל יֹשְׁבֵי כְנָעַן: תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד בִּגֹדֶל זְרֹעֲךָ יִדְּמוּ כָּאָבֶן עַד־יַעֲבֹר עַמְּךָ יְהוָה עַד־יַעֲבֹר עַם־זוּ קָנִיתָ: תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְהוָה מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ: יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד: וַיְ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד: כִּי בָא סוּס פַּרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו בַּיָּם וַיָּשֶׁב יְיָ עֲלֵהֶם אֶת מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַّבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם: כִּי לַיְ הַמְּלוּכָה וּמוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת־הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַיְ הַמְּלוּכָה: וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד: וּבְתוֹרָתְךָ כָּתוּב לֵאמֹר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

בשבת ובי"ט אומרים כאן נשמת.

יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ כִּי לְךָ נָאֶה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר וּשְׁבָחָה הַלֵּל וְזִמְרָה עֹז וּמֶמְשָׁלָה נֶצַח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה תְּהִלָּה וְתִפְאֶרֶת קְדֻשָּׁה וּמַלְכוּת בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אל

ישתבח שמך כו', כתב התבודרהם תמלא כי שמך לעד מלכנו האל, הוא ר"ת שלמה (ועי' כלבו סי' ה'), ואפשר כי הקבץ שקבר זה היה שמו כן ועשאו לכבוד המלך שלמה עכ"ל, אמנם לדעת הגאון הש"ר בתולדות הקליר ליש שנמו אברהם קברו, כי בנוסח הספרדים בושתבח, *אלהון הכפלאות, *ברוך כל הנעמות, *רבון כל המעשים, *והבוחר בשירי זמרה *מלך אל חי העולמים כרמז שם זה בראשי התיבות, והנה יהיה המקבר מי שיהיה, זאת ברור שאחד מהגאונים תקנו לסיום פסוקי דזמרה, ובאגולה למס' ברכות דף קע"ז כאמר בפירוש ושתבח לא תשיב דכתקן בדורות האחרונים, ואל תשיבני מהזוהר פ' תרומה דף קל"ב ח' וט' ויקהל דף ר"ב ב' שמוחכר

אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל בַּתִּשְׁבָּחוֹת אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה מֶלֶךְ אֵל חַי הָעוֹלָמִים: הפ"ת לומר ק"ק.

חזן
בָּרְכוּ אֶת־יְיָ הַמְבֹרָךְ:
קו"ח
בָּרוּךְ יְיָ הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֵׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא אֶת הַכֹּל:

קהל
יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא רִאשׁוֹן וְהוּא אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדָיו אֵין אֱלֹהִים סְלוֹ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעַלְּזוּ לְפָנָיו: וּשְׁמוֹ מְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

הַמֵּאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים עָלֶיהָ בְּרַחֲמִים: וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל־יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה־בְרֵאשִׁית: מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ: כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ: מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ: הַמֶּלֶךְ הַמְּרוֹמָם לְבַדּוֹ מֵאָז: הַמְשֻׁבָּח וְהַמְּפֹאָר וְהַמִּתְנַשֵּׂא

מימות

שם בפירוש ברכת יתברך ותתיומתה אל ההודאות. אלא יוכל להתליט עי"ז לדעת הגאון יעבץ והרב מקובלים כידוע, (אמר המ"ל אבל ואבל יש תשובה לדבריו אחרי ברכת יתברך מוסיף גם בירושלמי והביאו הרי"ף והרא"ש בתוגילה שם וגם הטור במקומו מביא הך דירושלמי ז"ל הש בין יתברך ליוצר אור עבירה היא בידו ויחזור עליה מעורכי המלחמה. ומבואר גם בב"י סי' כ"ד ה' לדין כן. והרי היא עתיקת יומין ברכה זו):

יוצר אור כבר הגדלו לעילה כי בסדור המזמורים והשירים אשר עסקנו בהם עד הנה. סמכו הגאונים שקבעם קודם התפילה. על מאמר הגמרא לעולם יסדר אדם שבחו של המקום ואח"כ יתפלל. ותהיינה אם כן כל התשבחות הקדומות אך הכנה ויכונו לתפילה עצמה. אשר הוריזו לנו חכמי המעשה. הם אחרו הקורא קריאת שמע. בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה. (ברכות י"ח ב'. ועיין תמיד פ"ה מ"ה דף ל"ב) ומפרש בגמ' שאחי הברכות שלפניה הן הן. יוצר אור. ואהבה רבה. אשר לא כדמותן ותמצאן עתה. ילאו עודי מקבריהן. כי באו בהן כוספות ביום הגאולים. גם ברכת יוצר אור היה קטע. ואבנעים עלים. כזה. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא את הכל. המאיר לארץ

ולדרים

מִימוֹת עוֹלָם׃ אֱלֹהֵי עוֹלָם בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים רַחֵם עָלֵינוּ׃ אֲדוֹן עֻזֵּנוּ צוּר מִשְׂגַּבֵּנוּ׃ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ מִשְׂגָּב בַּעֲדֵנוּ׃ אֵל בָּרוּךְ גְּדוֹל דֵּעָה׃ הֵכִין וּפָעַל זָהֳרֵי חַמָּה׃ טוֹב יָצַר כָּבוֹד לִשְׁמוֹ׃ מְאוֹרוֹת נָתַן סְבִיבוֹת עֻזּוֹ׃ פְּנוֹת צְבָאָיו קְדוֹשִׁים רוֹמְמֵי שַׁדַּי׃ תָּמִיד מְסַפְּרִים כְּבוֹד־אֵל וּקְדֻשָּׁתוֹ׃ הִתְבָּרֵךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל־שֶׁבַח מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ׃ וְעַל־מְאוֹרֵי־אוֹר שֶׁעָשִׂיתָ יְפָאֲרוּךָ סֶלָה׃

תִּתְבָּרַךְ צוּרֵנוּ מַלְכֵּנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ בּוֹרֵא קְדוֹשִׁים יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ יוֹצֵר מְשָׁרְתִים וַאֲשֶׁר מְשָׁרְתָיו כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּרוּם עוֹלָם וּמַשְׁמִיעִים בְּיִרְאָה יַחַד בְּקוֹל דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם׃ כֻּלָּם אֲהוּבִים כֻּלָּם בְּרוּרִים כֻּלָּם גִּבּוֹרִים וְכֻלָּם עֹשִׂים בֶּאֱמוּנָה וּבְיִרְאָה רְצוֹן קוֹנָם וְכֻלָּם פּוֹתְחִים אֶת־פִּיהֶם בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה וּמְבָרְכִים וּמְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים וּמַעֲרִיצִים וּמַקְדִּישִׁים וּמַמְלִיכִים׃

אֶת־שֵׁם הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא קָדוֹשׁ הוּא׃ וְכֻלָּם מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם עול מַלְכוּת שָׁמַיִם זֶה מִזֶּה׃ וְנוֹתְנִים רְשׁוּת זֶה לָזֶה׃ לְהַקְדִּישׁ לְיוֹצְרָם בְּנַחַת־רוּחַ בְּשָׂפָה בְּרוּרָה וּבִנְעִימָה קְדֻשָּׁה כֻּלָּם כְּאֶחָד עוֹנִים

ואומרים

ולדרים עליה ברקמים ובטובו מקדש בכל יום תמיד מעשה בראשית׃ תתברך ה׳ אלהינו על שבח מעשה ידיך ועל מאורי אור שעשית יפארוך סלה׃ ברוך אתה ה׳ יוצר המאורות׃ וכל הכשאר ענפים ומאורות הן אשר לתקו בה לקרי ימים רבים׃ (כן דעת הקכס הכולל ריטל״ל בספרו ז) וגם הנוספות הללו לא בטעם מ׳ נוספו על העיקר של היוצר׃ כ״מ אות אות׃ וברלאזוכה הקדושה׃ הגם שנים רבות ערם חכמי המשנה׃ לחרוכה בזמן רקוק הוסיפו עוד פסוק מה רבו מעשיך תהלים ק״ד כ״ד׃ ואק״ז מאמר אלהי עולם בקטשה קרוזים׃ עליכו׃ עוזיכו׃ משגיבו׃ ישעכו׃ ומשגב בעדיכו׃ ואק״כ אל ברוך גדול דעה כו׳ אשר יסודתו של דרך אלפא ביתא׃ גם תתברך צורכו על ותשבחות ישמיעו אשר הוא פיוט קטן לקדושה ומוכתיר אותה עלפניה ולאחריה׃ ובו ג״כ קרוזים שיווי הברות ומלות׃ המאורות כי כתיבר בדרך אלפא ביתא׃ ולא בשו אליכו כ״מ מקוטע ובאסרון כמו׳ אהובים׃ ברורים׃ גבורים׃ עושים׃ פותחים׃ שאין לזאר שבמקרה מזמן להמקבר סדור אליס

וְאוֹמְרִים בִּירֻאָה : קָדוֹשׁ ׀ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ :

וְהָאוֹפַנִּים וְחֵיוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּרַעַשׁ גָּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעֻמַּת שְׂרָפִים לְעֻמָּתָם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים :

בָּרוּךְ כְּבוֹד־יְיָ מִמְּקוֹמוֹ :

לְאֵל בָּרוּךְ נְעִימוֹת יִתֵּנוּ · לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקַיָּם זְמִירוֹת יֹאמֵרוּ וְתִשְׁבָּחוֹת יַשְׁמִיעוּ · כִּי הוּא לְבַדּוֹ פּוֹעֵל גְּבוּרוֹת

עשה

נפ״י אלפא ביתא · אבל אין זה כ״א נפוזכה ובדכון · וכן יורה עוד ע״ז מאמר פועל ועושה בהוספת כי הוא לבדו · ומפארים ומעריצים בהוספת תתברך לורנו · כי שרידי פיוט אלפא ביתא הזה · גם התלקות בהברות יש בכי הוא לבדו כמו · גבורות · חדשות · מלחמות · מלקות · לדקות · ישועות · רפואות · תהלות · ואק״כ כטו מן הענין הקדם אשר מדובר בו בהוספות הנזכרות · לסיים במה שפתקו והוא ביוצר אור והוסיפו כוסף המקדם בטובו בכל יום תמיד מ״ב וכו׳ שהוא מענינו · כן שיטת הקכם הכולל הפ״ל שם · המסכמת לדעת הרב מי״ר בתולדות הקליר לד קמ״ו · ואלה דבריו שם · אין ספק שברכת יוצר אור וברכת ק״ש לפניה ולאחריה · וכן ברכת ש״ע כתקנו כולם בעוכם בלי שום הוספת דברים אחנו אומרים היום בין ברכה לברכה · וד״ם גאון אלוק עוד בתפילת מ״ר על ליון תאיר והזהיר שלא לאומרה לפי שלא תקנו חכמים ברכת יוצר המאורות על העתיד · רק ר״ג גאון חלק עליו וציוה לאומרה · יעוין שבולי הלקט סי׳ ה׳ · ומזה תראה שגם ברכת יוצר המאורות כפרדת הייתה ותפילת אור קדם נוספה עליה אק״כ · ומכ״ם הפיוט אל ברוך גדול דעה שהוא על אלף בית בראש כל תיבה · והוא מאוחר בלי ספק לחכמי ובמת הגדולה שלא הלכו עוד בדרך הזה · ולפי הכראה היה בכל זה כנגד פיוטים כאלה ביחי בעלי הזוהרם · ומקבלים בקרא אכלם פייטנא · והוא לסיגון שלא למקבלי עיקרי התפילות יקשב · יוצין במדרש שה״ש דף ג׳ הדין פייטנא כל עניד אלפא ביתא · ובלי ספק כוונו להרבה אלפא ביתא שהיו מוכיחים הפייטנים ביוחסם בין התפילות · כמו *אל *ברוך *גדול *דעה · ואק״ז כולם *אהובים · כולם *ברורים · כולם *גבורים · (א׳ · ב · ג · ושאר האותיות קראו הקהלות עד) וכולם *עושים · וכולם *פותחים · (ע · פ ·) ובשבת פיוט אל אדון · · · · ומכ״ז נראה שהפיוטים האלה קדמוכים הם · אך לא לעיקרי תפילות שלא אכל״הג יקשבו · · · קעתה לא נמצא בשום תפילה או תהילה אוקדמוכים או גם זמירות הגאונים עד ר׳ סעדיה איזה קרוז שיווי הברות · והנה זמירת אל אדון שהוא בעלת מדות וכמעט שוה המלות ואעפ״כ לא נמצא בה אף קרוז א׳ שווי הברות . עכ״ל בקוצר · · והנה קדושת יוצר הגם כי לא מוזכר ברכת יוצר אור כתקברה מ״מ עתיקת יומין היא · וכרמז עליה ועל כוסף והאופכים וקיות הקודש בירושלמי ברכות דף כ״ד ב׳ · בטיטיל אשתק באופכית · א״ל ר׳ אבין זה שעובר תפיוו יתקיל ומקום שסמק והא אבן מכיון מתפילת הברכה שטעה זה · אמר להון מכיון דעביתן קדישתא כמו אהבה

עֹשֵׂה חֲדָשׁוֹת בַּעַל מִלְחָמוֹת זוֹרֵעַ צְדָקוֹת מַצְמִיחַ
יְשׁוּעוֹת בּוֹרֵא רְפוּאוֹת נוֹרָא תְהִלּוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת
הַמְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית :
כָּאָמוּר לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ : אוֹר
חָדָשׁ עַל צִיּוֹן הָאִיר וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ מְהֵרָה לְאוֹרוֹ : בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת :

אהבה

שהיא תקלת הברכה עכ"ל . ולדעתי כרמז גם כן על מליצת מערילים ומקדישים את שם האל המלך הגדול . . . קדושה כולם כאחד כו' קדוש כו' . בפרקי דר"א פ' ד' וזה לשונו שם . ג' שרפים עומדים . . . ומערילים ומקדישים את שמו הגדול . זה עונה וזה קורא ק' ק' ק' ה"ל מלוא כל הארץ כבודו ע"כ . ובענין מקלוקות רס"ג עם ר"ש גאון בשביל אמירת אור קדם רצה מ"ש הגהות מיימוניות בפ' התפילה פרק ד' כ' רש"י שאין לאומרו . כן כתבא בתשו' הגאונים שהרי אין אנו מברכין על אור העתיד להיות אלא על אותו שאנו נהנים בו עתה . אמנם הרא"ן כ' שמנהג אבותינו תורה היא שיש לאומרו שהרי כבר נברא האור וכגון עכ"ל . וברוקא סי' ש"ט אינתא מרבו ראבן כוהגינו ומנהג אבותינו לומר א"ק על סיון תאיר . . . ויש בני אדם שא"ל . וכן בתשובת הגאונים יש אלא לאומרו וטעם אלהם לפי שאין מברכין על האור העתיד . ואני אליעזר אומר כי מנהג אבותינו תורה אליבא . כי הברכה על המאורות שבראו משנת ימי בראשית והם קמה ולבנה ואור שגנז הקב"ה לעתיד לבוא וזהו לעושה אורים גדולים קמה ולבנה ואור שגנז ועתיד להאירו לצדיקים לעתיד לבוא . כלכתיב קומי אורי כי בא אורך . ולעושה אורים גדולים כמו לעושה השמים . ועל המתקדשים בכל יום כתיב לעושה ואור שמש יקדש . ואנו מתפללים שנזכה לאורו עם הצדיקים ובותם יולר המאורות שהוא כמו ילר וגם יולר שמתקדשים עכ"ל הרוקע . ובסדורי הספרדים מסר באמת אור קדם . ובאדרים הלשון תמתיו והתקנו מאורות אשר ברא לקדש עולמו . ומזה נראה שטועים אלו האומרים שמטעם שאין להתפלל על הגאולה מוקו הגאונים לומר אור קדם . אבל האמת הוא כמו שכתבנו . ובפרק ילקט אות ב' בברכת יולר אור כתוב מה שאנו מוסיפים בסופה . ובקסדו כתבם להאיר על הארץ . או והתקנו מאורות לשמש עולמו אשר ברא כמנהג הספרדים . מנוס דאין מוסתין מתוך פסוק . וכן לפני אמיתת גאל ישראל דעבדית אנו מוסיפים . ומעולם אתה גואל בין בקול בין בשבת . ואבל אמיתת ברכת הארץ של ברכת המזון אנו מוסיפים . ונודה לך על הארץ ועל המזון דכלהו חד טעמא ניהו . הרמ"ע תשו' ק"ב . ג"ע מ"ק סב"ט . מטה יוסף ק"ב מ"ק סי' י"ז . (לאמר הא"ל בוונת אור קדם הוא לדעתי לענין הקזרת הכנוקה עשה"כ ישעיה ס' ב' . כי הנה החושך יכסה ארץ וגו' ועליך יזרח ה' . ולכך נוסיף אמ"ן לומר ונזכה כולנו כו' כאמור יואל ג' א' . . והיה אמ"כ אשפוך רוחי ע"כ בשר ונבאו בניכם ובנותיכם וזקניכם וגו' ואין הכוונה כאן על אור העתיד שהרעשנו מפני זה אלא לאמרו . ואמנם המובן כאמור) :

אהבה

אַהֲבָה רַבָּה אֲהַבְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ חֶמְלָה גְדוֹלָה וִיתֵרָה חָמַלְתָּ עָלֵינוּ אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּעֲבוּר אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבָּטְחוּ בְךָ וַתְּלַמְּדֵם חֻקֵּי חַיִּים כֵּן תְּחָנֵּנוּ וּתְלַמְּדֵנוּ : אָבִינוּ הָאָב הָרַחֲמָן הַמְרַחֵם רַחֵם עָלֵינוּ וְתֵן בְּלִבֵּנוּ לְהָבִין וְלַהֲשְׂכִּיל לִשְׁמֹעַ לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה : וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ וְדַבֵּק לִבֵּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְיַחֵד לְבָבֵנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה שְׁמֶךָ וְלֹא נֵבוֹשׁ לְעוֹלָם וָעֶד : כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא בָּטָחְנוּ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתֶךָ : וְהַבִיאֵנוּ לְשָׁלוֹם מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ וְתוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוּת לְאַרְצֵנוּ : כִּי אֵל פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת אָתָּה וּבָנוּ בָּחַרְתָּ מִכָּל עַם וְלָשׁוֹן וְקֵרַבְתָּנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל סֶלָה בֶּאֱמֶת לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְיַחֶדְךָ בְּאַהֲבָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה :

דנרים ו׳ ד׳ יקיר אומר אל מלך נאמן

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ

ובכל

אהבה רבה ברכה שניה קודם ק״ש בשחר ומוזכרת במשנה לפי מיאור הגמ׳ ברכות דף י״ח ב׳ ועי׳ תוס׳ שם ד״ה והבנן ובאבודרהם תמלח מקור לדבריהם ולדעת החכם הכולל הכ״ל (שם ח׳) מוקדי׳ מצינו האב הרחמן עד באהבה ׳ והביאנו לשלום עד לתרלנו מוספו לח״ו ׳ ותיכם מעיקר הברכה הסדורה קודם לקרבן בית אלהיכו ׳ הנזכר תמיד דף ל״ב ב׳ במשנה ׳ (אמר הק״ל יעוין רש״י שם ׳ שם״ל כדעת רבנן בברכות שם לומר אהבת עולם ׳ וכן הוא ברי״ף ׳ וגם כן הוא מוסקת הספרדים ׳ אבל מוסקת האשכנזים הוא אהבה רבה ׳ ועיין מ״מ והגר״א במקומו) :

אל מלך נאמן ׳ שבת ק״ש ב׳ ורש״ל כתב שלא לאומרו ׳ (גר״מ סי׳ ס״ד) :

קריאת שמע מורשה היא לנו מימי קדם ׳ בעוד ב׳ בחרבם ובאמונת בית מקדשם ׳ וכבר העידו חכמי המשנה מנבל יום בבוקר בחו להם הכהנים לנסכת הגזית לקרות את שמע ׳ ואז אמר להם המעונה ברכו ברכה אחת ׳

והם

וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ וּבְכָל־מְאֹדֶךָ׃ וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל־לְבָבֶךָ׃ וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ׃ וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ׃ וּכְתַבְתָּם עַל מְזֻזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ׃

והית

והם ברכו · קדלו עשרת הדברות · שמע · והיה אם שמוע · ויאמר · משנה תמיד ל"ב ג' ובברכות י"ל ב' · והטעם שבחרו בחלה הפרשיות יותר מחקרות שבתורה · הוא מפני שנכנס וכפי לורך הזמן והמקום · כי בימי ההושיים בשעמדו על ישראל במלחמות גדולות וכורחות וכועבו יקדו להכריחם להמיר אלהים בלא אלהים ולהפר ברית התורה ולהסיל מהם זכרון האותות הגדולות אשר כעשו בפרעה בהוליאם אלהי אבותם מכור הברזל להיות להם לאלהים והם לו לעם · אז כתחזקה ע"י הגדות העזות ההם אמונתם ובטחונם באלהי אבותם · ולקחו ברוב כח וחיל בעדה והסגירו למות בפשע · כמבואר בספרי הזכרים (והולתם ט) וירא ישראל ויכירו מעשה העשים אשר סביבותיהם אז כי מורה הוה · והרגשו יתרונם גדול · אשר לאליל יבנעו ויקרבו ברך · ולאחת לאופת על מקצתם הזכה קרלו עשרת הדברות ופרשת שמע בכל יום · והעידו עדות בעצמם · והתפארו באמונתם בחל אמיתי וכי בכל ברתם לא יתערבו עם אומים · להמיר אל אמת באלילי אוכליהם מעשו ידי אדם עץ ואבן · והיותה בזה קריאת עשרת הדברות ופ' שמע עדות על קבלתם עול שמים · אבן האמונה בלב היא · ואין יתרון לאיש המאחין כי מלכותו בכל מעלה · אם במעלליו יקעה · לכן כתבו עוד עדות בקריאת פ' והיה אם שמוע · כי גם בזו בעול מלות ויעו שכמם לסבול מעשים וטרחיהם · וכגד מה שנקקו עליהם לריהם אז בנטשם על ה' כי ימלם גם אז מיד לר כבימים הראשונים מידי מלרים · התקיבו לקרות גם פרשת מילת · ויהיו הזפרת יציאת מלרים · והקוע המעולם הזה לא בתקה · כי כמאז עוד מבחנו בחים יום יום לקבל · עול שמים · עול מלות · ולזכור יצי"מ אשר עשתה אותנו לעם · וכוונת קריאה זו כבר הבירה בתלמוד · ואמרו · מפני מה קדמה כ' שמע · לוהיה אם שמוע · כדי שיקבל עליו עול שמים תחילה · ואח"כ עול מלות · (ברכות דף י"ג ח') · ועוד (שם דף י"ב ב') פרשת מילת מפני מה קבעוה · · מפני שיש בה יציאת מלרים · ורמה באבותיהם שכ' על פסוק שמע ישראל · ובהגו לאומרה בקול רם · · דרך עדות בחלו כ"ח אומר לבניו שמע אחי מאמין · כי ה' אלהינו הוא ה' אחד כו' עיי"ש · וכזה כתב גם רש"י בפסחים כ"ו בל"ה ולא היו מפסיקין · ולרוך להחמיך בחחד ולהפסיק בין קבלת עול מלכות שמים לדברים אחרים · שפל אחד ואחד מקבל עליו עול מלכות שמים ואומר אחד הוא אלהינו עליכו בפסוק ראשון ובפסוק שני לשון ביוחד הוא עכ"ל · אבן מירחה בדבר פן יקבנו על התורה ליחר היא טפילה · ועשרת הדברות עיקר · שהן לבדן נתנו מסיני

דברים
י"ח, י"ג

וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתַי
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־
נַפְשְׁכֶם׃ וְנָתַתִּי מְטַר־אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה
וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ׃
וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ
וְשָׂבָעְתָּ׃ הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־יִפְתֶּה לְבַבְכֶם
וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם׃ וְחָרָה אַף־יְהוָה בָּכֶם
וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה
לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל
הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נֹתֵן לָכֶם׃ וְשַׂמְתֶּם
אֶת־דְּבָרַי אֵלֶּה עַל־לְבַבְכֶם וְעַל־נַפְשְׁכֶם
וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל־יֶדְכֶם וְהָיוּ
לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם׃ וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת־
בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ
בַּדֶּרֶךְ

מוסיכי · לכן בטלו הקדמונים מלאמרן בגבולין עיין ברכות י"ב ח' ר' כתן אומר בגבולין בקשו לקרות כן · אלא שכבר בטלום מפני תרעומת המינים ועיין שם רש"י שפירושו מסכים למה שמפרש בירושלמי ברכות פ' ח' · והגן בדין־הוה שיהא קורין עשרת הדברות בכל יום ומפני מה אין קורין אותם מפני טענות המינים שלא יהא אומרין אלו לבדן כתבו לקשה מוסיכי: ומלבד זה אמרו עוד טעם אחר על קריאת שמע ופרשיות האחרות · והוא לתקן הסיר התלונה אפשר אדם קורא בשעת שריפה · זורע בשעת זריעה · קוצר בשעת קצירה · דש בשעת דישה · וזורה בשעת הרוח · תורה מה תהא עליה: ולכן התקינו קריאת פרשיות אלו שכל הקורא אותן בקורא כל התורה (ספרי ואתחנן) יומם ולילה (מנחות נ"ט ב') והטעם הא' יותר נראה כי נוסד עפ"י קורות היומם של ישראל כנ"ל:

ברוך שם כמל"ו, כבר בימי בית שני כשהתורה הכהן הגדול ביום הכ"פ ואמר אלא בשם · · · לז עבו אחריו ברוך שם כבוד מל"ו (יומא ל"ה ב' · נ"ט ח') · וכן בכל הברכות שנתקנם לא היו עוכין אמן · אלא ברוך שם כמל"ו

תעכית

בַּדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ׃ וּכְתַבְתָּם עַל־
מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ׃ לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם
וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־
הָאָרֶץ׃

במדבר ט״ו ל״ז

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם
צִיצִת עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ
עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת׃ וְהָיָה לָכֶם
לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־
מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ
אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם
זֹנִים אַחֲרֵיהֶם׃ לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם
אֶת־כָּל־מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם׃
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ יש לברך אלהיכם לאמת.

ויציב

(תענית ט״ז) ואסמכתא לזה מקרא דרבו יומא ל״ז א׳ · ולענין קריאת שמע אמרו במסכת סופרים כ״ו א׳ · שהיו אנשי יריחו כורכין את שמע · והיא לדעת רבי יהודה בגמרא · שהיו מפסיקין בין שמע לואהבת אלא שלא היו אומרים בשכמל״ו כלל עיין רש״י · ולא מיקו קבמים בידם · וכראה שהוסיפו ב׳ תלות מלכותו גם ועד · על ד׳ תלות ברוך שם כבודו לעולם במזמור ע״ב ו״ע בתהלים · והיה מקהגם לאמרו בקשאי ובקול כמוך בכל ימות השנה. וביום הכפורים בקול רם · וסעד לזה בקדרש רבה פ׳ ואתחנן · ואמרו שם שנשה לקקו מן המלאכים ובכל השנה אין ישראל זכאים ואינם כדי להשתמש בו בקול כמו המלאכים · אבל ביום״כ אין בישראל קטן וענו ודומים למלאכים ולכן אומרים אותו בו ביום בהגבהת הקול · והגלה אחרת בפסקים כ״ו. ספרי ואתחנן · ובתרגום ירושלמי לבראשית מ״ט ב׳ · ודברים ו׳ ל׳ · נוסחא ב׳ · ובפסוק האחרון גם נוסחא א׳ · שאמרו יעקב לבניו בשעה שהוציאו בניו

אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְיָשָׁר וְנֶאֱמָן וְאָהוּב וְחָבִיב וְנֶחְמָד וְנָעִים וְנוֹרָא וְאַדִּיר: וּמְתֻקָּן וּמְקֻבָּל וְטוֹב וְיָפֶה הַדָּבָר הַזֶּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: אֱמֶת אֱלֹהֵי עוֹלָם מַלְכֵּנוּ צוּר יַעֲקֹב מָגֵן יִשְׁעֵנוּ: לְדוֹר וָדוֹר הוּא קַיָּם וּשְׁמוֹ קַיָּם וְכִסְאוֹ נָכוֹן וּמַלְכוּתוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לָעַד קַיֶּמֶת: וּדְבָרָיו חַיִּים וְקַיָּמִים נֶאֱמָנִים וְנֶחֱמָדִים לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים עַל־אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ עַל־בָּנֵינוּ וְעַל דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל־כָּל־דּוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ:

עַל הָרִאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דָּבָר טוֹב וְקַיָּם לְעוֹלָם וָעֶד

והנטיעו לתו שלבנם שלם עם אלהיו ומלהיהם · ואז פתח ואמר הוא ברוך שבמל"ו וכן הוא בזוהר תרומה קל"ד ע' :

אמת ויציב · מוזכר במשנה ברכות י"ג ע' · ובתמיד ל"ב ב' במשנה · לתתא שהכהנים אמרו כוסף זה בלשכת הגזית אחרי קרבאם את שמע · ולדעת (התקנה הקודם ו) סמכו לפסוק אני ה' אלהיכם במדבר ט"ו מ"ל מאמר בעל מ"ה מלות ואלה הם · אמת שאתה הוא ה' · אלהיכו ואלהי אבותיכו · מלכנו מלך אבותיכו · גואלינו גואל אבותיכו · יוצרכו צור ישועתכו · פודיכו ומגילנו מעולם שמך אין אלהים זולתך · עזרה קדמה שבקו גואלים לשמך על שפת הים יחד כולם הודו והמליכו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד · ברוך אתה ה' גאל ישראל : וכוסף זה היה להקדמונים · והם אמרוהו אחר הק"ש · ונקרא על עכיכו ותתימתו ברכת הגאולה · אולם אח"ז הוסיפו · הגם בימי קדם מאוחר · אמת ויציב עד ולא יעבור · ועל כוסף זה כיוונו במשכיות הכ"ל · ואח"כ הייתה הוספה ב' והכניסו עזרת אבותיכו וצור ישראל · והכה בעזרת ישמו שני מאמרים לקוחים מכמאת כל חי: והם ומבלעדיך אין לנו *מלך גואל ומושיע · גם · מאמרים גאלתנו ומבית עבדים פדיתנו · ובמלות · ובכורך גאלת · וחיים טבעת · ויכסו · אהם לא כותר · · · וכן עבדים פדיתנו · · · פודה

עכוים תרלה מרוזי שיווי הברות גם אותיות אלפא ביתא · וזה לדעת התקנה המוכר סימן על אחירת פיוט הזה בזמן וכתו שכתבנו למעלה · אחכם מלאתי בתוספתא לברכות פ' ב' הקורא את שמע לריך להזכיר יציאת מצרים בתמת ויציב · רבי אומר לריך להזכיר בה (בתמת ויציב) מלכות · אחרים אומרים לריך להזכיר בה מכות בכורות וקריעת יס סוף עכ"ל · וברלה שכוונת התוספתא במלכות על מאמר אמת אלהי עולם מלכנו צור יעקב · · · ומלכותו כו' והקותם בזרע ישראל עבדיך · והוא בתמת ויציב · לו שכוונה על מאמר אמת שאתה הוא כו' ומבלעדיך אין לנו *מלך גואל ומושיע ועל מלך גבור לריב ריבם הקודם לו · וביציאת מצרים שזכלה הייתה כוונתה על מולית אסירים ופודה עכוים ועוזר לדים ועוכה לעמו · ומבית בכורות וקריעת יס סוף שאמרה · הכוונה על כל בכוריהם הרגת ובכורך

*) פי' בשמים גאלת

וָעֶד: אֱמֶת וֶאֱמוּנָה חוֹק וְלֹא יַעֲבוֹר: אֱמֶת שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ: מַלְכֵּנוּ מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ גּוֹאֲלֵנוּ גּוֹאֵל אֲבוֹתֵינוּ יוֹצְרֵנוּ צוּר יְשׁוּעָתֵנוּ פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ: אֵין אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ:

עֶזְרַת אֲבוֹתֵינוּ אַתָּה הוּא מֵעוֹלָם מָגֵן וּמוֹשִׁיעַ לִבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר: בְּרוּם עוֹלָם מוֹשָׁבֶךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ וְצִדְקָתְךָ עַד אַפְסֵי אָרֶץ: אַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁיִּשְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ וְתוֹרָתְךָ וּדְבָרְךָ יָשִׂים עַל לִבּוֹ: אֱמֶת אַתָּה הוּא אָדוֹן לְעַמֶּךָ וּמֶלֶךְ גִּבּוֹר לָרִיב רִיבָם: אֱמֶת אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ*) גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ: מִמִּצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ: כָּל בְּכוֹרֵיהֶם הָרָגְתָּ וּבְכוֹרְךָ גָּאָלְתָּ וְיַם סוּף בָּקַעְתָּ וְזֵדִים טִבַּעְתָּ וִידִידִים

העברת

גאלת ויס סוף בקעת וזדים טבעת וידידים העברת ויכסו מים לריהם אחד מהם לא נותר: וכנלה אם כן בעזרת כל התנאים שזכרה התוספתא: יצ"ל מלכות קריעת י"ם ומכת בכורות: אמנם לפי מה שהסכמנו להקבס הכ"ל: בעזרת ביתים מאוקרים ביתי הגאולים קוברה: לפי שנוסדה על שיווי הברות ואלפא ביתא: לא יתכן שכונה עליהם התוספתא: אבל בכ"ז דעת שניהו תוכל לקום: כי קרוב הדבר לומר שעכין ותוכן המאמרים האלו: והם יצ"ל מלכות מ"בב וקריעת י"ם בבר היו באמת ויליד היציאה של התוספתא: וביתי הגאולים עת קמו הכהו פייטנא: עבר מאחר מלאו אלפא ביתא וקרוזים: והם שמרו רק הענין לבד: אבל אלפא הלשון והכניסוהו בקבלי הקרוזים: ובבבלי האלפא ביתא: ובאחר לבו שריל למעבר בעזרת שלפניהו: ומלאתי אמ"ב שדומה לזה דעת הקבס הנזכר בעלמו על מאמר על זאת שבקו גאולים (סס יא) ואלה דברי הג"ר בתולדות הקליר לר קמ"ו: וכן אמת ויליד שאנו אומרים אחר ק"ש היה בימי הירושלמי בלשון אחרת רק שוה בתוכן הדברים עיין פ"ב דברכות ר' יוחנן בשם ר' אבון בר זבדא שם אמרו לך דלא יאמר שם הללו לך ע"כ והכוונה על מה שאנו אומרים על זאת שבקו גאולים עכ"ל: (ויס סוף בקעת: שמות רבה פ' כ"ב ... לאלף אל קי וקיים אגיגה י"ג א' ... גאל ישראל. מסמים קי"ג ב'):

*) בשמים

הֶעֱבַרְתָּ וַיְכַסּוּ מַיִם צָרֵיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא נוֹתָר: עַל־זֹאת שִׁבְּחוּ אֲהוּבִים וְרוֹמְמוּ אֵל וְנָתְנוּ יְדִידִים זְמִירוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקַיָּם: רָם וְנִשָּׂא גָּדוֹל וְנוֹרָא מַשְׁפִּיל גֵּאִים וּמַגְבִּיהַּ שְׁפָלִים מוֹצִיא אֲסִירִים וּפוֹדֶה עֲנָוִים וְעוֹזֵר דַּלִּים וְעוֹנֶה לְעַמּוֹ בְּעֵת שַׁוְּעָם אֵלָיו: תְּהִלּוֹת לְאֵל עֶלְיוֹן בָּרוּךְ הוּא וּמְבֹרָךְ: מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כֻּלָּם:

מִי־כָמֹכָה בָּאֵלִם יְהוָה מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא: שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְּאוּלִים לְשִׁמְךָ עַל שְׂפַת הַיָּם יַחַד כֻּלָּם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ: יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד:

צוּר יִשְׂרָאֵל קוּמָה בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל וּפְדֵה כִנְאֻמֶךָ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל (גֹּאֲלֵנוּ יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל) בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל:

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אל

שמונה עשרה. אמרו בתלמוד אכפי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפלות קדושות והבדלות (ברכות ל"ג ח') · הדר אמרו במגלה ז' ב' · מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר · ופר"שי על הסדר כמשפט המקראות וכדילף לקמן ע"כ · וקידש לזה כאמר · שמעון הפקולי · הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני ר' גמליאל ביבנה · ועל האמרים הכראים כסותרים את עצמן הקשה עם התלמוד בדף י"ח ח' · וכי מאחר דמאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי מאי הסדיר ? שכחום וחזר ויסדום ! — . והכה בעליות קברת כנסת הגדולה אין עוד ספק · והאחרון שבהם היה שמעון

אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :

בעשרת ימי תשובה מוסיפין זכרנו וחס וכתב וחתם הברכה לחיים מלך חפץ

זָכְרֵנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים · וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם :

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :

משו"ע מוסף עד יום ל' מוסף דפסח לגורים זה מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָּשֶׁם :

מכלכל

שמעון הצדיק · ומימי' האלו הסופרים · ותלמידו אנטיגנוס איש סוכו היה הראשון מקבלת הסופרים (רמב"ם פ"א משנה א' ב' ג) · גם בזה אין להסתפק שהרבה גדולים גדרו וכמה תקנות תקנו לטובת ישראל כמוזכר בתלמוד ובמדרשים · אולם זאת לא תכון לאמור שהכנסת הגדולה קבעה והתקינה שמונה עשרה ברכות האלה כמו שהן כתובות ומוכנות היום לפנינו · כי רשומות וסימני זמנים מאוחרים מעת שמעון הצדיק האחרון מקבלת גדולי ישראל המסורת כמלאו בקרבנה · והנה בגלל הדבר הזה מקצת רבנים שבתקבה השמונה עשרה סמוך לימי קדמן בית שני · מלפניו ולאחריו · אבן גם בזאת קדלו לחלוק מטרת האמת לדעתי · והיות שאין לנו עדיות מוליות על זמן מקבר וחבור שמונה עשרה מלבד אשר הבאנו מן התלמוד · לא כותבה לנו רק לראות על תוכן ולשון ברכות האלה · ותעמודנה על ידי זה עדיות פנימיות על עת קבורה בכלל · הגם לא על שם מקבלה בפרט :

אבות · הבכם (הנ"ל יב) הינוד עשות נזה שהפריד שלש ברכות הראשונות ושלש האחרונות מן שלש עשרה האמצעות · כי קדומות הן בזמן מהאחרונות · ובלשונותם אין מלה · אשר לא תבון בפי דור שמעון הצדיק גם המנהג עד היום מימים הראשונות לאמור ברכות הראשונות והאחרונות גם בשבתות וימים טובים · אות הוא על קדמותו בזמן מהאמצעות · ועתה אדבר על כל ברכה וברכה בעצמה · ברכה הראשונה אבות נקראת (ר"ה ל"ב א) על שם שמזכירים אבות ישראל · אברהם · יצחק · יעקב · בה · מלילת האל הגדול הגבור והנורא · אחרה משה באורייתא (דברים יוד י"ז) ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקנוה בתפלה (כתמיה ט' לב) ומשם נעתקה לברכה הזאת · ולפי מה שזכרנו הוסדה ברכה זו בימי שמעון הצדיק או גם לפניו · ואל תשיבני מקלילת ומביא גואל לבני בניהם · המורה תשובה ולכון להגאלות · והלא אז היו בני מורין ובאחרן אבותם · וקרבנות עלו יום יום על מזבח ה' בירושלים · מאין שטן ואין פגע רע ואין מקריב להם בארץ? על זאת אשיבה שבכל זאת לא כפלאת היא ממנו שבאנו גם בימים ההם על בילת הגואל · והטעם לדעתי מבני גולל מקשקש ומאוים להיות להם מלך מתהלך בקוקי ה' · אשר ילא וינוח לפניהם כפי משפט התורה אשר יורוהו

הכהנים

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר׳ מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה׳

בעשרת ימי תשובה מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים׳

ונאמן

הכהנים העומדים לימינו׳ ומאסו במלכת מושלים זרים במעשיהם ובמעשלת עובדי עץ ואבן׳ וביומא כ״ג ב׳ העידו שהכהן הגדול התפלל ביום הכפורים בבית הקלון אלא יעדי עבד אולטון מדבית יהודה ורלה מה שכתבנו למטה בברכת את צמח׳ (אמר הקב״ל אין מלות ומדבר גואל כו׳ הנאמרים כאן דרך תפילה כלל׳ כ״מ סדור שבקו של המקום שהוא זוכר חסדי אבות תמיד ומביא גואל כו׳׳ וע״מ הוא שמות ב׳ כ״ד וישמע אלהים וגומר ויזכור וגו׳ את בריתו וגומר׳ ומבואר לקן״ל במס׳ ברכות אל ישאל אדם לרבון לא בג׳ רשאומות ולא בג׳ אחרונות ואמרו שם: ג״ר למה הן דומין לעבד המסדל שבא לפני רבו: אמלעיות לעבד שמבקש פרס מרבו: וג״א לעבד שקבל כו׳ שמשבחו והולך לו׳ ולפיכך הראשונות והאחרונות הם בכל עת וזמן׳ כי השבח וההודאה לשמו נכון בכל זמן אף בשבתות וי״ט אבל לא האמלעיות שהן בקשות שאינם ראוים לו עפ״י ד״ת):

גבורות׳ ברכה השנייה נקראת שם בר״ה גבורות בעבור שמעלני אל ומפעלותי׳ עם הקיים והמתים הנזכרים בה׳ הם עידי גבורותי׳׳ ותחית המתים גם כן אמה על שם מחיה המתים׳ ולדעת החכם לוכז (שם) גם ברכה זו מאבשי כנסת הגדולה היא׳ אבן לדעתי אמם קבתה מודרה מעבה והוא אתה גבור לעולם ה׳ מחיה מתים אתה רב להושיע ברוך אתה ה׳ מחיה המתים והשאר הוספה היא מחכמי ישראל כגד תלמידי אנטיגנוס׳ אשר היו לו שני תלמידים לדוק ובייתוס׳ אשר כתבו בהשארת הנפש אחר המות׳ בתחיית המתים ובגמול ועונש׳ כאמור בחגות דר״כ פרק שני וכאשר עמדו ופירשו מן היהודים׳ התחברו אל הרומיים׳ והם היו לישראל בשבך מלחמות המכביים לשכים ולבדים כי עזרו הרומיים נגד ישראל׳ גם כפלה קטנה ביכם ובין היהודים אולות רקי ודרכי המדינה׳ ולמען הוליא מחשבת לדוקים הזרים מלב ישראל׳ המפרת כל התורה והמפלת אבן פנת אמונת היהודים׳ שבו ובלבו הזכרת תחיית המתים בתפלה זו׳ להורות כי לא מחשבות הלדוקים מחשבותם׳ ובקורות דת היהודית בחלא שמוש בתפלה ובמנהגים הרבה פעמים׳ אם כדי לבקוע דבר בלב המתפלל׳ אשר חלקו עלי המתפקרים׳ כזבו אותו׳ או כדי לעקור דבר אשר פרלה אמונתו בקהל עם׳ כמו כן שקו לאמור עשרת הדברות בכל יום מפני טעות המינים (ברכות י״ב א) ורלה מה שכתבנו למעלה ע״ז׳ וכל אותמי ברכות שנמקבש היו אומרים עד העולם׳ משקלקלו הלדיקים ואמרו אין עולם אלא אחד התקינו שיהו אומרים מן העולם ועד העולם (ברכות נד א) וכל מגלת תענית המספרת וויכוחי הפרושים עם הלדיקים בחלוקי מחשבותם אלה מתקנות רבות אשר עשו הראשונים עת נלחו על האחרונים: האת היתה כונה הראשונה בהכנסת הזכרת התחייה אשר כבולה ומכוסלת היא בברכת אתה גבור׳ אולם גם כונה

שניה

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

אתה

שכיה היתה להם: והוא לבדם בזה את עלמם וגם חקרים על אבותיהם • אחיהם וקרוביהם אשר כבלו אז ביום קרב במלחמות הכוכבים בין ישראל והרומיים ולא זכו עוד לראות התשועה הגדולה • אשר עשה להם תקת אשר הסגירו לעות כפשם בעד אלהים תורתו ומצותיו • אשר אמר יאוב לברית פרים מעל ובדשם מתקת: ובהיות שבעמי מגור ומלוק האלה היו קייהם תלוים להם מנגד • אין פרנסה ואין כלכלה • כי הרב האויב לקחת תבואת דגן ותירוש בכל מקום אשר מלאן • ולעבוד ולחרוש לזרוע ולנטוע אין מבוקה במלאת • התפללו בדאשונה על הפרנסה מכלכל חיים בחסד • וכנגד אבני איל אשר מתו על אדה המעבהה בגבורים כבזכר • מקיה מתים ברקמים רבים • ועל גבורי המלחמה אשר לא כבלו על אדה קטל בין אלני קרב • אבל אבנו על ערש דוי מוכים ומופלעים מקצת ומקרב • התפללו סומך נופלים ורופא חולים • ועל המון הרב מישראל אשר כבלו ביד האויב • והלכו בשבים אסורים בשלשלות ובכבלי ברזל ויון בארץ רחוקה מלחמת אבותם חיי יגון ועצר התפללו ומתיר אסורים • ועל אשר מתו בארץ אויביהם ושכבו על אדמה טמאה התפללו • ומקיים אמונתו לישיני עפר • אחר כן הוסיפו לשפוך שיח אל בעל הגבורות אשר אין דומה לו ולאדון על החיים ועל המתים • כי ילמיד להם ישועה בקרוב וירים קרנם ובמאמר ירשם בכלות ואמרו מי כמוך וג' • מחית ומקיה ומצמיח ישועה וג' עד תוס הברכה • (אמר הע"ל מבואר בגמ' ברכה זו אינה פותחת בברוך לפי שהוא סמוכה לגבורתה • וכן כל הברכות ע"ם התפילה • ויש בה גבורות תקה"ע אגל"ח מקיה מתים כו' • ומזכירים בה גבורות בשמים מביב הרוח ומוריד הגשם בשקול כתחיית המתים ובשם שתקה"ע חיים לעולם כך הגשמים חיים לעולם • ואעפ"י שגבורות ה' בכל פעולותיו בלא ההוראה רק בשבי גבורות הללו שרבה ההבדל מהם בגד גבורות בשר ודם שהוא להמית חיים ולהקריב ולהשחית • אבל הקב"ה הוא גבור להחיות מתים ולהוריד גשמים שבאים בגבורות ומשפיעים חיים לעולם):

קדושת השם שם בתפנה דר"ה בקרקת כן ברכת אתה קדוש • ומקובלת מבנסת הגדולה בדעת החכם הגזכר שם • ובלד 369 בהערה הראה החכם הזה על הספרי וחלת הברכה • ושם כאמר • אף שמוכה עשרה שתקנו חכמים הראשונים שיהי' ישראל מתפללים לא פתחו בברכם של ישראל תחלה • עד שפתחו בשבחו של מקום • שבאמר האל הגדול הגבור והנורא קדוש אתה וכורא שמך ואחר כך מחיר אסורים ואחר כך רופא חולים ואחר כך מודים אחכחו לך עכ"ל ומוכח מזה שהיתה לספרי נוסחא אחרת בברכה זו • ואחי מוסיף על דברת החכם הנ"ל ואומר • שתחילת ברכת אתה קדוש לא היתה בימי הספרי אחר נוסח שמך • אבל נוסח הברכה היה לפניו כזה: אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה קדוש אתה ונורא שמך ואין אלוה מבלעדיך ככתוב ויגבה ה' בצבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה ברוך אתה ה' האל הקדוש: ויש לדעתי ראיה ברורה מפרקי דר' אליעזר • המסיים פרק ל"ה בזה הלשון ובהרף עין בא לקרן שנאמר ושם יעקב את רגליו ואמר ויצא יעקב מבאר שבע וג' והאל הקדוש נקדש בצדקה ועבו העליונים ואמרו ברוך אתה ה' האל הקדוש • ולא ובבר

קדושה לש"ץ בחזרת התפלה

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל־יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה:

נְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בָּעוֹלָם כְּשֵׁם שֶׁמַּקְדִּישִׁים אוֹתוֹ בִּשְׁמֵי מָרוֹם כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קו"ח קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: חזן לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ. קו"ח בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ: חזן וּבְדִבְרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר: קו"ח יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ.

חזן לְדוֹר וָדוֹר נַגִּיד גָּדְלֶךָ וּלְנֵצַח נְצָחִים קְדֻשָּׁתְךָ נַקְדִּישׁ וְשִׁבְחֲךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא יָמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אָתָּה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל (בעש"ת הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ:

אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת וּמְלַמֵּד לֶאֱנוֹשׁ בִּינָה חָנֵּנוּ מֵאִתְּךָ דֵּעָה בִּינָה וְהַשְׂכֵּל. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ חוֹנֵן הַדָּעַת:

תשובנו

נוסח קדוש אתה וכורא שמך שנזכר בספרי עם האל הקדוש בקדש בלקה והברכה הנזכר בפרקי דר' אליעזר. יעלה לך ראש וסוף נוסח אתה קדוש שאנו אומרים בר"ה ויום כפורים. והנה בספרי נזכר בפירוש שכונתו על תפלת ש"ע של קול. אולם בפרקי דר' אליעזר הגם כי לא בפירוש אמר. אמנם אי אפשר לומר שכונתו על שמונה עשרה של ראש השנה. שהרי הוא הביא קדימת האל הקדוש ובר"ה הקדימה המלך הקדוש (ברכות י"ב. ב') גם מדרכו לדרוש השמונה עשרה ולאחוס פרקים בקדימת השמונה עשרה. ראה שם פרק כ"ז. לד. ל"ה. מ'. מ"ד. מ"ו. כ"ח. כ"ב. כ"ד. אכן עיקר נוסחת הקדושה הישנה היא כמו שיש בסדורים שלפנינו. והשאר הוספה היא. ובתוך הוספה הראשונה הזו הכניסו אחר כך נוסח ר"ה וי"כ. ובסידורי הגאונים היתה הספת כי אל מלך גדול וקדוש אתה אחרי מלת סלה והשמיטוה. אולם האבודרהם כתב לאומרה:

אתה חונן. ברכה זאת בקראת ברכת חכמה גם ברכת הגאל בברכות ל"ג א'. ואחרי שסיימו בג' הראשונות בשנאו של מקום פתחו בברכה של ישראל (ספרי וזאת הברכה) וקביעת דעה ביחה והשכל שמו ראשית הבקשה. והלכו בזה בעקבות שלמה המלך. שגם הוא קשר לב שומע להבין בין טוב לרע לראש כל הברכות והלאות. ולכן התפלל רק ע"ז כאשר כראה אליו אלהים בגבעון ואמר לו שאל מה אתן לך. וה' השיבו יען שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך עושר ולא שאלת לך ימים רבים ולא וגומר ושאלת לך לב לשמוע משפט הכה עשיתי כדבריך וגו' מלכים א' ג' מפסוק ד' והלאה. ובמגילה י"ז ב' אמרו מה ראו לומר תשובה אחר ביכה: (השיבנו אחר אתה חוכן) דכתיב ולבנו ידין ושב ורפא לו (ישעיה ו' י') תלו אם כן התשובה בביכת הלב. כי אם לא יראה בשאר שכלו קלקולו איך יחפוץ להסיג אחור: וכן אמר

הֲשִׁיבֵנוּ אָבִינוּ לְתוֹרָתֶךָ וְקָרְבֵנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ וְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָה:

סְלַח־לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטָאנוּ מְחַל־לָנוּ מַלְכֵּנוּ כִּי פָשָׁעְנוּ בתענית לבור אומרים כאן סליחות כִּי מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ אָתָּה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלוֹחַ:

רְאֵה בְעָנְיֵנוּ וְרִיבָה רִיבֵנוּ וּגְאָלֵנוּ מְהֵרָה

למען

אמר הקבר לאלך הכוזרי (מאמר ג') והראויה להקדים מהבקשות • בקשת השכל והדעת שבהם יגיע האדם להתקרב אל אלהיו׳ ועל כן הקדים חוכן הדעת סמוכה על מה שאחריה רולה לומר הרולה בתשובה כדי שתהיה הקבמה והדעת והבינה הראוי בדרך התורה והעבודה כמו שהוא אומר השיבנו אביכו לתורתך עכ"ל • וכן אמר האבודרהם דדע כי כל ברכה הקודמת לחברתה מעולה ממנה והלורך אליה גדול מאשר לאחריה • לכן תקלה חוכן הדעת • כ"א אין דעת אין תשובה כי לא ידע בין טוב לרע עכ"ל • ובירושלמי פ' הרואה ובמדרש שמואל פ' ה' דף ס"ב כאמר • אמר רבי תמה אבי איך בטלו חוכן הדעת בשבת שאם אין דעת באדם איך הוא מתפלל • ולפ"ז ברכת אתה חוכן הוא בלמות הקדמה לברכת השיבנו שאחריה • ובתקברו יחד בעת ועוכה ל' ביומי מלחמת הרומיים עם ישראל לדעתי (אמר המ"ל יעוין הערה כוללת ומכי בסוף ס"ע באחרוכה):

השיבנו סלח לנו • ברכת תשובה (מגלה י"ז ב) אף היא בימי מלחמות היהודים עם הרומיים בתקבה לדעתי • וכי תעיין תבכה שעל שלשה דברים כוסדה • כנגד בטלת התורה • בטלת העבודה • ועל פריקת עול האמונה: והם הם הדברים אשר בגללם שלפו היהודים חרב מתערה • ויבלו לקראת אויביהם למלחמה • כנגד בטלת התורה • אשר לא יבלו לשמרה מחמת המלוק • כי ככהן בעם בזקן בנער לחזו בחרב הנוקמת • וקללו השבת כפי אשר התיר להם הכהן הגדול המבני • התפללו אז השיבנו אביכו לתורתיך • וכנגד בטלת העבודה מבית המקדש • כי טמאו אותו השונא בדם הקזיר בכודע ולא יבלו לעלות עולות שלם שבים רלופות עד בא יהודה ובלא וטהר הבית • התפללו אז: קרבנו אבינו לעבודתיך • וכנגד בני בליעל מישראל עלמם • אשר פרשו מדרכי לבור ויתקברו אל אויביהם להלקם עמהם מול אויביהם היהודים שפכו שיח וחמרו: הזירבו בתשובה שלימה לפניך שיזיר אלהים לבותם לטובב • ועל הקטנים שקטאו ועוו כל קהל ישראל ככהן העם כאר כעבד בזקן כנער בקשו סליחה ומחילה בברכה מיוחדת בברכת סליחה (מגלה י"ז) ושאלו פרים שפתותיהם:

ראה • ברכת הגאולה (מגלה י"ז ב) כאחיותיה הקודמות אף היא בתוך יחי הקבר והחרג וכלילן חרוב בתקבה וכהאר להם מאויביהם מסביב וכמעט בוחאו אלהוותע בעלמם והתפללו לה' להושיע ידו להם כי בקרבם

לְמַעַן שִׁמְךָ כִּי גוֹאֵל חָזָק אָתָּה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל׃

בת"ל מוסיף הש"ץ כאן ענינו. ואם שכחו ונזכר קודם שסיים ברכת רפאנו לוונו שם וחוזר ומתחיל רפאינו׳ אבל אם בכל אופן ב"ל"ל לא יחזור אבל יאומרו בכ"ה אשר שמסיים ב"ל"ל הטובה בעת לדה ושומע תפלה׳ ואם שכח גם שם אומרו ברכה בפני עצמה לאחר התפלה׃

עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ׳ בְּיוֹם צוֹם תַּעֲנִיתֵנוּ׳ כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה אֲנָחְנוּ׳ אַל־תֵּפֶן אֶל־רִשְׁעֵנוּ׳ וְאַל־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ׳ וְאַל תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתֵנוּ׳ תֶּהִי נָא קָרוֹב לְשַׁוְעָתֵנוּ׳ יְהִי נָא חַסְדְּךָ לְנַחֲמֵנוּ׳ טֶרֶם נִקְרָא אֵלֶיךָ עֲנֵנוּ׳ כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר׳ וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ׳ וַאֲנִי אֶעֱנֶה׳ עוֹד הֵם מְדַבְּרִים׳ וַאֲנִי אֶשְׁמָע׃ כִּי אַתָּה יְיָ הָעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה׳ פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה׃

רְפָאֵנוּ יְיָ וְנֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנוּ וְנִוָּשֵׁעָה כִּי תְהִלָּתֵנוּ אָתָּה׳ וְהַעֲלֵה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל־מַכּוֹתֵינוּ

מי שרולה להתפלל על החולה יאמר זה.

יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי שתשלח מהרה רפואה שלמה מן השמים רפואת הנפש ורפואת הגוף לחולי פ"ב"פ בתוך שאר חולי ישראל.

כִּי אֵל מֶלֶךְ רוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל׃

בָּרֵךְ עָלֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְאֶת־כָּל־מִינֵי תְבוּאָתָהּ לְטוֹבָה וְתֵן טַל וּמָטָר לִבְרָכָה עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה

ושבענו

לא יבטחו ונקשתם לא יכלו׳ ואמרו ריבה ריבנו וגאלנו׳ כי גואל חזק אתה׳ והוא מיוסד על לשון דקדק בירמיה כ׳ ל"ד ה׳ יריב ריבם וגואלם ה׳ לבאות כי חזק הוא כאשר כתוב בם׳ ב"הלל נגד החבורהם׃

רפאינו ברך׳ ברכת הרפואה והבטים (מגלה יז ב) גם הן בימים לא מוכים האלו כתקברו לעלות רפואה שלימה לחולי עמו בית ישראל אשר הוכו בפלעים רעים ונאמנים בשדה המערכה בלחמם מלחמות הבית עם לוחמי אמונתם׳ ונקשו עוד כי יגוה ה׳ את ברכתו להם ותחת מוסר כל אשר היה להם עד עתה יאכלו מתוך שמים מעל ולקם לשובע׃ ושתי הברכות האלו רק חזרת ההוספה של מוכלכל חיים בברכת גבורות׳ אבל כלי הם העמיגים ליחד להם ברכה׃

וְשַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וּבָרֵךְ שְׁנָתֵנוּ כַּשָּׁנִים הַטּוֹבוֹת׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים :

תְּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ וְשָׂא נֵס לְקַבֵּץ גָּלֻיּוֹתֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַבֵּץ נִדְחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל :

הָשִׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה וְיוֹעֲצֵינוּ כְּבַתְּחִלָּה וְהָסֵר מִמֶּנּוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה וּמְלוֹךְ עָלֵינוּ אַתָּה יְיָ לְבַדְּךָ בְּחֶסֶד וּברחמים

תקע • על שם עניה בקרלת ברכה זו במגלה י"ז ב' קיבוץ גליות • ולדעת הקדמון המזכר הוספה היא מיעיים הקרובים לקרבן בית שני אם אם מלפניה לו מלאחריה • אבן אני בדרכי אלך • ולדעתי לא כופלת הברכה הזאת מן רעותיה הקודמות לה ביאים ושנים • וגם היא בקרב שני העוני והיגון אשר עברו על ישראל במלכות הרומיים בתחברה • ויותר אשר היה השעבוד מעיק תחתיהם • יותר התחזו תקות הגירות והקופם ואל אל אבותם התפללו • תקע בשופר גדול לגירותינו להיות בני חורין בארץ אבותינו • לא יראנו ולא ישחיתו עוד אויבים וזרים בהר קדשנו • ולעומת אחיהם אשר כבר בימי כבוכדנצר ובנו • וקודם להם בימי אלמלאסר בשביה הלכו לגבל ואשור וגלו בחלת ובחבור נהר גוזן וערי מדי • ומשם למצרים והלאה לשאר ארצות (מלכים ב' קפיטל י"ז ו' וקפיטל י"ח ל' • ובשאר מקומות) ולא שבו בימי עזרא מן הגולה • בקשו בתפלה זאת • ושא נס לקבץ גליותינו וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ וגו' למלאות דבר ה' אשר דבר על פי ישעיהו (כז יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול • ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים :

השיבה • ברכת הדין הזאת (מגלה י"ז ב) אשר המלכים הבו' בין המלוכות ולדעתו בתחברה בימי הרומיים טרם לו אחר הקרבן • לבני לא כן ידמה • ולדעתי בתחברה גם היא בימי הרומיים והמכבים • ובעת הזאת היתה יד ישראל מטה מעט • אין אמת ואין משפט ואין לקה בארץ • כי אויביהם הרומים שמו להם חוק ומשפט ארגם ומולכם ולקו ולמשקולת • וכל איש ואיש אשר היה לו ריב אין שומע לו אחת אופטים יהודים • כי אותם גרוש גרשו מלכי הרומיים ויעמודו תחתיהם אנשים לאופטים ומעמד ליועצים ולערכאות : והדבר הזה הרע מאוד בעיני היהודים ויאנח לבם שלא היו אופטיהם יכולים לקבוע את הלדוקים ולאמור עשו מה שישראל אומרים לכם • וילעקו בתפלתם אל המלך המשפט • השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחלה והסר ממנו יגון ואנחה ומלוך אתה ה' לבדך בחסד וברחמים ולדקנו במשפט וגו' : ולהי כי אמת אלהים את זעקתם ובני קשמונאי בלקו ונגברו על גריהם • אז הושבו אופטי ישראל על כנם ויועציהם על עמדתם ושפטו את ישראל בלדק ובמשפט • והיתה זאת כל כך יקר בעיניהם עד כי שמו להם לחוק עולם לתוג בכל שנה ושנה את יום הארבעה ועשרים באב • הוא היום אשר בו פרקו עול משפט לריהם משכמם •

ושבו

וּבְרַחֲמִים וְצִדְּקֵנוּ בַּמִּשְׁפָּט׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט:

(בעמ"ת הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט וחס לא אמרו דעת רוב הפסוקים אחין לריך לחזור)

וְלַמַּלְשִׁינִים אַל־תְּהִי תִקְוָה וְכָל־עוֹשֵׁי רִשְׁעָה כְּרֶגַע יֹאבֵדוּ וְכֻלָּם מְהֵרָה יִכָּרֵתוּ וְהַזֵּדִים מְהֵרָה תְעַקֵּר ותשבר

ושנו להשפט בדיני ישראל. בעדות מגלת תענית פרק ה' וז"ל. בעשרים וארבעה ביה תבטל לדינא. בימי מלכות רומי היו דנין בדיני נכרים. וכשגזרה יד בית משמוני בעלום והיו דנין בדיני ישראלי ואותו היום שבעלום עשאוהו יום טוב עכ"ל וכן למעלה מזה בפרק ד' כתוב. באחרבעה עשר בתמוז עלה ספר גזרתא דלא למספד. מפני שהיה כתוב ומוכן לגלוקים ספר גזרתא אלו שבסקלין ואלו שבארפין. אלו שבהרגין ואלו שבאבקנין. וכשהיו כותבין אדם הולך ורואה בספר. אמר להם מניין אתם יודעים שזה חייב סקילה וזה חייב שריפה וזה חייב הריגה וזה חייב מניקה? לא היו יודעין להבדיל ראיה מן התורה. ואותו היום שבעלום עשאוהו יום טוב ועיין עוד שם בפרק ז'. ובדיאורינו לספר הזה ואשר יבא בקרוב לאור. הארכנו בזה:

ולמלשינים מסורת היא בידינו מהתלמוד כי נוסדה ברכה זאת משמואל הקטן כנגד הגלוקים ובקראת על זה ברכת הגלוקים (ברכות כט. א') ושם בברכות ובמגלה י"ז אמרו. שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני ר' גמליאל ביבנה אמר להן ר' גמליאל לחכמים. כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת הגלוקים. עמד שמואל הקטן ותקנה. לשנה אחרת שבאה והשקיף בה שתים ושלש שעות וגו' עכ"ל. והנה כת הגלוקים היתה בעת הזאת לאחן כנף ולגור מכשול לישראל. ולא לבד שנו בעקשנותם ובאמונתם. גם במעשיהם ובמעלליהם היו הגלוקים כבדלים מהפרושים. והרבה התוכחו חכמי ישראל עמהם להשיבם מעוקשנותם ולהחזירם למוטב ולא עלתה בידם. (ראה מגלת תענית פ"ח א' ב'. פרק ד' א'. פרק ה' ב'. ושם בשאר מקומות ובשני התלמודים) גם בפגישם מתוכחים עם יה"כ ושלוחיו (ושם בספריהם יג) יש ראיה המזכרת מאמר רבותינו בסנהדרין י"א כנגד הגלוקים בענין הכעסתם בתקית המתים. אמנם לא על זה בלבד שבאו אותם תכלית שנאה. כי אם על שהיו מוסרים ומלטורין בין ישראל ומלכות הרומיים. והחבו להם בזה עונב זיגון. ויהי כי מלאה סאתם אז עמד ר' גמליאל. נשיא ורחש ליהודים בינבה. ואמר להכותם בשבט כי' ולקללם קללה נחרצת ולהתפלל על אבדם. ויפן כה וכה לראות היש בזה איש היודע לתקן ברכת הגלוקים ויקם שמואל הקטן ותקנה. ונראה כי לא היה לשמואל אלא כל כך בשאלת הגלוקים. כי אחבנת אדם היתה נטועה בלבו. והוא היה אומר בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל תגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו וסר מעליו אפו (אבות פ"ד) ופסוק הוא בתלי. אולם בפי שמואל היה לאמר מורגל ויסוד לכל מעשה אשר עשה. והה יורה על תומת לבו עם אלהים ואנשים. ומזה שמספר התלמוד. כי שמואל בעלמה שבאה לשנה הנאה. נראה שלא

היה

וְהִשְׁבֵּר וְתַמְגֵּר וְתַכְנִיעַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמַכְנִיעַ זֵדִים׃

עַל־הַצַּדִּיקִים וְעַל־הַחֲסִידִים וְעַל־זִקְנֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעַל פְּלֵיטַת סוֹפְרֵיהֶם

ועל

היה מתפלל תפלתו אשר תקן ולא היתה שגורה בפיו. ואולי מפני שרב עליו ומר להיות קובל ומעיר דין ורוגז על אנשים אשר לא כגילו. גם שמעון הפקולי. אשר הסדיר שמונה עשרה לפני ר׳ גמליאל זה ביבנה ולא יאמר גם כן ברכה קלה נוחת על הצדוקים׃ כראה כי מזון בזה. וכל אשר עושה שמואל. היה רק לכבוד ר׳ גמליאל כשיח בית ישראל ביאים האלה ומירמתו ולכבודו בטה הפצם מדרכו היטר ומהתנתו לכל אדם. ולהתכלות ר׳ גמליאל ים לכלה ולאמור. כי גם שאר אנשי חיל עשו כמעשיו ושאלו מאות הכוטים מאמונות אנשי עמם ודתם. גם רשעי כנסיות וכל אמונות שבעולם ישאלו אשר יפרוצו גדר דתם וילכו דרך עקלקלות לדעתם. יותר ויותר מאשר ישאלו מבאיי אמונתם אשר לא נולדו בה ולא בארו בעולם בברית עמה׃ וכמה מאות שנים היתה הברכה הזאת לגורלי ישראל (כאיזעבמעגער) ובאיריו אמתלא לשנאת היהודים ולהעיר רוגז מלכים ומושלים על שה פזורה ישראל. ולכן טוב אשר עשו הרבה רבני וקבמי זמניו׃ בהאליפם בברכה זו מלת ולמלשינים במלשינות ומוקנו מלת עושי קודם רשעה וכדומה׃ ורחה בתפלה לרחם תשבה בנוסף ובכן לדיקים ירחו׃ מה מאוד שמרו לשונם דבר און ואמרו ובכן לדיקים ירחו ושמחו. ובסידים ברנה יגילו. ולהפך ברעה לא פתחו פיהם לשנן ואמרו ועולתה תקפן פיה וכל הרשעה כלה כעשן תכלה כי תעבור ממשלת זדון מן האדץ. והלכו בזה בשמת ברוריה בברכות יו״ל ת׳ מי כתיב חוטאים. חטאים כתיב׃ ואם גם אחזה תלמודיים אחזו בשמת כ׳ מאיר בעלה ואמרו ששמחה היא לפני הקב״ה מפלתן של רשעים׃ כר׳ בברכות דף ט׳ וכר׳ שמואל בר יצחק בילקוט תהלים רמז תתס״ב וכר׳ ישמעאל שם רמז תרכ״ו. יחידים הם ובטלו ברדים המורים הפכו. כר׳ לוי בילקוט שם רמז תלמ״ג וכר׳ יהושע בן לוי במגלה דף יו״ד וכר׳ אבא ור׳ טרפון בשוחר טוב מזמור ז׳. גם המקובלים הורו חדה טובה זאת ואמרו במדרש הנעלם דף ק״ה ע״ח אחר רבי מלוה לו לאדם להתפלל על הרשעים כדי שיחזרו למוטב ולא יכנסו לגיהנם. דכתיב ואני בקלותם לבושי שק וג׳. ואמר רבי מסור לו לאדם להתפלל על הרשעים שיסתלקו מן העולם שלמעלה סלקו הקב״ה לתרת מן העולם כשהיה עובד כוכבים ומזלות לא נא לאברהם אביכו לעולם. ושבטי ישראל לא היו. והמלך דוד והמלך המשיח והתורה לא כתבה. וכל אותם הצדיקים והחסידים והנביאים לא היו בעולם עכ״ל. וכראה שגם ר׳ מאיר חזר בו בעצת אשתו ברורה המזכרת כי בסנהדרין דף מ״ו ע׳ כאמר מ״ר מאיר׃ . . . אם כן המקום מלטעד על דמן של רשעים שנשפך קל וחומר על דמן של צדיקים (אמר המ״ל יעוין בהערה כוללת מעבי בסוף ש״ע):

על הצדיקים, כל דבור ודבור בברכה זו כמו לדיקים. חסידים׃ זקני עמך. סופרים. ונרים. יורה בתלבע על מעשה שהיה ביאי המשמולחים ואיכו

וְעַל גֵּרֵי הַצֶּדֶק וְעָלֵינוּ יֶהֱמוּ רַחֲמֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְתֵן שָׂכָר טוֹב לְכָל הַבּוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ בֶּאֱמֶת וְשִׂים חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם לְעוֹלָם וְלֹא נבוש

וחיכו כפול עכין במלות שוכות • אבל בכוכה כבקרו מהמיסד הברכה • והכה הכת המרשעת בישראל בימים ההם אשר עזבה דת אבותיה ושבקה ברית אלהיה בפרשה כפיה לאל לר . היתה מטרה למקזות רבות בספר דניאל וכל קורות ישראל בעת אכטיוכס בחו בקרבו בלעיף ההסתר וההעלטה • ופתרון זה הספר תמלא בדברי הימים להקשוכאים ושני הספרים האלה דרך אחד להם בקריאת שמות העכיכים אשר עליהם רומזים • וכבר אמר המכס המפוחר ר' נחמן קרחכמאל נב"ק הרכועי לר רע"ק וזה לשונו כבר באדכו בשער והבערות הקדמות אודותם וטוהס של שני דברי הימים לקשמוכאים שכשאדו לכו בלשון יוכית • ובוחת הראשון מהם שמקור לשונו היה עברי וכתב בארץ יהודה בלי ספק ואמרכו כי הנס המיוחד לאותן אשר כתבו בפנס על קיום המלות והתכלבו תפלה ללקוח על תורתם • הוא גם בנוסח היוני העברית בעלמה חסידים וכי המה שנקראו בדניאל משכילי עם • מצדיקי הרבים • קדושי עליונין • עם יודעי אלהיו • כמו שנקראו בשניהם אותן שרלו ליתן יד ולהתלמות לשוכאי ישראל וכוררים לחסידים בנס הנלה להם פושעים • עוזבי ברית קודש • מרשעי ברית עכ"ל • ויתכן עוד שנקראו בדניאל בנס פושעים בכלל על פשעם באלהי אבותם ובנס עוזבי ברית קודש • ומרשעי ברית בפרט • על אשר הפרו מלות מילה כידוע ומאסס ובברית קדש ולא מלו כמופור בספר הראשון למשמוכאים • אכן לעומת אלה קראו התמימים והישרים בישראל אשר עמדו לימין הדת לשמרה מרעה • אשר מוטב עליה הלר הכורר • בנס מצדיקי הרבים • קדושי עליונין • ובספר תהלים באותו המזמורים המיוסדים על בלאוכות המשמוכאים נקראו כמו בספר המשמוכאים עלמו חסידים • ובספר האחרון המכבר בפרשה ג" פסוק ח' עד י"ט יסופר • איך באו רבים מהיהודים הפושעים וברחנס אלקימום הכהן אל המלך דימעטריוס ויסיתהו לעלות על היהודים למלחמה כי מרדו בו • ויקשב וישמע המלך • ויכנס לאלקימום ויקימהו לכהן הגדול וישלחו עם אר לבא באחקידעם לירושלים לנקום מרידת היהודים בו • ויהי כי ראו היהודים חיל הגדול הזה • לא שמעו לדברי הכות ולא האמינו כי לשלום בא כאשר הבטיחם וראו כי מתכלל הוא להם להמיתם • אבל רבים מהסופרים ועמהם החסידים באו אל אלקימום ובאחקידעם ולא יראו אל נפשם • ברחותם כי בהן מזרע אהרן עומד לימין האר הנבא ויבעטו בו ועל דברי שלומיו אכן לשקר • כי כבו להם זדים ההם איזות בדברי סיהם ויקקו ששים אנשים מהחסידים והסופרים וישחטום למלאות דבר ה' נתנו בפר חסידיך וגו' • ולדעת הקבס הנ"ל היה בין הסופרים והחסידים הרוגים גם יוסי בן יועזר ויוסי ד שבכהונה ועליהם הושר מזמור ע"ט בתהלים אלהים באו גוים בנחלתיך וכו' • ולפי זה יסדו ברכת על הנלוקים שלפניכו על קורות כאלה וכדומה ואמרו • שיבקס ה' על הצדיקים • הם הנקראים בדניאל כמוזכר מצדיקי הרבים ועל החסידים אשר עליהם דברים אמורים במזמור ע"ט המכבר בתנו

בשר

גבוש כי־רבך בטחנו ברוך אתה יי׳ משען
ומבטח לצדיקים:
ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון
בתוכה כאשר דברת ובנה אותה בקרוב
בימינו בנין עולם וכסא דוד מהרה לתוכה
תכין׳ ברוך אתה יי׳ בונה ירושלים:

אתצמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום
בישועתך

בשר חסידיך ושם בספר המזמורים׳ ועל פליטת סופריהם כאמור לעולה
והם המלומדים בעם׳ ועל זקני עמך וג׳ הם הראשים והפרנסים אשר גם
המה כהרגו וכשקטו על קדושת השם׳ ועל גירי חצדק׳ הם עדת האמנים
אשר נספקו לדוד ביומי בית שני אל בית ישראל׳ ורבים מהגוים מתיהדים
בראותם כלתון ותוקף המזמורים׳ ולא היתה זאת יקר בימים ההם ובראון
ובלי הכרת התיהד אחרי כן המלך מילאשעם ומוכנו׳ והילכי המלכה כאשר
ספר לנו יוסיפין הרומי בקדמוניות שלו׳ ורחה מאור עינים פרק כ״ב:

ולירושלים את צמח מדברי אתי הברכות האלו בכר שהאמינו כי כמעט
תמו מקרי ה׳ מעליהם ומאם בחרנו אשר כעה לו בעיר הקודש ויטוט ומשכנו
בה׳ כי ראו בעת ההיא ירושלים הרום ונטוש׳ וכסא דוד אשר אליו גוים
ידרשו וכרעו בדך אין יושב עליו מזרעו׳ ולכן התפללו שיעיב ה׳ לירושלים
עירו אשר פנה אליה עורף׳ וכדברתו ישכון בה כמקדם אחרי אשר יבנה אותה
כלה תפארת ויושיב על כסא דוד אחד מבני המלכות וירים קרנו מעלה
מעלה׳ ובשביל זה קשר הקבס לנו (שם לד שם״ק) ואחרים המבקרים שבני
הברכות האלה יסודתן היתה קדוב לתרבן הבית׳ על ידי הרומיים אם קודם
לו לו לאחריו׳ אכן גם במזמורי תהלים ע״ד ב׳ ח׳ ובמזמור ע״ט ב׳ וכלומה
אבאו אבאה עצומה על ירושלים והמקדש הנקרבים ויתפללו במזמור פ״ה יוד
שתהיה ישעו קרוב ליראיו׳ ויבכון כבוד בארצם׳ ובפרט במזמור קל״ב פסוק
י״ח עד י״ח יזכיר המעורר שבועת ה׳ לדוד שמפרי בטנו ישית לכסאו לו גם
בני בניהם עוד ישבו לכסאו לו׳ ויבקר בניון אזה לו למושב ימיה קרן לדוד
ועליו יציץ נזרו׳ ודבר ידוע הוא שמזמורים האלו מן המזמורים כאמרו כאשר
הורו מקמי העמים וביקוד הכהן הגדול הקוקר הבלס כמהור״כק בכ״ק הכ״ל
בל הכ״ל והלאה ורחה לנו בספרו הנזכר לד 15׳ ואם כן בקשת בנין
ירושלים והקמת מלך מזרע דוד על כסאו אינו זר ומוזר ביומי מלחמת היהודים
עם הרומיים׳ ובאמת היתה יללת לדיקי ישראל גדולה בימים ההם על עיר
הקדש שהיתה נחלת זרים גם חסדון מלך מבית דוד׳ היה לכל אים ואיש
אשר כגעה אהבת עמו ואחרלו בלבבו לחבן לגף׳ אמנם התנחמו והאמינו׳
כי מעמק הדברים לא יתמיד׳ כי איכבה ירחה אל נחלתו בידי זרים ויחרים׳
ובוודאי שהיתה השעה דקוקה להם עוד ביתר שאת לאיר להם במקבתם
אתים העתידים לבוא יתר טובים מאלה היום׳ ולכך משלו בדוקים לבבות
להם

בִּישׁוּעָתְךָ כִּי לִישׁוּעָתְךָ קִוִּינוּ כָּל הַיּוֹם׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מַצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה׃

שמע

להם עיר ירושלים על תלה בהוד ויופי ובפאר גדול מאשר היה מקדם׃ והעמידו שם כסא דוד על מכונו בפאר והדר ועליו הושיבו למלך מבית דוד ובידו שבט מלכות׃ אליו גויים ידרשו ושב ורפא מאין ישראל על ידי עבדיו הכהנים אשר יסורו למשמעתם והוא לתורתם׃ גם הכהנים הקשמונאים הגם כי אשלו במקום מלך על ישראל בכבוד והיו אהובים וקדושים׃ בזרעתם ותוותם לא התגאה לבם לאמור כי כברת מבית דוד המלוכה ונתנה להם׃ ולא התלבשו בטלית אשיכו שלהם׃ אבל התפללו שמהרה תשוב המלוכה לאיתנה ותכתר לבית דוד לנצלת עולמים והם ישמחו לימין המלך להורהו דרך הצדק אשר ילך בו׃ וראה עוד מה שכתב החכם הנזכר שם בכ"ק לר"פ זה דבורו׃ מתקלת עלות הגולה במלוך פרס וכל ימי משך בית שני היה להם הרגש חזק ומדע כבון שלבי מה שביירו כביאים הראשונים תשועת עולמים לישראל׃ לא היתה עתה גאולה שלימה וכי בשום פעם אפילו בימים היותר טובים׃ לא התקדם במשך הזמן האחרון ההוא מלכות לו מושלה דומה אפילו מעט מאותה המקווה מספרי הקדש׃ ושעל פי זה כתיאדה ובתחזקה התקוה ותוקלת לביאת כהן לדק מעיד מעמד המקדש וקדשיו ולעמידת מלך מבית דוד מוסיעם ומריס קרנם ושעדיין היו עמהם מפורסמים מזרעו ובהם קבלת מכובדים ביקוד בבבל׃ והזכרנו שם עוד שהקשמונאים הטובים הראשונים יהודה ואחיו אחריו׃ בדעתם שכל תשועתם עדיין לא היה כי אם עזר מעט בעבדותם לרומיים ובפזר אשר הגליות בעמים׃ הקזיקו מאוד הם והעם עמהם בתקותם הטובה הנזכרת׃ והיא שהרחיבה את רוחם להתקוותם בגד מלכיהם׃ ואחר הלעה זו כתמר בקבור שמזמור זה (קל"ב) סובב על המאורע הטוב שגבר יהודה וכבש המקדש מידי האויבים והפושעים ואחפסו אליו מסביב לטהרו ולקדשו לעבודה׃ והנה המשורר הקדוש הזה מספר על דוד׃ המיחד הראשון מקום לבית אלקים על אותו דרך שהתנהגו יהודה ורעיו הכהנים הקדושים בכבר ואחסור כפם לכבוש המקדש מידי האויבים כמובאר בשער׃ ובקדוש העבודה מזכיר׃ כהכיך ילבשו לדק וחסידיך ירננו׃ ובתקוה לעתיד על המשך הגלאון והכהיה אלנים ישא וחסידיה רנן ירננו׃ ובתוקלת לתושיע עולמים׃ שם אלמיח קרן לדוד עב"ל׃ ומן האמור קרוב הוא מאוד לאמור שגם גרסת ולירושלים אלת למח מן הקשמונאים כתקברו׃ ׃ ׃ ובעכין ברכת אלת למח וברכת ולירושלים ים הפרש גדול בין התלמוד הבבלי לתלמוד הירושלמי׃ כי הבבלי היה לו נוסח אחר עוד לפנינו היום והירושלמי בללם ואנרם יחד והיו לברכה אחת ואנרר הדבר בראיות ברורות וזה לשון הירושלמי בפרק ג׳ דברכות מ"ר אמת׃ אף מי שהתקין את התפלה הזאת על הסדר התקינה׃ ג׳ ראשונות וג׳ ברכות אחרונות שבאו של מקום והאמצעיות לרבן של בריות׃ תנינו דעה׃ תכנתנו דעה׃ רלה תשובתינו׃ רלות תשובתינו׃ סלח לנו׃ סלחת לנו׃ גאלינו׃ גאלתנו׃ רפא חלינו׃ ריפית חלינו׃ ברך שנתנו׃ ברכת שנתנו׃ קבצנו׃ קובצתנו׃ שפטינו כבראשונה׃ שפטנו כבראשונה׃ הכנע קמינו׃ הכנעת קמינו׃ לבקנו במשפט׃ לבקתנו׃ בנה ביתך ושמע עתירתנו ורליבו בתוכו עב"ל׃ הרי מוכה והולך כל הברכות ונסוף גם בנה ביתך׃ והיא ברכת ולירושלים עירך׃ ושמע עתירתנו׃

הוא

הוא שמע קולינו ורליגו בתוכו הוא רלה · ואין זכרון לברכת את למך · ומזה ברור שכללו שניהן יחד לברכה אחת עוד שם בירושלמי אמר ר' תנקומא מפני מה התקינו שומע תפלה ברכה אמש עשרה עכ"ל · ולפי סדורנו ברכת שומע תפלה היא ברכה שם עשרה ולא אמש עשרה · אבל אם תכלול את למך בולירושלים יעלה הקשבון יפה · ומאוך קדושי רבינו יעביה מטרלאני · הוא בעל תוספות רי"ד לקידושין · הנספפים לספרו המכריע למדתי עוד ראיות אחרות על מה שכתבתי ואביאם הנה למסעד לי :

א) בתוספתא פ"ג דברכות אמרו · ק"י ברכות שאמרו חכמים כנגד ק"י הזכרות שנהנו לה' בני אלים וכולל של ביתוסים ושל פושעים המכניע זדים ושל זו ושל גרים המבטח לצדיקים ושל דוד ובונה ירושלים עכ"ל פירוש שברכת מכניע זדים כולל הדומה לו הזכרת הביתוסים והפושעים והמבטח לצדיקים כולל גם כן הדומה לו של זקיכים ושל גרים (זו ט"ס הוא וצ"ל זקיכים) ושל דוד · היא ברכת את למך דוד כולל בברכת ירושלים משום דקדא היא דמלכות בית דוד בבנית ירושלים · וע' בירושלמי ברכות פרק תפלת השחר :

ב) בירושלמי ר"ה כ"ד אמרו ר' בוא בשם אבא בר ירמיה בתפלה הוא אומר אלהי דוד ובונה ירושלים · בבבלי הוא אומר אלהי דוד מלמיד ישועה · פירוש שבתפלת י"ח של אול אומר בסוף ברכת בונה אלהי דוד ובונה ירושלים וזה מפני שכולל ברכת את למך דוד בברכת הפטרה אומר וגו' :

ג) בירושלמי ברכות פ"ד אמרו בנוי לתלפיות · תל שכל הפיות מתפללים עלי' בברכה וקריאת שמע ותפלה · בברכה בונה ירושלים · בק"ש פורס סוכת שלום · בתפלה אלהי דוד ובונה ירושלים עכ"ל וזה לפי שאתו שכולל את למך דוד בולירושלים לכן אותם גם כן בו כדעיל אות ב · · · · אומר כנגד ג' מאמרים שהנאמו מולקים עליהם בתלמוד בבלי והוא אינו כולל את למך בולירושלים · ואמרו בברכות דף ל"ג ר' גמליאל אומר בכל יום מתפלל אדם י"ח · ומקשה הגמרא הני י"ח בכהו תשסרי הוין ? ומתרץ ברכת הלדוקים ביבנה תקנוה ומהכא לא קא קשיד ברכה י"ט · ואם התלמוד גם הוא כללן בהירושלמי אין קושיא מעיקרא · וכמו כן סדרו במגלה דף י"ז כל הברכות על סדר המקראות ומזכיר בפירוש ברכת את למך לדוד וברכת ולירושלים לדוד וברכת הלדוקים לדוד · · ומה שאומר הירושלמי שהבאנו לעיל שאותמין אלהי דוד ובונה ירושלים · גם זו ליתא לפי הבבלי בפסחים דף קי"ז ב' דאמר רבה בר שילא דלותא מלמיד קרן ישועה דאסטרתא מגן דוד אלמא דאותמין במלמיד ישועה ולא באלהי דוד ולא עוד שאפילו האתיקה באלהי דוד איכו כבון להבבלי דהא אמר ר' יהודה אמר רב לעולם אל יבא אדם עצמו לידי נסיון · אמר רבי יוסיון · שהרי דוד מלך ישראל הבא עצמו לידי נסיון וכשל · אמר לפניו רבש"ע מפני מה אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ואין אומרים אלהי דוד ? אמר איכו מיכסית לי את לא מיכסית לי (סנהדרין דף ק"ז) הרי מפורש שאין אומר אלהי דוד · גם שם בפסחים אמר ר' יוסף ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ זה שאומרים מגן דוד · ואם אנו אומרים בש"ע אלהי דוד ובונה ירושלים · למה לא אמר זה שאומרים אלהי דוד ? · אולם בשטת הירושלמי · הייכו לכלול את למך בולירושלים הלבו הראשונים בני ארץ ישראל וכבר כתב רבינו יעביה הזקן שם וזה לשונו וכן אתה מוצא בקרובות שנתקנו על קי ברכות בפורים

ובויום

וביום הושענא ובי"ז בתמוז וביו"ד בטבת הוא כולל של דוד בבוכה ירושלים עכ"ל ולפי השערת הגאון רפאפארט בתולדות הקליר לד 97 הקרובות שנזכרו כלן מהקליר הם • אבל מקלתן אבדו ואינינו • וכן יסד אחד מהפייטנים • (ולדעת הגאון הכ"ל בהוספות לר"נ תק"לא לד 101 הוא ג"כ הקליר) בפיוט אהלך ליולר יום כפורים נוסח אחד כנגד ש"ע של חול ובו אומר כזה המדבר ומקים • מבטח לצדיקים נותן אור ומים • בוכה ירושלים פולח לבגדלה שומע תפלה עכ"ל ואין זכר לברכת את לחם בפיוט הזה • מכלל שבכללה בבוכה • ובהלכות גדולות הלכות ברכות דף ו' איתא אמרין במערבא • דאשכחן בתפלת מנחה כעין שמונה עשרה • כנגד מגן אברהם ומה קרני בה' • כנגד מחיה המתים ה' מחית ומקיה • כנגד האל הקדוש אין קדוש • כנגד חונן הדעת כי אל דעות ה' • הרולה בתשובה ובכשלים אזרו חיל • מרבה לסלוח מוריד שאול ועל • גואל ישראל בחמתי בישועתך • רופא חולים מקים מעפר דל • מברך השנים שבעים בלחם • מקבץ נדחי רגלי חסידים שמור • אוהב לדקה ומשפט ה' ידין אפסי ארץ • מכניע זדים ורשעים בקשך ידמו • מבטח לצדיקים קשת גבורים אתים • אלהי דוד ובונה וירם קרן משיחו שומע תפלה אין לור כאלהינו • עבודה אל תרבו תדברו גבוהה • הולאה ילא עתק מפיכם • שים שלום • ויתן עון לאלכו עכ"ל גם זה ילא לאור נוסחת הירושלמי שכולל אלהי דוד ובונה יחד בלי שום זכרון את לחם אחריו או לפניו • וכן הוא • במדרש ויכולו בביא דבריו למטה בברכת עושה שלום ראה שם • והגאון רפאפארט הביא עוד ראיה מהפסיקתא דר' עוביה פ' ואתחנן • אשר שם זה הלשון • ויקמי ישראל אמרו מלאכו בתפלת חנה מעין י"ח • המהקרני מגן אברהם וכו'' ורשעים בקשך ידמו מכניע זדים • קשת גבורים אתים מבטח לצדיקים • וירם קרן משיחו בונה ירושלים • אין לור כאלהינו שומע תפלה עכ"ל וכתב עלי' הגאון הכ"ל בתולדות הקליר לד 121 ואין ענין קרן משיחו לבונה ירושלים • רק שם נאמר שברכת את לחם וקרנו תרום היה כלול אלו בבונה ירושלים • ולכן לא נאלא לו גם כן ברכה רק אחת בין מבטח לצדיקים ושומע תפלה עכ"ל • מכל זה הוכרר שנוי נוסחת תלמודא דבני מערבא מתלמודא דבבלאה בשתי ברכות אלו • ושניהם לדרכם הלכו • כי כאשר ראו שנוסדו י"ח ברכות האלו לאת טעם על סכום הזה דוקא ואמרו שמתבוננים כנגד י"ח תולויות שבשדה או כנגד י"ח הזכרות שבמזמור הבו לה' בני אלים ראה בב' התלמודים בברכות ובמגלה • ויהי לימים ויוסיפו לתקן ברכת הלדוקים קבלו הבבליים גם אותה ולא פחתו מספר הברכות שמונה עשרה השכות • אולם בארעא דקדקו ביתר שאת על כי נוסד על הטעמים הנאמרים • ולא חנו להוסיף עליו ברכת הלדוקים מבלי שנות תפלה נוסח הש"ע • ולכן הכניסו את לחם דוד בבונה ירושלים שעכיכם בלא זה אחד הוא • ולפי זה היה מעקרא בידם בנוסח תפלה זו רק שמונה עשרה ברכות • וכתב הגאון רפאפארט (תולדות הקליר לד 121 הוספות לר"נ לד 101) ראיה לדבר מהתוספתא הנזכרת למעלה • כי הזכרות שאמרו חכמים כנגד ק"י הזכרות שבתנו לה' בני אלים ואל בתוסים ואל פושעים מכניע זדים ואל זו ואל גירים מבטח לצדיקים ואל דוד בבונה ירושלים ע"כ כלומר מזה שבראשונה אמרה שהי"ח ברכות לא נתקבלו אבל בבונה נעשו כנגד מספר י"ק הזכרות שבמזמור הבו ותוסף אחר זה להורות לנו את הדרך אשר נלך בברכה הנוספה אלא יתרבה המספר מי"ח • ואמרה שכולל את לחם

בבונה

במקום כאן לומרים זה, אם אינו כאן, יאמר אחר ועל כלם:

נחם יי אלהינו את־אבילי ציון ' ואת־אבילי ירושלים ' ואת־
העיר האבלה והחרבה והבזויה והשוממה ' האבילה מבלי בניה '
והחרבה מעונותיה ' והבזויה מכבודה ' והשוממה מאין יושב '
והיא יושבת וראשה חפוי כאשה עקרה שלא ילדה ויבלעוה לגיונות '
וירשוה עובדי זרים ' ויטילו את־עמך ישראל לחרב ' ויתרגו
בזדון חסידי עליון ' על־כן ציון במר תבכה ' וירושלים תתן קולה '
לבי לבי על חללים מעי מעי על חללים ' כי אתה יי באש
תצתנה ' ובאש אתה עתיד לבנותה ' כאמור ואני אהיה־לה נאום־
יי חומת אש סביב ' ולכבוד אהיה בתוכה ' ברוך אתה יי מנחם
ציון ובונה ירושלים: אמן לעולם וכו'

שמע קולינו יי אלהינו חוס ורחם עלינו וקבל ברחמים
ברחמים וברצון את־תפלתינו כי אל שומע תפלות
ותחנונים אתה ' ומלפניך מלכינו ריקם אל תשיבינו '

יש מתודים ווידוי זו קודם כי אתה שומע.

אנא יי חטאתי עויתי פשעתי לפניך מיום היותי על האדמה עד
היום הזה (ובפרט בחטא ' ' ') אנא יי עשה למען שמך הגדול
ותכפר לי עוני וחטאתי ופשעי שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך
מנעורי עד היום הזה ותמלא כל השמות שפגמתי בשמך
הגדול: כי אתה שומע

ויש מתפללים תפלה זו על הפרנסה

אתה הוא יי האלהים הזן ומפרנס ומכלכל מקרני ראמים עד
כיצי בנים הטריפני לחם חוקי והמציא לי ולכל בני ביתי מזונותי
קודם
בכוכה ירושלים ' ' ולא אחרים ממך שבכל זה כשאר עוד לי קושיא גדולה
לא ידעתי לפנותה כי אם בדרך עקש והוא במדרש רבה במדבר פרשת י"ד
ובתנחומא קרח זה לשונם וקח טוב וכשלמה פריס שפתנו ' אמרו שראל
רבש"ע עכשיו אין בידינו אלא תפלה ' טוב בגמטריא י"ז ' ש"ע ברכות? הולא
עשה ברכת המינים שתקנו בינבה ואת למיק דוד שתקנו אחריו על אם
בתקני כא וכסני (תלים כ"ו) עכ"ל - ולא מלאתי עוד בשום ספר שגם ברכת
את למיק ברכה מאוחרת היא כרעותה ברכת הלדוקים וגם הוא מתנגד
למאמרי התלמוד שהבאתו לעילה - ויש לישב שמדרש זה נאחר אחרי אשר
כבר חזרו להתפלל את למיק כמנהג הנכלי:

שמע קולנו, בתגלה י"ז בקריאת ברכה, זו תפלה והיא בקשה על כל
תפלות הקודמות שיקובלו ברצון ותוחמת ברכות המאמצעיות ואין בה אלה אשר
יתכן עליה לאמור אלא ילאה אפי מסדרי בהכות הקודמות לה - ואולם גם
בה

קודם שאצטרך להם בנחת ולא בצער בחתר ולא באיסור לחיים ולשלום משפע ברכה עליונה בדי שאוכל לעשות רצונך ולעסוק בתורתך ולקיים מצותיך ואל תצריכני לידי מתנת בשר ודם ויקיים בי מקרא שכתוב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון: כי אתה

יקיר בתעניתו וכן הסז בתפלת לקח אומר כאן עננו, ואם שכח יאמרו קודם שעקר רגליו

עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ · בְּיוֹם צוֹם תַּעֲנִיתֵנוּ · כִּי בְּצָרָה גְדוֹלָה אֲנָחְנוּ · אַל תֵּפֶן אֶל־רִשְׁעֵנוּ · וְאַל־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ · וְאַל־תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתֵנוּ · הֱיֵה נָא קָרוֹב לְשַׁוְעָתֵנוּ · יְהִי נָא חַסְדְּךָ לְנַחֲמֵנוּ · טֶרֶם נִקְרָא אֵלֶיךָ עֲנֵנוּ · בַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה · עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע: כִּי אַתָּה יְיָ הָעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה · פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה: כי אתה כו׳

כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְּקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ · אלהינו

גה הוסיפו אחר כך תאמר כי אתה שומע תפלת עמך ישראל ברחמים · ואולי אחרי שהוסיפו כה תפלת עניכו ותפלת אכל על הפרנסה לאמצע התחיה מתוך פסוק פותח את ידיך · גם בסדורי הספרדים הסרים מאמר זה ויש בו הוספה אחרת · תכיכו ועכיכו ושמע תפלתכו כי אתה שומע תפלות כל פה:

רצה ברכות דף י״ח ב׳ ומשכה תמיד דף ל״ב ב׳ ל״ב ר״ה ונסועה ל״ק ב׳ בקרלת ברכה זו עבודה והיא אחת מן ג׳ הברכות שהיו הכהנים עם העם נבוקר כל יום בלשכת הגזית בשביל העבודה שעשו שתקובל ברצון ואולי היתה התפלה שהתפללו גם אבשי המשמר שכן אמרו בתענית דף כ״ז ב׳ אבשי המשמר היו מתפללין על קרבן אחיהם שיתקבל ברצון והרואה ירואה שבאחו מלאכת הברכה על לשונם ואבשי ישראל תקבל ברצון ועיין רש״י ברכות שם שכתב שנוסחה הישנה של ברכה זו היתה רצה ד׳ אלהינו עבודת עמך ישראל ותפלתם תקבל ברצון ברוך המקבל עבודת עמו ישראל ברצון · אי כמי שאיתך לבדך בירושה כעבוד · וביומא דף ס״ח ב׳ אומר רש״י שנוסח הישן היה רצה בעמך ישראל ותרצה העבודה בדביר ביתיך · · · · שאותך לבדך בירושה כעבוד · וכתב התשב״ץ בחלק ד׳ סימן קס״ח כהן הגדול כשהיה מתפלל ביום הכפורים לא היה מתפלל ברכת רצה על נוסח שלנו · ובירושלמי סימן שכ״ו ובילקוט שמואל דף י״ג מביא בשם מדרש ויכולו הפסוקים שבנגדם בתיסדה השמונה עשרה ונסוף כזה אל תרבו תדברו · · שאותך לבדך בירושה כעבוד גם הפייטן בפיוט אהללך לשקרית י״ב הוסייפ בברכת ס״ע של מול יסד תרות אחד זה

לשונו

בר"ת וסס"ו לאמרין יעלה ויבוא

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ ' יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדּוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ ' וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ ' וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ ' וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ ' לִפְלֵטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם לל"ח ראש הַחֹדֶשׁ ו לפסח חַג הַמַּצּוֹת ו לסוכות חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בּוֹ לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים ' וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים ' חוּס וְחָנֵּנוּ ' וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ ' כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ ' כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

והחזינה

לשונו לפה כלו במחבול שלותך לבדך ביראה כעבוד' מזה עדות ברורה להקבמים לוכן ורחפפארט • שבוסקת רלה שבסדורינו קדשה היא ובהיבה הזכרת לא נזכר בה והשב את העבודה לדביר ביתיך גם לא ותחזיבה עיבינו בשובך לציון ברחמים ואף לא הקתיבה המקזיר שביבתו לציון ומבלעדי האבודרהם שבכתב לשון המקזיר הוא מדברי רז"ל שבתתשו בו הרבה מלאתי כל המאמר הזה בשוקר טוב למזמור ט' אמר ר' מבינא זמרו לד' שיתי ? בשיבות להקזיר שביבתו בציון : ובכל זאת גם ברבה זו איבה יובלת מן הבלל שאמרבו שג' הראשובות וג' האחרובות בימי שמעון הבדיק האחרון שבבבסת הגדולה בתחברה אולם ברבות הימים בשחרב הבית שבו מובבע ברבה זו ובותרה לבו במדרשים זכרון שיבויים האלה •

א) בשוקר טוב מזמור י"ז אמרו על בסוק בשמואל ב' כ"ד י"ח ויבוא גד אל דוד ויאמר לו עלה והקם לה' מזבח לאחד שהיה מבה לבבו ולא היה יודע הבן למה הוא מבה אותו • לאחר שהבהו אמר לו לך עשה דבר פלוני שביותיך היום כמה ימים ולא השגחת בי וכך כל אותן אלפים שבפלו בימי דוד ולא בפלו אלא שלא תבעו בבין בית המקדש • והלא דברים ק"ו ומה אלו שלא בבבה בימיהם ולא חרב בימיהם כך בעשה להם ובעבשו על שלא תבעו בבין בית המקדש • אבו שחרב בימיבו והיה בימיבו ואין אבו מתאבלים ולא מבקשים רחמים עאכ"ו • לפיבך התקיבו בסילים הראשובים • שיהו ישראל מתפללים שלש תפלות בכל יום ויום אבא השב שביבתך לציון וסדר העבודה לירושלים עכ"ל וכן הוא במדרש שמואל פרשה ל"ח • אלא שבתוב שם : לפיבך התקיבו בביאים הראשובים וישראל מתפללים שבשה פעמים בכל יום ואומרים אבא השב שביבתך לציון וסדר עבודתך לירושלים עירך • ברשה מזה שביבו הבוסקת למען הבבס בתוכו בקצת החזרת העבודה לירושלים • וכן בולא בוסקה אחרת לרלה :

ב) בזוהר רבה פרשה לו דף קע"ג ע"ב מבייב לעובר לפבי התיבה שלריך להזכיר עבודה וקרבבות ולשון • ? מן הלא ברבתא רלה אלהיי יעבדוך בביך עכ"ל • והבה גרסת הספרדים הוא

חיזה מלות • וכתב האבודרהם ואבי ישראל •

מתפללים על התפלה שהיא במקום הר

והשב העבודה לדביר ביתיך ואבי יש:

תקבל ברלון תפלת דבר הוא עכ"ל

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי כָּל בָּשָׂר יוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עַל שֶׁהֶחֱיִיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ כֵּן תְּחַיֵּנוּ וּתְקַיְּמֵנוּ וְתֶאֱסוֹף גָּלֻיּוֹתֵינוּ לְחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ וּלְעָבְדְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם עַל שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ׳ בָּרוּךְ אֵל הַהוֹדָאוֹת:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד׳ צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר׳ נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ׳ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ:

כל ימי חנוכה, גם בפורים בתפלת ערבית קודם קריאת המגילה וביום י"ד בשחרית ומנחה אומרים על הנסים, ואם שכח ומכר אחד שסיים ברכת הודאה אינו חוזר.

עַל הַנִּסִּים וְעַל הַפֻּרְקָן וְעַל הַגְּבוּרוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת׳ וְעַל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה:

בימי

כן מלת ותפלתם מן ואשי ישראל ומקובר לבאהבה תקבל ברצון וכן הוא בסדור ספרד׳ אמנם כבר הקשה הט"ז בא"ח סימן כ"ב על זאת הקצוקה שעכ"פ לא היה לו להפסיק בלדבר ביתך ביתים והיה לו לומר והשב העבודה ואשי ישראל לדבר ביתך עכ"ל. והחכם פלעסנער בחוזלים מן לבנון ח"ח לד 105 הקשה עוד שעכ"פ לא היתה מלת ביתיך בנקוד סגול שהוא סימן ההפסק אבל היתה מנוקדת בשוא? ולכן הנוסח הנכון רצה והשב את העבודה לדבר ביתיך. ואשי ישראל ותפלתם מהרה תקבל ברצון:

מודים, בתלמוד נקראת ברכת הודאה. מליצתה זכה וצקה מאוד ... ... קדומים. ורב הקצה דאקטער מייער בספרו (י"ד) ברכה זו כתקנה בימי המכבים׳ אבל לא יוכות ורמיזות אשר תמשכה עלי קורות דה. ולי לא כן עמדי כי הרגש פכימי זורים בידיך עד קוינו לך הוא מוסל כל אמצי מיל הרבים המסורים למות בילאתם

לאומה בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו כשעמדה מלכות אנטיוכוס הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם רבת את ריבם דנת את דינם נקמת את נקמתם מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה ואחר כן באו בניך לדביר ביתך ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך וקבעו שמונת ימי חנכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול:

ועל כלם יתברך ויתרומם שמך מלכנו תמיד לעולם ועד:

ובכל זאת כתוב לחיים טובים כל בני בריתך:

לפוייס בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה כשעמד עליהם המן הרשע בקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד בשלושה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ושללם לבוז: ואתה ברחמיך הרבים הפרת את עצתו וקלקלת את מחשבתו והשבות גמולו בראשו ותלו אתו ואת בניו על העץ:

גיליתם לל גיל ההרגה למלחמה על הרוקיים ושנו נסלוה וכנגד זה ברכו על קיומו המסורים בידיך • ועל אותם אשר כפלו קללים מטועני קרב • הגם כי לר להם ורעה בעיניהם • על כל זאת ברכו אלהים קיים על הרעה כשם מברכו על הטובה ואמרו כמתנקמים על כשמותיכו הפקודות לך • ועל אמדי ד' אשר לא תמו • כנרחים וכנסתרים • כמוסכלים וכנפלאים • אשר לא יקללו מעליכו בכל עת ערב ובוקר וצהרים ברכו את אלהים מן ועל כסיך עד מעולם קויכו לך • לכן עיקר הברכה כפי אשר יגלה מתחת יד בנסת הגדולה מיסדיה הרחשקים • היתה בזה בקריה • מודים לכיכו לך שאתה הוא ד' אלהיכו ואלהי אבותיכו לעולם ועד • לור קיומו מגן שעבכו אתה הוא לדור ודור נודה לך ונספר תהלתך • ברוך אתה ה' הטוב שמך ולך כתה להודות ויחד הדברים כמו ועל כולם הוספה מלוקרת הוא וכבר אמר

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת׃

בשחרית ומוסף, ובתעניות אף במנחה אומר הש״ץ או״א ברכיכו, וא״א בנית אבל.

לש״ץ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בָּרְכֵנוּ בַּבְּרָכָה הַמְּשֻׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ הָאֲמוּרָה מִפִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו כֹּהֲנִים עַם קְדוֹשֶׁךָ כָּאָמוּר׃

יהיה׳ פניו כגד ההיכל כגד ימינו כגד היכל כגד שמאלו

יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ׃ יָאֵר יְיָ׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ׃ -

כגד ההיכל כגד ימינו כגד שמאלו כגד ימין ויכוין שיגבר ימינו הוא

יִשָּׂא יְיָ׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם׃ מלה״ר על מלה״ד׃

בשחרית במנחה ובערבית

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן שָׁלוֹם רָב
וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַל־יִשְׂרָאֵל
יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ עַמְּךָ תָּשִׂים
כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי לְעוֹלָם כִּי
בְּאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אַתָּה הוּא
תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד מֶלֶךְ אָדוֹן
וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים לְכָל הַשָּׁלוֹם׃
וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ
לברך לברך

האנודרהם שזכר בפרקי היכלות. וברכת מודים התפלל גם כן כהן הגדול ביום כפורים כמוזכר במשנת יומא ס״ק ב׳ ומבדך עליה על עבודה ועל ההודאה ופרשו שם בגמרא דף ע״ו שהיה מברך על התורה שקרא כדרך שמברכין בנית הכנסת על העבודה ועל ההודאה:

שים שלום׃ ברכת כהנים המזכרת בברכות י״ח ר״ה ל״ב תעויד ל״ב העתיק הרמבם בפיהושו לברכת שים שלום וכן העמיד הרמבם בהלכות תמידין ומוספין פ״ו הלכה ד׳ במקום שנזכר במשנה ברכת כהנים ברכת שים שלום. והטעם לקריאת שם זה. כתבו המבארים מפ״י שמתקילים בה בברכת כהנים

לְבָרֵךְ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה בְּשָׁלוֹמֶךָ:

בעמי"ת בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם: (בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם):

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

אהבת

בהכים דוגמת מה שכתבו התוספות בברכות שם ד"ה וברכת כהנים. ראה שם סוף דבריהם. ולדעת החכם פירעבכטהאל מפני ששים שלום כולל בפירוש כל ג' חלקי ברכת כהנים שהם יברכך יאר ישא. שבמקום יברכך אמר טובה וברכה. ובמקום יאר כי באור פניך, ובמקום וישם לך שלום אמר וטוב נשיכך לברך את עמך ישראל בשלומיך. וראה עוד באלפי מכשה להרב ר' שכשה מקילייא (ווילנא 1820) דף ע"ט ובביאור מעיד שפה להחכם פירשטענטאהל בשליחה מ"מ: ולענין חתימת שים שלום. שהיא לנוסחתנו המברך את עמו וג' כתב הג' רפאפלרט בהוספותי' לר"ן ק"ב. ברכת עושה השלום המלאה לפנינו רק בעזרת ימי התשובה. היתה לדעתי נוסחת כל השנה אלא הקליר ולחכמי התרעמו איזה מקדמים ופוסקים על שנוי ברכה זו בעמי"ת. ועתה ראה לשון המדרש (ויקרא רבה סוף פ"ט) גדול השלום שכל הברכות קותמין בשלום בק"ש פורס סוכת שלום ובתפלה עושה השלום. והסוכה בלי ספק לברכה זו שהיא חתימת שמונה עשרה לא לעושה השלום בחתימת הקדים שלא נקרא תפלה עכ"ל. וכדומה לי שקראתי עוד בשם החכם הכ"ל ראיה לחדת מסלוק שהלך ליום כפור שמיוסד על ש"ע של חול ושם המיום שבתך שלום. עושה השלום. וראה עוד דברים רבה פרשה ה' ומסכת דרך ארץ בסוף פרק השלום. ואני מצאתי עוד ראיה על זה בשם סופרים פרק י' הלכה ז' שאומר שם וכהנו אבני המזרח ואבני מערב לאומרו לאחר עושה השלום בשלש תפלות של שמונה עשרה. וברוקח סימן שכ"ו והובא גם בילקוט שמואל דף י"ג ע"ג איתא בשם מדרש ויכולו כזה הלשון דמה קרבי מגן וגו' מתיא ומקיה מקיה המתים. אין קדוש אלא הקדוש. אל דיעות תוכן הדעת. וכבשלים אחזו איל הרולה בתשומה. מוריד שאול ויעל. אזכון המרבה לסלוח. שמתני בישועתך גואל ישראל. מקים מעפר דל רופא. מביאים בלחם מנרך. מסידיו ישמור מקנן. ידין אוהב לדקה ומשפט. ורשעים בחשך מכניע. קשת גבורים מנטת לליקים. קרן משיחו דוד. אין לור כאלהינו. אל תרבו תדברו. שאותך לבדך בירתה כעבוד. יצא עתה מפיכם הטוב. ויתן עוז למלכו עושה השלום. עכ"ל כראה מזה שגם אלו הסיום בכל השנה בנוסף עושה השלום. וכן היתה הנוסחה לפני הכוחרי במאמר ג' סימן י"ט וזה לשונו ויכרע כריעת מודים ברכת הודאה. שהיא כוללת ההודאה בטובותיו יתברך והשבח עליהם יחדיו ומוסיף לה עושה השלום. שהיא החתימה כדי שתהיה סמוכה מלפני השכינה בשלום. עכ"ל

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה׃ פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדֹּף נַפְשִׁי וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם׃ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ׃ עֲשֵׂה לְמַעַן קָדְשָׁתֶךָ׃ עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ׃ לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי׃ קבלת פנים יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי׃

פוסע לאחוריו׳ פסיעות ביכולת בכריעה אחת, ועוקר רגלו השמאלית תקלה ופוכה לשמאלו

ואומר עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו פונה לימינו ואומר הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ ופוכה לפניו ואומר וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן׃

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ׃ וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת׃ וְעָרְבָה לַיְיָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת׃

הש״ץ חוזר התפלה בקול ואומר בתפלה אדני שפתי תפתח נלחש׃
בשחרית ראש חדש וחנכה וחול המועד אומרים הלל׃ תחלתו בסלוי ר״ת׃

(לומר הש״ל בתפלת חו״ל נמצא שתפילת שמ״ע כתקון על שניהי ווא״ו ווא״ו שהיו בעולם (ומונח בלבוש התכלת סימן ק״כ) וסם לומרו בתפלה ״ל׃ כשנגלל אברהם לאיבו מאמר כשדים פתחו ומלאכי השרת ואמרו חזן לאברהם׃ כשנעקד יצחק ונגלל׃ אמרו ויחיה המתים׃ כשבא יעקב ופגע בשערי הרחוים והקדים שמו של הקב״ה׃ אמרו הלל הקדוש׃ בשלוח גבריאל את יוסף ע׳ לשומה׃ אמרו חזון הדעת׃ בשבשה לחזון ונעשה בלהה וקקסה ענלו ווייה ושב בתשובה ומיה דכתיב ימי דלוזן ואל יוות׃ אמרו הרוגה בתשובה׃ כשנעשה יהודה ונעשה תמר ואמר צדקה ומוקי ונכלה לו אותו יען׃ אמרו מכון המולכה לסלוח׃ כשלמו הקב״ה נמלים ליעקאל׃ ונגלתי לתכם׃ אמרו גומל ישראל׃ כשריפא רפאל את אברהם אמרו ויפא חולים׃ בשנגש יצחק ונגלו ק׳ שערים׃ אמרו ומלך הנמים׃ כשבא יעקב לנלים ונקבנו הנבנים עם יוסף׃ אמרו ומקבן נדחי עמו ישראל׃ כשאמר הקב״ה לעשה ולה המופעים׃ אמרו מלך עוזר צדקה ומשבע׃ כשבנינו הנולדים בים סוף׃ אמרו שובר אויבים ומכניע ודים׃ כשאמר הקב״ה ליעקב ויוסף ישית ידו על עיניכם ובטח בל דבריו ולח״ם כתקיים׃ אמרו ומשגן ומבטח לצדיקים׃ בשבנה שלמה בהו״ק׃ אמרו בוחה ירושלים׃ כשעבר ישראל בים סוף ואמרו שירה׃ אמרו מלוכות קבן ישועה׃ כשבלעם ישראל ויתעקן ושמוע ד׳ את נקמתם כדכתיב ומשמע אלהים אפ נקמתם׃ אמרו שומע תפלה׃ כשילדה שכינה בנותיכן׃ אמרו המחזיר שכינתו לציון שבבר בסבלוקה מהם ע״י מעשה הענגל ובבשו חומה׃ אמרו דאמרו כשחזרה שכינה בבית שני׃ אמרו המחזיר שכינתו לציון׃ (ויהו המוסת אלהו)׃ כשהכניס אלמה את סחדון לפני ולפנים ונתן הולמה ובנה׃ אמרו הטוב שמך ולך נאה להודות׃ כשנכנסו לאדון ונתקיים להם ונתהי שלום בארץ׃ אמרו המברך את עמו ישראל בשלום׃ הכ״ל בסודה המונח בלבוש הכ״ל׃ ומיום ע״ז והבוכה כי ווא״ו אותיות בלולו נעשים בכל יום והוה כולנים כל מה שנעשה חצת הטוב כי ונעשה לבות סימן לבנים׃ ולכו לביבים להתפלל אליו יתב״ש שיהיה עמנו כמו שהיה עמהם׃ ולוגי״פי שהמלוכות המלו ג״מ דבנים הם׃ בכ״ו ותחילה׃

וכן היתה כוסקת הטוב ת״ק סימן קל״ג בשמו׃ לאחר שסיים ש״ץ שמ״ע תעשה השלום (בקדוש התפלה) כוהגים לומר אין כאלהינו עכ״ל׃

מתחילה שלא יצאו ישראל מהכלל ולא נפרד ומסם כתות הצדוקים לא נתקן מאמרי כנה"ג דף י"ח ברכות. ואח"כ כשקמו הצדוקים נתקן ע"י שמואל הקטן בימי ר"ג ברכת הצדוקים אח"ג ומוסף לו ברכה י"ע זו. ואעפ"כ לא זז מס הלשון י"ח ופני הברות בעקדם. ומה שסיכו סדר המשולעות שמכו בכל על סתם פסוקים אחרים כמו שבתאלר בתלמוד בב"מ הכ"ל כאמרים ז"ל מה ראו לומר תשובה אחר ביאה. (השיבנו אחר אתה מוכן עבשה"ב ולבנו יבין ושב. וכן כולם עיי"ש):

הוספות

ד' שפתי תפתח. המלך הקדוש. המלך המשפט. יש בתפלת ע"ע נוספות מהן תלמודיים מהן מהגאונים ומזכיר כלמו בה בקצרה. בתפלת הע"ע ה' שפתי תפתח. מקורו בברכות דף ל' ודף ט' ור' יוסכן הכהיג לומר פסוק זה מתהלים כ"ח י"ז: לאמירת המלך הקדוש והמלך המשפט נזכר גם כן בתלמוד ברכות י"ב ב', ורבה בר מכנא סבא משמיה דרב תקנה. וכומח המלך המשפט היה כבר בימים קדמונים לאנן נגף לרבים, אמן התכללו בעבו לפי שגברת רבא אמרו, בשתי דרכים, דרך האחד על פי פוקי הלשון ודרכו בו הרא"ן בספרו דף מ"ג סימן קמ"ה ודף פ' ע"ב, האבודרהם ובראשש גם רש"י בגמרא ועוד יותר פירש רש"י דברים בתשובותיו כלפסו מתוך כתב יד בספר קפס מטמונים להתכס בעד גאלדבערג לל ב' סימן ל', הדרך הנכי הלך הראב"ד הובאו דבריו באבודרהם דף ל"ד ע"א וז"ל פירש המלך שהוא עלם המשפט, כלומר שהוא עלם המדע והחכמה לשפוט תבל בצדק ואיכו מקבל מזולתו עכ"ל וכך כתב הר' מכוק ראה בסף מסכת פרק ב' הלכה י"ח מהל' תפלה, המלך המשפט משמע שהוא עלמו המשפט, כמו שאנו אומרים הוא המדע הוא החכמה, שאין לומר עליו יתברך קכס ומבין שראיה שהוא קונה החכמה והביכה מאחר עכ"ל: נחם, תפלת בקת בנוכה ירושלים לתשעה באב מקורה בירושלמי תענית פרק ב' הלכה ב' ובומתתו המשבכרת והספרדים מנוכה ומה שנזכרה שם וזה לשוכה ר' אחא בר יצחק בשם רבי חיכא רובה דציפורין יקיר בט"ב צריך להזכיר מעין המאורעותו אומר? רקש ה' אלהיכו ברחמיך הרבים ובסליחך הכאמים עליכו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך וגו' ולכבוד תהיה בתוכה. ומקשה שם ר' מכא איכו הוא אומרה? ואתרץ לפי הכלל המיוסד גם מרב כל דבר וגו' ואעפ"כ כהגו לאמרו בבוכה ירושלים וסמכו על כלל אחר המיוסד גם כן מרב אעפ"י שאמרו שואל אדם לרביו בשומע תפלה אם בא להזכיר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה מזכיר (רי"ף פרק במרא דתעכית) וכם בסימן ל"ג כתב הרחש. כל ימי תמהתי למה כהגו שאין אומרים בקש אלא בתפלת המוכה. כיון דקאמר יחיד בט"ב צריך להזכיר מעין המאורע מסתתא בכל התפלות קאמר עבדית שקרית ומכתה כמו ר"ת פוריס ותעכית עכ"ל. אבן מכהגיכו כר' סעדיה גאון שהכהיג לאמרו בערבית לבד אעפ"י שר' עמרם גאון אלק עליו לאמרו בשלש תפלות. ראה אבודרהם סדר ט"ב. ולעת הריטב"א לאמרו בכל תפלות ט"ב אלא שבמכתה יש לומר בקש שלומה למי שבקבר מתו ומבקש נחמה. ובערבית ושחרית אומר רקש שלומה כמי שמתו עוד מוטל לפכיו. ראה ב"י לטור"ח סימן תקכ"ט. וראה עוד שם עבות ר"י אלברצלוכי ובכל בו שבהגו כמו כן בדוכתא טובא. ענינו ותפלת עכיכו מוחברת בתעכית ר"ח ב' אמר ר' זעירא אמר ר' הוכא יחיד שקבל עליו תעכית אפילו אכל ושתה

הלילה למקר מתפלל תפלת תענית ופרשי עניכו · ושם בדף י"ג ע"ב הקשו כלומר תענית היכן מזכרינן ? אלבריה ר' יהודה לר' יצחק בריה דרב יציד שקבל עליו תענית מתפלל של תענית והיכן אומרה ? בין גואל לרופא : וכן אמר ר' שמואל ור' קיש בר אבי משמיה דרב · אבן ר' אבי משמיה דר' יצחק בריה דר' שמעאל אמר (שם י"ל) בשומע תפלה · שכולה בתוך הברכה וקומתם בשומע תפלה · ומסיק שם וכן הלכתא · אבל הש"ץ בחזרת התפלה אומר עניכו בין גואל לרופא וקומתם העונה בעת לרה ורמז על זה עלא בעל מרקות קיים · הובא בב"י ס' תקס"ו · בקרא ה' צורי וגואלי ומסיק ליה יעבך ה' ביום לרה ורלה עוד שבת כ"ד ע"א :

יעלה ויבוא מוצאי שבת דף כ"ד ר"ק וקולו של מועד ערבית ושחרית ומנחה מתפלל י"ק ואומר עניין המאורע בעבודה ורלה שם רש"י ותוספות · אבל בשמו-בזכר בשם' סופרים פרק י"ק הלכה ז' וי"ל :

מודים דרבנן מודים השני מורכב ממודים שונים שאמרום הרבנן כמו שבזכר בסוטה דף מ' · בזמן שאליה לבור אומר מודים · העם מה הם אומרים · אמר רב מודים אנחנו לך ה' אלהינו על שאנו מודים לך · ושמואל אמר אלהי כל בשר על שאנו מודים לך · ר' שמאי אומר יוצרנו יוצר בראשית על שאנו מודים לך · כהדעי אומרים משמיה דר' שמעון ברכות והודאות לשמך הגדול על שהחייתנו וקיימתנו על שאנו מודים לך · ר' אחא בר יעקב אסיים הכי כן תחיינו ותקיימנו ותקבצנו ותאסוף גליותנו לחצרות קדשך לשמור חוקיך ולעשות רצונך ולבב שלם על שאנו מודים לך · אמר ר' פפא הלכך נימריהו לכולה · והכא קתימת מודים זה ברוך אל הודאות לא הניח הגמרא שם אולם מוזכרת היא בירושלמי דברכות פ"א ה"ז תכא ר' אלעזר בן שאול הכל שוקפין עם ש"ץ בהודאה · ר' זעירא אמר ובלבד במודים · ר' יוסא כד סליק להכא קתמין נהכי' ומלחשין · אמר לון מה דין לחישה · ולא שמיע דבר ר' קיים בשם ר' שמאי מודים אנחנו לך אדון כל הבריות · אלהי התשבחות צור עולמים · חי העולם · יוצר בראשית · מקיה המתים שהחייתנו וקיימתנו · הכינתנו וסיעתנו וקרבתנו להודות לשמך ברוך אתה ה' אל ה הודאות · ר' בא בר זבדא בשם רב מודים אנחנו לך שאנו חייבים להודות לשמך · תרנגה שפתי כי אומרה לך וכפני אשר פדית · ברוך אתה ה' אל ההודאות · ר' שמואל בר מיכא בשם ר' אחא הודייה ושבח לשמך · לך גדולה לך גבורה לך תפארת · יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתשמכנו נוכמילתנו ותזקמני מכמיפתנו · כי אתה הוא מומך כופלים וזוקף כפופים ואלא רמומים · לך השתחוה לך בריכה · לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון · לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד · כי כל בשמים וארץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש והעושר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל וביריך כח וגבורה לגדל ולחזק לכל ועתה אלהינו מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך בכל לב ובכל נפש משתחוים כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגזלו ברוך אתה ה' אל ההודאות · אי יודן כהגין דבנן אמרין כלהון · ואית דאמרין אי הדה אי הדה עכ"ל :

על חנינים בשאלתות דר' אחאי גאון פ' וישלח מזכירו בפירוש ובשם מופרים פרק כ' הלכה ז' מוצאי נוסף דמנוכה מעונה מנוסחתיכו וכן זוכרי שם על הלשים של פורים · אבל בתלמוד לא מובא בפירוש אבל מרומז עליו

בעפכת

בסוכה שנת כ"ח ד' בשה שאמרו שם לענין סכוכה ועשאום יום טוב בהלל והודאה ופרש"י לקריאת ההלל ולומר על הנסים בהודאה עכ"ל אכן שם הקדימו לפי הגראה הדבר יותר מדי בשה שאמרו שהמכבים בעלמם קבעוהו ואינו כן אלא שהתנאים בתקן ושם דף כ"ד ע' אמר ר' ששת שתקנו הזכרת סכוכה בהודאה בתפלה • ופירשו בתוספות הטעם לעל הנסים הודאה היא ולא תפלה :

משיב חרוח טל ומטר בשנה ברכות ל"ג ח' ובתענית ב' אמרו מזכירין גבורות גשמים בתחית המתים ושואלין בברכת השנים וכן ספרו בב"ע פ"ה רבי גזר תעניתא לאתיבהו לר' חייא ובניו אמר משיב הרוח ומשנה זיקא אמר עוריך הגשם ואתא מטרא כי מטא לאיתר מחיה המתים וגו' • ועל שכוי בעת השאלה לפי שכוי אקלימת המקומות • ראה בהרמבם בפ"ב מתפלה הלכה י"ו והראש בפ"ח לתענית :

אלחי נצור , בימי חכמי התלמוד נהגו לאמור אחרי סיום שמונה עשרה ברכות הללה פסוק יהיו לרצון אמרי פי וכו' ראה ברכות דף ד' • ודף ט' ואמרו שם הטעם לדבר המיוסד לפי הגראה מר' יוחנן • הוחיל ואמרו דוד אחר סיום י"ח פרשיות שבתהלים • כי לדידהו אחרי החיים ולמה רגשו פרשה אחת היא • ומשום שם כן פרשה י"ט להיות י"ח ושם הוא בפסוק ט"ו • אבל אמרו עוד שמר בריה דרבינא הכהיא לאמור בתחנונים בלותיה אלהי בצור לשוני מרע ושפתותי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה • פתח לבי בתורתיך ובמצותיך תרדוף נפשי • ותלילני מפגע רע • מילר הרע • מעשה רעה ומכל רעות המתרגשות לבוא בעולם וכל הקושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי על כאן • ולפי זה הכנים מר בריה דרבינא הוספתו בין עושה השלום להוספת יהיה לרצון מר' יוחנן • ועוד בימי האמוראים לא הכהיגו רק מקצת אנשים לאמור בסיום הש"ע תפלת אלהי נצור כמו שכתב ויש יחידים שנהגים לאמור אחר תפלתם קודם שיפסיעו שלש פסיעות נקשה זו עכ"ל ובגמרא ובאמוראים ובקצת מדורי הספרדים נוהגת אלהי נצור קדם היא ולא נמצא בו עשה למען שמך עד עכבי והיא הוספה יותר מאוחרת וסומדה על הגדה שהיא הרוקח בסימן שכ"ז כל הרגיל לומר ד' דברים הללו זוכה ומקבל פני השכינה עשה למען שמך וגו' :

רבון הרבון שאומרין אחר סיום התענית בנוכחה תפלת ר' ששת היא בברכות דף י"ז ח' וראה שכוי הנוסחאות ברוקח סימן רי"ח • והאמוראים סוף הלכות ט"ב ובטא"ק ס' תקס"ה :

כי שם ה' אקרא הובא במרדכי פ"ח דברכות :

זכרנו מי כמוך וכתוב בספר לא נזכרים בשום מקום בתלמוד ובתוספתא • אבל בבר זכרם הלכות גדולות דף ו' ע"ב ו"ל • בתקרובות דומה לענד שבטל פרס מרבו ונפטר והלך לו (ברכות ל"ד) ומהכא לא מצינו רבנן לאומר קעוקד ואפילו זכרנו לחיים במגן לא אמרינן וכ"ש זכור רחמיך וכנוס כעסך במוריים לא אמרינן • אבל בספר חיים אמרינן בשים שלום דסליקה לה שמונה עשרה והוה כי תקנוהו עכ"ל • ובטא"ק ס' תקפ"ב הגרסא בבעל הלכות גדולות אפילו זכרנו לחיים במגן וכתוב במוריים כמי לא אמרינן אבל בספר חיים וגו' • וכתב הר"אם בסוף פ"ח דברכות על התוספות בשם ר"י המחזירין הש"ע אם לא אמר זכרנו מי כמוך וכתוב בספר וו"ל • המהני לנה עקזירין אותו מאחר שאינו עוזכר בגמרא • דבמלך הקדוש

ונמלך המשמש איכה פלוגתא ופסיק הגמרא דלא יצא אבל בזכרנו ומי במוך אם תקבת הגאונים היא לאמרו • מבא לן דמקיימים חומו • אין זה נקרא מצה מעמצע ברכות מאחר שלא הוזכר בגמרא עכ"ל • אבל במס' סופרים המחוברת מהגאונים נראה זכרונם בפרק י"ט הלכה ד' ואומר שבקושי התירו לאומרן בר"ה וי"כ • גם ובכתוב כזכר במס' סופרים שם הלכה ז' • ורואה הגהות מיימונית פ"ב מתפלה סימן י"ט • והרמבם שם כתב • יש מקומות שנהגו להוסיף בעשרה ימים אלו בברכה רשמנה זכרנו לחיים ובשביה מי כמוך ובהולכה זכור הרחמים ומוסיפין בברכה אחרונה בספר חיים עכ"ל • כראה מלשון שלא פסט עוד בימיו המנהג לאמרו בכל המקומות (אמר המ"ל עיין ר' יונה פ' אין עומדין דף כ"ו ח')

ברכנו בברכה, שלום רב, הרמבם בפ"ט מתפלה הלכה י' • כתב אם אין להם (לגנון) כהן כלל כשיגיע ש"ץ לשים שלום אומר אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת וג' ומתחיל ואומר שים שלום עכ"ל ועי"ז כתבו שם הגהות מיימונית • אבל אין שייך כלל לי"ח ברכות שתקנו ק"כ זקנים וכ"כ בסדר ר' עמרם תקלת י"ח ברכות וסופס וכתב מודים על העובר שמך ולך נאה להודות שים שלום עד הקבך אח עמו ישראל בשלום וכן כתב מורי וכן משמע להליח ברים פ"ב דמגלה (דף י"ז) דקאמר מה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים ? משמע שהברכה מתחיל בשים שלום • אלא לא הכי למה מוחל על אריכת דברים ומאלעית ברכה זו יותר משאר ברכות עכ"ל וכן כתבו עוד הפעם בהגהות לסדר התפלה להרמבם ז"ל • אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה אין שייך כלל לי"ח ברכות וכ"כ בסדר דר' עמרם וכ"כ מורי רביו שיקי' וכן משמע מפ"ב דמגלה מה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה על מה ראו לומר שים שלום אחר הודאה • אלא לא תימא הכי מאי בעי מה ראו לומר שים שלום וכי אין לסיים הברכה אחר התחיל ? אלא ע"כ הכי פירושו ומה ראוי לעשות בשאלת כפים אחר הודאה מה ראוי לומר בשאלת כפים • אבל אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה שתקון בדורות אחרונים • ולא נודע לאחי תקנוהו לאמרו בבשאלת כפים • לפיכך ביולר ובעוסף שראוי לבשאלת כפים אותו אבל בתנאה דליכא בשאלת כפים אין אומרים אלא שלום רב וכן בערבית ובשבת במנחה אומרים שים שלום שים נו כי במאור פניך נתת לנו תורת חיים אבבר קראו בתורה • וכ"כ רבינו שים לומר אח"ל במנחה יום כפורים • ותימא להא לית בה בשאלת כפים כדאמר פרק בתרא דתענית ? ואמאי טעמא כיון דאם עבר ועלה אין מורידין אותו • אבן הרי"ף מגרפת כתב גם כן שאין לאומרו במנחה • ובמנחת יום כפורים ותענית לבור אומר ברכנו בברכה המשולשת לפי שהיו ראוים לפהכים לבשאלת כפים כדמשמע פ"ב דתענית ע"כ דברי מורי רביו שיקי' • אמנם בסדר ר' עמרם לא אבלן באותה ברכה כלל • אלא כתב שבכל שעה מתחיל בשים שלום ברכנו עכ"ל • כראה מזה דברכת אח"ת תקנת הגאונים • אולם בבר ידע מנחה ר' עמרם גאון וכתב כהרמב"ם ואם אין שם כהנים ש"ץ אומר אח"ת ברכנו בברכה וכו' כאשר מביא המג"ת פוף ס' קכ"ז בשמו וכן הביא האבודרהם משמו ובשם ר' סעדיה • ובמרדכי ביומא משמע דאף כשקורין בתורה כשאין אומרים אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו אז מתחילין בשלום רב והכי כהיגון להתחיל אף בתפלה בשבת שלום רב עכ"ל ובסידור הספרדים לא מצאתי שלום רב אבל אומרים שים שלום תמיד :

היקיד בקבלת תעניתו אומר לפני והיו לרצון רבון זה . והוא הנוסחא הישר והמוסיף גורע

רִבּוֹן כָּל־הָעוֹלָמִים ׳ הֲרֵי אֲנִי לְפָנֶיךָ בְּתַעֲנִית נְדָבָה לְמָחָר ׳ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי ׳ שֶׁתְּקַבְּלֵנִי בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן ׳ וְתָבֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתִי ׳ וְתַעֲנָה עֲתִירָתִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים ׳ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל־פֶּה : יהיו לרצון וכו׳

לאחר התענית בנוסחא אומרים לפני והיו לרצון רבון זה . והוא הנוסחא הישר הנמצא בתלמוד ומודפסים קלקלו גרעו והוסיפו אלא כדין .

רִבּוֹן כָּל־הָעוֹלָמִים הָלוֹ וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ ׳ בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם אָדָם חוֹטֵא וּמַקְרִיב קָרְבָּן ׳ וְאֵין מַקְרִיבִין מִמֶּנּוּ אֶלָּא חֶלְבּוֹ וְדָמוֹ ׳ וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מְכַפֵּר ׳ וְעָכְשָׁו יָשַׁבְתִּי בְּתַעֲנִית וְנִתְמַעֵט חֶלְבִּי וְדָמִי יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁיְּהֵא מִיעוּט חֶלְבִּי וְדָמִי שֶׁנִּתְמַעֵט הַיּוֹם ׳ כְּאִלּוּ הִקְרַבְתִּיו לְפָנֶיךָ עַל־גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְתִרְצֵנִי ׳ יהיו לרצון וכו׳

דין תפילת הביננו .

בשעת הדחק כגון שהוא בדרך או עומד במקום שעדוד וילא שיפסיקוהו או שלא יוכל להתפלל בכוונה תפלה מדוכה שאין דעתו ויושבת עליו כל כך או שהשנה עוברת ותפלל אחר שלש רגעות הביננו ואומר אחריה שלש אחרונות ודרך לאמרה עוגמוד וכשיגיע לביתו או שיודע לו אמ״כ והתישב דעתו ל״ל לאומר ולהתפלל (בתולת מונה אם לא בתורת כדבה) ואינו מתפלל הביננו בשאת הנשמים , ולא נו״ב ווי״ט . הפוגלים שעשין ומלאכה אצל בעל הבית אם בתן לאם שבר מון ומסעודתן בשעוקפיד עליהן ומתפללים הביננו . ואומרים אחלה אדוני שפתי תפתח וכו׳ , ב״א״ר״א״ר״א אלהי אברהם וכו׳ יגד ב״א״ר ראל הקדוש , ואח״כ אומרין נוסח זה :

חָבִּינֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לָדַעַת דְּרָכֶיךָ ׳ וּמוּל אֶת לְבָבֵנוּ לְיִרְאָתֶךָ ׳ וְתִסְלַח לָנוּ לִהְיוֹת גְּאוּלִים וְרַחֲקֵנוּ מִמַּכְאוֹב וְדַשְּׁנֵנוּ בִּנְאוֹת אַרְצֶךָ ׳ וְנַפּוֹצוֹתֵינוּ מֵאַרְבַּע תְּקַבֵּץ וְהַתּוֹעִים עַל דַּעְתְּךָ יִשָּׁפְטוּ וְעַל הָרְשָׁעִים תָּנִיף יָדֶיךָ ׳ וישמחו

חבינו , בברכות כ״ק ב׳ ובירושלמי תענית פ״ב ה״ב , אומר ר׳ גמליאל בכל יום ויום מתפלל אדם י״ח ור׳ יהושע אומר מעין י״ח , ושם בגמרא דף כ״ט פליגי רב ושמואל בברכות ר׳ יהושע מאי מעין י״ח ובאר רב שבעתו שאומר בקללה מכל ברכה וברכה מש״ע אמה מלות ואותם על כל אחת ואחת . כמו אתה חונן לאדם דעת ברוך אתה ה׳ חונן הדעת . אבל לבו אבינו ברוך אתה ה׳ חנון המרבה לסלוח וכן על סופם . לבד משלש ראשונות ומשלש אחרונות לא יוסיף ולא יגרע מהם . ושמואל אמר שמתפלל תפילה ג׳ הראשונות . אח״כ אומר הביננו ואותם ברכת שומע תפלה ואח״כ אלא האחרונות . ובכללו בהביננו כל י״ב ברכות האמצעיות כזה הביננו כנגד

אתה

וְיִשַּׂמְחוּ צַדִּיקִים בְּבִנְיַן עִירֶךָ ' וּבְתִקּוּן הֵיכָלֶךָ ' וּבְצִמִּיחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ ' וּבַעֲרִיכַת נֵר לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ ' טֶרֶם נִקְרָא אַתָּה תַּעֲנֶה ' בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה : רצה וכו' ' גם היום נוסחה בגמרא שבידינו .

אתה חונן ' ומול את לבביכו כנגד האיבנו ' ותסלח כנגד סלח לנו ' להיות גאולים כנגד רפאה ' וברקנו מעכאוד כנגד רפאינו ' ודשבנו כנגד ברך עליבו ' ונפולותיבו כנגד תקע ' והתועים כנגד השיבה ' ועל הרשעים כנגד ולמלשינים ' ושמחו לדיקים כנגד על הלדיקים ' ובנין עירך כנגד ולירושלים ' ובמיחת קרן כנגד את לצמח ' טרם בקרא כנגד שמע קולינו ' והאלהן החכם הדרש הטופלא דאקטאר זאקס בספרו (טו) כתב שבראה לו שמואל גופיה תקן תפלת הביבבו ' והביא ליסוד עומד שכל תפלה ותפלה אשר הובא בגמרא מתחלה ועד סופה עשה אים ' קדשה היא ומקובדת מזה אשר בשמו נאמרה ' אבן אם תביא רק תפלת התפלה ולא ההמשך וסופה ישיבה היא ' ולראיה הביא לו מספר ידי אליהו לר' אליה גאליאפאלא שכתב בתקון ע' וכראה לי דבוסת ברכה זו שמואל גופיה תקבו ' דהבי משמע ריהטא דגמרא ושמואל אמר הביבבו ואזיל וקרי לכולהו ברכה עד סופה ' ואם כבר היתה מתוקבת מה לריך להזכיר כולה דיו בשאומר הביבבו ' ועוד דאם כבר היתה מתוקבת לא הוה פליג רב עב"ל ' וכבר נתלא בשמואל תפלה אחרת שתקן וכדבר עליה למטה ' וכן דעת החכם לוכז (שם לד 373) שבשמואל תקבה ' והגאון רפאפארט נתולדות הקליר אמר שבראה לו שרב לא ידע דרך קלרו של שמואל ' ותוכן התפלה היא מדרך שמואל ושבולות אהבת אדם ' ועוד כתב ובירושלמי ברבות פ"ד היא נאת ביותר ושם תראה ג"כ שבשבי הפירושים ברש"י (בבלי שם ד"ה והתועים על דעתך) וכן בדברי תלמידי רביבו יוכה לא בתבדר עוד היטב עיקר הבוכה ' שהיא לדעתי מטעה ור"ל התועים בטקשבות' לא יפטו על

דעת אדם אשר לא ירחה לבבב ' ואולי יעבים יותר מן הראוי וגם אולי רק קלת משגה בדעיוכי הקוטא ' ולכן התועים על דעתך יפטו עב"ל ' ורובי המלקרים בהביבבו מסיימים בהברת . ך כמו דרכיך ' ליראתך ' ארצך '

ועל זה אמר הכם אחד בספר (טז) שבראה לו שמקבדו יגע וטרח לסיים כאחד הפייטבים בקרובים ' אבן לדעתי לקרוב קרובים ' ובפרט לעשות פיובים אוו הבדות הוא דבר מאוקר מאוד ' ופה בזדמבו הקרובים רק בחקרתי .

מבות עשה מן התורה להתודות כל גבר על מטאיו ' שבאמר והמודה וכו' ' והידוי אחר תפלת י"ח מבואר מיובו בזוהר הקדוש פ' בא דף מ"ח ע"א ובזוהר שדש דף ל"ב ע"א :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ : (נ"א) אָנָּא

תָּבֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ ' וְאַל תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתֵנוּ שֶׁאֵין אֲנַחְנוּ עַזֵּי פָנִים וְקִשֵּׁי עֹרֶף לוֹמַר לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

ואלהי

וְאֵלּוּ אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ׳ אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אָשַׁמְנוּ׳ בָּגַדְנוּ׳ גָּזַלְנוּ׳ דִּבַּרְנוּ דּוֹפִי׳ הֶעֱוִינוּ׳ הִרְשַׁעְנוּ׳ זַדְנוּ׳ חָמַסְנוּ׳ טָפַלְנוּ שֶׁקֶר׳ יָעַצְנוּ רַע׳ כִּזַּבְנוּ׳ לַצְנוּ׳ מָרַדְנוּ׳ נִאַצְנוּ׳ סָרַרְנוּ׳ עָוִינוּ׳ פָּשַׁעְנוּ׳ צָרַרְנוּ׳ קִשִּׁינוּ עֹרֶף׳ רָשַׁעְנוּ׳ שִׁחַתְנוּ׳ תִּעַבְנוּ׳ תָּעִינוּ תִּעְתָּעְנוּ: סַרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ: וְאַתָּה צַדִּיק עַל־כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ׳ כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ וַאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם אַתָּה׳ וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרֵאתָ׳ וְדַרְךָ תְּשׁוּבָה חוֹרִיתָ׳ גְּדוֹלַת רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ׳ תִּזְכּוֹר הַיּוֹם וּבְכָל־יוֹם לְזֶרַע יְדִידֶיךָ: תְּפָן אֵלֵינוּ בְּרַחֲמִים׳ כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים:

בְּתַחֲנוּן וּבְתְפִלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם׳ כְּחוֹבַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם: מְחָרוֹן אַפְּךָ שוּב׳ כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כָּתוּב: וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ נֶחֱסֶה׳ וְנִתְלוֹנָן׳ כְּיוֹם וַיֶּרֶד יְהוָה בָּעָנָן: הַעֲבוֹר עַל פֶּשַׁע וְתִמְחֶה אָשָׁם׳ כְּיוֹם וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם: תַּאֲזִין שַׁוְעָתֵנוּ וְתַקְשִׁיב מֶנּוּ מַאֲמָר׳ כְּיוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וְשָׁם נֶאֱמַר: וַיַּעֲבֹר יְהוָה עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא:

יְהוָה יְהוָה׳ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן: אֶרֶךְ אַפַּיִם׳ וְרַב־חֶסֶד וֶאֱמֶת׳ נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים׳ נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה׳ וְנַקֵּה׳ וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטֹּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:

לח"צ ועשרת ימי תשובה

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ* אֶלָּא אָתָּה:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בָּרֵךְ (בעש"ת חַדֵּשׁ) עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּטֵּל מֵעָלֵינוּ כָּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת:

אבינו

אבינו מלכנו, תענית כ"ה ב' מ"ר מעשה. בר"מ כו' ורק ר"ע אומר אומר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה מ"מ למענך רחם עלינו:

*) נשמים

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּטֵּל מַחְשְׁבוֹת שׂוֹנְאֵינוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָפֵר עֵצַת אוֹיְבֵינוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כַּלֵּה כָּל־צַר וּמַשְׁחִית מֵעָלֵינוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ סְתוֹם פִּיוֹת מַשְׂטִינֵינוּ וּמְקַטְרְגֵינוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כַּלֵּה דֶבֶר וְחֶרֶב וְרָעָב וּשְׁבִי וּמַשְׁחִית
וָעָוֹן (וּמַגֵּפָה) מִבְּנֵי בְרִיתֶךָ*)
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מְנַע מַגֵּפָה מִנַּחֲלָתֶךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ סְלַח וּמְחַל לְכָל־עֲוֹנוֹתֵינוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מְחֵה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ מִנֶּגֶד
עֵינֶיךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מְחוֹק בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים כָּל־שִׁטְרֵי חוֹבוֹתֵינוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ שְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְחוֹלֵי עַמֶּךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ קְרַע רֹעַ־גְּזַר דִּינֵנוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ בְּזִכָּרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ :

כל ימות השנה אומרים זה

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ לְחַיִּים טוֹבִים :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ לִגְאֻלָּה וִישׁוּעָה
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ לְפַרְנָסָה וְכַלְכָּלָה**) :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ לִזְכִיּוֹת :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ לִסְלִיחָה וּמְחִילָה :

בעשי"ת אומרים זה

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר חַיִּים טוֹבִים :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר גְּאֻלָּה וִישׁוּעָה :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה :
אָמֵן כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר זְכִיּוֹת :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר סְלִיחָה וּמְחִילָה :

*) פס המאמינים בגורל עולם אבינו

**) יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתחולי ולבני בית ולכל הסמוכים על שולחני חיים ובכל יום מזונותי בכבוד בזכות שמך הגדול (דיקרנוסא) הממונה על הפרנסה :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הַצְמַח לָנוּ יְשׁוּעָה בְּקָרוֹב :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָרֵם קֶרֶן יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחֶךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מַלֵּא יָדֵינוּ מִבִּרְכוֹתֶיךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מַלֵּא אֲסָמֵינוּ שֹׂבָע :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ שְׁמַע קוֹלֵנוּ חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ פְּתַח שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם לִתְפִלָּתֵנוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ נָא אַל תְּשִׁיבֵנוּ רֵיקָם מִלְּפָנֶיךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכוֹר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ תְּהִא הַשָּׁעָה הַזֹּאת שַׁעַת רַחֲמִים וְעֵת רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חֲמוֹל עָלֵינוּ וְעַל עוֹלָלֵינוּ וְטַפְּנוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן הֲרוּגִים עַל שֵׁם קָדְשֶׁךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יִחוּדֶךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמַּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ נְקוֹם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ*) :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנֵּנוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן שִׁמְךָ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וָחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ :

---

*) הס ווחליני כתוי"ק ששפכו דמם כמים סביבות ירושלים

כוהנים להרנות בתחכוכים בשני וחמישי ואומרים והוא רחום
מעומד ואם לא אמר מעומד בקרא פורץ גדר וישכנו כחש ·
אין אומרים והוא רחום בבית האכל וכשילך לביתו יאמר :

וְהוּא רַחוּם | יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה
לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל־חֲמָתוֹ : אַתָּה יְיָ
לֹא־תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנּוּ חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ
תָּמִיד יִצְּרוּנוּ : הוֹשִׁיעֵנוּ | יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ
מִן־הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ
בִּתְהִלָּתֶךָ · אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ אֲדֹנָי מִי
יַעֲמֹד : כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תּוֹרָא : לֹא
כַחֲטָאֵינוּ תַּעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כַעֲוֹנֹתֵינוּ תִּגְמוֹל
עָלֵינוּ : אִם עֲוֹנֵינוּ עָנוּ בָּנוּ יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן
שְׁמֶךָ : זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם
הֵמָּה : יַעֲנֵנוּ יְיָ בְּיוֹם צָרָה יְשַׂגְּבֵנוּ שֵׁם |
אֱלֹהֵי יַעֲקֹב : יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם־
קָרְאֵנוּ : אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי אֵין
בָּנוּ מַעֲשִׂים צִדָּקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן
שמך

והוא רחום תפלה זו המיוקדת לשני וחמישי כרקה שכתקברה לימי התעכית והיתה כבר לנגד עיני מקבר מדרש שוחר טוב וכאחר הרקה האכם (ריטל"ל בקבורו ר"ן) מן האומרים החלה וזו תחרים · במזמור כ"ב דף ט"ז עמוד ג' לחתא אלהי אקרא יומם ולא תענה . אמרה לפניו רבש"ע כך עשית לאבותיכו במצרים ולא כיון שקראו אותך שמעת להם ? שכאמר ואת לעקתם שמעת · איזו לרה גדולה מזו · פרעה אומר כל הבן הילוד · וכל מי שהוא מצלים מלאכתו לא היו עושים לו כלום אבל אבו להשמיד להרוג ולאבד · ולא אותם בעקו ושמעתם · אבל אבו לאבו ובעקבו והתפללבו וקראבו ולא עבימבו · אם אין בבו מעשים עשה עמבו למען קדושת שמך עכ"ל ועוד שם בדף י"ז אמר ב' אלהי אקרא יומם ולא תענה · ר' מבקש בשם ר' הושעיא אמר מה אבותיבו בעקו לפביך ושמעת את לעקתם · וכתוב בהם וה' הולך לפביהם יומם · ואבו למבו ובעיבו כפשיבו והתפללבו ביום ובלילה

*) הייבו שיקבן לאחיבו שאופחדים בין הצמים ומתפללין אבחבו שיקבלם לא"י לחבן יוכלו לקיים מצות הכהונה שם ובודה לשם קדשך ווהו להודות וכו' ·

שְׁמֶךָ: אֲדוֹנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ וּזְכָר־לָנוּ אֶת בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: וְעַתָּה | אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ אֶת־עַמְּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וַתַּעַשׂ־לְךָ שֵׁם כַּיּוֹם הַזֶּה חָטָאנוּ רָשָׁעְנוּ: אֲדֹנָי כְּכָל צִדְקוֹתֶיךָ יָשֹׁב־נָא אַפְּךָ וַחֲמָתְךָ מֵעִירְךָ יְרוּשָׁלַיִם הַר־קָדְשֶׁךָ כִּי בַחֲטָאֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵינוּ יְרוּשָׁלַיִם וְעַמְּךָ לְחֶרְפָּה לְכָל־סְבִיבוֹתֵינוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל־תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל־תַּחֲנוּנָיו וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲדֹנָי:

הַטֵּה אֱלֹהַי | אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שִׁמָּמוֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי | לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי | שְׁמָעָה אֲדֹנָי | סְלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל־תְּאַחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ: אָבִינוּ הָאָב הָרַחֲמָן הַרְאֵנוּ אוֹת לְטוֹבָה וְקַבֵּץ נְפוּצוֹתֵינוּ* מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל־הַגּוֹיִם

כי

ובלילה ולא עשית לכו כסיס - אלי אלי לקה עזבתנו - אם אין בכו מעשים עשה עמכו למען קדושת שמך עכ"ל - ואם בש"ק נתעכב לפי מסוק ערוב עבדך - שמא קפץ לתה במעשים טובים שבכו? זכות מעשים אם אין בכו עשה עמכו חסד שכאמר עשה עם עבדך כחסדך - הרשעים אשר גאלת לא נמעשיהם גאלתם אלא עשית עמהם חסד וגאלתם זכן הוא אומר כחית במסדך וגו' כשם שעשית עם הרשעים כך עשה עמכו עכ"ל ולפי השערת הקכם הכזכר שאב השוכר טוב מן התפלה ולא בהיפך וכי כבר כרחו במדרש הזה מיקכי כערות - ובאגדרהם קף ל"ק ע"ב כמלא - בשכי ושאיני מתפללין כשאר הימים - ולאחר שסיים ש"ץ חזרת התפלה אומר תחנוכים המתחילים והוא רקוס יכסר עון וגו' וכתב אבן הירקי שמעתי שיסדוהו שלשה זקנים על סמיכות גלות ירושלים שהגיעה אל מחשלת הגמון אחד ואחר לנפותם

בכבשן

*) כן שוכדי אלילים וגם כל הגוים האם יכירו כי אתה הוא אלהים.

כִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ : וְעַתָּה יְיָ אָבִינוּ אָתָּה אֲנַחְנוּ הַחֹמֶר וְאַתָּה יוֹצְרֵנוּ וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כֻּלָּנוּ : הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שִׁמְךָ צוּרֵנוּ מַלְכֵּנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ : חוּסָה יְיָ עַל־עַמֶּךָ וְאַל־תִּתֵּן נַחֲלָתְךָ לְחֶרְפָּה לִמְשָׁל־בָּם גּוֹיִם לָמָּה יֹאמְרוּ בָעַמִּים אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם : יָדַעְנוּ כִּי חָטָאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמוֹד בַּעֲדֵנוּ שִׁמְךָ הַגָּדוֹל יַעֲמֹד־לָנוּ בְּעֵת צָרָה : יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שִׁמְךָ : כְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים בֵּן תְּרַחֵם יְיָ עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שִׁמְךָ : חֲמוֹל עַל־עַמְּךָ רַחֵם עַל־נַחֲלָתֶךָ חוּסָה־נָא כְּרוֹב רַחֲמֶיךָ חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי לְךָ יְיָ הַצְּדָקָה עֲשֵׂה נִפְלָאוֹת בְּכָל־עֵת :

הַבֵּט־נָא רַחֵם־נָא עַל עַמְּךָ מְזֻהָרָה לְמַעַן שִׁמְךָ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים יְיָ אֱלֹהֵינוּ חוּס וְרַחֵם וְהוֹשִׁיעָה צֹאן מַרְעִיתֶךָ וְאַל־יִמְשָׁל־בָּנוּ קָצֶף כִּי לְךָ עֵינֵינוּ תְלוּיוֹת הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שִׁמְךָ : רַחֵם עָלֵינוּ לְמַעַן בְּרִיתְךָ הַבִּיטָה וַעֲנֵנוּ בְּעֵת צָרָה כִּי לְךָ יְיָ הַיְשׁוּעָה בְּךָ תּוֹחֲלָתֵנוּ אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת אָנָּא סְלַח־נָא אֶל טוֹב וְסַלָּח כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

אנא

בכבשן האש אם הם עזרע ישראל כחכניה ומישאל ועזריה ונאלו מעכו זמן ונתן להם זמן שלשים יום ולסוף הזמן קלס אחד מקרא שכתוב בו תרין כי ותלתא לא ולא ידע מה הוא . אמרו לו זה הפסוק הוא כי תעבור במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך . כי תלך באש לא תכוה ולהבה לא תבער בך . וכנכם באש ונאלקה האש לשלשה קלקים וילאו בשלום וכנכסו אליו הזקנים וישלו והוא רקוס על הכס הגדול . וכל אחד מהם התחיל ברקוס וסיים ברקוס . האחד והוא רקוס . והשני אנא אל מלך רקוס וקנון . והשלישי אין כמוך קנון ורקוס עכ"ל . ובכל בו ס"י"ק כתובה מעשה זו מרמית הה לשונה . עובדא הוה בסמיכתא דיהודאי דאתי מגלותא דירושלם לאתרא דהוה תמן הגמונא אמר להון מכין עם אתון ? אמר ליה מעמון דיהודאי אמר להון אם אתון מיהודאי בעיכא למיכמא יתכון כמה לחכמה מכניה מישאל ועזריה בגו אתון כורא יקידתא . אמרו ליה הב לכו זמן תלתין יומין . יהב

*) נתלמד היומן ירושלים שהיה במקום אחת ידי הישמעאלים .

אָנָּא מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם וְכוּר וְהַבֵּט לְבְרִיתֶךָ בֵּין הַבְּתָרִים וְהַרְאֵה לְפָנֶיךָ עֲקֵדַת יָחִיד לְמַעַן יִשְׂרָאֵל׃ אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי שִׁמְךָ הַגָּדוֹל נִקְרָא עָלֵינוּ עֲשֵׂה נִפְלָאוֹת בְּכָל־עֵת עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּחַסְדֶּךָ חָנּוּן וְרַחוּם הַבִּיטָה וַעֲנֵנוּ בְּעֵת צָרָה כִּי לְךָ יְיָ הַיְשׁוּעָה׃ אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מַחֲסֵנוּ אַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כְּרֹעַ מַעֲלָלֵינוּ זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ וּכְרוֹב טוּבְךָ הוֹשִׁיעֵנוּ וַחֲמֹל־נָא עָלֵינוּ כִּי אֵין לָנוּ אֱלוֹהַּ אֲחֵר מִבַּלְעָדֶיךָ צוּרֵנוּ׃ אַל תַּעַזְבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אַל־תִּרְחַק מִמֶּנּוּ׃ כִּי נַפְשֵׁנוּ קְצָרָה מֵחֶרֶב וּמִשְּׁבִי וּמִדֶּבֶר וּמִמַּגֵּפָה וּמִכָּל־צָרָה וְיָגוֹן הַצִּילֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ קִוִּינוּ וְאַל תַּכְלִימֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ בָּנוּ׃ וּזְכֹר־לָנוּ אֶת בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ רְאֵה בְצָרוֹתֵינוּ וּשְׁמַע קוֹל תְּפִלָּתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל־פֶּה׃

אֵל רַחוּם וְחַנּוּן רַחֵם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־מַעֲשֶׂיךָ כִּי אֵין כָּמוֹךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אָנָּא שָׂא נָא פְשָׁעֵינוּ אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ צוּרֵנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ אֵל חַי וְקַיָּם הַחֲסִין בַּכֹּחַ חָסִיד וָטוֹב עַל כָּל־מַעֲשֶׂיךָ כִּי אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ׃ אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם וּמָלֵא רַחֲמִים עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּרוֹב רַחֲמֶיךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ שְׁמַע מַלְכֵּנוּ

תפלתינו

יהב להון זמן׃ יתבו בתעניתא׃ וכל יומי מתן דקזי בתולמהון הוו משתעין בחפי קהלא׃ בעי למשלם תלתין יומין׃ הוה מתן חד סגא׃ דלקיל קטלין׃ ולא הוה מכיס כולה הלי׃ דאמר להון קמיכא בתלמא׃ דאקרו חד בסוק׃ דהוה כתיבא ביה תרין כי ותלתא לא ולא ידענא מאי האי׃ אמר ליה חד סגא מכיסא להדא הלי קרא׃ ודאי הוא דאמרי לך מן שמיא׃ כי תעבור בים אתך אני ובנהרות לא יטפוך׃ כי תלך בנו׃ אם לא תכלה ולהבה לא תבער בך׃ את ודאי תיעול בנורא ותשתיב להא ודאי מן שמיא אתלקין׃ עבדו בטעם הגמולא נורא רבתא להדא בפרשת חד ועלה ההוא סגא דאלם ההוא תלמא בנו נורא ואתפלוג אחתא לתלתא חולקין ואחזין ועלין בגוה

תלתין

תְּפִלָּתֵנוּ וּמִיַּד אוֹיְבֵנוּ הַצִּילֵנוּ שְׁמַע מַלְכֵּנוּ תְּפִלָּתֵנוּ וּמִכָּל צָרָה וְיָגוֹן הַצִּילֵנוּ : אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אַתָּה וְשִׁמְךָ עָלֵינוּ נִקְרָא אַל־תַּנִּיחֵנוּ: אַל־תַּעַזְבֵנוּ אָבִינוּ וְאַל־תִּטְּשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּשְׁכָּחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

אֵין כָּמוֹךָ חַנּוּן וְרַחוּם יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֵין כָּמוֹךָ אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת הוֹשִׁיעֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מֵרָעָשׁ וּמֵרַגֶז הַצִּילֵנוּ : זְכוֹר לַעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אַל־תֵּפֶן אֶל־קַשְׁיֵנוּ וְאֶל־רִשְׁעֵנוּ וְאֶל־חַטָּאתֵנוּ : שׁוּב מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ וְהִנָּחֵם עַל־הָרָעָה לְעַמֶּךָ : וְהָסֵר מִמֶּנּוּ מַכַּת הַמָּוֶת כִּי רַחוּם אָתָּה כִּי כֵן דַּרְכְּךָ עָשִׂיתָ חֶסֶד חִנָּם בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר : חוּסָה יְיָ עַל־עַמֶּךָוְהַצִּילֵנוּ מִזַּעְמֶךָ וְהָסֵר מִמֶּנּוּ מַכַּת הַמַּגֵּפָה וּגְזֵרָה קָשָׁה כִּי אַתָּה שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל : לְךָ יְיָ הַצְּדָקָה וְלָנוּ בֹשֶׁת הַפָּנִים : מַה־נֹּאמַר מַה־נְּדַבֵּר וּמַה־נִּצְטַדָּק : נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ וַנַּחְקֹרָה וְנָשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יְמִינְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים : אָנָּא יְיָ ׀ הוֹשִׁיעָה נָּא אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָא : אָנָּא יְיָ עֲנֵנוּ ביום

תלתן נדיקין לקבוליה אכסה דהוא סגיא והכהו תלתן בכן שבקו ואמרו והוא רחום • קדמאה אמר עד אכא אלך רחוס וקכון תכיכא אמר עד אין כמוך תליתא אמתן ולהלן ובכולהון מתחילין ברחום ומסיימין ברחום ותקכיהו לאומרו בשכי ומשיבי שהוא יומא דליכא עכ"ל • זר' מכאס בן זרח בלה לדרך רמז על מעשה זו ז"ל בדף מ"ד וכן כהגו לומר תקנוכים שזקנים קסידים ואכשי מעשה תקנוהו הראשון עד אכא אל אלך רחוס וקכון זכור והבט • השני עד אין כמוך רחוס וקכון השלישי עד וזכור סלוחינו (עדותינו ?) ואין להקל בהם עכ"ל • וזכם כ"ח (יח) אשר כתב ספר גדול על מקבגים ותפלות של היהודים מספר מעשה זו בלומן זה • כאשר כבא טיטוס את ירושלים לוה להביא שלש מאכיות מלאות יהודים נים ואים אל יכהג אותן לתגן תלכבה בשבי תלכבה ויעשו כן • והכה רוח בא • ויביא מאכיה אחת אל תרן אלעזר (הילא אלעזר

*) סס פילא"ל והתלוות סגופגיות

בְּיוֹם קָרְאֵנוּ: לְךָ יְיָ הִקִּינוּ לְךָ יְיָ קִוִּינוּ לְךָ יְיָ נִיחֵל אַל־
הַחֲשֶׁךְ וּתְעַנְּנוּ כִּי נָאֲמוּ גוֹיִם* אָבְדָה תִקְוָתָם כָּל־בְּרֵךְ
וְכָל־קוֹמָה לְךָ לְבַד תִּשְׁתַּחֲוֶה:

הַפּוֹתֵחַ יָד בִּתְשׁוּבָה לְקַבֵּל פּוֹשְׁעִים
וְחַטָּאִים נִבְהֲלָה נַפְשֵׁנוּ מֵרוֹב עֲצֻבוֹנֵנוּ אַל־
תִּשְׁכָּחֵנוּ נֶצַח קוֹמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי חָסִינוּ
בָךְ: אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אִם אֵין בָּנוּ צְדָקָה
וּמַעֲשִׂים טוֹבִים זְכָר־לָנוּ אֶת־בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ
וְעֵדוֹתֵינוּ בְּכָל־יוֹם יְיָ אֶחָד: מַבִּיטָה
בְּעָנְיֵנוּ כִּי רַבּוּ מַכְאוֹבֵינוּ וְצָרוֹת לְבָבֵינוּ:
חוּסָה יְיָ עָלֵינוּ בְּאֶרֶץ שִׁבְיֵנוּ וְאַל־תִּשְׁפּוֹךְ
חֲרוֹנְךָ עָלֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ עַמְּךָ בְּנֵי בְרִיתֶךָ:
וְאַל־יִמְעַטוּ לְפָנֶיךָ תְּלָאוֹתֵינוּ:

מחדר

אַרלעטע בּגרפת) והזכיר אל ארץ לאפאכלא (היא הלעפאנטע) והשלישית אל ארץ הנורדעלי (היא פורטוגאל) ויגורו בארץ הנורדעלי ימים רבים · כי קודלו בסבר פנים יפות ויתנו להם שדות וכרמים במתנה ושבו שם בעוד כל ימי המלך אשר בלבו באו בראשונה · ויקם מלך חדש אשר הפר ברית השלום אשר כרת עמם המלך הראשון וילו עליהם קשות · והיו בין היהודים המגורשים האלה שלשה אנשים · שני אחים · יוסף ובנימין · ושמואל בן דודם וילומו ויכסו שק וילעקו מלרתם אל אלהים ויתפללו תפלת והוא רקוס אים אים אלק אחד ממנו וישמע אלהים קול שועתם והגיף את מוחל הגליעל הזה אחרי כן כתבו את התפלה הזאת על ספר ויעלקוהו בכל תפולות ישראל עם ספורת התשועה אשר עשה אלהים להם בתפלה זו · ויהי מאז לקוק לישראל מן אנשים האלה להתפלל והוא רקוס בכל שבוע ביום השני וביום החמישי בכוכת כפש ומעומד עכ"ל · ומי ידע האמת הטמון בין ספורי מעשיות האלה · ולפי עדות האנדורהם והכל בו שזכרנו מתחילין ומסיימים ג' אלקי והוא רקוס במלת רקוס וזה לפי נוסח הספרדים שמסיימים בזה הלשון לא לנעניכו אלא למענך פעול ואל תשית זכר שאריתנו כי לך מיחלות עיניכו כי אל מלך חנון ורחום אתה ע"כ ואחר כך אומרים וזכור עדותיכו בכל יום תמיד אומרים פעמים שמע ישראל וכ' ויאמר דוד וכ' · והמעיין יראה כי יש נוסחות אחרות שונות בין הספרדים והאשכנזים התפלה זו · וכבר העיר חכם כ"א · שראה תפלה

*) כל זה אמרו הנעמים הקדמונים אחר המודגן שאין מקום בס'.

מָחָר יַקְדִּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ בְּיוֹם צָרָתֵנוּ וְאִם לֹא לְמַעֲנֵנוּ לְמַעַנְךָ פְּעַל וְאַל תַּשְׁחִית זֶכֶר שְׁאֵרִיתֵנוּ: וְחוֹן אוֹם הַמְיַחֲדִים שִׁמְךָ פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם תָּמִיד בְּאַהֲבָה וְאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

אין כופלין על פניהם אלא במקום שיש ס"ת. ואלו ד"ה הפתוח לב"הכ כב"ה דמי, ובשעה שהציבור מתפללין לא אפילו יחיד בביתו אומר תחנה בל"א, ובלבד שלא יהא מפסיק ביניהם. כשיש לו תפילין בזרועו ימנה על לב ימין וכשאין לו תפילין יטה על שמאלו ודוקא על זרועו ומוושב:

מזמור כ"ד י"ד וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־גָּד צַר־לִי מְאֹד נִפְלָה־נָּא בְיַד־יְיָ כִּי־רַבִּים רַחֲמָיו וּבְיַד אָדָם אַל־אֶפְּלָה:

רַחוּם וְחַנּוּן חָטָאתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנַי: יְיָ אַל־בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וְאַל־בַּחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי: חָנֵּנִי יְיָ כִּי־אֻמְלַל אָנִי רְפָאֵנִי יְיָ כִּי נִבְהֲלוּ עֲצָמָי: וְנַפְשִׁי נִבְהֲלָה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתָי: שׁוּבָה יְיָ הלצה

תפלה כתובה על קלף משנת ק"ל (הוא 1344 למספרם) שקסרו בה מאמרם רבים אשר במלאו היום בתוכה. ראה ספרו (ימן):

ויאמר דוד, תפלה זו בשם תקנון לו תקנה בקרלת מזרח תכן. שבולת וולוי על קשתים ופשעים ובקשה על כפרותיהם. וגם נאמר בה. כי לריבים אנקנו למתכם אכם של הקב"ה. שאלולי כן על מה אנו נשענים לבקש בתשפטו ובלבד שלום וברכה. הלא אין בידינו מעשים וזכות לבוא לפניו ולתבוע שכרם. ויפה בתר הקכם ר' שלמה פלעסכר גדר התקנה בספרו אבן טובה דף כ"ה: ואמר שגם הזהר פקודי דף ר"ס ע"ב מסכים לזה ואומר כל אשלותיו יהיו בתקוכים ולא ילבק גרמיה עכ"ל. ובדניאל ט'. י"ז. בקרא ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל תקוכיו והאר פניך על מקדשך השמם למען אדוני. אמר תפלת עבדך שהיא והאר פניך על מקדשך השמם וכנגד תקוכיו אמר למען אדוני. ולא תלה בזכות עצמו. וכן מסופר ממנשה. שכאשר בר לו קלה את פני אלהים ויכנע מאוד מלפניו ויעתר לו אלהים וישמע תקנתו (ד"ה ב' ל"ג י"ג) וכ' עוד שם בדניאל פסוק י"ד כי אנו אל בלקותינו אנו מפילים תקוכינו לפניך כי אם על רחמיך הרבים, ורמה עוד שם פסוק כ' ועוד אני

מתודה

חֵלְצוּ נַפְשִׁי חוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חַסְדֶּךָ׃ כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ בַּשְּׁאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ׃ יָגַעְתִּי בְּאַנְחָתִי אַשְׂחֶה בְכָל־לַיְלָה מִטָּתִי בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה׃ עָשְׁשָׁה מִכַּעַס עֵינִי עָתְקָה בְּכָל־צוֹרְרָי׃ סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בִּכְיִי׃ שָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי יְיָ תְּפִלָּתִי יִקָּח׃ יֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ מְאֹד כָּל־אֹיְבָי יָשֻׁבוּ יֵבֹשׁוּ רָגַע׃ (תהלים ו')

בשני וחמישי מוסיפין זה, אבל בשאר ימי השבוע אומרים מיד ואנחנו וכו'.

ר"ק יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שׁוּב מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ וְהִנָּחֵם עַל־הָרָעָה לְעַמֶּךָ׃

חכמ

מתודה חטאתי ומפיל תחינתי לפני ה' וכן יסדו גדולי אל תבא לאמר אל תתעלם מתחנתנו, שאין אנו עזי פנים וקשה עורף לומר לפניך צדיקים אנחנו ולא חטאנו אבל אנחנו חטאנו, וכן אמר ר' משה קרדאוול בספרו הפרדס תקנה אע"פ שאינו הגון, שנאמר תקנונים ידבר רש עכ"ל ופותח התקנה ברקום וכונן קטאתי לפניך, ה' מלא רחמים רקם עלי וקבל תחנוני ואח"כ אומר מזמור ו' עד תומו, אבן נוסף התקנה לא היה נקבע, וכל איש ואיש היה מתקן כלבבו ורלה בטא"ר ס' קל"ח תקנת ר' עמרם גאון ונסדר התפלה להרמב"ם יש גם כן תפלה אחרת, והספרדים אומרים מזמור לדוד אליך ה' כפשי אשא וכן הוא בזוהר סוף במדבר: וכתב האבודרהם שיש יחידים שמתחננים מזמורים אחרים כל אחד ואחד כפי רצונו ודעתו: והנפילה על אפיס מנהג ישן הוא כמסופר יר"ח בן הורקנוס שלא הניחו אשתו אימא שלום ליפול על אפיס (ב"מ כ"ק) וכי אמא רב לבבל נפלו כולה עלמא על אפייהו (מגלה כ"ב ב'), ואומר אחר כך א"מ קניכו ועניכו כי אין בנו מעשים וגו': ואנחנו לא ידע מה נעשה הוליאו הראשונים מנסנוו וכתב האבודרהם כלומר כבר עשינו כמו שעשה משה בהר בעלותו לקבל התורה אחר בתפלה ושבב בהר בלשון ישיבה ואח"כ ואנכי עמדתי בהר ואח"כ ואתנפל לפני ה' וכן עשינו אנחנו בתפלה פסוקי דזמרה בישיבה, ואח"כ שמונה עשרה בעמידה ואח"כ כפילת אפיס, ומעתה אין אנו יודעים להתפלל בענין אחר והאנחנו לא ידע, וכן כתב הכלבו, והוסיף עוד נופל ע"ן על פניו ושוכב על לדו השמאלית זכר להמיל שנקשר שוכב על לדו השמאלית: ויש נותנים טעם אחר למה צריך להיות מוטה על שמאלית כדי שיעמוד דרך חרות כי בנפילת אפיס מוקלון לו כל עונותיו שהוא מתודה ונופל על פניו וגו' ואומר הקץ ה' אלהי ישראל ואחת מהתקנות המפוטות, ואחר התקנה אומר ואנחנו לא ידע עכ"ל:

ק׳ הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה כִּי הָיִינוּ לַעַג וָקֶלֶס בַּגּוֹיִם
נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן לַטֶּבַח יוּבָל לַהֲרוֹג וְלֵאבֹד וּלְמַכָּה וּלְחֶרְפָּה:
ק״יט וּבְכָל־זֹאת שִׁמְךָ לֹא שָׁכַחְנוּ נָא אַל־תִּשְׁכָּחֵנוּ: יי
ק׳ זָרִים אוֹמְרִים אֵין תּוֹחֶלֶת וְתִקְוָה חוֹן אוֹם
לְשִׁמְךָ מְקַוֶּה טָהוֹר יְשׁוּעָתֵנוּ קָרְבָה יָגֵעְנוּ וְלֹא
הוּנַח לָנוּ רַחֲמֶיךָ יִכְבְּשוּ אֶת־כַּעַסְךָ מֵעָלֵינוּ:
ק״יט אָנָּא שׁוּב מֵחֲרוֹנֶךָ וְרַחֵם סְגֻלָּה אֲשֶׁר בָּחָרְתָּ: יי
ק׳ חוּסָה יְיָ עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ וְאַל־תִּתְּנֵנוּ בִּידֵי
אַכְזָרִים לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה נָא אֱלֹהֵיהֶם
לְמַעַנְךָ עֲשֵׂה עִמָּנוּ חֶסֶד וְאַל־תֶּאֱחַר:
ק״יט אָנָּא שׁוּב מֵחֲרוֹנֶךָ וְרַחֵם סְגֻלָּה אֲשֶׁר בָּחָרְתָּ: יי
ק׳ קוֹלֵנוּ תִּשְׁמַע וְתָחוֹן וְאַל־תִּטְּשֵׁנוּ בְּיַד אוֹיְבֵינוּ לִמְחוֹת
אֶת־שִׁמְנוּ זְכוֹר אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם
אַרְבֶּה אֶת־זַרְעֲכֶם וַעֲתָּה נִשְׁאַרְנוּ מְעַט מֵהַרְבֵּה:
קי״כ וּבְכָל־זֹאת שִׁמְךָ לֹא שָׁכַחְנוּ נָא אַל־תִּשְׁכָּחֵנוּ: יי
ק׳ עָזְרֵנוּ | אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שִׁמֶךָ
קי״כ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמֶךָ:
יָיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שׁוּב מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ וְהִנָּחֵם עַל
הָרָעָה לְעַמֶּךָ:

שומר

ה׳ אלהי ישראל, ובענין ה׳ אלהי ישראל שאנו אומרים בשני וחמישי כתוב בסדור כהורא שלם שזה היה תפלת חזקיה שקבעה בירושלים כשהיה במלר וקיתם שמו, "חוסה, זרים, "קוילנו, "יהוה אלהי, "הבט, והקדים ז׳ לק׳ (זרים לחוסה) מפני ענותכותו שלא יבינו שהוא יסדו עכ״ל, והכה מה שנכתב שחזקיה המלך יסד פיוט זה מי יתן וכלע מי הגיד זאת לו? לכן הגם כי בכון הדבר שאים אשר שמו חזקיה קבדו, בטעמו אין ממש לענין קדימת הז׳ להתיה, כי המדקדק בו ידמה לבבו לאמור, שאחרוזי הפיוט מהופכים ומסורסים, ואיכבו לפכיכו כאשר ילא מתקת ידי הפייטן, ועדות על זה אלק זרים אומרים, שארבע מאמרים הראשונים מתחילים באותיות ז׳ ק׳ ט׳ י׳ וכראה מזה שקיבר ע״ד אלפא ביתא ואולי כבר כאבדו שתי אלקים מהפזמון אשר כרשמו בו אחר אותיות האל״ף בי״ת, ומזה הוסד על בקלה אלק המתחיל זרים לחוסה וכן הבט כא בזה בראש הפיוט הגם כי מקומו בסופו אם קובר על שם חזקיה. ויתכן עוד. כי בחלק זרים אומרים. כרשם גם

כן

המאמינים שומר ישראל בתעכית לנוד, ובהרבה קהלות בכל יום:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֹאבַד יִשְׂרָאֵל הָאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׁאֵרִית עַם אֶחָד וְאַל־יֹאבַד גּוֹי אֶחָד הַמְיַחֲדִים שִׁמְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׁאֵרִית עַם קָדוֹשׁ וְאַל־יֹאבַד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְשַׁלְּשִׁים בְּשָׁלוֹשׁ קְדֻשּׁוֹת לְקָדוֹשׁ:

מִתְרַצֶּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיֵּס בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצֵּה וְהִתְפַּיֵּס לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין עוֹזֵר:

אָ"מַ חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וָחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וַאֲנַחְנוּ לֹא נֵדַע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵנוּ: זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה: יְהִי־חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אַל־תִּזְכֹּר־לָנוּ עֲוֹנוֹת רִאשׁוֹנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד: חָנֵּנוּ יְיָ חָנֵּנוּ כִּי־רַב שָׂבַעְנוּ בוּז: בְּרֹגֶז רַחֵם תִּזְכּוֹר: כִּי הוּא יָדַע יִצְרֵנוּ זָכוּר כִּי־עָפָר אֲנָחְנוּ: עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

הש"ץ אומר חצי קדיש:

דיכים הללו כתבארו היטיב בכלהגי הג' בעפ"מג:

כן אות כ' והוא במלת "בעסך" והיה ראוי להיות בראש המאמר רק מפני מלת את כסגה אחור ולפי זה יבואו בו אותיות ז' ק' ט' י' כ' ובסדור ספרד ראיתי בזמונים אחרים לכל יום משבוע וכל אחד מתחיל ה' אלהי ישראל:

שומר ישראל, מאבדו לא נודע לי אבל במלא פיוט זה גם בסדור ספרדי אבן בזיכויים ובהוספות קרוז אחד. שומר גוי רבא שמור שארית גוי רבא ואל יאבד גוי רבא. האומרים בכל יום אמן יהא שמיה רבא. ע"כ וזה והפיום הקודם ה' אלהי ישראל לא נזכרו ברמב"ם ובטא"ק:

נועם מגדים

קונטרס, **נועם מגדים**, כולו מחמדים, כולל מנהגי דינים, וחקירות שונים, בדברים שאין לסס שחר בשערי מדע ותושיה המצוינים, ולא את לב למולם שום אחד מגדולי הגאונים, ויקר ידו עליהם הגאון הגדול, בעל, **פורת יוסף**, **ופרי מגדים א"ח ויו"ד**, ושהרי ספרים יקרים, ונואל עיניו להריש, לחקור אחריהם ברוחב תבונתו ועומק חכמתו, לתור אחרי מוצאותם ומובאותם, מקור יסודותיהם, והבריע לדין בכל פרטי חוקותיהם ודיניהם, וכבר העלה המחבר אשר לו דומים תהילה, ותפארת גדולתו נודע בכל תפוצות הגולה, זכרון הקונטרס הזה פעמים רבות בכל חיבוריו, ועד היום הזה טמון היה בכתביו, ולא זכינו שיצא לאור הדפוס נועם אמריו, עד היום הזה שקמתי אני ונתתי לכסף מוצא לקנות קובץ ספריו, שנשארו מאתו בכתב ידיו, חבורים רבים מועילים, ובתוכם זה הקונטרס האחד מהם, והנני מוציאו לאור לתועלת בני עמו, ועל הטוב יזכר שמו . . . וזאת לדעת אם אמנם הגאון המחבר כתב עם הספר ראשונה בכל אשר עלה עם לבבו ואיחר את המוקדם, והקדים את המאוחר, ובידי היה להגיב עה"ס ראשון ראשון, גם שפתיו לא בררו מילולו כדרכו בכל חבוריו, ובידי היה להרחיב כוונתו ולבארם, אפס למלאות רצון האוהבים לבלי לגרוע ולהוסיף ולשנות מה מדבריו, בטלתי דעתי כנגדם, ויבואו דבריו עה"ס ואות באות כאשר יצאו מפי המחבר.

בדין ק"ש של שחרית וערבית מבואר בא"ח סימן כ"ח ורל"ה: והנה יציאת מצרים מ"ע מן התורה להזכיר פעם א' ביום. ופעם א' בלילה. ברכות י"ב ב' כדן זומא. וכ"פ הר"מ ז"ל פ"ח מה' ק"ש ה"ג. והוה תמיה לי טובא איך יוצאין בלילה בי"מ מה שאומרים בפלג המנחה ק"ש ופ' ציצית ובמ"א תל"ה אות ב' בשם תר"י שיוצאין הואיל והזכיר בברה"מ וקשה דבק"ש ל"ל זה זמן שכיבה עשא"כ יצ"מ בעינן לילה מקש לאת הכוכבים. עד שמצאתי לשאלת אחר' בתשובה סימן ר' תמה ע"ז יע"ש. ובאמת מי שרוצה לצאת י"ק יזכיר יצ"מ בל"ה. ובסימן י"ב הקשה על המ"א בסימן כ"ש אות ז' דיצ"מ הוה מ"ע שהז"ג דיום ליתא בלילה ולע"ד דמ"מ כל שהמצוה אין לה הפסק לא מקרי שהז"ג ואה"כ דראיית המ"א מק"ו דש"ע כ"כ להר"מ תפילה מ"ה

וזמנה

והמנהג בכל יום כו' ה"ה כתן: ובאמת ל"ע למה כשיש פטורים ממלוה זו ליל"מ. והכה מ"ל והגדת לבנך ביום ההוא האמור בפ' בא י"ג אפשר ממעט בנך ולא בתך כמו בת"ת וכיון דכשיש פטורות בליל ט"ו מהגדה סברת דלף בשאר הימים פטורות הן ממלוה זו ועיין מ"ש בספרי לא"ח תפ"ה ובקו"א דכשיש חיובות בהגדה עיין תוס' מגילה ל' א' ד"ה בשיש איכא חיובא אם דישנו באותו הכח הוא מדרבנן ובאמור:

ואגב ראיתי לאחמוהי טובא מ"ש בפמי יהושע ברכות כ' ב' דבירושלמי מסיק בשיש פטורות מק"ש דבכיסה ולא בנתיבה וסובר דקאי אק"ש יע"ש שהאריך והמעיין בירושלמי יראה דקאי אתפילין דפטורים וה"ה ק"ש משום דכתיב בכיסה וכמ"ש המפרש בש"ח מהר"א ז"ל דבכיסה בת"ת קאי ואיתקש תפילין לת"ת ושוב יליף כל התורה וק"ש בכלל מתפילין בהקישא וכדמסיק בקדושין ל"ג יע"ש:

ושם בירושלמי מקשה עבדים מכיון ת"ל ה' אחד יצא עבד ולא מפיק ליה הוא"ל ואשה פטורה ה"ה עבד כנעני עיין תו"ש ברכות וקגיגה ז' ח' ו"ל לבאורה לאלטריך קרא למי שאינו עבד ואינו בן חורין ולא קאי עלי' ג"ש כדאיתא בקגיגה שם אפ"ה פטור מק"ש דיש לו אדון וכ"ש שלא נזכר זה בפוסקים ובאמת בקגיגה לענין ראיה ממעט מאדון ה' אינו עבד:

ובעיקר הדבר מה שהאליט בשאלת אריה סימן י"ב בשיש פטורות מהזכרת יל"מ המ"א כתב בהיפך בפירוש סימן ע' אות א' דקיימין ביל"מ ואחרי בקשת המקילה משאלת אריה אומר שהביא ראיה לסתור דברי מ"א בסימן כ"ד מיל"מ וכראה מקנורו שלא היה דרכי ללמוד בספרי האחרונים ואם כי הוא רב גדול בתורה מ"מ לא היה לו להתעסק עמהם בדברי ריב מאחר שלא עיין בכל מקום בהם כי אם באקראי: וראיתי להלבוש בפי' ע' בשיש פטורים מק"ש דהוה מ"ע שהז"ג זמן קימה וזמן שכיבה. והכה מלת זמן שכיבה קשה דשל לילה שוכה כל הלילה ויש לייסד: גם קלת קשה על מ"ש המ"א בס"ד דל"כ הוה ק"ש מ"ע שלא הז"ג דקשיב זה שלא הז"ג הואיל וכוהג מצותיה ביום ובלילה עדיין איכא בין השמשות לכתחילה ודאי ק"ש של יום יש לה משך זמן שאין ראשי להמתין עד בי"הש ושל לילה כמו אין ראשי לומר בי"הש וכהי דשל יום אי אי המתין יאמר מספיקא עכ"פ לכתחילה משך זמן יש לה והוה מ"ע שהז"ג: ועיין לבוש סימן ק"ו וא"ז וא"ר שם וא"ה במקום אחר מבאר:

אמר הכותב בעכיי לא היה לי פכאי לעיין בא"ח ס"ז ואכתיב בקלרה מ"ש המ"א אות ז' בתו' כ"א ח' ד"ה ספק ה"פ לשתיה דפסוק ראשון לבד הוה ד"ת וכמ"ש בשם הרשב"א בתשוב' ס"כ וא"כ אם קרא פסוק ראשון ומסופק בשאר אם קרא או לאו אעפ"י דהוה השאר פרשות דרבנן מבואר בסימן ס"ד דקוראי לוהיה אם שמוע כו' והל"ד כתב דאין חוזר ובאמת כ"ע מסימן ס"ד וע"ז כתב דאף אם קרא פרשה ראשונה ושניה ומסופק בלילית ואמת ויציב א"כ הוה ספק דאורייתא ולילת מצרים בזה משמע מתוס' כ"א ד"ה ספק דיאמר אמת ויציב דהשתא מתקן כו' ולפי' הר"ש שם י"ל דיאמר תרוייהו ואף שאומר פ' לילית תו הוה אי' דרבנן מ"מ קורא תו כמו שתקנו כל שיש דרבא דאורייתא ורציתי להשאלת אריו סימן י"ח (דף י"ג ע"ב) כתב על המ"א שגג ואני אומר ק"ו לייסד להמ"א שגגה כזו שהיה מאורן של ישראל ולאורו

אכו

אבו הולכין ולפמ"ש ר"ש וכאמור : ולענין לי כל הפרשות ד"ת לו רק פסוק א' יבואר במקום אחר אי"ה : וראיתי לשו"ת בית יעקב סימן קל"ה כתב דהא דק"ש ד"ת משום פ' ציצית יע"ש שהאריך והא"ר בסימן ס"ז אות ב' העתיק דבריו ומכי העבי תמה מאוד לדידן ק"ש ד"ת עכ"פ פסוק ראשון ודברת בם לא מקמת ציצית מלרים במבואר וא"ה יבואר במקום אחר :

גם ראיתי להזכיר מ"ש שם הט"ז בס"ז כל דבר ספק תורה מברכין עליו כמו בהפרשת דמאי וכתב הבאר היטיב דהוא כנגד המשנה בדמאי יע"ש : והנה דברי הט"ז מבוארין דכוונתו אמ"ש בשבת כ"ג א' וזלאי דבריהם בעי ברכה ספק דבריהם לא בעי ברכה משמע הא ספק תורה אף לאחני בעי ברכה ורבא משני אף ספק דרבנן בעי ברכה ודמאי אפילו ספק דרבנן לא הוה רק מוקרא בעלמא (ע"ש רש"י לבאורה דספק תורה מדרבנן מלא פירש ספק דבריהם וי"ל דקילר בלשונו יע"שה) ועיין תוי רשב"א ש"כ וש לעיין בה ואין הזמן גורס ועיקר כוונת הט"ז דמבית ראיה מהפרשת דמאי לא לבדמאי מברכן :

וחנה הלבוש בסימן ס"ז אסברה לי הא מלתא וכלל הדבר שסובר שם דספק ברכה הוה איסור תורה לא תשא אלא כל שיש ספק בעשות המלוה א"כ אין התורה לריך לעשות המלוה תו מברך ול"ק מ"ש ספק זה מזה וכאמור • ועיין מ"א סימן רי"ו אות ו' ושיהו להר"מ דכל ספיקא מה"ת א"ל לחזור רק מדרבנן כמי לק"מ כמו שהמלוה מדרבנן ה"ה הברכה כן • וכבר עמדנו על זה בספרינו שובת העמקים וכאן אין להאריך • סוף דבר אני אומר כל דברי האחרונים לריכין בחור ופי' רחב והלואי שאזכה להבין דבריהם בכל המקומות :

דין תפלה מבואר בא"ח סימן ק"ו ובמ"א אות ב' א' תפלה דאורייתא או דרבנן ומ"ש שם כשיש כו' מ"מ מקוביין לומר ילאת מלרים בכל יום כמ"ש בסימן ס"ז ושירת הים יוצאין בו : ואי הרהור כדבור אמי בזה או לאו עיין שו"ת בית יעקב סימן קל"ה ושאנת חריה סימן י"ג האריך בזה ובס' שובת העמקים האריכנו בזה • וכאן אין להאריך : ועב"ח בזה :

בשו"ת פכים מאירות ח"א סימן פ"א בסק ווהיקין הרולים לקרות ק"ש ערבית בזמנה בעיכן ג' כוכבים ביכוכים יע"ש ותמה אני הא מבואר בש"ע א"ח רל"ה ס"א דכוכבים קטנים בעיכן כמ"ש בשם רביכו יוכה דא"ח בקיאין בין גדולים לביכוכים ובתענית מקילין ביכוכים : ובמולאי שבת בעיכן מן הדין קטנים ורלופים כמי שיהא מוסיף מחול על הקודש עיין מכהגים אלי דין כ' מ"ש שם : ומ"ש על תוס' מגילה כ' ב' ד"ה והיה דאין ראיה שאא כוכבים גדולים כמי לילה ברש"י ברכות ב' ב' אין ראיה דמל"ה לילה • וע"ז הקשו התוס' שפיר ראיה גאורה יש דעכ"פ מל"ה לילה הוה ובבריתא לא הוזכר כלל אי גדולים אי ביכוכים והרי התוס' במגילה שם ובר"פ כתבו דר"י ור' יוסי מחולקים בקרא דבקמיה למר ביכוכים ולמר גדולים : ועיין פכי יהושע שבת ל"ה דמקרא דבקמיה י"ל לאחת הכוכבים הייכו שכים ולמ"ש גם זה מ"ש יע"ש : ואמכם למ"ש בגמרא מקלמי ומקשכי משמע דראיה לומר דקודם ל"ה יאמא הוה וא"כ שפיר כתבו פ"מ ופ"י ורש"י ה"פ שאין היום כלה בל"ה אלא מקודם : וי"ל פירש"י שהיום כלה עפ"י פירוש התוס' דמגילה וא"ה יבואר במקום אחר :

אמר

אמר הכתוב העולם פוסקים יש מהם יודעים מעריהם ויש מהם מסברת הכרם ובאלו לא יהא קלקי עמהם וחכי העכי לא הא לא אית ביה ע"כ לרשום בקבלה אולי לזכה לפרשה במ"ל לרלוי :

כללא דעכיכו ושאלה והזכרה ועלה זיבוח ועל הנסים וכדומה אם הוא מדברים שמוזר לרלא אם טעה כל שסייס אותה הברכה אין לומר שם עוד • על דרך משל בליל ר"ח אז מזכיכה אם אמר בא"י אעפ"י שלא אמר שביכתו לכיון אז הטוב שמך כו' אוב אין לומר שם אחר סיום הברכה אעפ"י שלא התחיל בתחרת כלל אבל ביום ר"ח אז הזכרה שמזכירין אם סייס הברכה בא"י מקיה המתים אמר שיב הרוח ומוריד הגשם • וירלה אעפ"י ששהא קצת בכתיים כ"ז שלא התחיל אתה קדוש : וש"ץ בעכיכו שטעה והתחיל רפאיכו ה' כ"ז שלא אמר בא"י של רופא חולי כו' יאמר עכיכו ברכה בפ"ע ואח"כ רפאיכו כו' ומה שהזכיר רפאיכו ה' אין זה מזכיר לבטלה דפסוק הוא רק העיקר שלא אמר בא"י של רופא כו' • ואי קשיא הא יוכל לומר בשומע תפילה מ"מ אין זה ברכה לבטלה : עט"ז קי"ד וקי"ט ומדבריו למדכו דשיב הרוח הוא דברים שמזכירין הוא מש"ה אם סיים הברכה כל שלא התחיל בתחרת אומר שם • (דאל"ה יהיה חוזר לרלא ע"כ אומר שם) משא"כ יחיד עכיכו לאחר שסיים שומע תפילה וכן יעלה ויבוא ליל ר"ח ועל הנסים ועב"י קי"ד משמע כן מ"כ ה"ה אם שכח ולא אמר שאלה בברכת השנים וסיים בא"י של מברך השנים דאין לומר שם רק יאמר בשומע תפילה עיין סימן קי"ז ובטור סי' קי"ד כתב בשם אבי העזרי דה"ה בשאלה יאמר קודם תקע והא"ר סימן קי"ז אות ט' כתב על מ"ש הש"ע שאם קודם רלה אומר ותן טל ומטר (כי אז מדברים המזכירים הוא) שה"ה קודם תקע • ולדידי פ"ע טובא כאמור • ומש"ה השמיט המקבר מאחר כעת אין מדברים המזכירים שיוכל לומר בשומע תפילה ועיין מ"ר קי"ד אות זיין והבן • וכ"ת מטר מ"מ שייך לברכת השנים • הא הזכרת גשמים שייכים למקיה מתים ואפ"ה כתב הטעם דמדברים המזכירים הוא הא לא"ה לא : ויש לכו עוד הרהורי דברים במ"ש המקבר ברל"ד ס"ד במקום שאין מזכירין אפילו סיים הברכה ולא התחיל אין חוזר עב"י קי"ד והיה לו לומר יותר רבותא שאין אומרה שם • ועיין קי"ד וקי"ז וקי"ט ורכ"ד ותכ"ב ותרפ"ב ועיין טור קפ"ד ואתמהי שפי הלעיר יוסף כו' ואי"ה אראה לפרשה בפרטי שם :

מנהגים

א אעתיק דברי הלבוש בסוף לבוש הקור מה שהעתיק בשם הגאון מוהר"ר טירכא ז"ל • וז"ל שם בסעיף י"ג אלו יומים שאין אומרים בהם אל ארך אפים מפני שהוא תחיכה • ומלכלא יעבך ה' ביום לרה שיומים אלו לאו ימי לרה ניכהו • וק"ו שאין אומרים בהם תקכון • כל יום טוב ושבת וערב פסח וערב יום הכפורים וחכוכה ופורים • אפילו פורים קטן דאדר לאשון שגם הם ימי משתה ושמחה וגם בתשעה באב אין אומרים אל ארך אפיים ולמלכלא ותקכון משום דאיקרי מועד עכ"ל : הרי מבואר שבשאר הימים מלבד אלו אף שאין אומרים בהם תקכון רשום וחכון והוא רשום כמו שיתבאר לקמן אפ"ה אל ארך אפיים ולמלכלא אומרים • וא"כ בערב יום טוב של שבועות וערב יום טוב של סוכות וכ"ש ערב ראש השנה וכן תענית עשר באב וט"ו

*) אומר המ"ל כן הוא בדברי המחבר במו שכתוב כאן ולדעתי בשגגה כשהוא מעלה לעיכו , וכוונתו לומר אם הוא אינו מדברים שחוזר לרלא , באשר יבין כל דורה מעצמו).

וט"ו בשבת אומרים אל ארך אפיים ולמנצח . וטעות כפל בדפוס הרבה ספרי ש"ע מ"ח סימן קל"ח סעיף א' בהגה מ"ש ט"ו בשב טעות הוא כמו שהרחה מקום לסימן תקכ"ט מ"ד דע"ב איקרי מועד שנאמר קרא עלי מועד כו' : ועתה אבאר הטעם מ"ש אלו ימים שאין אומרים אמ"ח ולמנצח יענך . הנה השמיט שם הלבוש בסוף הספר רחש קודש שאין אומרים אמ"ח ולמנצח ובלבוש מ"ח סימן קל"ב סעיף א' כתב וז"ל דאומרים למנצח יענך קודם ובא לציון גואל ומסיי שנתקן על הארה (רלוכו לומר ובא לציון תקנו שפ"ח גזרה המלכות שלא לומר קדושה כו' מש"ה אומרים קודם יענך כו') ומה"ט אומרים למנצח אף בימים שא"ח תקנון מפני דשייך לסדר קדושה קוץ מר"ק קנוכה ופורים וע"פ ועי"כ יע"ש : והשמיט בכאן ט' בשב : ואנוש לפרש על הסדר הזה שכתב הלבוש בסימן קל"ב : רחש קודש מ"ח אל אל ארך אפיים ולמנצח יענך משום דאומרים בהם מזמי הלל גם ר"ח שיתקש עיין לבוש מ"ח קל"ח ס"ו וסימן תי"ח ס"ח יע"ש מש"ה יש לו יתרון על שאר ימים שא"ח תקנון ומפ"ה אומרים אמ"ח ולמנצח משא"כ ברחש קודש :

גם יש לומר דבר"ח בזמן שבית המקדש היה קיים היו מקריבין קרבן מוסף בו מש"ה יש לו מעלה יתירה : ומרים הוה קשיא לי ר"ח אמאי אין אסור בעשיית מלאכה כמו ע"פ לאחר מלות דאיכא קרבן יע"ש תוס' פסחים כ' א' ד"ה מקום : שוב קריתי ברא"מ ז"ל בשאורו לסמ"ג הלכות ערבי פסחים עמ' בזה הביאו ג"כ הפר"ח מ"ח סימן תס"ז אות א' יע"ש ותירץ הרא"מ ז"ל דלא יכלו חז"ל לחלוק בין קרבן בבור לתמיד למוספי ר"ח יע"ש : וזה יולדק אם נאמר דיחיד המביא קרבן מדרבנן אסור משא"כ אם נאמר מן התורה אסור כש"ש התוס' שם קשה קלת ואפשר בזמן הזה ליכא קרבן אלא כל דבר שבמכין בו' י"ל דלא רצו לגזור למוספי ד"ר ואכתי קשה דאין רשאי להתיר אף שבטל הטעם עיין רא"מ שם ועוד דמשמע דבזמן שבית המקדש קיים כמי ר"ח מותר במלאכה וי"ל דילפינן מה מצינו וק"ן מתמיה שתדיר וכליל וכו' ואמ"ה מותר בעשיית מלאכה מוחספת דגבך פ"ש כל קרבן בבור אבל קרבן יחיד ליכא למילף מיכיה דיו"ט שלו הוא וכתיב שם תזבח דאסור בעשיית מלאכה עיין ר"פ מקום שנהגו בירושלמי שם :

חנוכה אין אומרים למנצח יענך כו' ואל ארך אפיים מפני שאומרים הלל הוה כעין יום טוב עיין לבוש מ"ח קל"ח ס"ו ותרמ"ג סעיף אחד ובאליהו זוטא אות א' בשם כלבו דהוה כעין יום טוב שאומרים הלל יעש"ה ומש"ה יש לו יתרון על שאר הימים וכמ"ש לעיל :

פורים מ"ח למנצח ואל ארך אפיים הן בשבח פשוטה ואף שבח מעוברת אין אומרים בי"ד וט"ו באדר ראשון וכ"ש באדר שני עיין מ"ח תרל"ז למנצח וה"ה אל ארך אפיים שאין אומרים כמ"ש הלבוש שם . ובסוף הספר פעיף י"ג בשם מנהגים דהם יתי משתה ומשתה דאף אדר א' מלוה להרבות כו' (עיין מ"ז ומ"ר תרל"ז אות א' דבשני ימים מלוה להרבות בראשון) ועוד כראה לי הואיל ובדוב ימים אין אומרים בי"ד בפשוטות ה"ה במעוברת לא פלוג וכ"כ בשכ"ג תרל"ו בהגהות ב"י אות ב' דאין אומרים למנצח ואמ"ח בב' ימים שבאדר א' יע"ש : ובית יוסף תרל"ז סיים דיומי כם והללה כיהו יע"ש :

ערב פסח א"ח לא למוכלא ולא"ח והטעם אבאר לקמן ועיין ש"ע א"ח סכ"ט ס"ב בהגה ובסוף ספר לבוש סי"ג יע"ש וקל"ב ס"ב ובש"ע קל"ח ס"א בהגה: ולבוש בתכ"ט לא הזכירו ע"ש בא"ז: והטעם כראה לי שיום הקרבת קרבן פסח הוה כי"ט אף עכשו יש לו מעלה יתירה. ואף שהק"פ אחר חצות קרב מ"מ אף בשחרית א"ח לאוכלא דאכל מקום יש לו מעלה יתירה אותו היום: ומיהו מקום קרבן מגיגה מבואר דג"כ זמנה אחר חצות ואף שהרא"ש ז"ל בחידושיו להלכות פסח כתב תירוץ שני דמגיגה כל היום והאוכל ובשביל פסח אתיא לא הקדירו אלא מזמן שחיטת הפסח והייכו אם נאמר דיחיד המביא קרבן יום טוב אלו לרבנן אבל אם נאמר מן התורה קשה: ומכל מקום המשנה למלך בהלכות כלי המקדש פרק שני הלכה ט' תמה עליו וכתב שמקרא מפורש הוא בפ' ראה שם תזבח בערב ומוקי לה בחגיגת י"ד יע"ש שהביא בל"ש - עיין כתבי מהרי"פ:

ומן שמיאלהכירכון לעייכין דאמת בפסחים ע"א - ח' ב' ובר"י שם מוקי לה לקרא דראה בחגיגת י"ד אבל רש"י בחומש הביא שם פשטי דקרא בפסח ואח"כ הביא דרשה דפסחים יע"ש וע" ברא"מ ז"ל ועיין תוס' פסחים ע' ח' ד"ה לאו כתבו דברייתא דע"א ולבן תימא מגיגה מן התורה ודקיא שבת אבל איכא מאן דאמר דחגיגה דרבנן ולא נזכר כלל בתורה וכ"כ בתוס' חגיגה ב' ח' ד"ה אלמא וא"כ לפי הפשט לדיקן דחגיגת חרבע עשר דרבנן כדי שיהא הפסח נאכל על השובע ואין דוחה שבת א"כ וודאי זמנה כל היום מש"ה כתב הרא"מ ז"ל תירוץ ב' וכאמור: ומיהו הר"מ ז"ל בהלכות ק"פ הי"ג וה' חגיגה פ"ב ה"י סובר דחגיגת י"ד ראות ואפ"ה מפורש הוא בתורה פ' ראה מפי השמועה דקאי אחגיגת י"ד ואין דוחה שבת יע"ש - ואין להאריך - וא"מ דברי הרא"מ ז"ל יש להם מקום כמ"ש: ולפ"ז לאחר חצות דאסור במלאכה כמו אפשר מעשה חגיגה וא"ל לומר דפסח אם כשקט קודם כשר כמ"ש הרא"מ ז"ל בחידושיו על הסמ"ג שם אלא כדכתיבנא:

ערב יום הכפורים אין אומרים לאוכלא עד"א בש"ע קל"ח ס"א בהגהה ולבוש קל"ב ס"ח: ועב"י שם בשם השיבולי לקט עי"ה אם הוא יום ב' א"ח תקנוכים ובאמת יוה"כ אין כופל בימי אג"ו ולא מאכלת יום ב' עי"כ לעכין אח"א אם לא בימים שקדמו עפ"י הראיה: ועיין ש"ע ולבוש א"ח תר"ל ובש"ע עם עולת שבת השמיט לאוכלא אלא בבווכה כי א"ח לאוכלא בעי"כ ועיין ד"מ דפוס פיורדא סימן תר"ל דא"ח לאוכלא וש"ע במהגים אח"א זה לא משכחת אלא אל יוה"כ באג"ו וכבר כתבנו כן לעיל מזה יע"ש והטעם כי עי"כ הוא כי"ט לכמה דברים ואסור להתענות בו וי"ל מן התורה אסור עמ"א א"ק תר"ל אות ח' - ואביבו מלכבו א"ח בעי"כ שקל בקל ג"כ מטעם דהוה כי"ט עיין שכ"ג תר"ל אות ד' בהגהות ב"י וד"מ שם כתב דמי שכדר אלא לאכול בשר כ"א בי"ט מותר בעי"כ דהוא יו"ט יע"ש אלמא דעי"כ יש לו קדושת טפי ומש"ה א"ח לאוכלא אם כ"ל הטעם כאן:

תשעה באב אין אומרים אח"ח ולאוכלא דאיקרי מועד קרא עלי מועד כו' לבוש סוף הספר סעיף י"ג וכ"כ בלבוש תקכ"ט ס"ד ועש"ע תקכ"ט ס"ד יע"ש - ועיין לבוש תקכ"ט ס"ט במכתה ג"כ אין אומרים תקון דעליון איקרי מועד וכ"כ שכ"ג אות כ' בהגרית הטור וכ"ה מהגיבו - והשב"ג

האריך אם לתמוה על הרר דוד אבודרהם שכתב דבמנחה ט"ב יאמר תחנונים וכפילת אפיים לאיקרי מועד והיכן מצינו יום שמקצתו אומרים ומקצתו אין אומרים. והא לאין אומרין במנחה אלבכי ימים אע"ל תחנון להתם לא מפני עצומו של יום א"א אלא מפני יום אלאקדיו ומש"ה אומרים בבוקר וכן במולה אע"ל בשחרית מפני שמתת המילה ובמנחה אומרים. אבל היכא אע"ל תחנון מפני עצומו של יום אין לקלל בין שחרית למנחה. וכתב אולי הרל"ח סובר דהא דל"ח בשחרית תחנונים וכפילת אפיים לאי מקום לאיקרי מועד אלא לתנו כאבלים אז ואין לומר תחנונים וכ"ל אלא להגדיר עדת הדין כמו שהוא הטעם באבל מה שא"כ במנחה שאין כוהגין כאבלים וגזרים עכ"ל: ומכל מקום מנהגינו שאין לומר כל היום בט"ב שום תחנונים אף במנחה:

והנה בש"ע סימן קל"ח הגירסא הנכונה ט' באב שהוא תשעה באב לא חמשה עשר באב וכן הש"ג אם בהגהות הטור אות ג' העתיק ת"ב ומקצת מ"ש לאם כוונת רמ"ח דביום אע"ל אליקות ותחנונים בב' וה' הוא מנהגן לאנהגינו ולאם כוונתו ביום שאין כופלים אומרים למנלא אין כן מנהגינו יע"ש ובהגהות ב"י אות י"ב האריך ג"כ יע"ש: ואני תמה איך יאמר שכוונת הרב ז"ל בהגהה לאליקות ב' וה' והא מוכח ופורט אלבד ר"ת כי משמע קון מאלו הימים אף שאין כופלין על פניהם כמו ט"י אב וט"ו שבט ופורים אם"ה אומרים למנלא ואע"ל ומבואר הוא בדוכתא טובא ובלבוש סוף הספר במנהגים וכן הוא מנהגינו וכמו שכתבתי: ובעולת שבת סימן קל"ח אות ד' כתב חמשה עשר באב אבל חמשה עשר בשבט שהוא רק ר"ה לאילנות אומרים למנלא יע"ש: ובש"ע שם הגרסא ט' באב ואולי הוא ז"ל טוכה בכוונה לומר דט"ו באב ע"ל למנלא הוא"ל ויש בו כמה מעלות ואינו כן אלא כמש"ל: אבל בט"ן באב אף שהיו כמה שמחות עיין פ"ד דתענית מ"ח בהרש"ב. כלו מתי מדבר. ובטלו האומרים. והרוגי ביתר כתבו לקבורה. ופוסקין עליה מלכרות (ועוסין י"ט כמו שעושין סעודה לגומרה של תורה תי"ט) אם"ה אומרים למנלא ואע"ל ואי להקריבו קרבן העצים עיין פ"ד דתענית מ"ה. בט"ו באב בני זתיא בן יהודה כו'. והוה כמו ערב פסח. זה פעות דא"כ בכל הט' זמנים שהוזכרו אם יהיה כן אלא התם יחידים הקריבו לא כל ישראל ודווקא פסח שי"ט של כל ישראל הוא זה פעוט:

ולפי זה לבד אותן הימים שמנה הרמ"ח ז"ל בסימן קל"ח אומרים למנלא ואע"ל אף עי"ט של שבועות ואף עי"ט של סוכות אומרים ולא כמו שנדפס בסדורים שכל עי"ט אע"ל למנלא ולית דכדירכא לעיל וכן כתב הלבוש וכולם לא הוציאו מהכלל אלא ערב פסח ועי"כ שאין אומרים: ואף אסרו חג של שבועות אומרים למנלא. (אע"ל לא משבחת לי' דלא גה"ז עלרת) ועיין מ"ח תל"ד אות ג' דכשקל עלרת בשבת יום טבוח אחר השבת יע"ש אם"ה לא דמי לע"פ שתדיר היו מקריבין בכל ע"פ קרבנות וי"ט הוא משא"כ אסרו חג דשבועות שברוב השנים לא היה יום טבוח כלל באסרו חג כדבעינן למימר לקמן הלכך אף כשקל עלרת יום ו' וז' אם"ה אומרים למנלא הוא"ל וברוב הימים אומרים ועוד דבקיאין בקביעת דירחא ויום ½ העיקר. ואין יום טבוח כלל:

וראיתי להמ"ל פ"ו מהלכות כלי המקדש גומס על המ"ח ז"ל מה שכתב יום טבוח אחר השבת לליתא לכשאל כן מותר בהספד ותענית אף בזמן המקדש כדאיתא בקגיגה י"ז ח' ואחרנה היו לפוסקים לנאר כשאל ח"ק יום ח' דמתעכים יע"ש שהאריך: ולי ההליוט נראה דברי המ"ח כנים ואמיתים כדרכו הטוב ואחרנה משם ראיה לקשה ליה מלא אמר המקבר אלא ח"ק שבועות הא כל ז' לאחר ח"ק שרי ולדיין דהלכה כבית הלל לא היה יום טבוח כי אם בעלרת שאל בשבת (בזמן הראיה) ואז אפילו בזמן המקדש היה שרי להתעכות וע"כ לומר דהואיל ועלרת יש לו תשלומין כל שבעה גם בלא היה עלרת בשבת היה יום טבוח אחר השבת משום הכי תרי טעמא אסרו האידנא לגוס בא"ח של שבועות ולא בשאר שבת הימים אחר שבועות דמשום תשלומין לקול לא אסרו האידנא ובא"ח דיש ביה ג' טעמים אסרו האידנא וכ"ת הא בזמן שבית המקדש קיים גופו היו מותרים בהספד ותענית ביום טבוח אחר השבת כדאיתא במשנה קגיגה שם ... "ל כמ"ש הלבוש בתל"ד דעכשיו הואיל ואין מגוים הלדוקים ביניהו כותגין אסור הספד ותענית בין בשאל בשבת (ר"ל יום ב' דעלרת) כי' הרי מבואר מלבוש לאסור הספד ותענית בא"ח שבועות אף כשאל ח"ח בא' בשבת וכאמור: אמנם דברי הלבוש שם לריך עיון ושוב הדעת מה שכתב ליום טבוח אחר י"ט לפי שאין ראיה וקגיגה לוקח י"ט ובשסק וסוכות הקרינו בקזה"מ זה לבית שמאי והלכה כבית הילל וכן פסק הר"מ ז"ל בפ' ח' מקגיגה ה"ח יע"ש ול"ע. ולפי זה ר' עלפון לאסר להו בהספד בקגיגה י"ח ח' - ע"כ בבית שמאי עדיד ובמ"ש המ"ל שם אף לדוקא הוא ועיין ברכות י"ח ח' אמר ר"ט אני הטתי כדברי בית שמאי כו' ועיין יבמות ט"ו ח' ורש"י שם ר"ט מתלמידי שמאי היה אם כן אין זה לוקא אלא הכיקום לספור בא"ח אלא אל ביום ח' ומיהו לדידן עכ"פ אסור להתעכות בכל ח"ח משום דז' ימים תשלומין וגם אם היה אל עלרת בשבת היה יום טבוח א"ח וכאמור: ועמ"ח שם אי אחר ח"ח שרי בתענית ובשם תכ"ט אות ק' יע"ש והכה בר"ה י"ט ח' - יום טוב לסכיהם ולאחריהם מותר - וע"כ משאר יום טוב חוץ שבועות ומיהו י"ל אחין ראיה משם - ואין להאריך:

השכנה"ג ח"ק תל"ד בהגהות הטור אות ו' בשם הגהות מהרי"ל שא"ח למכלא בערב יום טוב ובאסרו קג ומכהגיהו אלא לאחרו אפילו בשאר הימים עכ"ל הבה מ"ש מוכהגיהו הוא מוכהג השכבה"ג במ"ש בקל"ח בהגהות ב"י אות י"ב כל יום שא"ח תקבון ח"ח למכלא ואח"ח אבל מוכהגיהו בבר כתבאר ואין לזוז ממ"ש רמ"ח ולבוש בשאמן מקומות לאח"ח ולמכלא אומרים בכל יום שא"ח תקבון חוץ מר"ח חנוכה ופורים גדול וקטן וע"פ ושי"כ ותשעה באב:

והוי יודע מהרב ז"ל בסימן קל"ח ס"ד כתב שבאבל ותקן ומילה אין נופלין על פניהם - ולענין אח"ח ולמכלא לא ביאר בשום אלה - והמה מסתיות רמ"ח משמע דאומרים אח"ח ולמכלא ותמכם המ"ח אות יו"ד בשם ב"י י"ד שב"ג בשם כל בו שאין לומר ועייבתי בכל בו ה' אבל סימן קי"ד בסופו וז"ל בתפלה של חול ח"ח תחנה ולמכלא ושיר מזמור ובערבית שבת אין אומרים ברכה מעין שבע ולא במה מדליקין עכ"ל מבואר שם דתקיכה הייכו והוא רשום ותקנון ולמכלא יעבך ושיר מזמור לאמף אין אומרים בבית האבל - ועיין לבוש קל"ח ס"ד הטעם בב"ח משום דמלה"ד מתוקה עליו משמע הא

למכלא

למנכלא אומרים ולטעם והפכתי תגיבם לאבל שהוא כתג. ח"ת כל מה שת"ח בי"ט ועיין מליהו רבה שם אות ט' הכריע מדעתו שיאמרו למנכלא בבית האבל אבל האבל גופו לא יאמר אותו יע"ש: ומ"מ הואיל ומפורש בא בכלבו שלא לומר למנכלא ועכ"ז י"ל שע"ו והא"ר הקשה דבריו אהבדי ותי' בדוקק דשם אחירי בלמנכלא יע"ש. ומאחל אחך אמים לא הזכירו כלום וירמה דקד דיבא אית ליה עם למנכלא יעכך: וכבה"ג בהגהות הטור מנהג קונסטנטינא לומר ואני זאת בריתי אבל ח"ת יעכך ביום כרה בבית האבל יע"ש ומאח"ת לא הזכיר. ואני זאת בריתי האבל בעלמו אפשר לא יאמר אותו: כתב בא"ר שם האבל לא יאמר ויהי נועם במ"ש בעשי"ת יאמרו אביהו מלכנו בבית האבל עכ"ל. ואם יאמרו סליחות בבית האבל כמו בד" לומות וכדומה בב"י קל"ח בשם אבודי הלקט משמע שא"ת בבית האבל שוס תקנונים וידוים משמע אף סליחות משא"כ ברית מילה הטעם שקיבלו מלות מילה בשמחה מכיחין מקלת שא"ת והוא רקוס רקוס וקנון ואומרים מקלת דהייכו סליחות משא"כ אבל לאיתקש לגג ת"ה ה"ה לאין אומרים סליחות אבל לטעם הלבוש בב"ת יש לומר דאומרים סליחות: ומיהו למ"ש השב"ג בתקנ"ט בהגהות ב"י אות כ' אלהרד"ת שא"ת בט"ב שקרית תקנונים שם כאבלים ואין לשאול תקנונים ה"ה בבית האבל ת"ת סליחות. ומ"ש בא"ת תקנ"ת דהאבל ילך לביה"כ עד"ה לומר סליחות אין ראיה הא"כ כשבא לבהכ"נ אומרים רקוס וקנון ושאני ביתו מבהכ"כ כמ"ש השב"ג בקל"ת אות ט"ו דקתן כשבא לבה"כ ת"ת כו' דהכל נגרדין אחריו משא"כ אבל ועוד דווקא בבית האבל מדת הדין מתוקה יע"ש. ומה שתמה השב"ג בתקנ"ט על אבודרהם שכתב לומר במנכלא תקנה אלא הב"י בקל"ת כ"כ בשם אבודי הלקט דבט"ב אין נופלים ע"פ דאיקרי אבל ואיתקש לגג אבל במנכלא הואיל ושעת נחמה הוא נופלים ע"פ הרי מבואר טעמו ובד"מ כתב שם שאין נופלים במנכלא וכ"ה המנהג: ומ"מ נראה שא"ת סליחות בבית האבל ועמ"ש לקמן:

ודע דט"ב שאין אומרים תקנונים אף שבדקה ליום ת' ת"ת וכ"כ המנהג. ובאבל אע"פ שהאבל בעיר אחרת ת"ת בביתו שום תקנונים ול"ת במקום שמת שם המת. ועשב"ג בתיבוק שמת אביו קודם שבולד שא"ת תקנונים שם בקל"ת בהגהות ב"י אות ת': וי"ל דדוקא כשמתפללים במקום שמת שם המת משא"כ במקום אחר ויש שם אבל קטן אפשר לאומרים תקנונים ול"ע בזה:

שוב ראיתי בט"ז י"ד שפ"ד אות ת' הרב ר"ת היה אבל בזמן בה"ב והתפללו סליחות אבלו וגלל ס"ת עכ"ל בשם הפרישה והב"ח שם הביאו ג"כ אלמוא לאפילו סליחות בה"ב אומרים בבית האבל כ"ש שאר ת"ל דלא כמש"ל אף שבב"ר בא"ת קל"ת קלת לא משמע כן ודאי דבדי הט"ז ראוי לסמוך שהשם מפורשים ומב"י אין הכרע: עוד ראיתי מבאר היטב ח"ת קל"ת אות יו"ד בשם הט"ז י"ד שע"ו דאם אין אבל במקום שמת המת ומתפללים שם אומרים תקנון וכ"כ הבית לאפ יהודא בי"ד שם ולא מלאתי בט"ז שם מזה. ובא"ר ת"ת קל"ת אות ט' כתב ב"מ במתפללים במקום המת ואין אבל לטעם הלבוש דמדה"ד מתוקה ת"ת תקנון ולטעם אבל איתקש לגג כיון שאין אבל אומרים וכתב אפשר דאין מדה"ד מתוקה באין אבל ולא הזכיר כלל מי"ד שע"ו ולדיבא ל"ע גם בזה:

אא דת"ת תקנון בבית האבל כל ז' היינו ז' שקרית אבל ערבית אע"פ שמתפללים בבית האבל אומרים תקנון כ"ל וכמדומה שכן המנהג הואיל ומקלת

היום

היום כולו · גם שמע שמועה קרובה לנוהג לגילות ח"ל תקנון ל"מ לטעם לחיתקע לגו לפילו לטעם הלבוש מה"ד מתוקה עליו כל שנעה לפ"ה ח"ל תקנון בשמועה קרובה כ"ל וכמדומה שכ"ה המנהג שלא לומר לף כה"ג :

החן אם לומרים אלו אח"ל גם מזמור למנצח יענך ושיר מזמור לאסף נראה לי דהתקן גופי' ח"ל אח"ל שים בו קטלקו ויענך ה' ביום צרה ולדידי' כל שנעת הימים י"ט אלו פשיטא שאין לומר גם שיר מזמור לאסף ח"ל אלו מחקר די"ט שלו הוא משא"כ אם הולך לביה"כ במקום שהתקן בת לביה"כ ביום קודמו או כל שנעה נראה דכ"ל ח"ל אבל אח"ל ולמנצח יאמרו הקהל ולא הוא דכולי האי אין מבטלין הקהל בשבילו : ולענין כה"ב ושאר ת"ל אם יאמרו סליחות אלו הכה השכ"ג בקל"ח אות כ' משמועתו דקאי אם אחם הולך לביה"כ בת"ל דא"ל תקנונים ולענין סליחות אין הכרעה ומיהו יראה ולאי לביה"כ לומרים סליחות ואלל התקן ל"ע והתקן גופא יראה דא"ל סליחות כל שנעה וכמו שיתבאר לקמן אי"ה ועיין א"ר אות י"ג יע"ש :

מילה הכה בי"ד סימן רס"ה סעיף י"ג מבואר דסליחות אומרים : ובהג"ה אם דאא"ל אומרים ובש"ך אם אות כ"ל דאומרים למנצח יענך אלא לערת ליכוקת ויש בו ט' פסוקים כמו' תקשי העיבור יע"ש : ושיר מזמור יבואר לקמן בדין שיר מזמור לאסף כי אם בימו : וק"ק לי דבא"ת קל"ח ס"ה כתב מילה בתענית ליבור משמע אף בה"ב או תענית אסתר ובי"ד אם סי"ג כתב מילה בת"ב הכתובים משמע ארבע לומות ותו לא וכמדומה שמהגנו בכל תענית שאומרים סליחות אף שים ברית מילה אומרים סליחות : ומ"מ נראה לי דזה לענין הלבור שאין מבטלין בשביל המילה הסליחות דמכיקים מקבת ולא הכל כמ"ש הב"י בא"ת קל"ח בשם ש"ל אבל בעל ברית כ"ע הוחיל וי"ט שלו הוא לכמה דברים אם יאמר ויבויס וסליחות ואא"ל ולמנצח ג"כ לא ידעינו אם יאמר הבעל ברית :

והנה מילה כתב רמ"א בא"ח קל"ח ס"ד דאם המילה בביה"כ אחת אז אומרים באחרת ועמ"ש : ואעתיק מ"ש האלי' רבה שם אות יו"ד דבעל ברית המתפלל בביה"כ אף שאלין בבית הקורף א"ח בביה"כ תקנון כמ"ג : בן שפקה שכיסול לשמוכה א"ח תקנון כ"ל השכ"ג בהגהות ב"י שם אות י"ט ובכ"ג בהגהות ב"י יע"ש : ועיין יורה דיעה סימן רס"ז ס"ח איזה יליד בית ומקבת כסף כיסול לא' אז לאחד ולמ"ז מילת גר*) כמו אומרים תקנון וכדומה : וא"י טעם כבון בעת למה בכיסול לאחד דאומרים תקנון ואולי יש לחלק בין מילת עבד דאומרים כשכיסול לאחד משא"כ מילת גר (בשכים הקדמונים) דישראל גמור הוא א"ח תקנון וכן כ"ל : בן מאזר כתב בא"ר שם דאפשר בן מאזר ג"כ א"ח תקנון יע"ש : ולענין שאר בתי כנסיות העלה שם בברכא הכל גרירין אחר ביה"כ היסכה יע"ש וה"ה כל מקום כמנהגו ולפ"ז אם אלין בבה"כ הגדולה ומתפללין במנין אבל אחד ג"כ י"ל דאין אומרים אבל המנין תקנון ומ"מ הכל לפי המנהג ואין להתקוטט בדבר זה כל שאין מנהג ידוע . אם כולל מהול ומטיף מוכו דם ברית כתב הבאר היטב בקל"ח בשם הלק"ט דאין נוספים ע"פ יע"ש ובראה וולאי דאין המעכבין המילה אז אלא פרע וכדומה דפשיטא דאין נוספים ע"פ ע"ר סימן רס"ה ס"ג וד' יע"ש : ולקמן בדין תקנון אבאר קתן אימת מיקרי לענין כ"ח וכן במילה וכאן אין להאריך :

*) בשכים הקדמונים

ב דרן תקנון שהוא כפילת חמס: כתב הלבוש בסוף ח"ח בכללי המהגים בעיף י"ד וז"ל אלו ימים אח"ל בהם לא תקנון ולא ביטול הדין: ולא לדקתך כשקלין בשבת: כל ימי ניסן ול"ג בעומר ומר"ח סיון עד שמיני בו ושמיני בכלל שהוא ח"ת וט' בתב לחקרי מועד וט"ו בו: ועי"ה אין כופלין ביולר ומן ט' בתשרי עד כ"ד בו שהוא ח"ת (וח"ת בכלל אח"ת תקנון עמ"ש לקמן בזה) ושמוכה ימי סכוכה וט"ו בשבט ובכולן אין כופלים לפניהם בתפלה חוץ ער"ה שכופלין לבכיו וגם בתשמורות בסליחות וערב יום כפור כופלים בתפלה אלבכיו ולא בתשמורת אלו ובמילה אין כופלין בשחרית אבל מנחה אלפכיו ותחריו כופלין ובל"ג בעומר מנהגיכו שאין כופלין במנחה אלפכיו עכ"ל: ועיין ר"ח ח"ת תר"ל וח"ז שם כתב דלא כמורה אחד שאמר שאין כופלים בעי"ה במנחה לפכיו אלא כופלין במנחה לפכיו: ועיין בכה"ל ויבואר לקמן:

והנה עגם למנהג הזה לא ידענא דמאי שנא מכל הימים שאין כופלים ע"פ שגם במנחה אלפכיו אין כופלים מפני כבוד היום אלאחריו ועי"כ דעדיף מימים אח"ל תקנון דאפילו לתפילו לתכלא ח"ל בעי"כ ותפ"ה במנחה אלפכיו כופלים ועי"ה לא קשיא לי הואיל ומרבים בסליחות בתשמורת ואין כופלים בתשמורת בלחול תקנונים ומילא במנחה אלפכיו ג"כ כופלים דלא מסתבר אלא ליחול במנחה ובתשמורת כופלים ומבקשים תקנונים משא"כ עי"כ לא ידענא טעם נכון: ומכל מקום חוץ מאלו הימים אנו אומרים תקנון אף בימים שאחר ח"ת של סוכות ועשב"ג בקל"ח בהגהות ד"י אות י"ב קשיב י"ד בשייר מפני בסח שבי ומיהו ט"ו בו פ"ם אין שם י"ט עליו ובי"ד הקרבת קרבן הוה י"ט כמו ע"פ ומנהגיכו אינו כן וגם ק"ק דמשום יחידים שהיו עושים פ"ם אין למניע לומר תקנון דהא ט' ושמיני שמבילין קדנבות יחידים אפ"ה אומרים תקנון וכמ"ש: ומה שמתה שם הואיל להמחבר בתל"ב ולבוש כתבו דאין מתענין בה"ב עד שיעבור כל תשרי דאין מתענין בתשרי ח"כ היכן מניכו יום שאסור בתעניות ואומרים תקנון יע"ש לק"מ עמ"ח תל"ב ח' דמ"מ אין קובעין תעכית בתפלה והייכו בנבור אסור להזכיר כמו שכתב המחבר בתב"ט בר"ח כיסן להזכיר בנינור הח ליחיד לדידיה שרי ותפ"ה ח"ח תקנון כל כיסן והבכורות יכיתו ח"כ ודאי כל שאסור להתענות תעכית יחיד פשיטא שא"ח תקנון גם שם כתב בחות י"ג כל היום אח"ח תקנון ח"ח למנהג ענך המנהגיכו אינו כן אלא כמ"ש רמ"א ח"ח קל"ח ס"ח: ואחר ח"ת של שבועות כופלים ע"פ ויש מקומות שאין כופלים עד י"הכפורים מפני שיש לעבודת תשלומין כל שבעה עיין בב"ב קל"ח שם בהגהות ד"י ועיין בכיתין אחב סימן רי"ב (לא הביכותי מ"ש שם הא דר"ח אמר ר' אושעיא אלא בזכר לעבין תעכית בכלל ואולי מעשה דר' ברכון קשה עיין קביה י"ד וע"ש) ואנו אין מהגיכו בן אלא לאחר אמרו חג שבועות כופלים על כניהם: ואמרו חג סוכות אין כופלים וביתשלמי קורא אותו דרה דמיעלא עיין בפוסקים והקצת אנאחר:

וראוי להזכיר בכאן דיני אחן ודיני ברית מילה: הנה בש"ע ח"ק קל"ח סי' ג' בייאר שם הרב דבמילה בשחרית ח"ח ובמנחה אף שמתפללין אחר התיבוק אומרים ובתתן כל היום ח"ל: ועמ"ח שם אות י"ב דש"ז אות יד: ועשכפה"ג בקל"ח בהגהות ד"י אות י"ו העלה דאם בא אחן לביה"כ כל שבעה ח"ח תקנון. הן אלמן שבא בתולה או להיפך ובאלמן ואלמנה שלשה ימים יע"ש והטעם דשבעת ימי המשתה כי"ט אלו. וכן באלמון ואלמנה בעיכן שלשה ימים משתה כדאיתא ב"ק דכתובות ומ"מ נראה דאם בא לביה"כ

לגיהכ"ב לאחר יום הקופה אין כל העם גרירין אחריו ואומרין תקנו ומיהו התקן ירחה דא"ח תקנון כל שבעה וכחלמון וחלמוכה שלשה ועיין בח"ר קל"ח אות י"ב בתב דלא משמעין בתריה אלא ביום הקופה ממשיכין בתריה משמע כדברי וכל יום הקופה אף בשאר שעדיין לא נכנס לקופה בשמתפללין אצל התקן כולם א"ח תקנון כמשמעות רמ"א ובסקי מהר"ח סימן פ' יע"ש ועיין א"ר אות י"ב ובלבוש ס"ד לביום הקופה א"ח בשמתפללין אצל התקן ולא יותר ועיין א"ר שם וכבר כתבתי דהאחרים אין גרירין בתריה לאחר יום הקופה אף בשמתפללין אצל התקן בביתו אצל התקן לא יאחר ז' ושלשה כמש"ל : ולעכין אחירת כ"כ אצל התקן אבאר לקמן אי"ה בעיני אחירת נדקתך יע"ש

ואגב דעסוקין בדיני תקן אכתוב מה דכתב בש"ע א"ח ס' י"ב סעיף ג' דאם כפסק א' מלילית ומתבנים לישב בלא לילית בשבת יוכל ללובשו וע"ש ועיין שבכה"ג אות ק' וט' בהגהות ב"י דהכל תלוי בלדם אם מתבנים לישב בלא טלית שרי וא"ל אין כאן כבוד הבריות יע"ש ובתקון שבת אחד לבהכ"נ ויושב בסדר ההיכל כמ"ש השבכה"ג בקל"ח שם ובולקי אם כפסק לילותיו השאי ללובשו לגדול כ"ה באיסור דרבנן בשבת במ"ש רמ"א בסימן י"ג יע"ש • ואף אם לבשו בכר ובפסק כל שמתבנים לישב כך א"ל להסירו בלא כמ"ש שכ"ג שם ומ"ש הבאר הטיב אות ק' בשם יד אהרן דאמאי נקט הרב ללובשו דבותא אשמעינן אפילו קדם ועשה בזקה כ"ה לאו דרבנן : ועיין א"ר שם ובמקום אחר אבאר עוד מזה ובספר שושבת העמקים דברנו מזה :

ובהיותי עוסק בזה ראיתי לשון הרמב"ם ז"ל פי"ט מהל' שבת הלכה י"ט והוא לדעתי קושי התבנה • ז"ל טלית המלוכלת בהלכתה יותר לבאת בר"ה בשבת ביום ובלילה שהם מנוי הבגד ואלו היה חוטי לילית משאר היה חייב היולא בה אפילו ביום השבת שאין מלות עשה שאין בה כרת דוקה שבת עכ"ל דמשמע דמ"ע שיש בה כרת דוקה שבת • וקשה הא שבת עשה ול"ת שבכרת היא ואין עשה דוקה עשה ול"ת • ולזה כתמר דה"ק דאלו היה מ"ע דלילית כרת היה דוקה עכ"פ ללאו דשבת ולא בשאר כ"ח עשה דשבת ולא היה חיוב סקילה עליו דומה למ"ש התוס' בסוף חולין בעשה ול"ת דאם יש עשה כגדו דעכ"פ אין לוקין אלא ל"ל להתם ועוד המעיין במ"ע שם יראה דבינו רולה להוכיח דבלילה מותר דאם אסור אף ביום יהא אסור דאין מ"ע דלילית דוקה לשבת • ואי"כ אפילו מ"ע דלילית כרת אפ"ה לא דקי לשבת דעשה ול"ת • ואולי לחזק העכון אמר שאפילו כרת אין בלילית ודוקק • גם הראיה שמותר בלילה דאל"כ אף ביום יהא אסור קשה דלמא ביום לאו משאר לדוקך הבגד הוא דאסור בלא לילית משא"כ בלילה • עכ"ל ר"ק בלאו דא"ר שם ובב"י שם :

גם מלכתב הר"מ ז"ל שאין מ"ע שאין בה כרת דוקה שבת דמשמע דמ"ע דשייך בשבת ג"כ אלא שאין דוקה שבת • הה סותר למ"ש הכ"ר בשם המולבי דבשבת ליכא עשה יע"ש ולשון הר"מ ז"ל שאין מ"ע כו' ודה • דאף בשבת עכ"פ חיבא מ"ע • וכפי זה נראה דמש"ה הבשלוו המקבל בש"ע זה ויש לעיין לדיקן הא מהר"מ לא משמע כן • וראיה למ"ש התוס' בינבות ל' ב' ד"ה כולהו דלילית אף בקול שוא"ת הוה יעוי"ש היטיב (ובספר שושבת העמקים כתבתי מה שיש לעיין על המ"א בא"ח ר"ג אות י"ד יע"ש היטיב) א"כ א"ש פסקא דידן דבשבת יש להתיר והבן בזה :

בריח

ברית מילה בביה"כ שעלין שם ת"ת תקנון • וכן כשמתפללין אחר התנוק בביתו בשחרית אבל במנחה דעת רמ"א דאומרים אף אחר התנוק ודעת האחרונים שלא לאומרו במנחה אחר התנוק ועיין מ"ר אות י"ח אם ברכו ברכת המזון ואח"כ מתפללים אחר התנוק יש לסמוך על רמ"א לומר תקנון יע"ש • אם בעל ברית מתפלל בביה"כ אף דאלין בבית הקורא אין אומרים תקנון כה"ג הביאו הח"ר שם ג"כ • וכאדומה שכן-המנהג :

מילה שלא בזמנה נראה ג"כ דאין אומרים תקנון • וכבר כתבנו לעיל מזה בדיני אח"ת ולמלכא יערון שם מזה :

אין כפילת אפיים בלילה במבואר בא"ח סימן קל"ח סעיף ג' • וע"ש ט"ז ביה"ש ומש"ח משקע דשאני לאחר קנות לילה מביה"ש • וע"ש במ"ח וט"ז אות ק' וט' ובא"ר שם אות ק' כתב אפשר שיאמרו רקום ותנון בלא כפילת אפיים • וכאדומה שאין נראה לעשות כן כל שהוא ובלאי לילה וכ"ע בזה •

אין כפילת אפיים אלא במקום שיש ס"ת (אפילו ליחיד בביתו) ושאר ספרים אין כופלים אלא אומרים כן רקום ותנון וכ"כ א"ר שם אות ה' : קצה ביה"כ הפתוח יש כ"ח וכן בעזרת נשים הוחיל ויש שם קלונות כופלים ע"פ ואם הקלונות סתומים במקילה וכוכית כ"ע אם לכפול הוחיל ומקילה בו ת"ד כל שרוצה הס"ת ויראה דיש כ"ח מידי דהוה אקלר ב"ה כל שהפתק פתוח אף שהרשות חקרת היא ה"ה כאן : עיין שב"ג בקל"ח בהגהות הב"י אות יו"ד בשם מטה משה דמכסין פניהם בשעת כ"ח הוא משם דבזמן בית המקדש כשהיו ישראל משתחווים היה בין כל אחד ד' אמות רחוק מחבורו שלא יתביש מחבו ה"ה עכשיו שמתחווים מכסים פניהם ולא יבול על כף יד שעווכות בתוכים שם אלא מכסה פניו בטלית או בגד יע"ש :

יש בהגין לומר ב' אח"ת ויש קצת שיכוי ביניהם וכתב הלבוש ח"ת קל"ד ס"ח וכבון לומר תחילה הושיענו (הוא מנהג אשכנז) שפירש שיושיענו מלרה שאנחנו בה ואח"כ המלכו (מנהג פולין) שילל מלרה שלא ינוח עליהו עכ"ל: והנה בבלבו סימן י"ט כתב שיאמר תחילה הושיענו כו' פי אנו מתפללין על הישועה השלימה ואח"ז והמלכו להתפלל שיולכו עתה מכל רע הביאו המטה משה ג"כ סרכ"ב : עוד הביא שם הא"מ בשם רש"ל ז"ל דכשאומר הש"ל קטאנו לריך היחוד לעמוד וא"ר שם אות ק' העתיקו והא"מ קל"ד אות א' השמיט דין ב' וראיתה דבומא פ"ז ב' אמר בר המנודי כו' ועיין ר"ן שם דמכאן שמעינן דלריך להתוודות מעומד שהליבור מתוודים להתוודות בלחש בקצרת ש"ן מש"ה קס שמואל בחבל אנחנו קטאנו ובאחר יומת השנה שאין אנו מתוודים עם הש"ן פ"ש כמ"ש השב"ג בא"ח תר"ז בהגהות הטור אות ג' בשם הקבש השלם כמהרר אליה עובדיה ז"ל ח"ב ח"ל לעמוד כשאומר הש"ל קטאנו וע"ש בשב"ג האריך ובשם תוספת יום"ב למהר"ם מבינ ז"ל יומא כ"ז ב' ומאכם מסתימת המקבר בא"ח תר"ז ס"ג גם הרב לא כתן טעם אלא דין בפ"ע שהשמיטו המקבר משמע אף בשאנו אין מתוודה עומד כשהש"ל מתוודה ואמנם הלבוש שם הוסיף וז"ל ואפילו בב שמע מש"ל לריך לעמוד שמיחוד הליבור לחזור ולאמרום עם ש"ל כו' וא"כ בשאר יומות השנה א"ל לעמוד כשהש"ל מתוודה ומש"ה הא"ח ז"ל רחה שיש מבובה בדין זה השמיטו כי כל כוונתו לש"ש לאמר הלבה ברורה ופשטות

דברי

דברי הר"ן ביומא שם חורים דווקא כשמתוולה עם הש"ב צריך לעמוד ולא כשאין מתוולה יע"ש:

ג דין אב הרקמים והזכרות בשמות בשבת: הנה בש"ע א"ח סימן רפ"ד סעיף ז' בהגה"ה כותבין להזכיר כשמות המתים ולבדך העוסקים בלרבי ביבור ואומרים אב הרקמים שוכן מרומים כו' ובכל יום שא"ח בו"ן א"ח אותו וכן בקתונה ומילה א"ח לבד בימי הספירה שאומרים אף כשמברכין ר"ח סיון אבל כשמברכין אחר ר"ח א"ח אותו: הנה הזכרות בשמות וא"ה הכל אומרים קודם אחרי ואין להפסיק בין אחרי לקדים רק יהללו לבד דהקדים קודם מוסף קאי על אחרי וכדבעינן למימר לקמן: ומדברי הר"ב משמע דכשמברכין ר"ח אב אין אומרים א"ה וכ"כ בבאר הגולה דבסיון שבעה הרבה גזירות אומרים א"ה על הגזירות שנזכרו ביולר: וכ"כ הא"ז שם אות ב' ובסידורים ברשם א"ה אומרים בכל שבת לבד כשמברכין הקודש ובר"ח וי"ט וקבוכה ושושן פורים אין אומרים אותו לבד כשמברכין ר"ח סיון וי"ח אב אומרים אותו כן מלאתי במקלת סדורים דפוס זלקווא: הנה כתבו ר"ק סיון ור"ח אב והשמיטו כשמברכין ר"ח אייר ובאמת ר"ח אייר כתב הלבוש סימן תכ"ג ס"ד דיש מקומות שאומרים א"ה כשמברכין ר"ח אייר וסיון ובא"ז אות י"ב דכן בוהגין ור"ח אב לא נזכר והם עשו להיפך לא ידענא מבטן מי יצאו הדברים: ובבאר הגולה רפ"ד כתב סיון על הגזירות שהזכיר ביולר אין ראיה דה"ה שבת א' אחר הפסק מזכירין ביולר גזירות ובשמות הקדושים: ובמ"א רפ"ד אות ק' שהיו גזירות באותו זמן יע"ש:

והנה אם אל מילה או קתונה בימים שבין פסח לעצרת עד"מ שבת בין ר"ח אייר עד שבועות לא מבעיא לי דאומרים א"ה שהרי בימי כיסן לאחר פסח אומרים א"ה אף דיום שא"ח תקנון הוא וה"ה מילה וקתונה כי מיבעיא לי מילה אחר פסח שיש תרתי ימי כיסן וגם מברכין הקודש ומילה מהו אם אומרים א"ה: עוד ראיתי בא"ר רפ"ד אות י"ג העלה בימי הספירה ומילה אומרים א"ה אף דאיכא תרתי לטיבותא דהא כשמברכין ראש קודש אייר איכא כמו תרתי לטיבותא ועדיין י"ל בשמברכין ר"ח ומילה דיש שלש לטיבותא ומ"מ יראה דכל בימי הספירה לבד ר"ח גופא אומרים א"ה אף במילה וכ"מ סתימת דברי המ"א שם: ומ"ש המ"א עוד וז"ל כשאל ר"ח בשבת א"ח אותו אבל בשבת שלפני ר"ח א"א אותו ואין מזכירין בו כשמות אפילו בספירה הנמ"כ עכ"ל: הנה מ"ש ראש קודש בשבת א"ח אותו הוא פשוט ר"ח אייר אבל בשבת א"ח א"ה וכן וכ"ש ר"ח אב בשבת שא"ח א"ה: וכ"כ הא"ר שם יע"ש אמנם מ"ש אבל שבת שלפני ר"ח א"ח אותו לא ידענא כיונו. אם לא שבועות הוא בסברים וה"ק שבת שלפני ר"ח אייר אומרים אותו והמדפיס טעה שהיה כתוב ב' אלפין עם קו א' בכל א' והוא סבור שאין אומרים אותו וכל"ל לפי דעתי: ומה שסיים עוד המ"א ואין מזכירין בו כשמות אפילו בספירה ירלה בשבת שלפני ר"ח אייר שמברכין בו הקודש כהי דאומרים א"ה מ"מ לומר אל מלא רחמים ובשומה אין אומרים בו וכדבעינן למימר לקמן בענ"ה:

והוי יודע שמ"ש הרב ז"ל כל יום שאין אומרים כ"ב א"ח אותו הייבו א"ה משמע דבכללא הוא אפילו ימי כיסן שקודם פסק שא"ח כ"ל א"ח א"ה וכן ט"ו אב אי ט"ו שנו או פורים קטן ג"כ א"ח א"ה אמנם בשכ"ג תרכ"ז

בהגהות

בהגהות צ"ו חות ד' סי"ב לעורים קטן מזכירין בשמות יע"ש ומשמע דכ"ש שאומרים ח"ה שהרי בשמונה עשרה קודם לחייר וסיון אומרים ח"ה ואין מזכירין בשמות לומר אל מלא רחמים במ"ש בש"ח בסימן רפ"ד חות ח' בשם הגמ"כ ועייכתי בתנק"כ עה' מקהל שנין בסוף לעכרת חות ל"ק כתב על מ"ש בשונהגים בשבת שמברכין המזונות אומרים ח"ה בין בפסח כו' סיום אבל אז אין מזכירין ר"ל הזכרות בשמות המתים אלא הזכרות עדוק מח"ה וא"כ בפורים קטן שמזכירים בשמות כ"ש שאומרים ח"ה :

ודע דהל"מ בסימן הרפ"ה הביא בשם מהרי"ל כל ד' פרשיות אין מזכירין בשמות וכיון שאין מזכירין בשמות הביא ח"ל מי שביקר של קהל חלה מתחילין אשרי ונזכרה אומרים לו"ק עכ"ל והמ"ל בתרפ"ה חות ח' העתיק זה והשמיט מ"ש ח"ל מי שביקר של קהל ומתחילין אשרי וכבי הנראה דל"ה ר"ל בד' פרשיות רק הזכרות בשמות אין מזכירין כמו שבת שלבכי ר"ל חייר וסיון שאין מזכירין בשמות ואפ"ה אומרים ח"ה : ורחיתי בעולת שבת סיום רפ"ד חות ד' הביא בשם מהרי"ל הלכות ר"ל בשמונכין ר"ל אין מזכירין ג"כ בשמות רק אם נקבר באותו השבוע ובתב עוד בכל כיסן וד' פרשיות אין מזכירין בו בשמות ומדברי הרב לא משמע כן יע"ש : ואי' על מה בתבוון בש"ש דמהרב לא משמע כן והל"מ בתרפ"ד נוכח הביא הא דד' פרשיות ואי על מ"ש דכל כיסן אין מזכירין בשמות והרב בתב דביומי הסגירה אומרים ח"ה אבתי אפשר דאין מזכירין בשמות ועמ"ש רפ"ד חות ח' הביאותיו לעיל ומ"ש הרב כל יום שא"ל לו"ן ח"ל אותו דהיינו ח"ה משמע אבל בשמות מזכירין . ז"ל דאפשר לכ"ש שאין מזכירים בשמות ובלתמרן ובלבוש רפ"ד בתב להביא כל יום שא"ל לו"ל אין מזכירין בשמות וא"ל ח"ה יע"ש ותיהו האי בללא שבתב הרב כל יום שא"ל לו"ל ח"ל ח"ה הוא לאו דוקא דהא איכא יום שלפני חנוכה וכן ט"ו אב אז ט"ו שנט שאלו ביום א' הא"ל לו"ל בתוכה בדבריכן לומר לקמן ואלו ח"ה והזכרות בשמות אומרים בשחרית דהא אלו אל בחול היה אומרים בשחרית תקון וה"ה דאומרים בשבת בשחרית ח"ה ומזכירים בשמות והה בשנו (בחוכן שאין לי אבר ברור בזה ובמדומה שהמקבל ערק בפורים גדול ב' ימים ור"ל ותנוכה ובשמונכין הקודם (לבד ר"ל חייר וסיון ו"ל אב) אז אין מאלו אומרים ח"ה דהיינו ט"ו אב וט"ו שנט וימי כיסן אף קנדם הפסח וכן ד' פרשיות אומרים ח"ה והזכרות בשמות דהיינו אל מלא רחמים לא יעלנה אי אומרים אז לאו באלו הימים ול"ע ח"ר תרפ"ה אות י"ל בהגמ"כ ח"ה אומרים ונד' פרשיות יע"ש עמ"ש בתגילה כ"ט ח' : .

ודע בכל בעם שקורין כל הנכור (אז עשר תעשר) מזכירין בשמות אף בי"ט כמ"ש הלבוש סימן ת"ל סעיף ט' ובלם בעמים בשבה קורין עשר תעשר ביום ה' של פסח ופה' של סוכות וג' של שבועות ומזכירין בשמות ואומרים ח"ה והטעם בלבוש שבפ' זו בתוב אם בתתת ידו בודרין לדקה בעד המתים ג"כ ויוה"כ ג"כ הואיל ויום הדין הוא מזכירין בשמות המתים : ויש לעיין אם ים מילה באותן הימים אם מזכירין בשמות המתים : ובי"הכ אמנוחר אף שם מילה עמו' תרכ"ח סעיף ב' בלבוש בתב לחול בין יוכר לחוסף אחר קריאת התורה בעת שמזכירין בשמות אלא בלטרך לעבכ זמן מה מיום משום המילה יע"ש : אלמא מזכירין אע"פ שם מילה ורראה לי אף בה' של פסח וסוכות וג' של שבועות הדין כן אף שם נאלק בין ו"הכ דיום הדין הוא כו' ע"מ ירחה כן :

ועל

ועל מ"ש רמ"ח בח"ק תרכ"ח לעול אחר אחרי קשיא לי ממ"ש לעיל דאין להפסיק בין אחרי לקדים דעבלי קאי ולמה נפסק ביומ"כ במילה: כן שוב קשיתי בח"ר סימן תקכ"ח אות ב' הרגים בזה ול"ע מ"ש הבאר היטב בסימן תרכ"ח אות ג' אם חל בשבת אומרים יום ליבשה: ועיין בח"ר סימן תרכ"ח אות ב' כתב שכהגין אנא לומר יום ליבשה אח"ח הלל ביו"הכ ולפ"ז ה"ה בר"ה ויבואר לקמן בעו"ה:

אם חל ט"ב בשבת וכדקה כתב ח"ר סימן תקכ"ד אות ק' וי' דו"ל ח"ה דהוי' כמו קינות יע"ש שהביא רמו' מט"ז ומאחר פוסקים ומעשיהן דכלל דכל יום שאין אומרים בו"ץ אח"ח ח"ה הוא לאו דווקא ומ"מ לא מלאתי מפורש זה לענין אחר יומם אח"ח תקנון אם אומרים ח"ה ומבר כתבנו לעיל מזה:

ד צדקתך צדק

מבואר הוא בח"ח סימן רכ"ב ס"ב וח"ל ואם חל בו ביום שאנו היה חול לא היו אומרים בו במנחה כ"א אין אומרים לדקתך עכ"ל: מלשון זה ירחה דה"ק שאנו היה חול ולמקרתו ר"ח וכדומה לא היו אומרים במנחה כ"א כמבואר בדיני תקנון שוב ח"ח בו"ל בשבת דאי לומר שקל בשבת גופא ר"ח וכדומה לא הי"ל במנחה שכל היום אח"ח בו תקנון אלא כמ"ש: ועמ"ש שם אות ד' כתב וח"ל במנחה כו' אפבר חל יום שלאחר יו כמ"ש תרס"ו גם התחל זוקף המעות מע"ש ומנחה ולמעלה עכ"ל: ירלה דיום המחרת אח"ח כ"ח והה"ה במנחה שלפניו אח"ח כ"ח ובשבת אח"ח בו"ץ ורחיה מסימן תרס"ו ס"ח דמוליח כליו ומנחה ולמעלה וכן חבל ע"ש ומנחה ולמעלה זוקף המעות אלא מומנחה ולמעלה אשוב כיום המוקדם וב"ה בכל בו סימן מ' בשם הר"ש וכ"ה בטור כשאחון מתנה ביום ראשון אח"ח בשבת בו"ץ (ובכ"ח עם הטורים לפום פ"ם דמיין חסר אורה אחת) ותמהני ממ"ש הכה"ג בהגהות הטור אות ג' האריך לפרש דברי המחבר בש"ע שכוונתו שאם יום ר"ח וכדומה בשבת גופא הוא לאין אומרים וא"ח דא"כ אלא מנחה אין לו פירש והכלל דבון כשאל יום שבת שאנו היה חול לא היו אומרים במנחה מתקון מחום יום שלאחריו וכ"ש כשאל ר"ח וכדומה גופא בשבת אח"ח בו בו"ץ וכן מנהגינו ועיין מש"ל בזה: והנה המחבר בחלן סימן ת"כ פסק דבר"ח אומרים לידוק הדין וכן בי"ד סימן ת"ח ס"ו פסק המחבר לאומרים כ"ה יע"ש ואפילו הכי י"ל דמולה בר"ח וכדומה שאל בשבת אח"ח בו"ץ דשאני ל"ה שהוא שבת והולמה להש' כמ"ש הטור בי"ד ת"ח אם מחל"כ בו"ץ שהוא ל"ה מעיתת מזה כו' אח"ח בשבת שאל בו ר"ח וכדומה וכמ"ש לקמן עוד בזה:

וזה לשון המנהגים בהלכות שבת אם חל יום כו' כגון ר"ח ויו"ט וט"ב ותענוכה ופורים אפילו אם חלו ביום א' אח"ח בו"ץ: ובשם כאמר מתן בביה"כ אח"ח בו"ץ יע"ש ולפ"ז ה"ה מילה לא"ד כשמתפללין אבל התיכוק אח"ח תקנון ה"ה יאח"ח בו"ץ עמ"ש לעיל בדיני תקנון יע"ש הה לשון מעתה מזה סימן תס"ה ובשבת שאל בו ר"ח או מקוכה או י"ט או חולו של מועד אז כאחרו קג אז שבת ולמקר ר"ח אח"ח בו"ץ בלבד דמלתא כל יום אח"ח תקנון בחול אין אומרים לדקתך בשבת משעה דה"ה ט"ו בא"ב בשבת וכן ט"ו בשבת בשבת אבל שיהא ט"ו בא"ב ושבת ביום א' זה אין המקבל פסוי תכ"ח בח"ח יע"ש וזה מבוא:

וחנה בח"ח הלכות פסח סימן תכ"ט פסק לח"ח בו"ץ כל ימי כיסן יע"ש - ובסימן תקל"ד ר"ה בשבת אומרים בו"ץ ורמ"ח פסק וכן המנהג לח"ח וכן

ביום"כ כמבואר סימן תרכ"ב מ"מ לו"ך עיין לבוש תקכ"ד משפטיך תהום רבה שלא לעורר הדין יע"ש וסימן תקכ"ט ס"מ אל ט"ב בס"ב מ"מ לו"ך במנחה שבת וכ"ה בטור שם אל ט"ב בשבת חו מ"ש מ"מ לו"ך מידי דהוה אר"ח שאל כו' דט"ב כמי חיקרי מועד יע"ש וכ"כ רמ"א סוף סימן תקכ"ב ס"ב • והכה הט"ז בתקכ"ט אות מ' כתב די"ל לדוק הדין בט"ב דלא כרמ"א סוף הסימן יע"ש והביא כן בשם רש"ל בתשובה סימן ל"ב יע"ש והכה מ"ש הט"ז דכ"ש הוא בחמת חין זה כ"ש דלו"ך מ"מ וכ"ה לדעתו אומרים גם יש פעם שא"מ לו"ך ואומרים כ"ה כדבעינן למימר לקמן ולהמאבר בכל יום שא"מ תקנון עפ"י הרוב מ"מ לו"ך וכ"ה לדידה אומרים כמבואר בח"ך ובדוכתא טובא והטעם דכ"ה שבא הוא כמ"ש הטור בי"ד ת"מ משא"כ לו"ך • ויש לראות להט"ז בתקכ"ט דפסק דכ"ה אומרים בט"ב (עיין בא"ר סימן תקכ"ד אות מ' דלא כוהגין לומר כ"ה בט"ב יע"ש וסימן תקכ"ט אות י"ד בשם מט"מ שלא לומר כ"ה) ועל לו"ך לא ערער ודעתו שלא לומר לו"ך וחמתי הא טעם לו"ך שא"מ הוא דהוה כמו כ"ה והא לדידה אומרים וכ"ל דלו"ך גרע מכ"ה :

ודע בבאר היטב מ"מ תכ"ט אות ו' כתב נקוט כללא בידך לו"ך וכ"ה ורקוס ותקנון שויין המה עוד הביא שם בשם רמ"מ בי"ד ת"מ דע"ש ועי"ט אחר תקות מ"מ כ"ה אבל ער"ח וערב תכוכה אומרים אחר תקות לבוש עכ"ל : מ"ש נקוט כללא בידך דכ"ה ולו"ך שויין המה לא ידענא מי שם לו הכלל הזה וכסימן ת"ך אות מ' הביא הוא גופא דברי הט"ז שם דבל"ג בעומר וט"ו בשב ושבט לומר כ"ה • ולו"ך הכל עודים דמ"מ בל"ג בעומר ולא ט"ו אב ושבט וכמ"ש הט"ז שם דכ"ה שבא והולכה הוא ועיין טור' ל"ד ת"מ יע"ש ומ"ב ליתכהו להכי כללא : ועוד דבמקומו סומר מ"ע להאיכא ער"ח וערב תכוכה שאומרים כ"ה אחר תקות ולו"ך מ"מ כמבואר ועי"ד ת"מ ש"ך שם ובא"ר מ"מ ת"ך אות ב' כתב דמ"ק וט"ו אב ושבט מוזכר בש"ס ובל"ג בעומר גופא דווקא על גדול הדור מ"ו כמו רמ"א יע"ש • עוד כתב הא"ר שם בערב פורים אחר תקות אומרים כ"ה יע"ש וירחה לבד עי"ט יע"ש אומרים ט"ו אב ושבט בערב שלהם לאחר תקות אומרים כ"ה ולו"ך מ"מ כדכתבנא :

ה יהי רצון שאומרים אחר קריאת התורה בב' וה' כל ימות השנה כתב הלבוש בא"ח תכ"ט ס"ב שא"מ יה"ר כל ימי כיסן שהוא כמו תקנה יע"ש ומשמע כל יום שא"מ תקנון מ"מ יה"ר וכן מלאתי מבואר במנהגים הלכות ר"ח בהגהות אות ס' מ"מ בניסן יה"ר וכל שאין כופלים בו מ"מ יה"ר יע"ש והשב"ג לא ערער ע"ז : אבל מה שכתב הלבוש בתט"ו שם כל ימי כיסן אין מזכירין כשמות כתב בשב"ג שם בהגהות הטור אות ד' שמנהגם לומר הבטבות אפילו ע"פ בשבת יע"ש ול"ע לדינא כי כראה שמנהגיהו כמ"ש הלבוש שלא לומר אל מלא רחמים בכל ניסן וכל יום שא"מ תקנון אין מזכירין ועמ"מ רפ"ד אות מ' דשבת שלבני ר"ח מייר אומרים מ"ה ומפ"ה אין מזכירין כשמות יע"ש • ועיין בי"ד בש"ב סימן רפ"ה אות כ"ד במילה מ"מ יה"ר שאחר הפ"ת בשם מנהגים • יראה לי דה"מ אתן כשמתפללין אבלו בב' וה' שא"מ יה"ר שהוא כמו תקנה וכפי הכראה יה"ר שוה לרקוס ותקנון וכל הימים שא"מ תקנון מ"מ יהי רצון וה"ה אתן ועמ"ל בדיני תקנון ועיין מ"ב סימן קל"מ ואין להאריך :

אבל

ו אבל אם רשאי להתפלל בימים שא"א תקנון עי"ד סימן שע"ו סעיף ד' לא כהנו להתפלל התבילים בשבת וי"ט ובא"ר א"א סימן תקפ"ב אות כ"ב התיר בימים שא"א תקנון להתפלל אבל ורחיה כו' וכמ' ים כוחלין כתב להליא דבימים שא"א תקנון וכן ר"ק ותכוכה במכתה ומעריב שרי לבל בליל ראשון דתכוכה אין מברך הכירות דאומרים שהתיכו דים שמקה וכל יום שים הלל אין מתפלל שחרית ומוסף יע"ש ועיין מנהגים הלכות יוה"כ בהגהות אות קנ"ה וז"ל אבל תוך שבתו אפילו מזן קבוע אסור להתפלל בשבתות וי"ט כיון דאפשר באקר ואין לברך ברכת מתנים אפילו לבתו כו' ותשובת מהרי"ל אין להתפלל בבוקר שים בו הלל כו' אין לאבל לברך כירות ליל ראשונה דתכוכה שאומרים שהתיכו וכל הקהל בשמקה יע"ש : והנה משמע דאיסור ים בשבתות וי"ט לאבל תוך שנה על מנ ואם ותוך שלושים לשאר קרובים להתפלל ומרמ"א בי"ד שע"ו ס"ד כתב דאין איסור אלא מנהגא ועש"ך שם אות י"ד דעב"פ בר"פ ויהו"כ עפ"פ איסורא איכא היכא דאיכא כיולא בו יע"ש :

והוי יודע דבי"ט ושבת איסורא איכא כפי הנראה מהגהות מנהגים שם אם עכ"פ איכא מנהגא שאין מניחין לאבל תוך שנה אם אלשים להתפלל ירחה לי דה"ה אול המועד דאין לאבל להתפלל דשאני אה"מ דהוה בכלל מועדים ועיין מ"ש סימן תל"ב במ"א אות מ' דאין לומר הרקמן י"ט בא"ה אלא מיקרי י"ט מ"מ בכלל מועד הוא ויש שמקה יתירא ועיין מ"ש ה' תפילין סימן ל"א ובמכתות ל"ו ב' יאמר י"ט ושבת וכו' ואפ"ה פסקו שם רוכם דא"ה אין מניחין תפילין אלמא לכאורה אה"מ בכלל י"ט הוה יע"ש בתו' ובב"י שם ו' מ"ש בשם הזוהר :

ואגב גרמא ראיתי להזכיר מ"ש רמ"א בא"ח ת"ל סעיף ג' אבו אין כוהגין לומר כלל בי"ט ובא"ה ועט"ז אות ב' ובמ"א שם תמהו דמנהגיכו לומר מקרא קודש יע"ש והנה הרב אפשר דקאי על עבודה יעלה ויבא בין י"ט ואה"מ אין אבו אומרים ביעלה ויבא כלל מקרא קודש וכן המנהג רק באתה בחרתנו בשחרית בי"ט ובמוסף אש"מ אומרים מקרא קודש . והמעיין בטאו"ח תפ"ז ות"ל ותקפ"ב ירחה מבואר דעת הטור כדב. האי אלא שמוסיף אף במוסף מ"א מקרא קודש יע"ש ומנהג ספרד לומר בי"ט שחרית ומוסף את יום טוב מקרא קודש ובקש"מ מקרא קודש אף ביעלה ויבא שבעבודה אלא שהרב ז"ל כ' מ"א כלל אלא כלל לא דק בזה וזה שכתב הב"ח ז"ל שהעתיק לשון הטור ולא דק בליבא אבל הדין דין אמת שאבו בכי אשכנז כוהגים היום לומר באתה בחרתנו בי"ט שחרית ובש"מ מוסף באתה בחרתנו ותתן לנו כו' את יום חג הסוכות הזה זמן שמחתינו מקרא קודש כו' וביעלה ויבא בי"ט ובש"מ מ"א מקרא קודש : ומ"ש רמ"א בתפ"ז עיין לקמן סימן תל"ב לאו אמקרא קודש שבאתה בחרתנו כתבתיו אלא לומר דביעלה ויבוא מ"א כו' ואבי אמה על מנהגיכו זה דהוא דלא כמאן דבכי ספרד משמע אף ביעלה ויבא אומרים דש"מ והטור הקשה לרב האי למה אומרים במוסף ותי' הב"י דכבוד היום בקרבן אומרים כו' משא"כ לומר באתה בחרתנו ולא ביעלה ויבוא למה גם מ"א יום טוב מקרא קודש אלא מקרא קודש דלא כמאן : והוי יודע דבמס' סופרים שהביא המכב"ג בסימן תקפ"ב בהגהות הטור אות ק' כתוב בע"מ וז"ל פרק י"ט הלכה ג' בפסח בתפלה וכוס לריך להזכיר בי"ט . מקרא קודש הזה ובקה"מ יום חג אלוהי כו' והמכב"ג כתב שם דה"ה בא"ה אומר מקרא קודש אלא אשום שביעי בקיט לה יע"ש שהאריך עכ"פ תראה שא"ש

הטור

הטור ח"ק הקפ"ב מנהג ספרד לומר בי"ט את י"ט מקרא קודש מג פלוכי ובפ"ה יום מקרא קודש כו' והכי איתא במסכת סופרים בתפלה וכופס כריך להזכיר י"ט מקרא קודש כו' ע"כ הגירסא אלו במ"ס איכו כמו גירסת השבב"ג אלא בי"ט אומר י"ט מקרא קודש ובפ"ה אין אומר י"ט אלא מקרא קודש כו' : זעיין ב"י סימן תל מ"ש על רבינו האי דמש"ה במוסף אומר מקרא קודש שקרבן לכבוד המועד הלכך מזכיר כדרך שמזכיר בי"ט ומימרולת לשונו ירחה דשאלה לרב האי רק ביעלה ויבוא בפמ"ר בעבודה (ולפשר ה"ה בי"ט ביעלה ויבוא) אבל באתה בקרתכו אומר מקרא קודש בי"ט שחרית וה"ה מוסף מש"מ ו"ש כדרך שמזכיר בי"ט לאי כמה שכתב הב"ח שם דרב האי באתה בקרתכו שחרית י"ט אין מזכיר מקרא קודש כ"ל במוסף הן י"ט והן מש"מ והטור הקשה איזו חילוק יש בין שחרית למוסף בין י"ט לו אולו של מועד לא היה לבית יוסף לסיים כדרך שמזכיר בי"ט לאי"ט גופא קשיא ליה להטור והבן : ואמנם בסימן תקפ"ב כתב בשם רב האי מבואר שא"ל כלל אף באתה בקרתכו י"ט שחרית ומיהו מוסף סובר רב האי שאומרים מקרא קודש והטור בתקפ"ב אין מביא ראיה מרב האי אלא דעכ"פ בשחרית א"ל כו' ולפ"ז מנהגינו עפ"י רב האי וכפי' הב"י די"ט באתה בקרתכו אומרים מקרא קודש ולא י"ט כו' ובפ"מ אומרים במוסף באתה בקרתכו אבל ביעלה ויבוא א"ל מקרא קודש בי"ט ובפ"מ : ומיהו לשבלא דהמעבר בש"ע ת"ל עשמע דקאי אף אאתה בקרתכו ומש"ה כתב שפיר הא"ח שם דרב"ח לא דק במנהג ולבוש שם כתוב בפי' א"ל בי"ט וא"ה ותתן לנו את י"ט מקרא קודש אלא באתה בקרתכו קאי ומ"ש י"ט אי"ט קאי וכאמור ואין להאריך :

עיין מ"א ת"ל אות ח' בפ"מ ח"ל הרקמן הוא יכולנו ליום שכולו טוב ובא"ר שם אות ד' דבי"ט ושבת אין לבלול שתיהן אלא אומר הרקמן ליום שכולו שבת ומנוחה והרקמן ליום שכולו טוב אלא כפ"י כמו רלה ויעלה ויבוא יע"ש וכמדומה שב"ה המנהג : ואומרים תפלה הרקמן של שבת ואח"כ י"ט דתדיר קודם ובשבת של י"ט סוכת אומרים הרקמן של שבת ואח"כ הרקמן של י"ט ואח"כ הרקמן יקיים סוכת דוד כו' כן היה נראה לי דרקמן די"ט תדיר ג"פ בשנה משא"כ יקיים סוכת דוד כו' : עיין מ"א קפ"ט אות א' שבת ור"ה יאמר מגדול בקולם ובקול מגדיל יע"ש וכה"ג שם בשבת ו"ט יאמר מגדול ומנהגינו אף ר"ה וסימן קודש ושבת קרא מקרא עכ"ל ובפ"מ לא ידענא אם יאמר מגדול וירחה לומר מגדול דהוה כמי בכלל י"ט ועכ"פ בכלל מקרא קודש הוה ועיין תוגה ח"י א' וב"י א"ח סימן ל"א בשם הזוהר א"כ הא"ו לומר כן ב"ע :

ז ויהי נועם שאומרים במוצאי שבת ובקדושה ואתה קדוש מבואר הוא בא"ח סימן רל"ה בטור ולבוש הטעם יע"ש וכה"ג בהגהות הטור כהג בבית האבל להתחיל יושב בסתר ולא ויהי נועם יע"ש והטעם שאבל אסור במלאכה ויש לרחות דא"כ י"ט בחמלא השבוע אמאי לא יתחילו יושב בסתר דוהי נועם א"ל כל שאין ימי המלאכה אכתי יתחילו כן וי"ל : ולפשר לומר שבתקן ג"כ קלת על שמחזירין הרשעים לגיהנם ולפשר בימי ניסן אין מחזירין הרשעים לגיהנם וכן בתשרי כל שאין כפילת אפיים ומיהו מר"ה ויוה"כ קשה : ודע לכשאל י"ט ביום ו' א"ל ויהי נועם כל שאין שמה ימים שלימים כן מבואר בש"ז ובשאר אקרוכים אבל אם אל י"ט בשבת אומרים כ"כ א"ר שם אות ד' בשם מנהגים ויש לרחות פסק אחל בשבת ביום ו' ע"פ דאסור

לאחר

לחיר חנות בעשות מלאכה ובשמרית מקום שהנו שלא לעשות עפי' תס"ק ח"כ חמתי אומרים ולוחק לומר הואיל ומלאכה לצורך ל"ט שרי מ"מ כיון דמלאכה גמורה אסור: עוד ראיתי דמכל מקום אומרים כיון דאין אסור לגמרי במלאכה ופורים שהל בחמצע השנה אעפ"י שהנו שלא לעשות מלאכה עפי' תרכ"ו חס"ה אומרים ויהי נועם עיין מנהגים מנהג של מולאי שבת כ"כ דבליל פורים אומר ויהי נועם וכ"כ בש"ע תרכ"ג והה"ה בשחל ע"פ יום ו' אף שיש לחלק בין ע"פ לפורים שזה מנהג וזה מדינא:

אם חל מולאי שבת תשעה באב ח"ק ויהי נועם עפי' תקנ"ט אבל ואתה קדוש אומרים כן מבואר בלבוש שם ואף במ"ש שחל י"ט בחמצע שבוע כיון דא"ח ויהי נועם ח"ק ואתה קדוש עיין הטעם ברל"ה מ"מ בט"ב אומרים אף בשול ואתה קדוש ונעשה שא"ח ויהי נועם כתב הב' שם בשם המרדכי ח' מקום שהנו שלא לעשות מלאכה וא' לחיקרי מועד וסמ"ק כתן טעם שהוסל על הקיצת המסכן והט"ז בתקנ"ט לא הביא כ"א טעם הסמ"ק נאות ג' ויפה עשה דטעם שהנו שלא לעשות מלאכה אין מספיק דבפורים אומרים גם ע"פ ביום ו' יוביל וכלאמרן וטעם חיקרי מועד דהא מ"מ מותר במלאכה ומלאכה נתנו טעם אבולות אין ראיה לאבל וכמ"ש הב"ג ברל"ה שלא לומר בבית האבל בסוק ויהי נועם דיש לחלק טובא בינהם:

ואנכ אבאר הא דאומרים במולאי שבת מזמור אלהים יחנני וי' ומזכירין בסוקי אליהו ז"ל כמבואר בסימן רל"ה שם ועפי' תקנ"ט בשחל ט"ב מ"ש ח"ק אלקים יחנני ולא ויחן לך אחיו אתה מכיכה וסימן ברכה הלבוש שם: ואם אל מ"ש י"ט ג"כ ח"ק אלקים יחנני ולא ויחן לך והכה ויתן לך ח"ק שהוא סימן ברכה על עסק יום"ט ובי"ט אין יום"ט משא"כ אלקים יחנני ח"י לאה ח"ק ויבואר לקמן:

והא דאומרים בסוקי אליהו ז"ל במ"ש מבואר בטור והלבוש כתב שבערבי י"ט ושבת וכ"ש בשבת עלמו אחיו בא וכשבא מ"ש מתפללין כיון שאפשר שיבוא אבו מתפללין שיבוא והא דלא מתפללין במולאי י"ט כתב המט"מ בתכ"ב והביא הא"ר שם אות יו"ד דהואיל ובדקה ועוד טעמים יע"ש: והעולת שבת אות ח' כתב דבשבת אין מתפללין דלא בלבוש שכתב בשבת אין בא דלא דק בסוגיא דעירובין והכה המ"ח שם והא"ר שם תמהו עליו דבעירובין מ"ג ב' ספוקי מסקא ליה אי יש תקומין למעלה מעשרה ולאומרה חוץ לי"ב מיל יע"ש: ומיהו מלת כל שכן שכתב הלבוש קשה קלת דבעי"ט וע"ש ודאי דלא יבוא אבל שבת ויום טוב עלמו ספק הוא ולאומר: והראיתי עוסק בענין זה הרוב ה' עיכי בדין אחד שהייתי בדוק בו כמה זמנים שאגיד בעזה"י:

דין חדש בתבאר לי מש"ם הע"ע ח"ק סימן ת"ל סעיף ח' ואם הוא ספק אם הוא למעלה מעשרה או לאו אזלינן לקולא ור"ל יש לו אלפיים מקום שילא מהספיקה ועיין מגיד משנה פכ"ז ה"ג ה"ל ומבלל זה שהליכה בנהרות ויש ספק אם הוא למעלה מיו"ד או לאו מותרת שספק של דבריהם וכן התיר דבנו בתשובה והמעיין בנ"י הלכות שבת סימן רמ"ק הביא תשובה זו דמותר לילך בנהרות אפילו חוץ לי"ב מיל למעלה מיוד דספק דרבנן לקולא (ירלה בעיא דיש תקומין למעלה מיו"ד הוה ספק וי"ב מיל במיס ג"כ דרבנן אחין דומה לבגלי מדבר) ואפילו ספק אי יש גבוה י' מותר יע"ש והטעם דספק דרבנן לקולא וכמ"ש המ"מ ואמרתי הא הוה ספק ספיקא לאומרת שמא אין

אין גובה עשרה טפחים ואם תמלא לומר שם גובה יו"ד שמא יש תקומין למעלה מיו"ד וש"מ ספק דרבנן אף שם ס"ס לקומרא הוה לקולא : ועיין מ"ל פ"ק דשא"ה ה"ק ופ"י ממקוואות ה"ו ומדקלוק לשון הר"מ ז"ל שם בריש בטומאה חמורה כתב ב' ספיקות ונסיפא כתב או כו' יע"ש משמע דב' ספיקות לקומרא אף בדרבנן להחמיר וכן המ"ל פ"ק משא"ה בידד דדעת הר"מ ז"ל כן זה סותר למ"ש אה"ש והלכה פסוקה היא בסימן ת"ד וכן הלכה ח"כ ל"ע בדין זה (ועמ"ש בפרי ל"ד סימן ק"י מקודש ו' יע"ש) ורחיתי להלבוש הלכות שבת סימן רמ"ד כתב דאם ספק אמרינן סתם כהרות עומקין יו"ד וספק דרבנן לקולא יע"ש הרכיב ב' טעמים ומשמעות לשון הר"מ ז"ל בתשובה ודברי המ"מ שם ודברי הש"ע בת"ד משמיען הטעם דספק דרבנן לקולא וכדאמרינן :

עוד ראיתי להזכיר מה שכתב הש"ע סימן ת"ד לאחר י"ב מיל למעלה מעשרה לקומרא דספק תורה למ"ד תוך לי"ב מיל ד"ת וזה דעת הר"מ ז"ל פכ"ז מה' שבת ה"ח ועיין ב"י ה' שבת אבל אז"ז דרא"ש תולק על זה וקשיא לי עובא קדא דהר"מ ז"ל בתשובה הביאו המ"מ והכ"מ שם פרכ"ז מה' שבת דבכרמלית אין איסור תחומין תוך לי"ב מיל מן התורה ועיקר פטור ימים הוא דהוו כרמלית א"כ איך כתב הר"ב בסימן ת"ד בינשה תוך לי"ב מיל הוה ספיקא לחומרא והא כל רה"ר אלנו הם כרמלית דל"ד לדגלי המדבר אלין ס' רבוא נוקעין בו כמבואר : ועוד דלו ספיקא הוה אם הלכה כהר"מ או ברא"ש כל שם ס"ס בד"ת וספק א' בדרבנן לקולא כמבואר וא"כ ה"כ שמא שמא אין תחומין ד"ת כלל אף תוך לי"ב מיל ואת"ל יש שמא אין תחומין למעלה מיו"ד :

גם דברי הלבוש בסימן המ"ק דרכו כסתרה מכי שכתב דבינשה למטה מיו"ד דאורייתא גזרו בימים משא"כ למעלה מיו"ד דבינשה דרבנן לא גזרו בימים אלא דתוך י"ב מיל אמאי גזרו בימים ואולי מי שרית תוך י"ב יבוא ודאי להתיר תוך לי"ב והוה אלא גזירה מתוך שבט ע"פ הימים א"ל להבקין מדת י"ב מיל : וש"מ למעלה מיו"ד בינשה דרבנן הא ספיקא הוה : ושוב ראיתי בסימן ת"ד בסק הלבוש לאסור תוך י"ב מיל למעלה מיו"ד ע"ש : וע"ש בת"ז אות ב' עיין בזה ואין להאריך כאן :

ח שיר מזמור לאסף האומרים בכל יום תהלים כ"ג אם יש לומר אותו בימים שא"א תחנון הנה באליהו זוטא תרפ"ג אות א' אין אומרים שיר מזמור דהוא כעין י"ט אחר שאומרים בו הלל כל בו א"כ משמע דווקא שאומרים הלל הא בשאר ימים שא"א הלל אף שאומרים תחנון אומרים אמנם בכלבו סימן מ"ד בסופו כתב ק' ימים של תנוכה אין נופלים ע"פ וא"א למכלא ושיר מזמור שאומרים בו הלל ואפשר דקאי אהכל או אלמנלא דבט"ו בשב ובדומה אומרים למנלא ובתנוכה א"א משום דיש בו הוספה הלל : ובסימן מ"ה בסופו בכל בו הלכות פורים כתב הכל בו בפורים א"א שיר מזמור וי"א במקומו למה עזבתני בו' ובאליה זוטא סימן תרפ"ג אות ה' הביאו ובשם תוס' מגילה הביא דאומרים שיר מזמור יע"ש בשם כ"ג וכ"כ בת"ר אות ט' דבוהגין פ"ב לאומרו דיש בו מפלת עמלק משמע הא לא"ה כ"ע מודים שאין לאומרו בקוב מיהא אחי כללא בידך שיר מזמור לאסף שוה עם למנלא כל יום שא"א למנלא א"א שיר מזמור אבל ביום שאומרים למנלא כמו ט"ו אב ושבט עדיין ספק . וש"מ בשם כ"ג והבאר הטיב בשם ב"ק בסי' תרל"ג אות ד' לא מלאתיו בכ"ג וב"ק שהביאו זה ובתו' דמגילה דף א' ד"ה

בסק כתבו שאומרים למבלא על חילת השקר כו' ואמרו לי שהוגה כן ובדפוס ישן היה כתוב שיר מזמור לאסף ועיין שב"ג סימן תרל"ג אות ג' בהגהות ב"י אות ט' שם לומר שגיון לדוד שמזכר בו כוס בן ימיני שקול גם לו הכין כלי מות בור כרה כו' על המן גם לומר על חילת השקר יע"ש הביאו ג"כ הא"ר שם אות ט':

והנה השב"ג בא"ח בהגהות הטור אות ג' ובסימן תרפ"ד בהגהות ב"י אות א' העלה הגר"ק קול המועד ופורים יאמר תפילה שיר של יום ואח"כ השיר מענינו ובקנוכה יקדים השיר חנוכת הבית לדוד פרסומי ניסא עדיף שהוא מפורש בו יע"ש ועמ"ש קל"ב אות ד' יע"ש: ואחר התפוכת היטב בספרים ראיתי: הנה המעיין היטב בשו"ת רמ"א סימן ל"ח אות ב' הכין הוא דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ואם עד"מ בהפטרה שאם יקדימו תדיר וע"כ יקרא המפטיר הפטרה הסייך לס"ת שנייה כי לעולם מפטירין בשניה דסמוך לה וזה עדיף שיקדים שאין תדיר ולקרא בתדיר בשניה ולהפטיר בתדיר דזהו קדימתן שיפטירו בתדיר וא"כ לכאורה כ"ש הוא אם בחנוכה בהפטרה דוקין הפטרת ר"ק כמבואר בא"ח הרפ"ד ס"ג ומעשה פרסומי ניסא עדיף כ"ש לענין להקדים דיש להקדים פרסומי ניסא אמנם אין זה ראיה לענין לדקות לגמרי וודאי פרסומי ניסא עדיף להזכיר מסדי ה' הגדולים אבל לענין להקדים ממו מזמור שיר של יום ומזמור של חנוכה אימא לך להקדים תדיר עדיף כיון שיאמר ג"כ אח"כ שיר של חנוכה וכן מורים דברי המ"א בתרפ"ד אות ב' יע"ש ואמנם מש"ה המרדכי פרק במה מדליקין הביאו שם השב"ג דפרסומא ניסא עדיף אף לקדם משמע דלהקדים כמו פרסומי ניסא עדיף והשפ"ג הביא שם דברי מהר"ם מיקטין בגליון והביא הא דבה"ג גר חנוכה קודם לשל שבת יע"ש: והתעיין בא"ח סימן תרע"ט מבואר שם מעשה בה"ג דמדליקין כ"ח קודם דאי של שבת **איתסר** תו כו' וזה יורה לכאורה דאל"ה שבת קודם דתדיר עדיף מפרסומי ניסא אמנם הב"י שם כתב לדיבא ידליק כ"ח קודם דאף התוספת שאולקים על בה"ג אם רצה להדליק חנוכה קודם דאי הרי דפרסומי עדיף ואפשר לומר דה"ק דאשי דשוון המה תדיר ופרסומי אינה שירגה יקדים והב"ח שם כתב בתי' ב' דלתו' שבת תקילה דתדיר קודם אלמא לכל הכך פירושים עכ"פ הראשון בידו אלא תי' א' כתב הב"ח דלתוס' נמי לכתחלה כ"ח קודם עי"ש אמנם בר"מ תר"ט אות א' כתב על דברי ב"י דהרשב"א בתשובה כתב להקדים דוקא שבת תדיר קודם וכ"כ בתא"ו ב"ט ח"ח אלא דמנהגינו כ"ח קודם יע"ש והיינו מעשה דבה"ג דבשתא הוה קבלת שבת בכר שבת ואסור תו לאדלוקי כ"ח ועיין בתרומת הדשן סימן ק"ב יע"ש העולה מזה לדקות א' לגמרי פרסומי עדיף אלא לדקות אבל כשאינו עושין שתיהן ולאקדומי תדיר עדיף וא"כ בחנוכה ג"כ יאמר שיר של יום קודם ואח"כ חנוכת הבית כ"ל: שוב ראיתי שכל מה שנתלבטנו בזה א"ל ומפורש הוא בתו' שבת כ"ג ב' ד"ה הדר דכשיש יכולת לקיים שתיהן תדיר עדיף לקיים מפרסומי ניסא אבל לדקות פרסומי ניסא עדיף לקיימו וסיים בשם הרשב"א דמש"ה נמי מקדימין כו' הרי כדברי: ויש לכו הרהורי דברים מ"ש הא"ח א"ח תרפ"ד אות ב' דתתו' סוכה כ"ד משמע אף לדקות תדיר קודם באלו הקושיא על פסק הש"ע בהפטרת חנוכה והא מבואר הוא בגמרא שבת כ"ג ב' כ"ח וקיבוש היום כ"ח עדיף דפרסומי ניסא עדיף לקיים אלמא לדקות תדיר נדחה ומכי פרסומי ניסא (עיין בשבעה שיטות ב"ג ב' בשבת אלק אחבה"ג דבר שבת קודם לתדיר ומיהו שם כתב דעדיף ותדיר י"ל שלום ביתו עדיפות וגם תדיר):

ונוייכתי

ועיינתי בסוכה כ"ד ב' בתו' ד"ה וחמתי בלא רב ספרא הו"מ להקשות מעמע דלא לדקות לגמרי תדיר עדיף והבי בדקה וכ"ע דהתם ליכא פרסומי כיסא ומפורש בתקנות מ"ט ח' תמידין ומוספין דהתידא תמידין עדיף ובדקין המוספין לגמרי ומוספין דתידא ותמידין לאחר מספקא לן עיין בר"מ ז"ל פ"ק מה' תו"מ הלכה כ' יע"ש:

גם הר"מ ז"ל פ"ו מה' תמידין ומוספין הלכה יו"ד ר"ק אחל בשבת דוקא איר ר"ח לגמרי איר שבת וכמ"ש הכ"מ שם דלתותב ר"ח יע"ש. וא"כ חמתי תומרים תרווייהו בכל פעם. וי"ל בתקדם אין להוסוף אבל בחמירה לדיק ליה לן בה. ועיין בפ"ד יומ' מהלכה הלכה י"ג בתי"ח בר שבת עדיף דתדיר ועדיף יע"ש?

ואגב גרדא רחיתי לחתמוהי עובדא מ"ש הט"ז בהלכות חנוכה סיק תרע"ח לות ב' על מ"ש הר"מ ז"ל בה' חנוכה פ"ד. דחס אין לו אלא לכ"ח עדיף מק"ה דשניהם מדרבנן הבין אדוכינו ז"ל דק"ה דרבנן לגמרי ואחי העבי תמה דבכ"ט משבת ה"ח וה"ו מבואר דקדום היום מ"ע ומדברי סופרים על הנין לו על הפת אבל אין התורה בחמירה בלא פת ויין יצא. וכמ"ש המ"מ פ"ד דחנוכה דמל"ם הוא על הנין ול"ד יין ה"ה על הפת מד"ס ואדרבה שם מבואר עקדים לקנות כ"ח מעל יין לק"ה ומעמע הא פת עדיף מכ"ח: ואכתוב בקינור המעיין בס"ו בכ"ט ומשבת הלכה ו' אין הכרע ועיין ב"ק סימן תרע"ח דקידוש נפה לי מן התורה ומד"ס על הנין לו פת וכ"ל לבוש בא"ק סימן רע"ח ס"ב וע"ש בסימן קס"ז בא"ז לות כ"ה וע"ש ומיהו בקה"ר בשבת כ"ג ב' כתב בפירוש דכ"ק וק"ה כ"ק עדיף מטום דאפשר לקדם אריפתא הא לא"ה ק"ה עדיף דהוה ד"ת מעמע ודלא דק"ה בעינן על פת לו יין דווקא ול"ע: וסבור הייתי לומר דה"ק דק"ה עיקרו דאוריתא ועל הפת לו יין דרבנן ומש"ה כי אייתי ליה פת ויין אין לו ב"ק עדיף דאפשר דמקדם אריפתא אף דקביב ליה יין. ומשא"כ בסילקה ק"ה דרבנן שיש לו שורש מ"ה ק"ה עדיף דהיינו פת לו יין אלא דז"ל דהא כ"ק קודם ליין הבדלה (ה"ה לכל המשקים) והא הבדלה ד"ת ועל הכוס דרבנן ואפ"ה דוקא כ"ק לגמרי וכאתור ועמ' תר"ח ורל"ה יע"ש.

ודע לחלני זוטא סימן תרע"ח לות ח' החריך על דברי הר"מ ז"ל ה"ק פ"ד ומ לכו הרהורי דברים בהם אמרתי לבאר הכה שם בהלכה י"ג כתב ק"ה וכ"ח כ"ק עדיף ובה"ז כר ביתו וכ"ק לו כר ביתו וק"ה כר ביתו קודם הקשה ח"ז ז"ל למה לי כר ביתו וק"ה הא"ח כ"ק בלקה מפני כ"ב כ"ש ק"ה דבלקה מפני כ"ק שבלקה מפני כ"ב ותירץ דה"ח קודם היינו להלקה יע"ש. והוא אחר בקשת המגילה מאדון ז"ל דקוק: ואחכנס ירחה לומר בפשוטו דבגמרא מסורה כך אף לפי הרמת דאיפשטא בעיין אפ' כן סדרוס הרמב"ם ז"ל כך ומ לראות למה הקדים כ"ק קודם לקידוש היום קודם בבא י"ל: לו יאמר דבר ביתו עדיף מק"ה אפשר אף שאין לו פת ואילו בב"ק ופת אפשר מולה הר"מ ז"ל לפת קודם אף אי יהיה דרבנן ולא עקריכן תדיר מקמיה פרסומיה כיסא אלא היכא דרק מלוה ממונבר על הנין ובר"ק שבת בשבת מש"ה. קודאון בתורה ר"ח הקלה (וכיון שכן אע"ב בלקה הפטורת ר"ח מטום דמסטירין בשביה לעולם הסמוך לה והבן) לו אפשר פת ד"ת אפ"ה בר ביתו עדיף כמ"ש הר"מ ז"ל שם שהרי כמקק הש"ם לעשות שלוש בין אים לאשתו ומיירי שהכין אחר מיני הבשילין ושלוש אלא יאכלו בתוסף לו אף אחין

לו כלל מה לאכול שלום ביתו שנער ליצנ נחושך כמ"ש רש"י בשנת כ"ג ב' ד"ה שלום ביתו יע"ש וע"ש בלה"ר תשה הח שלום ביתו משום סעודה קחמר ומרש"י משמע קנת כמ"ש ועיין מ"ח תר"ק אות ב' וכלנוס משמע אף התילכת שלום ביתו עדיף לאסור להשתמש לאחרת ולאכול וכריך להתיישב בדבר : ועיין ס"ע ח"ח קס"ח במ"ח אות ט' הניח דיעות אי בת מחויב לאכול מן התורה בשנת אז לאו יע"ש .

שוב ראיתי בכללנו ה' אכל קל"ג ע"ח בנית התכל ח"ח תקנה ולמכלא ושיר מזמור יע"ש והנ"י בי"ל שנ"ג הניחו והמ"ח ח"ח קל"ח אות יו"ד הביאו יע"ש . ח"כ משמע קנת דמעשה אסור תקנה ח"ח למכלא שיר מזמור לאסף וח"כ אמילו בימים שאומרים למכלא יעבך אפ"ה ח"ח שיר מזמור וביומים שח"ח למכלא ודאי דח"ח שיר מזמור לאסף עמ"ש בלוני חפ"ח ולמכלא ואין להאריך :

ט מגן אברהם

ופרק בתה מלליקין שבהנו לומר בשנת מבואר בח"ח סימן רס"ח ס"ק ט' ושעם ברכה זו מבואר בטור ולבוש שם דבאול לא שביתי מוקים כ"ב ועוד דבאמת בתקן בחול י"ח פסוקים וירחו עיכמו במבואר סימן רל"ו וח"ר שם אות ט"ז דבחול טרולים במלחכמן וכן י"ט בחוכל כפש ומתפללין בנית שם ולא בחים לביה"כ יע"ש : ומ"ש בש"ע שם ח"ח ברכה מעין שבע בנית קתכים ותבלים שהעם דלא הוה מכן קבוע חלא דרך ערחי ולא תקנו ברכה זו אלא בביה"כ קבוע ולפ"ז אם מכן קבוע עם ס"ת כל השנה ויש שם אכל יש לומר ברכה מעין שבע ועין כלנו ה' אכל קל"ג ח' בתב בנית אבל ח"ח ברכה מעין שבע ולא במה מלליקין ובוחר לקמן : ועיין סימן תס"ז דיום ח' של פסח שחל בשבת ח"ח ברכה מעין שבע בליל המשומר הוא יע"ש : ודע דאם שם מכן קבוע כל השנה ואין שם ס"ת יש לאומרו בברכה ויו"ש בשס"ג בהגהות ב"י אות ט' שם מיירי בחקראי דח"ח בזה מסופק אם יש ס"ת אפשר אף בחקראי אומרים אבל בשיש קביעות אף בלא ס"ת יש לאומרו בתתיקה וסתיקה ובחר הטיב לא העתיק ברחוי ועיין בא"ר שם אות י"ט : וע"ח שם אות י"ד בשם רדב"ז ולבנ"ח אם אומרו בנית קתכים ותבלים אין לחקות בדים וחמת שהבנוס בתב אין לריך לומר ברכה מעין שבע בתתכים ותבלים (דלאו קבוע הוא ומכן יקיה בביתו וברכה זו תקנוה אחלה בביה"כ שהיה בשלה ולא כתבטל עתה המנהג) משמע דאי בעי אומרה וע"מ הא מיכא בשם ברכה לבטלה אוב ראיתי לא"ר שם הביק בא"ע ג"כ ובייכתיבבלב"ח בתשובה סי' קכ"ב ושם נאמר דתלוי במנהג מקומות ובמקום שיש מנהג לאומרו יקיקו במנהגם ובמקום שאין מנהג קבוע אין לאומרה ובשם ברכה לבטלה ושיים ג"כ במקום שיש מנהג לאומרה בתתכים ותבלים אין לחקות בדים דיש להם חילן גדול לחלות בו בעל אורקת חיים להרב ר' אהרן הכהן ז"ל שיאמרו כו' אבל במקום שאין מנהג ידוע אין לומר ובשם ברכה לבטלה וכן המנהג בירושלים יע"ש ח"כ כ"ש במקומינו שמנהג שלא לומר ודאי מי שרולה לומר אין מניחין אותו בשם ברכה לבטלה וע"ח ג"כ בתכוון מקום שבהנו לומר שאין לפתור מנהגם ובמבואר : שוב ראיתי שהרין עם בחר הטיב וכ"כ הע"ש שם אות ק' ועייתי עוד בשס"ג בהגהות ב"י אות ט' בשם מהר"ח ירושלמי יע"ש ובתב השס"ג דהרב"ז בפסק לומר בנית המדרש אף אחון ס"ת דקדושתו תמורה בנית הכנסת ומשמע הא מכן יקיה בביתו אף שקבוע כל השנה כל שאין שם ס"ת אין לומר ברכה מעין שבע ול"ע בזה :

והנה מגן אבות אומרים אף בשבת שאחר י"ט כמבואר בש"ע שם בשם הרב"ש

הריב"ם והיינו יום חקרון של פסח אז יום ב' של שבועות והטעם דבי"ט אלון בשדות לשמור פירותיהן ע"ם בראב"ד קכ"ב יע"ש :

במה מדליקין אומרים אותו בכל שבת כמבואר בסימן ר"ע והטעם שמוזכר בו ג' דברים כו' ע"ש בע"ז ומכהגיהו אלא לומר במה מדליקין בשבת מוצאי יו"ט ובשבת בי"ט ובשבת מוצאי המועד ושבת יום"כ : והלבוש כתן טעם דבשבת אחר יום טוב אז א"א שהי אפשר לומר עשרתם שאין מעשרין בי"ט ומשום לא פלוג א"א אף י"ט שקל בשבת אז בק"ה הוא בהגהגים הלכות שבת אות ל"ב יע"ש דק"ה ג"כ קנת כיו"ט הוא : וביו"הכ א"א כתב האס"ג בהגהות ב"י אות ב' הטעם דעשרתם א"ל לדיכול לעשר מוצאי יום"כ : והלקת הכר תלוי במנהג ואין תוכה יע"ש : ונמ"א אות א' הביא בשם מנהגי מהרח"ק שאם איתר לבוא כו' ומש"ה שבת ק"ה אין מלאכה כ"כ יע"ש וזה הטעם הביא ג"כ הכל בו בה' שבת סימן ל"ה בסוכו ל"ק ע"ג והוא כעין תקנת מגן אבות אלא דקשיא טובא א"כ במגן אבות דלא כתקן אלא בשביל מזיקין אפ"ה אנו אומרים בכל שבת אפילו אחר יו"ט והטעם דשביתי עם שבשדות לשמור פירות ואמאי לא יאמרו במה מדליקין עכ"פ שבת פה"מ וכ"ע : ובכלבו ה' אבל סימן קי"ד דף קל"ג א' דבבית אבל א"א מגן אבות ולא במה מדליקין רק אחר התפילה פותקין ויבולו ואומרים קדיש והנה מגן אבות הטעם שאין מכין קבוע א"א משא"כ במה מדליקין למה לא יאמרו ואולי לשיטתי' שכתב בה' שבת הטעם במה מדליקין משום איחר לבוא וזה בבי"הכ קבוע דומיא למגן אבות אבל אנו אומרים במה מדליקין ביחיד ה"ה בבית אבל ואבל גופא ג"כ אומר מידי דהווה אברייתא דר' ישמעאל וכ' שמע שאומר האבל כו' עיין יו"ד סימן ת' יעש"ה : ובינו"הכ קשה עשרתם הא איכא בשביל קטנים דקטנים אין מאכלין בדים ובריך לעשר גם הדלקת נר בשבת יום"כ מוקמ"ש המחבר סימן תר"י ע"ש בשבל"ג : ושבת קנוכה ושבת שקל ט' בתב בו אומרים במה מדליקין ובן מגן אבות : (אמר המ"ל בשו"ת של הגאון המחבר הנוכחי המלאים ת"י עוד בכתב ר"ל בסימן כ"ח מלאתי שכתב ההיפך ויזה : וזה לשיטו שם אם אבל יאחר במה מדליקין תוך ז' ואם יאחר שלום עליכם בשבת בבוקר מביה"כ לביתו . עיין ה' ט"ב תקכ"ח ותק"נב אין אומרים פרקים אבל קרבנות היום ובריתא ר"י ואיהו מקומן אומרים . והטעם דאלו בחיים לכפרה כל העוסק בקרבנות כו' ובכל יום אומרים הוה נוסף יסדר היום ולאו בכלל תורה משא"כ פרקים . וא"א ה"ה במה מדליקין אין אומרים בשקל ט"ב בשבת וה"ה אבל אין לומר במה מדליקין תוך ז' דאמירת במה מדליקין הוא למוד תורה להזהר בדיני שבת ואלא אסור לאבל לומר כן : ושלום עליכם יראה דאין לאבל לומר כי מרוי בלער וכ"ע בזה עכ"ל בשו"ת שם שלו) :

יוד מזמור לתודה א"א אותו בערב פסח ולא בקול המועד בסח בהבואר בע"ע א"ק תכ"ט שלקחי תודה קמץ הוו ואין מביאין תודה בע"פ שאמעט בתחילה מע"ה א"א בע"פ וכ"ב ק"ה של פסח אבל א"ה של סוכות אומרים ובשבת ויו"ט אין אומרים דאין מביאין קרבנות יחיד בשבת ויו"ט עיין מ"א סי' ת' אות י"א ע"פ והמ"פ ועי"כ לא יאמר פ' תודה והוה קשיא לי הא כל קרבנות יחיד לא יאמר דאין מקריבין בעי"כ שלא יבוא לידי פסול עד שמלאתי לדבריהו העומהה בעל תבואת שור ז"ל בסברו ה' פ' קרבנות כתב בחמת כן יע"ש . ודע שיש לרחות בשלמים אם מביאין ביום שלבני ערב יום הכפורים המן אכילתן שני ימים שלישים ותוספת עיכוי של יום"כ דאוריתא קודם ביה"ש

ח"כ אין להביא שלמים אף בשמיני של חגי קמעטע ביום ט' זמן אכילה עפי' תר"ק ו"ל משום משהו זה דתוספת אין לו שיעור לא עיקרי מעעט זמן אכילה: ועיין סימן כ"ח דין מזמור לתודה: ובעט"ב וט"ב אומרים אותו רש"ל בזמן בית המקדש י"ט הוא ועיין בתבואות שור שם אבל אין לומר פ' הקרבנות לאין אבל משלא קרבנותיו ע"כ לא יאמר קרבנות יקיר ומיהו בט"ב יאמרו בשאכי אבילות דט"ב כו' ומה"ט אומרים מזמור לתודה וכיון שאומר בכל יום אינו בכלל איסור ת"ת לאבל כמ"ש לעיל:

יוד א קידוש ראיתי להעיר קמת בח"ש בסימן תרס"ח קדוש ליל שני של סוכת דהכ"ז הסכים ועמ"ח שם דאף ליל שני יאמר סוכה ואח"כ זמן ובא"ר שם כתב כש"ע ורמ"א וכ"כ בלבוש שם וכתב דל"ד ליקבה"ז שמפסיקין בהבדלה דהוחיל וטעון כוס כמו קידוש משא"כ סוכה אין טעון כוס והם דברי הרא"ש ז"ל כ' לולב וערבה הביאו הב"י יע"ש ואף אם אין לו יין והבדלה על הפת ליתא עפי' רב"ו ס"ב מ"מ במ"ש שקל י"ט מבואר שם דסברא דאסוכה עיקר וע"ש בא"ר: והנה בשקל סוכת שבת ויום ח' דהשתא בליל שני בלא"ה מפסיקין בין קידוש היום לשהיינו בהבדלה א"כ יש לומר סוכה קודם דקובת היום עדיף טפי ועוד תדיר הוא (ומיהו ז"ח אלא העיקר קובת היום עדיף טפי) ומעתה שאין להפסיק בין קדוש לזמן הא כבר הפסיק וכ"ת כל מה דיכול לקלר בהפסקה עדיף עפי הא ביקבה"ז כמי אומר בורא מאורי האש קודם כסדר הבדלה אל אחר הנבה ומפסיק בין קדוש לזמן ה"כ כן הוא: ועיי"ש לקמן בזה:

והנה ראיתי לבאר קמת דע בליל ח' של סוכת אין מוקלוקת לב"ע קידוש וסוכה וזמן וא"ל לעמוד עפי' תרמ"ג ס"ח (וכ"ד הב"י גופא שם ס"ג בשאר הימים מבדך קודם המוליא מדיקא והמנהג אחר המוליא עכ"פ מדיקא כמי אחר ישיבה יע"ש) ועיין בר"מ פ"ו מסוכה הלכה י"ב מ"ש מנהג דבוחיו בליל ח' של סוכת לקדש מעומד ועב"י בסימן תרמ"ג והנה אם מיירי במקום שעושין יום ח' יו"ט א"ש ואם במקום שעושין שני ימים אפשר בליל ב' סוכה קודם קידוש עיין ט"ז אות ח' ובאור לקמן בעז"ה: ועיין הגמי" שם שפירש דעת הר"מ כראבי"ה אף בליל ב' כו' ועב"ח סימן תרס"ח:

והט"ן כתן אות ח' כתב מ"ש הטור יש"ע לפי שהזמן חוזר כו' נעשה אלא יקדים סוכה לקידוש (דקובת היום עדיף מתדיר לדיקן אף דק"ה כמי חיבה מ"מ דרבנן שבבר קידש בתפילה עפי' רע"א מ"ח אות ח' וסוכה דאורייתא ועוד דסוכה מיד הוה לברוכי לאחר הכניסה בו') ורא"ר כתן אות ב' הקשה דא"כ בליל ב' יברך סוכה קודם קידוש ולבוש כתן נעשה שא"ח לברך על סוכה קודם שיתקדש היום כיתא עכ"ל והיינו אף ליל ב' כיון דמספיקא דיומא דינו כמו בח' לענין זה אף דבקיאי בקביעא דירחא: וי"ל דולאי מדיקא הגמרא דבכנס ליבב בה מבדך סוכה (עיין סוכה מ"ו ח') ומש"ה דעת מהר"ן מרוטנבורג ז"ל לברך סוכה קודם המוליא כל מה דיכולין להסמיך סוכה לכניסה עדיף טפי דליהוי עובר לעשייתן ומש"ה קשיא למה זה אמרו שם בסוכה כ"ו ח' סוכה וזמן כו' ואמאי לא סוכה קודם קידוש מש"ה כתן הטור וש"ע נעשה שהזמן חוזר גם על הסוכה (ולדבה בב"ח שם זמן ואח"כ סוכה דקאי אסוכה דבתרי עיין הא"ש שם פ"ו והבן) מאח"כ לדיקן

לילין דלוהבין ברח"ם מקמת מנהג העולם למברכין סוכה בתול אחר ברכת המוליא מטעם דאין קביעות אלא באכילה וכלי שתתא הוכיח שמברכין בעבור האכילה מברכין אחר המוליא כמ"ש הב"י כאן ומ"ש אות ב' א"ב בליל ב' כמי מקמת מנהגיא אבו מברכין סוכה אחר קידוש : והטעם נראה לי דמה שמברכין בשבת ויו"ט שיש קידוש אחר קידוש קודם ברכת המוליא ולא אחר המוליא י"ל דכיון שמקדשין ואין קידוש אלא במקום סעודה כמבואר מי' רע"ג ס"א א"כ זהו הוכיח שברכת סוכה על אכילה. קאי מאחר שקידשו ואף דמסכה לסנה הוה במקום א' ואי"כ אין כ"כ היכרא מ"מ מיקרי הוכיח מאחר שבבר קידשו כאן ע"מ לאכול ולקמן אבאר עוד : או יאמר דבליל א' קאיש שמיר לסוכה לקדש לקידוש דחיובא דיומא ד"ת עליה מק"ה דרבנן בי"ט ואף בשאל בשבת שבבר קידש בתפילה כמ"ש : משא"כ ליל ב' תרוויהו דרבנן ניהו דליל א' ג"ש ע"ו ע"ו ממלות : ומיהו עליון קשה לימא סוכה קודם ק"ה ורהיו זמן קאי עליו ואי דמפסיק בקידוש א"כ איפכא כמי ק"ה ואא"כ סוכה מפסיק בין ק"ה לזמן בסוכה וי"ל דעיקר זמן אסוכה דמחויב בה מזמן עשיה הזמן דרגל מסתר עם זמן דסוכה וכדבעינן למימר לקמן בעזה"י : ועדיין קשה טורק זה לומר והלא מוכרח הטעם שכתן הט"ו דסתמו בסימן תרס"ח בליל ב' ק"ה וזמן ואח"כ סוכה ומטעם שכתב ברא"ש בסוכה מ"ו א' דלאח יפסיק בין ק"ה לזמן יע"ש א"כ שפיר הוכרחו לומר בליל א' סוכה קודם לפי שהזמן תחר ועכ"ל סימן זה כתב קלת מזה יע"ש : והט"ז בחות ד' כ"כ דאיבא דיומא עדיף בשאר ימים אז לאו דהמוליא הוה כמו כו' :

בליל שני מברך ק"ה וזמן ואח"כ סוכה בן הוא דעת הרא"ש ז"ל סוכה מ"ו א' וכן פסק הש"ע והרא"ש לקמן סימן תרס"ח והטעם דבליל ב' זמן לא קאי אסוכה : ותלה אבאר ברכת זמן בליל ב' לומר כי לבאורה הא דיולא בזמן דסוכה בליל ב' כיון דבבר ברך בליל א' לאי בימי אתמול לאו י"ט מ"מ זה איכו גרע מעשת עשיה דאם ברך דשוב אין מברך בשעת עוכה דלא כסברת הר' שמואל מאיבדא שהביא הרא"ש ז"ל בסוכה מ"ד ב' דאין איליק בין ברך בשעת עשיה דאין מברך אח"כ בשעת מעשה ובין ברך ביום א' כו' א"כ זמן בליל ב' אהיכא קאי : וכ"ת איום טוב גופא כמ"ש הרא"ש שם הא הרא"ש גופא פסק שם בפ"ו א' דבשברך בשעת עשיה על סוכה זמן תו אין מברך בליל א' אזמן דו"ט ובין"ש הנוסף שם ד"ה כפסם יע"ש א"כ זמן בליל ב' לפה הוא בא שוב רא"ל בא"ר סימן תרע"ח אות א"ב האריך והביא לשון הבלבו ה' ברכות ס"ט א' דמש"ה אומרים ליל ב' זמן ואי' דבליל א' כתבון שהיום עיקר מבואו יע"ש : ואני עייבתי בבלבו שם ולא אבאתי כעת : ומ"מ אני אומר דבשלמא אי מברך בליל א' זמן ועיקר בוואתו על זמן ד"ט אלא שמבון ג"כ לאכות סוכה ומש"ה בליל ב' לא קאי זמן אסוכה דא"כ א' אול לא גרע מעשת עשיה אלא כר"ש מאיבדא א"כ אף שזמן דא' קאי על רגל מ"מ כיון שמבון במי על סוכה תו א"ל ביום ב' זמן אסוכה ומש"ה ליל ב' זמן קודם לרא"ש דלמה יפסיק בין ק"ה לזמן בברכת סוכה ומיהו זמן בליל א' לא פטר זמן בליל ב' דרגל המסבקא שמא אתמול אול ואי קשיא אכתי כיון דברוך זמן בליל א' אסוכה ג"כ א"כ הוה כמי שברך זמן בשעת עשיית סוכה ואו אין מברך לתום ורא"ש זמן ארגל וי"ל דלענין זה שאני הוא"ל ועיקר זמן דבירך בליל א' הוא על רגל ואגב מבון אזמן דסוכה מש"ה אין פומר כה"ג זמן בליל ב' ול"ד למברך זמן בעשיה בפירוש אסוכה

לסוכה לפוטר גם זמן דרגל לתוס' ורא"ש כיון דרגל טפל לסוכה יע"ש ולא"כ כשלא אכל ליל א' בסוכה לפסק בש"ע סימן תרמ"א שיברך ביום א' שחרית זמן לסוכה שפיר כתב הב"ח בתשובה קל"ב בסופו דא"כ איך יברך זמן ליל ב' לבטלה דכיון דביום א' שחרית בירך בפירוש זמן לסוכה לעול ולרא"ש עדיף שעת המלוה משעת עשיית הסוכה כו' ולא כם' הר"ש מאיירא שם מ"ל ב' ברא"ש יע"ש היטיב א"כ למה יברך אח"כ ליל ב' זמן לרגל כיון לבירך זמן בפי' על הסוכה תו פטר זמן דרגל ג"כ מידי דהוה אמי שבירך בשעת עשיית סוכה זמן לפוטר זמן דרגל לתו' ורא"ש כאמור ול"ל למי שבירך בליל א' לאפ"ה מברך בליל ב' דשם עיקר הזמן לרגל קאי וכאמור ומעתה מה שתמה הא"ר בסימן תרמ"א אות א' על הב"ח אין תימא וכמ"ש: ואחכם מ"ש שם מכהג למה שלוקחין העולם בליל ב' של סוכת פרי חדש שהאייכו דקוששין בליל א' פוטרת ומ"א בסימן ת"ל כתב שהוא טעות כו' יע"ש זה אמת ויליב דמפני קושית הכלבו עושין כן מי שמכיחין פרי חדש ואין לגעור בהן:

ולפ"ז מי שלא אכל ליל א' סוכת בסוכה דפסק רמ"א בתרמ"א דיברך ביום א' שחרית זמן י"ל דבליל שני יכיר פרי חדש בה"ג ולא יהיה ספק ברכה לבטלה בברכת שהחייכו יע"ש: ואם בירך זמן בשעת עשיית הסוכה לא כתבאר דיכו אם יברך אח"כ זמן דרגל ואחכם ממ"ש רמ"א סימן תרמ"א ואם בירך זמן בשעת עשיה שגי ליה הייכו ולא יברך בשחרית זמן לסוכה ולא כתב דאף ליל א' לא יברך זמן לרגל ש"מ לארגל מברך זמן אף שבירך בשעת עשיית הסוכה דלא כתו' ורא"ש וכ"מ דעת הרשב"א בקדושין לסוכה שם דאעפ"י שבירך זמן בשעת עשיית סוכה מברך אח"כ זמן לרגל וכ"ע בזה:

והנה הא"א בתרמ"א אות ב' סיים וגם לילה שביה עפי' תרס"א ולכאורה תמוה דבליל שביה כשלא אכל בסוכה הא כבר בירך בליל א' לסוכה ופוטר עכ"פ זמן דליל ב' של סוכה ולמה יברך יום ב' שחרית זמן לסוכה ואף למי שכוהג בליל ב' לברך סוכה קודם קיומה דיומא עדיף לא לזמן קאי לסוכה: ואם לומר כוונתו שגם ליל שביה אם לא בירך בליל א' ובשחרית זמן לסוכה יברך ליל ב' סוכה קודם אף להמקבר ורא"ש וכמ"ש סימן תרס"א אות א' והייכו כשלא אכל ליל א' ויום המקדת בסוכה עד ליל ב' והוא דקוק מאוד:

ובשבת חול המועד של סוכת הכה מרא"ש משמע דווקא בחול בסוכת מדינת סוכה קודם המוליא ומכהגת המוליא קודם הא כל שים קידוש סודרן לכסא ובשבת חול המועד יין קידוש וסוכה ואח"כ המוליא כמ"ש הר"ב בסי' תרמ"ג בשבת וי"ט כו': והשכ"ג בתרס"א בהגהות הב"י אות ג' האריך ואמר כל שים קידוש כמו ביום בשחרית אז בשבת חול המועד בלילה אומרה על הכוס קודם המוליא ואחר מהמכמים לגלג על זה ואמר דיברך אחר ברכת המוליא והוא ז"ל הרבה להשיב עליו אמו וסיים שכל המברך סוכה ביום שים קידוש בברכת המוליא טועה בפשוטות יע"ש: והכה מדברי הט"ז בתרמ"ג אות ד' כראה הסכמתו בי"ט ושבת שחרית אעפ"י שמברך פרי הגפן על הכוס א"א ברכת סוכה אחר ברכת המוליא כמו שיראה הראה שם: והכה בדברי הט"ז שם יש לי הרהורי דברים אחרתי לבאר: א"ש שאומר סוכה וזמן לבאורה הה"ק משום שאומר זמן דקאי אסוכה ג"כ מש"ה כריך סוכה קודם המוליא משא"כ בחול דא"כ שבת שהזכיר רא"ש למה ועוד ליל ב' דאומר זמן

קודם

קודש להמקבר והמ"ל כמ"ש בתרס"ח אמתי לא יאמר סוכה אחר המוליא מאכהנא כרא"ש דלא כהר"מ מרוטנבורג אלא הא"ש זמן ל"ד ה"ה שבת ח"ה הדין כן: ומה שהקשה הט"ז אמתי בחול לא יאחר סוכה קודש לקונת היום עדיף אף לרא"ש בליל ב' אומר זמן קודש התם שאני דלמה יפסיק בין ק"ה לזמן כמ"ש הרא"ש להדיא בסוכה שם: והב"י כתב הטעם דמש"ה לאחר ברכת המוליא להוציא שעל אכילה אבל מברכין ובמ"ש המ"ח אות ב' ולט"ו לא הוכח לו בזה: וקושיתו יאמר קודש כטילה בכראה שהר"מ מרוטנבורג ג"כ קודש כטילה אמרה ולמה יפסיק בין כו' אף לצורך שרי מ"מ לבתחלה אין לעשות כן ועיין מ"ש לקמן בזה: ומ"ש עוד הט"ז שבת שחרית כו' ירלה דהללא הקיש רמ"ח ל"ד דהא שבת שחרית ליכא קידוש ואח"ה מנרך סוכה קודש ברכת המוליא (והלשון קלת דקוק דבסימן רפ"ט ס"ח קורא לברכת פה"ג לו שהכל בשחרית קידושא רבא יע"ש) ואמנם מה שכתן טעם דבשבת סוכה קובת היום לריך לאכול פת הא כזית יכא וסוכה א"ל בכזית עפי' תרל"ט ובמ"ח שם סעיף ג' ואות יו"ד יע"ש א"כ קיובא דיומא בשבת וי"ט ליכא כ"א לילה א' לבד ועי"ש בט"ז אות יו"ד וי"א: ולבסוף מסיק הט"ז דבשבת במכתה אף דקייב לאכול פת מ"מ ברכת המוליא הוה כקיובא דיומא כו' ולפ"ז אף שבת שחרית כמי מנרך בבקול סוכה אחר ברכת המוליא בברכת הנהנין ותדיר עדיף מסוכה: וא"י טעם למה שבת קול המועד אחר סוכה אחר קידוש קודש ברכת המוליא וכ"ת דעיקר הטעם כמ"ש הב"י להוציא שמנרך בעבור האכילה כו' משא"כ הקידוש דבעינן במקום סעודה הוה היכרא וקביעות כשמנרך סוכה אחר הקידוש מיד א"כ שבת שחרית כמי הדין כן דבעינן במקום סעודה כמבואר סימן רפ"ט ועוד מט"ז משמע דלא ס"ל כמ"ש הב"י:

וחנה ב' לילי י"ט א' י"ל בליל א' זמן חוזר אסוכה וליל ב' זמן ואח"כ סוכה מ"מ עדיף טפי לסמוך סוכה לזמן דקודש לו כי היכי דזמן יהא קלי אסוכה דאקריו אף לרא"ש לא קלי אסוכה מ"מ עדיף לעשות כן כי לרא"ש מא"ייבא זמן קלי ג"כ בשני אסוכה וקלי קמן אסוכה דבתרי כמו לרבנו בב"ח בסוכה כ"ו א' וכמ"ש הרא"ש לשם מ"ו א' יע"ש היטיב משא"כ שבת ח"ה אם לא כמ"ש לעיל דקידוש הוה קביעות לאין קידוש אלא במקום סעודה א"כ ה"ה בקידושא רבא שחרית של שבת וכאמור:

ואמנם כן יראה לי דזה במקדש קודש כטילה וזה דעת המקבר בסימן רע"א סי"ב יע"ש משא"כ אם כוטל ידיו קודש ואח"כ מקדש דהשתא קיובא שתי הברכות לפכיו סוכה והמוליא אמתי לא אמריכין מוליא קודש דתדיר קודש ודלט"ז ברכות הנהנין עדיף מקיובא דיומא ובשלמא במקדש קודש כטילה ל"ש תדיר קודש דעדיין לית כאן קיוב ברכת המוליא שלא כוטל ולא אמריכין תדיר עדיף אלא כשבאיהם לפכיו סוף דבר מי שמנרך המוליא קודש סוכה בכוטל ידיו ומקדש אין לגעור בו הגם דמהר"ב משמע דכה"ג כמי סוכה קודש שהרי כתב בסימן רע"א דכוהגין ליטול קודש קידוש אפ"ה י"ל דמיירי במקדש קודש כטילה וכל זה כ"ע מה שהקשה א"ר כאן אות ה' מה פריך בסוכה כ"ו א' לרב מב"ה הא התם ברכת הנהנין י"ל דאה"כ ועדיפא משני שהיין גורם לקידוש כו' דבלא"ה הי"לל דסוכה ואח"כ זמן כדי שתהא קלי זמן ג"כ אסוכה ועדיף הכי אלומר סוכה אח"כ ולהו קלי זמן אדבתריה אלא עדיפא משני:

עוד מלרות מ"ש הב"ח בסימן תרמ"ג אם היתה סוכה עשויה ועומדת (הייכו שלשים יום קודם החג כמ"ש בחה"ר סוכה מ"ו מ' ע"ש) מברך בליל מ' ג"כ זמן קודם: וזה לפי דעת ש"ע לקמן בתרכ"ח מבל לפי דעת הב"ח גופא בתרס"ח הביאו ג"כ הח"מ שם דעיקר חף ליל ב' לברך סוכה קודם זמן מ"כ ה"ה וכ"ש עשויה ועומדת דמברך סוכה קודם: והח"ר בתרמ"ג חות ג' הרבה להקשות עליו ואחאר: הכה לכאורה דברי הב"ח הכי מתפרשין ממ"ש הטור שהזמן מוזר אסוכה לפ"ז בעשויה ועומדת משכה לשבה או קודם שלשים יום לא"ל לברך שהחייכו על עשייתה מ"כ בליל מ' מברך זמן קודם סוכה אלא קאי זמן אסוכה ומ"ש עוד דבגמרא דאמרו בכ"ו מ' סוכה ואח"כ זמן לרב איכו מיירי אלא בחין עשויה ועומדת ולא בירך בשעת עשייה הא בירך בשעת עשיה או עשויה ועומדת דא"ל זמן אסוכה רק זמן דרגל (לאחר לחית ליה דמברך זמן דרגל אף דבירך אסוכה אלא כתוס' ורא"ש עיין חה"ר סוכה מ"ו מ') אז מברך בליל מ' ג"כ זמן ואח"כ סוכה וזה אלא כפי' רש"י סוכה כ"ו מ' שפירש פלוגתא דרב ורבב"ח בעשויה ועומדת לרב סוכה קודם יש"ש והא"ר הקשה עליו דוודאי בעשויה ועומדת אפ"ה מברך זמן אישיבת סוכה ג"כ וכן מוכח בגמרא עשויה ועומדת כשיכנס בה מברך שהייס משמע דזמן אישיבת סוכה קאי והחילוק איכו אלא כשעושה סוכה תוך שלשים יום מברך בשעת עשייה וא"ל עוד זמן אסוכה בשעת ישיבה אבל בעשויה וכו' אז מברך זמן בליל מ' על ישיבת סוכה ועל זמן דרגל: ואמת שכ"כ הרשב"א ז"ל בחידושיו סוכה מ"ו מ' מהא דאם לאו לכשיכנס מברך שהייס פירוש ליכנס בסוכה ושהחייכו על הסוכה יש"ש: ועל כן הגיה הא"ר בב"ח והכי ל"ל אם לא היתה עשויה ועומדת ובירך שהחייכו בזמן עשיה דא"ל אז בשעת ישיבה מברך סוכה אחר זמן דזמן אין חוזר אסוכה ומה שכתוב בגמרא סוכה ואחר כך זמן איכו אלא בלא בירך מקודם ולא כפירש רש"י פירש הוא ז"ל דרש"י פירש בעשויה ועומדת והב"ח מפרש בלא עשויה אלא שלא בירך בשעת עשיה והכיך בל"ע לדרש"ש בבירך בשעת עשיה אין מברך כלל זמן בליל מ' אף אדרגל דזמן דסוכה פטר ליה עד כאן לשיכו: והכה לי ההדיוט כל מ"ש האלון ז"ל בזה איככו אוה לי: אלא דלא כפירש"י הא לענין דיכא אין כ"מ בין הפירושים ועוד דרש"י פירש לרב שפיר דאי בלא עשויה מברך זמן בעשיה ולכ"ע זמן קודם בליל מ' דרב אמי דאמר בסוכה מ"ו מזיכא לרב כהכא דמסדר אכסא וקודם ר"כ ור"א לא הוה מסדרי אכסא וכ"פ הב"ח גופא בתשובה קל"ב דמש"ה פירש"י בסוכה כ"ו מ' עשויה ועומדת דאל"ה מברך זמן בעת עשיה ותו אין מברך כלל זמן ברגל כתוס' ורא"ש יש"ש וזה כמ"ש כאן: (ומיהו אין זה מוכרח דא"ל דמה שפירש"י כן דאי בלא עשויה ובירך זמן בעשייה תו לרב ג"כ זמן קודם דזמן לא קאי אסוכה. ואפשר מי לפרש דברי רש"י בעשויה ואז א"ל שהחייכו על סוכה כדבעינן למימר לקמן הא בלא עשויה ממ"כ אי בירך בעשייה תו אין מברך זמן אח"כ ליל מ' כתוס' ורא"ש ואי בלא בירך בעשייה אף לרבב"ח סוכה קודם לזמן יהא חוזר אף אסוכה כמלא דברי רש"י מתפרשין בג' פנים והבן זה): ועוד לקשיא מה שהכיך הא"ר גופא בל"ע:

וסבור הייתי לומר דהא דמברכין סוכה קודם הייכו בעשה סוכה תוך ל' יום וחל עליו חיוב ברכה שהחייכו אלא דאיכו כוהגין לסדר אכסא דקידושא וכר"א דאמר הכין דקאיש לר"כ כו' סוכה מ"ו מ' וכיון שכן מש"ה לרב סוכה קודם לזמן חיובא בא קודם וזה חיובא דיומא דיומא מש"כ בליל ב' וה"ה עשויה

ועומדת וזה שסיים הב"ח בתרמ"ג עיקר הטעם משום שלא בירך בשעת עשיה וא"כ בעשויה ועומדת דקל עליו ברכת שהחיינו אסוכה ואדגל בהלל ואלרבה זמן דרגל קדים ליה משקידם היום וסוכה עד דיתיב ואכיל בגויה מש"ה זמן קודם שלא להרמ"ם כתב בסוכה מ"ו אי סוכה לא בעי זמן למה יפסיק כו' משמע דלא כמ"ש ויש לישב :

שוב ראיתי שכל מה שכתבתיו בזה א"ל ועוכך זה למה והלא מבואר הוא בב"ח סימן תרס"ח וז"ל והלכה בליל ב' כמי סוכה קודם והכי משמע פשטא דסוגיא דלע"ג דלא אמרינן זמן בשביל הסוכה אלא בשביל המועד כמו בעשויה ועומדת וכפירש"י אפ"ה סוכה קודמת וזה מבואר בדבריו דכל שעשויה ועומדת אז אין מברך זמן כלל אסוכה כ"א אדגל לחוד וזה בחמת ג"ע טובא דכהי דמ"ש בגמרא סוכה מ"ו א' עשויה ועומדת לכשיכנס בה מברך שתיים הייכו זמן דרגל מ"מ למה זה לא יברך זמן חיישבת סוכה ג"כ כי כל מצוה שמזמן לזמן אי מברך זמן בשעת קנין אי בשעת שעשה המצוה וכפירוש הרשב"א ז"ל שם בחידושיו : ואחר המחילה הראויה מהאדון הגדול ז"ל בעל הא"ר מה שהגיה בדברי הב"ח שם לא היתה עשויה ועומדת איכו כמבואר בסימן תרס"ח בב"ח גופא וכדאמרן :

נמצאת אומר שעשרה מיני קידושין יש וכמו שאבאר בעזה"י : בליל א' יין קידוש סוכה וזמן וזמן מזוזה ג"כ על סוכה כמ"ש הטור והש"ע ואף שם כבל ידיי בראשונה אמ"ה הסדר כן דסוכה א"א לומר קודם קידוש כמ"ש הלבוש בסי' תרמ"ג א"א ליישב בסוכה טרם שיתקדש היום אי כמ"ש הט"ז דיהא הזמן מוזה על סוכה וכבר כתבנו מה דאיכא לעיונא בזה הטעם: וכראה לפי מ"ש בסי' רע"א סי' י"ב ובט"ז שם אות י"ד דהיינא וקדש יקדש קודם כטילה אפשר ה"ה בליל א' סוכת אם ירצה לקדש קודם כטילה אין מוזמין בידו דאע"מ שאריכין להוכיח ולבדר דסוכה אאכילה מברכין כמו בשול לאחר המוציא אפ"ה בליל א' כיון דאין קידוש אלא במקום סעודה זהו הבירור וכמש"ל : ומיהו המעיין בלבוש סי' רע"א יראה דבתן טעם על כל השנה דמש"ה כוטלין ואח"כ מקדשין להורות דאין קידוש אלא במקום סעודה (דכ"פ הלכה כשמואל עסי' רע"ג) א"כ ה"ה ופשיטא בליל סוכת דיותר יש לעשות כן מטעם דסוכה במ"ל צריך בירור דמברכין רק על אכילה וכאמור :

ואם בירך זמן מעשיית סוכה תו אין לברך זמן כלל בליל א' דספק ברכה הוא ואם ירצה יכיר פרי קדש ויוצא : ואם לא אכל ליל א' בסוכה גם בשחרית טוב להכיר פרי קדש כי הב"ח סולק בתשובה קל"ב : ואם היתה עשויה ועומדת משכה לשנה אז קודם שלשים יום אפ"ה יברך סוכה קודם ואח"כ זמן קדש להרבה סוברים אפילו ליל ב' סוכה קודם חיובת דיומא ועוד דבא"ר הקשה דהא עכ"פ צריך זמן חיישבת סוכה וכמש"ל בשמו א"כ ראוי ודאי לברך סוכה ואח"כ זמן :

ב' בליל ב' של סוכת יש מחלוקת ודעת המחבר ורמ"א לומר זמן ואח"כ סוכה ומיהו מי שלא אכל ליל א' ושחרית בסוכה לכ"ע י"ל בליל ב' סוכה ואח"כ זמן (עיין תשובת ב"ח קל"ב ומ"מ איהו פסק בספרו לומר תמיד בליל ב' זמן אח"כ) והט"ז ומ"א שם משמע מדבריהם לומר תמיד אף ליל ב' סוכה

ואח"כ

ולק"כ זמן ולר"ר כ' לומר זמן קודם ומ"מ המעיין בשב"ג תרס"ל בהגהות ב"י אות ג' דהרבה פוסקים סוברים בליל ב' סוכה ולק"כ זמן ופשטא דשמעתתא סוכה כ"ו הכי משמע (קלת מוכח מדפריך רב כב"ש ולא משכי דזמן יהא קודם לסוכה אלא לף ליל ב' כן ופריך שפיר) ולר"כ נהי מי שנוהג כמקבר ורמ"א לא הפסיד מ"מ מי שנוהג כמ"ש הט"ז ג"כ אין לגעור בו ולעניד כמר עניד גם אלא לקלק בין ליל א' לב' ומי שמניח ליל ב' פרי חדש אין טועה כי ים לו על מה לסמוך והיא הקושיא שהקשה הכל בו הביאותיו לעיל ועמ"א ת"ר ולר"ר סימן תרמ"ל הביאותיו לעיל:

ג' קידוש ליל שני כשקל במוכאי שבת מבואר הוא שאומר יין קידוש כר הבדלה ליום בסוכה ולק"כ זמן למי שנוהג כטורי זהב ושאר פוסקים לף ליל ב' כו' ולמאן דפוסק כש"ע סדר יקנה"ז בליל ב' סוכת ולק"כ סוכה: ולעיל כתבנו לאסבר דבמ"ש כ"ע מודים יקנה"ז דסוכה קודם לקידוש דומא וגם בלא"ה כבר הפסיק בין קידוש לזמן ברכת כר והבדלה יע"ש:

ד' דין קידוש שבת קול המועד של סוכת בסוכה משמע מרמ"ל סי' תרמ"ג דכל שיש קידוש על הכוס יין קידוש ולישב בסוכה ולק"כ המוליא ולא מינעא כשמקדש קודם נטילה דהכין הוא אלא אפילו נוטל ידיו תקלה ולק"כ מקדש כמ"ש רמ"א סימן רע"ל מי"ב אפ"ה סוכה קודם ולק"כ ברכת המוליא והטעם דכל מה דיכולין לסמוך סוכה ליישבה יש לעשות אלא בקול המהנה ליטול ידיו ולברך המוליא ולק"כ סוכה להורות שעיקר הברכה דסוכה על אכילה כמ"ש הב"י בתרמ"ג ומשמ"כ כשיש קידוש דאז הוה קבע לאכילה דאין קידוש אלא במקום סעודה מש"ה סוכה קודם כו' ומיהו כתבנו מי שנטל ידיו וברך המוליא קודם אין טועה הוא ואין לגעור בו יע"ש לעיל:

ה' קידוש ליל שמיני עצרת יין קידוש ואומר את יום שמיני העצרת הג הזה וכן בתפלה מסיק הט"ז בסימן תרס"ח כן ועיין בא"כ וזוטא שם ומ"מ מאן דאמר הכין לא משתבש ומ"ד יום שמיני הג העצרת הזה כב"י לא משתבש ועכ"פ הג מזכירין בש"ע ולק"ח שכתב רמ"ל אלא להזכיר הג המנהג הפשוט ביכיכו להזכיר הג אבל לומר את יום הג שמיני עצרת גוערין בו ועיין שם בלבוש הטעם גם אין הג מקום בפ"ע עט"ז שם: ואין מקדשין אלא כשהיה לילה מקום ואם אכל מבע"י אפ"ה אין מברך ליישב בסוכה עמ"ל תרס"ח אות ג': ובליל שמחת תורה ג"כ יין קידוש זמן עסי' תרס"ט ואם אל בפ"ש אומרים יקנה"ז כמו בשאר יום טוב שקל בפ"ש:

ו' ביו"ט שחרית ג"כ יש קידוש נקרא קידושא רבה כמו שיש בשבת שחרית עסי' רפ"ט ס"ל ועיין פסקים ק"ה ח' שבת וי"ט (שחרית) אין בהם קידוש על הכוס ופי' רשב"ם כ"ל פה"ג אלמא פה"ג על הכוס איכא בי"ט שחרית כמו שבת וכ"כ הר"מ ז"ל בפירוש הלכות שבת פכ"ט הכ"ל יע"ש ואף בשבת אסמכוה אקרא את יום לרבות ומו ה"ה י"ט עיין כפסקים ק"ו ח' ונקרא קידושא רבה ברכת פה"ג לבד ע"ש שאומרים פה"ג אכולהו קידושי עיין רשב"ם פסקים ק"ו ח' ומשמע כמו קידושא רבא דשבת במקום סעודה דוקא ה"ה של י"ט שחרית הדין כן עסי' רפ"ט שם: ויש נוהגין לומר ושמרו קודם בשבת עיין מ"ר רפ"ט וי"ט שחרית ל"ל ודבר משה את מועדי כו' ובי"ט סוכת שחרית מי שמברך סוכה על הכוס קודם המוליא אז קודם נטילה שפיר עניד ומאן דמברך סוכה לאחר ברכת המוליא לא משתבש וכבר התבאר זה לעיל באורך:

קידוש

ז קידוש שלפסח מבואר בסימן תע"ג שיש לקדש קודם כטילה הטעם שמפסיקין הרבה באגדה עפי' רע"ל בא"ח וע"ז ולבוש כתב בתע"ג הטעם דבשאר הימים לרוב אין לכו יין ומקדשין על הפת וכוטלין מקודם מש"ה אף כשיש יין כוטלין קודם משא"כ פסח שצריך יין לכ"ח יע"ש ומ"מ אם אירע שאין לו יין בליל פסח אפ"ה יקדש על המלות ויטול ידיו תחלה אף שמפסיק באגדה אין זה הפסק כיון דא"ח בע"ח עפי' תפ"ג בש"ע ובלבוש יע"ש : ודין יק"כהז מבואר בסימן תע"ג יע"ש :

ח דין קידוש של ראש השנה מבואר עפי' תקפ"ב ומפני שלא הפיסו בכל הסידורים נוסף הקידוש של ר"ה כ"א מעט מזעיר . גם אני לא עיינתי בהם אמרתי להעתיק פה : וזה נוסחו תחלה פה"ג : ואח"כ בא"י אמ"ה אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו ותתן לנו ה' אלהינו את יום הזכרון הזה יום תרועה מקרא קודש זכר ליציאת מצרים ולדברך אמת וקיים לעד בא"י מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון ואומר אח"כ זמן ובליל ב' טוב להכיר פרי קדש ויכוון בו עפי' ת"ר : ואמרתם שיחתי בטעמא : הנה המעיין בלבוש סימן תקפ"ב ס"ו מבואר שא"א בתפלה בתהנה כלל כשאל ר"ה בקול . אבל כשאל ר"ה בשבת אומרים ותתן לנו ה' אלהינו בתהנה את יום השבת הזה ואת יום הזכרון הזה יום זכרון תרועה מקרא קודש זכר כו' וסיים הלבוש וא"ח זכרון תרועה בתהנה מקרא קודש כמו בשאר מועדים דתרועה מורה על דין לכך לא רצו לסמוך אליה אלא בתהנה כי אין מקבלין הדין בתהנה עכ"ל : ירמה בזה דבסימן תפ"ז סעיף א' מסיק בשאר מועדים אומר ותתן לנו ה' אלהינו בתהנה מועדים לשמחה חגים וזמנים לשון את יום חג המצות הזה זמן חירותינו מקרא קודש כו' וכשאל בשבת אומר שני פעמים בתהנה א' כדלעיל וא' זמן חירותינו בתהנה מקרא קודש והטעם דכשאל בקול אומר בתהנה מועדים לשמחה דכלל המועדים קבלו בתהנה ולא הפרטים דהא בקבלת התורה הביאו עצמם אצלת ימים בלא כפיה ואח"כ כששמעו פרטי הדברים בזעזעו והוכרחו לכפיה כו' משא"כ שבת קבלו במרה בתהנה ולכך אומרים בשבת בתהנה שבת על פרט של שבת ע"ש היעב וא"כ בר"ה שא"א מועדים לשמחה לא בתפלה ולא בקידוש שאין מקרא מועד עפי' תקפ"ב ובלבוש שם (כ"ח מקרא קודש) אין לומר כלל ותתן לנו ה' אלהינו בתהנה יום הזכרון דתהנה יהי' קאי על הפרט כו' אבל שבת ור"ה אומר ותתן לנו ה' אלהינו בתהנה את יום השבת וקאי בתהנה השבת ואעפ"כ א"א בתהנה שבת כשאל ר"ה בשבת אצלא רצו לסמוך בתהנה ליום זכרון תרועה דמורה על דין ואין מקבלין הדין בתהנה וכן הבנותי מתוך דברי אלי' רבה בתקפ"ב אות י"ד ואמנם הביא בא"ע דבתנודרה"ם וכל בו ותכיל כתבו לומר בתהנה יום הזכרון הזה יע"ש : וא"כ מה שכתשם בסידורים בתפלת ר"ה בתהנה ראשון יש לומר דסמכו על תנודרהם וכלבו ותכיל : אמנם מה שכתשם בתהנה שבת כשאל בשבת לא ידענא למה הא מבואר בלבוש שאין לסמוך בתהנה למלת תרועה ובאמור וא"ע :

עוד שגגה ראיתי במקצת סידורי תפילות ביום"כ שאל בשבת בתנינו כו' מקל כו' הגיהו אא"ח רצה במכוקתינו כו' וא"י הלא בלבוש סי' תקפ"ב ס"ח מבואר שבר"ה יאמר כן רצה במכוקתינו משא"כ ביום"כ שאל בשבת שאין אנו מרוצים ב"כ במכוקה זו שהרי הוא יום עינו ע"ש ובמקצת סידורים כתבם כהוגן והשמיטו ביום"כ זה :

ועתה אנאר מה דמסיימין ודברך אמת ולא מלכנו כו' כ"ה בלבוש שם ובמקרא כתוב דברך ה' כלב בשמים ולא כתב מלכנו ולא הבנתי טעם זה אבל מ"ש אח"כ דתקנו לומר כן עפ"י האגדה בשעה שברא הקב"ה מדת הרחמים אמר רבש"ע למה בראתני שהרי (אי) אפשר שלא תדין העולם עפ"י דין כו' אמר הקב"ה לא אדון ולתך שבאמר ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים ואנו מבקשים שיקיים דברו כו' ולכ"ז א"ש שמלת מלכנו מורה קצת על דין כמו שמלך עושה משפט בדין ואנו מבקשים רחמים לכך א"ש מלכנו וא"כ ה"ה בקידוש א"ש מלכנו : ויום תרועה אומרים בקידוש ומה"ט אומרים ג"כ יום תרועה בתפילת ערבית אף שאין תוקעים בלילה הואיל ויום הוא שבתקייב בשופר כ"כ הלבוש שם ועפ"י שם :

ט קידוש של שבועות בליל א' וליל ב' שוה הוא ואומרים יין קידוש וזמן בב' הלילות וא"ל להכיר כרי קדש כלל בליל שני כמו בסוכות ליל ב' של יו"ט ל"ה דאין טועים משא"כ ליל ב' של שבועות וה"ה ליל ב' פסח אולילב' שמחת תורה אין מכיתין פ"ה : עמ"ש סימן תל"ד ליל א' שבועות אין מקדשין על הכוס עד שיהא כ"ה דבעינן תמימות ומשקע תפלת ערבית אין ממתינין עד הלילה כמלאת אומר פרקים בשבה אסור לקדש מבע"י עד שיהא לילה אף שאין חוזין בטעמן בליל א' שבועות שהיה תמימות וירחה בליל ב' רשאי מבע"י לקדש כי בקיאין בקביעת דירחא : ביום א' של סוכות בלילה דאשוכה אין לקדש עד הלילה עסי' תקל"ט ס"ג ובמ"ש אות י"א דאף קידוש אסור מבע"י כיון דל"ל סוכה וזמן כ"ל גם הקידוש בלילה ירלה דבליל א' סוכה ואא"כ זמן ומבע"י א"ל לומר סוכה כי א"ל מברכין סוכה רק על אכילה והוא לא יאכל מיד עד הלילה הלכך לא איפשר לקדש עד הלילה ומשקע בליל שביה של סוכות א"ל להמתין דג"כ אין חובה בשביה לאכול בסוכה דבקיאין בקביעת דירחא ומה"ט מקילין בירדו בשמים עיין שם בתרל"ט ובע"ז אות יו"ד וי"ח ומיהו יראה להתמיר אלא לאכול עד לאחת הכוכבים אבל הא יכול לעשות לקדש מבע"י בליל שביה ולומר זמן ובלילה יאמר ליסד בסוכה אחר ברכת המוליא עמי' תרמ"ג והרס"ח לא למי שהוגג כן : ובליל שמיני עצרת ג"כ לא יקדש עד הלילה מטעם אחין לאכול ביום דלריך לומר סוכה עסי' תרס"ח בח"ל אות ג' ומ"מ אם רלו לקדש על היין מבע"י רשאי אבל אם אין לו יין רק מת א"ל כלכתיבנא : בלילי מסת אין מקדשין כ"א בלילה כמבואר סימן תע"ד והטעם ד' כוסות לריכין שיהיו כולם בלילה יע"ש ואם אין לו יין ומקדש על הפת משיטת דלא יקדש עד הלילה דאיך יאכל מלה ביום שעדיין לא הגיע החוב דבערב תאכלו מלות כתיב :

יוד קידוש של כל שבתות השנה מבואר הוא בח"ת סימן רע"א יע"ש וקידוש שבת ד"ת באמירה אף בלא יין ומת כלל ויולא בתפלה ידי ק"ה ד"ת ומדרבנן לקדש על יין לו מת לקידוש היום הנקרא קידושא רבא פה"ג דרבנן אף בתפלה שחרית הוה דרבנן והק בכניסתו הוה ד"ת וקידוש י"ט אף בכניסתו בתפלה דרבנן עמ"א רע"א אות א' ומוגיד תשבה פב"ט משבת : ומ"ש הא"א אם אין לו אלא כוס א' שבת קודם היינו אם אין לו הק כוס א' יין לי"ט ושבת יבוא אח"כ לריך להכניעו לשבת ולא הבינותי זה מנין לכו כן דאיפשר הואיל וזמן י"ט קודם א"ל להכניעו ועוד כיון דאחר בתפלה תו הוה ק"ה של שבת דרבנן ותרוויהו דרבנן על הכוס ומה"ת לעבב הכוס על שבת ועיין א"ר רע"א הכיס בל"ע מבה"ג דמשקע דכל הקידושין בי"ט ד"ת מקרא ואולי

הס

הם אסמכתא יע"ש ועיין סימן תכ"ב בט"ז אות א' ומ"מ אות ד' אם ספק אם הזכיר שבת ויו"ט יע"ש ומיהו שבת דהוה ד"ת אם אין לו פת ויין עכ"פ צריך שיאמר קידוש משא"כ י"ט דרבנן וכ"ע גם בזה : ומ"ש המ"א י"ט א"י מה הוא ושבת שביר הוא :

בכל קידושין המזכירים לעיל א"כ לעמוד אף ליל א' של סוכות עסי' תרמ"ג דא"א מצרכין לישב על הישיבה אלא על האכילה עסי' תרל"ט ועמ"א שם : מלבד בשבת שאומר ויכולו יש לעמוד עד ברא ה' לעשות ולא יותר עסי' רע"א ס"י יע"ש וע"ש בלבוש ועיין בר"מ ז"ל פכ"ט משבת הלכה י"ט וכ' בוסף אחר בקידוש י"ט וגם קידוש ר"ה יום טוב מקרא קודש וא"א כלל יום טוב אפי' בשאר ימים טובים כ"ש בר"ה כמבואר) :

ומעתה כיון דברירא קלת דיני קידוש בעז"ה אתחיל לבאר שאר מנהגי השנה אולי אזכה לעשות קיבור גדול על זה :

יב דין מערבית שנוהגים לאומרו בי"ט וכשקל יום טוב בשבת אין אומרים מערבית עסי' תפ"ז ס"ג בלבוש הטעם דאין נקיאין בהם ואתי להטות הבר בשבת ועסי' רע"ה בבר של שעוה בט"ז יע"ש וא"מ כהגו שאין לומר מערבית כלל אף אחל שועה וע"ש דברים השגורים כמו תפלה והגדה שי"פ שגורים יכול לקרות אחל הבר ומשמע אף אחל בר שמן יע"ש : ואם אל יום ראשון בשבת אומרים ליל ב' מערבית של ליל א' כ"פ המ"א בסימן תפ"ט ובתרמ"ב אות א' והניח ראיה מסוכה ב"ה א' ובזוהר לקמן ועיין א"ר תרמ"ב אות ב' מלכתב הלבוש בתרמ"ב כשקל בשבת אומרים בליל שניה מערבית אל ליל ב' ראשונה ובפוזנא אומרים אליל שניה משמע דמנהג שיאמרו אליל א' בליל ב' ובאמת בסימן תפ"ט כ' הלבוש סתמא אע"ג דבסוכות אומרים ליל ב' אליל א' כשקל בשבת אפ"ה ליל ב' דבסוק אומרים אליל שני אפילו כשקל ליל א' שבת משום שהוזכר בו ספירה משמע דבהיגין בשאר ימים כשקל ליל א' בשבת שאומרים ליל ב' אליל א' שוב ראיתי בא"ר בתרמ"ב כתב וכ"מ בתפ"ט וכוכתי למ"ש הלבוש שם : והנה ה"ה כשקל שמיני עצרת בשבת שאומר בש"ת מערבים של ש"ע וכ"כ הא"ר בתרמ"ב אות ד' וירא"ה כוותו דלא תיקא הואיל ונזכר במערבית ש"ע שמיני גזירת דת גשמים אם רב ואם מעט כרשמים דה"א דלא יאמרו בשמקת תורה כיון שכבר התפללו גשם ביום שמיני עצרת אפ"ה אומרים בש"ת כיון דמספק שקא היום שמיני א"כ אין בכך כלום ול"ד לליל שני של פסק דאי יאמרו. מערבית בליל ב' של ליל א' אין זכר לספירה ולמקדש כלל : וראיה ברורה מא"ש הלבוש בסימן תרל"ב בהג"ה ובפוזנא אומרים של ליל שני וכן בכל ימים טובים שאלו יום ראשון אלהם בשבת אומרים מערבית ליל שניה הואיל ואדאי אדאי עכ"ל ומלכתב כל ימים טובים כו' והא לא משכחת כ"א ליל שביעי ושמיני של פסח דליל ב' דפסח לכ"ע אומרים ליל ב' משום ספירה. ואם כל ימים טובים אלא אף שמיני ותשיעי של סוכות קאמר וכמבואר וא"ל לראיה דמסתמא ס"ה כדכתיבנא :

והנה הראיה הוא מא"ש בסוכה ב"ה א' ימותו ידאה אלמא שיר של אתמול אומרים היום ואחרון נדאה ה"ה מערבית כן ומיהו אם פירש"י שאין מדלגין סדר השיר ומהא דמסיק כרבא שביעי ידאה ואין מדלגין כו' אין ראיה ג"כ י"ל דאין מדלגין סדר הפרשיות יע"ש : ועיין מש"ל בזה :

והוי יודע שבשבת יו"ט שיש כוהגים לומר שיר של ר"ח וכל יום טוב אפ"ה שיר של יום אין כדקה ובזמן בית המקדש קיים היו אומרים על תמיד של שחר שיר של כל יום לף ביום טוב ובמוסף היו אומרים שיר של מוסף בכל יום הראוי לו מ"כ גם עכשיו כ"ה ושל יום קודם לשל מוסף דתדיר קודם ועיין בשבכ"ג מ"ח קל"ב יע"ש: ורחיתי להפנים מאירות ק"מ סימן ס"ג שמיני עצרת שחל בשבת די"מ למנהג על השמיני ופסק דיש לדקות על השמיני קמיה שיר של שבת דתדיר קודם ואין לומר שניהם מפני טרחת הציבור ורחיה מסוכה יומנו ידקה מפני שיר של שבת ולא אמרו תרוייהו עכ"ל: ואני תמה על האדון ז"ל דמאחר דכתבו התו' סוכה מ"ג מ' ד"ה שיר דהיו אומרים בבית המקדש בשמיני עצרת על השמיני כו' והייכו בקרבן מוסף היום היו אומרים שיר זה בקרבן התמיד היו אומרים שיר של כל יום קול הראוי לו ובשבת אומרים בתמיד שחר שיר ליום השבת ובמוסף שבת שירת האזינו וכן ר"ח שחל בשבת דכדקה לגמרי שיר של שבת לידע שהיום ר"ח הייכו שיר מוסף שבת כדקה אבל שיר תמיד השחר אומרים של שבת שיר ליום השבת וזה פשוט אצלי ועיין סוכה מ"ל ב' ומ"ה מ' ובר"מ הלכות תמידין ומוספין פ"ו הלכה טי"ח ובכ"מ שם ופרק עשירי שם הי"ח וא"כ בשמיני עצרת שהיו אומרים בבית המקדש על השמיני הייכו במוסף וא"כ אמו שאומרים בשמיני עצרת כשחל בחול למנהג על השמיני הייכו שאומרים מקודם שיר של כל יום הקול הראוי בימי החול לשיר של תמיד השחר וכן אמו כוהגים דוולאי אין אמו דוחים שיר של חול כלל ולומר רק שיר על השמיני הא ליתא דבמקדש גופא היו אומרים שיר של יום הראוי לו ובמוסף שיר הראוי וע"כ אומרים תרוויהו א"כ פשיטא כשחל בשבת כיון שא"א שירת האזינו כלל בכל שבת דעלמא רק שיר של יום השבת השייך לתמיד של שבת ה"ה בשמיני עצרת דאומרים על השמיני ואין חילוק בין קל בחול או בשבת דבכל פעם אומרים ב' מזמורים מזמור של יום קול הראוי לתמיד של שחר ומזמור למוסף: ובאמת א"י למה א"א שיר של מוסף בשבת כמו שהיו אומרים בבית המקדש וכמריבהו לתרוויהו שיר תמיד ושיר מוסף כמו שאנו עושין בכל יום טוב: ועיין בבה"ג קל"ג בא"ק בהגהות הטור בשם הרמ"ע מפאנו בתשובה סימן כ"ה דבכל יום שיש מוסף אומר קודם שיר של יום ואח"כ שיר של מוסף וא"כ וודאי אין חילוק בין קל ב"ע בחול או בשבת גם מ"ש ראיה מסוכה כ"ה דאין לומר תרוויהו התם טעמא כיון שאין תוקעין על כל מוסף בפ"ע לאיתותב דב אחא ומקרא יליף לה ה"ה דאיתעבר מקרא דאין לומר שני שירים של מוסף כאחד ע"ש מקרא דהוקשו כל הקשים זה לזה א"כ א"א שני שירים בכלי מוסף בפ"ע משא"כ השתא שאומרים זכר למקדש לית לן בה ועוד דכשחל ביום קל פשיטא דלא כדקה שיר של כל יום ג"כ מפני למנהג על השמיני דאה"כ תדיר הוא סוף דבר דברי האדון ז"ל לא הניחותים:

וראיתי להמ"א א"ח קל"ב אות ד' כתב משמע בגמרא סוף ר"ה דבי"ט לא היו אומרים שירה של חול כ"א של יום טוב והניח שם דברי כה"ג דאומרים שיר של יום וזשר של מוסף יע"ש והנה רמז למה שאמרו בר"ה לי' ב' תמיד של שחר קרב כהלכתו ופירש"י שיר של חול וע"ש בתו' ד"ה ובתקלקלו וע"ש וקשה טובא למה כדקו שיר של כל יום בי"ט והא תדיר קודם כמו שיר של שבת דדוקה ליקוטו כו' וזה יש ליישב וא"כ איפשר דהפנים מאירות סובר כן דבי"ט א"א שיר של חול רק שיר של יום טוב לחול ולזה

בשבת

בשבת בשמיני עצרת דאומר של שבת ולא של יום טוב וגם זה אינו דלשיטה זו הא דשבת דוחה לשיר של יום טוב היינו במוסף דאומר שירת החזיקו אבל בתמיד של שחר משמע דאף בשבת אומר שיר של יום טוב וצ"ע :

ועיין בר"מ ז"ל הלכות תמידין ומוספין לא הביא שום שיר לתמיד של שחר ביום טוב כ"א שיר של קול הבית בקול ולא יותר זו"ל לעולם אף ביום טוב היו אומרים שיר של קול על תמיד של שחר ובר"ה הוו הקלקול בתמיד בין הערביים דבר"ה במנחה אומרים קול ה' יקיל מדבר כו' והא דתניא תמיד של שחר קרב כהלכתו ר"ל כבשטיה שאין בו קלקול דתמיד אומרים אף בי"ט שיר של קול בשל שחר : ומ"ש הטור בא"ח קל"ד דבערב א"א שיר וקשה מהא דבתקלקלו הלויים בשיר עיין מ"א בא"ח קל"ב אות ד' ואין להאריך : והואיל והביא משך העכין לזה אמרתי לכתוב קנת השירים שמלאתי שהיו אומרים בבית המקדש בכל יום בשעת הניסוך של קרבן ניבור כמ"ש הר"מ ז"ל כ"ו מתמידין ה"ה יע"ש :

יב בחב הכלבו סימן ט"ו השיר שהלויים היו אומרים ובאיזה הטעם והוא ממסכת ראש השנה ל"א אי תניא ר' יהודא משום ר"ע בראשון אומרים לה' הארץ ומלואה (תהלים כד) ע"ש שקבה והקנה ושליט בעולמו ופירש"י קנה כדי להקנות ר"ל קנה במה שנראה יש מאין כדי להקנות ולהיטיב לברואיו ושלט בעולמו יחידי כפירש"י שם שהמלאכים ביום ב' נברא : בשני בשבת אומרים גדול ה' ומהולל מאוד (תהלים מ"ח) ע"ש שחילק מעשיו ומלך עליהם וכפירש"י הפליל רקיע ושב במרום לוגמת שבכו בהה קדשו יע"ש : בשלישי אומרים אלהים נצב בעדת אל (תהלים פ"ב) ע"ש שגילה כחך בחכמתו והכין תבל לעדתו וכפירש"י בשלישי כחמו ותרחה הינשה שעל החרץ עומדים עדתו ומחכם בגמרא במסכת תמיד פרק ז' מ"ד פירש (הר"מ ז"ל) שעליה יהיה הדין והדייכין וזהו אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים וע"ש בתמיד בתי"מ וברע"ב : ברביעי אומרים אל נקמות (תהלים כ"ד) ע"ש שנראה חמה ולבנה ועתיד להפרע מעובדיהן וכפירש"י שנראה חמה ברביעי וכן פי' הר"מ והרע"ב בתמיד ועיין רש"י מומש בראשית א' י"ד ביום א' נברא ותלאן בד' ונראה"ס ז"ל שם כוכבים פרק אין דורשין יע"ש קשה קנת ומיהו אף לפ"ז שפיר שייך לומר בד' שיר זה ועיין רש"י יתרו כ' ה' אל קנא בע"כ כאמר יע"ש : בחמישי אומרים הבינו (תהלים פ"ח) ע"ש שנראה עופות ודגים לשבח לשמו וכפירש"י כשאדם רואה נ"ל משוכים זה מזה כותן שבח למי שבראם : בששי אומרים ה' מלך (תהלים ל"ג) ע"ש שגמר מלאכתו ומלך עליהם ופי' הר"מ והרע"ב שבו נברא האדם ומבין גדולת הבורא יע"ש : בשבת אומרים מזמור שיר ליום השבת (תהלים ל"ב) ליום שכולו שבת כו' ר' נחמיה אומר בשביעי ע"ש שבשבת ומסיק שם דפליגי ר' יהודא אלינא דר"ע ור' נחמיה אי איתא אלפא הוה עלמא וקד קרוב לו תרי קרבי לר' יהודא קד קרוב ומש"ה הפירוש שאומרים בבית המקדש שיר ליום השבת ליומו של הקב"ה אלף שנה שנה שהוה קרוב עלמא וכשגב ה' לבדו ביום ההוא וע"ש בתמיד ובפירוש הרע"ב ובתי"מ בענין הקריאה לפיי העולמים לו קי העולמים : ומ"ד ב' חרוב ליבא לפנים לע"ל דתני הוון אלא קאי על העבר ע"ש בשבת הקנ"ה בשבת בראשית : ומה דקשיא לר"ע אמאי לא דרים כר"נ ע"ש העבר בפנינה ליה דפשטיה דמזמור ע"ש העתיד הוא ועיין שם! יום תרועה לתר"ס קבוב ובפי יהושע שם ובמוסף של שבת אומרים למוסף ג"כ שיר בוסף שיר של תמיד שירת החזיקו ע"ש בר"ה ובמגבה

לז

לז ישיר ודרשם השכה במוסף הרכיבו ובקול בקמיעי לומר בשקרית הסירותי מסבל שכמו ומסבי שיש בכאן קלת עיון לאמתי לדבר בזה קלת :

הנה המעיין בר"ה למ"ד ב' יראה מפירש"י שם ותו' דבכל יום עוד היו משכין שיר של תמיד השחר של קול לי"ט: ובר"ה לא היו משכין שיר של שחר ואומרים של חול אף בזו עדיים בשחר קודם השיר שע"פ הדוד בזו אחר השיר מש"ה לא היו משכין אבל כשקל ר"ה בקמיעי שאז שיר מוסף הרכיבו (תהלים פ"ח) אז כשבאו עדיים קודם שיר של שחר אומרים שקרית הסירותי מסבל שכמו שיוסף בר"ה יצא מדות האסורים והוא בתהלים פ"ח אבל בקמיעי לומר הרכיבו עד הסירותי לא כל הזמור (במקדש) וכשקל ר"ה בקמיעי לומר שקרית מן הסירותי מסבל כו' ובמוסף מתחילת הרכיבו עד הסירותי אבל כשבאו עדיים אחר תמיד שחר כדרך הוד השנים אז אמרו בשקרית הרכיבו וכולמין במוסף הרכיבו : ובמנחה ר"ה אומרים קול ה' יחיל (שם כ"ט) להזכיר מתן תורה : ואמנם י"ל דלעולם לא היו משכין שיר של קול בכל יו"ט וה"ה ר"ה בתמיד של שחר רק במוסף היו אומרים שיר של מוסף בכל יו"ט (עמ"א מ"ק קל"ב אות ד') והא דתניא בר"ה הרכיבו של שחר כהלכתו הייכו לומר תמיד בקרב כהלכתו אפי' כשקל ר"ה בקמיעי אומרים שקרית הרכיבו והייכו סיפא דברייתא כשבאו לאחר תמיד שקרית היו אומר בשקרית הרכיבו : ועיין בר"מ פ"ו מה' תמידין ומוספין הלכה ט' הביא שיר של כל יום הקול ושיר מוסף שבת ומנחה ושיר מוסף ר"ה הרכיבו ואם קל בקמיעי אומר הסירותי ובמנחה קול יחיל כו' ומשמע דאל ר"ה בקמיעי אומר במוסף הסירותי ולעולם בשקרית הרכיבו ובין בזו עדיים בשקרית או לאו ועכ"מ שם ובאמת לפי מה שאיתא בירושלמי ר"ה יש לומר דפסק הר"מ כירושלמו בזה אבל שקשה שם גי' הירושלמי ולריך להגיה במוסף במקום מנחה ואפ"ה יהיה קשה ולריך עוד להגיה והמפרש שם (בדפוס דעסויל) הגיה כפי מה דאיתא בבבלי יע"ש לכן לא ראיתי להאריך בזה :

ומ"מ קשה לי דאם בדיקר הר"מ ז"ל שיר אחר קודם מה הוא במוסף ובפרק יו"ד הלכה י"א כתב בכל יום מיחי הקג היה אומר שירה בפ"ע על מוסף היום ותשיב הא דסוכה ה"ה א' ביום א' של חוה"מ הבו לה' בני כו' (תהלים כ"ט) בשבת ולרשע כו' (שם כ') בג' מי יקום (שם כ"ד) בד' ביום בוערים (שם) בה' המירותי (שם פ"ח) בו' יאמרו (שם פ"ב) והשאר לא מלאתי ותמהני למה נחרו עכשיו בשירים אחרים ולא מה שהיו אומרים במוסף במקדש ועמ"א קל"ב אות ד' :

יד ואני תפלתי שאומרים שבת במנחה מבואר הטעם עכו' רל"ב ובלבוש שם והוא מג"י עפ"י המדרש אומה זו אין כשאר אומות שאע"פ שאוכלין ושותין ואני תפלתי לך ה' עת רצון הוא תפלת המנחה נקבת עת רצון ועוד טעם הביא הא"ר שם אות ב' שלרה אחרונה תהיה ט' תרשים ויום אחרון בשבת ויהיו נגאלים בעת מנחה יע"ש : ובמ"א שם אות א' דבמנחה של י"ט א"א לאין הכל אוכלים דבעי לכם הגמ"ר (מנהג שבת אות מ"ה) הנה אכן קיי"ל די"ט נמי אליו לכם כר' יהושע בפסחים ס"ק ב' עסי' א"ח תקכ"ו ס"א מש"ה כתב הא"א שאין הכל אוכלים דאלוגתא הוא : ומיהו בשבועות דהכל אוכלים דבעיקן לכם כמו בשבת כדאמרינן בפסחים שם ואפ"ה א"א במנחה ואני תפלתי : ומ"ש המ"א שאין קריאת תורה בי"ט עיין במ"ב הא"ר שם אות

ד' בשם הכלבו סימן מ' שעורת תיקון קריאת התורה שבת במנחה משום יושבי קרנות יע"ש ומש"ה בי"ט שאין קורין מ"ל ואחי תפלתי : ועיין סימן תרכ"ב במנחה יום"כ בשבת מ"ל ואחי תפלתי כמ"ש הט"ז שם דאין אוכלים גם טעם יושבי קרנות ל"ש ביום"כ שכולם בב"ה: ומיהו לטעם שלרה אקרוכה תהיה בשבת היה ראוי לומר במנחה יום"כ בשבת אלא שתוכסים טעם משום קריאת התורה של יושבי קרנות כמ"ש הא"ר ברל"ב ולמ"ש הח"ר ברמ"ב אות ו' כע"ש די"ל שבת מקן דבעי למיעבד כולו לכם נמי שפיר יע"ש מ"כ מ"ש שאומרים בשבת מנחה ואחי תפלתי ולא בשבועת דהתם קליו לה' בעינן משא"כ שבת שביק יותר שברות מש"ה אומרים יאחי תפלתי וביום"כ מ"ל מה"ט : ומ"ש המ"ח כשאין ס"ת שאין לומר ואחי תפלתי אין כוהגין כן ועיין באר היטב : ועיין בכ"ג בהגהות הטור בשם הרל"ח ז"ל מנהג אשבילי"א שא"ל ואחי תפלתי בבית האבל וכמדומה שאין המנהג כן אלא אומרים : ועיין לבוש ברל"ב משמע כע"ש דבשבת אי בעי כולו לכם ועיין בא"ר אות ה' ע"ש :

ואגב אזכיר קצת דיני קדיש לאחר קריאת ס"ת מה שאנו כוהגין לומר מיד על הבימה ופעם שא"ל קדיש על הבימה :

הנה מנחה של שבת כך הוא הסדר מתפללין אשרי ובא לציון אחי תפלתי וקורין אלשה גברי יהללו אחי קדיש תפלת י"ח וחוזר הש"ץ התפלה לקתך קדיש שלם כ"ה במנהגים שם הלכות שבת ואחאר הטעם : הכה שם בהגהות אות מ"ו הטעם שאין במה להפסיק בין קדיש זה לקדיש שלאחריו ואפילו בתענית במנחה שאומרים הפטרה אמ"ה הפטרה מענין הקריאה היא הביאו המ"ח ברל"ב אות ב' וכתב לפ"ז כשאין קורין בס"ת מ"ל קדיש שלפני י"ח גם ואחי תפלתי מ"ל יע"ש הנה מ"ש שא"ל ואחי תפלתי אין המנהג כן ומ"ש בשם הריב"ש שא"ל קדיש לפני י"ח משום דכבר אמר אחר אשרי וב' קדישים בלי הפסק למה ואף אם יאמרו ואחי תפלתי בשביל פסוק אחד אין לומר קדיש מידי דהוה איהללו כוונתו דבמנחה שבת אומרים קדיש לפני י"ח ואחי אקריאת ס"ת אף דיהללו בתחיים אלמא פסוק מ' לא הוה הפסק ה"ה דלא מהני ואחי תפלתי להפסיק בין שני הקדישים ונה יש לייסד קצת : ועוד כתב הת"ח שבאין ס"ת אין לומר ואחי תפלתי כמש"ל ר"ל בחות מ' ועוד דאיך יאמר ואחי תפלתי מ"כ יהיה הפסק בין הקדיש שאחר ובא לציון לתפלת י"ח ואין להפסיק בין קדיש לי"ח וסיים אם ירצו לומר ואחי תפלתי יאמרו קודם קדיש שלאחר ובא לציון : דאין לפרש דבריו מ"ש ומ"ל שיאמרו ואחי תפלתי ירצה דה"ק ואיפשר לומר שיאמרו ואחי תפלתי כו' דא"כ מה סיים דפסוק מ' לא קשיב הפסק אין לו פירוש דהא יאמר קדיש אחר ואחי תפלתי : ומ"מ קשה מ"ש דאין לומר ואחי תפלתי שיהיה הפסק בין קדיש לתפלת י"ח והא דיהללו לא הוה הפסק שהקדיש שקודם תפלת י"ח קאי אס"ת אף שאמר יהללו ה"ה שיאמר ואחי תפלתי בתחיים ס"ת וקדיש קמא קאי כמי קודם תפלת י"ח וי"ל דשאני קדיש שאחר יהללו שקאי אשלפניו אס"ת ופסוק מ' לא הוה הפסק משא"כ שיאמר אחר קדיש ואחי תפלתי יהיה הפסק בין קדיש לתפלת י"ח : ובא"ר אות ו' כתב שלא מלא בריב"ש כן גם בסימן קמ"ג מבואר דקורא בקומש כשאין ס"ת כשר ויאמרו הקדיש על הפרשה שקרא בקומש גם יש תקנה לומר ואחי תפלתי קודם הקדיש הקדיש עכ"ל מ"ש שי"ל ואחי תפלתי קודם הקדיש הא המ"ח כ"כ בעצמו הביאותיו בסמוך : ומיהו מ"ש שיאמר קדיש על קריאת הפרשה בקומש בזה ל"ע : ואם לומר ואחי תפלתי קודם קדיש אז אח"כ כשאין ס"ת גם אין אומר אחי כלום

בזה

בזה כי מיפסר שפסוק מ׳ לא הוה הפסק אף בין קדיש שלפניו לתפלת י״ק :

וחנה אתחיל מקדישים שבכל יום אחר פסוקי דזמרה אומרים קדיש ואין פוקתין בכל יום משבעה קדישים ע״ש שנע ביום הללתיך קשבם הלבוש סימן כ״ה שם מ׳ אחר ישתבח ב׳ אחר תפלת י״ק ושניהם מלי קדיש ג׳ אחר ובא לציון קדיש שלם עם תתקבל וקלי ג״כ אתפלת י״ק שלעולם מ״מ תתקבל רק אתפלת י״ק (וכתב הט״ז שם אות מ׳ המי כללא לא דוקא דהאיכא סליחות באלול דאומרים תתקבל אסליחות שיש בהם הרבה תחינות כמו בי״ק) ד׳ לאחר עליכו לשבח אומרים קדיש שלם בלא תתקבל ה׳ לאחר אשרי במנחה מלי קדיש ו׳ קדיש שלם עם תתקבל לאחר תפלת י״ק של מנחה ז׳ מלי קדיש לאחר ק״ש וברכות של ערבית וכל אלו הם חובה מדברי רז״ל אבל תפלת י״ק ערבית והקדיש שלאחריו הם רשות עכ״ל הלבוש שם ובב״י שם לא קשוב קדיש לאחר עליכו ומשמע שם דקשיב קדיש אחר תפלת ערבית של י״ק ושם כתן טעם למה שאומרים קדיש אחר ברכות ק״ש של ערבית מפני שתפלת ערבית רשות ויש שהולכין לבתיהם קודם תפלת י״ק ערבית ולא ישמעו קדיש יע״ש הביאו ג״כ הט״ז שם : ובשני וחמישי שקורין בתורה אז אחר תפלת י״ק אומר תחנונים והוא רחום ורחום וזכור ה׳ אלקי ישראל כו׳ (תקנו חזקיהו המלך כשלר סנחריב על ירושלים עמד ב׳ שעות בלילה בבית המקדש ויש בו תיבות כמנין חזקיה וב׳ תיבות יותר כנגד ב׳ שעות ואתם שמו לאפרע ברשני קרוזות קוסה זרים קוליכו הבט ה׳ אלקי ישראל יו״ד הרי חזקיה כ״כ מ״ר בסימן קל״ד אות ג׳ בשם ר״י הקסיד) ואנקנו לא כדע מלי קדיש אמ״מ וקורין בתורה ומלי קדיש על קריאת ס״ת קודם הגבהה ואח״כ אומר אשרי ובא לציון קדיש עם תתקבל וקלי ג״כ אתפלת י״ק כי תתקבל אין שייך כ״מ אתפלת י״ק והלבוש בסימן רל״ב בהגהה הקשה כיון דבב׳ וה׳ שקדיש שאחר ובא לציון מלי ג״כ אתפלת י״ק עם תתקבל כ״ש שמלי אקריאת ס״ת מ״כ למה יאמרו קדיש על הבימה לאחר ס״ת ותי׳ לאפ״ה קריאת ס״ת בלבור מלתא דקשיבא הוא ולריך קדיש בפ״ע : ומה שאומרים קדיש עם תתקבל לאחר ובא לציון ולא מיד אחר תפלת י״ק כתב הלבוש בסימן כ״ה לפי שסדר קדושה בתר תפלה גרירא יע״ש (ולי נראה כמ״ש הלבוש בסימן קל״ב דסדרא דקדושה ובא לציון הוא במקום קדושה דתפלה עפ״י גזירה שהיתה מ״כ שפיר תקנו קדיש עם תתקבל לאחר ובא לציון) : ובשבת ויום טוב ורשם חולם שיש בהם קריאת התורה ומוסף היום אז אחר תפלת י״ק שחרית אומרים קדיש שלם עם תתקבל לפי שאחר מוסף יאמרו ג״כ קדיש עם תתקבל אמוסף ויהיה חוזר ג״כ אסדרא דקדושה ובא לציון כ״כ הלבוש בסי׳ כ״ה ס״מ בהגה״ה יע״ש ועמ״מ סי׳ תכ״ג אות מ׳ דכל יום שיש מוסף אומרים בשחרית תתקבל שבכאן שיימנו תפלת שחרית וכבר כתבנו טעם כמ״ש הלבוש דבמוסף יאמרו תתקבל אמוסף דיהיה קלי ג״כ אקדושה דסדרא : ובמ״ע תכ״ג כתוב לאחר ס״ג ואומר קדיש אשרי ובא לציון ומחזיר ס״ת לאקומו ומתפללים מוסף הכה המנהג להחזיר ס״ם ואח״כ אומרים אשרי ובא לציון וכ״כ הלבוש אומרים מלי קדיש על ס״ת ומחזיר הס״ת לאקומו ואומר אשרי ומתפללין מוסף ומ״מ קשה למה לא הזכירו מלי קדיש שאחר אשרי ובא לציון וכן הוא בשכהגים ה׳ ר״א יע״ש : כללא דאלתא כל יום שיש מוסף אומר אחר תפלת י״ק שחרית קדיש שלום עם תתקבל : אבל בשבוכה אף שיש הלל הוא ואין בו מוסף אומרים מלי

קדיש

קדים על שחרית וק"ש אחר אחרי ובא לליון כמ"ש הלבוש סימן תתפ"ג וכבר התבאר :

וחנה בב' וה' ור"ח חכוכה וכל יום שיש קריאת התורה אומרים אחרי לאחר שהחזירו הס"ת למקומו כמנהגינו מה שא"כ שבת שחרית וכן י"ט אומר אחרי על הבימה קודם יהללו והטעם עיין לבוש סימן קל"ב ובהם"ו בשם ר"ת כתב אפכי ר"ת אחרי כו' יע"ש וכן בי"ט כן : ובסימן רל"ב כתב שא"א במכה של שבת קדים על הס"ת על הבימה ובסימן תל"ב ג"כ כתב במכה של תענית ליבור ג"כ א"א קדים על הבימה אף שיש הפטרה אחר הקריאה והטעם בשלמא ב' וה' בחול שחרית שאומר אח"כ אחרי ובא לליון כשמגיע האזן לעמוד ידעו הכל שמתחיל אחרי בקול רם ויאמרו עמו משא"כ מכה של שבת ושל תענית ליבור אם יאמרו קדים על הבימה וכשיגיע האזן לעמוד ויתפלל בלחש תפלת י"ח לא ידעו הקהל ולכך תקנו לומר אני קדים כשמגיע לעמוד וקאי על קריאת ס"ת :

והוי יודע שאף כשיש הפטרה במכה של ת"ל וכלומה אפ"ה א"א קדים על הבימה רק כשיגיע לעמוד וכללא הוא כל שאין אומר אחרי ובא לליון לפני העמוד אז אומר קדים כשיגיע לעמוד וכ"כ הלבוש בסימן תל"ב יע"ש וכבר עמד בקושיא השכב"ג בסימן רל"ב מש"ש הלבוש גופא בסימן תקע"ט בתענית ליבור שאומרים קדים ומפטיר שובה יע"ש משמע שכל שיש הפטרה אומר קדים קודם הפטרה שלא יהא הפסק בין קדים שלפני העמוד ובין קריאת ס"ת ההפטורה ומ"מ לענין דינא מנהגינו שיש הפטורה במכה א"א הקדים עד שיגיע האזן לעמוד : דההפטרה כמי מענין קריאת ס"ת הוא ולא הוה הפסק דהא כתקון ההפטרה שפ"א גזרו שלא לקרות בתורה כו' כלאיתא בלבוש סימן רפ"ל יע"ש ומש"ה אין כאן הפסק : ולעולם אומרים הקדים לאחר קריאת ס"ת קודם שיקרא למפטיר ביום שבת שחרית ובי"ט שחרית כמ"ש לקמן בזה :

עוד ראיתי לבאר בכאן והוא זה דבחול שחרית ב' וה' קורין ג' ואין מוסיפין. ר"ח ר' שקדום הוא. וי"ט משמש. ויוה"כ ששה. ושבת שבעה שקדושתם זו למעלה מזו כלאיתא בעור א"ח סימן רפ"ב ובלבוש שם וע"ש בב"י ובשבת המפטיר אין מספיק הקרואים וכן יוה"כ ויו"ט אין המפטיר מספיק הקרואים שהרי קראו ששה ביוה"כ ומשה בי"ט בס"ת ראשונה כמבואר בסימן תפ"ח ותרכ"ח ואף לאחר כהגו אלא להוסיף בי"ט ויוה"כ יותר מספיק הוי' כדעת הר"ן מגילה כ"ח לאו דתוספין עיקר כן אלא מדמת מנהגא והטעם שלא להשוות קדושת י"ט ויוה"כ לשבת אי יהיה מותר להוסיף יבואו להוסיף שבעה או יותר וז"ש הלבוש בסי' רפ"ב ס"ב ואם ירבו להוסיף מוסיפין ולפי טעם זה בי"ט ויוה"כ אין יכולין להוסיף שלא להשוות לשבת הייכו מנהגא אין מוסיפין יותר מה' ו' וכמ"ש הרמ"א שם ובש"ז שם אות ג' הבין דר"ל דאין מוסיף בי"ט יותר מז' וקשיא ליה אמאי לא כתב אפילו יותר מה' ואין קושיא כמ"ש שוב ראיתי דבריו ברור אללו ואמ"ש לבוש דרשות לקרות מה שקרא לקבירו ע"ז תמה דרמ"א כתב בדפ"ב ס"ב כתב דהמנהג לאסור לקרות מה שקראו כבר מוץ ס"ת : ולפ"ז בי"ט ויוה"כ אין המפטיר מספיק הקרואים כיון דאין איסור בדבר להוסיף רק שלא יהא משוה לקדושת שבת א"כ בזה יהיה י"ט ויוה"כ כבדלין הואיל ובשבת קורין ז' לס"ת מוץ מפטיר ובי"ט ויום הכפורים אסור להוסיף מנהגא על הקרואים מוץ מפטיר : משא"כ בחול

שוולקי אסור להוסיף על מכין שלשה כמו שסכינו במגילה כ"ח ח' ח"כ ולאלי דהמפטיר ממכין הקרואים הוא בת"ל במכפה ועמ"ש רפ"ב אות יו"ד ובלבוש כתב משום ביטול מלאכה וממ"ש יבואר לך הטעם :

ומה שמפטירין במכפה בת"ל דרשו ובמכפה יוה"כ ביוכה ובשחרית בת"ל אין שם הפטרה וכן במכפה שבת אין שם הפטרה הנה מה שאין מפטירין שבת מכפה פירש"י הטעם במגלה כ"ח שהוא סמוך לערב מפני טורח הציבור ומה שאין מפטירין ב' וה' בקול וכן ר"ח שחרית וכן מכוכה ופורים מפני ביטול מלאכה לעם (אף שפורים מלאכתן שלא לעשות מלאכה) מוץ ט"ב שחרית מפטירין אסף אסיפם עמי' תקס"ו ס"ח בהג"ה ולבוש שם וירחה הטעם בט"ב הכל בביה"כ על קלות וליכא ביטול מלאכה וגם כהנו שלא לעשות מלאכה כי' ובמכפה יוה"כ מפטירין ביוכה לליכא טורח שכיון דבלא"ה הכל בביה"כ על הגילה ואמכם בתענית ליבור במכפה שמפטירין לריך טעם למה ואולי לומר דברי כבוזים וקורין דרשו כו' בת"ל כן כ"ל לייסד המנהג :

טעם לקריאת ההפטרה בלשון מפטיר פירוש הלבוש סימן רפ"ד ס"ח לפי שכפטרין בה מקריאת התורה בשעת השמד ועוד מלשון יפטירו בשפה שמותר לדבר בדברי תורה בשעת הפטרה ע"כ יע"ש ועפי' קמ"ו ובא"ר שם אות ו' הרגים בזה דמ"ש שם כמו בס"ת ל"ד דאלו בס"ת אף ד"ת אסור ובהפטרה שרי ד"ת וכראה אף בשעה שקורא החזן למפטיר בספר תורה כיון שכבר קרא לאחרון זאת הפרשה תו מותר לדבר בד"ת ומכל מקום בלא"ה שלא לבלבל דעת השומעים הנשארים : ומ"מ קשיא לי בת"ל במכפה שהשליחי מפטיר למה קורין מפטיר הא הוא ממכין הקרואים ויש שקורין ע"ש ההפטרה שיאמר בבכיאים אמ"כ אבל בקול המועד פסח וסוכות קורין ד' גברי ג' בס"ת א' ורביעי בשביה עפי' ת"ל ואז קורין רביעי לא מפטיר כי מה טעם לקרות אותו מפטיר מאחר שלריך שישמעו קריאת התורה קובת היום בשביה גם א"ח הפטרה בבכיא וכ"ה המנהג ובי"ט שחרית אף שקורא בס"ת שביה קובת היום הואיל ומפטיר בבכיא קורין אותן מפטיר מפני ההפטרה שקורא בבכיא שאז מותר לדבר בד"ת לא בשעה שקורא בס"ת שביה קובת היום שעדיין לא שמעו שאז אסור לדבר אפילו בד"ת וזה פשוט :

ובכל יום שיש ההפטרה בבכיא אומר מלי קדיש קודם שקורא מפטיר משא"כ כשאין ההפטרה בבכיא כמבואר סימן רפ"ב ס"ד בהג"ה שם ובט"ז אות ב' וא"ח אות י"ג ובלבוש סימן רפ"ב ס"ד בהג"ה ביאר זה יפה כשיש הפטרה בשבת ויום טוב ויוה"כ שהמפטיר אין ממכין הקרואים (כמבואר) אומרים קדיש לאחר תשלום מכין הקרואים וביום שיש שבי ס"ת מכיתין השביה על השולחן ואומרים קדיש על אתיהן וביום שיש שלשה כמו ר"ח טבת שבל בשבת כמבואר סי' תרפ"ד שאז אומרים קדיש אחר ס"ת שביה שבשלם מכין קובת היום שבעה קרואים : וקשיא לי בשלמא בכל שבת אומרים קדיש קודם שקורא למפטיר להודיע שבשלם הפרשה ומכין הקרואים שהם חובה ליום והמפטיר רק מפני התקנה כו' משא"כ כשיש שלש ס"ת למה אומרים קדיש אחר השביה והלא עדיין לריך לקרות למפטיר קובת היום בתכוכה פרשת תכוכה שהוא פרסומי ניסא אמאי לא יאמרו קדיש אחר המפטיר כו' ופשוט הייתי לומר לעולם אומרים קדיש לאחר מכין הקרואים ומש"ה כל שבשלם מכין שבעה קרואים בשבת וביי"ט חמשה ויוה"כ ששה אומרים קדיש להודיע שבשלם

שכשלם מכין הקרואים אע"פ שעדיין צריך לקרות בשביה קובת היום וה"ה כשיש שלשה ס"ת אומרים לאחר השביה להודיע שכבר כשלם מכין הקרואים אלא דקשה א"כ כשמוסיפין על שבעה קרואים בשבת אמאי לא יאמרו קדיש אחר השבעה ותי' הלבוש דעדיין לא שלמו פרשת היום וא"כ אכתי בי"ט ויוה"כ וי"ק עבת וכדומה שעדיין צריך לקרות קובת היום אמאי לא יאמרו קדיש אחר מפטיר ויש לתרץ זה : ומ"מ מ"ש הט"ז בדס"ב אות ב' שאין קורא המפטיר בתורה אלא מפני כבוד התורה מש"ה אומר קודם קדיש וילכה בזה דמפטיר קורא בתורה תקלה הוא אלא יהא כבוד תורה וכבוד מפטיר שווה כלומר כבוד תורה וכבוד כביא ע"ש בדס"ב בלבוש ס"ה ומש"ה מחלקין בקדיש וזה לא שייך בקורא מפטיר ביום טוב דקורא בתורה משום עכיבא דיומא ואולי לא רצו לחלק בין מפטיר של כל השנה ובין מפטיר די"ט וכאמור :

ומיהו האי כללא דכתיבנא כל יום שיש הפטרה אומר קדיש קודם שקורא החזן למפטיר הוא לאו דווקא דהאיכא מנהגא תענית לבור ושקרית ט"ב שאומר ההפטרה ואפ"ה אין אומר קדיש כ"א לאחר שקרא השליחי במפטיר בט"ב שקרית וכמבואר בלבוש סימן תקכ"ט ס"ג וכתב משונה קדיש זה מכל קדישים שאומרים קודם המפטיר ששלמו מכין הקרואים משא"כ בשאר ימות השליחי הוא המפטיר יע"ש : ועוד זה כתיישב לי מה שביי"ט ויוה"כ ור"ק עבת בשבת וכדומה שאומרים קדיש קודם המפטיר אף שעדיין לא גמרו קריאת הפרשה קובת היום מ"מ להבדיל בין מכין הקרואים של קובת היום כי המפטיר אין מכין הקרואים ומה שלא אומרים קדיש כשמוסיפין יותר משבעה י"ל דהוה כפגם שיחלקו בקדיש בס"ת אחת משא"כ בשני ס"ת וכמ"ש לעיל : ובמנהגא של תענית ליבור א"א הקדיש על הבימה כללא"א כשיגיע החזן לעמוד וכמו שכתבתי לעיל וכדבעינן למימר לקמן בענ"ה : ומיהו ט"ב שקרית אומר הקדיש אחר שקרא השליחי בתורה קודם הגבהה ס"ת ואח"כ קורא אסף אסיפס לחלק בין תורה לנביאים וכאמור :

עוד אחת ראיתי לבאר בט"ב ערבית אומר קדיש שלם עם תתקבל כמבואר סימן תקכ"ט יע"ש ובלבוש שם ואומר קינות ואח"כ יאמר קדיש שכי רק בלא תתקבל כמבואר שם : ובסימן תרל"ג כתב הלבוש שיאמר אחר תפלת ערבית קצי קדיש ולאחר קריאת המגלה קדיש שלם עם תתקבל (ואף דמפסיקין הרבה בקריאת מגלה והלבוש כתב בסימן קל"ב שתתקבל שאומר אחר ובא לציון קצי אתפלת י"ק ובסימן כ"ה כתב דמה שמתאחרין תתקבל עד לאחר ובא לציון משום דקדושת ובא לציון בתר תפלת י"ק גרירא יע"ש ועוד כתבו לעיל דקדושות ובא לציון תקנו תחת קדושה י"ק יע"ש וא"כ בפורים שיש הפסק גדול בקריאת מגלה למה יאחרו תתקבל"ים לומר יום ב' וה' שיש קריאת תורה ופורים שקרית יוציאו שמפסיקין בקריאת מגילה וכתב במנהגים גופא שבשקרית יאמר אחר תפלת י"ק קצי קדיש וכדבעינן למימר לקמן בענ"ה) : והלבוש בסימן תרכ"ג מתה על מנהגים בה' פורים שבערבית פורים כתב לומר קודם קריאת מגילה קדיש שלם ואחר ואתה קדוש ג"כ שלם ובשקרית קודם קריאת מגלה אחר תפלת י"ק קצי קדיש תמה עליו בתרתי אחד מ"ש ליל פורים מיום שקרית פורים : ב' מה יאמר קדיש שלם עם תתקבל קודם קריאת מגלה איך כאמר אח"כ לאחר ואתה קדוש קדיש עם תתקבל שלעולם א"א תתקבל רק אחר תפלת י"ק ואעלה שטעות כפל במנהגים וכ"ל קצי

קדיש

קדיש וע"ש: וקושיא ב' י"ל דמנהגים שכתב קדיש אלס כוונתו בלא תתקבל לאחר ואתה קדוש אף שכתב סתמא יאמרו קדיש אלס לאחר י"ק ולאחר ואתה קדוש מ"מ הא כדאיתא עם תתקבל וזה בלא תתקבל ושוב ראיתי במ"ח תרכ"ג אות א' כתב שאיפשר דעת מנהגים כן יע"ש: וקושיא ראשונה י"ל שלא רצו לשנות מכל ימות החול. הלכך בערבית של כל ימות החול אומר ק"ש עם תתקבל מיד לאחר תפלת י"ק ה"ה ליל פורים משא"כ שחרית בכל השנה אומר לאחר קדושת ובא לציון ואף ביום שיש ס"ת כמו ב' וה' ה"ה פורים כן הוא ולענין הלכה הא"ר בסימן תרכ"ג אות ג' וה' העלה דהמנהג לומר קדיש אלס עם תתקבל מיד אחר תפילת י"ק ותפילה לשנות ולאחר קריאת המגילה ואתה קדוש ג"כ קדיש עם תתקבל דלא כמ"א וכ"פ מי"ט ויחזור תתקבל על תפלה דסדר קדושה ובא לציון יע"ש וכ"כ בא"ז אות א' יע"ש: ועמ"ש הט"ז בסימן כ"ה אות א' דכלל שכתב הלבוש שא"א תתקבל רק אחר תפילת י"ק ל"ד דהתיבא אחר סליחות בר"ק אלול שמרבים בתחינות כו' משמע קוץ מזה מוכה ליה שא"ת תתקבל דהוא לשיטתיה בסימן תרכ"ג הסכים להלבוש שם לאחר קריאת המגילה יאומר רק אלי קדיש יע"ש א"כ אין ראיה ולדינא המנהג כמדומה שאחר תפילת ערבית יאומרים קדיש אלס עם תתקבל וכמ"ש מ"ר שאין לשנות ואחר קריאת המגילה ואתה קדוש אין בידי להכריע ואפשר שיאמרו קדיש אלס אחר ואתה קדוש בלא תתקבל כמ"ש המ"א אבל לומר אחר תפלת י"ק קדיש אלס בלא תתקבל ואחר ואתה קדוש אם התקבל זה טעות גמור דלמה לא יאמרו תתקבל מיד אחר תפלת י"ק ומעולם לא שמעתי ולהיות כי דיני הקדישים מסוברים המה אמרתי להכיא בכאן איזה כללים ולומר דרך כלל איך נוהגין: ואעפ ואומר:

נקוט הא' כללא בידך כל יום שיש בו תפלת מוסף אז אומרים אחר תפלת י"ק שחרית קדיש אלס עם תתקבל והה אמת ויליב עיין מנהגים ועמ"א תפ"ג אות א' וכל יום שאין בו מוסף אומרים אחר תפלת י"ק בשחרית קדיש וכבר באר הטעם לעיל בזה: ול"מ בחול אף בב' וה' אלא אפילו בורים שחרית שיש קריאת התורה ומגילה שמפסיקין הרבה אמ"ה אומרים קדיש ואחר אשרי ובא לציון קדיש אלס עם תתקבל כמבואר בתר"מ: וקאי כמי אתפלת י"ק כו' ובט"ב שחרית אומר קדיש אלס אחר אשרי ובא לציון בלא תתקבל עד מנחה שאומרים תתקבל וכן המנהג עפ' תקכ"ט:

עוד כלל אחר בקוט בידך כל קדיש שעם תתקבל אין אומרים אותו כ"א על תפלת י"ק ולא אחר שאר תפילות כמו שנתבאר לגבי סליחות שמרבים ביום בוראים שאומרים אחר הסליחות קדיש עם תתקבל עפ' כ"ה ובט"ז שם. גם בליל פורים לאד דיעה אומרים קדיש עם תתקבל אחר ואתה קדוש עפ' תרכ"ג ומ"ש לעיל ובא"ר שם ובא"ז יע"ש: ומה שאומרים קדיש תתקבל אחרי אשרי ובא לציון חוזר ג"כ על תפלת י"ק בשחרית כמו שנתבאר: (עיין בשכ"ג סימן תרכ"ג בהגהות הטור אות א' ואומרים ויתן לך קדש שיקרת המגילה ספר המפה ואחר המגילה מהתלון ז"ל שגגה היא וכל האחרונים מיראו דברי רא"ש דקורין המגילה ואח"כ אומרים ויהי כועס ואתה קדוש ויתן לך אח"כ ועט"ז שם וכ"כ הל"מ בפירוש ועיין א"ז אות ד' וכ"כ הלבוש בסוף הספר בהנהגים סעיף כ' יע"ש ואין להאריך): ולעולם לא תאמלא שיאחר ש"ץ לבכי העמוד קדיש אלס בלא תתקבל בגד תשעה באב לאחר הקינות שאומר הש"ץ קדיש אלס בלא תתקבל עיין סימן תקכ"ט: גם ליל

פורים

פורים לאחר קריאת המגילה ואתה קדוש לדעת המ"ל בתרל"ג אומר קדיש שלם בלא תתקבל • וכבר התבאר זה לעיל :

ולעולם כל יום שיש בשחרית קריאת התורה אומרים קדיש מיד על הבימה משא"כ במנחה כמו מנחה שבת ומנחה דתענית (כל ת"ל ד' נומת ות"ל וכדומה ובה"ב ומנחה יום"כ) לית קדיש על הבימה כ"ל לפני העמוד אומר החזן חצי קדיש משא"כ שחרית אומר חצי קדיש על הבימה וכל שיש מפטיר בנביא אומר ק"ק קודש שקרא למפטיר לעלות וכל שאין מפטיר בנביא אף שיש ב' ס"ת אומר קדיש על הבמה כמו ק"ה פסח וסוכות אומר לאחר שקרא הרביעי וכבר כתבתי לעיל יע"ש :

ומה שלא אומרים במנחה קדיש על הבימה כתבתי לעיל כמ"ש הלבוש בסימן תל"ב אשם יאמר על הבימה לא ידעו הציבור מתי להתחיל להתפלל י"ק משא"כ שחרית שאומר אשרי בקול רם : ומ"מ קשה אמאי לא יאמר קדיש מיד לאחר קריאת ס"ת וקדיש אח"כ כשיגיע לעמוד ויהיה קאי על הפטרה שאומרים קדיש אחר פסוקי בביאים : שוב ראיתי להשכ"ג ס"ק רל"ב בהגהות הנ"י רמז לזה יע"ש : ואולי שלא רצו להרבות בקדישים ועוד דהרוחה יאמר שאוכלים כבוד לבביאים כמו לתורה שאומרים קדיש על זה וע"ז עסי' רפ"ד בטור ובש"ע ובט"ז שם ובלבוש• ובמנחה אין שום היכרא דהשליח שקורא הוא המפטיר מש"ה אומרים רק קדיש אחד וע"כ אומרים אותו כשיגיע החזן לעמוד :

עיין לבוש סימן כ"ה ס"ק כ"מ שא"א תתקבל אין משלים הקדיש בסיתתיה בסימן תרל"ג אבל למ"ש הפ"ח שם אומר קדיש שלם בלא תתקבל אחר ואתה קדוש : ומיהו ט"ב שאומר ק"ש בלא תתקבל בערבית אחר ואתה קדוש אלמא הלי כללא לאו דוקא הוא יע"ש :

טו דין ברכת כהנים האומרים בברכת שים שלום מבואר בסימן קכ"ח וקכ"ג וקכ"ח : ובסי' קכ"ז ס"ח בהג"ה נהגו כל זמן שאומרים ברכת אלקיכו (היא בקריאת ברכת כהנים ואומרים בשחרית ומוסף) אומר אח"כ שים שלום ובמנחה ומעריב אומר שלום רב וי"ח מנחה של שבת שים שלום הוחיל וכתיב באור פניך שהיא התורה שקורין במנחה בשבת יע"ש וכ"כ במנהגים מנהג של קול וז"ל אומרים בשחרית ומוסף שים שלום ות"ל אומרים גם במנחה ברכת כהנים הן ש"ץ ויחיד יע"ש : ומ"ש הן יחיד הנה בסימן קכ"ח סיים רמ"א ואיכו כראה ולבוש השמיטו ועיין מ"ז שם אות ד' שכתב לאומרו ובמ"ח אות ג' שכתב לאומרו ובמ"ח אות ג' דהאומרו ביחיד אין מוחין בידו יע"ש ועיין ד"מ סימן קכ"ז משמע דעתו שאין ליחיד לומר ברכת כהנים דלא כתקן אלא בציבור ודוקא ש"ץ בקדרה אבל תפלה בלחש אף בציבור מ"א אלקיכו וכ"ה המנהג אצלינו :

טעם שים שלום ושלום רב בתפה משה סימן קע"ו שים שלום יש בו מעין ברכת כהנים בשם רוקח שהוא ז"ל כתב שים שלום כנגד שלום ברכנו כנגד יברכך באור פניך כנגד יאר : ומ"ש שם מנהג אשכנז לומר מנחה שבת שים שלום אין המנהג כן וכ"כ בד"מ סימן קכ"ז במנחה דשבת שלום רב יע"ש : ובתענית ציבור במנחה כמו בה"ב וך' סיון כמי אומרים במנחה אלקיכו ושים שלום עסי' קכ"ט ובמ"ח ובא"ר שם אות ב' העלה לציבור המתפללים עד

קלות-

קלות ומתפללין מנחה אח"ל אלקיכו : ולא שוס שלוס דכללא הוא אלהיכו ושוס שלוס כהדדי ביהו : וכן ביו"ד ימי תשובה ועי"ה ג"כ א"ל אלהיכו במנחה וכללא הוא כל ת"כ אחין משלימין עד כ"ה אין אומר במנחה אלהיכו וכ"ה המנהג אבל ד' לומת ותענית אסתר וכ' סיון בסולין כיון את"כ הוא להשלים אומר הש"ץ במנחה אלקיכו ובתפלת מנחה יוה"כ אומר אלקיכו כמ"ש רמ"א סימן קכ"ט הואיל ואם עלה לא ירד ובתפלת נעילה יוה"כ אין כשאות כפים ואם"ה אומר אלהיכו ושוס שלוס עמ"ת תרב"ג אות ג' אחין כ"כ קפידא והנה בקכ"ט פסק רמ"א דיאמר במנחה יוה"כ אלהיכו-כ"ש נעילה דבל"מ כתב אפילו איקר עד הלילה יאמר כשאת כפים דאיבריה ופדרים בקרבן בלילה אלא אחין המנהג כן מ"מ עליף הוא מנחה יוה"כ ופשיטא שאומרים אלקיכו ואין טורח לומר אחין קפידא כו' ואם מייתו נעילה בעוד יום אפ"ה אין כשאת כפים אלא פלוג שעפ"י הרוב מסיימין בלילה וכ"כ א"ר בתרב"ג יע"ש :

ויחיד המתענה ומשלים עד כ"ה כמו יאר לייט וכדומה אף לאחן דסובר יחיד אומר אלהיכו אפ"ה במנחה בתענית יחיד אין אומר וכ"כ במנהגים במנהג בין פסק לשבועת בה"ב אומר במנחה ברכת כהנים ויחיד המתענה אין אומר שוס שלוס משום לא פלוג וכ"ש מא"ל אלהיכו והטעם דא"י לעולם שמתענה אע"פ שהוא יודע משא"כ ת"ל והא בעל המנהגים פסק במנהג מול שיחיד אומר ברכת כהנים ואפ"ה בתענית יחיד במנחה לא ועיין א"ר בקב"ו אות ו' ובנאר היטב סימן קכ"ט אות ג' יחיד בתענית יחיד אין לאמות כשאומר אותו כוונתו במנחה ולא ידענא מנטן מי יאלו הדברים האלו וזה הפך המנהגים : ומנהגינו אף בשחרית אין יחיד אומר בלקש אף המתפללים בעשרה אלא שאין מוחין הא במנחה בתענית יחיד ממקי כמי מחיכן ובלכתיבנא :

כתב השכנ"ג נקכ"ח אות כ"ו בהגהות ב"י שאין לומר אלהיכו בבית האבל ובמימן תקכ"ט בהגהות הטור אות י"א שאבל אין כ"כ והלכך בנו"ב א"ל אלהיכו וכ"כ הרד"א שא"ל אלהיכו ועוד טעם בנו"ב משום שלאמר ובפרישבכס כפיכם אעלים עיני כו' וה"ה בבית האבל א"ל אלהיכו וכ"כ בספר תכיל עכ"ל יע"ש ובא"ר סימן תקכ"ט אות י"ב כתב דכוהגין לאומרו וא"י אם על ט"ב אומר או גם בבית אבל ומיהו דכ"ש הוא ואפשר בבית האבל אבל בט"ב איכא מעם ובפרישבכס כפיכם כו' משא"כ אבל דמדיכא מוטא כפיו עב"י מי' קכ"ח ובמ"ג יע"ש א"כ י"ל אלהיכו בבית האבל אלא גרע ממנחה יוה"כ סימן קכ"ט הואיל ואם עלה לא ירד כ"ש בבית האבל עמ"א קכ"ח אות ס"ה ולקמן אדבר בזה : ואפילו לפי מ"ש השכ"ג מ"מ שוס שלוס אומר אלא לחלק משאר תפלה ובט"ב אם א"א בשחרית א"א גם במנחה אף שלובשין תפילין ופסק האבילות אלא מסתבר אלא יאמרו שחרית ומנחה יאמרו ושוס שלוס אומרים שחרית אף לשכ"ג אל"ש דבפרישבכס גם שלא לחלק בין שאר תפלות שחרית ובמנחה אם א"א אלהיכו א"א שוס שלוס והמנהג בזה א"א כלוס וע' א"ר תקכ"ט :

עיין מ"א קכ"ח אות ס"ה כהן תוך שבעה בקול אם קראו לדוכן לדוך לילך לעובר בעשה והיינו במקום שעולין לדוכן בכל יום ואם הוא אומן וקראו בקול לעלות כ"ע כי י"ל כ"כ הוקש לעבודה ואומן מ"ה פטול וע"ש במ"ל אות כ"ד יע"ש ואין לומר אומן פטור מכל המלות זה אינו דלקומרא אמרינן כן קדרבנן ועיין ק"ל בסימן א' לענין קלילת אומן :

אמר ההליוט הכותב ראיתי להעיר קלת בדיני כ"כ: בס"ע קכ"ד בס"ל אות כ"ז גרושה ה"ה חלולה הרא"ש לא מצאתיו שם בס' ול"ד כ"ל דאף שמתה או גירשה אין כ"כ עד שידור כו' ואי"ר שם אות ע"ל בשם רש"י ס"פ אלו מומין ה"ה חלולה: ולפ"ז ה"ה בושא גרושה דרבנן כמו ריח הגט או קטנה הראויה למאן שכתגרשה לאסורה ליה מדרבנן כמי אין בושא כפיו ועיין מ"ל פי"ט מהא"ב ואה"ע סימן ו' ס"ל יע"ש: ומרש"י אין ראיה דפירש בדוכתי טובא חלולה מן התורה עיין ר"פ אלו הן הלוקין:

מה שכתב בא"ר שם אות פ"ב כהן שבשא גרושה יוכיח שבשר לעבודה ופסול לכ"כ לא ידענא מהו דהא משנה שלימה שביכו ס"פ אלו מומין ופסקה הר"מ ז"ל פ"ו מה' ביאת מקדש ה"ט דפסול לעבודה ומשם כלמוד לכ"כ יע"ש

כתב המ"ל שם אות ס"ג אלל מדבריהם אין כ"כ עיין אה"ע ס"כ בסימן ז' עכ"ל: ואם אמרו לו לעלות בכלל דבריהם כ"ע לאיפשר הואיל ומ"ה כהן הוא עובר בעשה או העמידו דבריהם בשוא"ת ואיפשר כל שאין ראוי מדרבנן אין עובר עמ"ל שם אות ס"ה ובא"ר אות פ' יע"ש: ועמ"ל פי"ט מהא"ב אלים של דבריהם כמה הם יע"ש ועמ"ש בס' שושבת העמקים ואי"ה באה"ע אבאר עוד. וה"ה ספק אלל אין כ"כ עסי' רע"ו בסופו: והכא אם לא שהתה ג"ר וכשאה לאים אחר כהן הבן כהן לכל דבר. אבל עשרה בהכים שפי' א' מהן, ובעל בזכות אעפ"י שידוע שהבן וולאי כהן אפ"ה משתיקין מדין כהונה מדרבנן עיין אה"ע סימן ג' ס"ט וסימן ל' סב"ו בא"מ וב"ש יע"ש וא"כ ה"ה לכ"כ אין כ"כ ומשם כלמוד לכאן כל הדברים ודע בכל מסו' שאין כ"כ ה"ה שאין עולה לתורה ראשון וה"ה אלל של דבריהם או אלל וכדאיתיבא:

כתב השכב"ג בהגהות הטור אות א' דאיפשר ה"ה בית שאין שם ס"ת כ"כ וכתב באות ג' אם התחילו ביו"ד וילאו מקלתן גומרין כ"כ והוא גירושלמי פרק הקורא המגילה עומד יע"ש ועיין א"ר אות א' כתב שכ"כ הרי"ף ורא"ש ואגודה פרק הקורא והר"מ ז"ל פ"א מה"ת והש"ע סתם אמ"ש בכ"ה דגומרין ה"ה כ"כ ועמ"ש לקמן בזה בעזה"י:

וראה לי כהן שבשא ספק אלולה אע"ג דלכתאלה אסור לו לישא עיין א"הע סימן ו' ב"ש אות א' מ"מ הואיל דא"ל לגרשה בושא הוא כפיו דכהי בבושא וולאי גרושה או אלולה קנסו אותו מדרבנן אבל בספק אלולה לא אף לכאורה הואיל והקנס דאיסורא עביד דהא לא מהני מה שמגרש עד שידור מ"מ כ"ל כך גם התם גופא איכא לעיונא ביה ובמקום אחר האריכתי בספק אלולה וכאן אין להאריך.

אחר שכתבתי זה ראיתי כי יש קלת סמך לזה מהא דיבמות פ"ה א' בגרשי ד"ה ה"ג ותוס' שם ד"ה וכל הקשו דא"כ מה קאמר א"ב בעולה לכ"ג הא הוא פסול ולרש"י באמת קשה הוא וכ"ל דא"ב בעולת עלמו לכ"ג וכפי הכראה מרש"י כתוצות לפד א' ד"ה בעולה ותוס' שם ד"ה א"ב דלרש"י בעולת עלמו אם כשי אין מוליא יע"ש וא"כ שפיר אמר א"ב בעולה לכ"ג וכאמור דלמ"ד דאורייתא יש לה כתובה ומ"ד כו' הא היא מרגלא דאין פסול

הוא

הוא וקנסו אותה ואין לה כתובה אף שרשאי לקיימה אלמא כל שרשאי לקיימה אין מפסל הוא מעבודה וכ"כ : עוד ראיתי שטעות הוא בידי דוודאי הא אלמא דפשיטא הוא כל שרשאי לקיימה דלא מיפסל מעבודה בעודו עמה וא"כ להוליאה ומ"מ מאן ליימא לן דלא בעיכין שיהיר כדר ע"ד רבים אלא ליאא עוד כשיש האסורות לו וכל שלא כדר איימא דאיה"כ דפסול הוא והרי המטמא למתים עכ"פ צריך קבלה : ועיין מה שאכתוב לקמן בזה :

והנה לגרסת רש"י שם בנימות מוכרח הוא דאף אלולה הוא פסול כמבואר שם ולגי' תוס' אין הכרח ומסוגיא דינמות משמע לכאורה אלולה דאורייתא מדלא קאמר אלולה א"נ עיין מה"ר שם ובפי' רש"י ר"פ אלו הן הלוקין והביאותיו לעיל :

והוה יודע שמה שאמרו בכורות מ"ה ב' הכושא כשיש בעבירה פסול לעבודה (וה"ה לכ"כ) עד שיהיר הכאה היה פשוט אצלי מדרבנן ומעשה קנס מדרבנן כמו המטמא למתים דוודאי מ"ה לא מיפסל בכך אלא שמלאתי להרא"ם ז"ל ח"א כ"ע בתשובה שנה ושיצא דכל שעודה עמו מקולל הוא מדאורייתא והביא דרשה דת"כ לא יטמא בעל בעמיו להקלו לאשתו פסולה והביא דקדושין ע"ז א' שכן אין מתקלל פירש לאחר שיגרשה עד שהוקשה לו אמאי אין מקלל עבודה והולרך להתרץ דברך ה' תילו יע"ש ואמת שהר"מ ז"ל פ"ו מה' ביאת מקדש ה' י' כתב אפילו מכאן ולהבא בקלל אין מקלל עבודה יע"ש בכ"מ ומ"מ קשיא לי דמשמע דמדרבנן הוא ולאין עובד דאי מ"ה מה מהני שדיר הכאה ועובד כל זמן שלא גירשה ומהביא דת"כ שהביא כל שבהג מנהג הזה קולין הוא מפרש לעכין כהן בגרושה והמעיין שם יראה דקאי אפירשו מדרכי לבור שפרקו עול יע"ש בקרבן אהרן וכן הא דמטמא להם בין פסולים וכשירים אין הפירוש שכשאו כשיש בעבירה אלא פסולים ממזרים וכדומה ולא קאי כ"א אאביו ואקותו ובניו ובתו ולא מאביו ואמו יע"ש בקרבן אהרן ותבין וא"כ אין ראיה משם ומלת להקלו אי אסמכתא הוא אי דמ"מ שייך להקלו שהוא קולין לו להיות עם אשה פסולה ומיעטה קרא דאין מטמא לה :

גם מה שפסק בש"ע א"ח קכ"ד סעיף מ' אפילו גירשה אי מתה עד שיהיר הכאה מהכשיש כו' הב"י הביא זה בשם הרשב"א ז"ל בתשובה ועיין רש"י בכורות מ"ה ב' ד"ה כודר וגיטין ל"ה ב' ד"ה עד פירש שיהיר הכאה ממנה לגרשה משמע דעיקר הכדר הוא ממנה לבד וכל שמתה אי גירשה אף זה א"ל וכן פי' הרע"ב בבכורות יע"ש ועיין בשו"ת מהר"י מטראני ס"א סימן קמ"ב העיר קלת בזה דלרש"י א"ל לידור רק ממנה יע"ש . ול"ע שהשמיט הב"י דעת רש"י והרב בהגהה לא דבר כלום מזה : ולקמן אדבר בו עוד :

מה שכתבתי לשעלה דלרש"יינמות פ"ה ב' א"ב בעולה לכ"ג הייכו בעולת עלמו ולמ"ד היא מרגלא לית לה כתובה אף דא"ל להוליאה לית לה כתובה דקנסו אותה והא דקאמר ולרא"ב כו' ה"פ דאמר יש קלל מקיבדי עשה והייכו אף מבעולת עלמו ואה"כ דלדידיה צריך להוליאה ג"כ כיון דבעשית קללה ופשיט דמכין אותו עד שתלא כפשו כמ"ש המ"ל בה' א"ב פרק י"ז הט"ו וכבר עמדנו ע"ז במקום אחר וכאן אין להאריך ועיין רש"י קדושין ע"ז א' ד"ה ואין שכתב דבכורות תכן כודר וכי הדירה ממנה עובד עבודה משמע

ממנה

מזכה לבדה סגי וכבר כתבנו לעיל מזה : ומשם אין הליה שיסנור דמן התורה יהא פסול לעבודה כ"ז שעודו עמה דה"ק דמהתם שמעינן הכי כדר הכאה עכ"פ עובד אלמא שמעינן בנירור דאין מפסל מק"ו שזרע לא עביד עבירה כו' והיינו מקבל דזרעו ולא הוא ואף בעודו עמה ומקבלא הוא דאין עובד עד שיליה הכאה וכאמור ול"ע :

ומחא דאמר בבורות מ"ה א' מ"ש כשיש דבעינן כדר ומטמא למתים דבקבלה סגי ומשכי ילרו תקפו וע"ש פירש"י משמע כפירוש הרשב"א ז"ל דאף שגירשה לו מתה אין עובד עד שיזור דאל"כ מה מקשה התם בעינן כדר להוציא משא"כ במטמא מה"ת שיעשה זאת עוד ובקבלה סגי ועיין תוס' גיטין ל"ה :

אם זיכתה בת כהן דאין כוהגין בה קודש כמ"ש רמ"א שם סעיף מ"א ועיין שו"ת שבות יעקב ס"ב סימן ב' דאין מקודין הא ג"כ אין לדיבו ואם אין כהן אלא הוא קורין אותו ראשון ועט"ז כאן דגם בוטא כפיו ועיין שיורי כה"ג בהגהות הב"י אות כ"ג כתב דאין כוהגין בן וסיים שם דאף להרב דווקא זיקת אירוסין או כיבואין הא בזכות לכ"ע כוהגין בו קודש יע"ש והייכו דאת אביה היא מקללת בזיקת הבעל הוא יע"ש ועל מה שהקשה המ"א באות ס"ב עיין שבות יעקב ס"ב סימן ב' ובא"ר אות ע"ה השיבו על זה לדרבנן סקילה חמורה א"כ אם בשריפה מקללת אביה כ"ש בסקילה יע"ש ובאמת קשה טובא על המ"א ז"ל אשר עיניו בקיות לו בכל מה קושיא לר"ש אה"כ בסקילה אין מקללת אלא דווקא בשריפה שחמורה ובסנהדרין כ' א' דאיק תקילה לר"ש שריפה חמורה מלכתחה לבת כהן שחמורה ביותר שמקללת ואי סקילה חמורה הוה לתבה לבת כהן סקילה אלא ש"מ שריפה חמורה ומש"ה כשעובדת עבודת כוכבים בסקילה דאין מקללת אביה וכאמור :

ואם קיללה בת אף דמקלל בת הוה כבופר לכ"ה אף לע"א מ"מ הייבו דאין לו כאמבות לכל האסורין ומדרבנן הוא כע"א לכל מילי (ולענין שביטה פסול מ"ה דאין מאמין תו בזביחה) אבל מ"מ איפשר לענין בת כהן הא אפשר דבוהגין בו קודש ועיין בא"ר שם דקשיא ליה לכל שעוברת עבירה שם בה סקילה כמי מקללת אביה יע"ש וכבר בתבאר לעיל לענין כ"כ כמ"ש הט"ז דבוטא כפיו והוא הדין כשאין כהן בב"ה אלא הוא דים לקרותו לתורה ראשון כמ"ש השבות יעקב שם :

טז במוצאי שבת אומרים מזמור אלהים יחננו תהלים ס"ז ויש מקומות אומרים ג"כ מזמור קמ"ד לדוד ברוך ה' צורי וכשאל מולאי שבת יום טוב אין מכנסים אותם בבית הכנסת משום דמזמרים אלו המזמורים שהם פסוקי ברכה וליהיות מלליקים במעשה ידיהו ועסקיהו תחילת יחי' השבוע ובי"ט במ"ש לא שייך זה : ובמולאי שבת קול המועד מבואר במנהגים במנהג של פסח אות כ"ק דאומרים במ"ש אומרים אלקים יחננו ויתן לך כו' ועיין בא"ר סימן ת"ל בא"ז אות ה' וא"ר אות ק' כתב דבכלבו סימן כ"ז כתב דא"א ויתן לך במ"ש לא"ה ועייבתי שם וכתב שאין מעשה ידיהו יע"ש ובירלה דא"ה אסור בעשיית מלאכה אם לא דבר האבוד : וא"כ אותן שאומרים ויתן לך במ"ש לא"ה ואין מזמרים אלקים יחננו עבדי תרתי דסתרו וא"ע ליישב המנהג : ועמ"ש הכלבו

מימן

סימן מ"ח דאומרים ויתן לך אף בזמן שא"ח ויהי נועם דויתן לך אינם אלא פסוקי ברכה ואפ"ה אין סתירה למ"ש בכ"ז :

כשהול במ"ש תשעה באב א"א אלהים יקבצו כמבואר בא"ח סימן תקנ"ט ס"ב דא"ח אלהים יקבצו ולא ויתן לך דלאו עת קביצה גם לא סימן ברכה ושמקה עיין בלבוש שם :

במ"ש שקל בו י"ד של אדר אומרים ויתן לך כמבואר בא"ח סימן תרל"ג יע"ש ובמנהגים שבסוף ספר הלבוש סעיף כ' דמ"ש פורים אומרים למנצח ויתן לך וכן בקבוכה יע"ש ולמנצח הייכו המזמור אלהים יקבצו שמזמרים בכל שבת ה"ה בפורים במ"ש הדין כן :

יז כתבתי לעיל בדין הזכרות בשמות באחריות ועיין סימן תרפ"ה במ"א בשם מהר"ל הביאו הל"מ בבי' פרשיות אין מזכירין בשמות ואמנם עתה מצאתי במנהגים בהגהות הלכות רא"ש פרק אדר אות ק"ה וז"ל כתב במנהגים ישנים שאין מזכירין בב' פרשיות . ואנו אין מנהגינו כן יע"ש וכ"ע שלא הזכיר מ"ח מזה כלום :

יח בברכת המזון נראה בסדורים לשבת הרחמן הוא יגחילנו ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים וב"ט ליום שכולו טוב . ואם קל יום טוב בשבת יאמר קודם הרחמן של שבת ואח"כ של יו"ט כי תדיר קודם ואח"ח ביחד כמ"ש הא"י הביאו הבאר הטוב סימן תל"ז אלא כ"א בפ"ע כמו הלה ויעלה ויבוא כמ"ש הא"ר בסימן ת"ל אות ד' יע"ש : ובק"ה א"ח הרחמן ליום שכולו טוב מ"ח סימן ת"ל אות א' הביאו ג"כ הא"ר שם ובראש השנה ג"כ א"ח ליום שכולו טוב די"ל דמותר להתענות כולו ועוד דבר"ה ג"כ כתב המקבר סימן תקפ"ב שא"ח בר"ה יום טוב בתפילה אף שבאחר ימים טובים אומרים יום טוב מקרא קודש כמ"ש בסימן ת"ל ובבר הזכרתי זה למעלה . (ובא"ח תק"ע מ"ח אות ה' ק"ה מיקרי י"ט ז"ל וי"ל בלשון ב"ח י"ט מיקרי) ועיין במהרש מלובלין ז"ל בבא מציעא כ' א' תוס' ד"ה אבל הכי כתב חול המועד איקרי יום טוב ויש לדקות יע"ש : בראש השנה אומרים הרחמן הוא יקדש עליכם שנה טובה או יקדש עליכם את השנה הזאת לטובה ולברכה כמו בנוסח ר"ק אלא שנה לשון נקיבה ובודש לשון זכר כמבואר :

בחול אומר מגדיל ובשבת מגדול עיין מ"ח סימן קפ"ט אות א' דבר"ה ג"כ אומר מגדול כ"ה שם ובסימן קפ"ק כתב שב"ג דבק"ה הם שבת יעלה ויבוא אומר ברוך שנתן ימים לשמחה ולא יום טוב דק"ה מועד איקרי לא יום טוב עשב"ג קפ"ק בהגהות הטור אות ט' ועיין מ"ר שם אות י"ד דש"מ לא"ל הרחמן ליום שכולו טוב ובחה"מ ובבר כתבאר ומיהו מגדול ירחה לאומר בק"ה דלא גרע מר"ק לאומר מגדול כמ"ש הכה"ג בקפ"ט סימן לדבר בודש ושבת קרוש מקרא שהוא קולס יע"ש ה"ה ק"ה יש לומר מגדול ואין אכי יודע המנהג האיך הוא : בסוכות אומר הרחמן הוא יקים לנו סוכת דוד הנופלת וירחה דיאמר מקודם הרחמן יגחילנו ליום שכולו טוב כמו בשאר יו"ט :

כתב המ"ח בסימן קפ"ט אות ח' בשים עובד כוכבים יאמר בני ברית

כו*) וכסופר כו' האריך יע"ש · ועיין ב"ש א"ה הע קמ"ח אות מ"ז עמ' נזה יע"ש : וכבר האריכנו בזה במקום אחר דולאי המורה בענודת כוכבים או המזרה לקלל שבת בפרהסיא הוה ככופר בכל התורה כולה ודיכו כעובד כוכבים לקומרא ולא לקולא · והכל מדרבנן דמן התורה ישראל גמור הוא לבד לענין שיטה אף שישראל עע"ג ושקט בהכשר פסולה מן התורה לאין קושש לזכות הוא דולאי מי שפקר לעבודת כוכבים ושבת עובר הוא בכל התורה עיין י"ד סימן תכ"ט ס"ב יע"ש : משא"כ לשאר מילי הוה לקומרא כעובד כוכבים ולא לקולא וגם זה רק מדרבנן : ומ"ש המ"א דבא"הע מיירי בלתאבון פ"ע לי טובא דהמעיין ביו"ד קכ"ח ס"ב ובא"מ סימן תכ"ה ס"ה והוא לשון הר"מ פ"ד מה' רוצח הלכה י"ד ירחה ודולאי לחול"מ כל שעובד כוכבים אף לתאבון דאי להכעיס אף שאר עבירות הוה מין כמבואר שם וביו"ד סימן ג' יע"ש : ול"ע מ"ש בהגהות רמ"א ב"ד קכ"ח הכופרים שמחרים לעבוד עבודת כוכבים כעובדיהם הרי הם כמחרים להכעיס כו' ורעשם חוס' פ' א"מ ושם דף כ"ו ב' ד"ה אבי שונה שם במחרים שעוברים על העבירות בנואם בין עובדי כוכבים ואוכלים בבילות ע"ז כתבו להכעיס הוה מין · אבל עובד עבודת כוכבים אפילו לתאבון הוה מין וע"ש בתוס' ד"ה אחזהו : ועיין א"מ סימן רס"ו ס"ב · ובביו"ד סימן קכ"ח ורס"ח ובעיין תבואות שור סימן ג' אות כ"ט יע"ש וא"ע בזה · ומיהו בהקום שם אינה אין לשנות כלל :

ואגב אזכור מ"ש הרמ"א בא"ע סימן קמ"ח בסולי עדות דאורייתא מבואר בא"מ ל"ד כל שם מלקות אף אלא התרו בה בסול לעדות מן התורה · ובשב בקרון וכלאים קשורים בו אע"פ שהולכין מקמתו כל דאיהו לא מכהיגם יש לומר דאין חייב מלקות כבראה מדקדוק המחבר בש"ע י"ד סימן רל"ז דכתב רק איסורא ולא מלקות והטעם שכתבתי באורך בחדושי הו"ת ב"מ בסוגיא דרבוב ומנהיג : גם דאיתי בספר מרכבת המשנה בר"מ הלכות מכירה פ"ב ה"ו כתב על ת"ח ב"מ ק' מ' דאשתמיט ליה דברי הר"מ פ"ט דכלאים אבל גם ליה אשתמיט דברי הטור בא"מ סימן קכ"ז וב"י וב"ח ופרישה שם וי"ד סי' המזכר דהטור כמי סובר דרבוב לא קני אפ"ה בראה מדברי דהגושב בקרון לוקה ויש סברא לומר כן ואין להאריך כאן :

יש דון מי שאכל בחול ומשך סעודתו עד הלילה שהוא ר"ח כתב באליה רבא סימן קפ"ח אות כ' פסק אם אכל בערב"ח ונמשך עד הלילה דאומר יעלה ויבא וכ"כ בא"ז אות ק' יע"ש והייכו אף אלא אכל פת בלילה ועמ"ש רמ"א בא"ח סימן רע"א ס"ו מי שאכל בערב"ש ונשכה עד הלילה דא"ל להזכיר של שבת דאזלינן בתר התחלת הסעודה אבל אם אכל פת בלילה לכ"ע מזכיר של שבת כמ"ש המ"א שם אות ט"ו והייכו כזית פת וא"כ כל שאכל פת כזית הן בערב"ח או ע"ש וכדומה כיון שאכל כזית פת בלילה קיים להזכיר של לילה אם הוא ר"ח יעלה ויבוא ואם שבת רלה ובזה כ"ע מודים כמ"ש המ"א בסי' רע"א אות ט"ו : ומיהו אם התפלל ערבית ואח"כ התחיל לאכול בערב"ח מבע"י כתב הא"ר בסימן קפ"ח אות יע"ש ובמקום אחר יבואר עוד אי"ה מזה וכאן אין להאריך :

כ' כתב בש"ע א"ח רל"ג מאחרין תפלת ערבית בש"ש להוסיף מחול על הקודש יע"ש עיין תוספות פסחים כ' ב' ד"ה העוש' ורא"ש שם וכל בו מ"ב ב' הביאו

הביאו והוא ירושלמי שם ר"פ שכהנו עד דתיתפכי סידרא (לאחר שיצליחו התפלה) מנהג כאר יע"ש א"כ אין להתחיל להתפלל מ"ש על שיהא שלשה כוכבים קטנים ודי מפוזרים ועד דתיתפכא סידרא לערך כלי שעה הוא תוספת מקול על הקודם עיין סימן רס"א שם דתוספת שבת הוא כלי שעה כי י"א כן ע"ש באדקוכים: והעולת שבת הקשה איך כתב שמיד בילאת כוכבי' מותר והא לריך להוסיף כו' וכבר הזיגו עליו המ"א וא"ר שם דרלופים הוה הוספה כמ"ש הב"י בשם ירושלמי וכ"כ המקבת כהן פ"ה ממאמר שני דף ל"ז ב' יע"ש: ועיין כ"ץ הקשה על הלבוש שכתב ג' כוכבים רלופים שאז הוא וודאי לילה דהא במפוזרים ג"כ וודאי לילה ולהוסיף בעינן רלופים ותי' בדוקק דוודאי לילה אג' כוכבים לאוד כלי לא על רלופים יע"ש כמלינו למידן שאין להתחיל במולאי שבת להתפלל ערבית עד שיהא וודאי לילה דהייכו ג' כוכבים מפוזרים ביכוכים ומה שיהה עם סדר התפלה הוא תוספת שבת וכמדומה שראיתי שאזן שהיות סדר תפלה במ"ש לערך כלי שעה משעות ההשוויה ועיין מ"ש סימן רס"א כלי"ש תוספת שבת כלי שעה ומבואר עוד בסמוך אי"ה עיין במטה משה תל"ג כתב מוהר בעשיית מלאכה מל"ה י"ל הייכו אי תוספת שבת לאו דאורייתא ועיין שם סימן ת"ג יע"ש משא"כ אי תוספת שבת דאורייתא בין בכניסה ובין בילאה פשיטא דהכין הוא: ועיין סימן רס"א ובכ"ץ שם הארוך בזה בזמן תוספת שבת ובאור בסמוך בעזה"י בזה: וכשקל י"ט במ"ש ג"כ יש לאסר להתפלל כמו כן דקדושת שבת מעיקרא מקדושת י"ט ובשבת אוכל כפש ג"כ אסור משא"כ בי"ט ולריך להוסיף מקול על הקודם כמו במ"ש בקול דעלמא וכמו שבתאר:

והנה ביום טוב כמי תוספת דידיה דאורייתא עיין יומא פ"א ב' וא"ר רס"א וב"י וא"ר שם: וא"כ בליל א' אל יום טוב דהייכו מולאי יום א' לריך לאסר להתפלל ערבית עד ל"ה ועד דתיתפכי סידרא יהיה הוספה מקול על הקודם ועיין א"ר סימן תק"ג ס"א. ועב"ר א"ר סימן רס"א ומעבכי י"ט פרק תפלת השחר אות כ"ה באורך: ואם עבר וכשל ביה"ש מי"ט א' לקבירו עיין שו"ת ב"ח קכ"ח מקמיר מי"ט לקבירו לאסור התבשיל ובש"ע תקכ"ז סכ"ג מתיר במבשל במזיד ובשוגג מי"ט לאול יע"ו ובתק"ג יע"ש ואפשר ביה"ש קיל טפי ושרי אף להב"ח ועיין בילה י"ז ברש"י אסור שבת סקילה ואפ"כ סיים משא"כ מי"ט לשבת דהוה דרבנן משמע הא אסור לאו קנסינן והה מי"ט לאול ובתוספת שבת סימן רס"א כמדומה מסופק הוא אם כשל בתוס' שבת אי קנסו ומהכין משמע דשרי דפסק בש"ע תק"כ דשרי וי"ל בין י"ט לשבת ובא"ר ש"ח משמע בשבת אף באיסור דרבנן קנסו ול"ע:

אמר הכותב הימים יאי לער ה' יתן לו ישועה במהרה לטובה אמן. אמרתי אברר דבר א' בא"ר קמ"ז ויו"ד רע"ט בס"ת שכאלא טעות כי ראיתי שערוריה בה:

הנה בא"ר קמ"ג בט"ז אות א' עולה מדבריו כמו שאגיד. כי דעת מהר"י בירב ז"ל רבו של הב"י סובר מאחר דהרמב"ם ז"ל בתשובה פסק דטעות בס"ת מותר לקרות לכתחילה. ובאיבור פסק דפסול הוא כאחר דלא חזר באיבור מתשובה ובאיבור מיירי לענין קיום מ"ע ושאר דברים. וא"כ אף שהרא"ש ורשב"א ורא"ד חולקים על הר"מ ז"ל דיעבד יש לסמוך על הר"מ ז"ל לכאלי הוא הרמב"ם ז"ל דיעבד לסמוך עליו. והשתא כל שכאלא טעות

בראשונה בין שגמר קריאתו וצריך לאחריו מתחילין בשניה מקום שפסק בראשונה ומברכין לפניו כו' . ואם במלא טעות באמצע קריאה בין אלא קרא ג"פ ובין שקרא ג"פ כל אלא צריך עדיין לאחריו קורא בשניה ומברך לאחריו . וירלה להטעם דברכה ראשונה ומה שקרא הוה דיעבד ע"מ ברכה אחרונה לכתחילה תשוב ולכך צריך לקרות בשניה והייכו ג"פ דכלי שיהא ראוי לברך ברכה אחרונה עליהם בס"ת בשירה ולדיליה אף באחרון או בשניה לקובת היום כל אלא גמר הפרשה ויש ג"פ בשירה לקרות קורא בשניה ומברך שם : ואם לא כשאר עד סוף הסדר ג"פ אפשר אפ"ה יקרא הכשאר בשניה דהוה לכתחילה . אבל אם גמר כל הסדר או קובת היום ועדיין לא צריך ברכה אחרונה יראה לאף לתהר"י בירב ז"ל יברך כאן דהוחיל וקריאה שקראו עלתה דיעבד אין להוציא אחרת ולקרות לאפרע ג"פ ולברך שם . ולוונקא אם יש לתקן שיש עוד לפניו לקרות הרבה יתתין עם הברכה עד שיקרא שם ג"פ בהכשר כאמור . ודע דהא לכתב הש"ע שלימו המנין בס"ת שניה הייכו עם הס"ת ראשונה בין הכל יהיו ז' קרואים כ"כ בפירוש הלבוש בי"ד רע"ש . ומיהו מקום שנהגו להוסיף הרבה בולאי ראוי הוא לקרות ז' קרואים בשניה וכמו שיתבאר לקמן בעז"ה :

ודעת המרדכי ריש פ"ב דמגילה בין קרא ג"פ בפסולה ובין לא קרא ג"פ בפסולה יקרא ג"פ בפסולה ויברך בפסולה מקשם ברכה שאם תאמר דישלים הג"פ בכשירה . וכן אם קרא ג"פ יקרא עוד בשניה ג"פ ויברך בשני' באחרונה ילטרך לברך בראשונה ג"כ על פסוקי שניה . ולפ"ז רמ"ל בא"ח דפסק דלאם קרא ג"פ מברך באחרונה על הפסולה . ואם עדיין לא קרא ג"פ ישלים בשניה פסק אלא כמאן לא כמה"רי בירב ז"ל ולא כמרדכי והט"ז הקשה עליו להוה לכתוב וי"א ויותר היה לו להקשות דפסק אלא כמאן : ואמנם המעיין בי"ד רע"ט בט"ז אות ד' דבריו סותרין לכאן . כי שם כתב דמהר"י בירב ז"ל יודה למרדכי כל שקרא ג"פ בפסולה מברך עליו (והטעם הואיל והקריאה עלתה דיעבד ראוי לברך עליהם באחרונה) ואלא פולק עם המרדכי ורא"ד כ"א בשלא קרא ג"פ למהר"י בירב ז"ל ישלים בכשירה (הייכו אם קרא שני פסוקים ישלים שם פסוק א' לבד) ואין פושטין על ברכה ראשונה דא"ל ומרדכי קושם ולכך יקרא הטעות בע"פ ויישלים בפסולה ג"פ ויברך עליהם ברכה אחרונה : וכן משמעות ש"ך שם אות ג' דעת המקבר בלא קרא ג"פ יע"ש . אמנם הלבוש בי"ד שם סתם ומשמע אף בקרא ג"פ גומר בספר הכשר ומברך והייכו ג"פ בכשירה . והנה שם יש הרבה דיכים ושערורי' בדברי הפוסקים אמרתי אשיקה וירוק לי ואומר כי הדיכים מתקלקים ענפים .

א אם בירך ברכה ראשונה ומיד מלאו טעות קודם שהתחיל לקרות בה להמרדכי ולאי יקרא בפסולה ג"פ ויברך באחרונה כמו בלא קרא ג"פ ולמהר"י בירב ז"ל יש לומר דמודה כאן דהא בא"ח ר"ו מבואר דאסור להפסיק בין ברכה לתחלת המלוה יותר מכדי דיבור ויש דעות אי דיעבד קוזר יותר מכ"ד . א"כ לכתחילה ודאי אסור להפסיק וכדאי הר"מ ז"ל בתשובה בדיעבד ויקרא ג"פ בס"ת פסולה ויברך שם ומיהו י"ל דיקרא פסוק א' בס"ת הפסולה ויפסוק באמצע ויקרא בס"ת שניה ויברך שם :

ב הט"ז שם בי"ד הכריע כפסק הש"ע וכרא"ש דהייכו אם בירך אחרונה בפסולה

בפסולה שפיר דמי וכל שלא בירך אם הוא לאחר ג"פ מודה מהר"י בירב ז"ל דמברך באחרונה על הפסולה הואיל דג"פ בראשונה עלתה לו אם יקרא בשניה יצטרך לברך בראשונה כמו בכ"ג ביום"כ הואיל ותרי מצות הם יע"ש היטיב אבל כל שלא קרא ג"פ יגמור בשניה והייכו להשלים הג"פ וא"ל לקרות בשניה ג"פ ומיהו אם יש בריוח יקרא ג"פ בשניה ויברך ברכה אחרונה אם בשניה :

ג ואם קרא ג"פ בפסולה וא"א להפסיק שם שלא כשאר כ"א שכי פסוקים על הפרשה שאין משיירין מפני היולאין כו' פסקבע"ז בא"ד דיקרא הטעות בע"פ דיקרא הב' פסוקים על הפרשה בפסולה כמרדכי ויברך עליהם ברכה אחרונה הכה בי"ד שם לא הזכיר מזה כלום אלא דהוכיח שם דכל שלא קיים המצוה בזו דהייכו שלא קרא ג"פ אין ששם ברכה וקורא בשניה בלא ברכה בראשונה ממילא כל שקרא ג"פ בראשונה אף שמוכרח לקרות ב"פ על הפרשה מ"מ קיים המצוה בג"פ ואי יקרא שכי פסוקים בשניה יש ששם ברכה לכן יודה מהר"י בירב ז"ל דיהוג כמרדכי זה כראה לי בפירוש הע"ז כאן בא"ד ושם .

ד ואם כמלא הטעות בשניעי דעת הע"ז בי"ד שם דגומר כל הסדר בפסולה ומברך עליו בפסולה ברכה אחרונה . והמעיין שם היטיב יראה מבואר כל שבירך ברכה ראשונה בפסולה בשביעי אף שעדיין לא קרא כ"א פסוק א' או לא קרא כלל יקרא על סוף הסדר ויברך בפסולה מטעם כבוד ליבור כמו בכ"ג כל שבירך בראשונה קורא תו על פה ה"ה כאן הואיל וכבר בירך בראשונה על הפסולה משא"כ כשכמלא טעות בשני שעדיין לא בשלם מכיין הקרואים (ובי"ט וב"י וה"כ כל אד כדינו) א"כ מאחר שבלא"ה יצטרך להוליא ס"ת אחרת לשביעי כי כהאי גוונא שיברך על הפסולה ברכה ראשונה ויקרא הטעות בע"פ לא אמרינן ל"ד לכהן גדול שכבר בירך ברכה ראשונה על מה שקרא בס"ת יעו"ש הוטב בע"ז א"כ בלא"ה יוליאו ס"ת שניה והליבור ימתינו א"כ כל שלא קרא ג"פ יוליאו מיד באמצע שני יעו"ש :

ה ולפ"ז אם קראו לשביעי ועדיין לא בירך ברכה ראשונה ומלאו טעות יוליאו אחרת אע"פ שהוא השביעי מה בכך דכל שלא בירך ברכה א' אין לומר יברך ויקרא בע"פ כדאמרן דל"ל לכהן גדול . ומעשה הי' בלבוב בשנת פ' אמור קהל"ת לפרע והורתי כן בבה"מ כאמור שם וזה פשוט לדעתי כהאי גוונא . והכה רמ"א כתב בי"ד ואין חולקין בין כמלא טעות בראשונה או בשניה לקובת היום לפירוש ע"ז לריך לדקוק דקאי אריש דאם כמלא טעות בס"ת מוליאין אחרת באם קראו ג"פ ובירך ברכה אחרונה ע"ז כתב ה"ה בשניה אם הוליאו ולא בירך ברכה א' ומלאו טעות מאחר דקובת היום הוא לריך להוליא אחרת הא כל שמבירך ברכה א' א"ל להוליא אחרת מפני כבוד הליבור . ועע"ז שם בחות ב' בסופו מ"ש אף דשמעע מרמ"א וע"ש והבן זה :

ו ואם כמלא טעות בשביעי דגומר כל הסדר בפסולה ומה יעשה במפטיר הע"ז בי"ד פסק דיאמרו קדיש אחר שביעי ויוליאו אחרת למפטיר ואין כאן כבוד הליבור . הואיל ומפסיקין בקדיש והמ"א כאן אות ל' כתב דהשביעי אומר המפטיר ויראה לעשות כן עפ"י רפ"ב ס"ה וא"כ לא יאמר קדיש עד אחר ההפטורה בבניא דבשלמא בעלמא מפסיקין בין ז' למפטיר בקדיש לומר שכאן בשלם מכיין הקרואים משא"כ כה"ג . ועיין במ"א רפ"ב אות ט"ז בשם הל"מ . והטעם דאם יאמר קדיש להפסיק בין תורה לבניאים תו יצטרך לקרות בתורה

מפטיר ג"כ יעו"ש היטיב • ואם אמר קדיש אחר שביעי י"ל דיקרא ג"פ למפטיר בלא ברכה וכ"ע :

ז ויראה לד' פרשיות כמי קודם היום מיקרי וכל שכמלא טעות בשניה מ כיאין אחרת אם הוא קודם הברכה • ואם הוא בין ברכה לתחילת הקריאה הואיל ולריך להתחיל לקרות כאן גומר כל הקריאה כאן וכמ"ש הט"ז בי"ד ועיין מה שאכתוב עוד לקמן בענין זה :

ח כתב הגאר היטיב מטיקטין אות ז' ואם כמלא הטעות בין ברכה לתחלת הקריאה לריך לקזור ולברך קוט השכי ס' ס"ב וגיגת וורדים יעו"ש • ואני כתבתי לעיל דברהא להיפך דאם כמלא בין ברכה לתחילת הקריאה דיקרא בפסולה עכ"פ פסוק אחד ובזה יולה מהר"י בירב ז"ל דכל שיש חצי ברכה לבעלה מולה הוא ז"ל וכמ"ש הט"ז בי"ד שם וכבר האריכנו בזה לעיל • ועיין א"ח ס' ק"מ ור"ו בב"י ובט"ז וק"א שם ועמ"ש בדין א' :

ט יום שיש ב' ס"ת וכמלא טעות בראשונה אין ליקח השניה אלא מוכיח תיכף אחרת בתר היטיב מטיקטין • ואפשר הואיל והוכנה השניה לאלותה אין לשנות ומיהו אם יצטרכו להמתין זמן רב עד שיביאו ס"ת אחרים רחוק אז בשניה לא יצטרכו לגלול כי סמוך הוא לפרשה ראשונה יראה ליקח שניה מיד אפשי כבוד הצבור :

י כתב הא"ח אות ז' דווקא כדבקה בסופה אין לריך להוציא אחרת אבל בתחלה אז בראשה לריך להוציא אחרת • ובאליהו רבא אות ה' מולק ואמר למה דקיי"ל בסימן ל"ב סעיף י"ד דכשר בכ"ע ה"ה כאן וע"ש : ואמת כי הט"ז ביו"ד אות ח' בשם הב"ח דאם כדבקה אות באות בכ"ע אף בשנת מיקרי כל הראוי לבילה הואיל ולס"ת זה יש תקנה אלא דאיסור שנת רבוע עליו א"כ להוציא אחרת ע"ש • ולפ"ז ה"ה ס"ת שנפל שועה על במה אותיות אע"פי שאין כראה האותיות מ"מ לא גרע מבדבקה דיש תיקון ואי משום דברים שנכתב אי אתה רשאי לאומרו ע"פ ויש לומר שיאמר זה בקומשין התיבה שמכוסה עיין בא"ר דאין איסור א"כ יראה דמי שיורה שא"ל להוציא אחרת דשפיר הורה ובתר היטוב מטיקטין כתב כאן אות ט' בשם כמה פוסקים דאין רשאי • וכתב על הגאר היטיב אבר לפניו שהתיר בלי טעם ולפ"ש אין למחות ביד המורה כן :

יא יראה לי כל מקום שיש פלוגתא בין הפוסקים אי להוציא אחרת או לאו כמו הכפה הנזכר בעט"ז וכדומה אז מוגרשיהן אז מוגרשיהם • ובתר מחלוקת הפוסקים עיין בתר היטיב מטיקטין בזה יראה לי שאין להוציא אחרת דהא אכן פסקינן הכל מה שקראו בפסולה עולה וכ"ל דסומכין על הרמב"ם ז"ל בתשובה עכ"פ דיעבד במ"ש מהר"י בירב ז"ל וא"כ מידי ספק פלוגתא דהבותא לא כפוק והוה ס"ס שמא הלכה כהר"מ ז"ל דקורין בס"ת פסולה • ואת"ל הלכה כרא"ש ובתר פוסקים אחתי שמא אין זה טעות כ"כ דמוציא אחרת בשביל זה וכ"ע :

יב עשרת הדברות • ותוכחה • ושמונה פסוקים שבסוף התורה ושירת האזינו כמי מקרי א"ח להפסיק ולישב כמ"ש הט"ז בא"ח כאן דגומר כל הענין

ומברך עליהם ברכה אחרונה בפסולה • ומה שתמה בת"ר לות ה' עמ"ש הט"ז דבי"ד לין מבואר כן יעו"ש • כתבנו לעיל דכל שקרא ג"פ תו הוה איכך במלוה אחרת ויש קצת ברכה לבטלה כה"ג הלכה כל כהאי גוונא גומר הפרשה בס"ת פסולה ומברך ברכה אחרונה עליהם ואח"כ מוציא ס"ת כשירה וגומר מכין הקרואים שם משא"כ בשביעי כל שבירך ברכה ראשונה גומר שם כל הסדר :

יג בעכין פסירות ויתירות האריכו בא"ח וא"ר יעו"ש ותמצא מבואר לכן לא ראיתי להאריך בהם • ואמנם את זה ראיתי להזכיר מ"ש בי"ד רע"ט ס"ת שנכתב ג' טעות אסור לקרות עד שיגיה • ולבוש הוסיף מילת כולו • ועיין מ"ר כאן אות יוד • ומ"מ יראה דוקא כשהוא כתב סופר אחד אמרינן שדרכו לטעות אבל כתב שתי סופרים אפשר שרי גם אם ס"ת מוכנת בזקוס לא וכתקלקלה בג' מקומות שנקלף הדיו ואין רישומו ניכר י"ל דהוה כמו תולעים מעלמא ואף ג' קלקולים אם תקנו די בכך ועדיין צ"ע :

יד והוה יודע שמה שכתב הט"ז בי"ד רע"ט האריך וכתב לכל שם שתי מלות לפניו ולריך לעשות שתיהן אין ברכה מ' פוטרת שתיהן אעפ"י שמתכוון לפטור שתיהן והביא קצת ראיה מבהן שקרא ג"פ בחין לוי ומברך ג"פ יש לעיין בזה שהרי בה' תפילין סימן כ"ה פסק המחבר דבלא שם מברך ברכה אחת לשתיהן על ש"י וש"ר והא שתי מלות הן ועט"ז אם האריך אפ"ה תקנו חז"ל ברכה מ' לשתיהן מ"כ קשה הא דיומא אמאי לא תקנו שיהנה ברכה מ' לשתיהן ומ"ש מבהן ואין שם לוי בנית הכנסת הוא בא"ח סימן קל"ה ס"ק וסם י"ל דהתקלה מכוון שלא לברך רק על ג"פ או עד שיפסיק ותו לא : ואה"כ אם כיוון לברך על הלוי ג"כ צ"ע אלא הוא"ל ופוסק בברכה אחרונה לריך לברך שנית : ועיין סוף פסקים ברך ברכת הזבח לא מטר את של זבח יע"ש ואין להאריך כאן בזה :

ואגב גרמא ראיתי להזכיר מ"ש הב"ח בא"ח קל"ה ס"ק ב' לויס אא"ז לא יעלו שיאמרו מ' פגום כתב מוכח דמחזר מותר לעלות לתורה ויש לעיין דלמא מחזר אסור לעלות לתורה לאסור לבוא לקהל ישראל ועזרא תיקן בשרים שיעלו לא פסולים וקשה דלוי הוא שיאמרו בא אביו על שפחה כנעית דוולה כמותה וכשתקררה ההוה גר גמור ומותר לבוא בקהל ואיכא קצת על שניהם דלמא לוי הוא אלא גר לדק ומא מחזר אסור לעלות לתורה : וזה טעות בגיטין דף כ"ט • אמרי בפירוש מחזרת או כתיבה בסיד יע"ש :

טו מבואר בא"ח קמ"ג בשעת הדחק אחין לבבור כי אם ס"ת פסולה מותר לקרות בה אם קומש מ' שלם והייבו אלק אחד מקמשה ספרים וראה דקה שאמרו ויהי בנסוע ספר בפני עצמו אין עכין לכאן כי אם קמשה ספרים שבתורה בעינן שיהא קומש אחד שלם אז בשעת הדחק באין אחרת שרי לקרות בה ומיהו בשנת במנקה שאינו אלא מנוס יושבי קרנות נ"ע אם שרי לקרות בה במנקה בקומש מ' שלם ועמ"ח בקמ"ג אות ח' ואות ט' יראה להקל אף שנת במנקה מטעם דהא אחין קורין בקומשין מפני כבוד הציבור וכאן אם כל הקמשה קומשים ביחד ואחד שלם איכא כבוד הציבור ולכן אף בשנת במנקה שרי כה"ג באין אם ס"ת אחרת : וכ"מ בב' וה'

וה' דתקנת עזרא שלא ילכו ג"י בלא תורה שיש לקרות בקומם ק' שלש : וכל דיכיס שכתבו בכמלא טעות בס"ת הן בשבת או ביום"כ וי"ט וב' וה' ובשבת במכתה אלא דבשבת במקום שמוסיפין רשאי להוסיף בס"ת שניה כל השבעה קרואים שיקראו בכשר והרשות בידו אם ירצה משא"כ במקום שאין רשאי להוסיף ולהמרדכי בלא"ה יש חלוק בין היכא דרשאי להוסיף או לאו ומיהו לא"ש הט"ז בשביעי יגמור כולו וגם מהר"י בירב ז"ל יודה ק"כ בדין המרדכי בר"ק וכדומה פשיטא שגומר הכל מאחר דהוא בדבעי בר"ק או קמיתי בי"ט או שני ביום"כ כתבתי זה ט"ו אייר קהלת פה לבוב בלאגה ורפיון ידים : ה' ישלח לי ישועה במהרה :

אמר הכותב עכיכי קדים וליכי אבילות אין אדם עומד עליהם ובלע המות לנצח במהרה בימיכו אמן . אמרתי לבאר מעט בענין הזאת :

ראשונה בענין הפסקת הקדים לאחר י"ח קודם המבואר בי"ד שע"ו המון עם טועים ואין פוסקים רק כ"ק יום אחרבע שבועות שליחות ואמת זה טעות גמור (והבל"י שם כתב בזה וים איזה ט"ס בדבריו ובמקום אחר רשמתי מזה) א"ל לכתוב כי כ"ק יום אינן קודם : אמנם מ"ש שם בשטוטות כ"ט יום סגי להיכו בין הפסקות הקדים ובין יום יאר לייט יהיה כ"ט יום שלא יאמר בהם קדים לא ידעתי מנא ליה : הגע בעצמך אם מת לאחד אביו או אמו ביום ב' דר"ח תמוז ולשנה הבאה בשיפסוק לומר קדים ביום ר"ח סיון במנחה כמנא מיום ב' סיון עד יום א' דר"ח תמוז הוה כ"ט יום כי יום א' עדיין לסיון בקשב וזה איכו דמ"מ יאמר קדים יותר מי"א קודם שכבר בשלמו בערב ר"ק סיון כ"ט אייר וע"כ צריך להפסיק ג"כ בכ"ט אייר ובמנא שלושים יום שלימים ולפ"ז אין לחלק ואף באמצע הקודם וכדומה כבון הוא להכסיק שלושים יום שלימים בין הפסקה ובין היאר לייט כי היאר נייט שנה אחרת מתקלת : וטוב יותר כן מלעשותו רשע ק"ו מפסק :

ב' ממילא לענין איכוי המקום כל יב"ק כשיגיע יום היאר לייט דהיכו ערבית של היאר לייט עד"מ יאר לייט בר"ק תמוז וכדומה ילך על מקומו ערבית לאחר יום כפור קטן על מקומו דיום יאר לייט הוא לאחר יב"ק וכן משעות הנאר היטב בי"ד של"ה וכן מבואר בא"ק הלכות מגילה בענין משלוח מכות אי שמת לו מת בפורים לשנה שולח מכות דיום זה לאחר יב"ק הוה וזה פשוט דלא כהמון עם :

ג' ובשבת העבור מבואר בשל"ח דאין להתאבל רק יב"ק שנה וכ"כ הט"ז שם דלא אמרו שנה רק יב"ק ולפ"ז יש לילך על מקומו לאחר יב"ק ומותר ללבוש בגדי שבת וקדשים גם כן ובל"י כתב שהעולם נהגו להתאבל בשבת העבור ומי יודע אם לא מנהג שטות הוא וכמ"ש בסימן פ"ח לענין יאר לייט דאין אבילות בו כלל (ומ"ש בשל"ה ות"ד דאין לילך על סעודה ביא"ל שמקה אין כאן משום כבוד אביו אבל אין לנהוג שום אבילות לאחר י"ב קודם כאמור) ואף למנהג שכתב הבל"י ק"מ וודאי לבשת שקורים יש להשליך לאחר יב"ק הבו דלא לוסיף עליה די"ב קודם אין קודם העבור בכלל ובא"ק מ"ב אם יב"ק אין קודם העבור בכלל וכתב סמ"ע זה פשוט יע"ש : ועיין של"ה ובסימן פ"מ לא כן :

לענין

ד' לענין שבעה ושלשים דיש עדיפות להם משאר אבילים משום דלא אמריכן בהו מקבת היום ככולו דלענין אבילות אמרו חז"ל כן לא לענין דין ועונש וכדי להכיל המת מדין גיהנם ושאר עונשים כל היום כולו בעינן ועיין אליה רבה א"ח סימן קל"ב בהלכות קדיש אות ד' בשם מ"א והוא מסופק יע"ש: ואעתיק כמה דיבים משם:

א' י"א קודם מוכן מיום הקבורה לא מיום המיתה דמשפט רשעים יב"ק בגיהנם וא"כ כ"ז שלא נקבר לא תשביבן ליה ע"ש בסימן גופא אות ד' בשם הלבוש מיום הקבורה:

ב' שבעה יש לו כל הקדישים שלפני העמוד אבל לא בפריסת שמע וכן יראה לי מה שאומרים עכשיו מזמור שיר חנוכת הבית אין להתקוטט הבן שבעה עם שאר אבלים וכן שלשים מדינא יש לו כל הקדישים שלפני העמוד אבל מנהגא שאין לו אלא קדיש אחר עליהו אליהו רבא בהלכות קדיש אות ג' יע"ש: ונראה לי קדיש שאומרים אחר עליהו לאחר תפלת מנחה שהחיגו מקרוב זמן לא כביר אין לומר מנהגא ואין להתקוטט הבן שלשים עם שאר אבלים: אם אין רוצים ליתנו לו קדיש עליהו שאחר המנחה וכן נהגתי פה לבוד בבהמ"ד מק"ל בזה:

ג' איכן שיש לו יאר נייט על אביו או אמו יראה לי שאין אומר קדיש לפטור בכל המלות וה"ה בזה ראיתי בא"ר קל"ב בשם תשובת עה"ג סימן ע"ד אוכן יא"ל ילך לבה"כ ואומר קדיש ואין בידי כעת ס' עה"ג לעיין בו גם ראיה שמביא שם אין ראיה דאוכן מותר לילך חוץ לביתו ובמלומה שא"ל אבל יא"ל וא"ע ומ"ש הט"ז בי"ד אוכן י"ל קדיש על אביו דזה כבודו אבל אוכן יא"ל אין כבודו של מת בכך והרי פטור מקריאת שמע והפלה כ"ש לומר קדיש וא"ע:

ד' לענין הלקת הכר שבעה לאחר המת אף שמת שעה קודם י"ט ובטלה שבעה מ"מ מדליקין בחדר שאין אוכלין שם שלא להתאבל בי"ט א"ר קל"ב באות ז' בהלכות קדיש לא בגוף הסימן:

ה' אבל מתפלל בימים שא"א תקון רק בשבת וי"ט לא ועיין א"ר בה' קדיש אות ז' מ"ש בר"ח קנוכה ופורים וירא דאין להתפלל אבל בר"ח חנוכה ופורים וכללא הוא בכל שא"א לאכלא ואא"א אין לאבל להתפלל ומיהו בעי"ה כוהגין שהאבל מתפלל:

ו' להדליק נרות בחנוכה ליל א' שאומרים שהקיומו אין לאבל לברך הנרות ע"ש:

ז' יראה לי מי שמת ולא כיתן לקבורה כמה זמן וכתבוהו בתכון וכתיאשו מלקברו דמבואר בי"ד ה' אבילות דמתחיל האבילות מזמן שכתייאשו בו' מ"מ קדיש לענין שבעה ושלשים וי"א קודם מיום הקבורה מתחיל כי אז דיני גיהנם מתעוררים והוא משום לענ"ד:

ח' מי שספק לו אם מת אביו ואמו יכול לומר קדיש מספק אם אין גוזל אחקדיש אליה רבה בגוף הסימן אות ד' יע"ש וכן ביא"ל שא"י איזה יום יבדור לעלמו יום א' ויאמר קדיש יעו"ש בא"ר:

ט' סס בח"ר בגוף הסימן אות ד' אתן בבשמים תוך ימי אבלו מותר להסתפר דהוה רגל ופרהסיא (דרך האתן להסתפר) והייכו תוך שלשים : סס אם אין לו מכין מי רשאי לילך לב"ה ולומר קדיש מסופק סס : (ואף אם הולך אין לו אלא קדיש א' שנעה דהייכו תפלה קדוש) : ואם לקדש הלבנה וזמן עובר רשאי לילך תוך שנעה סס : יולדת תוך שנעה הולכת בשבת לביה"כ בגדי שבת על מקומה : וע"ש לענין הנהגת שנעה ביולדת שעולה לה השנעה אפילו היא יושבת במטה כמו שבת שעולה לשנעה יע"ש :

י' אבל על אביו תוך יב"ח ומתה אמה העלה בה' קדיש סס אות ג' נ"ע אם יש לו אבל בשאר קדישים משום אביו : ומ"מ מדינא יש לו כל הקדישים אלא מנהגא אין לשלשים אלא קדיש שאחר עליכו א"כ כה"ג יש לו אבל בשאר קדישים מקמת אביו דיכי קדיש ארוכים עיין עליהם בא"ח וסס :

יא בוסק עליכו לשבת סס בח"ר בגוף הסימן אות ג' יהודע תקנו בשעה שבשם ירקו וקתם שמו למפרע. ע' עליכו. ב' אלא סס כו' . ו' ואכפכו כירעים ה' הוא אלהיכו : ומ"ש אלא לומר לאדון פתח תתח הלא"ד כמו לחיים אלא יהא ק"ר לא כו' ול"כ כי כלל עפ"י דקדוק אותיות כל"ב המשמשות בראש התיבה לפכי קטף פתח קמץ או סגול הם בפתח ואיך יתכנו שני שוחין בראש התיבה כי עיקר השוא בחל"ף ואין לקיים כמו לקיים שהוא בר"ה אלא יפתח פה לשון משא"כ בשאר דברים כנ"ל : ה' יגדור פרצותיכו ובל"ג אמן ערב שבועות התקל"ו פה לבוד מק"ל :

עוד מלאתי בשו"ת כת"י אלו הכאות לרלף כאן ביומר שבת ראשון אחר סכם . מפני אכיכות לוטי ולקוי במעד כן מלאתי כוסאת בסדור א' וככון לדעתי ויהי מעבין שאמרו ביבמות פ' מלות אלילה האי מקן דמסני אלוקתא לענין קלילה . ופירוש אלוקתא הוא תקתוכית של הרגל ופירוש מפכי אכיכות לוטי ר"ל שהיו מכ:סין פכיהם אכיכות כמו וילט פכיו באדרתו לוטה בשמלה בקרב גליות בכוב וגו' ולקוי כמעד כף רגל שלהם כמעד כמו ולא מעדו קלסולי ובסדורים ואקרים הוגה לוטי ולטוי . ופי' המפרש לוטי לוט ולטוי קס שמקולל . ולדעתי כוסקא ראשונה ככוכה ואין בידי כעת ס' התשני ומתורגמן לעיין בהם :

מנהג אשכנז וביהם ופולין קטן :

אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת אַל־בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנוּ : חוּסָה יְיָ עַל עַמֶּךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ מִכָּל־־־רָע : חָטָאנוּ לָךְ אָדוֹן סְלַח־־־נָא כְּרוֹב רַחֲמֶיךָ אֵל :

מנהג פולין גדול

אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת אַל־־־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ : חוּסָה יְיָ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְהַצִּילֵנוּ מִכָּל־־־רָע : חָטָאנוּ לָךְ אָדוֹן סְלַח נָא כְּרוֹב רַחֲמֶיךָ אֵל :

ועתה

אל ארך אפים . תיכו מוכא בהרמב"ם . ותפס בתכולרהם מבואר סס ב' הכוסקאות . ופירש סס בשם בעל משמרת כהונה טעם שיכוי ב' הכוסקאות ועיין קונטרס נועם מגדים להגאון בעל פרי מגדים שהאריך ג"כ בזה :

מי שמאחר לבא לבית הכנסת ולא שמע תקיעת קולס ברכו בשקרית יאמר זה :

זה אומר אני במקום חצי קודם ברכו של שחרית ·

וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנוֹדַעְתִּי לְעֵינֵי גּוֹיִם רַבִּים וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְיָ: בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ יְיָ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאֹד הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ · לְהֱוֵא שְׁמֵהּ דִּי אֱלָהָא מְבָרַךְ מִן עָלְמָא וְעַד עָלְמָא דִּי חָכְמָתָא וּגְבוּרְתָא דִּי לֵהּ הִיא: אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כָּל הָעוֹנֶה אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא בְּכָל כֹּחוֹ קוֹרְעִין לוֹ גְּזַר דִּינוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בִּפְרוֹעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרְכוּ יְיָ, מַה טַּעַם בִּפְרוֹעַ פְּרָעוֹת מִשּׁוּם דְּבָרְכוּ אֶת יְיָ, אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ כָּל הָעוֹנֶה אָמֵן בְּכָל כֹּחוֹ פּוֹתְחִין לוֹ שַׁעֲרֵי גַן עֵדֶן שֶׁנֶּאֱמַר פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גוֹי צַדִּיק שׁוֹמֵר אֱמוּנִים, אַל תִּקְרֵי שׁוֹמֵר אֱמוּנִים אֶלָּא שֶׁאוֹמְרִים אֲמֵנִים:

מי שלא שמע ברכו דשקרית יאמר זה ·

זה אומר אני במקום ברכו דשחרית ·

בִּפְרוֹעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרְכוּ יְיָ: בָּרְכוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם עַד הָעוֹלָם וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךָ וּמְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה: יְהִי שֵׁם יְיָ מְבוֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ: וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן: אָמַר רִבִּי עֲקִיבָא בְּכָל יוֹם מַלְאָךְ אֶחָד עוֹמֵד בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ בְּשַׁחֲרִית וְאוֹמֵר יְיָ מֶלֶךְ יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: עַד כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְבָרְכוּ חַיָּה אַחַת שֶׁשְּׁמָהּ יִשְׂרָאֵל וְהָקִיק עַל מִצְחָהּ יִשְׂרָאֵל עוֹמֶדֶת בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ וְאוֹמֶרֶת בקול

דיני קדיש וברכו · אל"י בן לוי כל העונה אמן כו' · שבת קי"ט · וע' סוטה מ"ט א' ברש"י שם : בפרוע פרעות עד כשמגיע לברכו כו' בפרקי היכלות : כשעלה משה למרום חולין ל"א ב' : א"ר יוסי כו' ברכות ג' א' : ויהי

בְּקוֹל רָם בָּרְכוּ אֶת יְיָ הַמְבוֹרָךְ , וְכָל גְּדוּדֵי מַעֲלָה עוֹנִין בָּרוּךְ יְיָ הַמְבוֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

במקום קדושה דשחרית יאמר זה .

זה אומר אני במקום קדושה דשחרית :

וְלֹא תְחַלְּלוּ אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי מְקַדִּשְׁכֶם : שְׂרָפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָּנָיו וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו וּבִשְׁתַּיִם יְעוֹפֵף : וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ : וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ : יִמְלוֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר הַלְלוּיָה : כִּשְׁעָלָה מֹשֶׁה לַמָּרוֹם מָצָא כַת אַחַת אוֹמֶרֶת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְכַת אַחַת אוֹמֶרֶת בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ וְכֻלָּם עוֹנִים בַּפֶּה אֶחָד וְאוֹמְרִים יִמְלוֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר הַלְלוּיָה :

במקום קדיש שלם יאמר ועתה יגדל וכו' כנ"ל עד ברכו את יי ואח"כ יאמר זה .

זה אומר אני במקום קדיש שלם .

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּדְיָא כָּל מִי שֶׁעוֹנֶה אָמֵן בָּעוֹלָם הַזֶּה זוֹכֶה וְעוֹנֶה אָמֵן לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן , אָמֵן בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאָמֵן לָעוֹלָם הַבָּא :

לתכלה במקום ח"ק יאמר ועתה יגדל כו' כנ"ל עד די לה היא ואח"כ יאמר זה .

זה אומר אני במקום חצי קדיש קודם מנחה .

תַּנְיָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלַּת מִנְחָה וְנִכְנַסְתִּי לְחָרְבָּה אַחַת מֵחָרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם לְהִתְפַּלֵּל בָּא אֵלָיהוּ זָכוּר לַטּוֹב וְשָׁמַר עַל

הַפְּתַח אָמַר לִי מַה קּוֹל שָׁמַעְתָּ בְּחָרְבָּה זוּ אָמַרְתִּי שָׁמַעְתִּי בַּת קוֹל שֶׁמְּנַהֶמֶת כְּיוֹנָה וְאוֹמֶרֶת אוֹי שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְשָׂרַפְתִּי אֶת הֵיכָלִי וְהִגְלֵיתִי אֶת בָּנַי לְבֵין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אָמַר לִי בְּכָל יוֹם וָיוֹם אוֹמֶרֶת כַּךְ וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל נִכְנָסִין לְבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּלְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְאוֹמְרִים אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְנַעְנֵעַ בְּרֹאשׁוֹ וְאוֹמֵר אַשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁמְּקַלְּסִין אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ כָּךְ מַה לּוֹ לְאָב שֶׁהִגְלָה אֶת בָּנָיו וְאוֹי לָהֶם לְבָנִים שֶׁגָּלוּ מֵעַל שֻׁלְחַן אֲבִיהֶם:

אמר ר' שמעון בן לקיש כל העונה אמן בכל כוחו פתחין לי שערי גן עדן שנאמר פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים, אל תקרא שומר אמונים אלא שאומרים אמנים.

למנקה במקום קדושה יאמר ולא תחללו כו' כמו שכתוב למעלה וקל"כ יאמר זה.

זה אומר אני במקום קדושה של מנחה.

אָמְרוּ עָלָיו עַל סַנְדַּלְפוֹן שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ יוֹתֵר מֵחֲבֵרָיו מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְעוֹמֵד אַחֹרֵי מֶרְכָּבָה וְקוֹשֵׁר כְּתָרִים לְקוֹנוֹ וּמַשְׁבִּיעַ אֶת הַכֶּתֶר וְעוֹלֶה וְיוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ אֲדוֹנוֹ וּבְשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא הַכֶּתֶר כָּל הֵילֵי מָרוֹם נִרְתָּתִין וּמִזְדַּעְזְעִין וְחַיּוֹת הוֹמְמוֹת וּמְנַהֲמוֹת כַּאֲרִי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עוֹנִין וְאוֹמְרִין קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וּבְשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ לַכִּסֵּא מִתְגַּלְגְּלִין גַּלְגֵּלֵי הַכִּסֵּא וּמִתְרַעֲשִׁין אַדְנֵי שִׁרְפְּרַף וְכָל רְקִיעִין אוֹחֲזָתָן הַלְהָלָה וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל כִּסְאוֹ כָּל הֵילֵי מָרוֹם וְכֶתֶר הַכָּבוֹד שֶׁלּוֹ פּוֹתְחִין פִּיהֶם וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה גְּדוּלָּתוֹ וּשְׁבָחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ הַכֶּתֶר לְרֹאשׁוֹ מַחֲזִיק עַצְמוֹ לְקַבֵּל הַכֶּתֶר מִעַבְדָּיו וְכָל חַיּוֹת וּשְׂרָפִים וְגַלְגַּלֵּי הַמֶּרְכָּבָה וְכִסֵּא הַכָּבוֹד וְחֵילֵי מַעְלָה וּמַטָּה מִתְגַּדְּלִין וּמִתְגַּבְּרִין וּמִתְנָאִין וְנוֹתְנִים הוֹד וְהָדָר וּמַמְלִיכִים כּוּלָּם בְּפֶה אֶחָד וְאוֹמְרִים יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

לערבית במקום ברכו יאמר ברוך והוא רחום.

זה אומר אני במקום ברכו של ערבית.

חַיָּה אַחַת בָּרָקִיעַ כְּשֶׁהוּא יוֹם אוֹת אֱמֶת בְּמִצְחָהּ

וְיוֹדְעִין הַמַּלְאָכִים שֶׁהוּא יוֹם וְלָעֶרֶב אֱמוּנָה בְּמִצְחָה׳ וְיוֹדְעִין שֶׁהוּא לַיְלָה וּבְכָל פַּעַם אוֹמֶרֶת בָּרְכִי אֶת יְיָ הַמְּבוֹרָךְ וְכָל גְּדוּדֵי מַעְלָה עוֹנִין בָּרוּךְ יְיָ הַמְּבוֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

בשני וחמישי קורין בתורה ג׳ גברא ופותחין ארון הקודש ומוציאין ס״ת ואומרין

וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה יְיָ וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ : כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תּוֹרָה וּדְבַר יְיָ מִירוּשָׁלָיִם :

בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתוֹ :

אמר רבי שמעון כל מפקין ספר תורה בלבוש לקבלו בה מפתחי תרעי דשמיא דרקמין ומשוררין את האהבה לעילא ואנעי ליה לבר נש למימר הכי ׳

בְּרִיךְ שְׁמֵהּ דְּמָרָא עָלְמָא בְּרִיךְ כְּתָרָךְ וְאַתְרָךְ ׳ יְהֵא רְעוּתָךְ עִם עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל לְעָלַם ׳ וּפְרוֹקָן יְמִינָךְ אַחֲזֵי לְעַמָּךְ בְּבֵית מַקְדְּשָׁךְ וּלְאַמְטוּיָא לָנָא מְטוּב נְהוֹרָךְ וּלְקַבֵּל צְלוֹתָנָא בְּרַחֲמִין יְהֵא רַעֲוָא קֳדָמָךְ דְּתוֹרִךְ לָן חַיִּין בְּטִבּוּתָא ׳ וְלֶהֱוֵא אֲנָא פִּקִּדָא בְּגוֹ צַדִּיקַיָּא ׳ לְמִרְחַם עָלַי וּלְמִנְטַר יָתִי וְיָת כָּל דִּי לִי וְדִי לְעַמָּךְ יִשְׂרָאֵל ׳ אַנְתְּ הוּא זָן לְכֹלָּא ׳ וּמְפַרְנֵס לְכֹלָּא ׳ אַנְתְּ הוּא שַׁלִּיט עַל כֹּלָּא ׳ אַנְתְּ הוּא דְּשַׁלִּיט עַל מַלְכַיָּא וּמַלְכוּתָא דִּילָךְ הִיא ׳ אֲנָא עַבְדָּא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּסָגִידְנָא קַמֵּהּ וּמְקַמָּא דִּיקָר אוֹרַיְתֵהּ בְּכָל עִדָּן וְעִדָּן ׳ לָא עַל אֱנָשׁ רָחִיצְנָא ׳ וְלָא עַל בַּר אֱלָהִין׳ סָמִיכְנָא ׳ אֶלָּא בֶּאֱלָהָא דִשְׁמַיָּא ׳ דְּהוּא אֱלָהָא קְשׁוֹט ׳ וְאוֹרַיְתֵהּ קְשׁוֹט ׳ וּנְבִיאוֹהִי קְשׁוֹט ׳ וּמַסְגֵּא לְמֶעְבַּד טַבָּן וּקְשׁוֹט ׳ בֵּהּ אֲנָא רָחִין ׳ וּלְשִׁמֵהּ קַדִּישָׁא יַקִּירָא אֲנָא אֵמַר תּוּשְׁבְּחָן ׳ יְהֵא

רעוה

ויהו בנסוע • לומר בפתיחת אה״ק איכו מוזכר בטור ורא״שוכים • אבל הכלנו בס׳ ל״ז הביאו :

בריך שמיה • זוהר פ׳ ויקהל • בר אלהין סמיכנא דכיאל ג׳ כ״ה • ושמות רבה פ׳ ד׳ דף קל״ז ע״ג ד״ה אתה מולא :

רַעֲוָא קָדָמָךְ דִּתְפַתַּח לִבִּי בְּאוֹרַיְתָא וְתַשְׁלִים מִשְׁאֲלִין דְּלִבִּי ׳ וְלִבָּא דְּכָל עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל ׳ לְטָב וּלְחַיִּין וְלִשְׁלָם :

סמוכים ס"ת כוטלו ביד ימין וס"ץ מקבלו בב' ידיו ומקזירו לימין ועומד לפני ההיכל והש"ץ לוקח ס"ת ואומר גדלו והקהל עונה לך :

גַּדְּלוּ לַיהוָה אִתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו :

לְךָ יְיָ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ : רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא : רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ :

מגביה הספר בידו למעלה והולך עם הס"ת ופוכה דרך ימינו ועולה עמו למגדל שקורין עס , וכל מי שס"ת עובר לפניו קייב לעמוד מפניו ולהדבקו בשתי ידיו אם אפשר לו ולכשקו בפה מלא , כזמן לו ירוק בפיו ירוק מקלה בהפוך פניו אל הלב ואח"כ יכשק , ולא יכשק ואח"כ ירוק , (ולריך להשגיח הילדים הקטנים כשבאים לכשק הס"ת שלא יהיו מלוכלכים בלוחות הקוטס ורירי הפה אלא יכקו אותם תקלה יפה שלא יהיה עוכש למביאיהם) וכל הפוגע בס"ת לריך ללוותו עד הבימה , ובדרך הליכתו אומרים ,

אַב הָרַחֲמִים הוּא יְרַחֵם עַם עֲמוּסִים וְיַזְכּוֹר בְּרִית אֲתָנִים וַיַּצִּיל נַפְשׁוֹתֵינוּ מִן הַשָּׁעוֹת הָרָעוֹת וְיִגְעַר בְּיֵצֶר הָרָע מִן הַנְּשׁוּאִים וְיָחוֹן אוֹתָנוּ לִפְלֵיטַת עוֹלָמִים וִימַלֵּא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ בִּמְדָה טוֹבָה יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים :

בהגיע הש"ץ על הבימה מכיר הס"ת על הבולקן ופותח ואומר

וְתִגְלֶה וְתֵרָאֶה מַלְכוּתוֹ עָלֵינוּ בִּזְמַן קָרוֹב וְיָחוֹן פְּלֵיטָתֵנוּ וּפְלֵיטַת עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחֵן וּלְחֶסֶד לְרַחֲמִים וּלְרָצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן : הַכֹּל הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ וּתְנוּ כָבוֹד לַתּוֹרָה : כֹּהֵן קְרַב יַעֲמֹד (ר"פ כ"פ הכהן) בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתוֹ : תּוֹרַת יְיָ תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ עֵדוּת יְיָ נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי: פִּקּוּדֵי יְיָ יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב מִצְוַת יְיָ בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם : הָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ אִמְרַת יְיָ צְרוּפָה ׳ מָגֵן הוּא לְכֹל הַחוֹסִים בּוֹ :

ואתם

גדלו וגומר • מס' סופרים פי"ד ה' י"ח ועיין יותר באור מזה בהולכת ס"ת לעבת : והגלה והראה • מס' סופרים פי"ד ה' י"ב :

קהל וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם :

קורין ג' גברא בסדר של שבת הבאה, אין פותחין מהם ואין מוסיפין עליהם, ובין כולם קורין לא פחות משבעה פסוקים אם לא היכא דסלק עניכא כגון פ' ויבוא עמלק שבסוף סדר בשלח שקורין בפורים ואין בה כ"א פ' פסוקים, כשקוראין בתורה יעמוד כל העם באימה וירלה לשמוע הקריאה מפי הקורא, אומר שבקרא לעלות בתורה עולה בדרך קצרה ממקומו וירד בדרך אחרת האחרונה לו, ואם שתי הדרכים שוות עולה בימין וירד בשמאל, ופותח הספר ורואה הפ' שצריך להתחיל בו, וכשעת הברכה יאחזו בס"ת בב' ידיו ויהפוך פניו לצד שמאל ויברך בקול, ברכו

בָּרְכוּ אֶת־יְיָ הַמְבֹרָךְ :

והעם עונים בָּרוּךְ יְיָ הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד : וחוזר המברך ב"י"ה"ל"ו"

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר־בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת־תּוֹרָתוֹ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה :

וכשמתחיל הקורא לקרות בתורה יסיר ידו השמאלית מהס"ת ויאחר יד ימינו לבדו אוחזת בס"ת כל זמן הקריאה, וגם הוא יקרא בלחש עם הקורא מלה במלה, ואחר הקריאה גולל ומברך,

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה :

גרסינן בפ' הרואה ד' צריכין להודות, יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה וכתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא, ויאמר ברכה זו.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַגּוֹמֵל לְחַיָּבִים (כ"א לְרָעִים) טוֹבוֹת שֶׁגְּמָלַנִי כָּל־טוֹב :

והקהל עונים מִי שֶׁגְּמָלְךָ כָּל טוֹב הוּא יִגְמָלְךָ כָּל טוֹב סֶלָה :

וואת

קריאת התורה בב' וה' במס' בב"ק פ"ב מ' :

ברכת התורה מס' סופרים פי"ד הלכה ה' ומוסף ברכה מ' רב המנונא תקנה עי' ברכות י"א ב' :ברכת הגומל. ברכות כ"ד ב' מר' יהודא משמיה דרב ד' צריכין להודות כו' אם עד מאי מברך ברוך גומל חסדים טובים. ומוסף שבידיכו הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב. היא גרסת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש שאלאו כן בגמ'. אולם מוסף העונים שלפניכו מי שגמלך כו' איכא בגמרא. ומובאה ברמב"ם פ' יו"ד ברכות ה' ה'. ועיין מכילתא פ' בא דף י"ז לשון שגמלך כל טוב הוא יגמלך חן וחסד סלה :

כהשלימו הקריאה אומר הש"ץ ח"ק, והגולל גולל ג' דפין על השלחן ומגביה הס"ת פתוח להראות הכתב לעם העומדים מימינו ומשמאלו, ומקזירה לפניו ולאחריו שמנוה על כל האנשים והנשים לראות הכתב ולכרוע ולומר.

וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל פִּי יְיָ בְּיַד מֹשֶׁה:
עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר: דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם
וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם: אָרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד:
יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיַּאְדִּיר:

בשעה שהוא גולל המפה בס"ת יאמר פסוק לך יי הגדולה וגו' גם יאמר יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שיתגוללו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת טובך ותכנס להם לפנים משורת הדין.

המפטיר במנגינת נביא אומר ברכה ההפטר' לפני' ולאחרי' עד בא"י מגן דוד ומעלה בסדר שבת.

בשני וחמישי קודם שמכניסין הס"ת להיכל כשאומרין תקנון יאמר הש"ץ יהי רצון

יְהִי רָצוֹן מִלִּפְנֵי אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. לְכוֹנֵן אֶת־בֵּית חַיֵּינוּ וּלְהָשִׁיב אֶת־שְׁכִינָתוֹ בְּתוֹכֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְנֹאמַר אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן מִלִּפְנֵי אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. לְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל פְּלֵיטָתֵנוּ וְלִמְנוֹעַ מַשְׁחִית וּמַגֵּפָה מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל כָּל־עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְנֹאמַר אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן מִלִּפְנֵי אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. לְקַיֵּם־בָּנוּ חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל. הֵם וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם וְתַלְמִידֵיהֶם וְתַלְמִידֵי תַלְמִידֵיהֶם. בְּכָל־מְקוֹמוֹת מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם וְנֹאמַר אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן מִלִּפְנֵי אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. שֶׁנִּשְׁמַע וְנִתְבַּשֵּׂר בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנֶחָמוֹת. וִיקַבֵּץ נִדָּחֵנוּ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ וְנֹאמַר אָמֵן:

אחינו

חגבחת ס"ת. בירושלמי סוטה פ' ז' מזכר מכהנ זר ונמס' סופרים פי"ד הי"ד לומר פ' וזאת התורה וכו' ונסדר שבת יכוכר עוד:
יח"ר מלפני חביבו שבשמים. אבל האשכנזים אומרים אותו בכל ב' וה' אבל הספרדים אומרים אותו רק בשבת שמברכין בו הקודם מי שעשה נסים. וקרוי אחיכו כל בית ישראל לא כמלא אחלם כלל. ועיין אבודרהם:

אשרי

אַחֵינוּ כָּל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל הַנְּתוּנִים בְּצָרָה וּבְשִׁבְיָה ׀ הָעוֹמְדִים בֵּין בַּיָּם וּבֵין בַּיַּבָּשָׁה ׀ הַמָּקוֹם יְרַחֵם עֲלֵיהֶם וְיוֹצִיאֵם מִצָּרָה לִרְוָחָה ׀ וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה ׀ וּמִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה ׀ הַשְּׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְנֹאמַר אָמֵן :

הצ"ץ לוקח ס"ת בידו להוליכו מן הבימה ולהכניעו בהיכל ואומר :

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְיָ כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ

והקהל עונים הוֹדוֹ עַל אֶרֶץ וְשָׁמָיִם : וַיָּרֶם קֶרֶן לְעַמּוֹ תְּהִלָּה לְכָל־חֲסִידָיו לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם קְרֹבוֹ הַלְלוּיָהּ :

כד לְדָוִד מִזְמוֹר לַיהוָה הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ ׀ כִּי־הוּא עַל־יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל־נְהָרוֹת יְכוֹנְנֵהָ : מִי יַעֲלֶה בְּהַר יְהוָה וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ : נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב אֲשֶׁר לֹא־נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמִרְמָה : יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְהוָה וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ : זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁיו מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה : שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד : מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה עִזּוּז וְגִבּוֹר יְהוָה גִּבּוֹר מִלְחָמָה : שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד : מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה :

כשמקזירין הספר תוך ההיכל אומרים זה :

וּבְנֻחָה יֹאמַר שׁוּבָה יְיָ רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל : קוּמָה יְהוָה לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ : כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ־צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנְּנוּ : בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל־תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ : כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל־תַּעֲזוֹבוּ : עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר : דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי־נֹעַם וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם : הֲשִׁיבֵנוּ יְהוָה אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם :

אשרי

אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶלָה׃

אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְּיָ אֱלֹהָיו׃

קטה תְּהִלָּה לְדָוִד

אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד׃
בְּכָל־יוֹם אֲבָרְכֶךָּ וַאֲהַלְלָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד׃
גָּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר׃
דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ׃
הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדִבְרֵי נִפְלְאֹתֶיךָ אָשִׂיחָה׃
וְעֶזּוּז נוֹרְאֹתֶיךָ יֹאמֵרוּ וּגְדֻלָּתְךָ אֲסַפְּרֶנָּה׃ יתור ו׳
זֵכֶר רַב־טוּבְךָ יַבִּיעוּ וְצִדְקָתְךָ יְרַנֵּנוּ׃
חַנּוּן וְרַחוּם יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדוֹל־חָסֶד׃ יתור ו׳
טוֹב־יְהוָה לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו׃
יוֹדוּךָ יְהוָה כָּל־מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה׃
כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ׃
לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו וּכְבוֹד הֲדַר מַלְכוּתוֹ׃
מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדֹר׃
סוֹמֵךְ יְהוָה לְכָל־הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל־הַכְּפוּפִים׃
עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת־אָכְלָם בְּעִתּוֹ׃
פּוֹתֵחַ אֶת־יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן׃
צַדִּיק יְהוָה בְּכָל־דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל־מַעֲשָׂיו׃
קָרוֹב יְהוָה לְכָל־קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶאֱמֶת׃
רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת־שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם׃
שׁוֹמֵר יְהוָה אֶת־כָּל־אֹהֲבָיו וְאֵת כָּל־הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד׃
תְּהִלַּת יְהוָה יְדַבֶּר פִּי וִיבָרֵךְ כָּל־בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד׃
קט״ו י״ח וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּיָהּ׃

למנצח

אשרי, למנצח, ובא לציון, נאמר אשרי ותהלה לדוד פעמים ד׳ בתפלת שחרית לפי גודל עוד להרמב״ם. וכן אזכו מזכיר אמירת למנצח: חכן הטור ל״ק

ק"ל לא נלך בשבתות וי"ט ולא בר"ח ובחנוכה וב' ימים של פורים קטן וגדול, ולא בע"פ (וברוב קהלות אשכנז בכל ערבי רגלים) ולא בחה"מ ולא בט"ב ולא בע"כ, אבל בעי"ה, ובאסרו חג נחלקים המנהגים יש שאומרין ויש שא"ל וכן מנהג ק"ק פפל"מ ורוב אשכנז. ובב' ימים שבין אסרו חג של י"כ לערב סוכות, ובל"ג בעומר וג' ימי הגבלה, וט"ו בשבט אומרין למנצח:

ב לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: יַעֲנְךָ יְהוָה בְּיוֹם צָרָה יְשַׂגֶּבְךָ
שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: יִשְׁלַח־עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָּ:
יִזְכֹּר כָּל־מִנְחֹתֶיךָ וְעוֹלָתְךָ יְדַשְּׁנֶה־סֶּלָה: יִתֶּן־לְךָ כִּלְבָבֶךָ
וְכָל־עֲצָתְךָ יְמַלֵּא: נְרַנְּנָה | בִּישׁוּעָתֶךָ וּבְשֵׁם־אֱלֹהֵינוּ
נִדְגֹּל יְמַלֵּא יְהוָה כָּל־מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ: עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי
הוֹשִׁיעַ יְהוָה מְשִׁיחוֹ יַעֲנֵהוּ מִשְּׁמֵי קָדְשׁוֹ בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע
יְמִינוֹ: אֵלֶּה בָרֶכֶב וְאֵלֶּה בַסּוּסִים וַאֲנַחְנוּ | בְּשֵׁם־יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר: הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד:
יְהוָה הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם־קָרְאֵנוּ:

**וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבֵי פֶשַׁע בְּיַעֲקֹב נְאֻם
יְיָ: וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אֹתָם אָמַר יְיָ רוּחִי
אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּפִיךָ לֹא
יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זַרְעֲךָ וּמִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ
אָמַר יְיָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: וְאַתָּה קָדוֹשׁ**
יושב

ל"ק בסוף ס' קל"ל כתב ובוהגין עתה לומר אחרי יושבי ויענך ה' ביום לרה לפי שיש בו מענין הישועה עכ"ל ונעם אמירת תהלה לדוד ג' פעמים ביום כתב האבודרהם לפי שספרים מדויקים גורסים בברכות פ"ל כל האומר תהלה לדוד ג' פעמים בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא. ולעומת מזמור יענך כתב מה שתקנו לאומרו בסוף התפלה. מפני שאומר בחדרש תהלים. ל"ר שמעון בן אנא אתה מולא י"ל מזמורים מראש הספר עד פסוק זה. ואחרי הלים ולמה רגשו גויס חד הוא. כנגד ק"י ברכות שאדם מתפלל בכל יום. אדם אומר לקונירו תתעני בלותא. כך דוד המלך לאחר שסר י"ל שירות ותשבחות אמר יענך ה' ביום לרה עכ"ל וכן הוא בירושלמי: ונתפלת ובא לציון יאמר ג' חלקים הראשון פסוקי ובא לציון עד מעתה ועד עולם היה כבר בסדור ר' עמרם גאון ראה טא"ל ס"קלא. הבאי מן פסוק אתה קדוש עד והכן לבנס אליך בקרא סדרא דקדושא ומזכירו שם הטור בשם ר' עמרם גאון. ושם בסימן קל"ב כתב בשם ר' לחא גאון שאין ליחיד לומר

סדר

יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל : וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה
וְאָמַר קָדוֹשׁ וְקָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא
כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ : וּמְקַבְּלִין דֵּין מִן דֵּין
וְאָמְרִין קַדִּישׁ בִּשְׁמֵי מְרוֹמָא עִלָּאָה בֵּית
שְׁכִינְתֵּהּ קַדִּישׁ עַל אַרְעָא עוֹבַד גְּבוּרְתֵּהּ
קַדִּישׁ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא יְיָ צְבָאוֹת
מְלֵיָא כָּל אַרְעָא זִיו יְקָרֵהּ : וַתְּשָׂאֵנִי רוּחַ
וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל בָּרוּךְ כְּבוֹד
יְיָ מִמְּקוֹמוֹ : וּנְטָלַתְנִי רוּחָא וְשָׁמְעַת בַּתְרַי
קָל זְיָע סַגִּיא דְּמִשַּׁבְּחִין וְאָמְרִין : בְּרִיךְ
יְקָרָא דַּיְיָ מֵאֲתַר בֵּית שְׁכִינְתֵּהּ : יְיָ יִמְלֹךְ
לְעוֹלָם וָעֶד : יְיָ מַלְכוּתֵהּ קָאֵם לְעָלַם
וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא : יְיָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק
וְיִשְׂרָאֵל אֲבוֹתֵינוּ שַׁמְּרָה זֹאת לְעוֹלָם לְיֵצֶר

מחשבות

סדר קדושה . דכל דבר שבקדושה איכו פחות מעשרה . ואם הוא ת"ק יעסוק בתגדתא דפ' גיד הנשה ויאמר שלחי וג' ג' כתות של עלאכי השרת וג' אם איכו ת"ק והוא בעל פסוק יעסוק במקראות הקדושה שרפים וג' . קבל סדר קדושה זקניס וכביאים הראשוניס תקנוהו ואין לו ליחיד להשיג את גבולם דכל דבר שבקדושה איכו בפחות מעשרה עפ"ל כראה מזה דסדרא דקדושא יש כוחן הוא . ואולי היא בעלמה אשר עליה נאמרה בסוטה מ"ט מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה . ואלא עלמא אמאי קא מקיים ? אמידרא דקידשא ואיהא שמה רבא דתגדתא . ופרש"י סדרא דקידושא שלא תקנוהו אלא שיהא כל ישראל עוסקין בתורה בכל יום דבר מועט . שאומר קרייתו ותרגומו והן כעוסקין בתורה . וכיון שנוהג בכל ישראל בתלמידים ובעמי הארץ ויש כאן שתי קדושות השם ותלמוד תורה קביב הוא . וכן יהא שמיה רבא מברך שעוכין אחר הגדה שהדרשן דורש ברבים בכל שבת היו מהגין כך . וכל העם היו נקבצים שם לשמוע לפי שאיכו יום של מלאכה ויש כאן תורה וקדוש השם עכ"ל : והרב בית יוסף . שם הכיא משבולי לקט בשם רש"י ז"ל : אחר תפלה היו קורין מקרא ומשנה ושמועות כדאמרינן לעולם ישלים אדם שמיו וג' וכיון שרגתה עכשות ולא הוו יכולין לעסוק כל כך היו קורין בכניא . ג' . ובא לציון . ואני זאת ברתי . ובשבת וי"ט שיש בו ביטול מלאכה לעם הקהילו עטרה ליושבה לקרות בתורה ולהרגש מעין היום

ועל

מַחְשְׁבוֹת לִבָּב עֲמֹק וְתָכֵן לְבָבָם אֵלֶיךָ׃
וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה
לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ׃ כִּי אַתָּה
אֲדֹנָי טוֹב וְסַלָּח וְרַב חֶסֶד לְכָל קֹרְאֶיךָ׃
צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת׃ תִּתֵּן
אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
לַאֲבוֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם׃ בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם ו
יוֹם יַעֲמָס־לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ סֶלָה׃ יְיָ
צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה׃
יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ׃ יְיָ הוֹשִׁיעָה
הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ׃ בָּרוּךְ (הוּא)
אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּרָאָנוּ לִכְבוֹדוֹ וְהִבְדִּילָנוּ מִן
הַתּוֹעִים וְנָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם
נָטַע בְּתוֹכֵנוּ הוּא יִפְתַּח לִבֵּנוּ בְּתוֹרָתוֹ וְיָשֵׂם
בְּלִבֵּנוּ אַהֲבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ
וּלְעָבְדוֹ בְּלֵבָב שָׁלֵם לְמַעַן לֹא נִיגַע לָרִיק
ולא

ועל כן אין אנו אומרים ונא לעיין בשחרית שהרי כבר קראו בכניסת ומעבר כ אומרים אותו בנוסח סדר שלא שבא מזמות הקול . עוד הוסיפו לו ואתה קדוש לפי שהקב"ה מקדש שביניהם בתוכנה לשמוע תפילת ישראל דאמר בב"ל קילוס וקילוס שמשבחין ישראל להב"ה מקדש שביניהם וע"ש ! ואתה קדוש ומשבח תהלות ישראל . עוד הוסיפו לו וקרא זה אל זה ואמר וכו' שלא היו יכולים לומר קדושה בתוך התפלה שנזכר שלא יענו קדושה . והיו אומרים להם אם יענו קדושה ולאחר התפלה כשהיו האומרים הולכים להם . היו קורין וקרא זה אל זה ואמר והיינו שלום קדושה . ומתרגמינן אותו מפני הקינה פעמים קדוש דשלם ותפלה . ואע"פ שבזמן הזה אנו אומרים קדושה בקטיגה אחת בתוך התפלה . לא בטלו קדושה דסדרא . קא סברי שמא ירוש החטא . וכן אומרים ותשאני רוח וכבוד ברוך כבוד ה' ממקומו . יה' ימלוך . כבוד יהלוך . ובעלו כן אנו מסיימים ברוך אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים . וכתב ר' עמרם גאון אסור לאדם לגמר מצות הכנסת קדושה דקדושה שקיבל הוא לומר קדושה דסדרא דבר שבעולם מתקיים

וְלֹא נֵלֵד לַבֶּהָלָה׃ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁנִּשְׁמוֹר חֻקֶּיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִזְכֶּה וְנִחְיֶה וְנִרְאֶה וְנִירַשׁ טוֹבָה וּבְרָכָה לִשְׁנֵי יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא׃ לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָּבוֹד וְלֹא יִדּוֹם יְיָ אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ׃ בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיְיָ וְהָיָה יְיָ מִבְטַחוֹ׃ בְּטַחוּ בַיְיָ עָדֵי עַד כִּי בְיָהּ יְיָ צוּר עוֹלָמִים׃ וְיִבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא עָזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ יְיָ׃ יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר׃

ועתה

עליו לא אפשר לגלולי ביה עכ"ל • והכא מ"ש השבולי לקט בשם רש"י בטעם תקנת הקדושא בוצא לעיון מעשה שהיה • אחרנו להם בתפלתם אע"פ שאינו ריחוק וקרה זה לא בניר גם בדור שלפנינו כאשר נזכיר בתפלת עליכו לשבח • מ"מ סתירה בו למאי שפירש רש"י בגמרא סוטה שהעתקנו לאעלה שקבעוהו שיהא ישראל עוסקין בתורה בכל יום • ואולי אין זה עוד מדברי רש"י אלא מדברי השבולי לקט בעצמו • וכן הניח אח"כ גם דברי ר"ע גאון • ובאבודרהם כתב • מה שתקנו סדר קדושה בסוף בעבור עמי הארץ המאחרין לבוא לתפלה שלא יפסידו שמיעת הקדושה • לאחרינו בזמני סוטה אחמי קאי עלמא אסידרא דקדושא ואיהא שמיה רבא לאגלתא ולכך תקנו לאתרגם סדר הקדושה זה כדי שיבינו עמי הארץ שאין מכירין לדבר בלשון הקדש אלא בלשון תרגום שהיו רגילין לדבר בו באותו זמן כמו שאמרנו בפירוש הקדיש ותקנו להם כאן כמו תפלה קטנה בתחלה אחרי ואחר כך קדושה חזרין לון ותלמוד תורה • כמו שתקנו בלילי שבת ברכה משיב שנע בעבור המאחרים לבוא • וגם מניתי ההזכרות שיש בסדר הקדושה זה ומלאתים י"ח אזכרות כנגד שמונה עשרה • והטעם שאין אומרים אותו בשבתות וימים טובים בשחרית מפני שכולם באים בגית הכנסת בתפלה לשמונה • ונהגו לאומרו בשבתות וימים טובים בתנחה נמי שהיו דורשין בימים אלו קודם תפלת המנחה ורגילות הוא לדבר בסוף הדרשה בפסוקי גאולה וקדושה וגם עמי הארץ באים לשמוע הדרשה וג' עכ"ל הקלק הגי"מן והוא הקום על סופו רומו פסוקים כפרדיס ונקרא נמי הרמב"ם בתפלת ותנחנו לא כדע בשם תקנה (פ"ט מהל' תפלה ה"ז ובסדורו) ויש גם בהם ובמנחם נוסחות שונות • ולדעת הקבס הנ"ל (כ) היה גם הקלק הזה בנר ביתי מקנר התנא דני חליהו • אבן השתם הוא במלונת ולעבדו בלבד אלא בסוף ערך ח' וביתי הרמנם התפללו קדיש והלכו לכפרים לביתם ולא הניח עוד בה תפלת עליכו • וגם תנחנו בדבר עליה עוד :

עלינו

כל יחוד הנכה כשאין מוסף אומר הש"ץ קדיש תתקבל אחר ובח לניון אבל כשיש מוסף אומר הש"ץ רק ק"ק על סדר קדושה ומתפללין מוסף, וכר"ח אוללין התפילין קודם תפלת מוסף.

וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא כֹּחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵּאמֹר׃
וְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה׃
יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא בְּעָלְמָא דִּי־בְרָא כִרְעוּתֵהּ וַיַּמְלִיךְ מַלְכוּתֵהּ בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְאִמְרוּ

אָמֵן׃ יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא׃ יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחָמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן׃

ק׳ קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ׃

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתְהוֹן וּבָעוּתְהוֹן דְּכָל יִשְׂרָאֵל קָדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאִמְרוּ אָמֵן׃ יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם׃

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן־שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן׃ ק׳ עֹשֵׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן׃

כשיש מילה בניהכ"כ מלין קודם עלינו.

עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ לַאֲדוֹן הַכֹּל לָתֵת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת וְלֹא שָׂמָנוּ כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה שֶׁלֹּא שָׂם חֶלְקֵנוּ כָּהֶם וְגֹרָלֵנוּ כְּכָל הֲמוֹנָם׃ וַאֲנַחְנוּ

כודעים

עלינו׃ עיין מוסף דר"ה סס שרש תקנו לפתיחת פסוקו דמלכיות ונכללו ס׳ ט"ו שיהושע תקנו כשבנס ירוקו. ונמלא שמו בר"ת למפרע. וכן מנוחר זה נס׳ ח"ר נשס ר"י קסיר: ועיין קוכטרס כועס מגלים. ועכין חמירתו נסוף כל תפילה שחרית וערבית לא כזכר בדמנ"ס וחנוורהס׳ אבל בכלנו שס ונס׳ ל"ו כתב לאומרו בתחילת שחרית קול דשבת ובערבית דשבת ונמקום אחר כתבתי קורות תפילה זו בחורך:

כְּרֻעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיוֹסֵד אָרֶץ וּמוֹשַׁב יְקָרוֹ (כ"ז וכסא כבודו) בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וּשְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים : הוּא אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד (כ"ז אַחֵר) ' אֱמֶת מַלְכֵּנוּ אֶפֶס זוּלָתוֹ כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתוֹ וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל־לְבָבֶךָ כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד :

עַל כֵּן נְקַוֶּה לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִרְאוֹת מְהֵרָה בִּתְפִאֶרֶת עֻזֶּךָ לְהַעֲבִיר גִּלּוּלִים מִן הָאָרֶץ וְהָאֱלִילִים כָּרוֹת יִכָּרֵתוּן : לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי וְכָל־בְּנֵי בָשָׂר יִקְרְאוּ בִשְׁמֶךָ ' לְהַפְנוֹת אֵלֶיךָ כָּל־רִשְׁעֵי אָרֶץ ' יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל כִּי לְךָ תִכְרַע כָּל־בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל־לָשׁוֹן : לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפּוֹלוּ ' וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יָקָר יִתֵּנוּ ' וִיקַבְּלוּ כֻלָּם אֶת־עול מַלְכוּתֶךָ ' וְתִמְלוֹךְ עֲלֵיהֶם מְהֵרָה לְעוֹלָם וָעֶד ' כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ הִיא וּלְעוֹלְמֵי עַד תִּמְלוֹךְ בְּכָבוֹד : כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ יְהוָה | יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד : וְנֶאֱמַר וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד : ק"

אַל תִּירָא מִפַּחַד פִּתְאוֹם וּמִשּׁוֹאַת רְשָׁעִים כִּי תָבוֹא : עֲצוּ עֵצָה וְתֻפָר דַּבְּרוּ דָבָר וְלֹא יָקוּם כִּי עִמָּנוּ אֵל : וְעַד זִקְנָה אֲנִי הוּא וְעַד שֵׂיבָה אֲנִי אֶסְבֹּל אֲנִי עָשִׂיתִי וַאֲנִי אֶשָּׂא וַאֲנִי אֶסְבֹּל וַאֲמַלֵּט :

בדפוסין נכנס לוויס היום יום ראשון בשבת שבו היו הלוים אומרים בבית המקדש . תוספ' ליגיל דף נ"ח ב'

מח בשני בשבת היום שני בשבת שבו היו הלוים אומרים במקדש

שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי־קֹרַח: גָּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד
בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר־קָדְשׁוֹ: יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל־הָאָרֶץ
הַר־צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב: אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ
נוֹדַע לְמִשְׂגָּב: כִּי־הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ עָבְרוּ יַחְדָּו:
הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ נִבְהֲלוּ נֹחָפוּ: רְעָדָה אֲחָזָתַם שָׁם
חִיל כַּיּוֹלֵדָה: בְּרוּחַ קָדִים תְּשַׁבֵּר אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ: כַּאֲשֶׁר
שָׁמַעְנוּ | כֵּן רָאִינוּ בְּעִיר יְהוָה־צְבָאוֹת בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ
אֱלֹהִים יְכוֹנְנָהּ עַד־עוֹלָם סֶלָה: דָּמִינוּ אֱלֹהִים חַסְדֶּךָ
בְּקֶרֶב הֵיכָלֶךָ: כְּשִׁמְךָ אֱלֹהִים כֵּן תְּהִלָּתְךָ עַל־קַצְוֵי־
אָרֶץ צֶדֶק מָלְאָה יְמִינֶךָ: יִשְׂמַח | הַר־צִיּוֹן תָּגֵלְנָה בְּנוֹת
יְהוּדָה לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ: סֹבּוּ צִיּוֹן וְהַקִּיפוּהָ סִפְרוּ מִגְדָּלֶיהָ:
שִׁיתוּ לִבְּכֶם | לְחֵילָהּ פַּסְּגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ לְמַעַן תְּסַפְּרוּ
לְדוֹר אַחֲרוֹן: כִּי זֶה | אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וָעֶד הוּא
יַנְהִגֵנוּ עַל־מוּת:

בשלישי בשבת אומרים היום יום שלישי בשבת שבו הלוים אומרים במקדש

פב מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת־אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים
יִשְׁפֹּט: עַד־מָתַי תִּשְׁפְּטוּ־עָוֶל וּפְנֵי רְשָׁעִים תִּשְׂאוּ־סֶלָה:
שִׁפְטוּ־דַל וְיָתוֹם עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ: פַּלְּטוּ־דַל וְאֶבְיוֹן
מִיַּד רְשָׁעִים הַצִּילוּ: לֹא יָדְעוּ | וְלֹא יָבִינוּ בַּחֹשֶׁךְ
יִתְהַלָּכוּ יִמּוֹטוּ כָּל־מוֹסְדֵי אָרֶץ: אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים
אַתֶּם וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם: אָכֵן כְּאָדָם תְּמוּתוּן וּכְאַחַד
הַשָּׂרִים תִּפֹּלוּ: קוּמָה אֱלֹהִים שָׁפְטָה הָאָרֶץ כִּי־אַתָּה
תִּנְחַל בְּכָל־הַגּוֹיִם:

אל

שיר של יום בר"ה דף ל"ח • ובתמיד דף ל"ג ב' בשבת השיר שהיו הלוים אומרים במקדש ביום הראשון היו אומרים לה' הארץ ומלואה (תהלים כד) בשני היו אומרים גדול ה' ומהולל מאוד (שם מ"ח) בשלישי היו אומרים אלהים נצב בעדת אל (שם ע"ב) ברביעי היו אומרים אל נקמות (שם צד) וחמישי

ברביעי בשבת אומרים * היום יום רביעי בשבת שבו היו הלוים אומרים במקדש

צד אֵל־נְקָמוֹת יְהוָה אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ׃ הִנָּשֵׂא שֹׁפֵט
הָאָרֶץ הָשֵׁב גְּמוּל עַל־גֵּאִים׃ עַד־מָתַי רְשָׁעִים׀ יְהוָה
עַד־מָתַי רְשָׁעִים יַעֲלוֹזוּ׃ יַבִּיעוּ יְדַבְּרוּ עָתָק יִתְאַמְּרוּ כָּל־
פֹּעֲלֵי אָוֶן׃ עַמְּךָ יְהוָה יְדַכְּאוּ וְנַחֲלָתְךָ יְעַנּוּ׃ אַלְמָנָה
וְגֵר יַהֲרֹגוּ וִיתוֹמִים יְרַצֵּחוּ׃ וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה־יָּהּ וְלֹא
יָבִין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב׃ בִּינוּ בֹעֲרִים בָּעָם וּכְסִילִים מָתַי תַּשְׂכִּילוּ׃
הַנֹּטַע אֹזֶן הֲלֹא יִשְׁמָע אִם־יֹצֵר עַיִן הֲלֹא יַבִּיט׃ הַיֹּסֵר
גּוֹיִם הֲלֹא יוֹכִיחַ הַמְלַמֵּד אָדָם דָּעַת׃ יְהוָה יֹדֵעַ
מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי הֵמָּה הָבֶל׃ אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר־
תְּיַסְּרֶנּוּ יָּהּ וּמִתּוֹרָתְךָ תְּלַמְּדֶנּוּ׃ לְהַשְׁקִיט לוֹ מִימֵי רָע
עַד־יִכָּרֶה לָרָשָׁע שָׁחַת׃ כִּי׀ לֹא־יִטֹּשׁ יְהוָה עַמּוֹ וְנַחֲלָתוֹ
לֹא יַעֲזֹב׃ כִּי־עַד־צֶדֶק יָשׁוּב מִשְׁפָּט וְאַחֲרָיו כָּל־יִשְׁרֵי־
לֵב׃ מִי־יָקוּם לִי עִם־מְרֵעִים מִי־יִתְיַצַּב לִי עִם־פֹּעֲלֵי
אָוֶן׃ לוּלֵי יְהוָה עֶזְרָתָה לִּי כִּמְעַט שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי׃
אִם־אָמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי חַסְדְּךָ יְהוָה יִסְעָדֵנִי׃ בְּרֹב
שַׂרְעַפַּי בְּקִרְבִּי תַּנְחֻמֶיךָ יְשַׁעֲשֻׁעוּ נַפְשִׁי׃ הַיְחָבְרְךָ כִּסֵּא
הַוּוֹת יֹצֵר עָמָל עָלֵי־חֹק׃ יָגוּדוּ עַל־נֶפֶשׁ צַדִּיק וְדָם נָקִי
יַרְשִׁיעוּ׃ וַיְהִי יְהוָה לִי לְמִשְׂגָּב וֵאלֹהַי לְצוּר מַחְסִי׃
וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם׀ אֶת־אוֹנָם וּבְרָעָתָם יַצְמִיתֵם יַצְמִיתֵם
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃

בחמישי אומרים היום יום חמישי בשבת שבו היו הלוים אומרים במקדש

פא לַמְנַצֵּחַ עַל־הַגִּתִּית לְאָסָף׃ הַרְנִינוּ לֵאלֹהִים עוּזֵּנוּ
הריעו

בחמישי היו אומרים הרביעי (שם פח) בששי היו אומרים ה׳ מלך (שם צ״ג) בשבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת (שם צב) מזמור שיר לעתיד לבוא ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים׃ ושם בר״ה כתבאר הטעם למה יחדו מזמורים ההם לאלו הימים דוקא׃ והביאם הרמב״ם בקבלה בפירושו לתמיד׃ ולזכר זה כאמרו גם היום אחר התפלה׃ והיה גם כן בהגו בימי הגאונים׃ ראה עמ׳ סופרים׃

*) כמו המתנגדים על הענינים ואומרים מי שדון לנו׃

הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃ שִׂאוּ זִמְרָה וּתְנוּ־תֹף כִּנּוֹר נָעִים עִם־נֵבֶל׃ תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ׃ כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃ עֵדוּת | בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ בְּצֵאתוֹ עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם שְׂפַת לֹא־יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע׃ הֲסִירוֹתִי מִסֵּבֶל שִׁכְמוֹ כַּפָּיו מִדּוּד תַּעֲבֹרְנָה׃ בַּצָּרָה קָרָאתָ וָאֲחַלְּצֶךָּ אֶעֱנְךָ בְּסֵתֶר רַעַם אֶבְחָנְךָ עַל־מֵי מְרִיבָה סֶלָה׃ שְׁמַע עַמִּי וְאָעִידָה בָּךְ יִשְׂרָאֵל אִם־תִּשְׁמַע־לִי׃ לֹא־יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר׃ אָנֹכִי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם הַרְחֶב־פִּיךָ וַאֲמַלְּאֵהוּ׃ וְלֹא־שָׁמַע עַמִּי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה לִי׃ וָאֲשַׁלְּחֵהוּ בִּשְׁרִירוּת לִבָּם יֵלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם׃ לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי יִשְׂרָאֵל בִּדְרָכַי יְהַלֵּכוּ׃ כִּמְעַט אוֹיְבֵיהֶם אַכְנִיעַ וְעַל־צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדִי׃ מְשַׂנְאֵי יְהוָה יְכַחֲשׁוּ לוֹ וַיְאַכִּילֵהוּ מֵחֵלֶב חִטָּה וּמִצּוּר דְּבַשׁ אַשְׂבִּיעֶךָ׃

בשני לוקריס · היום ששי בשבת שבו היו חלוים אומרים במקדש יי מלך גאות לבש וכו׳ תמלא בלף יח ·

כז ון ר״פ אלול עד אחר שמיני עצרת בנקר ובערב לוחדים זה ·

לְדָוִד יְהוָה אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא יְהוָה מָעוֹז חַיַּי מִמִּי אֶפְחָד׃ בְּקָרֹב עָלַי מְרֵעִים לֶאֱכֹל אֶת־בְּשָׂרִי צָרַי וְאֹיְבַי לִי הֵמָּה כָשְׁלוּ וְנָפָלוּ׃ אִם־תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה לֹא־יִירָא לִבִּי אִם־תָּקוּם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ׃ אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת־יְהוָה אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שִׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוָה כָּל־יְמֵי חַיַּי לַחֲזוֹת בְּנֹעַם־יְהוָה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ׃ כִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֻכּוֹ בְּיוֹם רָעָה יַסְתִּירֵנִי בְּסֵתֶר אָהֳלוֹ בְּצוּר יְרוֹמְמֵנִי׃ וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי וְאֶזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה לַיהוָה׃ שְׁמַע יְהוָה קוֹלִי אֶקְרָא וְחָנֵּנִי וַעֲנֵנִי׃ לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנַי אֶת־פָּנֶיךָ יְהוָה אֲבַקֵּשׁ׃ אַל־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי אַל תַּט־בְּאַף עַבְדֶּךָ עֶזְרָתִי הָיִיתָ אַל־תִּטְּשֵׁנִי וְאַל־תַּעַזְבֵנִי אֱלֹהֵי

ישעי

סופרים פרק י״ד ח׳ · גם הרקנס בסדר התפלה הביא מנהג זה · (ועיין קונטרס ההגהות ומנהגים מהגאון בעל פרי מגדים שהרגיש בזה לבאר עיי״ש) :

יִשְׁעִי : כִּי־אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וַיהוָה יַאַסְפֻנִי : הוֹרֵנִי יְהוָה דַּרְכֶּךָ
וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי : אַל־תִּתְּנֵנִי בְּנֶפֶשׁ צָרָי כִּי
קָמוּ בִי עֵדֵי שֶׁקֶר וִיפֵחַ חָמָס : לוּלֵא הֶאֱמַנְתִּי לִרְאוֹת בְּטוּב יְהוָה
בְּאֶרֶץ חַיִּים : קַוֵּה אֶל־יְהוָה חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל־יְהוָה :

בימים שאומרין תחנון כותבים לומר בכל יום חוץ מיום שיר של יום מזמור פ"ג וע"ט

פג שִׁיר מִזְמוֹר לְאָסָף : אֱלֹהִים אַל־דְּמִי־לָךְ אַל־תֶּחֱרַשׁ וְאַל־
תִּשְׁקֹט אֵל : כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יֶהֱמָיוּן וּמְשַׂנְאֶיךָ נָשְׂאוּ רֹאשׁ :
עַל־עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד וְיִתְיָעֲצוּ עַל צְפוּנֶיךָ : אָמְרוּ לְכוּ וְנַכְחִידֵם מִגּוֹי
וְלֹא־יִזָּכֵר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד : כִּי נוֹעֲצוּ לֵב יַחְדָּו עָלֶיךָ בְּרִית יִכְרֹתוּ
אָהֳלֵי אֱדוֹם וְיִשְׁמְעֵאלִים מוֹאָב וְהַגְרִים : גְּבָל וְעַמּוֹן וַעֲמָלֵק פְּלֶשֶׁת
עִם־יֹשְׁבֵי צוֹר : גַּם־אַשּׁוּר נִלְוָה עִמָּם הָיוּ זְרוֹעַ לִבְנֵי־לוֹט סֶלָה :
עֲשֵׂה־לָהֶם כְּמִדְיָן כְּסִיסְרָא כְיָבִין בְּנַחַל קִישׁוֹן : נִשְׁמְדוּ בְעֵין־דֹּאר
הָיוּ דֹּמֶן לָאֲדָמָה : שִׁיתֵמוֹ נְדִיבֵמוֹ כְּעֹרֵב וְכְזְאֵב וּכְצַלְמֻנָּע
כָּל־נְסִיכֵמוֹ : אֲשֶׁר אָמְרוּ נִירְשָׁה לָּנוּ אֶת נְאוֹת אֱלֹהִים : אֱלֹהַי
שִׁיתֵמוֹ כַּגַּלְגַּל כְּקַשׁ לִפְנֵי־רוּחַ : כְּאֵשׁ תִּבְעַר־יָעַר וּכְלַהֶבָה תְּלַהֵט
הָרִים : כֵּן תִּרְדְּפֵם בְּסַעֲרֶךָ וּבְסוּפָתְךָ תְּבַהֲלֵם : מַלֵּא פְנֵיהֶם
קָלוֹן וְיְבַקְשׁוּ שִׁמְךָ יְהוָה : יֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ עֲדֵי־עַד וְיַחְפְּרוּ וְיֹאבֵדוּ :
וְיֵדְעוּ כִּי־אַתָּה שִׁמְךָ יְהוָה לְבַדֶּךָ עֶלְיוֹן עַל־כָּל־הָאָרֶץ :

עט מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ טִמְּאוּ אֶת־הֵיכַל
קָדְשֶׁךָ שָׂמוּ אֶת־יְרוּשָׁלִַם לְעִיִּים : נָתְנוּ אֶת־נִבְלַת עֲבָדֶיךָ מַאֲכָל
לְעוֹף הַשָּׁמַיִם בְּשַׂר חֲסִידֶיךָ לְחַיְתוֹ־אָרֶץ : שָׁפְכוּ דָמָם כַּמַּיִם
סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלִַם וְאֵין קוֹבֵר : הָיִינוּ חֶרְפָּה לִשְׁכֵנֵינוּ לַעַג וָקֶלֶס
לִסְבִיבוֹתֵינוּ : עַד־מָה יְהוָה תֶּאֱנַף לָנֶצַח תִּבְעַר כְּמוֹ אֵשׁ קִנְאָתֶךָ :
שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ אֶל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יְדָעוּךָ וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ
לֹא קָרָאוּ : כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ : אַל־תִּזְכֹּר־לָנוּ
עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד : עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי
יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ :
לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם יִוָּדַע בַּגּוֹיִם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם־
עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ : תָּבֹא לְפָנֶיךָ אֲנָקַת אָסִיר כְּגֹדֶל זְרֹעֲךָ חוֹתֵר בְּנֵי
תְמוּתָה : וְהָשֵׁב לִשְׁכֵנֵינוּ שִׁבְעָתַיִם אֶל־חֵיקָם חֶרְפָּתָם אֲשֶׁר־חֵרְפוּךָ

אדני

אֲדֹנָי : וַאֲנַחְנוּ עַמְּךָ וְצֹאן מַרְעִיתֶךָ נוֹדֶה לְךָ לְעוֹלָם לְדוֹר וָדוֹר נְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ : קדיש יתום

לאחר כל תפלה וכשלא תפילות, טוב לומר שני מזמורים אלו :

כג מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה רֹעִי לֹא אֶחְסָר : בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל־מֵי מְנוּחוֹת יְנַהֲלֵנִי: נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב יַנְחֵנִי בְּמַעְגְּלֵי־צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ: גַּם כִּי־אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא־אִירָא רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי : תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צוֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כוֹסִי רְוָיָה : אַךְ טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל־יְמֵי חַיָּי וְשַׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוָה לְאֹרֶךְ יָמִים :

סז לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר שִׁיר : אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה : לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ בְּכָל־גּוֹיִם יְשׁוּעָתֶךָ : יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם : יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים מִישֹׁר וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם סֶלָה : יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם : אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ : יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כָּל־אַפְסֵי אָרֶץ :

נכון לומר בכל יום ל׳ זכירות אלו :

לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ :

זָכוֹר אֶת יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב

פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ

זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם : אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ וַיְזַנֵּב בְּךָ כָּל־הַנֶּחֱשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עָיֵף וְיָגֵעַ וְלֹא יָרֵא אֱלֹהִים : וְהָיָה בְּהָנִיחַ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל־אֹיְבֶיךָ מִסָּבִיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחֶה אֶת־זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם לֹא תִּשְׁכָּח :

זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם :

בבוקר ובערב לאחר כל התפילות יאמר זה

יְהִי יְיָ אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־אֲבֹתֵינוּ אַל־יַעַזְבֵנוּ וְאַל־יִטְּשֵׁנוּ : לְהַטּוֹת לְבָבֵנוּ אֵלָיו לָלֶכֶת בְּכָל־דְּרָכָיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקָּיו

ומשפטיו

וּמִשְׁפָּטָיו אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־אֲבוֹתֵינוּ : וְיִהְיוּ דְבָרַי אֵלֶּה אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי לִפְנֵי יְיָ קְרוֹבִים אֶל־יְיָ אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וָלַיְלָה לַעֲשׂוֹת ׀ מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ : לְמַעַן דַּעַת כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד : יְיָ ׀ נְחֵנִי בְּצִדְקָתֶךָ לְמַעַן שׁוֹרְרָי הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ : וַאֲנִי בְּתֻמִּי אֵלֶךְ פְּדֵנִי וְחָנֵּנִי כִּי־יָחִיד וָעָנִי אָנִי : רַגְלִי עָמְדָה בְּמִישׁוֹר בַּמַּקְהֵלִים אֲבָרֵךְ יְיָ : יְיָ שָׁמְרֵי יְיָ צִלִּי עַל־יַד יְמִינִי : עֶזְרִי מֵעִם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ : יְיָ יִשְׁמָר־צֵאתִי וּבוֹאִי לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם : הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת־עַמְּךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָּנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ : אֵל הַכָּבוֹד אֶתֵּן לְךָ שִׁיר וְהַלֵּל ׀ וְאֶעֱבָדְ־לְךָ יוֹם וָלַיִל : בָּרוּךְ יָחִיד וּמְיוּחָד ׀ חַיָּת הוֹוֶה וְיִהְיֶה : יְיָ אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : הוּא אֱלֹהִים חַיִּים ׀ מֶלֶךְ חַי וְקַיָּם לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עַד : בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד : לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְיָ :

כשילא מכית הכנסת יאמר מעט ויאמר :

אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ :

ואח"כ יעמוד ויתחנה מול ארון הקודש ויאמר פסוקים אלו :

כִּי כָל־הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וַאֲנַחְנוּ נֵלֵךְ בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וָעֶד : עֶזְרִי מֵעִם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ : יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד : ואח"כ ילך אל הפתח לאחוריו ויתחנה אל ארון הקודש ויאמר :

יְיָ נְחֵנִי בְּצִדְקָתֶךָ לְמַעַן שׁוֹרְרָי הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ :

ואח"כ כשהולך יאמר אלו ג' פסוקים. ואחריהם למנצח בנגינות וכו' תהלים במ"ש

גָּדַל גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ וְהוּא יָגֻד עָקֵב : וַיְהִי דָוִד לְכָל־דְּרָכָיו מַשְׂכִּיל וַיְיָ עִמּוֹ : וְנֹעַם מָצָא חֵן בְּעֵינֵי יְיָ :

אם בדעתו ללכת באותו יום לעסוק בתורה ומתן יאמר אלו הפסוקים :

עֶזְרִי מֵעִם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ : הַשְׁלֵךְ עַל־יְיָ יְהָבֶךָ וְהוּא יְכַלְכֵּלֶךָ : שִׁמְרֵי־תָם וּרְאֵה יָשָׁר כִּי אַחֲרִית לְאִישׁ שָׁלוֹם : בְּטַח בְּיָי וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן־אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה : הָנֵה אֵל יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד ׀ כִּי עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ יְיָ וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה : רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּדִבְרֵי קָדְשְׁךָ

כתוב

כָּתוּב לֵאמֹר הַבּוֹטֵחַ בַּיְיָ חֶסֶד יְסוֹבְבֶנְהוּ וּכְתִיב וְאַתָּה מְהֵיָה אֶת־כֻּלָּם ׳ יְיָ אֱלֹהִים אֱמֶת תֵּן בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יָדַי ׳ כִּי בָטַחְתִּי בְךָ שֶׁעַל יְדֵי מַשָּׂא וּמַתָּן וַעֲסָקִים שֶׁלִּי תִּשְׁלַח לִי בְּרָכָה כְּדֵי שֶׁאוּכַל לְפַרְנֵס אֶת־עַצְמִי וּבְנֵי בֵיתִי בְּנַחַת וְלֹא בְּצַעַר בְּהַתָּר וְלֹא בְּאִסּוּר לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם וּיְקוּמִים כִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב הַשְׁלֵךְ עַל־יְיָ יְהָבְךָ וְהוּא יְכַלְכֵּלְךָ : אמן

רְאוּ לוֹמַר בְּכָל יוֹם פָּרָשַׁת עֲקֵדָה וּפָרָשַׁת הַמָּן וַעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת ׳

פרשת עקדה (בראשית כב ח).

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת־אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי : וַיֹּאמֶר קַח־נָא אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ אֲשֶׁר־אָהַבְתָּ אֶת־יִצְחָק וְלֶךְ־לְךָ אֶל־אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אַחַד הֶהָרִים אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ : וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיְבַקַּע עֲצֵי עֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים : בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֹק : וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־נְעָרָיו שְׁבוּ־לָכֶם פֹּה עִם־הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד־כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם : וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת־עֲצֵי הָעֹלָה וַיָּשֶׂם עַל־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־הַמַּאֲכֶלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו : וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֶּנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה : וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשֶּׂה לְעֹלָה בְּנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו : וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּבֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיָּשֶׂם אֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים : וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת־יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת־בְּנוֹ : וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי : וַיֹּאמֶר אַל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנַּעַר וְאַל־תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ מִמֶּנִּי : וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה־אַיִל אַחַר נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת־הָאַיִל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ : וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא יְהוָה יִרְאֶה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר

יי

יְהוָה׳ יִרְאֶה׃ וַיִּקְרָא מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־אַבְרָהָם שֵׁנִית מִן־הַשָּׁמָיִם׃ וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־יְהוָה כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידֶךָ׃ כִּי־בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה׳ אַרְבֶּה אֶת־זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת הַיָּם וְיָרַשׁ זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר אֹיְבָיו׃ וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקֹלִי׃ וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל־נְעָרָיו וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל־בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בִּבְאֵר שָׁבַע׃

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ זָכְרֵנוּ בְּזִכָּרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ וּפָקְדֵנוּ בִּפְקֻדַּת יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים מִשְּׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם וּזְכֹר לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת הַבְּרִית׃ וְאֶת הַחֶסֶד וְאֶת הַשְּׁבוּעָה׳ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמֹּרִיָּה׃ וְתִרְאֶה לְפָנֶיךָ עֲקֵדָה שֶׁעָקַד אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת יִצְחָק בְּנוֹ עַל גַּב הַמִּזְבֵּחַ׃ וְכָבֵשׁ רַחֲמָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כֵּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ׃ אֶת כַּעַסְךָ מִמְّעָלֵינוּ׃ וּמֵעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ׃ וְיִגּוֹלוּ רַחֲמֶיךָ׃ עַל מִדּוֹתֶיךָ׃ וְתִתְנַהֵג עִמָּנוּ בְּמִדַּת׃ הַחֶסֶד׃ וְהָרַחֲמִים׃ וּבְטוּבְךָ הַגָּדוֹל יָשׁוּב חֲרוֹן אַפֶּךָ׃ מֵעַמְּךָ׃ וּמֵעִירֶךָ׃ וּמִנַּחֲלָתֶךָ׃ וְקַיֵּם לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ׃ עַל יְדֵי מֹשֶׁה׃ עַבְדֶּךָ׃ וְזָכַרְתִּי׃ אֶת בְּרִיתִי׃ יַעֲקֹב׃ וְאַף אֶת בְּרִיתִי׃ יִצְחָק׃ וְאַף אֶת בְּרִיתִי׃ אַבְרָהָם׃ אֶזְכֹּר׃ וְהָאָרֶץ׃ אֶזְכֹּר׃ וְעָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ׃ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ׃ לְהַכְנִיעַ׃ אֶת עָרְפֵּנוּ׃ וְלָכֵף׃ אֶת יִצְרֵנוּ׃ חָרַע לְהִשְׁתַּעְבֵּד׃ לָךְ׃ וְלַעֲשׂוֹת׃ אֶת־כָּל רְצוֹנְךָ׃ בְּאַהֲבָה׃ וּבְיִרְאָה׃ וּלְעָבְדְּךָ׃ בְּלֵבָב שָׁלֵם׃ כָּל יָמֵינוּ׃ לְעוֹלָם׃

פרשת המן

שמות י"ו ד'

וַיֹּאמֶר יְהוָה׃ אֶל־מֹשֶׁה׃ הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם׃ מִן־הַשָּׁמָיִם׃ וְיָצָא׃ הָעָם׃ וְלָקְטוּ׃ דְּבַר־יוֹם׃ בְּיוֹמוֹ׃ לְמַעַן׃ אֲנַסֶּנּוּ׃ הֲיֵלֵךְ׃ בְּתוֹרָתִי׃ אִם־לֹא׃ וְהָיָה׃ בַּיּוֹם׃ הַשִּׁשִּׁי׃ וְהֵכִינוּ׃ אֵת אֲשֶׁר־יָבִיאוּ׃ וְהָיָה׃ מִשְׁנֶה׃ עַל אֲשֶׁר־לָקְטוּ׃ יוֹם׃ יוֹם׃ וַיֹּאמֶר׃ מֹשֶׁה׃ וַאֲהַרֹן׃ אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ עֶרֶב׃ וִידַעְתֶּם׃ כִּי יְהוָה׃ הוֹצִיא׃ אֶתְכֶם׃ מֵאֶרֶץ׃ מִצְרָיִם׃ וּבֹקֶר׃ וּרְאִיתֶם׃ אֶת־כְּבוֹד׃ יְהוָה׃ בִּשְׁמֹעוֹ׃ אֶת־תְּלֻנֹּתֵיכֶם׃ עַל־יְהוָה׃ וְנַחְנוּ׃ מָה׃ כִּי תַלִּינוּ׃ עָלֵינוּ׃ וַיֹּאמֶר׃ מֹשֶׁה׃ בְּתֵת׃ יְהוָה׃ לָכֶם׃ בָּעֶרֶב׃ בָּשָׂר׃ לֶאֱכֹל׃ וְלֶחֶם׃ בַּבֹּקֶר׃ לִשְׂבֹּעַ׃ בִּשְׁמֹעַ׃ יְהוָה׃ אֶת־תְּלֻנֹּתֵיכֶם׃ אֲשֶׁר־אַתֶּם׃ מַלִּינִים׃ עָלָיו׃

ונחנו

וַנַּחְנוּ מָה לֹא־עָלֵינוּ תְּלֻנֹּתֵיכֶם כִּי עַל־יְהוָה : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן
אֱמֹר אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְרְבוּ לִפְנֵי יְהוָה כִּי שָׁמַע אֶת
תְּלֻנֹּתֵיכֶם : וַיְהִי כְּדַבֵּר אַהֲרֹן אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּפְנוּ אֶל־
הַמִּדְבָּר וְהִנֵּה כְּבוֹד יְהוָה נִרְאָה בֶּעָנָן : וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר :
שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּלוּנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דַּבֵּר אֲלֵהֶם לֵאמֹר בֵּין הָעַרְבַּיִם
תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבַבֹּקֶר תִּשְׂבְּעוּ־לָחֶם וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם :
וַיְהִי בָּעֶרֶב וַתַּעַל הַשְּׂלָו וַתְּכַס אֶת־הַמַּחֲנֶה וּבַבֹּקֶר הָיְתָה שִׁכְבַת
הַטָּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה : וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטָּל וְהִנֵּה עַל־פְּנֵי הַמִּדְבָּר דַּק
מְחֻסְפָּס דַּק כַּכְּפֹר עַל־הָאָרֶץ : וַיִּרְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
אֶל־אָחִיו מָן הוּא כִּי לֹא יָדְעוּ מַה־הֻוא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הִוא
הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָכֶם לְאָכְלָה : זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
לִקְטוּ מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ עֹמֶר לַגֻּלְגֹּלֶת מִסְפַּר נַפְשֹׁתֵיכֶם אִישׁ
לַאֲשֶׁר בְּאָהֳלוֹ תִּקָּחוּ : וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ הַמַּרְבֶּה
וְהַמַּמְעִיט : וַיְמַדּוּ בָעֹמֶר וְלֹא הֶעְדִּיף הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט לֹא הֶחְסִיר
אִישׁ לְפִי־אָכְלוֹ לָקָטוּ : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִישׁ אַל־יוֹתֵר מִמֶּנּוּ
עַד־בֹּקֶר : וְלֹא־שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה וַיּוֹתִירוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר
וַיָּרֶם תּוֹלָעִים וַיִּבְאַשׁ וַיִּקְצֹף עֲלֵהֶם מֹשֶׁה : וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר
אִישׁ כְּפִי אָכְלוֹ וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס : וַיְהִי | בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לָקְטוּ לֶחֶם
מִשְׁנֶה שְׁנֵי הָעֹמֶר לְאֶחָד וַיָּבֹאוּ כָּל־נְשִׂיאֵי הָעֵדָה וַיַּגִּידוּ לְמֹשֶׁה :
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לַיהוָה מָחָר
אֶת אֲשֶׁר תֹּאפוּ אֹפוּ וְאֶת אֲשֶׁר־תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ וְאֶת כָּל־הָעֹדֵף
הַנִּיחוּ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֹּקֶר : וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ עַד־הַבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר
צִוָּה מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ וְרִמָּה לֹא־הָיְתָה־בּוֹ : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלֻהוּ
הַיּוֹם כִּי־שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה : שֵׁשֶׁת יָמִים
תִּלְקְטֻהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לֹא יִהְיֶה־בּוֹ : וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
יָצְאוּ מִן־הָעָם לִלְקֹט וְלֹא מָצָאוּ : וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אָנָה
מֵאַנְתֶּם לִשְׁמֹר מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתָי : רְאוּ כִּי־יְהוָה נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת
עַל־כֵּן הוּא נֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמָיִם שְׁבוּ | אִישׁ תַּחְתָּיו
אַל־יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי·
וַיִּקְרְאוּ בֵית־יִשְׂרָאֵל אֶת־שְׁמוֹ מָן וְהוּא כְּזֶרַע גַּד לָבָן וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחַת
בְּדְבָשׁ : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה מְלֹא הָעֹמֶר מִמֶּנּוּ

לְמִשְׁמֶרֶת לְדֹרֹתֵיכֶם לְמַעַן | יִרְאוּ אֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֶאֱכַלְתִּי אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח צִנְצֶנֶת אַחַת וְתֵן־שָׁמָּה מְלֹא־הָעֹמֶר מָן וְהַנַּח אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה לְמִשְׁמֶרֶת לְדֹרֹתֵיכֶם: כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וַיַּנִּיחֵהוּ אַהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדֻת לְמִשְׁמֶרֶת: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת־הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־בֹּאָם אֶל־אֶרֶץ נוֹשָׁבָת אֶת־הַמָּן אָכְלוּ עַד־בֹּאָם אֶל־קְצֵה אֶרֶץ כְּנָעַן: וְהָעֹמֶר עֲשִׂירִת הָאֵיפָה הוּא:

אנא האל המכין פרנסה לכל בריה ומזמין מלבוש לכל נברא ושולח להם מחיה שתתן לי מחיתי בשופי שתכלכלני ותפרנסני לי ולכל אנשי ביתי ולכל ישראל פרנסה טובה של כבוד בנהרת ולא בצער בהתר ולא באסור בכבוד ולא בבזוי פרנסה שלא יהיה בה שום בושה וכלמה פרנסה שלא תצריכני בה לידי מתנת בשר ודם כי אם מידך המלאה והרחבה פרנסה שאוכל לעסוק בתורתך הקדושה והטהורה והתמימה וטרף נקי ומזומן ומזונותי ומזונות אנשי ביתי וכל צרכנו קודם שנצטרך להם כדי שיהיה לבי פנוי בלי טרדת לעסוק בדברי תורה לקים המצות ולישב בשלום על שלחני בכבוד עסכל בני ביתי ושלא אצפה לשלחן של אחרים ושלא אצטרך להשתעבד לשום אדם ושלא יהא עלי שום עול בשר ודם כי אם עול מלכותך לעבדך בלבב שלם ובבגדי כבוד יהיו לבושינו ביקר ולא בבושת פנים ' והצילנו מן עניות ומדלות ושפלות ואזכה להכניס אורחים ולגמול חסד לכל אדם והזמין לי לעשות צדקה להראוין לה ולא אכשל בבני אדם שאינן הגונין אמן:

עשרת הדברות

שמות כ ח

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר: אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: לֹא־יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנָי: לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתָּחַת וַאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ: לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹקֵד עֲוֹן אָבֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי: וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָי: לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְהוָה אֵת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לַשָּׁוְא: זָכוֹר אֶת־יוֹם השבת

עשרת הדברות , כתב הרמ"ל בתשובה ס' ס"ד לענין שבטלום מלומר מפני תערומות המיכים לח בטלום רק בכבור . אבל כל יחיד ברך לאומרם:

הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ : שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלַאכְתֶּךָ : וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה | וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ : כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ : כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ לְמַעַן יַאֲרִכוּן יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ : לֹא תִרְצָח לֹא תִנְאָף לֹא תִגְנֹב לֹא־תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר : לֹא־תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ לֹא־תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ :

שלשה עשר עקרים

א אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא בּוֹרֵא וּמַנְהִיג לְכָל־הַבְּרוּאִים וְהוּא לְבַדּוֹ עָשָׂה וְעוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים :

ב אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא יָחִיד וְאֵין יְחִידוּת כָּמוֹהוּ בְּשׁוּם פָּנִים וְהוּא לְבַדּוֹ אֱלֹהֵינוּ הָיָה הֹוֶה וְיִהְיֶה :

ג אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אֵינוֹ גּוּף ' וְלֹא יַשִּׂיגוּהוּ מַשִּׂיגֵי הַגּוּף ' וְאֵין לוֹ שׁוּם דִּמְיוֹן כְּלָל :

ד אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא רִאשׁוֹן וְהוּא אַחֲרוֹן :

ה אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לוֹ לְבַדּוֹ רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל וְאֵין רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל לְזוּלָתוֹ :

ו אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁכָּל דִּבְרֵי נְבִיאִים אֱמֶת :

ז אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁנְּבוּאַת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיְתָה אֲמִיתִית ' וְשֶׁהוּא הָיָה אָב לִנְבִיאִים לקודמים

אני מאמין, מיוסד עפ"י סדר י"ג שמנה הרמב"ם וכסדר שנאים בשיר יגדל רק בשינוי לשון קלת וכתפשט המנהג בכמה מקומות לאומרו אחר התפלה

לַקּוֹרְמִים לְפָנָיו וְלַבָּאִים אַחֲרָיו :

ח אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הַמְּצוּיָּה עַתָּה בְּיָדֵינוּ הִיא הַנִּתּוּנָה לְמֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם :

ט אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁזֹּאת הַתּוֹרָה לֹא תִהְיֶה מְחֻלֶּפֶת וְלֹא תִהְיֶה תּוֹרָה אַחֶרֶת מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ :

י אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ יוֹדֵעַ כָּל מַעֲשֵׂה בְנֵי אָדָם וְכָל מַחְשְׁבוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם הַמֵּבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם :

יא אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ גּוֹמֵל טוֹב לְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו וּמַעֲנִישׁ לְעוֹבְרֵי מִצְוֹתָיו :

יב אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּבִיאַת הַמָּשִׁיחַ וְאַף עַל פִּי שֶׁיִּתְמַהְמֵהַּ עִם כָּל זֶה אֲחַכֶּה־לּוֹ בְּכָל־יוֹם שֶׁיָּבֹא :

יג אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁיִּהְיֶה תְּחִיַּת הַמֵּתִים בְּעֵת שֶׁתַּעֲלֶה רָצוֹן מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה זִכְרוֹ לָעַד וּלְנֵצַח נְצָחִים :

לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְיָ׳ קִוִּיתִי יְיָ לִישׁוּעָתְךָ׳ יְיָ לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי :
לְפִרְקָנְךָ סַבְּרִית יְיָ׳ סַבְּרִית יְיָ לְפִרְקָנְךָ׳ יְיָ לְפִרְקָנְךָ סַבְּרִית :

הטבת חלום

הרואה חלום ונפשו נגזרה ייטיבנו בשחרית בשפי תלתא דרחמי ליה ויזכוה החלום בנחשבתו בשעת הטבה. ולימוד בפייטו הסדר שלפניך׳ יפה תענית ותשובה יעמו לבטל חלום רע ודוקא בו ביום׳ ומ״מ אין מחויב להתענות אלא הוא רשות. המטיבין יהיו שלשה הלוקחין אותו ולפילו הדיוטות ויאמרו תחלה הפסוק :

הֵלֹא לֵאלֹהִים פִּתְרֹנִים סַפְּרוּ נָא לִי

הקולס לוקר ג״פ רלופיס חלמא טבא חזאי : ועוכין המטיבין ג״פ רלופין חלמא

התפלה להורות ההולקה בכל לב בעיקרי הדברים שרובי מוקי הל״ת כלולים בהם • והם כשורשים לענפים רבים המסתעפים מהם ובהרבה מקומות אצל הספרדים נוהגים לומר במקומו שיר יגדל אחר התפלה ג״כ ובפרט בשבתות ויו״ט:

חטבת חלום , ברכות כ״ה ב׳ אר״ה בר אמי א״ר פדת אר״י הרואה כו׳ ייטיבנו

חלמא טבא חזיתא חלמא דידך טבא הוא וטבא להוי רחמנא לשויה לטב שבע זמנין לגזרון עלך מן שמיא דלהוא טבא ויהוי טבא · טבא הוא וטבא להוי ככה יאמרו ג"פ

לקר כך יאמרו המטיבין ג' הפוכות וג' פליוכות וג' שלומות ·

הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה : אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדיו והפכתי אבלם לששון ונהמתים ושמחתים מיגונם : ולא אבה ה' אלהיך לשמע אל בלעם ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך : פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי : ויאמר העם אל שאול היונתן ימות אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל חלילה · חי ה' אם יפול משערת ראשו ארצה · כי עם אלהים עשה היום הזה ויפדו העם את יונתן ולא מת ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה : בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו : ויוח לבשה את עמשי ראש השלישים לך דויד ועמך בן ישי שלום שלום לך ושלום לעוזרך · כי עזרך אלהיך ויקבלם דוד ויתנם בראשי הגדוד : ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום : ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום : הקולס לומר ג"פ ה' שמעתי שמעך יראתי : ומטיבין לו ה'פעלך בקרב שנים הייהו בקרב שנים תודיע ברוגז רחם תזכור ככה יאמרו ג"פ : הקולס לומר ג"פ שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי : עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ: ומטיבין לו אל יתן למוט רגלך אל ינום שומרך הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל : ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך : יומם השמש לא יככה וירח בלילה : ה' ישמרך מכל רע ישמור את נפשך : ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם ככה יאמרו ג"פ : הקולס יאמר ג"פ תודיעני אורח חיים ומטיבין לו שובע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח · ככה יאמרו ג"פ : הקולס לומר ג"פ וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם : והמטיבין לומרים יברכך ה' וישמרך יאר ה' פניו אליך ויחנך ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום : ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ככה יאמרו לו ג"פ : ואח"כ יאמרו לו לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך : ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה ושלום עלינו ועל כל ישראל אמן :

ייטיבכו בפכי ג' לייתי תלתא כו' ולימא להו קלמא טבא קזאי · ולימא ליה הכך טבא הוא כו' רקמבא ליטוויה לטב כו' · ופס עוד כל סדר הפסוקים כסדרן כאן · ובתו' פס מבואר בפס י"מ לומר שבע זימנין קלמא טבא · וכן לענות אחריו אבל בפס הר"י שלא לומר רק ג' פעמים ועיין בס' הקיים ביאר עניין כוונת קלמא טבא קזאי עפ"י כוונת אמרם ז"ל לאדם טוב אין מרחין לו קלוס טוב כו' :

סדר ברכת המזון

קודם שמברך ברכת המזון יאמר זה.

הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה של ברכת המזון כמו שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את יהוה אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך: לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי ההיא טמיר ונעלם בשם כל ישראל:

המברך אומר — רבותי וויר וואלען בענשע
ועונין המסובין — יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם:
ואומר המברך — ברשות מרנן ורבנן ורבותי:
כשמברכין בשלשה אומר — נברך שאכלנו משלו:
ועונין המסובין — ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו:
בעשרה — נברך אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו:
ועונין המסובין — ברוך אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו:
מי שלא אכל עוכה — ברוך אלהינו ומבורך שמו תמיד לעולם ועד:
ואם כבכס באמרס ברוך שאכלנו משלו עוכה אקריהם אמן
בסעודת כשוחין א"הם — נברך אלהינו שהשמחה במעונו שאכלנו משלו:
ועונין המסובין — ברוך אלהינו שהשמחה במעונו שאכלנו משלו ובטובו חיינו:
בבית האבל אומר — נברך מנחם אבלים שאכלנו משלו:
ועונין — ברוך מנחם אבלים שאכלנו משלו ובטובו חיינו:
ואומר — ברוך מנחם אבלים שאכלנו משלו ובטובו חיינו:
בעשרה יאמר — נברך אלהינו מנחם אבלים שאכלנו משלו:
ועונין — ברוך אלהינו מנחם אבלים שאכלנו משלו ובטובו חיינו:
ואומר — ברוך אלהינו מנחם אבלים שאכלנו משלו ובטובו חיינו:

ברוך

הזימון, ההזמנה לברהמ"ז כבר היתה נהוגה בימי התנאים. ועל לשון הב לן ונברך כתב המ"א בסי' קל"ב שמנהג מהגין לומר בלשון משנה רבותי וויר וואלען בענשען ומקורו הוא הזוהר דברים. אולם האמת שמקורו הוא פסחים ק"ז: ומסיק כברך שאכלנו משלו כשאכלו ג' כברך לאלהינו כשאכלו עשרה מקורו במשנה ברכות ק"ט. והיה הדבר במחלוקת אם לשנות הנוסח כשאכל מאה. אלף ורבוא. ור"ע אמר אם במשנה אחד עשרה ואחד עשרה רבוא שוים ור' יוסי הגלילי פליג עלי' ואמר שעל פי רוב הקהל הם מברכים. ולדעתו יש למאה ולאלף ולרבוא נוסח אחר ראהו אם במשנה ובגמרא דף כו"ן: וכתבו התוספות ד"ה אמר רבא והכי ק"ל:

ברוך שאכלנו, ברוך אלהינו, אם במשנה ק"ט אמרו. כענין שהוא מברך כך עונין אחריו ברוך וג' וראה עוד אם דף בו"ן ר' יוחנן. וג' ודף מ"ד דקא אמרי ברוך ולשון ובטובו חייבו הוזכר בדף כו"ן מרבי וע' בט"ז ובמ"א סימן קל"ב ובב"ר פ' מ"ט הנוסח ברוך אל עולם שאכלנו משלו: אולם חזרת המזמן לומר ברוך כמו שאמרו העונים, יסודתו לדעת הרי"ף אם בדף

יחיד א"א בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַזָּן אֶת־הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוּבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים

הוא

מ"ו בגמרא להיכן הוא חוזר ופירוש הוא שקאי על המזמן להיכן הוא חוזר כשעמו המסובין • ואמר ר' זביד שקיזר לרשא דהייכו שאומר פעם אחרת כברך שאוכלו ורביו אמרו למקום שפסק ואומר ברוך שאכלנו משלו ובטובו קייכו • וע' בתוספות ד"ה להיכן ובר"מ וכן הוא בה"ג וברמב"ם בפ"ה מברכות ה"ב :

ברוך הוא וברוך שמו , הוא דבק עם ובטובו קייכו שאומר המזמן ואיכו כזכר בריש וברמב"ם וברא"ש • אבל הטור ס' קכ"ב הביאו • והל"מ כפש מקורו ואין • אבל נמצא כבר ברוקח סימן רפ"ג :

ברכת המזון , בברכות מ"ח אמרו ת"ר בקמון משה תיקן להן ליסראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן • יהושע תיקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ : דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים • דוד תיקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך • ושלמה תיקן על הבית הגדול והקדוש • הטוב ומטיב בינה תקנוה וג' • עוד שם מביאין לברכת המזון מן התורה ? שנאמר ואכלת ושבעת וברכת • זו ברכת הזן : את ה' אלהיך זו ברכת הזימון : על הארץ • זו ברכת הארץ : הטובה • זו בונה ירושלים : אשר נתן לך • זו הטוב והמטיב עכ"ל • והדברים מוזרים יהיו לאמור שבוסף ברכת המזון שבילינו היום כתקן על ידי משה : יהושע • דוד ושלמה • אבל כלטוביכו מן התורה לברך אחר אכילתיכו כל אחד לפי דעתו כענין מביאין ראיה בריב רקמנא מרי דהאי מיתא • ובאו הבנאים ותקנו להם בוסף מתוקן הלשון ופיר המלוה ושביכו בו אבינו אמ"ן ומלכות בית דוד משיחך במהרה תזזירנה לתקומה ותבנה ירושלים • כי הענין תיקן שלמה ובית דיבו והלשון כפי הזמנים יאמר עכ"ל • ותלמידו הרשב"א בחידושיו כתב וז"ל: הא דאמרינן משה תיקן להם ברכת הזן וכו' קשיא לי והא ק"ל בסמוך דברכות אלו מדאורייתא כיצהו ? וי"ל דמטבען הוא שטבעו להם • דאי מדאורייתא אם רצה לאומרה בחיזה מטבע שירצה אומרה • ואתי משה ויהושע ודוד ותקנו להם מטבע לכל אחד ואחד בזמנה וכדאמרינן בפ' כילד סד"א כי אמרינן בלשון קול יצא היכי דאמרה כי היכי דתקינו ליה רבנן לא יצא קמ"ל • דאלמא המטבע הוא שטבעו רבנן • ובוודאי דקודם כיבוש הארץ ובכיון ירושלים לא היו אומרים בחותו מטבע כמטבע שאמרו לאחר כיבוש ובכיון • וכמו שאין אכו אומרים בחותו מטבע שתקנו דוד ושלמה • שאכו מבקשין להחזיר המלכות ולבבות הבית והם היו מבקשין להעמיד מלכות ולהעמיד בכין הבית ולהמשיך שלום הארץ עכ"ל : בלמד מזה שאם קבלה היתה ביד החכמים : משה דוד ושלמה תקנו ברכות כאלה בקבל • אבל אותן שאבילינו היום אינן הן עצמן שתקנו • ועתה בזה אם בוסף ברכת המזון שאבליבו מסכמת עם בוסף התלמוד :

ברוך אתה ה' אמ"ה הזן את העולם , הפתיחה במלכות היתה בבר

הוּא־נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל תָּמִיד לֹא־חָסַר לָנוּ וְאַל־יֶחְסַר לָנוּ מָזוֹן לְעוֹלָם וָעֶד׃ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוּא זָן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל וּמֵטִיב לַכֹּל וּמֵכִין מָזוֹן לְכָל־בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַזָּן אֶת־הַכֹּל׃

נוֹדֶה לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה וְעַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עֲבָדִים וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחָתַמְתָּ בְּבְשָׂרֵנוּ וְעַל תּוֹרָתְךָ שֶׁלִּמַּדְתָּנוּ וְעַל חֻקֶּיךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ וְעַל חַיִּים חֵן וָחֶסֶד שֶׁחוֹנַנְתָּנוּ וְעַל אֲכִילַת מָזוֹן שַׁאַתָּה זָן וּמְפַרְנֵס אוֹתָנוּ תָּמִיד בְּכָל־יוֹם וּבְכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה׃

בחנוכה ופורים אומרין כאן על הניסים תאלא בתפלת קול

אם שכח לומר על הנסים ומוכל בתוך ועל הכל קודם שסיים הברכה אפילו כובר בין אתה ובין ה׳ לומר שם על הנסים עד גאילא ואוזר ומתחיל ועל הכל וגו׳, אבל אם כבר אמר השם אין מחזירין אותו, ובשמגיע אצל הרחמן הוא יזכנו יאמר הנוסחה הכתוב׳ שם.

בימי ר׳ זירא ראה הירושלמי הובא באבודרה״ם ובברכות מ״ט בעבין הטוב והמטיב שאריכה ב׳ אלכות. גם אותמת היא בברוך ועל הכוסא הזן את העולם בקריאת בגמרא ברכת הזן כוסאתכו אשר מאז היא כוסא האבודרה״ם כוטה מאוד מאל הרמבם בסדור התפלה. ומכוסא סדור הספרדי שבידי המעוכה גם מזה שכתב הרמב״ם. ובמרדכי סוף ברכות יש עוד הוספה ברוך מעביר לרעבים. ברוך מאקה לאמאים. ואין ספק שעיקר הברכה היה קצר גם מה שבסדור האשכנזי:

נודה לך איכה פותאת בברוך. ובקריאת שם בגמרא ברכת הארץ על שם ההולאה על כתיבת ארץ ישראל. ומאה שאמר שם ר׳ אליעזר. בקום הזקן. פליטו. ר׳ אבא. ולוי לרבי כוכל להרביב כוסא הגמרא שהוא כודה לך ה׳ אלהיכו על שהכאלת לאבותיכו ארץ אמדה טובה ורבבה. ועל בריתך שאתמת בבשרכו ועל תורתך שלמדתכו ועל חיים שאוכנתכו ועל אכילת מזון שאתה זן וג׳ ועל הכל ה׳ אלהיכו אנו מודים לך ומברכים אותך בכתוב ואכלת ושבעת וברכת את ה׳ אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך בא״י על הארץ ועל המזון. ורלה שם בתוספ׳ ד״ה ברית וטרם באו האקמיים האלה ברלה שהיה להם כוסא ברכת הארץ אחר. ועמדו אלו ובקבעו מטבע זו לדורות. וכן כרלה מדברי ר׳ אבא (שם דף מ״ט) שיאמר ב׳ הודאות והפוקת לא יפקות מאתת וכל

הפוקת

וְעַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ
וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל־חַי
תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: כַּכָּתוּב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ
וּבֵרַכְתָּ אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה
אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עַל־הָאָרֶץ
וְעַל־הַמָּזוֹן:

רַחֵם יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל־יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל־
יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל־צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל־
מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ וְעַל־הַבַּיִת הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ

הפוקת מלקת הרי זה מגוכה וכל הקותם מכקיל מרכות הרי זה בור ע"כ וכן ר' זירא לא הזכיר בה לא ברית ולא תורה ולא מלכות (פס) וגם בברכה הזו הכוסקות מקוכות בספרים ובסדורים:

רחם גם ברכה זו לוכה פותקת בברוך כברלה מברכות מ"ט • וגם בלף מ"ק מן מלמר ר' בקמן ברלה שהיה כבר בימיו כוסק רקם על ישראל עמך ועל ירושלים עיריך ועל הבית הגדול והקדוש בברכה זו הבקרלת בוכה ירושלים • ומר' אלעלי כזכר גם לף מ"ט־כוסק ועל מלכות בית דוד משיחך • כוסק רעיכו זוכיכו מרכסכו כזכר בירושלמי שבת פ' ט"ו. ובויקרא רבא פ' ל"ד • ותתיתתו בוכה ירושלים היא ע"פ ר' בקמן ע"ג שאיכבה מהפתיקה שפותק רקם על ישראל עמך (גם מ"ט) אולם טופס ברכה זו לא היתה מקובלת וכקבעת בימי התכאים והאמוראים • כברלה מרבה בר רב הוכא שפתק בקלא • הייכו רקם על ישראל עמך לו רקם על ירושלים וסיים בתרתי ברוך מושיע ישראל ובוכה ירושלים כר' יוסי ב"ר יהודה גם • ור' שמת אמר שריך להגות הקתימה להפתיקה • ולכן אם פתק ברקם על עמך ישראל קותם במושיע־ישראל • ואם פתק ברקם על ירושלים קותם בבוכה ירושלים (גם) • כוסק הרמבם קלר מכוסק האבודרהם • ובסדור הספרדי עוד ארוכה ביותר וכוטה מאוד מהאשכנזי אשר גם בו באו כוספות ברוב הימים כמו מלות ברקמיו שבין בוכה לירושלים שכתב הכל בו שהמר"ם כהג לאמרו והוא מוקה בו • אבן מלת אמן שמזכירו המברך בעלמן הוא מוזכר בתלמוד (גם מ"ה) • ובראבי"ה הקדש לף כ"ו כתיב שאמצר שהכוסקה הישרה היא האלאה הפתוקה הגדושה והרבבה כי אין לומר לפי נקות לשון הקודש הקדושה באמצע • ויש ראיה לזה מסדור הספרדי שכוסקו גם האלאה והרבבה העשירה והפתוקה:

הטוב ומטיב בברכות מ"ק: תעכית ל"ל • ב"ב קכ"ל אחר ר' מתכת אותו היום שכתכו הרוגי ביתר לקבורה תיקנו ביבנה הטוב ומטיב • הטוב שלא הסריחו • והמטיב שכתכו לקבורה • וזו המעשה היתה במלחמת בר כוכבא

וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו: אֱלֹהֵינוּ אָבִינוּ
רְעֵנוּ זוּנֵנוּ פַּרְנְסֵנוּ וְכַלְכְּלֵנוּ וְהַרְוִיחֵנוּ וְהַרְוַח
לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְהֵרָה מִכָּל־צָרוֹתֵינוּ וְנָא
אַל־תַּצְרִיכֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לֹא לִידֵי מַתְּנַת
בָּשָׂר וָדָם וְלֹא לִידֵי הַלְוָאָתָם כִּי אִם לְיָדְךָ
הַמְּלֵאָה הַפְּתוּחָה הַקְּדוֹשָׁה (כ"מ הגדושה)
וְהָרְחָבָה שֶׁלֹּא נֵבוֹשׁ וְלֹא נִכָּלֵם לְעוֹלָם וָעֶד:
רצה

כוכבא • ובתעבית ירושלמי פ"ד הספור יותר מפורש: כרס גדר היה לאדרייכום הרשע י"ק מיל על י"ק מיל כמן עבריה לציפורי והקיפו גדר מהרוגי ביתר מלא קומה ופישוט ידים ולא גזר עליהם שיקברו עד שעמד מלך לאר וגזר עליהם שיקברו • אמר ר' תנחה משמתנו הרוגי ביתר לקבורה כקבעה הטוב ומטיב • הטוב שלא כסרקו והמטיב שנתנו לקבורה • וכן הוא באיכה רבתי פסוק בלע ובירושלמי ברכות ד"ף ז' וד"ף כ"ח • ורלה גטין דף כ"ז שנע שנים וג' • ושם בב"ב פרש"י ברכת הטוב ומטיב שנברכת המזון תקנו באותו היום. דמן התורה אינו אלא שלום ראשונות כדכפקא לן מהאי קרא וברכת את ה' אלהיך על הארץ עכ"ל • ומפני זה המאורע שנהלו כרמיהם מדמי החללים והקיפום גדרות בפרי ישראל • תקנו ברכת הטוב והמטיב על שנוי היין ברכות שם תוספות ד"ה תקנו ורלה תוספות תענית שם • ובתניא ס' כ"ד בתוב טעם למה שמברכין על שנוי יין ולא ג"כ על שנוי הלקח • בשם ר' שמואל בן יהודה לפי הכס שנעשה בכרמים על הרוגי ביתר שלא הסריחו כשנעשו גדר לכרמים ואז כשתקנו הטוב ומטיב בבהמ"ז תקנו לברך הטוב ומטיב ג"כ על שנוי היין עכ"ל • וקבעוה בברהמ"ז לפי שנעשוהה כוס יין לזכר הדבר כפי קלת חכמים שהביא הריטב"ם בעין יעקב בב"ב שם • עוד הובא שם שיש מרבותינו אומרים לפי שברכת המזון קבעו בו ענינים של הודאה על הארץ הטובה ועל מלכות בית דוד והיה זה הכס יפשוט להם מאוד קבעוהו עמהם לברך עליו בכסף שנעשה ובלב שמח עכ"ל ולטעם האחרון הזה רמז ג"כ הרא"ש בפ"ז לברכות ס' כ"ב • אבן הברכה כפי אשר יסדוה ביבנה לא היתה ארוכה כ"כ כלשונה עתה בבהמ"ז אלא כפי שהיא עוד על היין ברוך הטוב והמטיב • ובבית האבל הוסיפו כו' עיין ברכות מ"ו ומשקות סוף פ"ד • אף"כ הוסיפו מלכות והיא נוסח מלך העולם • והדבר היה עוד בפלוגתא בימי אבא יוסי בן דוסתאי (ברכות מ"ט) משום דכל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה כו' יוחנן (שם) • וכן הוסיפו עוד הזכרת השם כרב דאמר כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה (שם דף ס) ולפי שברכת הזן לבדה פותחת בברוך ולא חזינותיה הסמוכות לה להיינו נוהה ורקס • אמר ר' יוחנן שברכת הטוב ומטיב צריכה ב' מלכיות • להשלים בה מה שחסר שם • ור' פפא פירש דברי' שצריכה ב' מלכיות לבר מדידה (שם מ"ט) ואז הוה הנוסח בא"ל אמ"ה אבינו מלכנו המלך

בשבת אומרים רצה ולא שכחתו תחלה בסוף בה"מ.

רְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וּבְמִצְוַת יוֹם הַשְּׁבִיעִי הַשַּׁבָּת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הַזֶּה כִּי יוֹם זֶה גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ הוּא לְפָנֶיךָ לִשְׁבָּת־בּוֹ וְלָנוּחַ בּוֹ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ בִּרְצוֹנְךָ הָנִיחַ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁלֹּא תְהִי צָרָה וְיָגוֹן וַאֲנָחָה בְּיוֹם מְנוּחָתֵנוּ וְהַרְאֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּנֶחָמַת צִיּוֹן עִירֶךָ וּבְבִנְיַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הַיְשׁוּעוֹת וּבַעַל הַנֶּחָמוֹת:

בר"ח וחה"מ אומרים יעלה ויבוא

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ׳ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ׳ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ׳ וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ׳ וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ׳ לִפְלֵיטָה לטובה

הטוב והמטיב. לקח כך הוסיפו עוד כוסף הוא ייטיב לנו הוא גומלנו הוא יגמלנו ע"פ המדרש הובא בברכות ס' כ"ב שלריך להזכיר בה ג' הטבות וג' גמולות. ודברי התוספות בברכות מ"ו מספיקים לזה וז"ל בד"ה הטוב וא"ת. ולמאי פותחת בברוך והלא סמוכה לקבריתה היא? וי"ל דכתקנה בפני עלמה בשביל הרוגי ביתר. וא"ת מבכי מה לוכה פותחת בברוך? וי"ל מקום דקבורה היא רק שתקנו לקבר כך שלש מלכיות ושלש גמולות עכ"ל. וראה עוד בתוספות פסחים ק"ד ד"ה הטוב ומה שאנו מוסיפים עוד ב' הטבות ואומרים הוא היטיב לנו הוא מטיב לנו. כתב הטור בח"ח ס' קפ"ט שאבי' הרא"ש אמר בזה הסדר הוא הטיב לנו הוא מטיב לנו הוא ייטיב לנו כסדר שאומר הגמולות הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו עכ"ל. והתוס' בס' כ"ז כתב שהר"ר שמקה אמר הטוב והמטיב שבכל יום הוא מטיב עמנו הוא ייטיב לנו. כי הטוב לוכו מן המכין שהוא תאר להשם. אבל המטיב משמע לשעבר כמו המולא לתכס מתתת סבלות מלרים וקוטיב עמנו הוא ביכוכי והוא ייטיב עתיד והוה ההטבות דומים דגמולות. וכל המומרים "אדירנו "בוראינו "גואלנו "יולרנו "קדוש יעקב. "רועינו שהם ע"ד אלהא ביתא המקוטעה כתבו הקבמים המבקרים (כ) שהוספה מאוקרת היא והבין עמהם:

רצה הזכרת קדושת היום בתחלה ברכה שלישית מזכר בתלמוד ברכות מ"ח בשבת מתקיל בנחמה ומסיים בנחמה ואימר קדושת היום בתחלה. ורש"י ותוספות השוו פירושיהם בתלות בנחמה ואמרו שבשבת וחול הפתיחה והחתימה ברוש ובנוסח ירושלים אלא שהברכה נקראת נחמה. אבל הרי"ף והרמב"ם

לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם
לר"ח רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ : לר"ה הַזִּכָּרוֹן : לסוכות חַג הַסֻּכּוֹת :
לפ"ע הַשְּׁמִינִי חַג הָעֲצֶרֶת : לפס' חַג הַמַּצּוֹת : לשבועות חַג
הַשָּׁבֻעוֹת הַזֶּה . זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בוֹ
לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בוֹ לְחַיִּים . וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים .
חוּס וְחָנֵּנוּ . וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ . כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ .
כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

ובנה

והרמב"ם (פ"ד מברכות ה"ד וה"ה ועי' שם בלחם משנה) כתבו כוסף אחר לשבת כי הם אמרו שמלת בחמה דוקא קתני וקבעו כוסף בחמו ה' אלהיכ בליון עיבך וג' בפתיחה . ובקתימה ובחמו בה כי אתה הוא בעל הנקמות בא"י מנקם עמו ישראל בבנין ירושלים . וכן הוא בפסקי הראש לברכו פ"ז ס' כ"ב ובתכיא פ' י"ח בשם הלכות גדולות ור' מנחאל ור' יצחק ור"ת ישעיה . אולם כוסף קדושת היום מה הוא לא נזכר שם . אבל מן הירושלמי שהביא האחרונים ומויקרא רבה פ' ל"ד והפסיקתא פ' כ"ד וילקוט תהלים דף ק"ט ודף קכ"ד שהביא (בא) בראה שהיתה תפלת רבה והתלילנו בבר לנבח ר' אלעזר בן יעקב . ואולי הוא בעלמו זה ר' אלעזר המולק בברכות שם ואומר שבתנה רשות לאמור קדושת היום במקום שרובה . הן בברכת הארץ הן בראש הן בהטוב ומטיב . וכבר נזכרה בשבתה האחרונה מפ"ג דעירובין כוסף תפלה מתקלת הקלילנו ה' אלהינו ליום ראש השנה . וכוסף סדורנו וסדור הספרדי והרמב"ם בפ"ד מברכות והאחרונים סוטה זה מזה.

על הנישים יעלה ויבוא הזכרת מנוכה בנהמ"ז לא היתה בימי הגמרא לאמהנ קבוע אלא רשות בברכה משבת דף כ"ד . ושם לא אמרו אלא שהמזכיר יזכיר בברכת הולאה בתפלה . כאשר עשה רבא . ומלשון בתפלה שנזכר שם בראה שנוסף אחד לשניהם לתפלה ולנהמ"ז . דהיינו על הנשים מה אלא נזכר בגמרא בפירוש אלא בשם' סופרים פ"כ ה"ד בלשון משונה . ושם נאמר עוד מרדכי ואסתר מזכירין אותן בהודייה ושניהן נזכרין בברכת המזון עכ"ל . ומזה ומירושלמי פ' ג' שאבלו דף ל' (ר' זריקן הזכיר של מנוכה בארץ ובקלסו אותו) יצא המנהג לאמור בנהמ"ז גם בחנוכה גם בפורים על הנשים . ועל זמן קנורו בבר מלתנו אמורה למעלה בתפלת י"ק . והזכרת יעלה ויבוא בנהמ"ז בר"ח ויו"ט גם כן לא היתה עוד דבר קבע בימי רב דאמר בשבת דף כ"ד שמזכיר . ור' זירא אמר שם בדרך כלל כל' אומעיא ימים שם בהם קרבן מוסף כגון ר"ח ור"ה יש בהם הזכרה בברכת המזון . אבל הנוסף ומקום מעמדו בנה"מ לא נזכר שם אבל הובא בשם' סופרים פט"ז ה"ח שהוא יעלה ויבוא ואומר אותו בבונה ירושלים והרמבם בה"ז מפ"ד מברכות ובסדור תפלה שלו לא הזכיר אלא שלש מלכות ומקן שם לא ג' הטבות ולא ג' גמולות . ובסדור ספרדי ישבן עם עוד הוספה אחרת בין תמימת ברכת רקם ופתיחת ברוך של הטוב ומטיב והיא בחייכו

ובקיי

וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ בּוֹנֵה בְרַחֲמָיו יְרוּשָׁלָיִם אָמֵן:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הָאֵל
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אַדִּירֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ גֹּאֲלֵנוּ יוֹצְרֵנוּ
קְדוֹשֵׁנוּ קְדוֹשׁ יַעֲקֹב רוֹעֵנוּ רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל
הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב לַכֹּל שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם
הוּא הֵטִיב הוּא מֵטִיב הוּא יֵיטִיב לָנוּ: הוּא
גְמָלָנוּ הוּא גּוֹמְלֵנוּ הוּא יִגְמְלֵנוּ לָעַד לְחֵן
לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים וּלְרֶוַח הַצָּלָה וְהַצְלָחָה
בְּרָכָה וִישׁוּעָה נֶחָמָה פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה
וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְכָל־טוֹב וּמִכָּל־טוּב
אַל יְחַסְּרֵנוּ:

הרחמן

ונקיי כל קהל בית ישראל וג׳ • וברכה זו לא היו הפועלים מברכין שלא לעכבן (ברכות מה ע״ב) וזה כשעשו הפועלים עבודתם בשכר סעודתן ואז שב״ה מסיב עמהם אבל כשעשו בשכרן לבד סעודתן קבלו הפועלים עוד יותר ואמרו ברכה ראשונה כתקונה • שנייה פתחו בברכת הארץ וכללו בזכה ירושלים בברכת הארץ (שם ט״ז ודף מ״ו) ואחר תשלום ברכת הטוב כשלימה בימי התלמוד כל נוסח ברכת המזון • אבל יש הוסיפו כרצונם אחריה עוד ברכות אחרות • ומאותן אשר בחו עלינו הם:

א) ברכת האורח לבעל הבית והיא יהי רצון שלא יבוש בעל הבית בעוה״ז ולא יכלם בעוה״ב • ורבי מוסיף בה דברים ויבליג מאוד בכל נכסיו וג׳ עד מעתה ועד עולם (ברכות מ״ו):

ב) בבית האבל הנהיג ר׳ עקיבא לעקור ברכת הטוב והמטיב ולאמור תקתיה ברוך דין אמת אמת • אבל תבירו תלקו עליו ואמרו שלריך לומר ברוך הטוב ומטיב ברוך דין אמת • וכאשר אירע אבל בבית ר׳ אשי כתקנה ברכה אחרונה הטוב ומטיב אל אמת דין אמת סופט בדבק וג׳ עד לחיים • ראה ברכות מ״ו ב׳ ושכוי הנוסח בשאקות פי״ד ובתוספות שם בברכות ד״ה מר זוטרא והנה הב״י בא״ח ס׳ קפ״ט כתב כי לדעתו ולדעת הרמב״ם הכל בו והאבוראהם היו אומרים אז בבית ר׳ אשי כל הפתיחה מברכה רביעית עד רועה ישראל ואח״כ אמרו המלך הטוב והמטיב אל אמת וג׳ אבל לא כן דעת התוספות שאמרו שם בד״ה מר זוטרא • הכי מברכינו ברוך אתה ה׳ אמ״ה המלך הטוב והמטיב אל אמת וג׳ • והדין עם התוספות שהרי כבר

כתבנו

הָרַחֲמָן׳ הוּא יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד׃ הָרַחֲמָן׳ הוּא יִתְבָּרַךְ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ׃ הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר דּוֹרִים וְיִתְפָּאַר בָּנוּ לְנֶצַח נְצָחִים וְיִתְהַדַּר בָּנוּ לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃ הָרַחֲמָן הוּא יְפַרְנְסֵנוּ בְּכָבוֹד׃ הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁבּוֹר עֻלֵּנוּ* מֵעַל צַוָּארֵנוּ וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוּת לְאַרְצֵנוּ**׃ הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח בְּרָכָה מְרֻבָּה בַּבַּיִת הַזֶּה וְעַל שֻׁלְחָן זֶה שֶׁאָכַלְנוּ עָלָיו׃ הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא זָכוּר לַטּוֹב וִיבַשֶּׂר־לָנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנֶחָמוֹת׃ הָרַחֲמָן הוּא

כתבנו לקעלה שהתאריס אדירנו בורא׳נו וכ׳ לא היו עוד בימי התלמוד׳ גם ג׳ מלכיות מלך העולם מלכנו המלך מלכנו הטוב׳ נראה שלא אמרו׳ אלא בקלרה ברוך הטוב והמטיב אל אמת וג׳ כפי המוזכר בגמרא כי בעשה שהיה לא בא אלה להוסיף עוד יותר על הוספת הקבוס שקלקו כגד ר״ע׳

ברוך אשר נתן שבת למנוחה׳ ימים טובים׳ ראשי הדשים׳ הרחמן הוא יעשה לנו ניסים׳ ברכות אלו תקן ר״ב למי שטעה ולא הזכיר שבת וי״ט ור״ח בברהמ״ז ראה ברכות מ״ט ושם לא מזכר שרב אמרה לברך ברכה זו בר״ח אם טעה׳ אולם ראה שם דף מ״ד רב חתים בר״ח ברוך מקדש ישראל ורקשי קדשים׳ ור״שי גרים ליה שם׳ לא כן הרי״ף והרא״ש׳ והגאון ר״א מטוילבא אחר שיש למקקו׳ אכן הקבס (כ״ב) הוכיח מדברי בעל הלכות גדולות סוף ה׳ קדוש והבדלה שמקום מאמר זה הוא בדף מ״ט אחר מלות אי לידיה אי דרביה׳ עיין שם בגליון גמרתו האשכלית׳ ומדברי הרשבס פ״ב ה״ג נראה בהדיא שלא היה לו גרסת בה״ג שהרי כתב שאינו קותס בה אכן כבר מזכרה הקתימה גם בירושלמי וברוקא סימן רכ״ח בשם מסיקתא הבתי׳ ונוסק ברכות אלו משובה בגמרא והרמב״ם והטור א״ח בס׳ קפ״ח מעט׳ והרכבת שבת וי״ט וכן שבת ור״ח מוזכר בתוספ׳ ברכות מ״ט ד״ה ברוך׳

הרחמן הוא וקבריו הוספות מאוחרות הן ומספרם משונה׳ בסדר התפלה לא מזכרו אך שלא׳ ישתבח לדור דורים׳ ויתפאר לנצח׳ יזכנו לימות

*) פי׳ עול הענין והחטא **) בשיתן ה׳ אמות ומוכחים שבא הקץ וידועשהגענו לשמוד פי מלכינו לבלי לעבוד מקום מגורינו בחו״ל׳

הוּא יְבָרֵךְ אֶת (אָבִי) מוֹרִי בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶת (אִמִּי) מוֹרָתִי בַּעֲלַת הַבַּיִת הַזֶּה אוֹתָם וְאֶת בֵּיתָם וְאֶת זַרְעָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרְכוּ אֲבֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל כֵּן יְבָרֵךְ אוֹתָנוּ כֻּלָּנוּ יַחַד בִּבְרָכָה שְׁלֵמָה וְנֹאמַר אָמֵן:

בְּמָרוֹם יְלַמְּדוּ עֲלֵיהֶם וְעָלֵינוּ זְכוּת שֶׁתְּהֵא לְמִשְׁמֶרֶת שָׁלוֹם וְנִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְיָ וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ: וְנִמְצָא־חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם:

לשבת הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

לר"ח הָרַחֲמָן הוּא יְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת־הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה:

הרחמן

לימות המשיח • מגדול עד עולם • כפירים וג' הודו לה' עד קסדו ולין עוד שם מקומה ומטא"ס ס' קפ"ט כראה שהיה לכניו עוד יותר שהרי כתב וכהגו להאריך בברכת הטוב ומטיב הרקמן בבקה גזים ולא ידעתי מאין בא זה להרגות בנקבה וגו' • וסדור הספרד אשר לפני כיוה הן בקספר הן בכוסף הרקמן מסדור האשכנזי • כי כל אחד ואחד הוסיף כאות כפשו כמו שבתוב בכל בו ואומר הרקמן ומאריך כרלונו עפ"ל • וכ"כ האנודרהם ואומר הרקמן כל אחד כרלונו וברלון שאלתו עפ"ל • וכן כתב שהרקמן האחרון הוא יזכנו ויקיימו • וכראה שהוספה הראשונה היתה הרקמן הוא יברך בעל הבית הזה וגו' והיא ברכת האורח לב"ה המזכרת למעלה מברכות מ"ו ונסדור הספרדי נוסקה משוכה מעט מן הגמרא • ואח"כ הוסיפו כהנה וכהנה:

במרום מגדיל עושה השלום ברמב"ם והאנודרהם ונסדור הספרד לא כמלא במרום • אבל סודר אחר מלות עולם הנא פסוק מגדול • והמנהג לאמור

לי"ט הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב :

לר"ה הָרַחֲמָן הוּא יְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה :

לסה"מ לסוכות הָרַחֲמָן הוּא יָקִים לָנוּ אֶת־סֻכַּת דָּוִד הַנֹּפֶלֶת :

*הָרַחֲמָן הוּא יְזַכֵּנוּ לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא : מִגְדּוֹל (נר"ק ובשבת ובי"ט אומרים מִגְדֹּל) יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם : עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן :

יִרְאוּ אֶת־יְיָ קְדוֹשָׁיו כִּי־אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדֹרְשֵׁי יְיָ לֹא יַחְסְרוּ כָל־טוֹב : הוֹדוּ לַיְיָ כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן : בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיְיָ וְהָיָה יְיָ מִבְטַחוֹ :

נַעַר הָיִיתִי וְגַם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֵּשׁ לָחֶם :

יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם :

טובים

לאמיר בקול מגדיל ובשבת מגדול זכרו ג"כ האנודרהס • וכן הביא הוא פסוקי עושה השלום כפירים • הודו • ברוך הגבר • עוז לעמו • ושותק מירקו ובוחת • ומן כוסק הרקמן שמוסיפים בשבת ובי"ט ובר"ח • והכלל שביון שכתן רשות להוסיף • הוסיף כל איש כאפלו • ובכל בו הובא כוסק הרקקן יברך בעל הבית הזה וג' עד בברכה שליחה ובאמר אמן ואח"כ ברכת האורח לכ"ה מהגמרא יהי הלבן עד במעשי ידי' ואח"כ ממרום ילמדו עלינו זכות שתהא משמרת לשלום • ישא וג' ישעו וימלא קן על אדם ע"כ והחליפו פה הרבים ליחיד • מפני שמוסב על ברכת בעל הבית מהאורח • ורואה בנ"ק ס' קל"ב ברכת המזון לקטנים בני ק' שנה • ובכל בו הובא כוסק ברכת המזון הקלר ורואה עליו בד"מ ס' קל"ח • עוד שם בנ"ק כוסק קלר אחר מקובר מר' נפתלי כ"ץ בהסכמת הרבנים :

(*שכח ולא הזכיר מעין המאורע בשלישית ונזכר קודם שהתחיל הרביעית אומר

(בשבת) ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר נתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית: ברוך אתה יי מקדש השבת: (ביו"ט) ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר נתן ימים טובים לישראל לששון ולשמחה את יום חג המצות את השבעות את יום הזכרון את יום הכפורים את הסוכות הזה: ברוך אתה יי מקדש ישראל והזמנים: (ביו"ט שחל בשבת) ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר נתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וי"ט לששון ולשמחה את יום כו': ברוך אתה יי מקדש השבת וישראל והזמנים: (בר"ח) ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון: (בשבת שחל בו ר"ח) ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר נתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה ור"ח לזכרון ברוך אתה יי מקדש השבת וישראל וראשי חדשים: (הזכיר שבת ושכח ר"ח) ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה: וראשי חדשים לזכרון:

ואם נזכר אחר שהתחיל ברכה רביעית חוזר לראש. ובר"ק אינו חוזר לראש. שכח על הכסיס בחנוכה ובפורים אומר בתוך שאר הרחמן הוא.

הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו בן' בימי מרדכי ואסתר בן' תמצא בדף ל"ד ע"ב

בבית האבל אומר המקום קודם תיבת שאכלנו משלו תיבות מנקס אבלים. בברכה ל' כשמגיע למלך הטוב אומר.

המלך הרחי הטוב והמטיב אל אמת דין אמת שופט בצדק לוקה במשפט שליט בעולמו לעשות בו כרצונו: כי כל דרכיו משפט: ואנחנו עמו ועבדיו ובכל אנחנו חיבים להודות לו ולברכו גודר פרצות בישראל הוא יגדור הפרצה הזאת מעלינו ומעל כל עמו ישראל לחיים ולשלום: (בכל יום וכו')

ברכה אחרונה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל

על הַיַּיִן וּמִבְּרָכִין לְאַחֲרָיו זֶה ·	על פֵּרוֹת מִזְּבַח מ"י ·	על מַעֲשֵׂה קְדֵירוֹת מה' מִיכִי דְגָן ·	אֹכֶל מִן ה' מִיכִי דְגָן וְגַם פֵּרוֹת הַיַּיִן
הַגֶּפֶן וְעַל	הָעֵץ וְעַל	הַמִּחְיָה וְעַל	הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה
פְּרִי הַגָּפֶן	פְּרִי הָעֵץ	הַכַּלְכָּלָה	עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגָּפֶן

וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה עַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה שֶׁרָצִיתָ וְהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ לֶאֱכוֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבּוֹעַ מִטּוּבָהּ רַחֵם (נא) יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מִזְבַּחֲךָ וְעַל הֵיכָלֶךָ וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְהַעֲלֵינוּ לְתוֹכָהּ . וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפִּרְיָהּ וְנִשְׂבַּע מִטּוּבָהּ וּנְבָרֶכְךָ עָלֶיהָ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה : בשבת וּרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה :

בר"ח וְזָכְרֵנוּ בְּיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה :

בי"ט וְשַׂמְּחֵנוּ בְּיוֹם חַג (פלוני) הַזֶּה :

בר"ה וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה :

כִּי אַתָּה יְיָ טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל וְנוֹדֶה לְךָ עַל הָאָרֶץ

וְעַל פְּרִי הַגָּפֶן	וְעַל הַפֵּרוֹת	וְעַל הַמִּחְיָה	וְעַל הַמִּחְיָה וְעַל
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ	בָּרוּךְ אַתָּה	בָּרוּךְ אַתָּה	פְּרִי הַגָּפֶן בְּ"אַ"י עַל
עַל הָאָרֶץ וְעַל	יְיָ עַל הָאָרֶץ	יְיָ עַל הָאָרֶץ	הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה
פְּרִי הַגָּפֶן :	וְעַל הַפֵּרוֹת	וְעַל הַמִּחְיָה	וְעַל פְּרִי הַגָּפֶן :

אתה יין ואכל מפרות הארץ מברך על הגפן ועל פרי הגפן ועל העץ ועל פרי העץ ואותם על הארץ ועל הגפן ועל הפרות ב"א"י על הארץ ועל הגפן ועל הפרות .

אכל מן ה' מיכי דגן וגם מפרות הארץ מברך על המחיה ועל הכלכלה ועל העץ ועל פרי העץ , ואותם על הארץ ועל המחיה ועל הפרות ברוך אתה יי על הארץ ועל המחיה ועל הפרות .

אכל מן ה' מיכי דגן וגם מפרות הארץ ואותה יין כולל שלשתם יחד בברכה ואומר על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל פרי הגפן ועל העץ ועל פרי העץ , ואותם גם בשלשתן .

סדר הברכות לכל מתפלת ערב ובוקר וכדומה להן המיוסדות על עתות קבועות ועומדות . עוד יסדו חכמי המשנה והגמרא ברכות רבות לכל הנאה אשר יתהנה אדם הן במאכל . הן במשתה . בראיה . בשמיעה . ובריח . והן בהנאת עשית המצות כפי המצווה עליהן מדברי תורה או מדברי סופרים (ראה שבת כ"ג . ברכות ל"ט . סוכה מ"ו) ולפי ענין הדבר אשר יבורך עליה

על היין מברך לפניו

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

ואחריו מברך ברכה אחת שלש הכ"ל

על פרי העץ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ :

על פרי האדמה בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה :

על מזקים וכדר בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ :

ואחריהם מברך בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת וְחֶסְרוֹנָם עַל כָּל־מַה־

שברא

כן עכין הברכה • אמנם לא פעם אחת ולא שתים יאכלנו בתלמוד על דבר אחד אם יוכל תחת סוג ומדר זה או זה כדי לברך עלי' ברכה זו או אחרת • ואמנו אין לנו אלא להראות מקור הברכות ואנה מקום מושבם והשאר יוכל מקום לגדולינו • ובדרך כלל אמרו בברכות דף ל"ה קודם הלולים • מכאן אמר ר' עקיבא אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך • ושם ובתוספתא ברכות פ"ד אמרו אסור לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה ומעיקרא ילך אצל חכם וילמדנו ברכות כדי שלא יבוא לידי מעילה ור' יהודה אמר שמואל אמר כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו נהנה מן קדשי שמים • ור' עקיבא בר פפא אמר כאלו גוזל הקב"ה וכנסת ישראל • ובמשנה ברכות כ"ד אמרו מיד אדם אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה • אולם הגם כי תיקנו ברכות כאלו לא מלאו את לבנם להוסיף עליהן בהנה ובהנה על שאר דברים וכבר כשאל הרשבא (שו"ת י"ק) למה אין מברכין על המלות כלן כמו המלוה את קבירו והטוען עמו וכיוצא בהן ? והשיב שהיא שאלה עמוקה וכבר כשתבנו בה הרבה מפני מה מברכין על מקצתן ואין מברכין על כלן ואיזו שמברכין עליה ואיזו שאין מברכין עליה • והעמיד שם כללים על זה • ורחה עוד שם תשובה רכ"ד :

בהכה מעין שלוש בהכות דף מ"ד שם בוסף הברכה הזאת לאמצת מיכי דגן ולשבעה מיני פירות לברך לאחריהם • וכן ביהושלמי ברכות פ"ק ו' מזכרה גם כן • • • ואלו הן הברכות כמי אתיאתן וכמולאם בתלמוד :

ברכת בורא פרי העץ • בורא פרי הגפן • המוציא לחם מ"ה • בורא פרי האדמה • במשנה ברכות דף ל"ה • שהכל נהיה משלה שם דף מ' ודף מ"ד • בורא נפשות רבות וחסרונן אמר ר' טרפון במשנה ברכות דף מ"ד שאומרה קודם שתית מים למלאו ומליא על הת"ק שאומר שהכל היא ברכתה • ושם בגמרא דף מ"ה ובערובין דף י"ד שאל רבא לאביי הלכתא מה ? ויען

ליה

שֶׁבְּרָא לְהַחֲיוֹת בָּהֶם נֶפֶשׁ כָּל־חַי בָּרוּךְ חֵי הָעוֹלָמִים:

על קמעה מיכי דגן קטה שעורה כוסמין שבולת שועל ושיפון שצלקן לו כתצן ועשה מהם תבשיל מברך.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת:

ליה פוק חזי מה עמא דבר. הכוכה לעשות כמו שעושה העם לברך בתחלה שהכל ולבסוף לחזר השתייה בורא נפשות כן פירשו בתוספות שם ד"ה ר"ט. והרמב"ם בפירוש המשנה וכש"י בעירובין דף י"ד ד"ה ר"ט והכה בברכות ל"ז הכוסקא בורא נפשות רבות וקסרונן על כל מה שברא ושם בעירובין הכוסף על כל מה שברא ת. ובירושלמי ברכות דף כ"ו פ' כילד הגרסא אשר ברא נפשות רבות להחיות בהן נפש כל חי ברוך אתה ה' חי העולמים. והרשב"א בשו"ת קס"ט כתב שלא ראה ולא שמע מי שאתם בה בא"י חי העולמים ואכן השואל כתב לו שכן נהגו רבני ארפת לקתום. ובשאלתות דר"א גאון פ' יתרו כתוב מברך בב"ר וחסרונם על כל מה שברא' ברוך חי העולמים וראה שם בשאילות שלוש לאחר"י בדרלין דף כ"ד. ובפאר הדור ס' ק"א כתב הרמב"ם לשואלו בעכין בא"י חי העולמים שאינה לריכה אתיתה זו... אמרא טבא לחיי רבנן ותלמידיהון. היא ברכה שבירך ר' עקיבא במשתה בנו. והוא כעין ברכה שקורין טאשאסט בל"א. ירושלמי ברכות סוף פ"ו שבת ס"ז וילקוט אחרי. (אמר ר' המ"ל שם במס' שבת איתא שאמר אמרא וחיי חיי וקמרא לפוס רבנן - והעכין לפי שהיין לא כברא אלא לכסא אבלים ורק לאכמים שמסגולתו לפקח כאמרם אמרא וריחני פקחין הותרה לשמותו לתועלתם. אף שלא בשעת אבילות משא"כ לע"ה. וזהו מולית אמרא וחיי כו' לפוס רבנן ומזה הוא עכין לחיים שנהגו לומר על היין. לומר דרך יעוד שלא יהא שמושיכו בו ע"ד שנברא לכסא כו'. כ"א יהיה לחיים):

להדליק נר של שבת: להפריש חלה בס' הישר לרביכו תם סימן תרי"ט איתא. שמעתי שעקרו ברכת כר בשבת ויקללו המקדש וחיבת המלוה כי כמה קונות טעיות ברכה וחיכו דומה למים אחרונים שקובה ואיכה טעונה ברכה. אלא משום חיבת מלוה הוא אלא משום סכנה אע"ג דסמכיכן אויהיתם קדושים ובדברי אגדה כמלאת והיא לנשים למען כיבה אורו של עולם כשפורש ברבה בראשית. ובסדר ר' עקרם איתא וכלה והאלקת כר וחלה אלשתן חובה וברכה לאלשתן וקולמת לקידוש היום ולכר חבוכה וכמה ברכות מלאתו בסדר ר' סעדיה ברוך המרבה שמחות ובהלכות ר' יהודאי אשר (לג) אגוז ובחיולא בהן הרבה לעפ"י שאין כתובות וכ"ש זאת שכתובה בספרי אגדות ובדרשות שדורשין בשבת וכל השומע יפקח לו וכל העוקרה יעקר עכ"ל:

ברוך שפטרני בתולדות רבה פ' ס"ג אמר ר' אלעזר לריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה מכאן ואילך לריך שיאמר ברוך שפטרני מעכשו אל זה. והשם ומלכות כוספות הן מהמקבלי ומהרי"ל (שעא"ק ס' רכ"ה ס"ב) ובד"מ אם יש אלא לברכה בשם ומלכות יען אלא נזכרה בגמרא.

ומקריבים מברך ברכה מעין שלש :

הקובע מזוזה מברך בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִקְבּוֹעַ מְזוּזָה :

הלובש מלבוש קדש בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַלְבִּישׁ עֲרוּמִּים :

על רעם וסער ורעש בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁכֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ מָלֵא עוֹלָם :

על שמועות טובות ולמקריב בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב :

על שמועות רעות בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם דַּיַּן הָאֱמֶת :

על ריח עץ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא עֲצֵי בְשָׂמִים :

על ריח עשב בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא עִשְׂבוֹת בְּשָׂמִים :

על ריח פרי בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַנּוֹתֵן רֵיחַ טוֹב בַּפֵּרוֹת :

על ריח בשמים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים :

על שמן אפרסמון בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא שֶׁמֶן עָרֵב :

ברוך

לקבוע מזוזה בירושלמי ברכות פ"ט העושה מזוזה לעצמו אומר לעשות מזוזה למקר לעשות מזוזה לשמו כשהוא קובעה אומר בא"ק ב"ו לעשות מזוזה :

ברכת שכוחו וגבורתו מלא עולם עושה מעשה בראשית • עשה את הים הגדול • הטוב ומטיב (רלה בבה"מן) • דין אמת ושהחיינו • מקורס בשבח ברכות כ"ל מ' • שעשה לי כל שם בגמרא כ"ל ושוקר טוב י"ק • שכתן מכבודו לבו"ל • שחלק מכבודו • שכתן מחכמתו • שחלק מחכמתו לירא' ברכות כ"ק • וכן הוא הגרסא באנדולוסיה וזה הטעם מדוע כוסף בישראל לשון חלק ובאומות לשון כתן • וכן גרס שכתן מכבודו ומגבורתו לירא' • ובגמרא

הפוקה כוס רבעי שלו מברך בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל פִּדְיוֹן כֶּרֶם רְבָעִי :

כל ברכות הרואה אינו מברך אלא משלשים לשלשים יום *

הרואה מקום שנעשה נוכם לו או לרבו או לאבותיו או לאבותיו בכלל מברך

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה לִי (לרבי לאבותי לאבותינו) נֵס בַּמָּקוֹם הַזֶּה :

הרואה מכס בקכמת התורה בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁחָלַק*) מֵחָכְמָתוֹ לִירֵאָיו :

הרואה מכס בקכמת העולם בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁנָּתַן*) מֵחָכְמָתוֹ לְבָשָׂר וָדָם :

הרואה מלך וקילו בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁנָּתַן מִכְּבוֹדוֹ לְבָשָׂר וָדָם :

הרואה בתי כנסיות בקורבנן מברך דין האמת • ניסובון מברך •

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַצִּיב גְּבוּל אַלְמָנָה :

הרואה את קבירו הקביב לו אחר שלשים יום מברך שהקייכו • ואחר י"ב חדשים .

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְחַיֵּה מֵתִים :

הרואה את קבירו שכתרפא מקליו מברך •

בריך רחמנא מלכא דעלמא די יהבך לן ולא יהבך לעפרא *

הרואה אדם משוכה מברך בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְשַׁנֶּה הַבְּרִיּוֹת :

ברוך

ובגמרא שלפני מלות בשר ודם איכן ותקתיהן שם לבריות' • ברכת מקיה המתים • ברוך משכה הבריות • שכבה לו בעולמו • שם כ"ח • זוכר הברית • נאמן בבריתו וקים במאמרו שם כ"ט ל • וחלק הראשון מזאת הברכה זוכר הברית כזכר שם בסתם • וחלק הב' ונאמן וגו' ר' ישמעאל אמרה וכדרכו מאז בעניני התפלות בא ר' בפא וקבר ב' הברכות לאחת כמו שהיא עוד עד היום • בורא מיני בשמים • עלי בשמים • עשבי בשמים • ריח טוב בפירות • שמן ערב • שם דף מ"ג • שלא חסר בעולמו דבר ובראו בו בריות טובות

*) לפי שהתורה היא חוקי אלהים

*) לפי שהחכמות הטבעיות הושבינו רק לתועלת ומוקי האנושי

הרואה אילנות בעת פריחת נוצים מברך בעת אחרת בשבח .

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא חִסַּר בְּעוֹלָמוֹ דָּבָר וּבָרָא בוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאִילָנוֹת טוֹבִים לְהַנּוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם :

הרואה אילנות טובים בריות נאות מברך .

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁכָּכָה לוֹ בְּעוֹלָמוֹ :

הרואה יש האוקיינוס בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עֹשֶׂה אֶת־הַיָּם הַגָּדוֹל :

הרואה ברקים וכוכבים המעופפים בלילה או שאחרי דברים כורתים ומשוכים מברך :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית :

הרואה הקשת בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם זוֹכֵר הַבְּרִית וְנֶאֱמָן בִּבְרִיתוֹ וְקַיָּם בְּמַאֲמָרוֹ :

ברכת אירוסין ונשואין

המסדר יאמר בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

ברוך

טובות ואילנות טובות להנות בו בני אדם . שם דף מ"ג ור"ה י"ל . וברואה שר' יהודה מברה . מביג גדול אלאקה ברכות כ"ק : ברכת הגומל מקורה בברכות כ"ד ב' ור' יהודה בשם ר"ב אמר שארבעה צריכין להודות וכששאלו לו מאי מברך ? השיב ברוך גומל חסדים טובים . וברואה מזה שרב תיקן אותה ברכה . כאשר ראיכו ממכו גם תפלות אחרות . וכוסף שבסדורכו הגומל לחייבים טובות שגמלכי כל טוב היא גרסת הריף הרמב"ם והרא"ש ואבודרהם שמלא כן בגמרא . אולם כוסחת מי שגמלך איכה בגמרא והובאה מהרמב"ם בפ"י מברכות ה"ק . גם האבודרהם הביא ההוספה מי שגמלך כל טוב וחן וחסד ורחמים . הוא ברחמים יגמלך כל טוב סלה . וברואה שהתשובה הזאת הוספה מאיזה גאון מאוחר היא . ובמכילתא בא דף י"ז במלא השמות בלשון שגמלך כל טוב . והכל בו בם' כ' גורס הגומל לחייבים טובות שגמלכי ברחמיו וברוב חסדיו . לור שגמלך כל טוב הוא יגמלך חן וחסד סלה אמן :

ברכת לישב בסוכה : סוכה מ"ו . על נטילת לולב . שם . להניח תפלין . על מלות תפלין . בזכרים בברכות ס' בסתם ובמנחות ל"ו ומ"ב מר' חייא בשם ר' יוחנן . ובברכות ירושלמי פ"ב דף ט' מר' זריקן בשם ר' יעקב בר אידי ובתכוסות בא : להתעטף בציצית ברכות דף ס' . מנחות מ"ג :

ברכות

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הָעֲרָיוֹת׳ וְאָסַר לָנוּ אֶת־הָאֲרוּסוֹת׳ וְהִתִּיר לָנוּ אֶת־הַנְּשׂוּאוֹת לָנוּ עַל־יְדֵי חֻפָּה וְקִדּוּשִׁין׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי חֻפָּה וְקִדּוּשִׁין:

ושותה הקתן עם הכלה ואחר כך מקדש להכלה בטבעת קדושין ואומר:

הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּטַבַּעַת זוֹ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל:

וקורין הכתובה ואחר כך מברכין על כוס שני בס"הג ושנע ברכות אלו:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם יוֹצֵר הָאָדָם:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ׳ בְּצֶלֶם דְּמוּת תַּבְנִיתוֹ׳ וְהִתְקִין לוֹ מִמֶּנּוּ בִּנְיַן עֲדֵי עַד׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ יוֹצֵר הָאָדָם:

שׂוֹשׂ תָּשִׂישׂ וְתָגֵל הָעֲקָרָה׳ בְּקִבּוּץ בָּנֶיהָ לְתוֹכָהּ בְּשִׂמְחָה בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ: שַׂמֵּחַ תְּשַׂמַּח רֵעִים הָאֲהוּבִים כְּשַׂמֶּחְךָ יְצִירְךָ בְּגַן עֵדֶן מִקֶּדֶם׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ חָתָן וְכַלָּה:

ברוך

ברכות ארוסין ונשואין. כתונות דף ז׳ ב׳ מברכין ברכת חתנים בבית קתנים. וברכת אירוסין בבית האירוסין. ברכת האירוסין אלו מברך. בא"י אמ"ה אק"ר בו על העריות ואסר לנו את האירוסות כו׳. עוד שם ת"ר מברכין ברכת קתנים בעשרה כו׳. אלו מברך אומר רב יהודא שהכל ברא לכבודו. ויולר האדם. ואחר ילר את האדם בצלמו כו׳. שוש תשיש ותגל כו׳. שמח - תשמח ריעים כו׳. וכתב בכו של הרמב"ם בשם אביו אחר ברכת בא"י אק"ר בו והבדילנו מן העריות כו׳ על בדוך א"י מקדש ישראל ידרך לו המקדש בעצמו לו שלוקו. ולא דיין וזולתו. וקבלת ההמונים טועים

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּרָא שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה חָתָן וְכַלָּה ׀ גִּילָה רִנָּה דִּיצָה וְחֶדְוָה ׀ אַהֲבָה וְאַחֲוָה ׀ וְשָׁלוֹם וְרֵעוּת ׀ מְהֵרָה יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִשָּׁמַע בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחוּצוֹת יְרוּשָׁלָיִם ׀ קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה ׀ קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה ׀ קוֹל מִצְהֲלוֹת חֲתָנִים מֵחֻפָּתָם ׀ וּנְעָרִים מִמִּשְׁתֵּה נְגִינָתָם ׀ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ חָתָן עִם הַכַּלָּה ׀

ברכות המזון לנשואין

קודם ברכות המזון אומרים זה ׀

דְּוַי הָסֵר וְגַם חָרוֹן ׀ וְאָז אֵלֶּם בְּשִׁיר רָנוֹן ׀ נְחֻנוּ בְּמַעְגְּלֵי צֶדֶק ׀ שְׁעָה בִּרְכַּת בְּנֵי יְשֻׁרוּן : בִּרְשׁוּת מָרָנָן וְרַבָּנָן וְרַבּוֹתַי ׀ נְבָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ ׀ וְשֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ ׀ ועונין בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ ׀ וְשֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ :

וקוֹרֵא המברך וְאוֹמֵר בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ ׀ וְשֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ :

ברכת המזון תמלא לעיל ואחר בר"המז מתחיל ברכות שהכל ברא לכבודו וכו׳

הנהגת קריאת שמע שעל מטתו

רבונו של עולם הריני מוחל לכל מי שהכעיס והקניט אותי או שחטא

ע"ל ההקש מז׳ ברכות של כשותין והוא טעות לפי שז׳ ברכות הם שנק לפי"ת ותפילה בעד החתן והכלה וישראל ולכן הראוי שיברך אותם הגדול שבמלוה . אמנם זאת הברכה היא ברכה על המלוה ואין ראוי שיברך אותה אלא עושה המלוה ע"כ . עוד שם בענין הז׳ ברכות שאין ראוי שיברך אותם החתן לפי שהם ברכה לו ואין ראוי שיברך אדם ברכה לכוז לעצמו וע"ל המנהג להטעים מכוס המברך מעט להחתן וגם להכלה אחריו כתב שהוא מנהג נאות עם היות שהתלמוד לא יחייבנו) :

שחטא כנגדי בין בגופי בין בממוני בין בכבודי בין בכל אשר לי בין באונס בין ברצון בין בשוגג בין במזיד בין בדבור בין במעשה בין במחשבה בין בהרהור בין בגלגול זה בין בגלגול אחר לכל איש ולא יענש שום אדם בסבתי : יהי רצון מלפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי שלא אחטא עוד ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמיך הרבים אבל לא על ידי יסורים וחלאים רעים : יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי :

ולה"כ ילמד הודוי אלהינו · אשמנו . תמצא בתפלת יום כפור

קריאת שמע שעל המטה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּפִּיל חֲבָלֵי שֵׁנָה עַל עֵינָי וּתְנוּמָה עַל עַפְעַפָּי וּמֵאִיר לְאִישׁוֹן בַּת עָיִן : וְיִהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּשְׁכִּיבֵנִי לְשָׁלוֹם · וְתַעֲמִידֵנִי לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם וְאַל יְבַהֲלוּנִי רַעְיוֹנַי וַחֲלוֹמוֹת רָעִים · וְהַרְחוֹקִים רָעִים · וּתְהִי מִטָּתִי שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ · וְהָאֵר עֵינַי פֶּן־אִישַׁן הַמָּוֶת · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמֵּאִיר לְעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּכְבוֹדוֹ :

ואומרים קריאת שמע המצא לעיל

וִיהִי נֹעַם | אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ :

יושב

ברכת ק"ש על המטה מקור מנהג הזה הס דברי ריב"ל בברכות דף ד' שמלוה לקרות ק"ש שכית על מטתו מטעם שאמר ר"י שם דף ה' כל הקורא ק"ש על מטתו מזיקין בדילין הימנו שנאמר ובכי רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה וגו' ואין רשף אלא מזיקין וגו' · ותלמיד חכם שרגיל בתורה לא הולרכו לקזור ולקרות ק"ש (שם דף ד') מפני שתורתו מגינה עליו · אבל אני אמר (שם ה') שעל כל פנים יאמר פסוקי דרחמי כגון ביך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת · ועל יסוד הזה כתקן כוסף ק"ש כאשר נבאר · ולא כר"ש לבאת ידי חובת ק"ש בעונתה (ברכות דף ב') כמו שהולקו דבריו מתוספות ד"ה מאימתי ומהרא"ש שם בס' ח' :

שמע

א יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן׃ אֹמַר לַיהוָה
מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח־בּוֹ׃ כִּי הוּא יַצִּילְךָ מִפַּח
יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת׃ בְּאֶבְרָתוֹ יָסֶךְ לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו
תֶּחְסֶה צִנָּה וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ׃ לֹא־תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה
מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם׃ מִדֶּבֶר בָּאֹפֶל יַהֲלֹךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם׃
יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ׃ רַק
בְּעֵינֶיךָ תַּבִּיט וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה׃ כִּי־אַתָּה יְהוָה
מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ׃ לֹא־תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע
לֹא־יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ׃ כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה־לָּךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל־
דְּרָכֶיךָ׃ עַל־כַּפַּיִם יִשְׂאוּנְךָ פֶּן־תִּגֹּף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ׃ עַל־
שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין׃ כִּי בִי חָשַׁק
וַאֲפַלְּטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי־יָדַע שְׁמִי׃ יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ
אָנֹכִי בְצָרָה אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ׃ אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ
וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי׃ אורך ימים וכו׳

וו

שמע בברכות דף ס׳ הנכנס לישן על מטתו אומר קשמע ישראל ע״ד
והיה אם שמוע עכ״ל ויש מוהגים לומר ג״כ והיה אם שמוע ואפשר שסמכו
על פירש ר׳ קנכאל דגרס לפי השערת הרא״ש לברכות ס׳ כ״ג והיה אם
שמוע ומוסיף מלת עד • והרמב״ם בס״ז מתפלה ה״א כתב כגרסתנו :
המפיל שם דף ס׳ • והיא תפלה להשמר מן המזיקין כאשר כתבנו •
ור׳ עמרם גאון הוסיף לפני ק״ש ברכה אקב״ול על קריאת שמע • מפני
שסבר כרש״י ריב״א והרי״ץ גיאת • שק״ש על המטה היא כדי לגאת בה
רוחה הרא״ש ברכות ס׳ א׳ • ועוד ביתי האבודרהם כהנו לנרך קודם ק״ש
בא״י אמ״ה לקבל עליהו עול מלכות שמים ולהמליכו בלבב שלם • וכתב הוא
(שם דף יוד ע״ד) שטעות הוא מפני שק״ש של בית הכנסת עיקר • וכ״כ
התוספות בחולין ק״ה ד״ה מים • והרמב״ם בשו״ת פאר הדור ס׳ ק׳ : וכוסק
המפיל שבסדוריהו היא כוסקת הרא״ש בפרק הרואה • ומה שאסר שם שם
ומלכות קור וכתקן בספרי הרא״ש ועוד שבויים קטיים • ובגמרא ברכות שם
כוסקה אחרת וגדולה מכוסקתנו והיא היא ג״כ כוסק הרי״ף • והטור בס׳ רל״ט
כתב שר׳ עמרם גאון הוסיף בברכה זו כל כוסק ותן חלקי עד חלאים רעים
הכמלא שם בגמרא • ואין זה זר • כי כבר הראיתי בתלמיד מגאונים ותלמידי מהבילאי • וכוסקת
הרמב״ם והאבודרהם כוטות זו מזו ומן אותן שהזכרנו • והנה שם מגמרא
משמע • שמקוס המפיל היא לאחר שמע • והרמב״ם שם הקדים המפיל לשמע
ורואה במ״א ס׳ רל״ט אות ד׳ :

ויהי נועם • יושב בסתר • ה׳ מה רבו • כפי המוזכר למעלה ריב״ל
הוא

יְיָ מָה־רַבּוּ צָרָי רַבִּים קָמִים עָלָי : רַבִּים אוֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין יְשׁוּעָתָה לּוֹ בֵּאלֹהִים סֶלָה : וְאַתָּה יְיָ מָגֵן בַּעֲדִי כְּבוֹדִי וּמֵרִים רֹאשִׁי : קוֹלִי אֶל־יְיָ אֶקְרָא וַיַּעֲנֵנִי מֵהַר קָדְשׁוֹ סֶלָה : אֲנִי שָׁכַבְתִּי וָאִישָׁנָה הֶקִיצוֹתִי כִּי יְיָ יִסְמְכֵנִי : לֹא אִירָא מֵרִבְבוֹת עָם אֲשֶׁר סָבִיב שָׁתוּ עָלָי : קוּמָה יְיָ הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהַי כִּי־הִכִּיתָ אֶת־כָּל־אֹיְבַי לְחִי שִׁנֵּי רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ : לַיְיָ הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה :

הַשְׁכִּיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְשָׁלוֹם ׀ וְהַעֲמִידֵנוּ מַלְכֵּנוּ לְחַיִּים ׀ וּפְרוֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ : וְתַקְּנֵנוּ בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ ׀ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ ׀ וְהָגֵן בַּעֲדֵנוּ ׀ וְהָסֵר מֵעָלֵינוּ אוֹיֵב דֶּבֶר וְחֶרֶב וְרָעָב וְיָגוֹן ׀ וְהָסֵר שָׂטָן מִלְּפָנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵינוּ ׀ וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנוּ ׀ כִּי אֵל שׁוֹמְרֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ אָתָּה ׀ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה ׀ וּשְׁמוֹר צֵאתֵנוּ וּבוֹאֵנוּ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם .

ברוך

הוא מארי דדינא אלריך לקרות ק"ש שכית על מטתו להגן . ובשבועות דף ט"ו מסופר מעכו שהוא אמר להכי קראי וגאלני . והכונה על איר של פגעים שהוא מזמור כ"ג כדי שיגן עליו ממזיקין . ושם מוזכר ג"כ מזמור ג' מה רבו לרי ועליו מוסב ג"כ לשון אמר להכי קראי ובירושלמי שבת פ"ו ה"ב כאמר בפירש איזהו איר של פגעים ? ה' מה רבו לרי וכל המזמור יושב בסתר עליון על כי אתה ה' מקסי עליון שמת מעוכך עכ"ל וראה במדבר רבה פ' י"ב שביארו שם מי המה המזיקין שבכנדס הוסל איר של פגעים ואמרו שהוא אגרת בת מקלת וג' ועיין בשוקר טוב למזמור ג' . וכבר בימי הרמב"ם נהגו במלרים שלקחו טסי כסף וזהב ויקורתין בהן איר של פגעים . ותולין אותה בצוארי התינוקות כמוזכר בספר הדור ס' ז' . פסוק ויהי מועם לא הובא באשכנזים ומזמור יושב בסתר לא הובא אלא עד כי אתה ה' מקסי וכן הוא שם בשבועות ובסדור הספרדי : ובכל בו כאמר שם מתחילין ויהי מועם וים ביושב בסתר :

השכיבנו הטור שם כתב שאביו הרא"ש הנהיג השכיבנו עד סמוך לתחיה ובעקבותיו הלך גם האשכנזים . ובסדור ספרם ראיתי עומד לבני המפיל

וק"ש

בָּרוּךְ יְיָ בַּיּוֹם · בָּרוּךְ יְיָ בַּלַּיְלָה · בָּרוּךְ יְיָ בְּשָׁכְבֵנוּ · בָּרוּךְ יְיָ בְּקוּמֵנוּ · כִּי בְיָדְךָ נַפְשׁוֹת הַחַיִּים וְהַמֵּתִים אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בְּשַׂר אִישׁ: בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי יְיָ אֵל אֱמֶת: אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם יַחֵד שִׁמְךָ וְקַיֵּם מַלְכוּתְךָ תָּמִיד וּמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד:

יְרָאוּ עֵינֵינוּ וְיִשְׂמַח לִבֵּנוּ וְתָגֵל נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתְךָ בֶּאֱמֹת בֵּאמֹר לְצִיּוֹן מָלַךְ אֱלֹהָיִךְ · יְיָ מָלַךְ יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד · כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ הִיא וּלְעוֹלְמֵי עַד תִּמְלוֹךְ בְּכָבוֹד כִּי אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אָתָּה:

הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל־רָע יְבָרֵךְ אֶת־הַנְּעָרִים · וְיִקָּרֵא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אֲבֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל־חֻקָּיו כָּל־הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא־אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יְיָ רֹפְאֶךָ:

ויאמר

וק"ש וגם קותס זו שוקר עמו ישראל לעד:
ברוך ה' ביום עד בקומינו: הוספת ר' עמרם גאון כמ"ש הטור שם:
כי בידך עד בשר אים: הונא גם בחנודרהס: בידך אפקיד עד אמת:
גם זה הוספת ר"ע לכי הטור שם · וראה ברכות ה':

אלהינו שבשמים · יראו עינינו · המלאך · הנה לא ינום · לישועתך · רננו:
כל אלה לא מזכירים בפירוש מהפוסקים · והכלל שהוסיפו פסוקי דרקמי
ויקרו

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל־הַשָּׂטָן יִגְעַר יְיָ בְּךָ הַשָּׂטָן וְיִגְעַר
יְיָ בְּךָ הַבּוֹחֵר בִּירוּשָׁלִַם הֲלֹא זֶה אוּד
מֻצָּל מֵאֵשׁ: חֲנֵה מִטָּתוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים
גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל: כֻּלָּם
אֲחֻזֵי חֶרֶב מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה אִישׁ חַרְבּוֹ עַל
יְרֵכוֹ מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת:

ג״פ יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ
וִיחֻנֶּךָּ: יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

ג״פ הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שֹׁמֵר יִשְׂרָאֵל:

ג״פ לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְהוָה׳ קִוִּיתִי יְהוָה
לִישׁוּעָתְךָ. יְהוָה לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי:

ג״פ בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׳ מִימִינִי
מִיכָאֵל׳ וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל וּמִלְּפָנַי אוּרִיאֵל׳
וּמֵאַחֲרַי רָפָאֵל׳ וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל:

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אַשְׁרֵי כָּל־יְרֵא יְהוָה
הַהֹלֵךְ בִּדְרָכָיו: יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל
אשריך

ולמרו כרלוכם כמ״ם הכל בו. וביותר בלו כוספות בק״ם מהמקובלים בהשבעותיהם ובוילויהם. תלמה כל יד לכותבם:

ויאמר אם שמוע הניחו הכלבו בשם ים אומרים. ויאמר ה׳ אל השטן לפי המובא בטור הוא הוספת ר״ע גאון. חנה מטתו. כלם אחוזי חרב לא הוזכרו בטור. והאבודרהם הניחם:

יברכך. הטור כתבו ע״פ ר״ע גאון ורמה במלבר רבה פ׳ י״ב:

בשם ה׳ א״י מימיני מיכאל. מקור המאמר בפרקי דר״א פ״ל ד׳ כתות של מ״ה מקלסין לפני הקב״ה מקבה ראשונה של מיכאל מימינו. מקבה שניה של גבריאל על שמאלו. מקבה שלישית של אוריאל מלפניו. מקבה

אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ׃ אִשְׁתְּךָ | כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ׃ הִנֵּה כִי־כֵן יְבֹרַךְ גֶּבֶר יְרֵא יְהוָה׃ יְבָרֶכְךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִָם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ׃ וּרְאֵה־בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל׃ ג״פ׃

רְגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ סֶלָה׃

אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלַךְ׳ בְּטֶרֶם כָּל־יְצִיר נִבְרָא׃ לְעֵת נַעֲשָׂה בְחֶפְצוֹ כֹּל׳ אֲזַי מֶלֶךְ שְׁמוֹ נִקְרָא׃ וְאַחֲרֵי כִּכְלוֹת הַכֹּל׳ לְבַדּוֹ יִמְלוֹךְ נוֹרָא׃ וְהוּא הָיָה וְהוּא הֹוֶה׳ וְהוּא יִהְיֶה בְּתִפְאָרָה׃ וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי׳ לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחְבִּירָה׃ בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית׳ וְלוֹ הָעֹז וְהַמִּשְׂרָה׃ וְהוּא אֵלִי וְחַי גֹּאֲלִי׳ וְצוּר חֶבְלִי בְּעֵת צָרָה׃ וְהוּא נִסִּי וּמָנוֹס לִי׳ מְנָת כּוֹסִי בְּיוֹם אֶקְרָא׃

בידו

מקבה רביעית של רפאל מלאכריו • ועכיכתו של הקב״ה בחמלא • והוא יושב על כסא רם ונשא וגו׳ • ובמקבר רבה פ״ב איתא כוכן שמים בתבונה • כשם שברא הקב״ה ד׳ רוקות וכנגדו ד׳ דגלים אף כאן סיבב לכסאו ד׳ מלאכים • מיכאל וגבריאל ואוריאל ורפאל • מיכאל בימינו • • • אוריאל בשמאלו • • • גבריאל מלפניו • • • רפאל כנגד אפריים • • • שהוא במערב עכ״ל ובתרגום האדמי לאיוב כ״ה ב׳ ים כוסף מיכאל מן ימינא והוא לאשא וגבריאל משמאליה והוא דמיא • וראה עוד על ממשלת המלאכים הנזכרים בסדרים דף קי״ד במקבר רבה פי״ב דברים רבה פ״ה • שיר רבה פסוק לאיכה ראיכה זהר בהעלותך וס׳ במקבר ובתנחומא דר״ן קפיטעל י״ב • ואין ספק שהשבעה ההיא באה בק״ש בדורות אחרונים על ידי המקובלים :

ברוך

בְּיָדוֹ אַפְקִיד רוּחִי ׳ בְּעֵת אִישַׁן וְאָעִירָה :
וְעִם־רוּחִי גְּוִיָּתִי ׳ יְיָ לִי וְלֹא אִירָא :

סדר ברית מילה

כשמגיעים התינוק לב"הכא לריבין הכל לקום מפניו • וגם בשעת שעוסקים במלות הברית קיימין כל העם להיות בעמידה כמ"ש ויעמוד העם בברית • ובשולו אומרים כל הקהל בקו"ר :

בָּרוּךְ הַבָּא

אחר כך יקח המוהל את הנער מן המגיח אותו ויאמר בשמחה

אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו התהלך לפני והיה תמים
הנני מוכן לקיים מצות עשה שצונו הבורא יתברך למול
וכשהאב מל את בנו יאמר שצונו למול את בני

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו
ויש התינוק על הכסא אשר הכין לאליהו ויאמר

זֶה הַכִּסֵּא שֶׁל אֵלִיָּהוּ זָכוּר לַטּוֹב : לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי
יְיָ : שִׂבַּרְתִּי לִישׁוּעָתְךָ יְיָ ׳ וּמִצְוֹתֶיךָ עָשִׂיתִי : אֵלִיָּהוּ
מַלְאַךְ הַבְּרִית ׳ הִנֵּה שֶׁלָּךְ לְפָנֶיךָ : עָמוֹד עַל יְמִינִי
וְסָמְכֵנִי : שִׂבַּרְתִּי לִישׁוּעָתְךָ יְהוָה : שָׂשׂ אָנֹכִי עַל
אִמְרָתֶךָ

ברוך הבא קריאה זו לעומת הילד הנמול ועכית הקהל בשם ד׳ זכרו התינוק והאבותיהם :

זה הכסא : בפרק כ"ט מפרקי ד"ר אליעזר כתוב כגלה עליו הקב"ה ואמר לו מה לך פה אליהו • אמר לו קנא קנאתי • אמר לו הקב"ה לעולם אתה מקנא קנאת בשרים על גלוי הערוות שנאמר פנחס בן אלעזר וכאן אתה מקנא • חייך שאין ישראל עושין ברית מלה עד שאתה רואה בעיניך מכאן התקינו חכמים שיהו עושים מושב כבוד למלאך הברית שנאמר ומלאך הברית אשר אתם חפצים הנה בא • ובזהר בהקדמה דף י"ג ע"א כתב ועוף יעופף על הארץ דא אליהו דשאם כל עלמא באתרבא טאסין לגבוי תמן בההוא גזרא דקיימא קדישא • ואצטריך לתקנא ליה כרסיא ולאתכרכא בפומיה דא כרסייהו דאליהו • ואי לא • לא שרי תמן עכ"ל • ובזהר לך לך דף כ"ג הועתקו דברי פירד"א וז"ל : א"ר אבא • בזמנא דבר

אִמְרָתֶךָ׃ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב׃ שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ׃
וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל׃ אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכּוֹן חֲצֵרֶיךָ׃
והקהל עונים נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ קְדוֹשׁ הֵיכָלֶךָ׃

ויקח המוהל את הנער מכסאו של אליהו ויכניסו על ברכי הסנדק ותופס עור הערלה בין אצבעותיו ומברך בקול רם׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַמִּילָה׃

ויטהר לקתוך עור הערלה ואז אבי הבן מברך׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ׃
והעומדים סב עונים כְּשֵׁם שֶׁנִּכְנַס לַבְּרִית׃ כֵּן יִכָּנֵס לַתּוֹרָה וּלְחוּפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים׃

ואמר

כמ אסיק בריה לאעליה להאי ברית קדי קב"ה לפטליה ליליה ואמר אמו מה בדי עבדית בעלמא׃ בההיא שעתא אזדמין ליה אליהו ועמא אלמא באמרבע טאסין ואזדמן תמן ועל דא תכיכן דבעי בר כמ לתקנא כרסייא אדריה ליקרא דיליה ולימא דא כרסייא דאליהו ואי לא׃ לא שרי תמן׃ והיא סליק ואסהיד קמיה קב"ה׃ תא חזי בקדמותא כתיב מה לך פה אליהו וגו׃ וכתיב ובא קנא קנאתי לה׃ כי עזבו בריתך בני ישראל (מלכים א׃ יט)׃ א"ל קייך בכל אתר דהאי רשימא קדישא ירשמון ליה בני בנשרהון אבת אזדמן תמן ופומא דאסהיד דישראל עזבו הוא יסהיד דישראל מקיימין האי קיסא עכ"ל׃

אשרי תבחר ותקרב מדברי ר"מ דילאון בזהר לך לך כראה שהיה כבר בימיו מנהג יפן לקרות פסוק זה וז"ל בגיכי כך תסידי קדמאי סבאן דהכא כל מקריבין בניהו לקרבנא דא׃ פתחי ואמרי אשרי תבחר ותקרב ישכון חצירך׃ חיכון דקיימהו עלייהו אמרי כשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך׃ לבתר מברך אקב"ו להכניסו בבריתו של א"א׃ ואיכון דקיימי עלייהו אמרי כשם שהכנסתו עכ"ל ולפ"ז מקור המנהג בספרד׃ וביתי הרא"ש לא כהגו בזה באשכנז ולכן כתב בד"מ לי"ד ס' רס"ה ולא ראיתי נוהגין כן׃ והטורי זהב אם כתב ומקרוב נהגו כן רבים וכן שלימים שלומדים ספר הזהר עכ"ל׃

לישועתך קויתי עד מכשול׃ נוסף זה לא מצאתי בשום פוסק קדמון׃ ואין ספק שמאחרוני האחרונים כתבו ונסדר בעל הקות דעת מהלורא קרלטשין כרשם שפרלנקפורטה דמיין אין אומרים זה׃

על

ואחר שנעשה הפתוך כראוי יתחר לעשות הפריעה והמצילה וכוטל את הכוס ומברך

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדַּשׁ יְדִיד מִבֶּטֶן וְחוֹק בְּשְׁאֵרוֹ שָׂם וְצִאֶצָאָיו חָתַם בְּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ ׳ עַל כֵּן בִּשְׁכַר זֹאת אֵל חַי חֶלְקֵנוּ צוּרֵנוּ ׳ צַוֵּה (נ"א צִוָּה) לְהַצִּיל יְדִידוּת שְׁאֵרֵנוּ מִשַּׁחַת ׳ לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׂם בִּבְשָׂרֵנוּ ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ כּוֹרֵת הַבְּרִית :

אלהינו

על חמלה • לחכניסו כשם • אשר קדש • פסקים דף ז׳ ובירושלמי פרק הרואה ובשבת בבלי דף קל"ז ובתוספתא בברכות פ"ו כאמר שהמל אומר על המלה • והאב להכניסו והעומדים למולו כשם וגו׳ והמברך אומר ברכת אשר קדש • וכתבו שם התוספות ד"ה אבי הבן רגיכו שמוהל בטל המנהג לברך להכניסו אחר המלה • מפני שלשון זה להבא משמע וגם לריך לברך עובר לעשיתו ונהג לברכו קודם המלה • אולם ר׳ תם הקשיר המנהג לקדמותו וראה שם בר"אם ג׳ טעמים על זה ובתוספות פסקים דף ד׳ ד"ה לבער ובראש שם בנוסף כשם אבר בירושלמי לשון ולמעשים טובים וכן באשר קדש אבר שם למען בריתו אשר שם בבשרכו המלה בבבלי ובתוספתא ובאבודרהם יש עוד לוה להלל ידידות זרע קדש שאריכו • גרסת ברכה זו שוה ברמב"ם פ"ג למלה להבבלי • אבל בשו"ת פאר הדור ס׳ קל"ד הביא נוסף אחר • על כן בשבר זה אל מי אלקנו לעד • לוריכו לוה כלייות לקדושים להלל ידידות שאריכו משחת בא"י כורת הברית ובאבר שם הרמב"ם ואמר תיבת לעד הוא עיקר הדברים • והוא כי על ידי זאת המלוה הוא אל מי אלקנו לעד כמו שאמר הוא יתברך בלוויה • והקיומתי את בריתי ביני וביבך ובין זרעך אחריך לדורותם ברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעיך אחריך • ואחר אשר גמריכו זה התאלנו בדברים אחרים בענין אחר ואנו מתפללים לאל לוריכו נוה-להלל ידידות שאריכו משחת כאשר לוית לקדושים • והרלון בזה על הנפשות שהוא תפלה על נפש • ויהיה האמירה להלל נפש שאריכו משחת כאשר לוית לקדושים • ובאשר ידעתם שהלשון ענדי אמר בו אשר • ובאלו אמר בשגם • בשבר עכ"ל • ומנהגיכו שהפורש מברך ברכה זו • איכו קדמון והרמב"ם והכל בו והטור כתבו שם שאבי הבן או המל או אחד מהעומדים שם מברכין אותה וכתב הב"ח בי"ד שם דהכא משמע לשון הברייתא דקתני המברך אומר דמשמע שלא קבעו מכמים מי הוא המברך אלא מי שהוא זריז בו יותר ומנהגיכו שהמוהל מברך לעולם • איכו ישר בעיכי לפעמים הוא ע"ה ולא די שאיכו מבין אלא מדלג ומסרס התיבות • לכן הירא דבר ה׳ לא יביא לברך ברכה זו אלא אחד העם המיוחד שבשם • ומזה הטעם לא קבעו מכמים מי הוא שיברך ברכה זו אלא לפי שאין ראוי לברך ברכה זו אלא מי שהגן עליה עכ"ל :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ ׳ קַיֵּם אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ וְיִקָּרֵא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל (פס"פ) יִשְׁמַח הָאָב בְּיוֹצֵא חֲלָצָיו ׳ וְתָגֵל אִמּוֹ בִּפְרִי בִטְנָהּ : כַּכָּתוּב יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ ׳ וְנֶאֱמַר ׳ וַאֲעֹבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמָיִךְ וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי : וְנֶאֱמַר ׳ זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ ׳ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר : אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִצְחָק : וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל

כשהאב הוא המוהל בעצמו יאמר יהי רצון שאשמח ביוצא חלצי : יתוס מאב הכימול יאמר המוהל ישמח האב בגן עדן ביוצא חלציו : יתוס מהאם הכימול יאמר המוהל ישמח האב ביוצא חלציו ותגל אמו בגן עדן בפרי בטנה וכו' ,

אז"א קים לנו את הילד בתקומי אכמי שם אשר סביב לרי"ף יומא דף רכ"ח מלתתי זה הלשון • בירושלמי פרק ר"ח דמלה מסיים אחר ברכת המלה תשתלח אסותא דקיים להדין הדין דהוא לריך אסותא • תשתלח אסותא לאיתיה דרבית הדין דהיא לריכה אסותא עכ"ל ובירושלמי שלבכי לא מלאתי זאת • שוב ראיתי ביוכתן לויתי פסוק כ' ובנרכין ביומא דהוא לאיתי הוא לאיתי בך יוסף ברי יברכון בית יסראל את יבוקא ביומא דמהולתא לאיתי יאיתי ה' כאפרים וכמנשה וכמכין שבטיא יתמי רבא לאפרים קדם רבא דמכשה יתי את אפרים דיהי קדם מכשה א"כ ובביאור הכלפס שם על גליון היוכתן פירש ואתר שכותא על לשון זה הקטן גדול יהי שבפוסקתיכו • שמברכין הקטן גדול יהי כמו שאפרים היה מוקדם לברכה משום דכתיב ואחי' הקטן יגדל • כך זה הקטן יגדל גם כן • אולם מדברי התרגום משמע שהיה להם איזו כוסא ברכה שכתוב בה ישמיך אלהים כאפרים וכמנשה וכדומה • גם כוסא זה הקטן גדול יהיה לא הובא באבודרהם • ואפשר שאין כל כך יסן שיכון עליה התרגום • ובתכיל ס' ל"ה הובאו פירושים על מלילת היה אח לשנעה ואב לשמוכה שאמרו בתפלה זו • מדרשת ר' זירא ור' יהושע בן ל' ור' שמואל • ועוד פירש אחר בזה הלשון • י"ל יהא אח לשנעה זה אפרים • דכתיב ביוסף השביעי כשיא לבני אפרים וגם לשמוכה זה מנשה • דכתיב ביוסף השמיני כשיא לבני מנשה וכן הוא אומר ישמיך אלהים כאפרים וכמנשה ויש את אפרים לבני מנשה ואיתמי יברך ישראל ברכה זו בברכת מלה עכ"ל נראה מזה כדברנו • ופוסק קיים את הילד הזה • הגם כי המבד"ם לא כתבו • כבר היה בימי שהרי העור י"ל בס' הס"ה הביאו בשם בעל העטור שהיה קודם הרמב"ם (יעויין ס"ה ק"א אות י' ס' י"ב) והאבודרהם הביאו ג"כ ופיים בזה הלשון • ואם הוא זה התיקוק יתוס בין מאבי בין מאמי אומר אומר במקום אז"א קיים את הילד הזה תשתלח אסותא דקיים ודרמתי מן קדם מרא דשמיא לאסאה ית רביא הדין ויתקרי שמיה פלוני ויתסי כמה לאיתסאה מיא דמרה על ידי משה במדבר וכמיא דיריקו ע"י אליעא כן יתסי בעגלא ובזמן קריב כאמור ואעבור עליך ואראך וגו' כמו שכתוב למעלה ונסדר דר' עמרם ור'

לִישְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם : וְנֶאֱמַר וַיָּמָל אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ בֶּן שְׁמֹנַת יָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים : הוֹדוּ לַיי כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ : (פלוני) זֶה הַקָּטוֹן גָּדוֹל יִהְיֶה ' כְּשֵׁם שֶׁנִּכְנַס לַבְּרִית כֵּן יִכָּנֵס לַתּוֹרָה וּלְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים :

ישתה הסנדק גם הנערים מכוס של ברכה גם יתן לתינוק הכיסוק מעט מכוס של ברכה כמו שעושה כשאומר בדמיך חיי • ואח"כ יעמוד המוהל ויתפלל תפלה זו • והאב יתפלל תפלה זו גם כן תיכף לאחר המילה:

רבוני של עולם יהי רצון מלפניך שיהא חשוב ומרוצה ומקובל לפניך כאלו הקרבתיהו לפני כסא כבודך ואחה ברחמיך הרבים שלח ע"י מלאכיך הקדושים נשמה קדושה וטהורה לפב"פ הנימול עתה לשמך

סעדיה כתוב כוסק זו עכ"ל • מדברי' נראה שכוסק האחרמי לא אמרו אלא בהיות התינוק יתום ולא יתכן לומר קיים לכו את הילד הזה לאחיו ולאמו ז"ל ולכן אכו הכוסק בתחלתו אבל בסופו חזרו לומר כוסק היין מן ואעבור עליך וגו' וכזה היה כתוב בסדרי ר"ע ור"ם ולפ"ז תפלת קיים לכו קדומה היא לזמן הגאונים הכזכרים • וראה בב"י שם שהביא מתשובת הריטבא כוסקא לתה ביותר והיא עברית להתפלל על ילד יתום הנמול וגם היא מתקלת או"א קיים לכו את הילד הזה וג' ומסיימת בפסוק ואעבור עליך וארחך • וכן הביא עוד שם הב"י כוסקת האורקות קיים לאמור ג"כ כשהנמול יתום כוסק היין שבסדורכו ולתקן ולאמור ישמח האב בגן עדן אז ותגל האם בגן עדן • אולם גם הכל בו כתב מנהג אמירת או"א קיים לכו את הילד והוסיף לאמר • ויש כהגו לבדך התינוק הנמול בפוסק הזה אלהיכא ואלהיכא אבהתיכא שלח אסותא דקיי ורקמי לרבנין הדין דאקרי שמיה בישראל בב"פ כמה דאתי מי מרה ע"י משה ומי יריקו ע"י אליעב כן אתי מי מרה ע"י אליעב כן תתסי חמיה דרבנין הדין בעגלא ובזמן קריב אמן • עכ"ל • נראה מדבריו שתיס ל' שיש שלא אמרו תפלת קיים עליכו ובמקומו אמרו כוסק האחרמי בין ביתוס בין בשאיכו יתוס • ב' שלא סייתו כאבודרהם בפסוקי ואעבור עליך וג' וא"כ אין הכרע מזה לקדמות כוסק קיים לכו • ויתכן שהכוסק האחרמי שבסדור הגאונים קבלוהו לאמור כשהנמול יתום ואח"כ סייתו בפסוקי ואעבור עליך וגו' מה שלא כהגו בסדור העקרי של הגאונים הכזכרים • ומה שכתב האבודרהם וכזה היה כתוב בסדור ר"ע ור"ם כונתו על כוסק העקרי האחרמי לבדו ולא על הוספותא העברית • בתיבת ס' ל"ל יסר בתפלת זו פסוק ואעבור עליך גם זכר לעולם ברחמיו עד ושבועתו ליצחק • ומקר פסוק הודו כתוב שם המבדך אומר פלוני הקטן • והקהל עונין גדול יהיה • המבדך אומר יחי הילד והקהל עונים לחיים ולשמו • המבדך אומר היה חת לשבעה והקהל עונים ואב לשמונה ' וי"א וגם לשמונה ואומר המבדך כשם שנכנס לברית

לשמך הגדול שיהיה לבו פתוח כפתחו של אולם בתורתך הקדושה ללמוד לשמור ולעשות ותן לו אריכות ימים ושנים · חיים של יראה חטא חיים של עושר וכבוד חיים שימלאו משאלות לבו לטובה אמן וכן יהי רצון אמן :

סדר ברכת המזון לברית מילה

נודה לשמך בתוך אמוני · ברוכים אתם ליהוה : ברשות אל איום ונורא · משגב לעתות בצרה · אל נאזר בגבורה · אדיר במרום יהוה : ברשות התורה הקדושה · טהורה היא וגם פרושה · צוה לנו משה מורשה · משה עבד יהוה : ברשות הכהנים והלוים · אקרא לאלהי העבריים · אהודנו בכל איים · אברכה את יהוה : ברשות מרנן מורי ורבתי · אפתח פי בשיר ושפתי . ותאמרנה עצמותי . ברוך הבא בשם ה' : נברך אלהינו שאכלנו משלו :

ועונין ברוך אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו :

ומברך ברכת המזון · וכשמגיע אל נכי אלהים ואדם מתחיל זה ·

הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ אֲבִי הַיֶּלֶד וְאִמּוֹ · וְיִזְכּוּ לְגַדְּלוֹ וּלְחַנְּכוֹ וּלְהַכְּמוֹ · מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה · יִרְצֶה דָּמוֹ · וִיהִי יְיָ אֱלֹהָיו עִמּוֹ :

הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ בַּעַל בְּרִית הַמִּילָה · אֲשֶׁר שָׂשׂ לַעֲשׂוֹת צֶדֶק בְּגִילָה · וִישַׁלֵּם פָּעֳלוֹ וּמַשְׂכֻּרְתּוֹ כְּפוּלָה · וְיִתְּנֵהוּ לְמַעֲלָה לְמָעְלָה :

הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ רַךְ הַנִּמּוֹל לְשִׁמּוֹנָה · וְיִהְיוּ יָדָיו וְלִבּוֹ לָאֵל אֱמוּנָה · וְיִזְכֶּה לִרְאוֹת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה · שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה :

כשהמוהל מברך יתן הכוס של ברכה לאחר לומר זה הרקמן

הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ הַמָּל בְּשַׂר הָעָרְלָה · וּפָרַע וּמָצַץ

דמי

לברית כן יכסה לתורה ולקופה ולמ"ט עכ"ל ושם עוד הגרסא ישמח האיש ותגל האשה וכן הוא באבוהרהם · עוד כתב התכיא בס' ל"ו · אם כפטר אביו לו אמו של תנוק מלבד מן זה הברכה אחה שהוא ואומר קים לכו את הילד הזה לאביו לו לאמו ואומר הודו לה' כי טוב עכ"ל :

על

דְּמֵי הַמִּילָה ׳ אִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב עֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה ׳ וְאִם שְׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ :

הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ מְשִׁיחוֹ הוֹלֵךְ תָּמִים ׳ בִּזְכוּת חָתָן לַמּוּלוֹת דָּמִים ׳ לְבַשֵּׂר בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת וְנִחוּמִים ׳ לְעַם אֶחָד מְפֻזָּר וּמְפוֹרָד בֵּין הָעַמִּים :

הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ כֹּהֵן צֶדֶק אֲשֶׁר לֶקַח לְעֹלוֹם ׳ עַד הוּכַן כִּסְאוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ וְיָרֵחַ לוֹם ׳ וַיַּלְטֵ פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ וַיִּגְלוֹם ׳ בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם : במרום וכו׳

סדר פדיון הבן

במקום שהיין מצוי יפדה אחר ברכת המוציא ובמקום שאין היין מצוי יפדה קודם הסעודה ומביא הילד לפני הכהן ויאמר האב זה .

זֶה בְּנִי בְּכוֹרִי הוּא פֶּטֶר רֶחֶם לְאִמּוֹ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה לִפְדּוֹתוֹ ׳ שֶׁנֶּאֱמַר וּפְדוּיָו מִבֶּן־חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף־חֲמִשֶּׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא

על פדיון חבן שהחינו . אשר קדש עובר . ברכה הראשונה והשניה כבר ברכו בימי ר׳ שמלאי ראה פסחים קכ״ח . וז״ל הרא״ש בפ״ק דקידושין דף ל״ט . ותקון גאוני לסדור . מנהגא דפדיונא וברכתא דיליה הכי . דמייתי ליה לגנוהו קמי דכהנא ומודע ליה לכהנא דבכור פטר רחם הוא . ולשייליה כהנא מאי בעית בעית בדך בוכרך דין או קמח סילעי דמקייבת למפרקיה בהון ולהדרא ליה ברי בוכרא בעינא טפי והילך ה׳ סילעי בפורקניה . ובהדי דיהיב ליה בידיה מברך אשר קדשנו במצות על פדיון הבן בא״י אמ״ה שהחיינו וכו׳ והדר מזגי ליה לכהנא כסא דחמרא ומייתי אסא ומברך כהנא בפ״ה ובורא עני בשמים בא״י אמ״ה אשר קדש עובר ממעי אמו ולאחרעים יום קלא לינרי׳ רמ״ק לינרים שם בו וכפף בו כשמה כדכתיב ויפק באמו כשמת ריש ויהי אדם לנפש חיה עור ובשר הלבשו ובעלמות וגידים סככו כדכתיב עור ובשר תלבשני ובעלמות וגידים תסוכבני ולזה לו למאכל ולמשתה וזימן לו שני מלאכי השרת לשומרו במעי אמו כדכתיב חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי . תניא אומר זה בני בכור ואמו אומרת זה בני בכור שנו פתח הקב״ה דלתי בטני . קמשה סלעים נתחייבנו ליתן לכהן בפדיונו כדכתב ופדיוני מבן חדש תפדה בערכך חמשת שקלים בשקל הקודש עשרים גרה השקל ונאמר אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה כסף שזכה בכור

הוא׳ וְנֶאֱמַר קַדֵּשׁ־לִי כָּל־בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל־רֶחֶם בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְّהֵמָה לִי הוּא׳:

אחר כך הכהן שואל האם הילד שמת הפילה או ילדה כבר ותאמר לו לא׳ אז האב מביא הילד לפני הכהן גם כלים עם כפלים או מעות׳ והכהן שואל׳

מַאי בָּעִית טְפֵי לִיתֵּן לִי בִּנְךָ בְּכוֹרְךָ שֶׁהוּא פֶּטֶר רֶחֶם לְאִמּוֹ אוֹ בָּעִית לְפַדּוֹתוֹ בְּעַד חָמֵשׁ סְלָעִים כִּדְמְחַיַּבְתָּ מִדְּאוֹרַיְתָא׳:

האב משיב לכהן ואומר׳

חָפֵץ אֲנִי לִפְדּוֹת אֶת־בְּנִי וְהִילָּךְ דְּמֵי פִּדְיוֹנוֹ כִּדְמְחַיַּבְתִּי מִדְּאוֹרַיְתָא׳ וכהן מקבל כלי כפליו או מעות ומקזיר הילד לאביו והאב מברך׳

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל פִּדְיוֹן הַבֵּן׳:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה׳:

וכוטל

בכור זה לפדיון כך יזכהו האם לתורה ולחופה ולמעשים טובים בא״י מקדש בכור ישראל לפדיונו׳ ומברך הכהן להבן ומקזירו לאביו ולאמו׳ וכי פריק איהו כפייה מברך׳ וכהגו לברך ברכה זו בתרגום הללו ובלרפת ואשכנז לא נהגו לברכה׳ ולא מליגו שמברכין אום ברכה שלא הוזכרה בשאבה או בתוספתא או בגמרא׳ כי אחרי סדור ר׳ אמי לא מליגו שבתקדשה ברכה׳ וגם רשאית הברכה איכי מבין אשר קדש עובר במצי אמו׳ אי קדושת בכור קאמר בפטר רחם תלה רקמנא ומותר להטיל מום בבכור קודם שילא רובו עכ״ל׳ וכן חזר וכתב הרא״ש דברים אלו בשאלות ותשובות כלל מ״ט ובבכורות הלכת פדיון הבן אלא אם הכוסף וזיקן לו מאכל ומשתה ויקן לו אתי מ״ה וג׳ וכן סיים עוד אם קושיתו זו על הברכה׳ בזה״ל ואף בכור בהמה שהוא קרוב לגבי מזבח אין קדוש עד שילא לאויר העולם׳ ועוד למה יברך הכהן איכו עושה אום מלוה אלא מקבל מתכות כהוגה עכ״ל׳ וע״ע אם בהרא״ש לדף מ״ט׳ ומה שכתבנו למעלה בענין ברכת כר של שנת בשם ספר הישר׳ ובהרא״ש יומא פ״ח ס׳ כ״ד׳ ומלאתי תשובה זו בשו״ת הרשב״א שני פעמים בסימן ר׳ ובסימן תש״כט בשם ה״ר מקבאל ז״ל׳ ושם הלשון אחר קתיקת בא״י מקדש בכורי ישראל לפדיונו׳ כזה׳ וכוטל הכהן הכספים ומעבירם על ראש הבן ויאמר זה תחת זה׳ זה תלוף זה׳ זה מקובל על זה׳ ילא זה לכהן ונכנס הבן לחיים לתורה ולירלאת שמים ונותן הכהן ידו

ונוטל הכהן את הכסף ומוליכו בידו על ראש הבן ואומר

זה תחת זה ' זה חלוף זה ' זה מחול על זה ' ויכנס זה הבן לחיים ' לתורה וליראת שמים ' יהי רצון שכשם שנכנס לפדיון כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים אמן :

נותן הכהן את ידו על ראש הבן ומברכו ·

ישימך אלהים כאפרים וכמנשה : יברכך יי וישמרך : יאר יי פניו אליך ויחנך : ישא יי פניו אליך וישם לך שלום : כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך : יי ישמרך מכל רע ישמור את נפשך :

ואחר כך מברך הכהן על הכוס ואוכלים ושותים ושמחים

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן

סדר תפלת הדרך

אסור ללאת לדרך קודם שיתפלל שנאמר כדק לפניו יהלך ר"ת צלי · כל המתפלל ויולא לדרך הקב"ה עושה לו הפלאות · וטוב ליתן צדקה לפני לאתו שנאמר לדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו · אל"ל תה"ד אלא פעם אחת בכל יום שהולך · ואומר יהי רצון וכו'

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם · וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם · וְתַדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם · וְתַגִּיעֵנוּ לִמְחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם · וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל־אוֹיֵב וְאוֹרֵב בדרך

על ראש הבן ומברכו כגון יברכך ה' וגו' ואורך ימים וגו' וכיולא באלו · זה שמלאתי לר' אבכאל ז"ל בפירוש החומש לסדר שופטים · ויש שמוסיפין במקום שאומר האב אומר · מוסיפין אמו אומרת זה בני בכור שנו פתח הקב"ה לבתי בטני קחשת סלעים כתקייבנו ליתן לכהן לפדותו מאמו שכך היא גזרת מלך שנאמר אך פדה תפדה את בכור האדם וכתיב ופדויו מבן חדש תפדה כסף שהכנסתו לפדיון הבן וגו' וכן כמלת בהלכה רמב"ן ז"ל · ואיכי רואה עבוד בין לשון זה ללשון ראשון כי לא מפיהו לא זה ולא זה בגמרא עד שבלעדיך להכריע ביניהן אים הוסר בעיני' יבאר לעצמו · עכ"ל : ועל ענין הסעודה שנהגו לעשותה בפדיון הבן כתב הרשב"ץ שם בתשובה ר' שכן היו נוהגין בדומות הרחשופים ועכשיו יש ויש מי שעושה ע"כ :

תפלת הדרך · ברכות דף כ"ל ודף ס' כל סדר תפילות כשמבקש ללאת וכשיולא ובקודם שנכנס וכשנכנס לכרך · ופרטי דיניה עיין ב"ע א"ח סי' ק"י ור"ל:

וחוא

בַּדֶּרֶךְ ׳ וּמִכָּל־מִינֵי פּוּרְעָנִיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לְעוֹלָם ׳ וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ ׳ וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָּל־רוֹאֵינוּ וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ ׳ כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְתַחֲנוּן אָתָּה ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

ג״פ וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ ׳ וַיִּפְגְּעוּ־בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים : וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה ׳ וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם :

לומר ג״פ וַיְהִי חִתַּת אֱלֹהִים עַל־הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם ׳ וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב : ולומר ג״פ פסוק המלאך הגואל . ג״פ לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְיָ : ג״פ הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ בַּדֶּרֶךְ ׳ וְלַהֲבִיאֲךָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הֲכִינֹתִי : ולומר ג״פ ברכת כהנים ח״פ ויהי נועם אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי ׳ רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה : בְּטֻחִים בַּיְיָ עֲדֵי עַד ׳ כִּי בְיָהּ יְיָ צוּר עוֹלָמִים : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם : יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגַּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה : יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ : יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ :

קכא שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל־הֶהָרִים מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי : עֶזְרִי מֵעִם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ : אַל־יִתֵּן לַמּוֹט רַגְלֶךָ אַל־יָנוּם שֹׁמְרֶךָ : הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל : יְיָ שֹׁמְרֶךָ יְיָ צִלְּךָ עַל־יַד יְמִינֶךָ : יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא־יַכֶּכָּה וְיָרֵחַ בַּלָּיְלָה : יְיָ יִשְׁמָרְךָ מִכָּל־רָע יִשְׁמֹר אֶת־

נפשך

נַפְשֶׁךָ : יְיָ יִשְׁמָר־צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם :

ואומר מַגְדִּיל עוֹז שֵׁם יְיָ בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב : בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ׳ מִימִינִי מִיכָאֵל ׳ וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל ׳ וּמִלְּפָנַי אוּרִיאֵל ׳ וּמֵאַחֲרַי רְפָאֵל ׳ וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל : וילך לדרכו בשלום

הנכנס לכרך קודם שיכנס יאמר

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּכְנִיסֵנִי לַכְּרָךְ הַזֶּה לְשָׁלוֹם : נכנס בשלום יאמר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁהִכְנַסְתָּנִי לַכְּרָךְ הַזֶּה לְשָׁלוֹם :

בקש לצאת יאמר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתּוֹצִיאֵנִי מִכְּרָךְ זֶה לְשָׁלוֹם :

יצא בשלום יאמר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁהוֹצֵאתָנִי מִכְּרָךְ זֶה לְשָׁלוֹם ׳ וּכְשֵׁם שֶׁהוֹצֵאתָנִי לְשָׁלוֹם כֵּן תּוֹלִיכֵנִי לְשָׁלוֹם וְתִסְמְכֵנִי לְשָׁלוֹם ׳ וְתַצְעִדֵנִי לְשָׁלוֹם וְתַצִּילֵנִי מִכַּף כָּל־אוֹיֵב וְאוֹרֵב בַּדָּרֶךְ :

סדר תפלת מנחה לחול

הש"ץ מתקיל אשרי בקול רם והקהל אומרים עמו ומסיימין ואנחנו נברך וגו' כמו בשחרית . הש"ץ אומר ח"ק (בת"צ מוציאין ס"ת וקורין ג' גברי בפ' ויחל והפלשי הוא המפטיר) ומתפללין ש"ע בלחש ואומרים שלום רב במקום שים שלום . והש"ץ חוזר התפלה ואומר קדושת בקדם כמו בשחרית אלא שא"א אר"ל ברכנו קון מכיוס שקורין בתורה ואחר התפלה אומרים תחנה . והש"ץ אומר קדיש תתקבל ׳ ואומרין עלינו וק"ש :

יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי ׳ כשם שהייתי באפלה והוצאתני לאורה ׳ כך תוציאני מאפלה לאורה : כ"ה בב"ל ר"פ וילא

תפלת ערבית חול

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים

בְּבֵית יְהוָה בַּלֵּילוֹת : שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־יְהוָה : יְבָרֶכְךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ :

יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה : ג"פ

יְהוָה צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ : ג"פ

יְהוָה הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ : ג"פ

ואומר חצי קדיש

וְהוּא רַחוּם | יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ : יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם־קָרְאֵנוּ :

בשעה שהש"ץ אומר ברכו אומרים הקהל יתברך

חזן

בָּרְכוּ אֶת־יְיָ הַמְבֹרָךְ :

קו"ה

בָּרוּךְ יְיָ הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב עֲרָבִים בְּחָכְמָה פּוֹתֵחַ שְׁעָרִים וּבִתְבוּנָה מְשַׁנֶּה עִתִּים וּמַחֲלִיף אֶת־הַזְּמַנִּים וּמְסַדֵּר אֶת־הַכּוֹכָבִים

קהל

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא רִאשׁוֹן וְהוּא אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדָיו אֵין אֱלֹהִים סְלוֹ לְרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְּזוּ לְפָנָיו : וּשְׁמוֹ מְרוֹמְמַעַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעָלָם וָעֶד : יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם :

במשמרותיהם

והוא רחום • בו פותחת תפלת ערבית והזכירו הרמב"ם פ"ט מתפלה ה"ט • ויש בו שבי טעמים • א' מפני שאמרו במדרש לדק ילין בה • לא לן אדם בירושלים ובילו עון • כילל ? תמיד של שחר היה מכפר על עבירות שבלילה ותמיד של בין הערבים על עבירות שביום וכנגד ב' תמידין אלו נוסדו ב' תפלות שחרית ומנחה • לכן אין אומרים בהם והוא רחום המבקש כפרה • אולם תפלת ערבית לא נוסדה כנגד קרבן • אלא כנגד אברים ופרדים שלא נתאכלו מנעוד יום שיוכלו להתאכל כל הלילה ולכן פותחים בבקשת כפרה בוהוא רחום לערבית • ובשביל טעם זה התכלל הרב מהרן הירקי על מנהג

בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם בָּרָקִיעַ כִּרְצוֹנוֹ׳ בּוֹרֵא יוֹם וָלָיְלָה גּוֹלֵל אוֹר מִפְּנֵי־חֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר: וּמַעֲבִיר יוֹם וּמֵבִיא לָיְלָה׳ וּמַבְדִּיל בֵּין יוֹם וּבֵין לָיְלָה יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ: אֵל חַי וְקַיָּם תָּמִיד יִמְלֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּעֲרִיב עֲרָבִים:

אַהֲבַת עוֹלָם בֵּית יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ אָהַבְתָּ׳ תּוֹרָה וּמִצְוֹת חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָנוּ לִמַּדְתָּ׳ עַל־כֵּן יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּשָׁכְבֵנוּ וּבְקוּמֵנוּ נָשִׂיחַ בְּחֻקֶּיךָ. וְנִשְׂמַח בְּדִבְרֵי תוֹרָתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם וָעֶד׳ כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ וּבָהֶם נֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה׳ וְאַהֲבָתְךָ אַל תָּסִיר מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אוֹהֵב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

שמע

מנהג ספרד שפתקו גם בשבת וי"ט נוהגין רקוס (וכן הוא בפאר הדור ס' קס"ט) וסרו מזה ממנהג לרפת ופרופענליא שלא אמרוהו: והטעם הנ' לפי שנהגו מקדם לקרות ל"ע מלקות קודם ערבית וכנגד מספר הפעמים האלה נהגו לאמור ג' פעמים והוא רקוס הכולל י"ג תיבות. ולפי זה בשבת וי"ט שאין מלקין עוד מפני שכבר קדם היום אין לאומרו. ראה אבודרהם ולילה לדרך דף ק"ן:

אשר בדברו מעריב ערבים׳ בברכות דף י"ח במשנה אמרו בערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה׳ ומן ברכה הראשונה נזכר שם ע"ב מרבא כוסקת גולל אור מפני חשך וחשך מפני אור׳ גם הלשון מעריב ערבים שם דף י"ב. אמן י"ח תיבות מן ה' לבלות עד לעולם ועד הוספה אשכנזית היא והטור מ"ח ס' רל"ו והאבודרהם מקומו לאומרן מפני שמפסיקות בעניין התפילה ומנהגו מנהג ספרד שאין אומרים אותן:

אהבת עולם בעניינה אחת היא עם ברכת אהבה רבה לפני ק"ש דשחרית והיא הולכה לתקוע על בחירת ישראל לעם סגולה ולהתיכת התורה להם גם מבוא לפרשיות של ק"ש הנלמדות לה. וברכה שנייה זו איננה פותחת בברוך ומפני זה נקראת לדעת הרמב"ם בפאר הדור סימן ק' ברכה קטנה (וכן הוא דעת הרשב"א בתשובה שם:

דבריס ו׳ ד׳ יחיד אומר אל מלך נאמן

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדֶךָ : וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל־לְבָבֶךָ : וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ : וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ :

וכתבתם

ק״ש במשכה ברכות ב׳ ולף יו״ד כחלקו התחלים בזמן ובדרך ק״ש של ערבית אבל הקריאה בעלמה הוברר בעיניהם לקובה • אולם על קריאת פרשת ויאמר שים בה שני עניניים מלות לילית ויליחת מלרים עליה אמר ר״י ב״ק במשכה ברכות י״ג שהיה אם שמוע כוהגת בין ביום ביום בלילה • כי עניינה תלמוד תורה • אבל ויאמר איכה כוהגת ורליתם אותו פרט לכסות לילה (שבת כ״ז) ולכן מאוחרת היא מוהיה אם שמוע • ובשביל זה לא היה לנו לקרותה בערב לולא שים בה גם ג״כ הזכרת יליאת מלרים : ואמר במשכה שם י״ב מזכירין יליאת מלרים (הייבו פרשת ליבית) בלילות • אמר ר׳ אב״ע הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יליאת מלרים בלילות עד שדרשה בן זומא • ימי חייך הימים כל ימי חייך הלילות וחכמים אומרים ימי חייך העולם הזה כל ימי חייך להביא לימות המשיח • ויש בלשון ולא זכיתי ב׳ פירושים • הברטנורה ועוד מחברים פירשו מלשון לא בלבתי כי רבנן חלקו עליו בעיקר הדין אם מחוייב אדם להזכיר יליאת מלרים ולא בלבד מימי עד שאמלא דרשת בן זומא ומאז והלאה היתה לחוק מה שלא היה מקדם וע׳ ברשב״א • ולדעת אחרת מוקים חכמים לרא״ב בקריאת ויאמר בלילה • וכבר היתה בקראת בימיהם • אלא שאמרו שקבלתם זו תקבת חכמים היא ולא כוסדה על מאמר בתורה ועל זה אמר רא״בע שעל ידי דרשת בן זומא זכה לאלות רמז גם בתורה על קריאת זאת הפרשה גם בלילות מה שבעלמה לו ולאחרים עד היום ההוא • כן פירש הרמב״ם בפירש המשנה וז״ל • יליאת מלרים • • • הסברא כותבת שלא יקרא פרשה זאת בלילה כי הכתוב אומר ורליתם אותו בשעת הרמיה כאשר בא בקבלה • לולא יליאת מלרים שנזכר שם ויש לנו לקרותה מפני העניין ההוא • • • ואמר בעניין תמיה הרי אני אעפ״י שהשתדלתי והתקברתי עם חכמי הקבלה לא זכיתי לדעת הרמז שברמז בכתוב בחיוב קריאת פרשת ליבית בלילה עד שדרשה בן זומא עב״ל וכן כתב הראב״ד (הובא שם בבאור המכסה פ׳) וכראה לי

וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ׃
וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתַי (נדרים ט"ז ע"ב)
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־
נַפְשְׁכֶם׃ וְנָתַתִּי מְטַר־אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה
וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ׃
וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ
וְשָׂבָעְתָּ׃ הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־יִפְתֶּה לְבַבְכֶם
וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם׃ וְחָרָה אַף־יְהוָה בָּכֶם
וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה
לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל
הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נֹתֵן לָכֶם׃ וְשַׂמְתֶּם
אֶת־דְּבָרַי אֵלֶּה עַל־לְבַבְכֶם וְעַל־נַפְשְׁכֶם
וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל־יֶדְכֶם וְהָיוּ
לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם׃ וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת־
בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ
בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ׃ וּכְתַבְתָּם עַל־
מזוזות

מ"ש ולא זכיתי מן התורה קאמר ולעולם היו קורין פרשת לילית מדברי קבלה. והרב הק' שמואל דוד לוגאטו הוכיח פירוש זה מדברי הלשון בנה"ע משכת תקפ"ט לד קכ"ו ושם בגמרא דף י"ד העיד ר' שמואל בר יהודה שבקערבא אין אומרים פרשת לילית בלילה. אבל מתקילין דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם. ומדלגין ואומרין: אני ה' אלהיכם אמת. גם רב היודע בטוב התפלות. כמו שזכרנו וזכיר כמה פעמים. אמר שם אלא קייב לאמור פרשה זו. אולם עלתו לאומרו כלה מתחילה בה וילגה כמעשיהם במערבא. גם אביי הנהיג כותיה ואמר הלכך אכן אתקולי מתקילין דקא מתקילין במערבא ואין דאתקילין מגמר כמי גמרין דהא אמר ר' כהנא אמר רב לא יתקיל ואם התקיל גומר (שם י"ד ב'):

אמת

מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם
וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־
הָאָרֶץ:

בחדבל ט"ו ט"ו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם
צִיצִת עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ
עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם
לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־
מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ
אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם
זֹנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם
אֶת־כָּל־מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם:
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: יש לברך אלהיכם לאמת.

אֱמֶת וֶאֱמוּנָה כָּל־זֹאת וְקַיָּם עָלֵינוּ כִּי הוּא
יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֵין זוּלָתוֹ וַאֲנַחְנוּ יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ
הַפּוֹדֵנוּ מִיַּד־מְלָכִים מַלְכֵּנוּ הַגּוֹאֲלֵנוּ מִכַּף
כָּל־הָעֲרִיצִים הָאֵל הַנִּפְרָע לָנוּ מִצָּרֵינוּ
והמשלם

אמת ואמונה היא ברכה הראשונה מב' ברכות שלאחר ק"ש הנזכרת בעשרה ברכות י"ב. ומשמיה דרב נאמר מר' תיכנא כל שלא אמר אמת ויציב בשחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא י"א (שם דף י"ב) שנאמר להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות ופרש"י ברכת אמת ויציב כולה על חסד שעשה עם אבותינו היא. שהוציאם ממצרים ונקע להם היס והעבירם. וברכת אמת ואמונה מדבר בה אף על העתידות שאנו מצפים שיקיים לנו הבטחתו ואמונתו לגאלינו מיד ערילים ולשוס כשאנו נחיים להדריכנ

וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּל לְכָל־אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ הָעֹשֶׂה גְדֹלוֹת עַד־אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת עַד־אֵין מִסְפָּר: הַשָּׂם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא־נָתַן לַמּוֹט רַגְלֵנוּ הַמַּדְרִיכֵנוּ עַל־בָּמוֹת אוֹיְבֵינוּ וַיָּרֶם קַרְנֵנוּ עַל־כָּל־שֹׂנְאֵינוּ: הָעֹשֶׂה־לָּנוּ נִסִּים וּנְקָמָה בְּפַרְעֹה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּאַדְמַת בְּנֵי־חָם: הַמַּכֶּה בְּעֶבְרָתוֹ כָּל־בְּכוֹרֵי מִצְרָיִם וַיּוֹצֵא אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם לְחֵרוּת עוֹלָם הַמַּעֲבִיר בָּנָיו בֵּין גִּזְרֵי יַם־סוּף אֶת־רוֹדְפֵיהֶם וְאֶת־שׂוֹנְאֵיהֶם בְּתַהֹמוֹת טִבָּע: וְרָאוּ בָנָיו גְּבוּרָתוֹ שִׁבְּחוּ וְהוֹדוּ לְשִׁמוֹ וּמַלְכוּתוֹ בְּרָצוֹן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כֻלָּם:

מִי־כָמֹכָה בָּאֵלִים יְיָ מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא: מַלְכוּתְךָ רָאוּ בָנֶיךָ בּוֹקֵעַ יָם לִפְנֵי

משה

ולהדריכנו על במות אויבנו כל אלה הנסים המדירים תקיד עכ"ל וכן פירשו התוספות להגיד בבקר וחסדך • אסל שהקב"ה עשה לנו במצרים • ואמונתך פירש קדבר על העתיד • שאנו מקפיס שישמור הבטחתו ואמונתו ויגאלנו מיד מצייריס • ונסוף ברכה חוזר לגאולה דפרעה כדי לסמוך גאולה לתפלה • עכ"ל וכראה שזה העכין • אשר מבדלת גאולה דערבית מגאולה דשחרית • הוספה מאוקרת היא • ואולי מרב עצמו ואסמכוה על פסוק להגיד בבקר • ולפ"ז הוספה על עיקר הברכה מן האל הכפרע עד כל שונאנו (וכן כראה שהיא דעת לוכז שם בספרו לד 370) • וכקבירתה גאולה דשחרית • קותמת בגאל ישראל • ושם בדף י"ד אמר ר' חייא בר רב שאותן שאמרו פרשת פילת בתקיינו גם כן לאמור אמת ואמונה • אולם מי שאינו כוהג לומר אותה אין צריך לומר אמת ואמונה אבל צריך להזכיר יציאת מצרים בתפלה קצרה מודים אנחנו לך וגו' וברכו לך ועיי' שם רש"י ותוספות דף י"ב ד"ה אמת ארוכה • וכראה מאנה שאין בה אף זכרון מלה אחת מן ההוספה ההיא שנוספה מאחי' רב • אלא קצור נוסח העיקרי • והוא ההודאה על הגאולה שעברה:

השכיבנו

משה וה אלי ענו ואמרו ׳ יי] ימלך לעולם ועד :
ונאמר כי פדה יי את יעקב וגאלו מיד חזק ממנו ׳
ברוך אתה יי גאל ישראל :

השכיבנו יי אלהינו לשלום והעמידנו מלכנו לחיים ופרוש עלינו סכת שלומך ותקננו בעצה טובה מלפניך והושיענו למען שמך והגן בעדנו והסר מעלינו אויב דבר וחרב ורעב ויגון והסר שטן מלפנינו ומאחרינו ובצל כנפיך תסתירנו כי אל שומרנו ומצילנו אתה כי אל מלך חנון ורחום אתה ושמור צאתנו ובואנו לחיים

ולשלום

השכיבנו ברכה ב׳ של שתי ברכות לחדרי ק״ש דערבית ׳ מזכרת במשכה ברכות י״ח בסתם ׳ ובגמרא דף ל׳ ודף ט׳ בפירוש שהיא השכיבנו ׳ וקותמת בשומר ישראל לעד ׳ ובשבת וי״ט כוהגין לומר ופרוס עליכו סכת שלומיך על פי הירושלמי (הובא ברוקח סימן מ״ט) וז״ל בפ״ג דברכות מפני שאין מלות לילית בלילה לכן מוסיפין שומר עמו ישראל לעד ׳ אמר ר׳ לוי הלא דתימר בקול אבל בשבת וי״ט פורס סכת שלום ׳ ומקדרי השוקר טוב פ״ו ברלה שגם בקול קתמו בפורס וז״ל ׳ שבע ביום הללתיך אריב״ל אלו שבע מלות שבק״ש יוצר אור ׳ ואהבה רבה ׳ שמע ׳ והיה אם שמע ׳ ויאמר ׳ אמת ויציב ׳ וגאל ישראל ׳ ולפי שאין מלות לילית בלילה מוסיף פורס סוכת שלום עכ״ל ׳ וכן איתא בתכקומא פכקס אם אדם בא מן הדרך בעדב שואלין לו שלום וקורין ק״ש וקותמין בשלום הפורס סכת שלום ובתפלה קותמין המברך את עמו ישראל בשלום עכ״ל ׳ ובברכות ירושלמי פ״ד אמרו על ירושלים שבקראת תלכיות על שם תל שכל ביות מתפללין עלי׳ בברכה ׳ בק״ש בתפלה ׳ בברכה בונה ירושלים ׳ בתפלה שלהי דוד ובונה ירושלים ׳ בק״ש פורס סכת שלום עליכו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים ובטוליטולא כהגו מקדם לקתום בשבת כמו בקול שומר עמו ישראל לעד כמו שכהגו ג״כ שם להתקיל מעריב דשבת בוהוא רקום כעדות הטור א״ח ס׳ רס״ז ׳ וז״ל שם בסוף הסימן וכתב בעל המנהיג ולמנהג לרפת שכהגו לומר ופרוס עליכו רחוי לומר ובכל כנסיך תסתירכו ופרוס עליכו וכו׳ ואין לומר ושמור לאתכו ובואכו כי הוא להסמיך מצין הקתימה לקתימת הקול שקותמין שומר עמו ישראל לעד עכ״ל וכתב על זה הב״ח ואין לומר כי שומרכו וכו׳ ושמור לאתכו ובואיכו כל״ל וכ״כ במנהגים וכך נהגו קדמוכיכו מעולם כפי שמעכו וקבלכו מרבותכו : אבל בדורות האלו נוהגים לאמרו ולא ידעכו מאין הגיע לנהוג

הפך

וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ׃
שׁוֹמֵר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לָעַד׃

בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן׃ בָּרוּךְ יְיָ׃
מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ׃ בָּרוּךְ יְיָ׃
אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ׃
וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת־
כָּל־הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן׃ יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם
יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו׃ יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה
וְעַד־עוֹלָם׃ כִּי לֹא־יִטֹּשׁ יְיָ אֶת־עַמּוֹ בַּעֲבוּר
שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְיָ לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם
לוֹ

הפך דברי רבינו והמקהגים • ולבי אומר לי כי כל דבר זה וכיולא בו הגיע אליכו מהס"ץ שאינכם מהוגנים שמקבלים בכל קהלות בשביל שהם משוררים להם בקול נעים אעפ"י שאינכם בקיאים ואינכם יודעים הלכות תפלה ויד העשירים תקיפה על חכמי הדור גם בזה • אבל הגון הוא לקזור המנהג על כנו הראשון וכבר נוהגין כן מקצת ס"ץ ההגונים והיודעים והלומדים ומודים על האמת • שוב ראיתי שבעל הלבוש כתב ליישב מנהג טעות זה ואין דעתי נוטה מדברי' עכ"ל הב"ח • ואמירת ושמרו בשבת מזכיר התיאש בשם ר' של שלום גאון • ואמירת ויכלו משה בי"ט הביא האבודרהם בסדר עבודת לשבת בשם אבן הירקי שהוא מנהג לרפת • ואמירת תקעו בר"ה וכן ביום הזה ביו"כ לא הזכיר לא האבודרהם והטור במקומן • כי מה שכתוב בטור ס' תרי"ט ונוהגין שקהל אומר כי ביום הזה יכפר כראה כתוספת וכסגרה שם בשמי קלאי עגולה • אבל הל"מ בס' תקפ"ב הביא בשם המנהגים לאמור בר"ה תקעו :

ברוך ה' לעולם אמן • יראו עינינו • להיות שתפלת ערבית לא כתקנה כנגד קרבן כאשר זכרנו • לכן לא כתקנה עוד אלא בימים מאוחרים לתקנה קטנה • והנה במשנה ברכות כ"ו נאמר שתפלת ערבית אין לה קבע • ושם בגמרא דף כ"ז הלו לפרש שאינה חובה לכל איש כשאר תפלות שקרית ומנחה והביאו שם מלוגתא דר' גמליאל • דאמר תפלת ערבית חובה • עם ר' יהושע • לאמר רשות היא • גם עוד בימי האמוראים נחלקו בזה • אביי אמר חובה היא • ורבא אמר שהיא רשות (שם) וכן פסק הרמב"ם פרק בם"ט מתפלה ה"ק • וכתב התיאש בס' ט' מה שאמרו הז"ל תפלת ערבית רשות היא מלאתי בשם ר' אלמה (הוא רש"י) דוקא בתפלה לבדה קאמר ולא בק"ש • דק"ש בברכותיה חובה היא מדאורייתא כדכתיב בשכבך ובקומך וע"ז

הטעם

לו לְעָם׃ וַיַּרְא כָּל־הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל־
פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים יְיָ הוּא
הָאֱלֹהִים׃ וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ
בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד׃ יְהִי
חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ׃ הוֹשִׁיעֵנוּ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ מִן־הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת
לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ בִּתְהִלָּתֶךָ׃
כָּל גּוֹיִם | אֲשֶׁר עָשִׂיתָ יָבוֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ
אֲדֹנָי וְיְכַבְּדוּ לִשְׁמֶךָ׃ כִּי־גָדוֹל אַתָּה וְעֹשֵׂה
נִפְלָאוֹת אַתָּה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ׃ וַאֲנַחְנוּ עַמְּךָ |
וְצֹאן מַרְעִיתֶךָ נוֹדֶה לְךָ לְעוֹלָם לְדוֹר וָדוֹר
נְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ׃ בָּרוּךְ יְיָ בַּיּוֹם׃ בָּרוּךְ יְיָ
בלילה

הטעם הוסיפו רשבי״ם שבבבל לומר הפסוקין ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן וקותמין בא״י מלך אל חי וקים לבלר׳ להודיע שהיא רשות וא״ל לסמוך גאולה לתפלה וקבעו כנגד התפלה הפסוקים האלו עם הקתיעה שיש בהן י״ק הזכרות כנגד י״ק ברכות ושלקוס לאבשי ככסת הגאולה וקבעוס׳ ולכך אומרים קדיש כלומר זו היא השלמת התפלה והרולה ליפטר כפטר והולך לו׳ והאילכא שויהו כל עלמא לתפלת ערבית קובה וצריך לסמוך גאולה של ערבית לתפלה של ערבית דאמר ר׳ יוחנן איזהו בן עולם הבא זה הסומך גאולה א״ע לתפלה ב״ע. ואע״פ׳ שמפסיקין בהשכיבנו ובפסוקים בגאולה אריכתא דאיא עכ״ל׳ וגם בברכות כ״ז מוזכר עוד פלוגתה דר׳ יהושע בן לוי ור׳ יוחנן׳ ר׳ יהושע בן לוי אומר תפלות י״ק ברכות באמצע תקנום׳ הייכו בין שתי קריאת שמע׳ של שחרית ושל ערבית ולכן יש להתפלל י״ק קודם ק״ש׳ ור׳ יוחנן פליג ואמר שבערבית יש ג״כ להסמוך גאולה לתפלה וכמו שמסמיך בבוקר תפלת ב״ע אל ברכת גאל ישראל כן בערבית יסמיך ב״ע אל אמת ואמונה שתיתתה ג״כ כן׳ והשכיבנו לא הוה הפסקה כי בגאולה אריכתה דאיא (ורלה בתוספות ברכות דף ד׳ ד״ה אמר ר״ל׳ ואחר קתיעת התלמוד עמדו הגאונים ותקנו אמירת ברוך ה׳ לעולם וברכת ידאו עיפו ועשה לזה כבר כתבנו בשם התנא׳ וכמוהו כתב גם כן הגאון ר׳ בעוכלא מבבלי מבמים אין אומרים בערב אלא שתים לפניה ושתים לאחריה׳ וכיון שהלכה כרב דאמר תפלת ערבית רשות׳ תקנו האחרונים שאחר שאמר שומר את עמו ישראל לעד שאומר פסוקים שיש בהם זמירות ושבח ולומר אחריהם ברכה ומפסיק בקדיש׳ כלומר אסתיים תפלה הרולה

לבלת

בַּלַּיְלָה׃ בָּרוּךְ יְיָ בְּשָׁכְבֵנוּ׃ בָּרוּךְ יְיָ בְּקוּמֵנוּ׃
כִּי בְיָדְךָ נַפְשׁוֹת הַחַיִּים וְהַמֵּתִים אֲשֶׁר
בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל־חָי וְרוּחַ כָּל־בְּשַׂר אִישׁ׃
בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי יְיָ אֵל
אֱמֶת׃ אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם יַחֵד שִׁמְךָ וְקַיֵּם
מַלְכוּתְךָ תָּמִיד וּמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד׃

יראו

לגלות יגל (רלה עדותו זחת בטל"ק ס' רל"ו) וזהו מקם דעת התוספות בברכות כ"ז ד"ה והלכתא • ודעת ר' עמרם גאון הובאה בתוספות ברכות דף ד' ד"ה אמר ר' יוחנן • אולם אחרים מאסו בטעם זה והעמידו אחר על מקומו וזה לשון הרא"ש לדף ד' מברכות • ותימה על מהגנו שאנו מפסיקין בערבית בפסוקין ירחו עיננו וקדים ? ואין לומר דסגיאה לן כרב דאמר לקמן דף כ"ז תפלת ערבית רשות • ולהכי אין מוסיפין לסמוך דאם כן ר' יוחנן דאמרינן לסמוך סגיאה ליה להיות קובה ורב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ? ושמא גם ר' יוחנן סובר כמו רב • אפילו הכי מחייב לסמוך • ומנהג זה כהגו אותו ההמון לפי שבימיהם הראשונים היו בתי כנסיות שלהם בשדות והיו יראים להתעכב שם עד אחר תפלת ערבית ותקנו לומר פסוקים אלו שם בהן שמונה עשרה אזכרות כנגד ברכות של ש"ע ותקנו אחרי כן ברכת ירחו עיננו וקדים • והשתא כמי שמתפללין ערבית בבית הכנסת לא נתבטל המנהג הראשון עכ"ל : ומטעם הפסקה מנע הרי"ץ גיאת (רלה באחדורהם) גם הרמב"ן לאמור הפסוקים גם ירחו עיננו • אולם ר' יוחנן אמר סגיב לרי"ף ברכות המליץ בעד מנהגינו • וכתב שמתפלה היתה תפלת ערבית רשות היו אומרים אלו הפסוקים שם בהן י"ח אזכרות כנגד י"ח ברכות ומותמין עליהן ואומרין קדיש ויולאין • ואח"כ אע"פ שקבועה מובה בשאר הדבר כמו המנהג הראשון ולא הוה הפסקה בין גאולה לתפלה • דכיון דמתפלה אדעתא דהכי קבעוה אינה לא מיקרי הפסקה עכ"ל וזה קלת כדעת ר"ב גאון וכדברי הרא"ש משמע ג"כ דעת המרדכי בפ"ח דברכות : ויש עוד טעם אחרים מבעל המנהגים הביאו האחדורהם וז"ל : כהגו לומר ברוך ה' לעולם שם בו י"ח אזכרות • משום שגזרו שמד על ישראל שלא יתפללו תפלת ערבית • ועל כן תקנו לומר י"ח אזכרות כנגד י"ח ברכות • ואע"פ שבטל השמד לא בטל התקנה • תדע כי בליל שבת אין אומרין אותן מפני שאין מתפללין שמונה עשרה ועוד הקדים שלפני הש"ע יוכיח כי לסיום תפלה דמי עכ"ל וכן כתב הרשב"א בתשובה י"ד • • • ומן הטעמים האלו ומן הלשון אשר נאמרו בו כראה שלא הובדר בעיני המקבדים טעם תקנת הפסוקים וירחו • אך מלאו מנהג זה המבטל הלכה שסומכין גאולה לתפלה בערבית ותמהו עליו ואמרו טעם זה בכה וזה בכה • אולם העולה מדבריהם שנוסח זה נוסד בימי הגאונים • ובמקומות בספרד נהגו שלא לאמור הפסוקים וירחו בימים טובים אבל בשבתות אמרום רק שפתחו במקום ירחו עיננו ישמקו השמים ותגל הארץ • והאחדורהם מקה בזה והביא ג"כ לשון ר'

כטורכאי

יִרְאוּ עֵינֵינוּ וְיִשְׂמַח לִבֵּנוּ וְתָגֵל נַפְשֵׁנוּ
בִּישׁוּעָתְךָ בֶּאֱמֶת בְּאָמוֹר לְצִיּוֹן מָלַךְ אֱלֹהָיִךְ:
יְיָ מָלָךְ יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד׃ כִּי
הַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ הִיא וּלְעוֹלְמֵי עַד תִּמְלֹךְ
בְּכָבוֹד כִּי אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אָתָּה׃ בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ הַמֶּלֶךְ בְּכְבוֹדוֹ תָּמִיד יִמְלֹךְ עָלֵינוּ
לְעוֹלָם וָעֶד וְעַל כָּל־מַעֲשָׂיו׃

הב"ץ אומר חלי קדיש ולק"כ מתפללין תפלה בלחש • והש"ץ אינו חוזר •

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ*)

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא
אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי
אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה׃

בעשרת ימי תשובה מוסיפין זכרנו וחס שכח וכתב הברכה אינו חוזר

זָכְרֵנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים׃ וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ
אֱלֹהִים חַיִּים׃

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם׃

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ׃

ומה"צל חוסף עד יום א' חוכף דפכח לחודיס וה מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָّשֶׁם׃

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים
אתה

כטורכאי גאון ז"ל אתו רבנן בתראי ותקינו בתר שומע עמו ישראל לעד למימר פסוקי דלית נהן שבקות ומיתות • וכיון דאמרינן פסוקי תקינו בתרייהו ברכה • ודבר זה נקול • אבל בשבת כיון דשביקי מזיקין ולריכי ישראל למיעל לבתיהון מקמי דליכבה • אי נמי מקמי מעקורי ערגא • סלקוה לתוספת שהוסיפו ואוקמוה אדתנן ובערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה וכן המנהג בישיבה ובבית רבינו שבבבל • אאין לומר שומע אתר עמו ישראל לעד ואותם במקומו הפורס סכת שלום וקדיש לאלתר עכ"ל :

סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר׳ מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה׳

בעשרת ימי תשובה מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים:

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ: בעשי"ת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ

אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת וּמְלַמֵּד לֶאֱנוֹשׁ בִּינָה

במוצאי שבת אומרים זה

אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ לְמַדֵּעַ תּוֹרָתֶךָ׳ וַתְּלַמְּדֵנוּ לַעֲשׂוֹת חֻקֵּי רְצוֹנֶךָ וַתַּבְדֵּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל בֵּין אוֹר לַחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים*בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָחֵל עָלֵינוּ הַיָּמִים הַבָּאִים לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם חֲשׂוּכִים מִכָּל־חֵטְא וּמְנֻקִּים מִכָּל־עָוֹן וּמְדֻבָּקִים בְּיִרְאָתֶךָ:

וְחָנֵּנוּ מֵאִתְּךָ דֵּעָה בִּינָה וְהַשְׂכֵּל׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ חוֹנֵן הַדָּעַת:

הַשִּׁיבֵנוּ אָבִינוּ לְתוֹרָתֶךָ וְקָרְבֵנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ

למען

אתה חוננתנו, ברכות דף ל"ג סס ואומר הבדלה בחונן הדעת וכוסק בין קודש לחול בין אור לחושך - סס - בין כו' בין יום השביעי לששת ימי המעשה הוא מוזכר בפסחים דף ק"ד מרבא, וכוסק אביו מלכנו הקל עליכו כו' עד לשלום הוא מירושלמי ברכות פ' אין עומדין, ואמכם בסדר ר"ע גאון והרמב"ם הכוסקא הוא אתה חונן עד ביכה ואח"ז אתה הבדלת בין קודש לחול כו' ואח"ז וקבלנו מאתך כו':

*) פי' הגמיים הקדמונים

וְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָה :

סְלַח־לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטָאנוּ מְחַל־לָנוּ מַלְכֵּנוּ כִּי פָשָׁעְנוּ כִּי מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ אָתָּה ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלוֹחַ :

רְאֵה בְעָנְיֵנוּ*) וְרִיבָה רִיבֵנוּ וּגְאָלֵנוּ מְהֵרָה לְמַעַן שְׁמֶךָ כִּי גּוֹאֵל חָזָק אָתָּה ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל :

רְפָאֵנוּ יְיָ וְנֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנוּ וְנִוָּשֵׁעָה כִּי תְהִלָּתֵנוּ אָתָּה ׳ וְהַעֲלֵה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל־מַכּוֹתֵינוּ

מי שרולה להתפלל על הקולה יאמר זה .

יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי שתשלח מהרה רפואה שלמה מן השמים רפואת הנפש ורפואת הגוף לחולי כ״ב״פ בתוך שאר חולי ישראל .

כִּי אֵל מֶלֶךְ רוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל :

בָּרֵךְ עָלֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְאֶת־כָּל־מִינֵי תְבוּאָתָהּ לְטוֹבָה וְתֵן טַל וּמָטָר לִ בְּרָכָה עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וְשַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וּבָרֵךְ שְׁנָתֵנוּ כַּשָּׁנִים הַטּוֹבוֹת ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים :

תְּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ וְשָׂא נֵס לְקַבֵּץ גָּלֻיּוֹתֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַבֵּץ נִדְחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל :

הָשִׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבָרִאשֹׁנָה*) וְיוֹעֲצֵינוּ כְּבַתְּחִלָּה וְהָסֵר מִמֶּנּוּ

---

*) פי׳ רלה בעיכוי כפעיכו הטופלת לעצות ועצ״ע ולין בכו כח להתגבר על הילה״ר ויכה לתה ויכבו עמו וגאלנו מידו לתעצן מוכל לעבדך בלבב שלם .

*) עצה״כ ולשיבה שופטין כבראשונה וגו׳ ולמו״ל לין פורעכיות בלה לעולם אלא בשביל סדייכין שכתקלקלו,ולפי חוקי הקיל״ה מוחר ליקח שופטים לתוך כין הסדדים הכקדל(קאמפלאוים) וזהו הטיבה שופטכו כו׳ שתמין בלב הדייכים שיפטו בלמת כבראשונה והסר מוחכו יגון ולכתה שכשיפטו בדק לו תוסר מעליכו הפורעכיות .

וּבְרַחֲמִים וְצִדְקָנוּ בַּמִּשְׁפָּט׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט:

(בעמי"ת הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט וחס לח אמרו דעת רוב הפסוקים שאין לריך לחזור)

וְלַמַּלְשִׁינִים* אַל־תְּהִי תִקְוָה וְכָל־עוֹשֵׁי רִשְׁעָה כְּרֶגַע יֹאבֵדוּ וְכֻלָּם מְהֵרָה יִכָּרֵתוּ וְהַזֵדִים מְהֵרָה תְעַקֵּר מִמֶּנּוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה וּמְלוֹךְ עָלֵינוּ אַתָּה יְיָ לְבַדְּךָ בְּחֶסֶד וּתְשַׁבֵּר וּתְמַגֵּר וְתַכְנִיעַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שֹׁבֵר אֹיְבִים וּמַכְנִיעַ זֵדִים׳

עַל־הַצַּדִּיקִים וְעַל־הַחֲסִידִים וְעַל־זִקְנֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעַל פְּלֵיטַת סוֹפְרֵיהֶם וְעַל גֵּרֵי** הַצֶּדֶק וְעָלֵינוּ יֶהֱמוּ רַחֲמֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְתֵן שָׂכָר טוֹב לְכָל הַבּוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ בֶּאֱמֶת וְשִׂים חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם לְעוֹלָם וְלֹא נֵבוֹשׁ כִּי־בְךָ בָטָחְנוּ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מִשְׁעָן וּמִבְטָח לַצַּדִּיקִים:

וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים תָּשׁוּב וְתִשְׁכּוֹן בְּתוֹכָהּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וּבְנֵה אוֹתָהּ בְּקָרוֹב בְּיָמֵינוּ בִּנְיַן עוֹלָם וְכִסֵּא דָוִד מְהֵרָה לְתוֹכָהּ תָּכִין׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה בּוֹנֵה יְרוּשָׁלָיִם:

אֶת־צֶמַח דָּוִד עַבְדְּךָ מְהֵרָה תַצְמִיחַ וְקַרְנוֹ תָּרוּם בִּישׁוּעָתֶךָ כִּי לִישׁוּעָתְךָ קִוִּינוּ כָּל הַיּוֹם׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מַצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה:

שְׁמַע קוֹלֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה׳ וּמִלְּפָנֶיךָ מַלְכֵּנוּ רֵיקָם אַל תְּשִׁיבֵנוּ׳

אנא

**) פי' מלשין שקר עשה"כ מלשני נסתר רעתו (תהלים ק"ל)
*) פי' לומדים כמ"ש כגר כלומרת.

יש מתודים ווידוי זו קודם כי לקה שומע

אנא יי חטאתי עויתי פשעתי לפניך מיום היותי על האדמה עד היום הזה (ובפרט בחטא ' ') אנא יי עשה למען שמך הגדול ותכפר לי עוני וחטאתי ופשעי שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך מנעורי עד היום הזה ותמלא כל השמות שפגמתי בשמך הגדול : כי אתה שומע

ויש מתפללים תפלה זו על הפרנסה

אתה הוא יי האלהים הזן ומפרנס ומכלכל מקרני ראמים עד ביצי כנים תטריפני לחם חוקי והמציא לי ולכל בני ביתי מזונותי קודם שאצטרך לחם בנחת ולא בצער בחתר ולא באיסור לחיים ולשלום משפע ברכה עליונה כדי שאוכל לעשות רצונך ולעסוק בתורתך ולקיים מצותיך ואל תצריכני לידי מתנת בשר ודם ויקיים בי מקרא שכתוב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון : כי אתה

כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ '

בר"ח ובס"מ מוסיפין יעלה ויבוא

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ ' יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדּוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ ' וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ ' וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ ' וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ ' לִפְלֵטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם לר"ח ראש הַחֹדֶשׁ ו לפסח חַג הַמַּצּוֹת ו לסוכות חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בּוֹ לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים ' וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים ' חוּס וְחָנֵּנוּ ' וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ ' כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ ' כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים ' בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן :

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ ' אַתָּה הוּא

לדור

לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ:

כל יום חנוכה, גם בפורים בתפלת ערבית קודם קדיש המוגילה וביום י"ד בשחרית ומנחה לומרין על הנסים, ואם שכח ונזכר אחר שסיים ברכת הודאה אינו חוזר.

עַל הַנִּסִּים וְעַל הַפֻּרְקָן וְעַל הַגְּבוּרוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה:

לחנוכה בִּימֵי מַתִּתְיָהוּ בֶן־יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל חַשְׁמוֹנַאי וּבָנָיו כְּשֶׁעָמְדָה מַלְכוּת יָוָן הָרְשָׁעָה עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁכִּיחָם תּוֹרָתֶךָ וּלְהַעֲבִירָם מֵחֻקֵּי רְצוֹנֶךָ וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עָמַדְתָּ לָהֶם בְּעֵת צָרָתָם רַבְתָּ אֶת־רִיבָם דַּנְתָּ אֶת־דִּינָם נָקַמְתָּ אֶת נִקְמָתָם מָסַרְתָּ גִבּוֹרִים בְּיַד חַלָּשִׁים וְרַבִּים בְּיַד מְעַטִּים וּטְמֵאִים בְּיַד טְהוֹרִים וּרְשָׁעִים בְּיַד צַדִּיקִים וְזֵדִים בְּיַד עוֹסְקֵי תּוֹרָתֶךָ וּלְךָ עָשִׂיתָ שֵׁם גָּדוֹל וָקָדוֹשׁ בְּעוֹלָמֶךָ וּלְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל עָשִׂיתָ תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה וּפֻרְקָן כְּהַיּוֹם הַזֶּה וְאַחַר כֵּן בָּאוּ בָנֶיךָ לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וּפִנּוּ אֶת־הֵיכָלֶךָ וְטִהֲרוּ אֶת־מִקְדָּשֶׁךָ וְהִדְלִיקוּ נֵרוֹת בְּחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ וְקָבְעוּ שְׁמֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה אֵלּוּ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל:

לפורים בִּימֵי מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה כְּשֶׁעָמַד עֲלֵיהֶם הָמָן הָרָשָׁע בִּקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד לַהֲרוֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים מִנַּעַר וְעַד־זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם לָבוֹז: וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים הֵפַרְתָּ אֶת עֲצָתוֹ וְקִלְקַלְתָּ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וְהֵשֵׁבוֹתָ גְּמוּלוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו עַל הָעֵץ:

וְעַל־כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

נוסח"ת וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל־בְּנֵי בְרִיתֶךָ:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

שָׁלוֹם רָב עַל־יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ תָּשִׂים לְעוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ אָדוֹן לְכָל הַשָּׁלוֹם׳ וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ:

נוסח"ת בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם: (בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם):

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְּבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

אֱלֹהַי נְצֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה: פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדֹּף נַפְשִׁי וְכֹל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם׳ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ׳ עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ׳ עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ׳ לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת: וְעָרְבָה לַיְיָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

הס"ץ אומר קדיש שלם • עליכו • קדיש יתום

בכל לילה קודם שיתחיל הברכה יאמר לפה מלא ככה ·

לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחד שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל · הנני מקים מצות עשה של ספירת העומר כמו שכתוב וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה : עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום · והקרבתם מנחה חדשה ליהוה :

כבר נתפשט בדינים לכוין בכל יום בתינה אחת ממזמור (אלהים יחננו) ° מאומרים אותו כולו בכל הלילות של ספירת העומר . ובאות הפסוק (ישמחו) · כמו שכתוב לפניך ·

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל סְפִירַת הָעֹמֶר :

הַיּוֹם יוֹם אֶחָד בָּעוֹמֶר : י

הָרַחֲמָן יַחֲזִיר עֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לִמְקוֹמָהּ :
יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ :
וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת :

לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר שִׁיר : אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו
אִתָּנוּ סֶלָה : לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ בְּכָל־גּוֹיִם יְשׁוּעָתֶךָ : יוֹדוּךָ עַמִּים
אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם : יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים
מִישֹׁר וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם סֶלָה : יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ
עַמִּים כֻּלָּם : אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ : יְבָרְכֵנוּ
אֱלֹהִים וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כָּל־אַפְסֵי אָרֶץ :

אָנָּא בְּכֹחַ גְּדֻלַּת יְמִינְךָ תַּתִּיר צְרוּרָה · אב"ג ית"ץ
קַבֵּל רִנַּת עַמְּךָ שַׂגְּבֵנוּ טַהֲרֵנוּ נוֹרָא · קר"ע שט"ן
נָא גִּבּוֹר דּוֹרְשֵׁי יִחוּדֶךָ כְּבָבַת שָׁמְרֵם · נג"ד יכ"ש
בָּרְכֵם טַהֲרֵם רַחֲמֵם צִדְקָתְךָ תָּמִיד גְּמֹלֵם . בט"ר צת"ג
חסון

ספירת העומר , מקורה נמס' מכות דף ט"ו ודף ס"ו , ר"ה דף ה' , מגילה כ"ח , קגיגה י"ז ,

חֲסִין קָדוֹשׁ בְּרוֹב טוּבְךָ נַהֵל עֲדָתֶךָ׳ חק״ב טנ״ע
יָחִיד גֵּאֶה לְעַמְּךָ פְּנֵה זוֹכְרֵי קְדֻשָּׁתֶךָ. יג״ל פו״ק
שַׁוְעָתֵנוּ קַבֵּל וּשְׁמַע צַעֲקָתֵנוּ יוֹדֵעַ תַּעֲלֻמוֹת. שק״ו צי״ח
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

בכל הלילה לקח הספירה יאמר תפלה זו.

רבונו של עולם אתה צויתנו על ידי משה עבדך לספור ספירת העומר כדי לטהרנו מטומאותינו׳ כמו שכתוב בתורתך וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה: עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום׳ כדי שיטהרו נפשות עמך ישראל מזוהמתם: ובכן יהי רצון מלפנוך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו שבזכות ספירת העומר שספרתי יתוקן מה שפגמתי בספירה (פלוני המזיין לאותו הלילה) ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה אמן סלה:

היום שני ימים בעומר: י״ר ש
היום שלשה ימים בעומר: י״ר מ
היום ארבעה ימים בעומר: י״ר ח
היום חמשה ימים בעומר: י״ר ו
היום ששה ימים בעומר: י״ר ו
היום שבעה ימים שהם שבוע אחד בעומר: י״ר י
היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום אחד בעומר: י״ר ר
היום תשעה ימים שהם שבוע אחד ושני ימים בעומר: י״ר נ
היום עשרה ימים שהם שבוע אחד ושלשה ימים בעומר: י״ר נ
היום אחד עשר יום שהם שבוע אחד וארבעה ימים בעומר: י״ר ו
היום שנים עשר יום שהם שבוע אחד וחמשה ימים בעומר: י״ר ל
היום שלשה עשר יום שהם שבוע א׳ וששה ימים בעומר: י״ר א
היום ארבעה עשר יום שהם שני שבועות בעומר: י״ר מ
היום חמשה עשר יום שהם שני שבועות ויום אחד בעומר: י״ר י
היום ששה עשר יום שהם שני שבועות ושני ימים בעומר: י״ר ם
היום שבעה עשר יום שהם שני שבועות ושלשה ימים בעומר: י״ר כ
היום שמונה עשר יום שהם שני שבועות ושלשה ימים בעומר: י״ר י
היום תשעה עשר יום שהם שני שבועות וחמשה ימים בעומר: י״ר ת

היום עשרים יום שהם שני שבועות
וששה ימים בעומר: י"ר ש
היום אחד ועשרי' יום שהם שלשה
שבועות בעומר: י"ר פ
היום שנים ועשרי' יום שהם שלשה
שבועות ויום אחד בעומר: י"ר ו
היום שלשה ועשרים יום שהם
שלשה שבועות ושני ימים בעומר:
י"ר ט
היום ארבעה ועשרים יום שהם
שלשה שבועות ושלשה ימים
בעומר: י"ר ע
היום חמשה ועשרים יום שהם
שלשה שבועות וארבעה ימים
בעומר: י"ר מ
היום ששה ועשרים יום שהם
שלשה שבועות וחמשה ימים
בעומר: י"ר י
היום שבעה ועשרים יום שהם
שלשה שבועות וששה ימים
בעומר: י"ר ט
היום שמונה ועשרים יום שהם
ארבעה שבועות בעומר: י"ר מ
היום תשעה ועשרים יום שהם
ארבעה שבועות ויום אחד
בעומר: י"ר י
היום שלשים יום שהם ארבעה
שבועות ושני ימים בעומר: י"ר ש
היום אחד ושלשים יום שהם
ארבעה שבועות ושלשה ימים
בעומר: י"ר ו
היום שנים ושלשים יום שהם
ארבעה שבועות וארבעה ימים
בעומר: י"ר ר

ל"ג בעומר

היום שלשה ושלשים יום שהם
ארבעה שבועות וחמשה ימים
בעומר: י"ר ו
היום ארבעה ושלשים יום שהם
ארבעה שבועות וששה ימים
בעומר: י"ר ל
היום חמשה ושלשים יום שהם
חמשה שבועות בעומר: י"ר א
היום ששה ושלשים יום שהם
חמשה שבועות ויום אחד בעומר:
י"ר מ
היום שבעה ושלשים יום שהם
חמשה שבועות ושני ימים
בעומר: י"ר י
היום שמונה ושלשים יום שהם
חמשה שבועות ושלשה ימים
בעומר: י"ר ם
היום תשעה ושלשים יום שהם
חמשה שבועות וארבעה ימים
בעומר: י"ר ב
היום ארבעים יום שהם חמשה
שבועות וחמשה ימים בעומר:
י"ר א
היום אחד וארבעים יום שהם
חמשה שבועות וששה ימים
בעומר: י"ר ר

היום שנים וארבעים יום שהם ששה שבועות בעומר: י״ר ין
היום שלשה וארבעים יום שהם ששה שבועות ויום אחד בעומר: י״ר ח
היום ארבעה וארבעים יום שהם ששה שבועות ושני ימים בעומר: י״ר נ
היום חמשה וארבעים יום שהם ששה שבועות ושלשה ימים בעומר: י״ר ח
היום ששה וארבעים יום שהם ששה שבועות וארבעה ימים בעומר: י״ד ס
היום שבעה וארבעים יום שהם ששה שבועות וחמשה ימים בעומר: י״ר ס
היום שמונה וארבעים יום שהם ששה שבועות וששה ימים בעומר: י״ר ל
היום תשעה וארבעים יום שהם שבעה שבועות בעומר: י״ר ה

שיר השירים

א שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה: יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן: לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שִׁמְךָ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ: מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיַּיִן מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ: שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם כְּאָהֳלֵי קֵדָר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה: אַל תִּרְאוּנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת שֶׁשָּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ־בִי שָׂמַנִי נֹטֵרָה אֶת־הַכְּרָמִים כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי: הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִּרְעֶה אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם שַׁלָּמָה אֶהְיֶה כְּעֹטִיָּה עַל עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ: אִם־לֹא תֵדְעִי לָךְ הַיָּפָה

בנשים

בַּנָּשִׁים צְאִי־לָךְ בְּעִקְּבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת־
גְּדִיתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים: לְסֻסָתִי
בְּרִכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי: נָאוּו לְחָיַיִךְ
בַּתּוֹרִים צַוָּארֵךְ בַּחֲרוּזִים: תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה־
לָּךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף: עַד־שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ
נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ: צְרוֹר הַמֹּר | דּוֹדִי לִי בֵּין
שָׁדַי יָלִין: אֶשְׁכֹּל הַכֹּפֶר דּוֹדִי לִי בְּכַרְמֵי
עֵין גֶּדִי: הִנֵּךְ יָפָה רַעְיָתִי הִנֵּךְ יָפָה עֵינַיִךְ
יוֹנִים: הִנֵּךְ יָפֶה דּוֹדִי אַף נָעִים אַף־עַרְשֵׂנוּ
רַעֲנָנָה: קֹרוֹת בָּתֵּינוּ אֲרָזִים רָהִיטֵנוּ
בְּרוֹתִים:

ב אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים:
כְּשוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת:
כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים
בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי:
הֱבִיאַנִי אֶל־בֵּית הַיָּיִן וְדִגְלוֹ עָלַי אַהֲבָה:
סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים כִּי־
חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי: שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי
וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי: הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת
יְרוּשָׁלִַם בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה אִם־
תָּעִירוּ | וְאִם־תְּעוֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה עַד־
שֶׁתֶּחְפָּץ: קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה־זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל־
הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל־הַגְּבָעוֹת: דּוֹמֶה דּוֹדִי
לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה־זֶה עוֹמֵד אַחַר

כְּתֹלֵנוּ מַשְׂגִּיחַ מִן־הַחַלֹּנוֹת מֵצִיץ מִן־־־
הַחֲרַכִּים: עָנָה דוֹדִי וְאָמַר לִי קוּמִי לָךְ
רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי־לָךְ: כִּי־הִנֵּה הַסְּתָו עָבָר
הַגֶּשֶׁם חָלַף הָלַךְ לוֹ: הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ
עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ:
הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַגֶּיהָ וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ
רֵיחַ קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי־לָךְ: יוֹנָתִי
בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת־
מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעִנִי אֶת־קוֹלֵךְ כִּי־קוֹלֵךְ עָרֵב
וּמַרְאַיִךְ נָאוָה: אֶחֱזוּ־לָנוּ שֻׁעָלִים שֻׁעָלִים
קְטַנִּים מְחַבְּלִים כְּרָמִים וּכְרָמֵינוּ סְמָדַר:
דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ הָרוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: עַד
שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים סֹב דְּמֵה־לְךָ
דוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל־הָרֵי בָתֶר:

ג עַל־מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת בִּקַּשְׁתִּי אֵת שֶׁאָהֲבָה
נַפְשִׁי בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו: אָקוּמָה נָּא
וַאֲסוֹבְבָה בָעִיר בַּשְׁוָקִים וּבָרְחֹבוֹת אֲבַקְשָׁה
אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו:
מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר אֵת שֶׁאָהֲבָה
נַפְשִׁי רְאִיתֶם: כִּמְעַט שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם עַד
שֶׁמָּצָאתִי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֲחַזְתִּיו וְלֹא
אַרְפֶּנּוּ עַד־שֶׁהֱבִיאֹתִיו אֶל־בֵּית אִמִּי וְאֶל־
חֶדֶר הוֹרָתִי: הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם
בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה אִם־תָּעִירוּ |

וְאִם־תְּעוֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה עַד־שֶׁתֶּחְפָּץ׃
מִי זֹאת עֹלָה מִן־הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עָשָׁן
מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל׃
הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב
לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל׃ כֻּלָּם אֹחֲזֵי חָרֶב מְלֻמְּדֵי
מִלְחָמָה אִישׁ חַרְבּוֹ עַל־יְרֵכוֹ מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת׃
אַפִּרְיוֹן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן׃
עַמּוּדָיו עָשָׂה כֶסֶף רְפִידָתוֹ זָהָב מֶרְכָּבוֹ
אַרְגָּמָן תּוֹכוֹ רָצוּף אַהֲבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם׃
צְאֵינָה וּרְאֵינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה־לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם
שִׂמְחַת לִבּוֹ׃

ד הִנֵּךְ יָפָה רַעְיָתִי הִנֵּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים
מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ
מֵהַר גִּלְעָד׃ שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הַקְּצוּבוֹת שֶׁעָלוּ
מִן־הָרַחְצָה שֶׁכֻּלָּם מַתְאִימוֹת וְשַׁכְּלָה אֵין
בָּהֶם׃ כְּחוּט הַשָּׁנִי שִׂפְתוֹתַיִךְ וּמִדְבָּרֵךְ נָאוָה
כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ׃ כְּמִגְדַּל
דָּוִיד צַוָּארֵךְ בָּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי
עָלָיו כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבֹּרִים׃ שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי
עֳפָרִים תְּאוֹמֵי צְבִיָּה הָרֹעִים בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃ עַד
שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְّלָלִים אֵלֶךְ לִי אֶל־הַר
הַמּוֹר וְאֶל־גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה׃ כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי
וּמוּם אֵין בָּךְ׃ אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה אִתִּי מִלְّבָנוֹן

תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי | מֵרֹאשׁ אֲמָנָה מֵרֹאשׁ שְׂנִיר
חֶרְמוֹן מִמְּעֹנוֹת אֲרָיוֹת מֵהַרְרֵי נְמֵרִים :
לִבַּבְתִּנִי אֲחֹתִי כַּלָּה לִבַּבְתִּנִי בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ
בְּאַחַד עָנָק מִצַּוְּרֹנַיִךְ : מַה־יָּפוּ דֹדַיִךְ אֲחֹתִי
כַּלָּה מַה־טֹּבוּ דֹדַיִךְ מִיָּיִן וְרֵיחַ שְׁמָנַיִךְ מִכָּל־
בְּשָׂמִים : נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתַיִךְ כַּלָּה דְּבַשׁ
וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ וְרֵיחַ שַׂלְמֹתַיִךְ כְּרֵיחַ
לְבָנוֹן : גַּן | נָעוּל אֲחֹתִי כַּלָּה גַּל | נָעוּל
מַעְיָן חָתוּם : שְׁלָחַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים עִם
פְּרִי מְגָדִים כְּפָרִים עִם־נְרָדִים : נֵרְדְּ
וְכַרְכֹּם קָנֶה וְקִנָּמוֹן עִם כָּל־עֲצֵי לְבוֹנָה
מֹר וַאֲהָלוֹת עִם כָּל־רָאשֵׁי בְשָׂמִים : מַעְיַן
גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנֹזְלִים מִן־לְבָנוֹן : עוּרִי
צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הָפִיחִי גַנִּי יִזְּלוּ בְשָׂמָיו
יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל פְּרִי מִגְדָּנָיו :

ה בָּאתִי לְגַנִּי אֲחֹתִי כַּלָּה אָרִיתִי מוֹרִי
עִם־בָּשְׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי
יֵינִי עִם־חֲלָבִי אֹכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ
דּוֹדִים : אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל | דּוֹדִי
דוֹפֵק פִּתְחִי־לִי אֲחֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי
שֶׁרֹּאשִׁי נִמְלָא־טָל קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לָיְלָה :
פָּשַׁטְתִּי אֶת־כֻּתָּנְתִּי אֵיכָכָה אֶלְבָּשֶׁנָּה רָחַצְתִּי
אֶת־רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם : דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ
מִן־הַחוֹר וּמֵעַי הָמוּ עָלָיו : קַמְתִּי אֲנִי לִפְתֹּחַ

לדודי

לְדוֹדִי וְדוֹדִי נָטַף־מוֹר וְאֶצְבְּעֹתַי מוֹר עֹבֵר
עַל כַּפּוֹת הַמַּנְעוּל: פָּתַחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי
חָמַק עָבָר נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ בִּקַּשְׁתִּיהוּ
וְלֹא מְצָאתִיהוּ קְרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי: מְצָאנִי
הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר הִכּוּנִי פְצָעוּנִי
נָשְׂאוּ אֶת־רְדִידִי מֵעָלַי שֹׁמְרֵי הַחֹמוֹת:
הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם אִם־תִּמְצְאוּ
אֶת־דּוֹדִי מַה־תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁחוֹלַת אַהֲבָה אָנִי:
מַה־דּוֹדֵךְ מִדּוֹד הַיָּפָה בַּנָּשִׁים מַה־דּוֹדֵךְ
מִדּוֹד שֶׁכָּכָה הִשְׁבַּעְתָּנוּ: דּוֹדִי צַח וְאָדוֹם
דָּגוּל מֵרְבָבָה: רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז קְוֻצּוֹתָיו
תַּלְתַּלִּים שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב: עֵינָיו כְּיוֹנִים
עַל־אֲפִיקֵי מָיִם רֹחֲצוֹת בֶּחָלָב יֹשְׁבוֹת עַל־
מִלֵּאת: לְחָיָו כַּעֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם מִגְדְּלוֹת
מְרָקְחִים שִׂפְתוֹתָיו שוֹשַׁנִּים נֹטְפוֹת מוֹר
עֹבֵר: יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ
מֵעָיו עֶשֶׁת שֵׁן מְעֻלָּפֶת סַפִּירִים: שׁוֹקָיו
עַמּוּדֵי שֵׁשׁ מְיֻסָּדִים עַל־אַדְנֵי־פָז מַרְאֵהוּ
כַּלְּבָנוֹן בָּחוּר כָּאֲרָזִים: חִכּוֹ מַמְתַקִּים
וְכֻלּוֹ מַחֲמַדִּים זֶה דוֹדִי וְזֶה רֵעִי בְּנוֹת
יְרוּשָׁלִַם:

אָנָה הָלַךְ דּוֹדֵךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים אָנָה פָּנָה
דּוֹדֵךְ וּנְבַקְשֶׁנּוּ עִמָּךְ: דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ
לַעֲרוּגוֹת הַבֹּשֶׂם לִרְעוֹת בַּגַּנִּים וּלְלַקֵּט

שׁוֹשַׁנִּים׃ אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי הָרוֹעֶה
בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃ יָפָה אַתְּ רַעְיָתִי כְּתִרְצָה נָאוָה
כִּירוּשָׁלִַם אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת׃ הָסֵבִּי עֵינַיִךְ
מִנֶּגְדִּי שֶׁהֵם הִרְהִיבֻנִי שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים
שֶׁגָּלְשׁוּ מִן־הַגִּלְעָד׃ שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הָרְחֵלִים
שֶׁעָלוּ מִן־הָרַחְצָה שֶׁכֻּלָּם מַתְאִימוֹת וְשַׁכְּלָה
אֵין בָּהֶם׃ כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד
לְצַמָּתֵךְ׃ שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמֹנִים
פִּילַגְשִׁים וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר׃ אַחַת הִיא
יוֹנָתִי תַּמָּתִי אַחַת הִיא לְאִמָּהּ בָּרָה הִיא
לִיוֹלַדְתָּהּ רָאוּהָ בָנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ מְלָכוֹת
וּפִילַגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ׃ מִי־זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ־
שָׁחַר יָפָה כַלְّבָנָה בָּרָה כַּחַמָּה אֲיֻמָּה
כַּנִּדְגָּלוֹת׃ אֶל־גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת
בְּאִבֵּי הַנַּחַל לִרְאוֹת הֲפָרְחָה הַגֶּפֶן הֵנֵצוּ
הָרִמֹּנִים׃ לֹא יָדַעְתִּי נַפְשִׁי שָׂמַתְנִי מַרְכְּבוֹת
עַמִּי נָדִיב׃

שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוּלַמִּית שׁוּבִי שׁוּבִי וְנֶחֱזֶה־
בָּךְ מַה־תֶּחֱזוּ בַּשּׁוּלַמִּית כִּמְחוֹלַת הַמַּחֲנָיִם׃
מַה־יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת־נָדִיב חַמּוּקֵי
יְרֵכַיִךְ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָן׃ שָׁרֳרֵךְ
אַגַּן הַסַּהַר אַל־יֶחְסַר הַמָّזֶג בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת
חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃ שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי
עֳפָרִים תְּאֹמֵי צְבִיָּה׃ צַוָּארֵךְ כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן

עֵינַיִךְ בְּרֵכוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן עַל־שַׁעַר בַּת־רַבִּים
אַפֵּךְ כְּמִגְדַּל הַלְּבָנוֹן צוֹפֶה פְּנֵי דַמָּשֶׂק׃
רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן
מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים׃ מַה־יָּפִית וּמַה־נָּעַמְתְּ
אַהֲבָה בַּתַּעֲנוּגִים׃ זֹאת קוֹמָתֵךְ דָּמְתָה
לְתָמָר וְשָׁדַיִךְ לְאַשְׁכֹּלוֹת׃ אָמַרְתִּי אֶעֱלֶה
בְתָמָר אֹחֲזָה בְּסַנְסִנָּיו וְיִהְיוּ־נָא שָׁדַיִךְ
כְּאֶשְׁכְּלוֹת הַגָּפֶן וְרֵיחַ אַפֵּךְ כַּתַּפּוּחִים׃
וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים
דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים׃ אֲנִי לְדוֹדִי וְעָלַי
תְּשׁוּקָתוֹ׃ לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה נָלִינָה
בַּכְּפָרִים׃ נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים נִרְאֶה אִם־
פָּרְחָה הַגֶּפֶן פִּתַּח הַסְּמָדַר הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים
שָׁם אֶתֵּן אֶת־דּוֹדַי לָךְ׃ הַדּוּדָאִים נָתְנוּ־
רֵיחַ וְעַל־פְּתָחֵינוּ כָּל־מְגָדִים חֲדָשִׁים גַּם־
יְשָׁנִים דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ׃

ח מִי יִתְּנֵךְ כְּאָח לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי
אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ אֶשָּׁקְךָ גַּם לֹא־יָבוּזוּ לִי׃
אֲנַהֲגֵךָ אֲבִיאֲךָ אֶל־בֵּית אִמִּי תְּלַמְּדֵנִי
אַשְׁקְךָ מִיַּיִן הָרֶקַח מֵעֲסִיס רִמֹּנִי׃ שְׂמֹאלוֹ
תַחַת רֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי׃ הִשְׁבַּעְתִּי
אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם מַה־תָּעִירוּ | וּמַה־
תְּעוֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה עַד־שֶׁתֶּחְפָּץ׃ מִי
זֹאת עֹלָה מִן־הַמִּדְבָּר מִתְרַפֶּקֶת עַל־דּוֹדָהּ

תַּחַת תַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ שָׁמָּה חִבְּלָתְךָ אִמֶּךָ
שָׁמָּה חִבְּלָה יֹלַדְתֶּךָ : שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל־
לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל־זְרוֹעֶךָ כִּי־עַזָּה כַמָּוֶת
אַהֲבָה קָשָׁה כִשְׁאוֹל קִנְאָה רְשָׁפֶיהָ רְשָׁפֵי
אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָהּ : מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ
לְכַבּוֹת אֶת־הָאַהֲבָה וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ
אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה בוֹז
יָבוּזוּ לוֹ : אָחוֹת לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ
מַה־נַּעֲשֶׂה לַאֲחוֹתֵנוּ בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר־בָּהּ : אִם־
חוֹמָה הִיא נִבְנֶה עָלֶיהָ טִירַת כָּסֶף וְאִם־
דֶּלֶת הִיא נָצוּר עָלֶיהָ לוּחַ אָרֶז : אֲנִי חוֹמָה
וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת אָז הָיִיתִי בְעֵינָיו כְּמוֹצֵאת
שָׁלוֹם : כֶּרֶם הָיָה לִשְׁלֹמֹה בְּבַעַל הָמוֹן נָתַן
אֶת־הַכֶּרֶם לַנֹּטְרִים אִישׁ יָבִיא בְּפִרְיוֹ אֶלֶף
כָּסֶף : כַּרְמִי שֶׁלִּי לְפָנַי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה
וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת־פִּרְיוֹ : הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים
חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי : בְּרַח
דּוֹדִי וּדְמֵה־לְךָ לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים
עַל הָרֵי בְשָׂמִים :

וקבר שיר השירים יאמר תפלה זו .

רבון כל העולמים יהי רצון מלפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי שבזכות שיר השירים אשר קריתי ולמדתי שהוא קודש קדשים בזכות פסוקיו ובזכות תיבותיו ובזכות אותיותיו ובזכות נקודותיו ובזכות טעמיו ובזכות שמותיו וצירופיו ורמזיו וסודותיו הקדשים והטהורים הנוראים היוצאים ממנו שתהא שעה זו שעת רחמים שעת הקשבה

שעת

שעת האזנה ונקראך ותענונו נעתיר לך והעתר לנו ויהיה עולה לפניך קריאת ולימוד שיר השירים כאלו השגנו כל הסודות הנפלאות והנוראים אשר הם חתומים בו בכל תנאיו ונזכה למקום שהרוחות והנשמות נחצבות משם וכאלו עשינו כל מה שמוטל עלינו ולהיות מן העילים והזוכים לעולם הבא עם שאר צדיקים וחסידים ומלא משאלות לבי לטובה ותהיה עם לבבנו ואמרי פינו בעת מחשבותינו ועם ידינו בעת מעבדינו ותשלח ברכה והצלחה והרוחה בכל מעשה ידינו ומעפר תקימנו ומאשפות דלותנו תרוממנו ותשיב שבינתך לעיר קדשך במהרה בימינו אמן:

מי שלא היה לי פנאי לומר שיר השירים כולה קודם קבלת שבת יאמר אלו ז' פסוקים.

יְ שֶׁקַּנִּי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן:
ע וּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הָפִיחִי גַנִּי יִזְּלוּ בְשָׂמָיו יָבֹא
דוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל פְּרִי מְגָדָיו:
ק וֹל דּוֹדִי הִנֵּה־זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל־הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל־
הַגְּבָעוֹת:
בָּ אתִי לְגַנִּי אֲחֹתִי כַּלָּה אָרִיתִי מוֹרִי עִם־בְּשָׂמִי אָכַלְתִּי
יַעְרִי עִם־דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם־חֲלָבִי אֹכְלוּ רֵעִים
שִׁרוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים:

דיני ערב שבת

אין עושין מלאכה בע"ש מן מנחה (קטנה) ולמעלה, והעושה מלאכה איכו רואה בה סימן ברכה, והוא שעושה בה דרך קבע אבל לצורך שבת עושה כל היום, וה"ה לכותב ספרים לדך לימודו, אלוה לגלח בע"ש ומסתפרין לכבוד שבת כל היום אפילו מספר ישראל, והאר"י כזהר מלגלח אחר מנחה, אלוה ליטול לפרנסים בע"ש, ולענ האר"י ז"ל על המקפידין שלא ליטלן בסדרן, גם לא מליכו שקשה שלא ליטול ביד וברגל ביום אחד. רחילה בקמין ע"ש אלוה. אחר אלות קורין שכים מקרא ואחד תרגום והייכו שקורין כל פסוק ב' פעמים ואח"כ התרגום ולא כאותן הכוהגים לקרות פרשה שלימה מקרא בבת אחת וכן תרגום. על הבעל מוטל הכנת הכרות והשמן והפתילות והאשה

מדליקים

מדליקים • שאין זית מצוה אין המובחר להדליק שאורו גדול • כשמדליקין אחד הנים ואחד האשה מברכין

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל־שַׁבָּת :

וכיהגין הנשים להדליק תחלה ולפרוס כפיהם בין הברות ובין עיניהם ואחר כך מברכין הברכה• מי שאין לו אשה ידליק בעצמו•

סדר תפלת מנחה בע"ש וקבלת שבת

בע"ש מתפללין מנחה בצבור כמו בקול והש"ץ חוזר התפלה , וא"ל תקון • אחר מנחה מקבלין שבת ופותחין ואומרין לכו נרננה_וכו' וגומרין ו' מזמורים כנגד ששת ימי המעשה •" וקודם קבלת שבת יש לקרות שיר השירים כולו בפ"א לא פסקי פסקי •

קבלת שבת

צה לְכוּ נְרַנְּנָה לַיְיָ נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ :
נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ :
כִּי אֵל גָּדוֹל יְיָ וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל־כָּל־אֱלֹהִים :
אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מֶחְקְרֵי־אָרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לוֹ :
אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וְיַבֶּשֶׁת יָדָיו יָצָרוּ :
בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה נִבְרְכָה לִפְנֵי־יְיָ עֹשֵׂנוּ : כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וַאֲנַחְנוּ עַם מַרְעִיתוֹ וְצֹאן יָדוֹ הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמָעוּ : אַל־תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כִּמְרִיבָה כְּיוֹם מַסָּה בַּמִּדְבָּר : אֲשֶׁר נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּחָנוּנִי גַּם־רָאוּ פָּעֳלִי : אַרְבָּעִים שָׁנָה ו אָקוּט בְּדוֹר וָאוֹמַר עַם
תועי

לכו נרננה , מזמורים אלו לא נזכרו בקדמונים בפירוש ובסדור ספרד אשר לפני ים מזמור הבו לה' בני אלים לקבלת שבת , אולם אמירת מזמור שיר ליום השבת כתוב בספר הדור סימן קי"ו שהוא מנהג מיקות עולם ושכיח קדמוניות ויש כהגו לאמור גם כן אחריו ויכולו .

תֹּעֵי לֵבָב הֵם וְהֵם לֹא־יָדְעוּ דְרָכָי׃ אֲשֶׁר־
נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם־יְבֹאוּן אֶל־מְנוּחָתִי׃

צו שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ שִׁירוּ לַיְיָ כָּל־
הָאָרֶץ׃ שִׁירוּ לַיְיָ בָּרְכוּ שְׁמוֹ בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם־
לְיוֹם יְשׁוּעָתוֹ׃ סַפְּרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ בְּכָל־
הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו׃ כִּי גָדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל
מְאֹד נוֹרָא הוּא עַל־כָּל־אֱלֹהִים׃ כִּי ו כָּל־
אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַיְיָ שָׁמַיִם עָשָׂה׃
הוֹד־וְהָדָר לְפָנָיו עֹז וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ׃
הָבוּ לַיְיָ מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַיְיָ כָּבוֹד וָעֹז׃
הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ
לְחַצְרוֹתָיו׃ הִשְׁתַּחֲוּ לַיְיָ בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ
חִילוּ מִפָּנָיו כָּל־הָאָרֶץ׃ אִמְרוּ בַגּוֹיִם ו
יְיָ מָלָךְ אַף־תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל־תִּמּוֹט יָדִין עַמִּים
בְּמִישָׁרִים׃ יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ
יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ׃ יַעֲלֹז שָׂדַי וְכָל־אֲשֶׁר־
בּוֹ אָז יְרַנְּנוּ כָּל־עֲצֵי־יָעַר׃ לִפְנֵי יְיָ ו כִּי בָא
כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט־תֵּבֵל בְּצֶדֶק
וְעַמִּים בֶּאֱמוּנָתוֹ׃

צז יְיָ מָלָךְ תָּגֵל הָאָרֶץ יִשְׂמְחוּ אִיִּים רַבִּים׃
עָנָן וַעֲרָפֶל סְבִיבָיו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאוֹ׃
אֵשׁ לְפָנָיו תֵּלֵךְ וּתְלַהֵט סָבִיב צָרָיו׃ הֵאִירוּ
בְרָקָיו תֵּבֵל רָאֲתָה וַתָּחֶל הָאָרֶץ׃ הָרִים
כַּדּוֹנַג נָמַסּוּ מִלִּפְנֵי יְיָ מִלִּפְנֵי אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ׃

הִגִּידוּ הַשָּׁמַיִם צִדְקוֹ וְרָאוּ כָל־הָעַמִּים כְּבוֹדוֹ׃
יֵבֹשׁוּ כָל־עֹבְדֵי פֶסֶל הַמִּתְהַלְלִים בָּאֱלִילִים
הִשְׁתַּחֲווּ־לוֹ כָּל־אֱלֹהִים׃ שָׁמְעָה וַתִּשְׂמַח וּ
צִיּוֹן וַתָּגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ
יְיָ׃ כִּי־אַתָּה יְיָ עֶלְיוֹן עַל־כָּל־הָאָרֶץ מְאֹד
נַעֲלֵיתָ עַל־כָּל־אֱלֹהִים׃ אֹהֲבֵי יְיָ שִׂנְאוּ רָע
שֹׁמֵר נַפְשׁוֹת חֲסִידָיו מִיַּד רְשָׁעִים יַצִּילֵם׃
אוֹר־זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי־לֵב שִׂמְחָה׃ שִׂמְחוּ
צַדִּיקִים בַּיְיָ וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ׃

צח מִזְמוֹר שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ כִּי־
נִפְלָאוֹת עָשָׂה הוֹשִׁיעָה־לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ
קָדְשׁוֹ׃ הוֹדִיעַ יְיָ יְשׁוּעָתוֹ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גִּלָּה
צִדְקָתוֹ׃ זָכַר חַסְדּוֹ וְאֱמוּנָתוֹ לְבֵית
יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָל־אַפְסֵי־אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת
אֱלֹהֵינוּ׃ הָרִיעוּ לַיְיָ כָּל־הָאָרֶץ פִּצְחוּ וְרַנְּנוּ
וְזַמֵּרוּ׃ זַמְּרוּ לַיְיָ בְּכִנּוֹר בְּכִנּוֹר וְקוֹל זִמְרָה׃
בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
יְיָ׃ יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ׃
נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ־כָף יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ׃ לִפְנֵי
יְיָ כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט־תֵּבֵל בְּצֶדֶק
וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים׃

טצ יְיָ מָלָךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים יֹשֵׁב כְּרוּבִים תָּנוּט
הָאָרֶץ׃ יְיָ בְּצִיּוֹן גָּדוֹל וְרָם הוּא עַל־כָּל־

הָעַמִּים: יוֹדוּ שִׁמְךָ גָּדוֹל וְנוֹרָא קָדוֹשׁ הוּא:
וְעוֹ מֶלֶךְ מִשְׁפַּט אָהֵב אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים
מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב | אַתָּה עָשִׂיתָ:
רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם
רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא: מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן | בְּכֹהֲנָיו
וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ קֹרְאִים אֶל־יְיָ וְהוּא
וְהוּא יַעֲנֵם: בְּעַמּוּד עָנָן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם
שָׁמְרוּ עֵדְתָיו וְחֹק נָתַן־לָמוֹ: יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אַתָּה עָנִיתָם אֵל נֹשֵׂא הָיִיתָ לָהֶם וְנֹקֵם עַל־
עֲלִילוֹתָם: רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר
קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

כט מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיהוָה בְּנֵי אֵלִים הָבוּ
לַיהוָה כָּבוֹד וָעֹז: הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ
הִשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ: קוֹל יְהוָה עַל־
הַמָּיִם אֵל־הַכָּבוֹד הִרְעִים יְהוָה עַל־מַיִם
רַבִּים: קוֹל־יְהוָה בַּכֹּחַ קוֹל יְהוָה בֶּהָדָר:
קוֹל יְהוָה שֹׁבֵר אֲרָזִים וַיְשַׁבֵּר יְהוָה אֶת־
אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן: וַיַּרְקִידֵם כְּמוֹ־עֵגֶל לְבָנוֹן
וְשִׂרְיוֹן כְּמוֹ בֶן־רְאֵמִים: קוֹל־יְהוָה חֹצֵב
לַהֲבוֹת אֵשׁ: קוֹל יְהוָה יָחִיל מִדְבָּר יָחִיל
יְהוָה מִדְבַּר קָדֵשׁ: קוֹל יְהוָה יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת
וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אֹמֵר כָּבוֹד:
יְהוָה לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיֵּשֶׁב יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם:

יְהוָה עוֹ לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם׃

הש"ץ מכוון בכוונה׳ רמזי הקרושים שלמה הלוי׳

לְכָה דוֹדִי לִקְרַאת כַּלָּה׳ פְּנֵי שַׁבָּת נְקַבְּלָה׃ לכה

שָׁ מוֹר וְזָכוֹר בְּדִבּוּר אֶחָד׳ הִשְׁמִיעָנוּ אֵל הַמְיוּחָד׳ יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד׳ לְשֵׁם וּלְתִפְאֶרֶת וְלִתְהִלָּה׃ לכה

לִ קְרַאת שַׁבָּת לְכוּ וְנֵלְכָה׳ כִּי הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה׃ מֵרֹאשׁ מִקֶּדֶם נְסוּכָה׳ סוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה׃ לכה

מִ קְדַּשׁ־מֶלֶךְ עִיר מְלוּכָה׳ קוּמִי צְאִי מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה׳ רַב לָךְ שֶׁבֶת בְּעֵמֶק הַבָּכָה׳ וְהוּא יַחֲמוֹל עָלַיִךְ חֶמְלָה׃ לכה

הִ תְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי׳ לְבְשִׁי בִּגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ עַמִּי׳ עַל־יַד בֶּן־יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי׳ קָרְבָה אֶל־נַפְשִׁי גְּאָלָה׃ לכה

הִ תְעוֹרְרִי הִתְעוֹרְרִי׳ כִּי בָא אוֹרֵךְ קוּמִי אוֹרִי׳ עוּרִי עוּרִי שִׁיר דַּבֵּרִי׳ כְּבוֹד יְיָ עָלַיִךְ נִגְלָה׃ לכה

ל א תֵבֹשִׁי וְלֹא תִכָּלְמִי׳ מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי וּמַה־תֶּהֱמִי׳ בָּךְ יֶחֱסוּ עֲנִיֵּי עַמִּי וְנִבְנְתָה עִיר עַל־תִּלָּה׃ לכה

וְ הָיוּ לִמְשִׁסָּה שֹׁאסָיִךְ׳ וְרָחֲקוּ כָּל־מְבַלְּעָיִךְ׳ יָשִׂישׂ עָלַיִךְ אֱלֹהָיִךְ׳ כִּמְשׂוֹשׂ חָתָן עַל־כַּלָּה׃ לכה

יָ מִין וּשְׂמֹאל תִּפְרֹצִי׳ וְאֶת־יְיָ תַּעֲרִיצִי עַל־יַד־אִישׁ בֶּן־פַּרְצִי׳ וְנִשְׂמְחָה וְנָגִילָה׃ לכה

בואי

לכה דודי פיוט זה ישנו גם בסדור הספרדי ומקצרו כרשם בראשי הקרושים שלמה הלוי והוא׳ שלמה הלוי אלקבץ בן הר"ר משה הלוי בן אלקבץ בעל מכות הלוי וסרש ישי׳ פירושים על אסתר ורות׳ וקיה זה כשלש מאות שנה בלפת׳ ורלה בסדר היום לר׳ משה בן מכיר פזמון אחר אשר גם הוא כוסד על לכה דודי׃

בּוֹאִי בְשָׁלוֹם עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ · גַּם בְּשִׂמְחָה וּבְצָהֳלָה · תּוֹךְ אֱמוּנֵי עַם סְגֻלָּה בּוֹאִי כַלָּה · בּוֹאִי כַלָּה : לכה

צב מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת: טוֹב לְהוֹדוֹת לַיהוָה וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן: לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת: עֲלֵי עָשׂוֹר וַעֲלֵי־נָבֶל עֲלֵי הִגָּיוֹן בְּכִנּוֹר: כִּי שִׂמַּחְתַּנִי יְהוָה בְּפָעֳלֶךָ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַנֵּן: מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְהוָה מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ: אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת: בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים ו כְּמוֹ עֵשֶׂב וַיָּצִיצוּ כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד: וְאַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם יְהוָה: כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ ו יְהוָה כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יֹאבֵדוּ יִתְפָּרְדוּ כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן: וַתָּרֶם כִּרְאֵים קַרְנִי בַּלֹּתִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן: וַתַּבֵּט עֵינִי בְּשׁוּרִי בַּקָּמִים עָלַי מְרֵעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנָי: צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה: שְׁתוּלִים בְּבֵית יְהוָה בְּחַצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יַפְרִיחוּ: עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ: לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר יְהוָה צוּרִי וְלֹא־עַוְלָתָה בוֹ:

צג יְהוָה מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְהוָה עֹז הִתְאַזָּר אַף־תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט: נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאָז מֵעוֹלָם אָתָּה: נָשְׂאוּ נְהָרוֹת ו יְהוָה נָשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דָּכְיָם: מִקֹּלוֹת ו מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְהוָה: עֵדֹתֶיךָ ו נֶאֶמְנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נָאְוָה־קֹדֶשׁ יְהוָה לְאֹרֶךְ יָמִים: ולק"כ אומר קדים יתוס

כשיש אבל עומד בקבר בהכ"כ הקשובים בקהל יוצא לקראתו ומכניסו קודם שמתקונין בהכו ואומרין לו המקום ינחמך עם שארי אבילי ציון וירושלים ·

בסדור של"ה הקדים פ' בתה מליקין לקבלת שבת ואמר שם כהן לאומרו קודם הלקת הכרות · וכ"כ הגאון יעב"ץ · וכן מנהג הספרדים · ואעפ"כ מנהג

מנהג האשכנזים לאומרו אחר תפלת ערבית • ואין מזקיקין אותם • והעיר הנ"י שכן גם מנהג המוסתערבים כך הוא • וכ"כ במנהגים שטעם אמירתו מפני המתאחרין לבוא לביה"כ כדי שיוכלו לסיים תפילתם בעוד שהעם אומרים ב"מ וכן מטעם זה אין לומר אותו בקוה"מ שאין מאחרין כו' • וזה איכו שייך למנהג ספרדים ועיין בטועם מגדים ענין אמירתו ביו"ט שקל להיות בע"ש וכל פרטי דיכו :

בשעה שהש"ץ אומר ברכו אומרים הקהל ויתברך

מון

בָּרְכוּ אֶת־יְיָ הַמְבֹרָךְ :

קו"ח

בָּרוּךְ יְיָ הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב עֲרָבִים בְּחָכְמָה פּוֹתֵחַ שְׁעָרִים וּבִתְבוּנָה מְשַׁנֶּה עִתִּים וּמַחֲלִיף אֶת־הַזְּמַנִּים וּמְסַדֵּר אֶת־הַכּוֹכָבִים בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם בָּרָקִיעַ כִּרְצוֹנוֹ • בּוֹרֵא יוֹם וָלָיְלָה גּוֹלֵל אוֹר מִפְּנֵי־חֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר : וּמַעֲבִיר יוֹם וּמֵבִיא לַיְלָה וּמַבְדִּיל בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ : אֵל חַי וְקַיָּם תָּמִיד יִמְלֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּעֲרִיב עֲרָבִים :

אַהֲבַת עוֹלָם בֵּית יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ אָהָבְתָּ • תּוֹרָה וּמִצְוֹת חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָנוּ לִמַּדְתָּ • עַל־כֵּן יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּשָׁכְבֵנוּ וּבְקוּמֵנוּ

קהל

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא רִאשׁוֹן וְהוּא אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדָיו אֵין אֱלֹהִים סְלוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו • וּשְׁמוֹ מְרוֹמֵם עַל כָּל בְּרָכָה וְתְהִלָּה: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד : וְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם :

נשיח

נְשִׁיחַ בְּחֻקֶּיךָ. וְנִשְׂמַח בְּדִבְרֵי תוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם וָעֶד׳ כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ וּבָהֶם נֶהְגֶּה יוֹמָם וָלַיְלָה׳ וְאַהֲבָתְךָ אַל תָּסִיר מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אוֹהֵב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

דנרים ו׳ ד׳ יחיד אומר אל מלך נאמן

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדֶךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל־לְבָבֶךָ: וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ:

דנרים י״ל י״ג וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מְטַר־אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ: הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים

וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם׃ וְחָרָה אַף־יְהוָה בָּכֶם
וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה
לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל
הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נֹתֵן לָכֶם׃ וְשַׂמְתֶּם
אֶת־דְּבָרַי אֵלֶּה עַל־לְבַבְכֶם וְעַל־נַפְשְׁכֶם
וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל־יֶדְכֶם וְהָיוּ
לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם׃ וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת־
בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ
בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ׃ וּכְתַבְתָּם עַל־
מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ׃ לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם
וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־
הָאָרֶץ׃

במדבר ט״ו לשון נקבה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם
צִיצִת עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ
עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת׃ וְהָיָה לָכֶם
לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־
מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ
אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם
זֹנִים אַחֲרֵיהֶם׃ לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם
אֶת־כָּל־מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם׃
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ יש לברך אלהיכם לחמת׃

אמת

אֱמֶת וֶאֱמוּנָה כָּל־זֹאת וְקַיָּם עָלֵינוּ כִּי הוּא
יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֵין זוּלָתוֹ וַאֲנַחְנוּ יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ
הַפּוֹדֵנוּ מִיַּד־מְלָכִים מַלְכֵּנוּ הַגּוֹאֲלֵנוּ מִכַּף
כָּל־הָעֲרִיצִים הָאֵל הַנִּפְרָע לָנוּ מִצָּרֵינוּ
וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּל לְכָל־אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ הָעֹשֶׂה
גְּדֹלוֹת עַד־אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת עַד־אֵין מִסְפָּר:
הַשָּׂם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא־נָתַן לַמּוֹט רַגְלֵנוּ
הַמַּדְרִיכֵנוּ עַל־בָּמוֹת אוֹיְבֵינוּ וַיָּרֶם קַרְנֵנוּ
עַל־כָּל־שֹׂנְאֵינוּ: הָעֹשֶׂה־לָּנוּ נִסִּים וּנְקָמָה
בְּפַרְעֹה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּאַדְמַת בְּנֵי־חָם:
הַמַּכֶּה בְעֶבְרָתוֹ כָּל־בְּכוֹרֵי מִצְרָיִם וַיּוֹצֵא
אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם לְחֵרוּת עוֹלָם
הַמַּעֲבִיר בָּנָיו בֵּין גִּזְרֵי יַם־סוּף אֶת־רוֹדְפֵיהֶם
וְאֶת־שׂוֹנְאֵיהֶם בִּתְהֹמוֹת טִבַּע: וְרָאוּ בָנָיו
גְּבוּרָתוֹ שִׁבְּחוּ וְהוֹדוּ לְשִׁמּוֹ וּמַלְכוּתוֹ בְּרָצוֹן
קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ
שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כֻּלָּם:

מִי־כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא
תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא: מַלְכוּתְךָ רָאוּ בָנֶיךָ בּוֹקֵעַ יָם לִפְנֵי
מֹשֶׁה זֶה אֵלִי עָנוּ וְאָמְרוּ: יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְנֶאֱמַר כִּי־פָדָה יְיָ אֶת־יַעֲקֹב וּגְאָלוֹ מִיַּד חָזָק מִמֶּנּוּ:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל:

הַשְׁכִּיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְשָׁלוֹם וְהַעֲמִידֵנוּ
מַלְכֵּנוּ לְחַיִּים וּפְרוֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ

וְתַקְּנֵנוּ בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שִׁמְךָ וְחָגֵן בַּעֲדֵנוּ וְהָסֵר מֵעָלֵינוּ אוֹיֵב דֶּבֶר וְחֶרֶב וְרָעָב וְיָגוֹן וְהָסֵר שָׂטָן מִלְּפָנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵנוּ וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנוּ כִּי אֵל שׁוֹמְרֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ אָתָּה כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה וּשְׁמוֹר צֵאתֵנוּ וּבוֹאֵנוּ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

וּפְרוֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַפּוֹרֵשׂ סֻכַּת שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל־כָּל־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלָיִם:

לשבת (שמות ל"א י"ו)

וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם: בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִוא לְעֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ:

לשלש רגלים (ויקרא כ"ג מ"ד)

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־מֹעֲדֵי יְיָ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

לראש השנה (תהלים פ"א ד')

תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ: כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב:

ליום כפור (ויקרא י"ו ל)

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ:

הש"ץ אומר קלי קדים ותק"ל מתפללין תפלה בלחש • והש"ץ ליכו קוזר •

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ*)

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא

אל

אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵּי אָבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :

בעשרת ימי תשובה מוסיפין זכרנו וחס שכח וקתם הברכה מיכו קוזר

זָכְרֵנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים · וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם :

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :

משם"ל מוסף עד יוס ל' מוסף דפסח אומרים זה מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָּשֶׁם :

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר · מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה ·

בעבדת ימי תשובה מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לַחַיִּים בְּרַחֲמִים :

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

אתה

ברכת שבע ברכות דף כ"ט אמרו היינו שבע בשבת בנגד מי ? בנגד ז' קולות דאמר דוד על המים · וז' ברכות אלו הם ג' הראשונות וג' האחרונות דקול וברכת אלהינו וא"ל רלה במנוחתנו · המסיימת במקדש השבת והנקראת קדושת היום ורצה שבת כ"ל ונילה ט"ז · וזה עיקר ברכת שבע לכל אדבע תפלות דשבת וברבות הימים בלו נוספות בכל תפלה מל' תפלות למען הבדלם זו מזו ולא ישתנו · ואלו הן :

א) בערבית אמירת ויכולו · נוסדה על מאמרם בשבת קי"ט אמר רב ואיתימא ריב"ל · אפילו יחיד המתפלל לריך לומר ויכולו · ואמר ר' המנונא כל המתפלל ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאלו נעשה שותף · להקב"ה במעשה בראשית · וכתב האבודרהם שאין מוכרע מזה שאמרו ויכולו בתוך תפלת שבע · כי יכול להיות שאמרו כמו אבקנו היום אחריה עכ"ל והרא"ש בשבת קי"ט כתב ואיתיתי בסדר תפלות הקדמונים שאין אומרים ויכולו בוראתה קדשת אלא כך סגנון הברכה וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים ככתוב בתורתיך ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו וגו' ומה שאומר אותו על הכוס כדי להוציא את בני הבית עפ"ל והתוספות בפסחים ק"ו ד"ה זוכרהו כתבו זוכריהו על היין · דזכירה כתוב על היין זכרו ביין לבנון (הושע י"ד) בזכירה דוריך מיין (שיר ח') והאי זכירה היינו קידוש דויכולו לא אליבו על הכוס אלא להוציא בניו ובני ביתו · ומה שרגילין לומר ויכולו

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ: בעמ"מ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ

אַתָּה קִדַּשְׁתָּ אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁמְךָ׳ תַּכְלִית מַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׳ וּבֵרַכְתּוֹ מִכָּל־הַיָּמִים וְקִדַּשְׁתּוֹ מִכָּל־הַזְּמַנִּים וְכֵן כָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ:

וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים | אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא | אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִּמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בָהּ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ הַשַׁّבָּת:

רצה

ויכולו לאחר התפלה בקול רם הייכו מנהג י"ט שקל להיות בשבת שמתפללין אחה בקרתכו ואין אומר ויכולו בתפלה ותקנו כמי בכל שבתות לומר׳ אלא לקלוק בין שבת לשבת עכ"ל ואם כלטרף עלות הרא"ם מכוסקאלת הקלקוכים עם פירוש האנודרהם שהבאתו ותקנת אמירת ויכולו בקילוש׳ מה שלא היה בסידורי הקלקוכים׳ נראה כי אפשר שהיה בתפלה המנהג לאמור ויכולו אחר התפלה כמנהגנו עד היום׳ אחר כך הכניסוהו׳ אולם ביתיס קדקוכים מאוד בתוך תפלת שבע כמו שהכניסוהו גם כן בקידוש׳ ובשומר נוצ (הובא בהגהת מייקוכיי פ"ט מתפלה) נזכר אמירתו בזה"ל ג' פעמים קייב אדם לומר ויכולו׳ א' בתפלה׳ וא' לאחר התפלה וא' על הכוס כנגד ג' אחר בברכת ויכולו ע"כ:

אתה

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ ׃

בר"ק ובה"מ מוסרין יעלה ויבוא

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ ׃ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדּוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ ׃ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ ׃ וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ ׃ וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ ׃ לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם לר"ק ראש הַחֹדֶשׁ : לפס' חַג הַמַּצּוֹת : לסוכות חַג הַסֻּכּוֹת : הַזֶּה ׃ זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בּוֹ לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים ׃ וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים ׃ חוּס וְחָנֵּנוּ ׃ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ ׃ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ ׃ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים ׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן :

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ ׃ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ ׃ עַל חַיֵּינוּ

המסורים

אתה קדשת • גם הוספה זו איכה נזכרת בתלמוד • אולם הסמ"ג הביאה בשם ר' משה גאון ור' בעורכאי גאון אשר ביניהם כבר היתה כהוגה תפלה זו • ולמעלה באות א' הובא בוספת הקדמונים וכן היא בסדר התפלה להרמב"ם • ולדעת ליכו (שם בספרו לד 371) נוסדה מקבמי התלמוד :

עוד הוספה לכל ד' תפלות דשבת היא מהגאון ר' עמרם לאמור בברכה ראשונה קודם מלך עוזר ומגן • רלה והנחל שבת לביניהם למכותה למען שמך באהבה • כמוזכר בטור א"ח ס' רס"ח • וכן אחר ויכולו של אתה קדשת הוסיפו • ויום השביעי רצית בו וקדשתו חמדת ימים אותו קראת זכר למעשה

הַמְסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוּבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ:

וְעַל־כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

נעמ"ת וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל־בְּנֵי בְרִיתֶךָ:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

שָׁלוֹם רָב עַל־יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ תָּשִׂים לְעוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ אָדוֹן לְכָל הַשָּׁלוֹם׳ וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ:

נעמ"ת בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם׳ (בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם):

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה׳ פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי׳ וְכֹל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה חָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם׳ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ׳ עֲשֵׂה לְמַעַן קָדְשָׁתֶךָ׳ עֲשֵׂה

למען

לתעצה נרשמית ולילית מקרים׳ כעדות הכל נו נס׳ ובסדור ספרדי רלית׳ גם כוסף ישמקו עד מטובך ותק"כ ונשביעי וגו׳ בתפלת ערבית כמו בשחרית:

מגן

לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ׃ לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת: וְעָרְבָה לַיְיָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

מָגֵן אָבוֹת בִּדְבָרוֹ מְחַיֵּה מֵתִים בְּמַאֲמָרוֹ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ (נעגי"ת המֶלֶךְ הַקָּדוֹשׁ) שֶׁאֵין כָּמוֹהוּ הַמַּנִיחַ לְעַמּוֹ בְּיוֹם שַׁבָּת קָדְשׁוֹ כִּי בָם רָצָה לְהָנִיחַ לָהֶם לְפָנָיו נַעֲבוֹד בְּיִרְאָה וָפַחַד וְנוֹדֶה לִשְׁמוֹ בְּכָל־יוֹם תָּמִיד מֵעֵין הַבְּרָכוֹת אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַשָּׁלוֹם מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וּמְבָרֵךְ שְׁבִיעִי וּמֵנִיחַ בִּקְדֻשָּׁה לְעַם מְדֻשְּׁנֵי עֹנֶג׃ זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

וחומר האזן אלהינו וקותס מקדש השבת ולק"ל לומר קדים שלס

לומרים פרק במה מדליקין בשבת לאחר קידוש הש"ץ (כן הסכמת אחרונים) ולפי' בשבת שקל להיות בו תכונה קוץ משבת שקל בו י"ט לו שבת קוה"מ וכן בי"ט שקל להיות בע"ש ח"ל לותם (סי' ר"ע מיהו יקיל בפ"ע יש לאמרו קוץ מיוה"כ שקל להיות בשבת (ח"ל שס):

בַּמֶּה מַדְלִיקִין וּבַמֶּה אֵין מַדְלִיקִין אין מדליקין

מגן אבות בשבת דף כ"ל ע"ץ היורד בערבית לפני התיבה לריך להזכיר של שבת ופרש"י שהכונה על מגן אבות • הנקרא ג"כ מעין שבע • ולפי שלא היתה בית הכנסת שלהם בישוב לא התפללו בערבית דקול שם כי אם איש איש בביתו • אבל בשבת באו לבית הכנסת ויש שמקהרין לבוא ויש שמאחרין • ולמען שלא ישארו המאחרין יחידים בבית הכנסת ויסתכנו • התקינו שיורד הש"ץ לפני התיבה ומתפלל מגן אבות ומתוך כך יסייעו גם המאחרין תפלתם וילכו כלם ביחד לביתם • וכן פירש הרמב"ם בפ"ט מתפלה הלכה י"ח • ובירושלמי פסחים פרק י' ה"ב איתא שבבבל - קתנו בה מקלש ישראל ויום השבת:

מַדְלִיקִין לֹא בְּלֶכֶשׁ וְלֹא בְּחוֹסֶן וְלֹא בְּכַלָּךְ
וְלֹא בְּפִתִּילַת הָאִידָן וְלֹא בְּפִתִּילַת הַמִּדְבָּר
וְלֹא בִּירוֹקָה שֶׁעַל פְּנֵי הַמַּיִם וְלֹא בְּזֶפֶת
וְלֹא בְּשַׁעְוָה וְלֹא בְּשֶׁמֶן קִיק וְלֹא בְּשֶׁמֶן
שְׂרֵפָה וְלֹא בְּאַלְיָה וְלֹא בְּחֵלֶב: נָחוּם הַמָּדִי
אוֹמֵר מַדְלִיקִין בְּחֵלֶב מְבֻשָּׁל וַחֲכָמִים
אוֹמְרִים אֶחָד מְבֻשָּׁל וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ מְבֻשָּׁל
אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ: (ב) אֵין מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן
שְׂרֵפָה בְּיוֹם טוֹב: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר
אֵין מַדְלִיקִין בְּעִטְרָן מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת:
וַחֲכָמִים מַתִּירִין בְּכָל הַשְּׁמָנִים בְּשֶׁמֶן
שִׁמְשִׁמִין בְּשֶׁמֶן אֱגוֹזִים בְּשֶׁמֶן צְנוֹנוֹת בְּשֶׁמֶן
דָּגִים בְּשֶׁמֶן פִּקְעוֹת בְּעִטְרָן וּבְנֵפֶט: רַבִּי
טַרְפוֹן אוֹמֵר אֵין מַדְלִיקִין אֶלָּא בְּשֶׁמֶן זַיִת
בִּלְבָד: (ג) כָּל־הַיּוֹצֵא מִן־הָעֵץ אֵין מַדְלִיקִין
בּוֹ אֶלָּא פִּשְׁתָּן וְכָל־הַיּוֹצֵא מִן־הָעֵץ אֵינוֹ
מִטַּמֵּא טֻמְאַת אֹהָלִים אֶלָּא פִּשְׁתָּן: פִּתִּילַת
הַבֶּגֶד שֶׁקִּפְּלָהּ וְלֹא הִבְהֲבָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר טֻמְאָה הִיא וְאֵין מַדְלִיקִין בָּהּ. רַבִּי
עקיבא

במה מדליקין מנהגו לאמרו הזכירו הרוקח והשבולי לקט והכל בו.
והרמב"ם לא כתבו. וקדברי התניא בס' י"ג משמע שהיה כבר נהוג לאומרו
אחר התפלה ביחי ר' נטרונאי גאון. ומשונה מנהג הספרדים שאומרים אותו
קודם תפלת ערבית כדי שאם שכח לאמור ג' הדברים בתוך ביתו. והם
עשרתם. ערבתם. הדליקו את הנר ילך ויתקן מה שבידו לתקן. מה שאינו
כן לפי מנהגנו. אבל האשכנזים אומרים אותו אחר תפלת ערבית מטעם
שכתב הב"ח בטור"ח סימן ר"ע מפני שמקדימין להתפלל מפלג המנחה ואחר
יציאת בית הכנסת עדיין יום הוא ולא יישב לסעוד ואומר קידוש עד שמשיכה
על

עַקִּיבָה אוֹמֵר טְהוֹרָה הִיא וּמַדְלִיקִין בָּהּ:
(ה) לֹא יִקּוֹב אָדָם שְׁפוֹפֶרֶת שֶׁל בֵּיצָה
וִימַלְּאֶנָּה שֶׁמֶן וְיִתְּנֶנָּה עַל פִּי הַנֵּר בְּשַׁבִּיל
שֶׁתְּהֵא מְנַטֶּפֶת וַאֲפִילוּ הִיא שֶׁל חֶרֶס וְרַבִּי
יְהוּדָה מַתִּיר אֲבָל אִם חִבְּרָהּ הַיּוֹצֵר
מִתְּחִלָּה מֻתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּלִי אֶחָד: לֹא
יִמְלֹא אָדָם קְעָרָה שֶׁמֶן וְיִתְּנֶנָּה בְּצַד הַנֵּר
וְיִתֵּן רֹאשׁ הַפְּתִילָה בְּתוֹכָהּ בְּשַׁבִּיל שֶׁתְּהֵא
שׁוֹאֶבֶת וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר: (ו) הַמְכַבֶּה
אֶת־הַנֵּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְיָרֵא מִפְּנֵי עוֹבֵר
כּוֹכָבִים מִפְּנֵי לִסְטִים מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה אוֹ
בְּשַׁבִּיל הַחוֹלֶה שֶׁיִּישָׁן פָּטוּר: כִּחֵס עַל הַנֵּר
כִּחֵס עַל הַשֶּׁמֶן כִּחֵס עַל הַפְּתִילָה חַיָּב:
רַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר בְּכֹלָּן חוּץ מִן הַפְּתִילָה
מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֹשֶׂה פֶּחָם: (ז) עַל שָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת
נָשִׁים מֵתוֹת בְּשַׁעַת לִידָתָן עַל שֶׁאֵינָן זְהִירוֹת
בְּנִדָּה בְּחַלָּה וּבְהַדְלָקַת הַנֵּר: (ח) שְׁלֹשָׁה
דְּבָרִים צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֶרֶב
שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה עַשַּׂרְתֶּם עֵרַבְתֶּם הִדְלִיקוּ
אֶת־הַנֵּר: סָפֵק חֲשֵׁכָה סָפֵק אֵינָהּ חֲשֵׁכָה
אֵין מְעַשְּׂרִין אֶת־הַוַּדַּאי וְאֵין מַטְבִּילִין אֶת־
הכלים

על כן כתבו ללמוד בשמה שהוא פכוי • ולא ראוי ללמוד פרק אחר רק פרק בתה מדליקין • המדבר בדין הדלקה וכו' הדברים הצריכים לליל שבת כדי להזכירו אגב ליתורו • שאם הדליק בשמחים ופתילות האסורות להדליק בהן שאסור להשתמש לאורן • וכן אם לא הפרישו מעשר שלא יאכלו אותן פירות ואם לא עירבו ע"ת שאסורים לטלטל בחצר וכן בע"ת שלא ילך חוץ לתחום •

ולפי

הַכֵּלִים וְאֵין מַדְלִיקִין אֶת־הַנֵּרוֹת אֲבָל מְעַשְּׁרִין אֶת־הַדְּמַאי׳ וּמְעָרְבִין׳ וְטוֹמְנִין אֶת־הַחַמִּין׳:

אמר רבי אליעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל־בניך למודי יי ורב שלום בניך׳ אל תקרא בניך אלא בוניך׳ שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול׳ יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך׳ למען אחי ורעי אדברה־נא שלום בך׳ למען בית יי אלהינו אבקשה טוב לך׳ יי עז לעמו יתן יי יברך את־עמו בשלום׳

קידוש עלינו קדיש יתום

אחר שנכנס לביתו יאמר כנגד השלחן שתעריך ומנורה שהדליק בכוונה:

(עיין בסדר הגאון רי"ע שהתרעם על מנהג שאומרים **בואכם צאתכם ממלך** כו' והתריץ למעבית שלום הזה׳ וכתב שהכבון לומר רק ברוך שלום כו׳ וגורס **מלך** מלכי כו׳)׳

שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן
מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא׳ ג"פ
בּוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם מַלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן
מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא׳ ג"פ
בָּרְכוּנִי לְשָׁלוֹם מַלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן
מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא׳ ג"פ
צֵאתְכֶם לְשָׁלוֹם מַלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן
מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא׳ ג"פ

כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל־דְּרָכֶיךָ׳
יְהוָה יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם׳

אשת

ולפי זה כיקום הא דכהגין שלא לאומרו בי"ט שקל בערב שבת דכיון דקימי לן קליו לכם וקליו לשם לא הטריחוהו לומר דבר אחר קלי היום כי כבר ילא ידי קונתו ביום ע"ש מה שמקויב בו קליו לשם עד קלי היום זהו דעת הב"ח׳

אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא וְרָחוֹק מִפְּנִינִים מִכְרָהּ בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר: גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא רָע כֹּל יְמֵי חַיֶּיהָ: דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים וַתַּעַשׂ בְּחֵפֶץ כַּפֶּיהָ: הָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ: וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ: זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ מִפְּרִי כַפֶּיהָ נָטְעָה כָרֶם: חָגְרָה בְעוֹז מָתְנֶיהָ וַתְּאַמֵּץ זְרוֹעֹתֶיהָ: טָעֲמָה כִּי טוֹב סַחְרָהּ לֹא יִכְבֶּה בַלַּיְלָה נֵרָהּ: יָדֶיהָ שִׁלְּחָה בַכִּישׁוֹר וְכַפֶּיהָ תָּמְכוּ פָּלֶךְ: כַּפָּהּ פָּרְשָׂה לֶעָנִי וְיָדֶיהָ שִׁלְּחָה לָאֶבְיוֹן: לֹא־תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָّלֶג כִּי כָל־בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים: מַרְבַדִּים עָשְׂתָה לָּהּ שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁהּ: נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עִם־זִקְנֵי אָרֶץ: סָדִין עָשְׂתָה וַתִּמְכֹּר וַחֲגוֹר נָתְנָה לַכְּנַעֲנִי: עוֹז וְהָדָר לְבוּשָׁהּ וַתִּשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן: פִּיהָ פָּתְחָה בְחָכְמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ: צוֹפִיָּה הֲלִיכוֹת בֵּיתָהּ וְלֶחֶם עַצְלוּת לֹא תֹאכֵל: קָמוּ בָנֶיהָ וַיְאַשְּׁרוּהָ בַּעְלָהּ וַיְהַלְלָהּ: רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה: שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי אִשָּׁה יִרְאַת יְהוָה הִיא תִתְהַלָּל: תְּנוּ לָהּ מִפְּרִי יָדֶיהָ וִיהַלְלוּהָ בַשְּׁעָרִים מַעֲשֶׂיהָ:

סדר תקוני שבת לסעודה ראשונה

פרק א יציאות השבת שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ כיצד העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים׳ פשט העני את ידו לפני׳ ונתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה והוציא העני חיב ובעל הבית פטור: פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה והכנים ׳ בעל הבית חיב והעני פטור: פשט העני את ידו לפנים ונטל בעל הבית מתוכה׳ או שנתן לתוכה׳ והוציא שניהם פטורים: פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה או שנתן לתוכה והכנים שניהם פטורים: (ב) לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל ׳ לא יכנס אדם למרחץ ולא

לבורסקי ולא לאכול ולא לדין ואם התחילו אין מפסיקין מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה: (ג) לא יצא החיט במחטו סמוך לחשיכה שמא ישכח ויצא ולא הלבלר בקולמוסו ולא יפלה את כליו ולא יקרא לאור הנר ' באמת אמרו החזן רואה היכן תינוקות קוראין אבל הוא לא יקרא ' כיוצא בו לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה : (ד) ואלו מן ההלכות שאמרו בעלית הגניזה בן־חזקיה בן גוריון כשעלו לבקרו נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל ושמונה עשר דברים גזרו בו ביום : (ה) בית שמאי אומרים אין שורין דיו וסממנים וכרשינין אלא כדי שישורו מבעוד יום ובית הלל מתירין : (ו) בית שמאי אומרים אין נותנין אונין של פשתן לתוך התנור אלא כדי שיתבילו מבעוד יום ולא את הצמר ליורה אלא כדי שיקלוט העין ' ובית הלל מתירין : בית שמאי אומרים אין פורשין מצודות היה ועופות ודגים אלא כדי שיצודו מבעוד יום ובית הלל מתירין : (ז) בית שמאי אומרים אין מיכרין לנכרי ואין טוענין עמו ואין מגביהין עליו אלא כדי שיגיע למקום קרוב ובית הלל מתירין : (ח) בית שמאי אומרים אין נותנין עורות לעכו"ם ולא כלים לכובס נכרי אלא כדי שיעשו מבעוד יום ובכולן בית הלל מתירין עם השמש : (ט) אמר רבן שמעון בן גמליאל נוהגין היו בית אבא שהיו נותנין כלי לבן לכובס נכרי שלשה ימים קודם לשבת ושוים אלו ואלו שטוענים קורות בית הבד ועגולי הגת : (י) אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום אין נותנין פת לתנור עם חשכה ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה מבעוד יום רבי אליעזר אומר כדי שיקרום התחתון שלה : (יא) משלשלין את־הפסח בתנור עם חשכה ומאחיזין את־האור במדורת בית המוקד ובגבולין כדי שתאחוז האור ברובן רבי יהודה אומר בפחמין כל שהוא :

במה מדליקין תוספתא לציל

פרק ג בירה שהסיקוה בקש ובגבבא נותנים עליה תבשיל ' בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את־האפר ' בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין : (ב) תנור שהסיקוהו בקש ובגבבא הרי הוא כבירים בגפת ובעצים הרי הוא כתנור : (ג) אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ולא ופקיענה בסודרין ורבי יוסי מתיר ' ולא וטמיננה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה : (ד) מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו

סילון של צונן לתוך אמה של חמין אמרו להם חכמים אם בשבת אסורין ברחיצה ובשתיה ואם ביום טוב כחמין שהוחמו ביום טוב אסורין ברחיצה ומתרין בשתיה : מוליאר הגרוף שותין היומנו בשבת אנטיבי אף על פי שגרופה אין שותין ממנה : (ח) המיחם שפנהו לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן : (ט) האלפס והקדרה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי : רבי יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר : (י) אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן ואם נתנו מבעוד יום מותר ואין ניאותין ממנו לפי שאינו מן המוכן : מטלטלין נר הדש אבל לא ישן ' רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה :

פרק ד במה טומנין ובמה אין טומנין לא בגפת ולא בזבל ולא במלח ולא בסיד ולא בחול בין לחים בין יבשים לא בתבן ולא בזגים ולא במוכין ולא בעשבים בזמן שהן לחים אבל טומנין בהן כשהן יבשין : טומנין בכפות ופירות ובכנפי יונה בנסורת של חרשים ובנעורת של פשתן דקה ' רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה : (ב) טומנין בשלהין ומטלטלין אותן בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן ' כיצד הוא עושה נוטל את הכסוי והן נופלות ' רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול ואינו יכול להחזיר וחכמים אומרים נוטל ומחזיר ' לא כסהו מבעוד יום לא יכסנו משתחשך ' כסהו ונתגלה מותר לכסותו ממלא את הקתון ונותן לתחת הכר או תחת הכסת :

פרק ה במה בהמה יוצאה ובמה אינו יוצאה ' יוצא הגמל באפסר ונאקה בחוטם ולובדקים בפרומביא וסוס בשיר וכל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר ומזין עליהן וטובלין במקומן : (ב) חמור יוצא במרדעת בזמן שהיא קשורה לו ' וברים יוצאין לבובין רהלות יוצאות שחוזות כבולות וכבונות העזים יוצאות צרורות רבי יוסי אוסר בכלן חוץ מן הרחלים הכבונות רבי יהודה אומר עזים יוצאות צרורות ליבש אבל לא לחלב : (ג) ובמה אינה יוצאה לא יצא גמל במטוטלת לא עקוד ולא רגול וכן שאר כל הבהמות ' לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך אבל מכניס חבלים לתוך ידו וימשוך ובלבד שלא יכרוך : (ד) אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו ' ולא בזוג אף על פי שהוא פקוק ולא בכולם שבצוארו ולא ברצועה שברגלו

ואין

ואין תרנגולין יוצאין בחוטין ולא ברצועות שברגליהם ואין הזכרים יוצאין בעגלה שתחת האליה שלהן ואין הרחלים יוצאות חנונות ואין העגל יוצא בגימון ולא פרה בעור הקופר ולא ברצועה שבין קרניה ' פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה בין קרניה שלא ברצון חכמים :

פרק ו במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה לא תצא אשה בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה ולא תטבול בהן עד שתרפם ולא בטוטפת ולא בסנבוטין בזמן שאינן תפורין ולא בכבול לרשות הרבים ולא בעיר של זהב ולא בקטלא ולא בנזמין ולא בטבעת שאין עליה חותם ולא במחט שאינה נקובה ואם יצאה אינה חיבת חטאת : (ב) לא יצא האיש בסנדל המסמר ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה ולא בתפלין ולא בקמיע בזמן שאינה מן המומחה לא בשריון ולא בקסדא ולא במגפים ואם יצא אינו חיב חטאת : (ג) לא תצא אשה במחט הנקובה ולא בטבעת שיש עליה חותם ולא בכוליאר ולא בכובלת ולא בצלוחית של פליטון ואם יצאה חיבת חטאת ' דברי רבי מאיר וחכמים פוטרין בכובלת ובצלוחית של פליטון : (ד) לא יצא האיש לא בסיף ולא בקשת ולא בתרים ולא באלה ולא ברומח ואם יצא חיב חטאת רבי אליעזר אומר תבשיטין הן לו וחכמים אומרים אינן אלא לגנאי שנאמר וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל־גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה : בירית טהורה ויוצאין בה בשבת כבלים טמאין ואין יוצאין בהן בשבת : (ה) יוצאת אשה בחוטי שער בין משלה בין משל חברתה בין משל בחמה ובטוטפת ובסנבוטין בזמן שהן תפורין בכבול ופאה נכרית להצר במוך שבאזנה ובמוך שבסנדלה ובמוך שהתקינה לנדתה בפלפל ובגרגיר מלח ובכל־דבר שתתן לתוך פיה ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת ואם נפל לא תחזיר ' שן תותבת ושן של זהב רבי מתיר וחכמים אוסרים : (ו) יוצאה בסלע שעל הציניות חבנות קטנות יוצאות בחוטין ואפילו בקסמין שבאזניהם ערביות יוצאות רעולות ומדיות פרופות וכל־אדם אלא שדברו חכמים בהווה : (ז) פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע ובלבד שלא תפרוף לכתחלה בשבת : (ח) הקטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר ורבי יוסי אוסר ' ואם יש לו בית קבול כתותים טמא ' סמוכות שלו טמאין מדרס ויוצאין בהן בשבת ונכנסין בהן בעזרה : כסא וסמוכות שלו טמאין מדרס ואין יוצאין בהן בשבת ואין נכנסין בהן בעזרה אנקטמין טהורין ואין יוצאין בהן : (ט) הבנים יוצאים בקשרים ובני מלכים בזגין

וכל־אדם אלא שדברו חכמים בהווה ' יוצאין בביצה החרגול ובשן שועל ובמסמר מן הצלוב משום רפואה ' דברי רבי מאיר וחכמים אומרים (נ"א דברי רבי יוסי ורבי מאיר אומר) אף בחול אסור משום דרכי האמורי :

פרק ז בלל גדול אמרו בשבת כל־השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חיב אלא חטאת אחת היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חיב על כל־שבת ושבת ' היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חיב על כל־אב מלאכה ומלאכה ' העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חיב אלא חטאת אחת : (ב) אבות מלאכות ארבעים חסר אחת הזורע והחורש והקוצר והמעמר הדש והזורה הבורר הטוחן והמרקד והלש והאופה הגוזז את־הצמר המלבנו והמנפצו והצובעו והטווה והמיסך והעושה שתי בתי נירין והאור שני חוטין והפוצע שני חוטין הקושר והמתיר והתופר שתי תפירות הקורע על מנת לתפור שתי תפירות הצד צבי השוחטו והמפשיטו המולחו והמעבד את־עורו והמוחקו והמחתכו הכותב שתי אותיות והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות הבונה והסותר המכבה והמבעיר המכה בפטיש המוציא מרשות לרשות הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת : (ג) ועוד כלל אחר אמרו כל־הכשר להצניע ומצניעין כמוהו והוציאו בשבת חיב עליו חטאת וכל־־־ שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת אינו חיב אלא המצניעו: (ד) תבן כמלא פי גמל עמיר כמלא פי טלה עשבים כמלא פי גדי עלי שום ועלי בצלים להים כגרוגרת יבשים כמלא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשעוריהן המוציא אוכלים כגרוגרת חיב ומצטרפין זה עם זה מפני ששוו בשעוריהן חוץ מקליפיהן וגרעיניהן ועוקציהן וסובן ומורסנן רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים שמתבשלות עמהן :

פרק ח המוציא יין כדי מזיגת הכוס חלב כדי גמיעה דבש כדי ליתן על הכתית שמן כדי לסוך אבר קטן מים כדי לשוף בהם את־הקילור ושאר כל־־המשקין ברביעית וכל־־השופכין ברביעית רבי שמעון אומר כלן ברביעית ולא אמרו כל־השעורין הללו אלא למצניעיהן : (ב) המוציא חבל כדי לעשות אזן לקופה גמי כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה רבי יהודה אומר כדי לטול ממנו מדת מנעל לקטן : ניר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין והמוציא קשר מוכסין חיב ניר מחוק כדי לכרוך על פי צלוחית קטנה של פליטון : (ג) עוד כדי לעשות קמיע קלף כדי

לכתוב

לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפלין שהיא שמע ישראל דוכסוסטוס כדי לכתוב מזוזה דיו כדי לכתוב שתי אותיות ' כחול כדי לכחול עין אחת : (ד) דבק כדי ליתן בראש השבשבת זפת וגפרית כדי לעשות נקב שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן חרסות כדי לעשות פי כור של צורפי זהב רבי יהודה אומר כדי לעשות פטפוט סובין כדי ליתן על פי בור של צורפי זהב סיד כדי לסוד אצבע קטנה שבבנות רבי יהודה אומר כדי לעשות בלכול רבי נחמיה אומר כדי לסוד (נ"א לעשות) אנדיפי : (ה) אדמה כחותם המרצופין דברי רבי עקיבה וחכמים אומרים כחותם האגרות זבל וחול הדק כדי לזבל קלה של כרוב דברי רבי עקיבה וחכמים אומרים כדי לזבל כרישא ' חול הגס כדי ליתן על מלא כף סיד קנה כדי לעשות קולמוס אם היה עב או מרוסס כדי לבשל בו ביצה קלה שבבצים טרופה ונתונה באלפס : (ו) עצם כדי לעשות תרוד ' רבי יהודה אומר כדי לעשות ממנו חף ' זכוכית כדי לגרור בו ראש הכרכר צרור או אבן כדי לזרוק בעוף רבי אליעזר בן יעקב אומר כדי לזרוק בבהמה : (ז) חרס כדי ליתן בין פצים לחבירו דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כדי לחתות בו את־האור רבי יוסא אומר כדי לקבל בו רביעית ' אמר רבי מאיר אף על פי שאין ראוי לדבר זכר לדבר שנאמר ולא ימצא במכתתו חרש לחתות אש מיקוד אמר לו רבי יוסי משם ראוי ולחשוף מים מגבא :

ולק"כ יאמר זה העזמוד

אַתְקִינוּ סְעוּדָתָא דִּמְהֵימְנוּתָא שְׁלֵמָתָא חֶדְוָתָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא אַתְקִינוּ סְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא דָּא הִיא סְעוּדָתָא דַּחֲקַל תַּפּוּחִין קַדִּישִׁין וְזֵעִיר אַנְפִּין וְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא אַתְיָן לְסַעֲדָא בַּהֲדָהּ :

זה הזמר קתוס נרקטי הקרוות אני יצחק לוריא בן שש

א זַמֵּר בְּשִׁבָחִין ' לְמִיעַל גּוֹ פִּתְחִין ' דְּבַחֲקַל תַּפּוּחִין ' דְּאִנּוּן קַדִּישִׁין :

ב זַמִּין לָהּ הַשְׁתָּא ' בִּפְתוֹרָא חַדְתָּא ' וּבִמְנָרְתָּא טַבְתָּא ' דְּנַהֲרָא עַל רֵאשִׁין :

ג מִנָּא וּשְׁמָאלָה ' וּבֵינֵיהוּ כַּלָּה ' בְּקִישׁוּטֵי אַזְלָא ' וּמָאנִין וּלְבוּשִׁין :

יחבק

יְ חַבֵּק לָהּ בַּעֲלָהּ ׳ וּבִיסוֹדָא דִילָהּ ׳ דְּעָבֵד נַיְחָא לָהּ ׳
יְהֵא כַּתִּישׁ כַּתִּישִׁין :
צְ וַחִין אַף עַקְתִּין ׳ בְּמִלִּין וּשְׁבִיתִין ׳ בְּרַם אַנְפִּין חַדְתִּין ׳
וְרוּחִין עִם נַפְשִׁין :
חַ דּוּ סַגִּי יֵתִי ׳ וְעַל חֲדָא תַּרְתֵּי ׳ נְהוֹרָה לָהּ יִמְטֵי ׳
וּבִרְכָאָן דְּנַפְשִׁין :
קְ רִיבוּ שׁוּשְׁבִינִין ׳ עֲבִידוּ תִקּוּנִין ׳ לְאַפְּשָׁא זִינִין ׳ וְנוּנִין
עִם רַחֲשִׁין :
לְ מֶעֱבַד נִשְׁמָתִין ׳ וְרוּחִין חַדְתִּין ׳ בְּחַרְתִּין וּתְלָתִין ׳
וּבִתְלָתָא שִׁבְשִׁין :
וְ עַטּוּרִין שַׁבְעִין לָהּ ׳ וּמַלְכָּא דִלְעֵלָּא ׳ דִּיתְעַטָּר כֻּלָּא ׳
בְּקַדִּישׁ קַדִּישִׁין :
רְ שִׁמִּין וּסְתִימִין ׳ בְּגוֹ כָּל עַלְמִין ׳ בְּרַם עַתִּיק יוֹמִין ׳
חֲלָא בַּטִּישׁ בַּטִּישִׁין :
יְ הָא רַעְוָא קַמֵּיהּ ׳ דְּתִשְׁרֵי עַל עַמֵּיהּ ׳ דִּיתְעַנַּג לִשְׁמֵיהּ ׳
בְּמַתִּיקִין וְדוּבְשִׁין :
אַ סַדֵּר לְדָרוֹמָא ׳ מְנַרְתָּא דִסְתִימָא ׳ וְשֻׁלְחָן עִם נַהֲמָא ׳
בִּצְפוּנָא אַרְשִׁין :
בְּ חַמְרָא גּוֹ כַּסָּא ׳ וּמִדָּאנֵי אָסָא לְאָרוּם וַאֲרוּסָה ,
לְהַתִּקָּפָה חֲלָשִׁין :
גַ עֲבַד לְהֵן כִּתְרִין ׳ בְּמִלִּין יַקִּירִין ׳ בְּשַׁבְעִין עַטּוּרִי ׳
דְּעַל גַּבֵּי חַמְשִׁין :
שְׁ כִינְתָּא תִּתְעַטָּר ׳ בְּשִׁית נַהֲמֵי לִסְטָר ׳ בְּוָוֵי תִּתְקַטָּר ׳
וְזִינִין דִּכְנִישִׁין :
שְׁ בִיתִין וּשְׁבִיקִין ׳ מְסָאֲבִין דְּרָחִיקִין ׳ חֲבִילִין דְּמַעִיקִין ׳
וְכָל זִינֵי חַרְשִׁין :

וזהא רעוא מן קדם עתיקא קדישא דכל קדישין טמירא דכל טמירין

טמירין סתימא דכלא דיתמשך טלא עגלאה מיניה למליא רישיה דזעיר אנפין ולהטיל לחקל תפוחין קדישין בנהירו דאנפין ברעוא ובחדותא דכלא ויתמשך מן קדם עתיקא קדישא דכל קדישין טמירא דכל טמירין סתימא דכולא רעותא ורחמי חנא וחסדא בנהירין עלאה ברעותא והדוא עלי ועל כל בני ביתי ועל כל הנלוים אלי ועל כל בני ישראל עמיה ויפרקינא מכל עקתין בישין דייתון לעלמא ויזמין ויתיחב לנא מזנא ופרנסתא טבתא בלי צרה ועקתא ממזלא דכל מזוני ביה תליא וישיזבינא מעינא בישא ומחרבא דמלאך המות ומדינא של גיהנם וייתי לנא ולכל נפשתנא חנא וחסדא והוי אריכי ומזוני רויחי ורחמי מן קדמיה אמן כן יהי רצון אמן ואמן :

קדוש ליל שבת

קדם הקידוש יאמר ' לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ' הרינו מוכן ומזומן לקיים מצות עשה לקדש השבת על על היין ' כבתוב וכור ושמור זכרהו על היין :

בלחש וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר

בקול יוֹם הַשִּׁשִּׁי : וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם : וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה : וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

סברי מרנן ורבנן ורבותי

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר־קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְרָצָה בָנוּ וְשַׁבַּת קָדְשׁוֹ

באהבה

בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הִנְחִילָנוּ זִכָּרוֹן לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית כִּי הוּא יוֹם תְּחִלָּה לְמִקְרָאֵי קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם · כִּי בָנוּ בָחַרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדַּשְׁתָּ מִכָּל־הָעַמִּים וְשַׁבַּת קָדְשְׁךָ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הִנְחַלְתָּנוּ · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת :

זמירות ליל שבת

כָּל־מְקַדֵּשׁ שְׁבִיעִי כְּרָאוּי לוֹ · כָּל־שׁוֹמֵר שַׁבָּת כַּדָּת מְחַלְּלוֹ · שֶׁכָּרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד עַל־פִּי פָּעֳלוֹ · אִישׁ עַל מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל דִּגְלוֹ : אוֹהֲבֵי יְיָ הַמְחַכִּים בְּבִנְיָן אֲרִיאֵל · בְּיוֹם תַּשְׁבֹּת שִׂישׂוּ וְשִׂמְחוּ כִּמְקַבְּלֵי מַתַּן נַחֲלִיאֵל · גַּם שָׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וְאִמְרוּ לָאֵל · בָּרוּךְ יְיָ אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל : דּוֹרְשֵׁי יְיָ זֶרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבוֹ · הַמְאַחֲרִים לָצֵאת מִן הַשַּׁבָּת וּמְמַהֲרִים לָבֹא · שֹׁמְחִים לִשְׁמֹרוֹ וְלַעֲרוֹב עֵרוּבוֹ · זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ : זְכָרוֹ תּוֹרַת מֹשֶׁה בְּמִצְוַת שַׁבָּת גְּרוּסָה · חֲרוּתָה לְיוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּבֵלָה בֵּין רֵעוּתָיהָ מִשְׁבָּצָה · טְהוֹרִים יִירָשׁוּהָ וְיַקְדִּישׁוּהָ כְּמַאֲמַר כָּל אֲשֶׁר־עָשָׂה · וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה : יוֹם קָדוֹשׁ הוּא מִבֹּאוֹ וְעַד־צֵאתוֹ · כָּל־זֶרַע יַעֲקֹב וַכַּבְּדוּהוּ כִּדְבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ · לָנוּחַ בּוֹ וְלִשְׁמוֹחַ בְּתַעֲנוּג אָכוֹל וְשָׁתוֹ · כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ אוֹתוֹ : מִשּׁוֹךְ הַסְּדֶדְ לִיוֹדְעָךְ אֵל קַנָּא וְנוֹקֵם · נוֹטְרֵי לְיוֹם הַשְּׁבִיעִי זָכוֹר וְשָׁמוֹר לְהָקִים · שַׂמְחֵם בְּבִנְיָן שָׁלֵם בְּאוֹר פָּנֶיךָ תַּבְהִיקֵם · יִרְוֻיָן מִדֶּשֶׁן בֵּיתֶךָ וְנַחַל עֲדָנֶיךָ תַּשְׁקֵם : עָזוֹר לַשּׁוֹבְתִים בַּשְּׁבִיעִי בֶּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר עוֹלָמִים · פּוֹסְעִים בּוֹ פְּסִיעָה קְטַנָּה וְסוֹעֲדִים בּוֹ לְבָרֵךְ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים · צִדְקָתָם תַּצְהִיר בָּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים · יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה הָמִים · יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים :

מנוחה

זמירות לשבת · (יוס שבת קודש וכו׳) · יוסף קלה לג וכו׳ · שבת ק״ט ח׳ · ואם שולקן כדת ערוך · שם · ועיין שמות רבה פ׳ כ״ג · קרא לעשה

זה הזמר גם המקבר משה וקתם שמו בג' רקמי התרוות הרמטוכים מכוקה שהי הוא :

מְנוּחָה וְשִׂמְחָה אוֹר לַיְּהוּדִים ' יוֹם שַׁבָּתוֹן יוֹם מַחֲמַדִּים ' שׁוֹמְרָיו וְזוֹכְרָיו הֵמָּה מְעִידִים ' כִּי לְשִׁשָּׁה כֹּל בְּרוּאִים וְעוֹמְדִים : שָׁמַיִם שָׁמַיִם אֶרֶץ וַיַּמִּים ' כָּל־צְבָא מָרוֹם גְּבוֹהִים וְרָמִים ' תַּנִּין וְאָדָם וְחַיַּת רְאֵמִים ' כִּי בְּיָהּ יְיָ צוּר עוֹלָמִים : הוּא אֲשֶׁר דִּבֵּר לְעַם סְגֻלָּתוֹ ' שָׁמוֹר לְקַדְּשׁוֹ מִבֹּאוֹ וְעַד־צֵאתוֹ ' שַׁבַּת קֹדֶשׁ יוֹם חֶמְדָּתוֹ ' כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ : בְּמִצְוַת שַׁבָּת אֵל יַחֲלִיצֶךָ ' קוּם קְרָא אֵלָיו יָהִישׁ לְאַמְּצֶךָ ' נִשְׁמַת כָּל־חַי וְגַם נַעֲרִיצֶךָ ' אֱכוֹל בְּשִׂמְחָה כִּי כְבָר רָצָךְ : בְּמִשְׁנֶה לֶחֶם וְקִדּוּשׁ רַבָּה ' בְּרוֹב מַטְעַמִּים וְרוּחַ נְדִיבָה ' יְזַכּוּ לְרַב טוּב הַמִּתְעַנְּגִים בָּהּ ' בְּבִיאַת גּוֹאֵל לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא :

זה הזמר גם המקבר מנהם והסימן מתקיל מהקרוה הסני מערב נקלת הפלך מעין

מַה־יְּדִידוּת מְנוּחָתֵךְ ' אַתְּ שַׁבָּת הַמַּלְכָּה ' בְּכֵן נָרוּץ לְקָרָאתֵךְ ' בְּאִי כַלָּה נְסוּכָה ' לְבוּשׁ בִּגְדֵי חֲמוּדוֹת ' לְהַדְלִיק נֵר בְּבִרְכָה ' וַתֵּכֶל כָּל־הָעֲבוֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ מְלָאכָה : לְהִתְעַנֵּג בְּתַעֲנוּגִים ' בְּרַבּוּרִים וּשְׁלָיוו וְדָגִים ' מְעֻרָב מְזַמְּנִים ' כָּל־מִינֵי מַטְעַמִּים ' מִבְּעוֹד יוֹם יוֹם מוּכָנִים ' תַּרְנְגוֹלִים מְפֻטָּמִים ' וְלַעֲרוֹךְ בּוֹ כַּמָּה מִינִים ' שְׁחוֹת יֵינוֹת מְבוּשָׂמִים ' וְתַפְּנוּקֵי מַעֲדַנִּים ' בְּכָל־שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים ' לְהִתְעַנֵּג : נַחֲלַת יַעֲקֹב יִירַשׁ ' בְּלִי מְצָרִים נַחֲלָה ' וִיכַבְּדוּהוּ עָשִׂיר וָרָשׁ ' וְחִזְּקוּ לְגָאוּלָה *) יוֹם שַׁבָּת אִם תִּשְׁמְרוּ וְהָיִיתֶם לִי סְגֻלָּה ' שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹדוּ וּבַשְּׁבִיעִי נָגְלָה ' לְהִתְעַנֵּג : חֲפָצֶיךָ אֲסוּרִים ' וְגַם לְהַשּׁוּב הֶשְׁבּוֹנוֹת ' הַרְהוֹרִים מֻתָּרִים ' וּלְשַׁדֵּךְ הַבָּנוֹת ' וְתִנּוֹק לְלַמְּדוֹ סֵפֶר ' לְמַנְצֵחַ בְּנְגִינוֹת ' וְלְחַגּוֹת בְּאִמְרֵי שֵׁפֶר ' בְּכָל־כִּנּוֹרוֹת וּמַחֲנוֹת ' לְהִתְעַנֵּג : תְּלוּכָךְ תְּהֵא בְּנַחַת ' עָנֹג קְרָא לַשַּׁבָּת ' וְהִשַּׁנָּה מְשֻׁבַּחַת ' כְּדָת נָפֵשׁ מְשִׂיבַת ' בְּכֵן נַפְשִׁי לְךָ עָרְגָה ' וְלָנוּחַ בְּהִכַּת ' כַּשּׁוֹשַׁנִּים סוּגָה ' בּוֹ יָנוּחוּ בֵּן וּבַת ' לְהִתְעַנֵּג : מֵעֵין הָעוֹלָם הַבָּא ' יוֹם שַׁבָּת מְנוּחָה ' כָּל־הַמִּתְעַנְּגִים בָּהּ יִזְכּוּ לְרוֹב שִׂמְחָה ' מֵהֶבְלֵי מָשִׁיחַ יוּצְלוּ לְרִוָּחָה פִּדְיוֹתֵינוּ תַּצְמִיחַ ' וְנָם יָגוֹן וַאֲנָחָה ' לְהִתְעַנֵּג :

לקמה מתכה שנת י' ג' • כהרריס בשערה • קוגיגה י' מ' • יה רגון עלם . רקמי התרוויס ישראל המבוכה כגרא • והשיהה הוא הרגיעי בספרו עולת תמיד) :

*) ון הלאות ויל"ל

שבעת מוכמה מסודים שמומרין זה הומר תדיר זה הומר סימנו ישראל והסימן מתקיל בראשי הקרוטות יה שבחין הברבין אלהא למקדשך :

יָ֣ הּ רִבּוֹן עָלְם֖ וְעָלְמַיָּ֑א ׀ אַנְתְּ֣ הוּא֒ מַלְכָּ֣א מֶלֶךְ֩ מַלְכַיָּ֨א ׀ עוֹבֵ֜ד גְּבוּרָתֵ֗ךְ וְתִמְהַיָּ֑א ׀ שַׁפִּ֣יר קָדְמָ֣ךְ לְתַחֲיָיָ֔א : יה רבון

שְׁ בָחִין אֲסַדֵּר֙ צַפְּרָ֣א וְרַמְשָׁ֔א לָ֖ךְ אֱלָהָ֣א קַדִּישָׁ֑א ׀ דִּ֣י בְרָ֣א כָל־ נַפְשָׁ֗ה ׀ עִירִ֣ין קַדִּישִׁ֣ין וּבְנֵ֣י אֱנָשָׁ֔א ׀ חַיִּ֣ין בְּרָ֣א וְעוֹפֵ֣י שְׁמַיָּ֑א : יה רבון

ר בְּרִבִּ֣ין עוֹבְדִ֣יךָ וְתַקִּיפִ֣ין מָכִ֣יךְ רָמַיָּ֑א ׀ וְנַקִּ֣יף כְּפִיפִ֣ין ׀ לוֹ֣ יַחֲיֶ֣ה גְבַר שְׁנִ֣ין אַלְפִ֣ין ׀ לָא־יֵעוּל֒ גְּבוּרָתֵ֗ךְ בְּחוּשְׁבָנַיָּ֑א : יה רבון

אֱ לָהָ֣א דִּילִ֣יהּ יְקַ֣ר וְרִבּוּתָ֑א ׀ פָּרִ֣יק יַת־עָנָ֣ךְ מִפּ֣וּם אַרְיָוָתָ֔א *) וְאַפֵּ֣יק יַת עַמָּ֣ךְ מִגּ֣וֹ גָלוּתָ֑א ׀ עַמֵּ֣ךְ דִּי בְחַרְתָּ֣ מִכָּל־אוּמַיָּ֑א *) : יה רבון

לְ מִקְדָּשָׁ֣ךְ תּ֣וּב וּלְקַדֵּ֣שׁ קוּדְשִׁ֣ין ׀ אַתַּ֣ר דִּי בֵיהּ֣ יְחָדוּן רוּחִ֣ין וְנַפְשִׁ֣ין ׀ וַיְנַמְּרוּן לָ֣ךְ שִׁירִ֣ין וְרַחֲשִׁ֣ין ׀ בִּירוּשְׁלֶ֣ם קַרְתָּ֣א דְשׁוּפְרָיָ֑א : יה רבון

צוּר מִשֶּׁלּוֹ אָכַלְנוּ בָּרְכוּ אֲמוּנִי : שָׂבַעְנוּ וְהוֹתַרְנוּ כִּדְבַר יְיָ : הַזָּן אֶת־עוֹלָמוֹ ׀ רוֹעֵנוּ אָבִינוּ ׀ אָכַלְנוּ אֶת־לַחְמוֹ ׀ וְיֵינוֹ שָׁתִינוּ ׀ עַל כֵּן נוֹדֶה לִשְׁמוֹ ׀ וּנְהַלְּלוֹ בְּפִינוּ אַמָּרְנוּ וְעָנִינוּ ׀ אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ צוּר : בְּשִׁיר וְקוֹל תּוֹדָה נְבָרֵךְ לֵאלֹהֵינוּ ׀ עַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה שֶׁהִנְחִיל לַאֲבוֹתֵינוּ ׀ מָזוֹן וְצֵידָה הִשְׂבִּיעַ לְנַפְשֵׁנוּ ׀ חַסְדּוֹ גָּבַר עָלֵינוּ ׀ וֶאֱמֶת יְיָ צוּר : רַחֵם בְּחַסְדְּךָ ׀ עַל עַמְּךָ צוּרֵנוּ ׀ עַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ ׀ וְגוֹבוֹל בֵּית תִּפְאַרְתֵּנוּ ׀ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ ׀ יָבֹא וְיִגְאָלֵנוּ ׀ רוּחַ אַפֵּינוּ ׀ מְשִׁיחַ יְיָ : צוּר יִבְנֶה הַמִּקְדָּשׁ ׀ עִיר צִיּוֹן תְּמַלֵּא ׀ וְשָׁם נָשִׁיר שִׁיר חָדָשׁ ׀ וּבִרְנָנָה נַעֲלֶה ׀ הָרַחֲמָן הַנִּקְדָּשׁ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה ׀ עַל כּוּם יַיִן מָלֵא ׀ כִּבְרַכַּת יְיָ :

וקודם ברכת המזון של כל סעודות שבת יטול ידיו במים אחרונים ויאמר זה :

ירי אסחי אנא ׀ לגבי חד מנא : לסטרא חורינא דליות בה ממשא : אומין בתלתא : בכסא דברכתא : לעילא עלתא עתיקא קדישא :

סדר הפלה שחרית לשבת וי"ט

בשחר ככסין לביה"כ ואומרים כל סדר הברכות וכו' הקרבנות כמו ביומות החול אלא שמוסיפים וביום השבת , שבת וי"ט לאו זמן תפילין הוא , אבל מתעטפים בציצית . מתפילין ברוך שאמר במועד קול זמר ואומרים פסוקי דזמרה ומזמורים לתודה ומוסיפים למנצח מזמור לדוד ושאר המזמורים המבארים מעשה בראשית שכלו בשבת ומתן תורה שהיה בו . ואומרים יהי כבוד אשרי והללויה וכו' עד ישתבח ומתפילין כאן נשמת .

*) הוא כנובדנצר המשל לאדו' עשה"ב שלא לדו' ומשכנו *) הקדמונים

נִשְׁמַת כָּל־חַי תְּבָרֵךְ אֶת־שִׁמְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ ׳ וְרוּחַ כָּל־בָּשָׂר תְּפָאֵר וּתְרוֹמֵם זִכְרְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד ׳ מִן־הָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אַתָּה אֵל ׳ וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין־לָנוּ מֶלֶךְ*) גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ ׳ פּוֹדֶה וּמַצִּיל וּמְפַרְנֵס וּמְרַחֵם בְּכָל־עֵת צָרָה וְצוּקָה אֵין־לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אָתָּה : אֱלֹהֵי הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים ׳ אֱלוֹהַּ כָּל־בְּרִיּוֹת אֲדוֹן כָּל־תּוֹלָדוֹת ׳ הַמְהֻלָּל בְּרֹב הַתִּשְׁבָּחוֹת הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים ׳ וַיְיָ לֹא־יָנוּם וְלֹא־יִישָׁן : הַמְעוֹרֵר יְשֵׁנִים וְהַמֵּקִיץ נִרְדָּמִים ׳ וְהַמֵּשִׂיחַ אִלְּמִים ׳ וְהַמַּתִּיר אֲסוּרִים וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים ׳ לְךָ לְבַדְּךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים : אִלּוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כַּהֲמוֹן גַּלָּיו וְשִׂפְתוֹתֵינוּ שֶׁבַח כְּמֶרְחֲבֵי רָקִיעַ ׳ וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ ׳ וְיָדֵינוּ פְּרוּשׂוֹת כְּנִשְׁרֵי שָׁמָיִם ׳ וְרַגְלֵינוּ קַלּוֹת כָּאַיָּלוֹת : אֵין אֲנַחְנוּ מַסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ ׳ וּלְבָרֵךְ אֶת־שִׁמְךָ ׳ עַל־אַחַת מֵאֶלֶף אֶלֶף אַלְפֵי אַלָּפִים וְרִבֵּי רִבָּבוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת

שעשית

נשמת בפסחים דף כ"ז אמרו במשנה . רביעי (קום ד' שבסדר ליל פסח) גומר עליה את ההלל ואומר עלי' ברכת השיר . ושם בגמרא מקשה מאי ברכת השיר ? ופליגי ר' יהודה ור' יוחנן . ר' יהודה אומר יהללוך ה' אלהיכו ופירש הרשב"ם זו היא ברכת השיר דמתניתין כלומר ברכת השבח עכ"ל ר"ל דקרא יהללוך במתניתין ברכת השיר על שם סיומו בא"י מלך מהולל בתשבחות וע' בתוי"ט . אבל ר' יוחנן פליג ואומר דברכת השיר היא נשמת כל חי . ולפי זה היה לנשמת סיום בברכה ולא כמו שהיא לפנינו . שאלמלא כן מדוע ברכת השיר קרא לה ? וכן פירש הרשב"ם בד"ה יהללוך הנ"ל : ונשמת כל חי גומרין בו בא"י מלך מהולל בתשבחות . וכתבו שם התוספות בד"ה מאי . ר' יהודה אומר יהללוך וקמ"ל דאפילו במקום שנהגו שלא לברך אחרי . בליל פסח ליכא לברך . ולא נהגו פשיטא . אי נמי דאפילו במקום שנהגו ה"א דוקא בימים . אבל בלילה אין ליכא לברך קמ"ל עכ"ל . ועל ר' יוחנן דאמר נשמת כל חי פירש הרשב"ם כפי אשר בחר דברי' המרש"ל . שר' יוחנן לא נעי לאעקורי דברי ר' יהודה דאומר יהללוך . אבל להוסיף על דברי' ולאמור אחר נשמת חייב לברך . דאלו יהללוך אינו אומרים בכל יום שם בו הלל וא"ש ליל פסח דנקט . אם לא להוסיף עוד ברכה אחרת והייכו כפי מה שהסדיר בעל המסדר ההגדה בליל פסח לומר יהללוך

*) בשמים

שֶׁעָשִׂיתָ עִם־אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ : מִמִּצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ ׳ בְּרָעָב זַנְתָּנוּ וּבְשָׂבָע כִּלְכַּלְתָּנוּ ׳
מֵחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ ׳ וּמִדֶּבֶר מִלַּטְתָּנוּ וּמֵחֳלָיִם רָעִים
וְנֶאֱמָנִים דִּלִּיתָנוּ : עַד־הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ ׳ וְלֹא עֲזָבוּנוּ
חֲסָדֶיךָ ׳ וְאַל־תִּטְּשֵׁנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לָנֶצַח : עַל־כֵּן אֵבָרִים
שֶׁפִּלַּגְתָּ בָּנוּ ׳ וְרוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁנָּפַחְתָּ בְּאַפֵּינוּ וְלָשׁוֹן אֲשֶׁר־
שַׂמְתָּ בְּפִינוּ : הֵן הֵם יוֹדוּ וִיבָרְכוּ וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ
וִירוֹמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיַמְלִיכוּ אֶת־שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ :
כִּי כָל־פֶּה לְךָ יוֹדֶה ׳ וְכָל־לָשׁוֹן לְךָ תִשָּׁבַע וְכָל־בֶּרֶךְ
לְךָ תִכְרַע ׳ וְכָל קוֹמָה לְפָנֶיךָ תִשְׁתַּחֲוֶה : וְכָל לְבָבוֹת
יִירָאוּךָ ׳ וְכָל־קֶרֶב וּכְלָיוֹת יְזַמְּרוּ לִשְׁמֶךָ ׳ כַּדָּבָר שֶׁכָּתוּב
כָּל־עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יְיָ מִי כָמוֹךָ ׳ מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק
מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגּוֹזְלוֹ : מִי יִדְמֶה־לָּךְ וּמִי יִשְׁוֶה לָּךְ
וּמִי יַעֲרָךְ־לָּךְ ׳ הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה
שָׁמַיִם וָאָרֶץ : נְהַלֶּלְךָ וּנְשַׁבֵּחֲךָ וּנְפָאֶרְךָ וּנְבָרֵךְ אֶת־שֵׁם
קָדְשֶׁךָ ׳ כָּאָמוּר לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קְרָבַי
אֶת־שֵׁם קָדְשׁוֹ :

הָאֵל בְּתַעֲצֻמוֹת עֻזֶּךָ ׳ הַגָּדוֹל בִּכְבוֹד שְׁמֶךָ ׳ הַגִּבּוֹר
לָנֶצַח וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרְאוֹתֶיךָ : הַמֶּלֶךְ הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא
רָם וְנִשָּׂא :

שוכן

גם כשמת משום להלכה כר' יוחנן דאמרינן מרויהו • וקנעוהו לחלק הברכות דהיינו ברכת יהללוך אחר הלל • וברכת כשמת אחר הלל הגדול • וכן פירשו התוספות ל"ה ר' יוחנן • כראה הכי פירושו אף כשמת כל חי אחר יהללוך • דאי לא תימא הכי אכן כתלמן עבדינן • וקורא כשמת כל חי ברכת השיר • לפי שבשבתות אומרים אותו אחר פסוקי דזמרה ור' חייס כהן לא היה קותם בויהללוך כי אם בכשמת לבדו • משום דלישנא דברכת השיר משמע קדמת ברכה עכ"ל • והכה בין לר' יהודה ובין לר' יוחנן ברכת כשמת מעיקרא לא לגמור עלי' את ההלל כתקנה • אלא לקתום בו זמירות השבח שאפשי זה כקראת ברכת השיר • כמ"ש בשם התוספות • וכבר ידעת גם כן שיתבאר תקנת הגאונים היא • ולפ"ז אתיתא ישתבח בח"י אל מלך גדול בתשבחות שייכת לכשמת • והכניסו מעיקרא בשבת פיוט ישתבח קודם אתיתא כשמת •

ובקול

שׁוֹכֵן עַד מָרוֹם וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ׃ וְכָתוּב רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיְיָ לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה׃ בְּפִי יְשָׁרִים תִּתְהַלָּל׃ וּבְדִבְרֵי צַדִּיקִים תִּתְבָּרַךְ׃ וּבִלְשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְרוֹמָם׃ וּבְקֶרֶב קְדוֹשִׁים תִּתְקַדָּשׁ׃

וּבְמַקְהֲלוֹת רְבָבוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יִתְפָּאַר שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר שֶׁכֵּן חוֹבַת כָּל־הַיְצוּרִים לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבֵּחַ

לפאר

ונקול השמיעו כשמת וקתמו בקתימתו אקר ישתבח כדי שתהיה לפסוקי דזמרה ברכה לפניהם בברוך שאמר • ונישתבח ברכה לאקריהם • ואלק מן פיוט כשמת נזכר גם כן בברכות דף ב"ט בזה הלשון מברכין על הגשמים . מאי מברכים ? אמר ר' יהודה מודים מכאנו לך על כל טפה וטפה שהורדת לנו • ור' יוחנן מסיים בה הכי • אלו פיכו מלא שירה כים וכו' • אין אנו מספיקים להודות לך ה' אלהינו עד תשתקוה ברוך אתה ה' רוב ההודאות • רוב הודאות ולא כל הודאות ? אמר רבא אימא האל ההודאות • אמר ר' פפא הלכך כימריכהו לתרויהו רוב ההודאות והאל ההודאות עכ"ל ור' יוחנן בפסקים שאומר שברכת השיר היא כשמת הוא עצמו אשר סיום פה ברכת הגשמים באלק מן כשמת המתחיל אלו פיכו • ולפי גרסת הגרא"ש מגיע עד תשתקוה • והוא על כל ברך לך תכרע וכל קומה לפניך תשתקוה • עוד נזכר ברכת הגשמים זו בתענית ב' בנוסף אקר וז"ל • ור' יוחנן מסיים אלו פיכו מלא שירה כים ולשוניכו רנה כהמון גליו כו' עד אל יעזבונו רחמיך ה' אלהינו ואל עזבונו • ולפ"ז היה סיומו בעד הנה עזרונו רחמיך ואל עזבונו חסדיך שלמעלה ממנו • ויש עוד אלופים בו • כי תכת תשתקוה גרסו הרי"ף והרא"ש בברכות על הן הם יודו וישבחו ויפארו את שמך מלכנו • וכן גרס הרא"ש בתענית רק שהאליף לו שהוסיף אלת ויקדשו ואמר שהסיום הוא ויקדשו את שמך מלכנו והתימה של כשמת הוא לפי הקדוש • לר' יוחנן ברוך רוב ההודאות • ולרבא אל ההודאות • ולר' פפא אל ההודאות ורוב ההודאות • והרמב"ם בפ' יו"ד מברכות הלכה ה' גרס אל רוב ההודאות והתושבחות • וגרסת זו אלבד התושבחות יש לו גם כן הרמב"ן במלחמות לברכות • ותתימתנו בישתבח וכן תמימת הספרדים יש להן הוספות על העיקר מן האחרונים ודאה מה שכתבנו למעלה עליה וע"ז הסיום הנרשם בה • ואל אמכא מתך מה שמלאתי בס' פסר דבר להחכם רישמאן לד ל"ה ו"ל : אל פורם בספרי בעלי אסופות מדוע התכנה פיוט כשמת כל מי בשם ברכת השיר • ולדעתי כוסד פיוט הזה על פסוק מי כמוך באלים ה' הכמוב בשירת הים • כי תוכן הפיוט הזה אך להגיד כי אין צור מבלעדי אלהים ואין כמוהו • וכי אין לאל ידי יצורי להשמיע כל תהלתו כאשר עוד תרשה • וזהו גם תוכן הפסוק מי כמוך באלים ה' • בפיוט הזה כתוב • ומבלעדיך אין לנו אלא אתה ולך לבדך וגו' כל עלמותי תאמרנה מי כמוך מי ידמה לך ומי שוה לך וכו' והוא כעין מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה

כאדר

לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדֵּר לְבָרֵךְ לְעַלֵּה וּלְקַלֵּס עַל־כָּל־דִּבְרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת דָּוִד בֶּן־יִשַׁי עַבְדְּךָ מְשִׁיחֶךָ:

יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ כִּי לְךָ נָאֶה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר וּשְׁבָחָה הַלֵּל וְזִמְרָה עֹז וּמֶמְשָׁלָה נֶצַח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה תְּהִלָּה וְתִפְאֶרֶת קְדֻשָּׁה וּמַלְכוּת בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל בַּתִּשְׁבָּחוֹת אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה מֶלֶךְ אֵל חַי הָעוֹלָמִים: הש"ץ אומר ק"ק.

ברכו

כאדר בקדש. וכן כתוב בו ואלו פיטו מלא שירה כיס וג' אין אכו מספיקים להודות לך. והוא כעין כורתא תהלות ע"ש ברש"י. וכן כתיב בי כסיס וכפלאות שעשית והוא כעין עושה פלא. וכן דרשו במכלתא. ומבואר בילקוט שם על פסוק מי כמוכה. ולא ישראל בלבד אמרו שירה אלא אף אומות העולם כיון שכשעה אחד כפרו כלן בעבודת כוכבים אלהן ואמרו מי כמוכה עיין שם היטב וגם בפיוט הזה כתוב בתחלה בשמת כל חי. ורוח כל בשר וכן כתוב אחרי כן על הכוכה ההיא אלוה כל ברית. אדון כל הולדות. ומכל זה נוכל לשער בלבד כי פיוט הזה כתקן לאומרו בכל יום או אך בשבת וי"ט אחרי או לפני אמירת פרשת השירה. אשר כתוב בה פסוק מי כמוכה. והיה כעין ברכה לפניה ואו לאחריה כמו ברכת שתנאל אחר אמירת פסוקי דזמרה או ברכת ברוך שאמר לפני אמירתם. וכבר בירכתי בספרי נקרת הרועה. כי מנהג פרשת השירה בכל יום היה עוד בימי ר"א הגדול. ועל פי זה מבואר היטב מדוע התכנה שיר הזה בשם ברכת השיר. ר"ל ברכת שיר היס. והנה בימוקי תלמידי רבינו יונה סוף פ' אין עומדין כתוב שאין אמירת בשמת כל חי מבורר כמו הלל וברכת המזון. אלא מנהג הגאונים. ולפי הנ"ל היה מנהג אמירתו קודם הגאונים. ומדי דברי בפיוט בשמת כל חי אעיר עוד איזה הערות עלי. בפירוש המקדיר כתוב כי ר' שמעון בן יפה (לא נודע מי הוא) או ר' שמעון בן שטח יסד את הפיוט הזה. והוא הבל ורעות רוח. והאמת כי לא נודע גם לא יודע עד עולם מי הוסדו. בעיני ר' יוחנן היה הפיוט הזה יקר למאוד. על כן בחר בו מה וכן סיים בברכת הגשמים אלו פיטו מלא שירה כיס כו' הכתוב בפיוט הזה ברכות כ"ט ב'. תענית ו' ע"ב. ובספר בקרת הרועה אחרא עוד כי רעיוני הפיוט הזה מסכימים עם דרכי מקצבותי'... בימיכו אין המנהג

בשעה שהש"ץ אומר ברכו אומרים הקהל יתברך

חזן

בָּרְכוּ אֶת־יְיָ הַמְבֹרָךְ:

קו"ה

בָּרוּךְ יְיָ הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא אֶת הַכֹּל:

קהל

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא רִאשׁוֹן וְהוּא אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדָיו אֵין אֱלֹהִים סְלֹה לְרַכֵּב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו: וּשְׁמוֹ מְרוֹמֵם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

כשאומרים יוצר אומרים זה

אוֹר עוֹלָם בְּאוֹצַר חַיִּים אוֹרוּהָ מֵאוֹפֶל אָמַר וַיְהִי:

לאמרו רק בשבתות וי"ט. ולא אוכל לדעת מה יקשה יש לו עמהם יותר מעם ימי החול? ולפי הכ"ל יש לו יקשה יותר עם יום השבת אשר קורא'ים בו פרשת השירה מעם כל הימים . . . מן מלא שירה כיס עד שעשית עמכו כתלא בתנא דבי אליהו ק"א פ' ל"ח ושם אסירה מלת פעמים אחר רבנות אך בתוב ורבי רבנות הכסיס והטובות שעשית והיא נוסקה בכוכה מאוד . . . כל המאמר מן אלהי הראשונים עד ולך אנחנו מודים לא נזכר באנודרהם וזה יורה כי לא היה כתוב בסדרי תפלת הספרדים הקדמונים והוא אך הוספת אחרונים . . . כל המאמר מן ידמה לך עד וכתוב רבנו לדיקים לא נמצא כלל אצל הספרדים הראשונים והאחרונים . . . על נוסח האל בתעלומות עוד כתב הרב יעבץ בסדורו כמדומה לי שהוא לשון הקדיר . ואולי אין ספק כי הוא מלת פייטן אחד בעל לשון נקה אשר היה עוד קודם הקדיר . . . נוסח ובמקהלות לקוח מפרקי היכלות אות באות . . בספרי ואתחנן . ומובא בילקוט שם נוסח אחד מחלף אלפי אלפים ורבי רבנות הכתוב בפיוט הזה . וזכרתה כי הפיוט הזה היה רגיל בפי הקדמונים הקדמונים והשתמשו בתלונותי' עכ"ל רייפמאן ועל דבר מקבר פיוט בשמת לא נזכר בגמרא שמו ומספקתו . ובמרדכי פסחים דף קס"ג נאמר שנתקן מאנשי כנה"ג . אמנם באנודרהם כתוב על סיומו של בשמת והוא רבנו . תמלא בראשי תיבות יצחק ורבקה. "שרים. "לדיקים. "חסידים. "קדושים. יצחק. תתרומם. תתברך. תתקדש. תתהלל. רבקה. ויש אומרים כי הקדם שקבר זה היה שמו יצחק ושם אשתו רבקה ועשהו לכבוד יצחק אבינו ורבקה אמנו כדי להזכיר לנו זכותם עכ"ל: והגאון רפאפארט בתולדות הקדיר לד 116 כתב הדרך לחתום שמו בראשי הקרוזים נראה קדום יותר שכן חתום שם יצחק בסוף פיוט בשמת בראשי הקרוזים של בפי "שרים תתהלל ובדברי "לדיקים ובלשון "חסידים

ונקרב

כשקל י"ט בקול מתקילין כאן המאיר לארץ

הַכֹּל יוֹדוּךָ וְהַכֹּל יְשַׁבְּחוּךָ׃ וְהַכֹּל יֹאמְרוּ אֵין קָדוֹשׁ כָּיְיָ׃ הַכֹּל יְרוֹמְמוּךָ סֶלָה יוֹצֵר הַכֹּל׃ הָאֵל הַפּוֹתֵחַ בְּכָל־יוֹם דַּלְתוֹת שַׁעֲרֵי מִזְרָח וּבוֹקֵעַ חַלּוֹנֵי רָקִיעַ׃ מוֹצִיא חַמָּה מִמְּקוֹמָהּ וְלְבָנָה מִמְּכוֹן שִׁבְתָּהּ׃ וּמֵאִיר לְעוֹלָם כֻּלּוֹ וְלִיוֹשְׁבָיו׃ שֶׁבָּרָא בְּמִדַּת רַחֲמִים׃ הַמֵּאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים עָלֶיהָ

ברחמים

הַמֵּאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים עָלֶיהָ בְּרַחֲמִים׃ וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל־יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה־בְרֵאשִׁית׃ מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ׃ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ׃ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ׃ הַמֶּלֶךְ

המרומם

ונקרב "קדושים ולא כדעת אוהני הרמז שאומרים כי כרמז כאן שם יפקח אבינו שאין כלל מקומו כאן בשיר תהלה וכן דעת האנודרהם רק מה שרומז המחבר גם כן לשם אשתו רבקה ליתא שאין דרך לעשות כזאת ולא מלינו דוגמא לזה. והוא כתב כן לפי נוסחתו הספרדית שמהפכין "הסדר כל השנה ע"ל "שאנו מהפכין בימים "כורחים ואומרים בפי ישרים התרומם ובדברי לדיקים תתברך ובלשון חסידים מתקדש ונקרב קדושים תתהלל. אבן נוסחת האשכנזים בימות כל השנה היא כנוכה שהיא ע"ל המקרא לישרים נאוה תהלה. ונקרב קדושים מתקדש לשון נופל על לשון ונאות לפי הענין ע"ל קדש את שמך על מקדישי שמך ונקדושיו יתקדש השם. ואיזה מבעלי הרמז הפכו לאשכנזים הסדר בימים נורחים כדי לרמוז גם על רבקה אמנו והספרדים אמרו בהפך הזה כל השנה. אבל זה מלאתי בס' כל בו בענין דברינו וז"ל וכתב הר"ר נתן בפי ישרים תתהלל כדכתיב לישרים נאוה תהלה ובדברי לדיקים תתברך כדכתיב ובברכות ברשע לדיק. ונקרב קדושים מתקדש לקדושים נאוה קדושה כך סדרו במחזורים הזקנים ואך האדמים עקבו את המנהג. ונשביל שרשה שלפקח אתום ברשמי הקרוזות. בקשו לאתום רבקה בתוך השטות אמנם שמעתי כי יש מקומות באשכנז שמסדרין אותו כך ביום הכפר. וכ"ל משום המדרש דעל רבנו לדיקים שהוא על יפקח כאתם בו עכ"ל וסוף דבריו בלתי מבוארים ובלתי מבוררים והמבאור כדברינו עכ"ל הר' רפאל פרנ. ולדעתי אם לא יותר טוב הוא לאמור שרק במקרא נזכרן שם יפקח בחתימת בשמת. מ"מ אי אפשר להכיר שמהמחבר של בשמת היה שמו יפקח. כי גם קדמוני קדמונים אשר עמו תפלות כאלו לא השתמשו רק בסדר האלפא ביתא. והיה בנגד עיניהם מה שכמלא כבר בתהלים

ובאיכה

בְּרַחֲמִים ׳ וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל־יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה־בְרֵאשִׁית : הַמֶּלֶךְ הַמְּרוֹמָם לְבַדּוֹ מֵאָז ׳ הַמְשֻׁבָּח וְהַמְפֹאָר וְהַמִּתְנַשֵּׂא מִימוֹת עוֹלָם : אֱלֹהֵי־עוֹלָם בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים ׳ רַחֵם עָלֵינוּ אֲדוֹן עֻזֵּנוּ צוּר מִשְׂגַּבֵּנוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ מִשְׂגָּב בַּעֲדֵנוּ : אֵין כְּעֶרְכֶּךָ וְאֵין זוּלָתֶךָ ׳ אֶפֶס בִּלְתֶּךָ וּמִי דּוֹמֶה־לָּךְ : אֵין כְּעֶרְכֶּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה ׳ וְאֵין זוּלָתְךָ מַלְכֵּנוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא : אֶפֶס בִּלְתֶּךָ גּוֹאַלֵּנוּ לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ וְאֵין דּוֹמֶה־לָּךְ מוֹשִׁיעֵנוּ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים :

אֵל אָדוֹן עַל כָּל־הַמַּעֲשִׂים ׳ בָּרוּךְ וּמְבֹרָךְ בְּפִי כָּל־נְשָׁמָה : גָּדְלוֹ וְטוּבוֹ מָלֵא עוֹלָם ׳ דַּעַת וּתְבוּנָה סְבִיבִים אוֹתוֹ : הַמִּתְנָאֶה עַל חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ ׳ וְנֶהְדָּר בְּכָבוֹד עַל הַמֶּרְכָּבָה : זְכוּת וּמִישׁוֹר לִפְנֵי כִסְאוֹ ׳ חֶסֶד וְרַחֲמִים לפני

הַמְּרוֹמָם לְבַדּוֹ מֵאָז ׳ הַמְשֻׁבָּח וְהַמְפֹאָר וְהַמִּתְנַשֵּׂא מִימוֹת עוֹלָם ׳ אֱלֹהֵי עוֹלָם בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים רַחֵם עָלֵינוּ ׳ אדון

ובתיכה ובמשלי שירים על זו הדרך • וכבר הנחנו המדרש הזה כייוצא כלעניד לחלק בתחילת וגו׳ • אבל בתחילת שמש ובקרוזים ובמשקלים לא השתמשו עדיין (רשה היידענהייס בסוף פתיחתו למקזור ש״ע) • ולפי זה יתכן לאמור שתחילת רננו היא הוספה ולא מעיקר נשמת • והמוסיף קחס שהו יכקק בהוספתו • וכבר אמורה למעלה שנאו גם הוספות לחקרות בו :

אל אדון כתב התנדלרהס תולא בקרוז הראשון עשר תיבות • אל אדון על כל המעשים הרי ה׳ • ברוך ומבורך בפי כל נשמה הרי ה׳ • ואין לומר ברוך הוא ומבורך • והקרוזים האמצעים אין גדלו וטובו יש על שבא יתנו לו בכל קרוז ק׳ תיבות • וקרוז האחרון יש בו י״ב תיבות שבא יתנו לו כל לבא מרוס הרי ו׳ • תפארת וגדולה שרפים ואופנים וקיות הקדש הרי

לִפְנֵי כְבוֹדוֹ : טוֹבִים מְאוֹרוֹת שֶׁבָּרָא אֱלֹהֵינוּ · יְצָרָם בְּדַעַת בְּבִינָה וּבְהַשְׂכֵּל : כֹּחַ וּגְבוּרָה נָתַן בָּהֶם · לִהְיוֹת מוֹשְׁלִים בְּקֶרֶב תֵּבֵל : מְלֵאִים זִיו וּמְפִיקִים נְגַהּ · נָאֶה זִיוָם בְּכָל הָעוֹלָם : שְׂמֵחִים בְּצֵאתָם וְשָׂשִׂים בְּבוֹאָם · עוֹשִׂים בְּאֵימָה רְצוֹן קוֹנָם : פְּאֵר וְכָבוֹד נוֹתְנִים לִשְׁמוֹ : צְהָלָה וְרִנָּה לְזֵכֶר מַלְכוּתוֹ : קָרָא לַשֶּׁמֶשׁ וַיִּזְרַח אוֹר · רָאָה וְהִתְקִין צוּרַת הַלְּבָנָה : שֶׁבַח נוֹתְנִים לוֹ כָּל־צְבָא מָרוֹם תִּפְאֶרֶת וּגְדֻלָּה שְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ :

אם שכח לחל אשר שבת לריך לחמרו אחר התפלה ואחר פסוקי דזמרה אם שכח אין קיוד לחמרו אחר התפלה (סי' רפ"ח עיין מ"ח שם) ויש להנעים ולהאריך בזמירות בכיגון-שיש בו כעימה (שם) :

לָאֵל אֲשֶׁר שָׁבַת מִכָּל הַמַּעֲשִׂים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי הִתְעַלָּה וְיָשַׁב עַל־כִּסֵּא כְבוֹדוֹ תִּפְאֶרֶת עָטָה לְיוֹם הַמְּנוּחָה עָנַג קָרָא לְיוֹם הַשַּׁבָּת : זֶה שַׁבָּת שֶׁלְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבּוֹ שָׁבַת אל

אֲדוֹן עֻזֵּנוּ צוּר מִשְׂגַּבֵּנוּ · מָגֵן יִשְׁעֵנוּ מִשְׂגָּב בַּעֲדֵנוּ : אֵל בָּרוּךְ גְּדוֹל דֵּעָה · הֵכִין וּפָעַל זָהֳרֵי חַמָּה · טוֹב יָצַר כָּבוֹד לִשְׁמוֹ · מְאוֹרוֹת נָתַן סְבִיבוֹת עֻזּוֹ · פִּנּוֹת צְבָאָיו קדושים

ו' עכ"ל · קשמירת המכין והמידות בשיר זו בולאי לא במקרה כעשה · כי אם בכונה וכבר כראה זאת ג"כ בתה שמסודר ע"ד אלמא ביתא · אל · ברוך · גדלו · דעת · המתגאה וכו' · ומיסודתו ע"ד אמר הקכם לוכץ שם בספרו לד ס"כ בהערה · שבראה כי הגאונים תקנוהו · ולשון אדון על כל המעשים ברוך הוא לקוח מקגיגה דף ג' מ' : ובראה לי כי מקבר מיוש אל אדון כבר היה לכנד עיכיו פיוש אל ברוך גדול דיעה הכין ופעל והרי קמה שביולר דקול · שהרי השתמש בלות אל ברוך גדול דעה · בשיר זה רק שהרקיד התיבות למאמרים שלימות · דוגמת מה שעשו אחריו בפסוק מי לא יראך מלך הגויים וכו' שלקחו מלה ממכו ועשו בו מאמר בהרקנה ליולר יום כפור · ומבלעדי הרא"ש · אשר מקשו הוכח בטור מ"ח סימן רפ"ח פירוש על ראה והתקין צורת הלבנה לא ראיתי עוד מוזכר בראשונים · אבל הזכירו בזהר תרומה ובזהר ויקהל :

לאל אשר שבת בלידה לריך דף קכ"ב מזכירו בשם ר' בטורבאי גאון ובטור

אֵל מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ : וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁבֵּחַ וְאוֹמֵר מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהוֹדוֹת לַיְיָ : לְפִיכָךְ יְפָאֲרוּ וִיבָרְכוּ לָאֵל כָּל־יְצוּרָיו שֶׁבָּח יָקָר וּגְדֻלָּה יִתְּנוּ לָאֵל מֶלֶךְ יוֹצֵר כֹּל הַמִּנְהִיל מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתוֹ בְּיוֹם שַׁבָּת קֹדֶשׁ : שִׁמְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִתְקַדַּשׁ ' וְזִכְרְךָ מַלְכֵּנוּ יִתְפָּאַר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת : הִתְבָּרַךְ מוֹשִׁיעֵנוּ עַל־שֶׁבַח מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְעַל־מְאוֹרֵי אוֹר שֶׁעָשִׂיתָ יְפָאֲרוּךָ סֶלָה : התברך

קְדוֹשִׁים רוֹמְמֵי שַׁדַּי ' תָּמִיד מְסַפְּרִים כְּבוֹד־אֵל וּקְדֻשָּׁתוֹ : הִתְבָּרַךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל־שֶׁבַח מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ ' וְעַל־מְאוֹרֵי־אוֹר שֶׁעָשִׂיתָ יְפָאֲרוּךָ סֶלָה :

הִתְבָּרַךְ צוּרֵנוּ מַלְכֵּנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ בּוֹרֵא קְדוֹשִׁים יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ יוֹצֵר מְשָׁרְתִים וַאֲשֶׁר מְשָׁרְתָיו כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּרוּם עוֹלָם וּמַשְׁמִיעִים בְּיִרְאָה יַחַד בְּקוֹל דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם : כֻּלָּם אֲהוּבִים כֻּלָּם בְּרוּרִים כֻּלָּם גִּבּוֹרִים וְכֻלָּם עֹשִׂים בֶּאֱמוּנָה וּבְיִרְאָה רְצוֹן קוֹנָם וְכֻלָּם פּוֹתְחִים אֶת־פִּיהֶם בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה וּמְבָרְכִים וּמְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים וּמַעֲרִיצִים וּמַקְדִּישִׁים וּמַמְלִיכִים :

אֶת־שֵׁם הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא קָדוֹשׁ הוּא : וְכֻלָּם מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם עול מַלְכוּת שָׁמַיִם זֶה מִזֶּה '

ונותנים

ונטור ח"ק ס' רפ"ח הובא לאמרו בשם ר' עמרם גאון . ובימי הטור היה בנר המנהג בלפת ובאשכנז לאומרו . אבן בטולטליל מנעו מזה . גם האבודרהם כתב עליו ויש מקומות שנוהגין לאמור לאל אשר שבת . ומקבני התש"בן ק"נ ס' רמ"ק כראה שמנהג אמירתו היה גם ביום כפורים שאל שאל בקול . והוא קרא לזה מנהג שאינו כבון . . . עת הוסדו גם שם מקבנו נעלם מאתנו . ולונן (שם לד שע"ב) אמר שבעת אחת נוסדו אתה קדשת . אתה אחד . ישמח משה גם לאל אשר שבת :

בשור תפלת יונל וק"ש ובברכותיה תמצא בשחרית של חול

וְנוֹתְנִים רְשׁוּת זֶה לָזֶה ׳ לְהַקְדִּישׁ לְיוֹצְרָם בְּנַחַת־רוּחַ בְּשָׂפָה בְּרוּרָה וּבְנְעִימָה קְדֻשָּׁה כֻּלָּם כְּאֶחָד עוֹנִים וְאוֹמְרִים בְּיִרְאָה : קָדוֹשׁ | קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ :

וְהָאוֹפַנִּים וְהַחַיּוֹת הַקְּדָשׁ בְּרַעַשׁ גָּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעֻמַּת שְׂרָפִים לְעֻמָּתָם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים :

כשמוריים לוסן לוורים זה

וְהַחַיּוֹת יִשּׂוֹרְרוּ וּכְרֻבִים יְפָאֵרוּ וּשְׂרָפִים יָרֹנּוּ וְאֶרְאֶלִים יְבָרְכוּ פְּנֵי כָל־הַיָּה וְאוֹפָן וּכְרוּב לְעֻמַּת שְׂרָפִים לְעֻמָּתָם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים :

בָּרוּךְ כְּבוֹד־יְיָ מִמְּקוֹמוֹ :

לְאֵל בָּרוּךְ נְעִימוֹת יִתֵּנוּ ׳ לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקַיָּם זְמִירוֹת יֹאמֵרוּ וְתִשְׁבָּחוֹת יַשְׁמִיעוּ ׳ כִּי הוּא לְבַדּוֹ פּוֹעֵל גְּבוּרוֹת עֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בַּעַל מִלְחָמוֹת זוֹרֵעַ צְדָקוֹת מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת בּוֹרֵא רְפוּאוֹת נוֹרָא תְהִלּוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת הַמְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית : כַּאֲמוּר לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ : אוֹר חָדָשׁ עַל צִיּוֹן תָּאִיר וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ מְהֵרָה לְאוֹרוֹ ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת :

אַהֲבָה רַבָּה אֲהַבְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ חֶמְלָה גְדוֹלָה וִיתֵרָה חָמַלְתָּ עָלֵינוּ אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּעֲבוּר אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבָּטְחוּ בְךָ וַתְּלַמְּדֵם חֻקֵּי חַיִּים כֵּן תְּחָנֵּנוּ וּתְלַמְּדֵנוּ : אָבִינוּ הָאָב הָרַחֲמָן הַמְרַחֵם רַחֵם עָלֵינוּ וְתֵן בְּלִבֵּנוּ לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל לִשְׁמֹעַ לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה : וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ וְדַבֵּק לִבֵּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְיַחֵד לְבָבֵנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה שְׁמֶךָ וְלֹא נֵבוֹשׁ לְעוֹלָם וָעֶד : כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא בָּטָחְנוּ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתֶךָ : וְהַבִיאֵנוּ

לשלום

לְשָׁלוֹם מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ וְהוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוּת לְאַרְצֵנוּ: כִּי אֵל פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת אָתָּה וּבָנוּ בָּחַרְתָּ מִכָּל עַם וְלָשׁוֹן וְקֵרַבְתָּנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל סֶלָה בֶּאֱמֶת׃ לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְיַחֶדְךָ בְּאַהֲבָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה׃

דנרים ו׳ ד׳ יקיר חומר אל מלך נאמן

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד׃

וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדֶךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל־לְבָבֶךָ: וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ:

דנרים י״ז י״נ וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מְטַר־אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ: הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים

וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם׃ וְחָרָה אַף־יְהוָה בָּכֶם
וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה
לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל
הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נֹתֵן לָכֶם׃ וְשַׂמְתֶּם
אֶת־דְּבָרַי אֵלֶּה עַל־לְבַבְכֶם וְעַל־נַפְשְׁכֶם
וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל־יֶדְכֶם וְהָיוּ
לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם׃ וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת־
בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ
בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ׃ וּכְתַבְתָּם עַל־
מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ׃ לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם
וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־
הָאָרֶץ׃

בחדבל
ט״ו ל״ו

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם
צִיצִת עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ
עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת׃ וְהָיָה לָכֶם
לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־
מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ
אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם
זֹנִים אַחֲרֵיהֶם׃ לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם
אֶת־כָּל־מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם׃
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃

ים לנרף אלהיכם לחקת.

אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְיָשָׁר וְנֶאֱמָן וְאָהוּב וְחָבִיב וְנֶחְמָד וְנָעִים וְנוֹרָא וְאַדִּיר: וּמְתֻקָּן וּמְקֻבָּל וְטוֹב וְיָפֶה הַדָּבָר הַזֶּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: אֱמֶת אֱלֹהֵי עוֹלָם מַלְכֵּנוּ צוּר יַעֲקֹב מָגֵן יִשְׁעֵנוּ: לְדוֹר וָדוֹר הוּא קַיָּם וּשְׁמוֹ קַיָּם וְכִסְאוֹ נָכוֹן וּמַלְכוּתוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לָעַד קַיֶּמֶת: וּדְבָרָיו חַיִּים וְקַיָּמִים נֶאֱמָנִים וְנֶחֱמָדִים לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים עַל־אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ עַל־בָּנֵינוּ וְעַל דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל־כָּל־דּוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ:

עַל הָרִאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דָּבָר טוֹב וְקַיָּם לְעוֹלָם וָעֶד: אֱמֶת וֶאֱמוּנָה חוֹק וְלֹא יַעֲבוֹר: אֱמֶת שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מַלְכֵּנוּ מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ גּוֹאֲלֵנוּ גּוֹאֵל אֲבוֹתֵינוּ יוֹצְרֵנוּ צוּר יִשְׁעָתֵנוּ פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ אֵין אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ:

כשאומרים זולת אומרים בשבת אין ויציב זה עד אין אלהים זולתך אבל בפולין מחליפים רק על הראשונים.

אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְיָשָׁר וְנֶאֱמָן וְטוֹב וְיָפֶה הַדָּבָר הַזֶּה עַל אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ עַל בָּנֵינוּ וְעַל דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל כָּל־דּוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ:

עַל הָרִאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים לְעוֹלָם וָעֶד חוֹק וְלֹא יַעֲבוֹר: אֱמֶת שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: אַתָּה הוּא מַלְכֵּנוּ מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ אַתָּה: לְמַעַן שִׁמְךָ מַהֵר לְגָאֲלֵנוּ כַּאֲשֶׁר גָּאַלְתָּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ: אֱמֶת מֵעוֹלָם שִׁמְךָ הַגָּדוֹל עָלֵינוּ נִקְרָא בְּאַהֲבָה אֵין אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ:

עֶזְרַת אֲבוֹתֵינוּ אַתָּה הוּא מֵעוֹלָם מָגֵן וּמוֹשִׁיעַ לִבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר: בְּרוּם עוֹלָם מוֹשָׁבֶךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ וְצִדְקָתְךָ עַד אַפְסֵי אָרֶץ: אַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁיִּשְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ וְתוֹרָתְךָ וּדְבָרְךָ יָשִׂים עַל לִבּוֹ: אֱמֶת אַתָּה הוּא אָדוֹן לְעַמֶּךָ וּמֶלֶךְ גִּבּוֹר לָרִיב רִיבָם:

אֱמֶת אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ*) גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ: מִמִּצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ: כָּל־בְּכוֹרֵיהֶם הָרָגְתָּ וּבְכוֹרְךָ גָּאָלְתָּ וְיַם־סוּף בָּקַעְתָּ וְזֵדִים טִבַּעְתָּ וִידִידִים הֶעֱבַרְתָּ וַיְכַסּוּ מַיִם צָרֵיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא נוֹתָר: עַל־זֹאת שִׁבְּחוּ אֲהוּבִים וְרוֹמְמוּ אֵל וְנָתְנוּ יְדִידִים זְמִירוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקַיָּם: רָם וְנִשָּׂא גָּדוֹל וְנוֹרָא מַשְׁפִּיל גֵּאִים וּמַגְבִּיהַּ שְׁפָלִים מוֹצִיא אֲסִירִים וּפוֹדֶה עֲנָוִים וְעוֹזֵר דַּלִּים וְעוֹנֶה לְעַמּוֹ בְּעֵת שַׁוְּעָם אֵלָיו: תְּהִלּוֹת לְאֵל עֶלְיוֹן בָּרוּךְ הוּא וּמְבֹרָךְ: מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כֻלָּם:

מִי־כָמֹכָה בָּאֵלִם יְהוָה מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא: שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְאוּלִים לְשִׁמְךָ עַל שְׂפַת הַיָּם יַחַד כֻּלָּם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ: יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד:

צוּר יִשְׂרָאֵל קוּמָה בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל וּפְדֵה כִנְאֻמֶךָ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל (גֹּאֲלֵנוּ יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל) בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל:

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי

*) נוסח

אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :

בעשרת ימי תשובה מוסיפין זכרנו וחס שכח נקתם הברכה איכו חוזר

זָכְרֵנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים ׳ וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם :

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :

משה"ינ מוסף ער יום ל׳ מוסף דפסח מומרים זה מַשִׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָّשֶׁם :

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר ׳ מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה ׳

בעשרת ימי תשובה מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לַחַיִּים בְּרַחֲמִים :

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

קדושה לש"ץ בחזרת התפלה

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל־יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל (בעשי"ת הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ :

נְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בָּעוֹלָם כְּשֵׁם שֶׁמַּקְדִּישִׁים אוֹתוֹ בִּשְׁמֵי מָרוֹם כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קי"מ קָדוֹשׁ | קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ :

חזן אָז בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל אַדִּיר וְחָזָק מַשְׁמִיעִים קוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעֻמַּת שְׂרָפִים לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ : קי"מ בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ : מִמְּקוֹמְךָ מַלְכֵּנוּ תוֹפִיעַ וְתִמְלוֹךְ עָלֵינוּ כִּי מְחַכִּים אֲנַחְנוּ לָךְ מָתַי תִּמְלוֹךְ בְּצִיּוֹן בְּקָרוֹב בְּיָמֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד תִּשְׁכּוֹן : תִּתְגַּדַּל וְתִתְקַדַּשׁ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ לְדוֹר וָדוֹר וּלְנֵצַח נְצָחִים : וְעֵינֵינוּ תִרְאֶינָה מַלְכוּתְךָ כַּדָּבָר הָאָמוּר בְּשִׁירֵי עֻזֶּךָ עַל יְדֵי דָוִד מְשִׁיחַ צִדְקֶךָ : קי"מ יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ :

חזן לְדוֹר וָדוֹר נַגִּיד גָּדְלֶךָ וּלְנֵצַח נְצָחִים קְדֻשָּׁתְךָ נַקְדִּישׁ וְשִׁבְחֲךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא יָמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אָתָּה :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל (בעשי"ת הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ :

ישמח

יִשְׂמַח מֹשֶׁה בְּמַתְּנַת חֶלְקוֹ · כִּי עֶבֶד נֶאֱמָן קָרָאתָ לוֹ · כְּלִיל תִּפְאֶרֶת בְּרֹאשׁוֹ נָתַתָּ · בְּעָמְדוֹ לְפָנֶיךָ עַל־הַר־סִינַי · וְשֵׁנִי לֻחוֹת אֲבָנִים הוֹרִיד בְּיָדוֹ · וְכָתוּב בָּהֶם שְׁמִירַת שַׁבָּת · וְכֵן כָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ :

וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם : בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִוא לְעֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ :

ולא

ישמח משה · בתפלה זו יש להעיר על עכין ולא כתתו כו' · בסדור ספרדי אמר לפני יש אחר שבת ויכפל כוסק כזה · וכתתו ה' אלהיכו לעמך ישראל ולזרע יעקב וגומר ישמחו במלכותך וגומר · אז"ל רלה במכוקתיכו וגו' ורלה ברמב"ם סדר התפילה שאין לו כוסק ולא כתתו בשחרית כלל אבל העתיקן במוסף · וזה הוליד הספק בלבי אם לא כל הכוסק מן ולא כתתו עד לא ישכבו כו' היא הוספה מאוחרת מימות הגאונים ומה שמזיק הספק עוד הוא כברלה מלשון ג' אלוקות הללו · ולא כתתו כו' · ולא הפקלתו כו' · וגם במכוקתו כו' · שמדבר בקלוקה הא' · ככגד הגוים הקדמונים אשר לא בתו עוד בשום מסורת אמונה בתלוה קדמון · ובקלוקה הב' כגד האומות אקריהם שהודו במליאתו אבל הרקיקו ההגגה וההשפעה לאמצעים רבים זולתו · ובקלוקה הג' כגד רשעי עולם ערלי לב המונעים שביתתו · או המל ולא פרע שהוא כאלו לא מל ג"כ · וידוע שגם מהאומות הראשונים שמרו ושבתו ביום השביעי כמונו · וברבות הזמנים פרקו עולו ממנה וישבתו תמורתו יום אחר כמו הישמעאלים שבתרו להם יום השישי · (אמנם הם כולם לא נלטוו עליו · ונהפך הוא שמי שאינו עוסק בלמודים שיביאהו לכמוסי מוסר · טוב לו שיעסוק ביגיעת דרך ארץ המשכחת עון · שבל"ז ביום שביתתו וקגיגתו הבטלה יביאהו לידי שעמום וגם יביאהו אז לזוללות ומריבות וקטטות ולאבול · אשר להכלית זה מטרת מאמר ריש לקיש בסנהדרין דף כ"ק עיין רש"י שם) · ולפ"ז יהיה תפילה זו הולאה על מתנה טובה שביתנה להם ולא כו' · ויש סדורים שפרטו בקלוקה הג' ישמעאלים · אמנם בכ"ז הגירסא ראשונה עיקרי · ושיכו זאת להרקוק תרעומות · ועיין להלאה בתכנת שבת כעין זה בשם הכלבו : והחרוקק והטור סימן רפ"א (וע' ב"ק שם) מוכרע שכבר היה בסדוריהם כוסק ולא כתתו כמו שהוא בסדורינו · וכן כמלא גם בסדור הספרדים הכלפס עם הוספות עפ"י הקבלה :

וְלֹא נְתַתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים ׳ וְלֹא הִנְחַלְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לְעוֹבְדֵי פְסִילִים *) וְגַם בְּמִנּוּחָתוֹ לֹא יִשְׁכְּנוּ רְשָׁעִים*) ׳ כִּי לְיִשְׂרָאֵל עַמְּךָ נְתַתּוֹ בְּאַהֲבָה לְזֶרַע יַעֲקֹב אֲשֶׁר בָּם בָּחָרְתָּ ׳ עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי ׳ כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ ׳ וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בָהּ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת :

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ ׳

נר"ק וקה"מ לומרין יעלה ויבוא

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ ׳ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדּוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ ׳ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ ׳ וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ ׳ וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ ׳ לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם לר"ק ראש הַחֹדֶשׁ : לפס' חַג הַמַּצּוֹת : לסוכות חַג הַסֻּכּוֹת : הַזֶּה ׳ זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בּוֹ לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים ׳ וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים ׳

חוס

*) סס מודות ועלומסלות הקדמוניס *) פי' רשעי ישראל

חוּס וְחָנֵּנוּ ׳ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ ׳ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ ׳
כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים ׳ בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן :

מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה
הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד ׳ צוּר
חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא
לְדוֹר וָדוֹר ׳ נוֹדֶה לְךָ
וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ ׳ עַל חַיֵּינוּ
הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל
נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ
וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ
וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ
שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ
רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ :

מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא
יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי
כָּל בָּשָׂר יוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית
בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לִשְׁמְךָ הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ עַל שֶׁהֶחֱיִתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ
כֵּן תְּחַיֵּנוּ וּתְקַיְּמֵנוּ וְתֶאֱסוֹף
גָּלֻיּוֹתֵינוּ לְחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ לִשְׁמֹר
חֻקֶּיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ וּלְעָבְדְּךָ
בְּלֵבָב שָׁלֵם עַל שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹדִים
לָךְ ׳ בָּרוּךְ אֵל הַהוֹדָאוֹת :

וְעַל־כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

נעשי"ת וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל־בְּנֵי בְרִיתֶךָ :

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת :

לש"ץ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בָּרְכֵנוּ בַּבְּרָכָה הַמְשֻׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ הָאֲמוּרָה מִפִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו כֹּהֲנִים עַם קְדוֹשֶׁךָ כָּאָמוּר : יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ : יָאֵר יְיָ ו פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ : יִשָּׂא יְיָ ו פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ

נוסח״ת בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם: (בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם):

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְּבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה: פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קָדְשָׁתֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ: לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ חוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת: וְעָרְבָה לַיְיָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

הש״ץ קורא התפלה בקול ואומר קדושת נקדש ונאמר התפלה ואומר אחריה קדיש תתקבל, אבל בר״ח וחנוכה וי״ט אומרים מיד הלל אחר גמר קריאת התפלה קודם קדיש.

אֵין כָּמוֹךָ בָּאֱלֹהִים אֲדֹנָי וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ: מַלְכוּתְךָ
מלכות

אין כמוך בלון ת״ר לד ק׳ הונא מגבולי לקט כתב יד שבולת ע״ז מה

מַלְכוּת כָּל־עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדֹר : יְיָ מֶלֶךְ יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם : אַב הָרַחֲמִים הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלָיִם : כִּי בְךָ לְבַד בָּטָחְנוּ מֶלֶךְ אֵל רָם וְנִשָּׂא אֲדוֹן עוֹלָמִים :

וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה יְיָ וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ : כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תּוֹרָה וּדְבַר יְיָ מִירוּשָׁלָיִם :

בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתוֹ :

אמר רבי שמעון כל מפקין ספר תורה בלבור למקרי ביה מפתחי תרעי דשמיא דרקמין ומעוררין את האלהה לעילא ואנעי ליה לבר כש למימר הכי :

בְּרִיךְ שְׁמֵהּ דְּמָרֵא עָלְמָא בְּרִיךְ כִּתְרָךְ וְאַתְרָךְ : יְהֵא רְעוּתָךְ עִם עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל לְעָלַם : וּפוּרְקָן יְמִינָךְ אַחֲזֵי לְעַמָּךְ בְּבֵית מַקְדְּשָׁךְ וּלְאַמְטוּיֵא לָנָא מִטּוּב נְהוֹרָךְ וּלְקַבֵּל צְלוֹתָנָא בְּרַחֲמִין יְהֵא רַעֲוָא קָדָמָךְ דְּתוֹרִךְ לָן חַיִּין בְּטִבּוּתָא : וְלֶהֱוֵא אֲנָא בְּקִידָא בְּגוֹ צַדִּיקַיָּא : לְמִרְחַם עָלַי וּלְמִנְטַר יָתִי וְיָת כָּל דִּי לִי וְדִי לְעַמָּךְ יִשְׂרָאֵל : אַנְתְּ הוּא זָן לְכֹלָּא וּמְפַרְנֵס לְכֹלָּא : אַנְתְּ הוּא שליט

מה שאסר בהכלפס וזה לשונו אבל מאדי ר' אברהם הרופא זצ"ל הכהיג לומר בכל שבת וי"ט כשמוציאין ב' ס"ת לקרות בהן אין כמוך באלהים וכו' והיה הדבר כראה עורך הלבור וקשה בעיניהם על שבוי המנהג ומלאתי בסמך וסעד בתש' סופרים עכ"ל : והנה המקבר השבולי לקט . שמו ר' לדקיה בר אברהם בר יקיאל בר אברהם הרופא מקשפקת הענוים וכי ברומא בשבת תקשת חלפים וחרבעה ליבירה (שם לד ס"ד) בלי ספק כיון אל מה שבמלא בעת בתש' סופרים פי"ד הלכה ק' . אולם שם רק שני פסוקים מהבמלאים באין כמוך שלפניכו . פסוק מלכותך כל עולמים וה' מלך וגו' והם שם בתוך שאר פסוקים אשר אומר המפטיר קודם הוצאת ס"ת לקרות וטרם קריאת שמע ישראל . ואחד אלהיכו . ועל הכל יתגדל . המוזכרים שם בהלכה י"ב וי"ג . ונסדור הספרדי באבודרהם לא מצאתי נוסחתו של אין כמוך :

ויהי בנסוע אינו מוזכר בראשונים . אבל הכל בו בש' ל"ז הביאו :

בריך שמה לוקח מזהר כמו שנרשם בסידורים :

שַׁלִּיט עַל כֹּלָּא ׳ אַנְתְּ הוּא דְּשַׁלִּיט עַל מַלְכַיָּא וּמַלְכוּתָא דִּילָךְ הִיא ׳ אֲנָא עַבְדָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּסָגִידְנָא קַמֵּהּ וּמְקַמָּא דְּיַקַּר אוֹרַיְתֵהּ בְּכָל עִדָּן וְעִדָּן ׳ לָא עַל אֱנָשׁ רָחִיצְנָא ׳ וְלָא עַל בַּר אֱלָהִין (C סָמִיכְנָא ׳ אֶלָּא בֵּאֱלָהָא דִשְׁמַיָּא ׳ דְּהוּא אֱלָהָא קְשׁוֹט ׳ וְאוֹרַיְתֵהּ קְשׁוֹט ׳ וּנְבִיאוֹהִי קְשׁוֹט ׳ וּמַסְגֵּא לְמֶעְבַּד טַבְוָן וּקְשׁוֹט ׳ בֵּהּ אֲנָא רָחִין ׳ וּלְשִׁמֵהּ קַדִּישָׁא יַקִּירָא אֲנָא אֵמַר הוֹשִׁבְחָן ׳ יְהֵא רַעְוָא קָדָמָךְ דְּתִפְתַּח לִבִּי בְּאוֹרַיְתָא וְתַשְׁלִים מִשְׁאֲלִין דְּלִבִּי ׳ וְלִבָּא דְּכָל עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל ׳ לְטָב וּלְחַיִּין וּלְשָׁלָם :

נר"ה ויו"כ אומרין

יְהוָה ׀ יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת : נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה ׳ ג"פ

רִבּוֹן הָעוֹלָם מַלֵּא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ לְטוֹבָה וְהַפְקֵד רְצוֹנֵנוּ וְתֵן לָנוּ שְׁאֵלָתֵנוּ וּמְחוֹל עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ וְעַל כָּל עֲוֹנוֹת אַנְשֵׁי בֵיתֵינוּ מֵחִילָה בְּחֶסֶד מְחִילָה בְּרַחֲמִים וְטַהֲרֵנוּ מֵחֲטָאֵינוּ וּמֵעֲוֹנוֹתֵינוּ וּמִפְּשָׁעֵינוּ וְזָכְרֵנוּ בְּזִכְרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ וּפָקְדֵינוּ בִּפְקִידַת יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים וְזָכְרֵנוּ לְחַיִּים טוֹבִים וַאֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם לְפַרְנָסָה וְכַלְכָּלָה וְתֵן לָנוּ לֶחֶם לֶאֱכוֹל וּבֶגֶד לִלְבּוֹשׁ וְעוֹשֶׁר וְכָבוֹד וְאֹרֶךְ יָמִים לַהֲגוֹרֶת בְּחוֹרָתֶךָ וּלְקַיֵּם מִצְוֹתֶיךָ וְשִׂכְלָ וּבִינָה לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל עִמְקֵי סִדּוּרֶיהָ וּשְׁלַח רְפוּאָה לְכָל מַכְאוֹבֵינוּ וּתְבָרֵךְ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ וְתִגְזוֹר עָלֵינוּ גְּזֵרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנֶחָמוֹת וּתְבַטֵּל מֵעָלֵינוּ כָּל גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְתַטֶּה לֵב הַמַּלְכוּת וְיוֹעֲצֶיהָ וְשָׂרֶיהָ עָלֵינוּ לְטוֹבָה אָמֵן וְכֵן יְהִי רָצוֹן :

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי :
וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרֹב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ :

בשלש רגלים אומרים

יְהוָה ׀ יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת : נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה ׳ ג"פ

רבונו

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם מִלֵּא מִשְׁאֲלוֹת לִבִּי לְטוֹבָה וְהָפֵק רְצוֹנִי וְתֵן שְׁאֵלָתִי לִי עַכְשָׁיו פ׳ בר פלוניה אֲמָתֶךָ וְזַכְנִי (ואת אשתי וכני ובנותי) לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם ׳ וּמַלְּטֵנִי מִיֵּצֶר הָרַע ׳ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ ׳ וְזַכְּנוּ כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָתְךָ עָלֵינוּ ׳ וְהוֹפַע עָלֵינוּ רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה וַיִתְקַיֵּם בָּנוּ מִקְרָא שֶׁבִּכְתוּב וְנָחָה עָלָיו רוּחַ יְיָ ׳ רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה ׳ רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה ׳ רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת יְיָ ׳ וְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁאָזְכֶּה לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעֵינֶיךָ ׳ וְלָלֶכֶת בְּדַרְכֵי יְשָׁרִים לְפָנֶיךָ ׳ וְקָרְשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ ׳ כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְחַיִּים טוֹבִים וַאֲרוּכִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא ׳ וְתִשְׁמְרֵנוּ מִמַּעֲשִׂים רָעִים ׳ וּמִשְּׁעוֹת רָעוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבֹא לָעוֹלָם ׳ וְהַבּוֹטֵחַ בַּיְיָ חֶסֶד יְסוֹבְבֶנְהוּ אָמֵן :

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי ׳

וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ :

המוליא ס״ת כולו ביד ימין וס״ץ מקבלו בב׳ ידיו ומקזירו לימין ועומד לפני ההיכל ואומר בקול רם גדלו, וכפולין וקבת קהלות אשכנז אומר הס״ץ שמע ישראל ואחריו הקהל.

הס״ץ אוחז הס״ת ואומר בקול רם ׳ **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד :**

אֶחָד אֱלֹהֵינוּ גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ קָדוֹשׁ (בר״ה ויו״כ **וְנוֹרָא**) **שְׁמוֹ :**

גַּדְּלוּ לַיהוָה אִתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו : והקהל עונים

לְךָ יְיָ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ : רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא : רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ :

שמע ישראל אחד אלהינו גדלו נמס׳ סופרים פי״ד ה״ק איתא המפטיר בנביא הוא פורס על שמע באיזה שמע אמרו? בשמע של ספר תורה. ופס בהל׳ ט׳ מיד כנכם ואוקו המפטיר את התורה ואומר שמע ישראל בפסוק הראשון בנעימה ואף העם עונין אותו אחרי. (ובהל׳ יוד) ויחזר ואומר אחד אלהינו גדול אדוניכו קדוש וכורא שמו (הלכה י״ח) גדלו לה׳ אתי וגו׳ ומדברי מס׳ סופרים האלו כראה שכבר נהגו לקרות פסוקים אלו בימיו בשעת הוצאת ס״ת. ואם פירושו אחת מה שפירוש לשון המפטיר בנביא הוא פורס על שמע. המוזכר במשנה מגלה כ״ד שהכוהנים על שמע של ס״ת. היה מנהג מקריאתו עוד יותר קדום. אבל במס׳ סופרים בעלמה י״ד. כאמר

מגביה הספר בידו למעלה והולך עם הס"ת ופוכה דרך ימינו ועולה עמו למגדל שקוהין שם, וכל מי שם"ת עובר לפניו חייב לעמוד מפניו ולקבקו בשתי ידיו אם אפשר לו ולכשקו בפה אלא, כולמן לו רוק בפיו ירוק תחלה בהפוך פניו אל הכל ואח"כ יכשק, ולא יכשק ואח"כ ירוק, (ולריך להשגיח הילדים הקטנים כשבאים לכשק הס"ת שלא יהיו מלוכלכים בלותת הקוטס ומירי הפה אלא יכקו אותם תחלה יפה שלא יהיה עוכש למביאיהם) וכל הפוגע בס"ת לריך ללותו עד הבימה, ובדרך הליכתו אומרים,

עַל הַכֹּל יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא: שְׁמוֹ שֶׁל־מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בָּעוֹלָמוֹת שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא: כִּרְצוֹנוֹ וְכִרְצוֹן יְרֵאָיו וְכִרְצוֹן כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל: צוּר הָעוֹלָמִים אֲדוֹן כָּל־הַבְּרִיּוֹת אֱלוֹהַּ כָּל־הַנְּפָשׁוֹת: הַיּוֹשֵׁב בְּמֶרְחֲבֵי מָרוֹם הַשּׁוֹכֵן בִּשְׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם: קְדֻשָּׁתוֹ עַל הַחַיּוֹת וּקְדֻשָּׁתוֹ עַל כִּסֵּא הַכָּבוֹד: וּבְכֵן יִתְקַדַּשׁ שִׁמְךָ בָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעֵינֵי כָּל־חָי: וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁיר חָדָשׁ כַּכָּתוּב: שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סְלוּ לָרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְּזוּ לְפָנָיו: וְנִרְאֵהוּ עַיִן בְּעַיִן בְּשׁוּבוֹ אֶל־נָוֵהוּ כַּכָּתוּב: כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב יְיָ צִיּוֹן: וְנֶאֱמַר וְנִגְלָה כְּבוֹד יְיָ וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְיָ דִּבֵּר:

אַב הָרַחֲמִים הוּא יְרַחֵם עַם עֲמוּסִים וְיַזְכּוֹר בְּרִית אֲתָנִים וַיַּצִּיל נַפְשׁוֹתֵינוּ מִן הַשָּׁעוֹת הָרָעוֹת וַיִּגְעַר בְּיֵצֶר הָרָע מִן הַנְּשׁוּאִים וַיְחוֹן אוֹתָנוּ לְפְלֵיטַת עוֹלָמִים וַיַּמְלֵא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ בִּמְדָה טוֹבָה יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים:

כהגיע הש"ץ על הבימה מכיק הס"ת על השולחן ופותק ואומר

וַיַּעֲוֹר וַיְגַן וַיּוֹשִׁיעַ לְכָל הַחוֹסִים בּוֹ וְנֹאמַר אָמֵן: הַכֹּל הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ

ויש אומרים פורס על שמע שיאמרו יוכר אור וקדיש. וזה כמו שפירש המפרשים המשכה שם. ואין ראיה עוד על קדמות מנהג זה. ויש עוד פסוקים רבים שם במס' סופרים אשר לא להיגין לאמרן כמותו:

על הכל יתגדל שם במס' סופרים הלכה י"ב הנוסח משונה. ונאמר לפי הכראה משם מן המפעיר. אשר קרא ג"כ פסוק שמע והנשאר. אולם הפסוקים ואת הרשמן הוספת אחרונים הוא:

לֵאלֹהֵינוּ. וּתְנוּ כָבוֹד לַתּוֹרָה כֹּהֵן קָרֵב׳ יַעֲמוֹד (פלוני בר פלוני הכהן): בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקִדֻּשָּׁתוֹ: תּוֹרַת יְיָ תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ עֵדוּת יְיָ נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי: פִּקּוּדֵי יְיָ יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב מִצְוַת יְיָ בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם: הָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ אִמְרַת יְיָ צְרוּפָה מָגֵן הוּא לְכֹל הַחֹסִים בּוֹ:

כּוּלָּהּ וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם:

וקורין ז׳ גברי ואם רצה להוסיף מוסיף ומפטיר אומו ממקום, ואחר שגרך השניעי ברכה אחרונה אומר הש״ץ ק״ק וכותבן מי שברך לשניעי ואח״כ קורא למפטיר ג׳ פסוקים שנכתוב הפרשה, ואם לא אפשר להתחיל שם מתחיל וקורא כל שקרא השניעי.

אם לא כאלו מי שיודע להפטיר אלא אחד מאותן השנעה שעלו כבר, וכבר אמר הש״ץ קדיש אחר׳ קה״ת׳ זה שרוצה להפטיר אפילו הוא אותו שעלה בשניעי צריך לחזור ולקרות ויברך על הקריאה תחלה וסוף, אבל אם עדין לא אמר הש״ץ קדיש יפטיר מי שיעלה לשניעי אם יודע ולא יאמר קדיש עד אחר ההפטרה.

בשבת שיש ג׳ סדרות מחוברות כוהגין להקרות לרביעי מסוף סדרה לתחלת סדרה ומפטירין בהפטרה של שני׳ שסיימו, חוץ מן אחרי וקדושים שמפטירין בשל אחרי. אם טעה הש״ץ וסיים הפרשה עם השני ואמר קדיש אין צריך לקרות עוד אחר אלא יקרא עם המפטיר ממה שקרא השני, דמפטיר עולה למנין שבעה.

ר״ח שקל בא׳ בשבת מפטירין מחר חודש, חוץ מן עניה סוערה שאיכה כתיב, אבל בק״ק פפ״ד גם היא כתיב. כשמוליאין ג׳ ס״ת לעולם קורין ז׳ גברי בסדר השבוע ולאחר שברך השניעי ברכה אחרונה מכיחין ס״ת ב׳ אבל הראשון ואומר ק״ק על שביתם, ומגביהין וגוללין ס״ת א׳ ופותחין ס״ת ב׳ וכותבין מי שברך לשניעי וקורין למפטיר בס״ת שני.

בשבת ור״ח קורין בס״ת ב׳ וביום השבת ומפטירין השמים כסאי, חוץ מן ר״ק אב בשבת שנוהגים בתליכות אלו להפטיר שמעו. ולעולם אין מזכירין ר״ק בברכת הפטרה.

בפ׳ שקלים קורין למפטיר מתחלת פ׳ כי תשא עד סוף פסקא, ובפ׳ זכור קורין זכור את אשר עשה שנכתוב פ׳ כי תצא, ופ׳ פרה מתחלת פרשה זאת חוקת התורה עד סוף פסקא, ופ׳ החדש בסדר בא מן ויאמר יי אל משה ואל אהרן עד סוף פסקא.

כשמוליאין ג׳ ס״ת כגון בשבת ר״ח וחנוכה קורין בראשון ו׳ בסדר השבוע, ומגביהין וגוללין ס״ת א׳ ופותחין ס״ת ב׳ וכותבין מי שברך לשני וקורין לשניעי בשל ר״ח, ומכיחין ס״ת א׳ מלד הסגן וס״ת ב׳ מלד המקרא ופורסין המעיל

על כולם ואומרין ק"ק על שלשתן ולוקחין ס"ת א' למקומו, ומגביהין וגוללין ס"ת ב' ופותחין ס"ת ג' ונותנים מי שברך לשביעי וקורין למפטיר בסדר קטנה ומפטירין רני ושמחי • וכן הדין אם אירע ר"ח בשבת מן ד' פרשיות לעולם קורין בשלישי בסדר הפרשה ומפטירין בשל פרשה •

העולה לתורה יאחז בשתי ידיו בידיעות התורה ע"י מפה של ס"ת, וקולס הברכה פותח הספר ורואה הפסוק שלריך להתחיל בו ויכשך הס"ת ויאמר בלחש עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. והוסף פניו ללד שמאל ומברך

בָּרְכוּ אֶת־יְיָ הַמְבֹרָךְ :

והעם עונים בָּרוּךְ יְיָ הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד : וחוזר המברך ב"י ה"ל"ו:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר־בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת־תּוֹרָתוֹ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה :

וכשמתחיל הקורא לקרות בתורה יסיר ידו השמאלית מהס"ת ויטאר יד ימינו לבדו לוחזת בס"ת כל זמן הקריאה, וגם הוא יקרא בלחש עם הקורא מלה במלה, ואחר הקריאה גולל ומברך •

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה :

גרסינן בפ"ק דברכות, ועוזבי ה' יכלו, זה המניח ס"ת כשהיא פתוחה ויולא, אבל בין גברא לגברא מותר לגאת ע"י דוחק ואוכס, אבל בלאו הכי אין לגאת •

ברכת הגומל תאמר בסדר קול •

מי שבכו הגיע לבר מצוה דהייבו שהוא בן י"ג שנה ויום אחד אומר בשעה שקורין לבנו לס"ת או בשעה שמתפלל בנו בלבור ברכה זו •

בָּרוּךְ שֶׁפְּטָרַנִי מֵעָנְשׁוֹ שֶׁלָּזֶה :

מי

וזאת התורה הוא ופסוק תורת מוזכר ג"כ שם הלכה י"ד וכאמרו מהמפטיר והעם אחר גללו ספר התורה לקרות בו • ובמשך האמירה הגביה התורה והראה הכתיבה ליחיבו ולשמאלו • ובירושלמי סוטה פרק ז' איתא אחרור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת • וכי יש תורה כופלת? ר' שמעון בן יקים אומר זה הקזן ופירש רמב"ן • בביאורו על התורה ולי נראה על הקזן שאיבו מקים ספר תורה על הלבור להראות פני כתיבתו לכל כמו שמפורש בשם סופרים שמגביהין אותו וגו' וכן נהגו עכ"ל ולפי דבריו אלו המנהג יותר קדוש :

מי שברך • ומגביהין וגוללין • כשמגביהים הס"ת מציטין כגד הכתב של ס"ת ואומרי':

וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל פִּי יְיָ בְּיַד מֹשֶׁה:
עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר: דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם
וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם: אָרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד:
יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר:

קודם קריאת ההפטרה ומקר שגמר הגולל יברך המפטיר ברכה זו

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בִּנְבִיאִים
טוֹבִים וְרָצָה בְדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבִנְבִיאֵי הָאֱמֶת וָצֶדֶק: מפטירין בכביא מעכין הפרשה •

המפטיר יברך ברכות אקרוכות •

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם צוּר כָּל־הָעוֹלָמִים
צַדִּיק בְּכָל־הַדּוֹרוֹת • הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה:
הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם • שֶׁכָּל־דְּבָרָיו אֱמֶת וָצֶדֶק:
נֶאֱמָן אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ • וְדָבָר
אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אָחוֹר לֹא יָשוּב רֵיקָם • כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן
וְרַחֲמָן אָתָּה • בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל־דְּבָרָיו:
רַחֵם עַל־צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ • וְלַעֲלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ
בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ • בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ:
שַׂמְּחֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַבְדֶּךָ וּבְמַלְכוּת
בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ בִּמְהֵרָה יָבֹא וְיָגֵל לִבֵּנוּ עַל־כִּסְאוֹ
לֹא־יֵשֵׁב זָר וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת־כְּבוֹדוֹ • כִּי
בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן דָּוִד:

בכל שבתות השכה גם בשבת קו"המ פסק אומרים זה •

עַל הַתּוֹרָה וְעַל־הָעֲבוֹדָה וְעַל־הַנְּבִיאִים וְעַל־יוֹם
השבת
ברכות המפטיר • (מס' סופרים פי"ג ה' ט' • פי"ד ה"ח • ע"ע תוס'
פסחים ק"ד ב' ד"ה קון • פסחים קי"ז ב' יומא ס"ח ב' • סוטה מ' ב'):

הַשַּׁבָּת הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת׳ עַל־הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל־חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת׃

בשלש רגלים גם בשבת קוה"מ סוכות אומרים זה

עַל־הַתּוֹרָה וְעַל־הָעֲבוֹדָה וְעַל־הַנְּבִיאִים וְעַל יום השבת הזה ויום לפסח חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה׳ לשבועות חַג הַשָּׁבֻעוֹת הַזֶּה׳ לסוכות חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה׳ לש"על וש"ת הַשְּׁמִינִי חַג הָעֲצֶרֶת הַזֶּה׳ שֶׁנָּתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לקדושה ולמנוחה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת׃

עַל־הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל־חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ השבת וְ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים׃

בראש השנה אומרים זה

עַל הַתּוֹרָה וְעַל־הָעֲבוֹדָה וְעַל־הַנְּבִיאִים ועל יום השבת הזה וְעַל יוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לקדושה ולמנוחה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת׳ עַל־הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ׳ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ׳ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל־חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד׳ וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ השבת וְ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן׃

ביום כפור אומרים זה

עַל־הַתּוֹרָה וְעַל־הָעֲבוֹדָה וְעַל־הַנְּבִיאִים וְעַל יום השבת הזה ויום הַכִּפֻּרִים הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לקדושה ולמנוחה לִמְחִילָה וְלִסְלִיחָה וּלְכַפָּרָה׳ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת׳ עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ

יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל־חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד׃ וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַכִּפֻּרִים׃

לאחר שסיים המפטיר ברכת הפטורה אומרים זה׃

יְקוּם פּוּרְקָן מִן שְׁמַיָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וְסִיעְתָּא דִשְׁמַיָּא וּבְרִיוּת גּוּפָא וּנְהוֹרָא מַעֲלָיָא׃ זַרְעָא חַיָּא וְקַיָּמָא׃ זַרְעָא דִי לָא יִפְסוּק וְדִי לָא יִבְטוּל מִפִּתְגָּמֵי אוֹרַיְתָא׃ לְמָרָנָן וְרַבָּנָן חַבּוּרָתָא קַדִּישָׁתָא׃ דִּי בְאַרְעָא דִישְׂרָאֵל וְדִי בְּבָבֶל׃ לְרֵישֵׁי כַּלֵּי וּלְרֵישֵׁי גָּלְוָתָא וּלְרֵישֵׁי מְתִיבְתָּא וּלְדַיָּנֵי דִי בָתְרָא׃ לְכָל־תַּלְמִידֵיהוֹן וּלְכָל־תַּלְמִידֵי תַּלְמִידֵיהוֹן וּלְכָל מָן־דְּעָסְקִין

באורייתא

יקום פורקן מי שברך האבותינו כתב׃ ואח״כ (לאחר קריאת המפטיר) מברך את המלך ואת הקהל עכ״ל׃ ואינו מזכיר יקום פורקן׃ וברכת הקהל שהזכיר היא היא מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הכפפס בסידורי הספרדים ויש בו מאמר ארמי מלבא דעלמא יברך יתכון הכמלא בתפלת יקום פורקן׃ ומשונה הוא מאוד מן מי שברך האשכנזים׃ אולם היקום פורקן בעצמו לא הכהינו בני ספרד לאמור הגם כי הובא בבר בסדור ר׳ עמרם לפי עדות הגאון רש״ל רפאפפורט בתולדות ר׳ נתן לד כ״ז ובכ״ח ק״ג לד ק״ו׃ והנה יקום פורקן הראשון הוא תפלה על הרבנים לרישי גלותא ולרישי מתיבתא ובראשם ראשי הכלות׃ וראה על ענין הכלה ערוך ערך כל וערך הדר ובברכות י״ז ובתקומא ק״ח׃ וראה (בא) שם שביאר מלת כלה ואמר שאקת היא עם (שולער) שכווכה ראש הכנסת׃ ומפי הקכם הכ״ל שמעתי שגם התלמיד בקרא בגמרא בשם הרומי כמו שוליר לבגרי בגטין פרק הנזקין והוא (שילגאר) שכוונתו התלמיד׃ ולפ״ז נכון הדבר מה שכתב הגאון יעב״ץ בלוח אבש ק״א לד ק״ד בגד ר׳ זלמן העבא שגרם ולרישי גלי במקום כלי׃ ואמר הרב יעב״ץ שכוכת הרבוי הוא על רבוי הכלות שהיה להם ב׳ פעמים בשבה בחדר וחלול׃ והראה לפרק אלו טריפות דף מ״ט שאמר שם ר״ש אבא מרים כלי דרפרס הוה וגו׳׃ ובמקום אחר כאריך בזה׃ ולשון אחר בו כוסד היקום פורקן עדות על מקורו שהוא בבל׃ אכן הדבר בעצמו לברך את הראשונים והרבנים היתה כפי עדות בעל המאור

בְּאוֹרַיְתָא: מַלְכָּא דְּעָלְמָא יְבָרֵךְ יָתְחוֹן יַפִּישׁ חַיֵּיהוֹן וְיַסְגֵּא יוֹמֵיהוֹן וְיִתֵּן אַרְכָּה לִשְׁנֵיהוֹן וְיִתְפָּרְקוּן וְיִשְׁתֵּזְבוּן מִן כָּל־עָקָא וּמִן כָּל־מַרְעִין בִּישִׁין מָרָן דִּי בִשְׁמַיָּא יְהֵא בְּסַעְדְּהוֹן כָּל זְמַן וְעִדָּן וְנֵאמַר אָמֵן:

כשיגיד מתפלל בניתו אין אומר יקום פורקן זה וגם אין לומר מי שברך

יְקוּם פּוּרְקָן מִן שְׁמַיָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וְסַיְעָתָא דִשְׁמַיָּא וּבְרִיוּת גּוּפָא וּנְהוֹרָא מַעֲלְיָא זַרְעָא חַיָּא וְקַיָּמָא זַרְעָא דִּי לָא יִפְסוּק וְדִי לָא יִבְטוּל מִפִּתְגָּמֵי אוֹרַיְתָא: לְכָל־קְהָלָא קַדִּישָׁא הָדֵין רַבְרְבָיָא עִם זְעֻרָיָא טַפְּלָא וּנְשֵׁיָא מַלְכָּא דְּעָלְמָא יְבָרֵךְ יָתְכוֹן יַפִּישׁ חַיֵּיכוֹן וְיַסְגֵּא יוֹמֵיכוֹן וְיִתֵּן אַרְכָּה לִשְׁנֵיכוֹן וְיִתְפָּרְקוּן וְיִשְׁתֵּזְבוּן מִן כָּל־עָקָא וּמִן כָּל־מַרְעִין בִּישִׁין מָרָן דִּי בִשְׁמַיָּא יְהֵא בְּסַעְדְּכוֹן כָּל־זְמַן וְעִדָּן וְנֵאמַר אָמֵן:

מי

לעירובין דף ק"ט ע"א כבר ביאר חכמי התלמוד • וז"ל שם ורגילין היו ליטול רשות מן הכשיא כל מי שהוא דורש ברבים ולברך את הכשיא בכל שבת ושבת כמו שרגילין לומר עכשיו יקום פורקן מן שמיא עכ"ל: ויקום פורקן השני הוא תפלה על תושבי העיר כאמור בו לכל קהלא קדישא הדין רברביא עם זעריא וגו' • ומי שבירך שאקריו הוא תפלה לכל שאר קהלות ישראל ועל המתכבדים בעם ביין ושמן לגרכי בית אלהים ועל נושאי אסדים והגבאים העוסקים בגרכי הגבור • וכתב הרוקח בשימן כ"ג יקום פורקן תקנו בשבת ולא ב"ט עכ"ל • ובתכיא ס' י"ו כתוב ומנהגיכו לאחר קריאת הפטרה להזכיר בשמות של מתים ולברך העוסקים בגרכי הגבור • מלאתי הגבר ר' בנימין ב"ר אנרהם הרופא • לפי שהשבת הוא יום מבוקה דוגמא לעתיד לבוא • והוא יום שגם המתים בוחים בו ואיכן כדוכין ראוי להזכירם לבוקה ולברכה ולהתפלל עליהן וכן מנהגיכו לברך כל העוסקים בתורה ובגרכי הגבור ובצדקה ובגמלות חסדים ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים • וכן מנהגו ליתן ולפסוק מעות של צדקה עבור בשמות של מתים • מלאתי גאונים אומרים שצדקה זו איכה מועלת למתים כלל • ויש אומר כי מועלת היא למתים ובין לבני אלו ובין לבני אלו טוב הדבר • כי מועלת לחיים ולמתים עכ"ל:

אב

מִי שֶׁבֵּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב ׳ הוּא יְבָרֵךְ אֶת־כָּל־הַקָּהָל הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה ׳ עִם כָּל־קְהִלּוֹת הַקֹּדֶשׁ ׳ הֵם וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם ׳ וּמִי שֶׁמְּיַחֲדִים בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת לִתְפִלָּה ׳ וּמִי שֶׁבָּאִים בְּתוֹכָם לְהִתְפַּלֵּל ׳ וּמִי שֶׁנּוֹתְנִים נֵר לַמָּאוֹר וַיַּיִן לְקִדּוּשׁ וּלְהַבְדָּלָה ׳ וּפַת לְאוֹרְחִים וּצְדָקָה לָעֲנִיִּים ׳ וְכָל־מִי שֶׁעוֹסְקִים בְּצָרְכֵי צִבּוּר בֶּאֱמוּנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְשַׁלֵּם שְׂכָרָם וְיָסִיר מֵהֶם כָּל־מַחֲלָה וְיִרְפָּא לְכָל־גּוּפָם וְיִסְלַח לְכָל־עֲוֹנָם ׳ וְיִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם עִם כָּל־יִשְׂרָאֵל אַחֵיהֶם וְנֹאמַר אָמֵן :

ליולדת מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את האשה היולדת (פב"פ) עם בנה הנולד לה במז"ט בעבור שבעלה נדר לצדקה בעדה בזכות זה יגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים:

לחולה מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה הוא ירפא את החולה (פב"פ) ׳ בעבור (שפב"פ) נדר מתנה בעבורו ׳ בשכר זה הקב"ה ימלא רחמים עליו להחלימו ולרפאותו ולהחזיקו להחליפו ולהחיותו וישלח לו מהרה רפואה שלמה מן השמים ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו בתוך שאר חולי ישראל רפואת הנפש ורפואת הגוף (בשבת שבת היא מלועוק ורפואה קרובא לבא) ׳ השתא בעגלה ובזמן קריב ונאמר אמן :

הַנּוֹתֵן תְּשׁוּעָה לַמְּלָכִים : וּמֶמְשָׁלָה לַנְּסִיכִים ׳ מַלְכוּתוֹ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים ׳ הַפּוֹצֶה אֶת דָּוִד עַבְדּוֹ מֵחֶרֶב רָעָה

הנותן

הנותן תשועה להבת בני ישראל אל ארץ מולדתם ולמלכם אשר בגלם יחסיון הכה כבר בימים קדמונים שורש בלבנם • ולהבת אבות ירשו בנים ועל היום הזה אים אים מישראל • אשר יטה אזן לקול השכל והתבונה ויקשב ויאמע למסורת חכמי התלמוד • יאהב בני אמונתו אף יקובב גם אחי' אשר לא מבני ישראל המה • ויאמע לאלהו ושרו העומדים לימינו לתמכהו במקשלת • עמו • ואם בימים הראשונים שבאת הלת עורה עיני אחינו הכולרים (וכבר כתלת בתלמוד

הַנּוֹתֵן בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּבְמַיִם עַזִּים נְתִיבָה הוּא יְבָרֵךְ וְיִשְׁמוֹר
וְיִנְצוֹר וְיַעֲזוֹר וִירוֹמֵם וְיַגְדִּיל וְיִנַּשֵּׂא לְמַעְלָה אֶת אֲדוֹנֵינוּ
( )
יָרוּם הוֹדוֹ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים בְּרַחֲמָיו יְחַיֵּהוּ וְיִשְׁמְרֵהוּ
וּמִכָּל צָרָה וְיָגוֹן וָנֶגֶף יַצִּילֵהוּ וְיַדְבֵּר עַמִּים תַּחַת רַגְלָיו וַיַּפִּיל
שׂוֹנְאָיו לְפָנָיו וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה יַצְלִיחַ׳ מֶלֶךְ מַלְכֵי
המלכים

בתלמוד שהפגיעו בגילות ואמרו אי שמים לא בכי אב אחד אבכו ולא אל אחד ברחמו • והועיל זה להושיב אחור לאחר רגו להרע קיבס) לרחות כי שלמים אבכו אתם ומלכנו אין שטן ואין פגע רע • והתעוללו עליבו עגילות שוא והבל • בכל זאת במשך ימי הזעם האלה • בכל מקום מוקטר ומוגש לשם אלהים התפללנו של שלומם וטובתם ועל שלום מלכם ומלכנו • ותפלת הכותן תשועה לעדה • הגם כי נעירה לימים היא ולא כתקברה מחכמי התלמוד והגאונים אבן כבר הוהרבו על ידי ירמיה הנביא לאהוב מלכנו וארץ גלותנו כאחוד דרשו את שלום העיר אשר הגליתי אתכם שמה והתפללו בעדה אל ה׳ כי בשלומה יהיה לכם שלום (ירמיה כ״ט י׳) • גם ברוך תלמידו ורעו במכאובות ויסורים הלך בדרך רגו • ובאסיפה הגדולה אשר כהיתה על ידו בנבל קבץ כסף רב וישלחו לירושלים ויכתב בשמו ובשם השרים והזקנים ובני המלכים אשר היו אתו בגולה אל יושבי עיר הקדש לאמור הא לכם כסף וקנו עולה וקטאת ולבונה ועשו מנחה להקריב על מזבח ה׳ אלהינו והתפללו על חיי נבוכדנצר מלך בבל ובלשצר בנו כי ירבו ימים כימי השמים על הארץ • וה׳ יזקקנו ויאר עיניבו ובחיה בבל נבוכדנצר מלך בבל ובבל בלשצר בנו ובעבדם ימים רבים ומלא חן בעיניהם (ספר ברוך ב׳ פרשה א׳ יו״ד • כפי־העתקת פלעסבר) וכרש בתתו לחירות כלי כסף וזהב של בית המקדש • בקש ג״כ מישראל די להון מהקרבין כיחודין לאלהי שמיא ומצלין לחיי מלכא ובניה • (עזרא ו׳ • יוד • ויזעפום בקלמוכיות שלו ספר י״א קפיטעל ד׳ סימן ו׳) ובקשתו כתקייפה • וידוע בהלכו שמעון הצדיק לקראת אלכסנדר המוקדני בהלוית כהני׳ והמון רב מישראל עת בואו לירושלים להסבה על תלה • אבר מטה זעם של הארעים העולם הזה עת בקש והתחבן לפני׳ מקום שמתפללין עליך ועל מלכותך שלא תחרב וגו׳ וכעס אלכסנדר על הרעה אשר קשב לעשות לישראל (רלה יומא ומגלת תעבית פ״ו) • ולעת הכמים (בג) מזמור ע״ב יסודתו על פטשלעמעאים פהילאדעלפוס • והוא שיר תודה על כל הטוב אשר עשה עם ישראל בארץ מגשלתו • ובאשר בא לר ואויב בקור וחילו ירושלימה ללכדו • הראוהו לו הזקנים והכהנים הקרבנות אשר יקריבו בעד המלך מלכו ומלכיהם (רלה ספר הקשמונאים א׳ פרשה ז׳ ויאזעפום שם ספר י״ב קפיטאל יו״ד סימן ה׳) והן הבטיחו הזקנים והכהנים את העלילדרום בשלוח אותי דימעטריום מלכו במסיתת שמעון לירושלים להניח הכסף אשר טמון שם בקדש להספקת העבים ואלמנות ואמרו אחרו קדל לך מעשות כדבר הזה למקום אשר יתפללו שם בעד חיי המלך • ולעומת קיסר קחיום • אשר עשה עלמו אלוה התקוממו ישראל בקשבו להעמיד אלמו בהקדש • אבן בכל זאת הבטיחוהו

לאמור

הַמְּלָכִים בְּרַחֲמָיו יִתֵּן בְּלִבּוֹ וּבְלֵב כָּל יוֹעֲצָיו וְשָׂרָיו רַחֲמָנוּת לַעֲשׂוֹת טוֹבָה עִמָּנוּ וְעִם כָּל יִשְׂרָאֵל: בְּיָמָיו וּבְיָמֵינוּ תִּוָּשַׁע יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁכּוֹן לָבֶטַח וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וְכֵן יְהִי רָצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן:

יהי

לאמור שזולת עבודת אלהיי אשר בקש יעשו כל מאויו כמקדם. גם יעלו כמאז עולות וזבחים במקדש בעדו ובעד שלום הרומיים (יאזעפוס מלחמות היהודים ספר ב' קפיטל יו"ל. סימן ה'. ופילון היהודי בספרו משלחת אל קאיום) ורלה גטין דף כ"ז בספור הקרבן שהעלילו עלילה על ישראל שלקו קרבן בעל מום להקריב במלות הקיסר ולולא ר"ז בן קנוטל שעכה יאמרו בעלי מומים קרבים על גבי מזבח הקריבוהו ונחנות פ"ג הורו הוה מתפלל בשלומה של מלכות. ובברכות דף כ"ח מזכר ברכת שקלק מכבודו שהתקיבו לאמרה ברחמים פני מלך מאו"ה. ובכתובות דף קי"ח אמרו המבעתי אתכם בכות ירושלים וגו' ג' שבועות הללו לטה? אחד שלא יעלו בחומה ואחד שלא ימרדו בעכום. ובמדרש קהלת איתא אני פי מלך שמור. אמר הקב"ה משביע אני עליכם שאם תגזור המלכות גזירות קשות. אל תמרדו עליה. בכל דבר שגוזרת עליכם פי המלך שמור. בכל דבר שיאמרו לך. ורלה עוד שמות רבה פ"ז בסוק וילום על פרעה וזבחים ק"ב ומנחות ל"ח לעולם אל תהי איתת מלכות קלה בעיניך וג' ובברכות י"ז א' יש תפלה אשר התפלל ר' ספרא על שלום השרים יהי רצון שתשים שלום בפמליא של מעלה וע' שם רש"י ודברי הגאון ר' משה סופר בשלה דברי הברית לד מ"א. וע' גם ברכות כ"ח עובדיא דר' ששת ' איך הוה קניבה עלי' יקרה דמלכותא. וברכתו אשר ברך את המלך. הרשיתיך עתה כי חוק לישראל הוא שיהיה יחיה להתפלל על שלום המלכות. ולפי התוספתא דסוכה היו מברכין בשמיני עצרת ברכה לתפלת קיי המלך. ולדעת רש"י ותוספות רוחקת על הברכה הזו אות ב' בסימן פז"ה קש"ב וז"ל רש"י ביומא דף ג' ברכה לעלמו. ברכה שהיו מברכין לתפלת קיי המלך כדתפורש בתוספתא דסוכה ע"ש ביום השמיני שלא את העם ויברכו את המלך. והקסם (כד) אמר שבמס' סופרים אשר היה לפני הסמ"ג היתה עוד תפלה זו בעד קיי המלך כמלאת וקסרה בספריכו. אולם ספר סמ"ג שאינו מדויק כזדמנה להקסם הכ"ל ולכן טעה בזה. הגם כי ידיו רב לו בתלמוד. והאמת הוא שכוכת הסמ"ג לענין השיר שכתב רש"י שאין שיר של שמיני שוה לשאר שירות ימי הג ולא פירשו לכו איזהו שירו. וכתבו התוספות שם ביומא בשם' סופרים יש. שהיו אומרים לקבלת על השמיכית בבית הכנסת עכ"ל וכן כתב רש"י בר"ה דף ד'. וכן איתא בהלית בשם' סופרים פרק י"ט הלכה ז' ועל זה כתב הסמ"ג. שיר לעלמו לא פירש. והרמב"ן כתב שהיו אומרים לקבלת על השמיכית וְרָאִיתָו בשם' סופרים עכ"ל והקסם הכ"ל קרא וְרָאִיתִי במקום וְרָאִיתָו. ובסמ"ג שלפני נמרל זה הענין מענין שלאחרי' על ידי קו משופע (ו) ואח"כ מתחיל ואומר ברכה שהיו מברכין לתפלת קיי המלך כך מפורש בתוספתא דסוכה ע"ש וביום השמיני שלא את העם ויברכו את המלך עכ"ל ולפי זה עולים דברי הסמ"ג יפה יפה עם פירש רש"י ותוספות בלי כטיה באותיות ש"ב של סימן פזר קשב שהם שיר גם ברכה כנזכר ואין מקסור דבר בסכת סופרים:

כשמברכין החודש יש כוהגים לומר זה •

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּחַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת־הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה ' וְתָחֹן־לָנוּ חַיִּים אֲרוּכִים חַיִּים שֶׁל שָׁלוֹם ' חַיִּים שֶׁל טוֹבָה ' חַיִּים שֶׁל בְּרָכָה ' חַיִּים שֶׁל פַּרְנָסָה ' חַיִּים שֶׁל חִלּוּץ עֲצָמוֹת ' חַיִּים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם יִרְאַת שָׁמַיִם וְיִרְאַת חֵטְא חַיִּים שֶׁאֵין בָּהֶם בּוּשָׁה וּכְלִמָּה ' חַיִּים שֶׁל עֹשֶׁר וְכָבוֹד ' חַיִּים שֶׁתְּהֵא בָנוּ אַהֲבַת תּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם ' חַיִּים שֶׁיְּמַלְּאוּ מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה אָמֵן סֶלָה :

מי

יהי רצון שתחדש עלינו הוא תפלת רב בתר לצותיה כמוזכר בברכות ט"ז ע"ב וסס ההתפלה יהי רצון מלפניך ה' אלו"ק שתתן לנו חיים ארוכים על משאלות לבנו לטובה והוספלה תפלה זו לשבת שמברכין בו החודש והוסיפו בה אחר ב' תיבות יהי רצון • ז' תיבות שתתקדש עליכו את הקדש הזה לטובה ולברכה וכן בסוף אמן סלה • ויש כוסקאות שכתוב בסופה בזכות תפלת רב ומקדישים בלתי מלומדים שלא ידעו פירושו קשבו לתקן והגיהו בזכות תפלת רבים • מנהג אמירת יהי רצון זה לא כמלא אצל הרמב"ם והאבודרהם וכסדור הספרדים • ותקתיו אומרים יהי רצון מלפני אלהי השמים לכונן את בית חייכו וגו' (בלי כוסף אחיכו בית ישראל) שאומרים בכל ב' וה' אחר קריאת ס"ת וכן אומרים מי שעשה כסים ויקדשהו ומזכרים באבודרהם בכוסף משוכה משלכו • אולם המנהג בעצמו לברך ברכה ולקדש הקדש יש כוזן הוא • ובמס' סופרים פ"ט הלכה ט' וי' כאמר שבר"ק ישבו האבודות של זקנים ותלמידים מן המבכה ולמעלה עד שתשקע השמש וברכו בורא פרי הגפן ואח"כ ברכת אשר גדל דורשי הורס • הודו וגו' מקדש הקדש וגו' וזה הקילוס היה נגד י"ב עוני העיר • וכן כתבו הקדוש אבשי שם אשר סביב לרי"ף כתובות דף ס"ג בשם מהר"ם לשון הברייתא אשר בעגולה כראה שהוא כוסף ברכה כנגד המזומכים לקילוס הקדש שהיתה כוהגת ביניהם עכ"ל : והמשקיף בברכה זו יראה שהיא כוסדת ע"ד אלפא ביתא וכוסף שבשם' סופרים שלפכיכו משובש הוא מאוד • ובראבי"ה הקדש השגה קל"ט הובאה הגהת ר"א ווילנא וזו היא • אשר גלה סוד קודש הירק הורים ולימדם זמכים קדשים וימים טובים מוכה בבוכים סודרי עתים פילם לורכו קילי רגעים שבם מתקן אותן קדשים עכ"ל • אבן בהגהה הזו כשקת סדר האלפא ביתא וילדק עליה מה שאמר הגאון בתולדות הקליר לד ל"ו שהגיה כרלוכו ולא אמת • והראבי"ה הכ"ל אחר שם וז"ל • ולדעתי כראה ברור שקסר תיבת בעגולה ול"ל אשר בעגולה גדל וגו' גם כ"ל ירק כליל לבבה (ב' במקום כל ט"ם דמוכף) ולבסוף כ"ל שבם תיקון ולפ"ז הא"ב מסודר על מכוכו • ופירוש בעגולה הוא כמ"ם ר"ל סבהדרין היו יושבים בעגולה כאלי הגורן וכן כאן שהמאמר מתחיל בר"ק ישבו האבודות של זקיכים וגו' ומקומו מוכרע שאות ב' האסירה היא אלת בעגולה שהרי בשם' סופרים נאותו פרק הלכה י"א מסורם ומביאין לו כוס ומברך בורא פרי הגפן ואשר בעגולה וג' והגאון ר"א מווילנא גם שם הגיה ללא אמת אלא כדאמרן עכ"ל • וכוסקת אשר בעגולה

היא

הזן מִי שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ וְגָאַל אוֹתָם מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת ׳ הוּא יִגְאַל אוֹתָנוּ בְּקָרוֹב ׳ וַיַּקְבֵּץ נִדָּחֵינוּ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ ׳ חֲבֵרִים כָּל־יִשְׂרָאֵל וְנֹאמַר אָמֵן :

הש"ץ לוקח ס"ת בידו ואומר ר"ק פלוכי ביוס פלוכי הבא עליכו ועל כל ישראל לטובה :

ק"וא יְחַדְּשֵׁהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלֵינוּ וְעַל כָּל־עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל ׳ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם ׳ לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה ׳ לִישׁוּעָה וּלְנֶחָמָה ׳ וְנֹאמַר אָמֵן : אשרי וכו'

דיני וסדר הזכרת נשמות

נהגו להזכיר אקה"ת בשמת המתים ולומר אב הרחמים ובכל יום שאין אומרים ל"ץ א"א בו א"ה ואין מזכירין בשמות ואם מתפלל בבית האבל תוך שבעה בשבת אף שא"א תוקנה בבית האבל מ"מ בשבת אומרים א"ה ולו"ץ לפי שאין הדין מתוקה בשבת כמו בקול (פ"מ סי' קל"א ס"ק יו"ד) וכן בשיש תקונה לו מילה וכן בשמברכין הקדש א"א אותו ואין מזכירין בשמות רק למי שנקבר באותו שבוע ובשבתות בימי הספירה אומרים א"ה אפילו בשמברכין הקודש ואפילו בשאל מילה בשבתות ההם אומרים א"ה אבל אין מזכירין בשמות ובשאל ר"ק אייר בשבת א"א א"ה ובד' פרשיות א"א א"ה ואין מזכירין בשמות אף שאומרים לו"ץ במוקה (מהרי"ל) :

אל מלא רחמים שוכן במרומים המצא מנוחה נכונה על כנפי השכינה במעלות קדושים וטהורים כזוהר הרקיע מזהירים את נשמת (פב"פ) שהלך לעולמו בעבור שנדבו צדקה בעד הזכרת נשמתו בגן עדן תהא מנוחתו ׳ לכן בעל הרחמים יסתירהו בסתר כנפיו לעולמים ויצרור בצרור החיים את נשמתו ׳ יי הוא נחלתו ׳ וינוח על משכבו בשלום ונאמר אמן :

אל

היק גם כוסקת האבשי שם אשר הבאכו לקעלה • אולם באבות דר"ן הכלפס בווילכא תקל"ג עם פירוש שבי אליהו מפקפק בהקדמה על אמתת הדבר שילאה הגהה זו מפי הגאון דווילכא והביא שם הגהה אחרת • מסכמת מלה במלה עם הגהת הראביה הנזכרת • בשם הגאון ר' קייס מוולזאין ז"ל כוסקה השכה עיקר וקלת ט"ס כפל בה ונרכה זו מיוסדת עפ"י א"ב וכל"ל אשר בעגולה (כי סנהדרין היו יושבים בקלי עגולה) גילל דורשי' הורש ולמדם זמכים קדשים טובים ירק כליל לבנה מינה כבוסים סודרי עתים פילם לורכו קלי רגעים שבם תיקן וכ' וכן מוכח בהלכה י"א שם בבוסקא ישכה כדפס ואחרי' אשר בעגולה עכ"ל • ובספר פשר דבר להחכם רי"ר מלאתי הגהה אחרת והיא במקום ירק בליל לבנה ל"ל "ירק "כֵּן "לשנה והיא ע"ד ירק עשה למועדים עכ"ל בדף ל"ב שם :

לנקבה אל מלא רחמים שוכן במרומים המציא מנוחה נכונה על כנפי השכינה במעלות קדושים וטהורים כזוהר הרקיע מזהירים את נשמת האשה (פלוניתא בת פלוני) שהלכה לעולמה בעבור שנדבו צדקה בעד הזכרת נשמתה בגן עדן תהא מנוחתה לכן בעל הרחמים יסתירה בסתר כנפיו לעולמים ויצרור בצרור החיים את נשמתה ' יי הוא נחלתה ותנוח על משכבה בשלום ונאמר אמן:

אַב הָרַחֲמִים שׁוֹכֵן מְרוֹמִים׳ בְּרַחֲמָיו הֶעָצוּמִים׳ הוּא יִפְקוֹד בְּרַחֲמִים׳ הַחֲסִידִים וְהַיְשָׁרִים וְהַתְּמִימִים׳ קְהִלּוֹת הַקֹּדֶשׁ שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם׳ הַנֶּאֱהָבִים וְהַנְּעִימִים בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרָדוּ׳ מִנְּשָׁרִים קַלּוּ וּמֵאֲרָיוֹת גָּבְרוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָם וְחֵפֶץ צוּרָם׳ יִזְכְּרֵם אֱלֹהֵינוּ לְטוֹבָה עִם שְׁאָר צַדִּיקֵי עוֹלָם׳ וְיִנָּקֵם נִקְמַת דַּם עֲבָדָיו הַשָּׁפוּךְ׳ כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים׳ הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דַם עֲבָדָיו יִקּוֹם׳ וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ׳ וְעַל יְדֵי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר׳ וְנִקֵּיתִי דָמָם לֹא נִקֵּיתִי׳ וַיְיָ שֹׁכֵן בְּצִיּוֹן׳ וּבְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמַר׳ לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם׳ יִוָּדַע בַּגּוֹיִם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ׳ וְאוֹמֵר כִּי

דורש

אב הרחמים הנהרגים והכשקטים בשביל ישראל ומסורתו הוזכרו כבר בימי קדם לטובה בתפלת ישורון • ורואים במלכות הקשוכלים עם היוכים שבכו על קדושי עליוכים שכפלו חללים על שדי קטל • ולטובת כשמותיהם התכבדו כדבות • לבית אלהים אשר בירושלים (ספר הקשוכלים השני פרשה י"ב פסוק ק"ג עד ק"ו) • ובר"ה דף י"ח אמרו לוס השביעי זה ג' בתשרי שבו כהרג גדליה בן אחיקם ללמדך ששקולה מיתת הצדיקים כשריפת בית אלהיכו • עכ"ל: ובתכקמת האזינו אותת לכך רגלין להזכיר המתים בשבת שלא ישובו לגיהנם • כן אותת בת"כ כפר לעמך ישראל אלו הקיים • אשר פדית אלו המתים • מכאן שהקיים פודין את המתים ולכך אנו מהגין להזכיר את המתים ביום הכפורים ולפסוק עליהן לדקה שכן שביבו בת"כ יכול משמתו לא יועיל להם הצדקה ת"ל אשר פדית מכאן בשפוסקין לדקה בשבילם מוציאין ומעלין אותן כאן מן הקשת עכ"ל התכוותא • ורואה לתעלה ביקום פורקן בשם התכיא: בסדור הרשב"ם בכל בו ובאבודרהם לא הונא אב הרחמים וכראה שמקורו כוסד בעת הגזירות והשמדות שבהרגו כמה אלפים מישראל מידי זדים בלי ריסון המשמלות וכשלכו כדומן ע"פ השדה ובאבד שמם

דּוֹרֵשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכָר לֹא שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים : וְאוֹמֵר
יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיּוֹת ' מָחַץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה :
מִנַּחַל בַּדֶּרֶךְ יִשְׁתֶּה עַל כֵּן יָרִים רֹאשׁ : אשרי וכו'

כשמברכין בה"נ יאמר הש"ץ זה .

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה הוא יברך את כל מי שיקבל עליו להתענות שני וחמישי ושני בשכר זה הקב"ה ישמרהו ויצילהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם ויקבל תפלותיהם ויאזין שועותיהם עם כל ישראל אחיהם ונאמר אמן :

הש"ץ לוקח ס"ת בידו להוליכו מן הבימה ולהכניעו בהיכל ואומר .

יְהַלְּלוּ אֶת־שֵׁם יְיָ כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ

והקהל עונים הוֹדוֹ עַל אֶרֶץ וְשָׁמָיִם : וַיָּרֶם קֶרֶן לְעַמּוֹ תְּהִלָּה
לְכָל־חֲסִידָיו לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם קְרֹבוֹ הַלְלוּיָהּ :

כ"ט בשבת

מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיהוָה
בְּנֵי אֵלִים הָבוּ לַיהוָה כָּבוֹד
וָעֹז : הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ
הִשְׁתַּחֲווּ לַיְיָ בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ :
קוֹל יְהוָה עַל־הַמָּיִם אֵל־
הַכָּבוֹד הִרְעִים יְהוָה עַל־
מַיִם רַבִּים : קוֹל־יְהוָה בַּכֹּחַ
קוֹל יְהוָה בֶּהָדָר : קוֹל יְהוָה
שׁבֵר אֲרָזִים וַיְשַׁבֵּר יְהוָה

כט בי"ט כשקל בקול

כד לְדָוִד מִזְמוֹר לַיהוָה
הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי
בָהּ : כִּי־הוּא עַל־יַמִּים יְסָדָהּ
וְעַל־נְהָרוֹת יְכוֹנְנֵהָ : מִי
יַעֲלֶה בְּהַר יְהוָה וּמִי יָקוּם
בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ : נְקִי כַפַּיִם
וּבַר לֵבָב אֲשֶׁר לֹא־נָשָׂא
לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע
לְמִרְמָה : יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת

את מאת

והכרם . ולא נעשה להם שום ליון . וכוסד התפילה הזאת להזכרת נשמתם . ונאותיוס יסלו בה בקשת הנקמה מהצוררים . בהקש לבנם בלר להם ואין אדם כתפס על לערו . אלכן אתה אזר בעזר ה' שלוה והשקט בכל האדמות אין שטן ואין פגע . ובכים לא ימתו בעון אבות . אף כי דור שלשים ורבעים . ע"כ השמיטו אק"ז בכ"מ בקשה זו . ורחה (כב) ושם כתוב כי במקור כתב יד משנת 1290 לאספרס כבר כמלא כוסק אב הרקמים :

אֶת־אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן׃ וַיַּרְקִידֵם
כְּמוֹ־עֵגֶל לְבָנוֹן וְשִׂרְיוֹן כְּמוֹ
בֶן־רְאֵמִים׃ קוֹל־יְהוָה חֹצֵב
לַהֲבוֹת אֵשׁ׃ קוֹל יְהוָה
יָחִיל מִדְבָּר יָחִיל יְהוָה
מִדְבַּר קָדֵשׁ׃ קוֹל יְהוָה
יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת
וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אֹמֵר כָּבוֹד׃
יְהוָה לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיֵּשֶׁב
יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם׃ יְהוָה
עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְבָרֵךְ
אֶת־עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם׃

יְהוָה וּצְדָקָה מֵאלֹהֵי יִשְׁעוֹ׃
זֶה דּוֹר דּוֹרְשָׁו מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ
יַעֲקֹב סֶלָה׃ שְׂאוּ שְׁעָרִים ו
רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי
עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד׃ מִי
זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה עִזּוּז
וְגִבּוֹר יְהוָה גִּבּוֹר מִלְחָמָה׃
שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם
וּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ
הַכָּבוֹד׃ מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ
הַכָּבוֹד יְהוָה צְבָאוֹת הוּא
מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה׃

כשמקזירין הספר תוך ההיכל אומרים זה׃

וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה יְיָ רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃ קוּמָה
יְהוָה לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ׃ כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ־צֶדֶק
וַחֲסִידֶיךָ יְרַנְּנוּ׃ בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל־תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ׃
כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל־תַּעֲזֹבוּ׃ עֵץ חַיִּים
הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר׃ דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי־
נֹעַם וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם׃ הֲשִׁיבֵנוּ יְהוָה אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה
חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם׃

סדר תפלת מוסף

כל יקיד קייב בתפילת מוסף בין יש לבור בעיר בין לא. זמן תפלת מוסף
אקר תפלת שחרית ואין לאקרה יותר מסוף ז׳ שעות. אם התפלל אותה
קודם תה״ש יצא. שבת ולא התפלל בזמנה אין לה תשלומין. היו לפניו שתי
תפלות אחת של מנקה ואחת של מוסף. כגון שאיקר להתפלל מוסף על שם
ומקלה צריך להתפלל של מנקה תקלה ואח״כ של מוסף. אע״פ שאין להתפלל
מנקה גדולה לכתקלה הכא שאני כיון שצריך להתפלל של מוסף. מיהו אם

קוראין

קורתין לביה"כ אין לריך להקדים של מנקה אם עדיין לא קרא השמע למנקה. אבל משהגיע זמן מנקה קטנה לריך להקדימה למוסף. ובלידור לא יעשו כן. ואם הוא סמוך לערב ואין שהות להתפלל שתיהן הורה במג"א שיתפלל מוסף ושלים של של מנקה בערבית שתים. טעה והתליף של מוסף בשחרית. אם עקר רגליו קודר לראש ואם לא עקר לגליו קודר לשל שבת בלבד. התפלל של קול ולא הזכיר של שבת לא יצא. ואם אמר רק ונעשה לפניך חובותינו בתמידי יום ובקרבן מוסף יצא. טעה ולא התפלל שחרית איכו משלים במוסף אלא במנקה. כך כ"ל שהיא קרויה סמוכה. מותר לטעות קודם תפלת המוספין אבל סעודה אסורה אלא למאן דאמר לבו.

הש"ץ אומר ק"ק. בשבת וקה"מ מתפללין מוסף של י"ט תמלאהו לקמן בסדר המועדים:

אַדְנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:

בעשי"ת זָכְרֵנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים:

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם:

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ

בחורף מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָّשֶׁם:

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר. מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה.

בעשי"ת מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לַחַיִּים בְּרַחֲמִים:

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה. בְּסוֹד שִׂיחַ שַׂרְפֵי קֹדֶשׁ הַמְקַדִּישִׁים שִׁמְךָ בַּקֹּדֶשׁ. כַּכָּתוּב עַל־יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר: קדוש קָדוֹשׁ

בחולת הש"ץ יאמר זה הקדושה

נְעַרִיצְךָ וְנַקְדִּישְׁךָ כְּסוֹד שֵׂיחַ שַׂרְפֵי קֹדֶשׁ הַמַּקְדִּישִׁים שִׁמְךָ בַּקֹּדֶשׁ. כַּכָּתוּב עַל־יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר: קדוש קָדוֹשׁ

בְּכָל־יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל (נעמ"ת הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ:

קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: ח' כְּבוֹדוֹ מָלֵא עוֹלָם ' מְשָׁרְתָיו שׁוֹאֲלִים זֶה לָזֶה אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ ' לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ: ק"וח בָּרוּךְ כְּבוֹד־יְיָ מִמְּקוֹמוֹ: ח' מִמְּקוֹמוֹ הוּא יִפֶן בְּרַחֲמִים וְיָחוֹן עַם הַמְיַחֲדִים שְׁמוֹ עֶרֶב וָבֹקֶר בְּכָל יוֹם תָּמִיד פַּעֲמַיִם בְּאַהֲבָה שְׁמַע אוֹמְרִים: ק"וח שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד: ח' הוּא אֱלֹהֵינוּ הוּא אָבִינוּ הוּא מַלְכֵּנוּ הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ ' וְהוּא יַשְׁמִיעֵנוּ בְּרַחֲמָיו שֵׁנִית לְעֵינֵי כָּל חַי לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים: ק"וח אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

לי"ט ונה"ר אַדִּיר אַדִּירֵנוּ יְיָ אֲדוֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ: וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ ' בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד: ה' וּבְדִבְרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר: יִמְלוֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר הַלְלוּיָהּ:

מון לְדוֹר וָדוֹר נַגִּיד גָּדְלֶךָ וּלְנֵצַח נְצָחִים קְדֻשָּׁתְךָ נַקְדִּישׁ וְשִׁבְחֲךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא יָמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ: (נעמ"ת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ):

לשבת לשבת וראש חודש

תִּכֹּנַנְתָּ שַׁבָּת רָצִיתָ אַתָּה יָצַרְתָּ עוֹלָמְךָ קָרְבְּנוֹתֶיהָ ' צִוִּיתָ מִקֶּדֶם כִּלִּיתָ מְלַאכְתְּךָ בַּיּוֹם
פרושיה השביעי

תכנת שבת יש הוספה המשוכה בנוסחאות הספרדים והאשכנזים • כוסף הרמב"ם בסדר התפלה היא למשה ליוית על הר סיני מצות שבת שמור וזכור ובו ליוותכו ה' אלהיכו להקריב לך קרבן מוסף כראוי • יהי רצון מלפניך ה' אלהיכו שתעלנו לארצנו וגו' ואת מוספי יום המכוק הזה נעשה ונקריב וגו' עד

אתה יצרת בסדור הספרדי הנוסח משוכה כזה א) אתה ילדת עד כאמור ב) וביום השבת • ג) ונפאשי קדשים עד כהלכתן • ד) א"א קדש עליכו

פְּרוּשֶׁיהָ עִם סִדּוּרֵי נִסְכֵּיהָ · מְעֻנָּגֶיהָ לְעוֹלָם כָּבוֹד יִנְחָלוּ · טוֹעֲמֶיהָ חַיִּים זָכוּ · וְגַם הָאוֹהֲבִים דְּבָרֶיהָ גְּדֻלָּה בָּחָרוּ · אָז מִסִּינַי נִצְטַוּוּ עָלֶיהָ · וַתְּצַוֵּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְהַקְרִיב בָּהּ קָרְבַּן מוּסַף שַׁבָּת כָּרָאוּי · יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ · וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת־קָרְבְּנוֹת חובותינו

הַשְּׁבִיעִי אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל־הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ · וַתִּתֶּן־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה שַׁבָּתוֹת לְמְנוּחָה וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְכַפָּרָה · וּלְפִי שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וַאֲבוֹתֵינוּ חָרְבָה עִירֵנוּ וְשָׁמֵם בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְגָלָה יְקָרֵנוּ וְנִטַּל כָּבוֹד מִבֵּית חַיֵּינוּ · וְאֵין אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵית בְּחִירָתֶךָ בַּבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו מִפְּנֵי הַיָּד הַשְּׁלוּחָה בְּמִקְדָּשֶׁךָ · יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ במקדשך

על על ידי מעה עבדך · לא כתתו מלכו לעובדי כוכבים ולא הכלתו מלכו לעובדי פסילים וגם במכותתו לא יסכו רשעים לבית ישראל כתתו זרע ישורון אשר בם בקרת קקדת ימים אותו קראת · אז"ת רלה כת במכותתו וגו' · אכן האשכנזים מוסיפין "תכנת "שבת "רלית "קרבנותיה · פיוט מיוסד על אלפא ביתא מהופכת (תשרק) ואקרי' אותיות מכלכך · כי נוסקתו אז מסיני כלטוו עליה · הגם כי נזכרה בתניא ס' י"ז איכה נכונה · והרשוי "מסיני כלטוו

עליכו את הקדש הזה על ובוקי ראשי קדשים להם קבעת · ה) · ישמחו ו) אז"ת רלה במכותתיכו עד מקדשי שמך ובותם מקדש השבת וישראל ור"ת · וכן הוא באמנורהם . ובסדור הרמב"ם הגם כי זה האחרון לא זכר ישמחו כראה שבכלל בו · אכן האשכנזים עשבו נוסף אז"ת רלה במכותתכו לשבת לעלמא והכניסו בנוסח קדש עליכו בפתיקתו זכרון שבת ובולנו יחד עם זכרון ר"ת ובותמין מקדש השבת וישראל ור"ת · ולמען תהיה סמוך להתימה מעין הפתיקה

חובותינו׃ תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם׃ ואת־מוסף יום השבת הזה נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך מפי כבודך כאמור׃

ביום השבת שני־כבשים בני שנה תמימם ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו׃ עלת שבת בשבתו על־עלת התמיד ונסכה׃

ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי ענג עם מקדשי׃

ייָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם׃ וְאֶת מוּסְפֵי יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וַיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר׃

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ׃ עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ׃

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ׃ עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ׃

זה

"כלטוו "לווי "פעוליה "כרקוי׃ וזה לות ברור שתפלה מקוקרת היא והתלמוד לא ידע מקומה׃ אולם האבודרהם הביאה ז"ל׃ ור' עמרם ור' סעדיה התקילו תפלה זו (למשה ליוית) תכבת שבת רבית קרבנותיה׃ ולפי שאין מבהגבו לאמרה לא רציתי להאריך בפירושה עכ"ל׃ גם זו שלא בתקבלה בספרד הוכיח על אחירת זמן קבורה וראה בתולדות הקליר להג' רבאפארבע לד (קט"ו) שהביא המדרש שיר דף ג' הדין פייטבא כד עביד אלפא ביתא

הפתוקה הוסיפו לאמור ושבת קדשך להם הודעת ויקוקי ר"ח להם קבעת׃ וראה בתשב"ץ ק"ג ס' כ"ט ועל עכין מקבריו כתב הקכם לוכץ שקובר בימי התבאים׃ ומקם כל כוסק של אתה בקרתבו ותתן לבו ומפבי קטאיבו כלול באתה

מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

(זֶה קָרְבַּן שַׁבָּת וְקָרְבַּן רֹאשׁ חֹדֶשׁ כָּאָמוּר):

וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיי פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי

אלהינו

ביתא לרליה. שכבר כהגו בימים ההם הפייטנים להכניס בין עיקרי התפלות לת תפלותיהן מיוסדות על מלפא ביתא. אחר כתבי זאת מלאתי עוד רליה על אקירת תבור תכבת שבת בדברי הכל בו וז"ל: תכבת מלאון ותוכן לבכים. בעבורת הלבורות תמלא ויום השביעי שבת. להולית מלבות האומרים לשבות יום אחר תמורת יום השבת. שהרי כלן קורין לשבת שבת. וקרא כתיב ושבות ביום השביעי עכ"ל. הבן דבריו ועל פיהם יסד המחבר נוסח זה אחרי אשר כבר עקרו אחרים שביתת יום השביעי ושבתו תקתי' ביום השני והישמעאלים לא עשו זאת אלא בזמן מאוחר מאוד. ורואה למעלה בנוסח ולא כתתו:

באתה ילרת אחן בשבוי ההתאלה וכן בתוכה כפי אשר יאות לשבת ור"ח. וכראה שקובר עוד בזמן מוקדם ממפני קטאיכו. שבתקן מרב על פי נוסח יהי רצון של מוסף דשבת שהיה למראה עיני' ראה למטה בתפלת מוסף דר"ה וכן נוסח ראשי קדשים נוסד בזמן מאוחר ממפני קטאיכו ומן תקלתו עד לבנים מזכור הוא סובב והולך על שעיר ר"ח שנקרב במקדש לכפרה ומשם ולמטה עד כאשור לוקח מן ומפני קטאיכו:

זה קרבן שבת וקרבן חיום כאמור התנא בסמ' ל"ד כתב. מה שכתבו בסדורים זה קרבן שבת וקרבן ר"ח הזה כאמר. מלאתי בשם ר' שלמה ז"ל. שאין ראוי לאומרו. לפי שדברי הסופר הוא להודיע שכל זה שהוא לכתב. איכו קרבן יום אחד אלא קרבן ליום פלוני וזה קרבן ליום פלוני המאורע בו. אלא כמו שמסיים קרבן שבת יתקיל מיד קרבן יום המאורע ולא יפסיק ביכתים לפרש זה קרבן שבת ומוסף יום ר"ח כאמר. וכן בשבתות וי"ט. לפי שהוא יודע מי ראוי למי. ויש אומרים שאין מושגין לדלגו. שהרי מתקלה מפרש ואומר ומוסף יום השבת הזה ואע"פ שאם לא היה מזכיר הפסוקים כיון שאמר כמה שכתבת עליכו בתורתך דיו בכך. אבל מ"מ מאחר שהוא בא להזכיר הפסוקים עוב הוא שיהא המתפלל מה שהוא מוציא מפי' חיזה קרבן של שבת ומזה של ר"ח או של י"ט. ומ"ת הרי מפורש ובראשי קדשיכם תקריבו. ובקמשה עשר יום לקדש. וביום הבכורים וכן כל הרגלים. ומה לורך לומר זה קרבן שבת וקרבן יום פלוני כאמר? מלאתי בשם ר' כתן ז"ל לפי שמוסף קולו של מועד של פסח ומוסף ימים טובים אחרוכים של פסח מתחיל ביום השלישי וביום הרביעי וכן כלם. אם כן טוב להזכיר ולומר זה קרבן שבת וקרבן פלוני כאמר. כלומר מה שאמרכו הוא קרבן שבת. וקרבן יום פלוני הזה כאמר לפכיכו. ורואיתי מורי קביבי הרב

ז"ל

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בְּמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בָהּ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִדְבָּר שְׁלִשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ וְיַיִן כִּנְסָכוֹ וְשָׂעִיר לְכַפֵּר וּשְׁנֵי תְמִידִים כְּהִלְכָתָם:

יִשְׂמְחוּ בְּמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אֹתוֹ קָרָאתָ זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ וְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה אֶת־הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה לִישׁוּעָה וּלְנֶחָמָה לְפַרְנָסָה וּלְכַלְכָּלָה לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם לִמְחִילַת חֵטְא וְלִסְלִיחַת עָוֹן (בשנת העבור וּלְכַפָּרַת פֶּשַׁע) כִּי בְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בָּחַרְתָּ מִכָּל־הָאֻמּוֹת וְשַׁבַּת קָדְשְׁךָ לָהֶם הוֹדַעְתָּ וְחֻקֵּי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לָהֶם קָבַעְתָּ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים:

רצה

ז״ל שהיה גוער בזי שהיה אומר כך • עכ״ל התכיא וכן כתב האבודרהם שאין לאומרו כי תוספות הוא • והגאון יעב״ץ בלוח אחד ק״ל דף ס׳ השיג על רז״ה שהגיג בב״ת בתקוס וקרבן ר״ק וקרבן היום • ואמר זה נוסף בורות • כי היום הוא שבת בעצם ור״ק בתקרה • לכן לא יובן אלמון סתמי • ואינו בתשמע היום כלל על כן לריך לפרשו • אבל טוב מזה ומזה שלא לומר נוסחו כלל עכ״ל:

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תִקָּבֵל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ ׃

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים ׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן ׃

מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי כָּל בָּשָׂר יוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עַל שֶׁהֶחֱיִיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ כֵּן תְּחַיֵּנוּ וּתְקַיְּמֵנוּ וְתֶאֱסוֹף גָּלֻיּוֹתֵינוּ לְחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ וּלְעָבְדְּךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם עַל שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ ׃ בָּרוּךְ אֵל הַהוֹדָאוֹת ׃

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד ׃ צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר ׃ נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ ׃ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ ׃

נקנוכה על הנסים

וְעַל־כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד ׃

בעשי"ת וכתוב לחיים טובים כל־בני בריתך ׃

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה ׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת ׃

לש"ץ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בָּרְכֵנוּ בַּבְּרָכָה הַמְשֻׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ הָאֲמוּרָה מִפִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו כֹּהֲנִים עַם קְדוֹשֶׁךָ כָּאָמוּר ׃ יְבָרֶכְךָ יְיָ

וְיִשְׁמְרֶךָ׃ יָאֵר יְיָ׀ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ׃ יִשָּׂא יְיָ׀ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם׃

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ. בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ. כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם. וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ.

בנוסח"ת בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם׃ (בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם)׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְּבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם׃

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה. וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדּוֹם. וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה׃ פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ. וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדֹּף נַפְשִׁי. וְכֹל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם. וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם׃ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ. לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ. הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי׃ יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי. וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי׃ עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל. וְאִמְרוּ אָמֵן׃

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ׃ וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת׃ וְעָרְבָה לַיְיָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת׃

הש"ץ חוזר התפלה ואומר קדושת כערילך וגו' התפלה ואומר אחריה קדיש תתקבל-
קוה

קוה אל יהוה חזק ויאמץ לבך וקוה אל יהוה: אין כיהוה כי אין בלתך
ואין צור כאלהינו: כי מי אלוה מבלעדי יהוה ומי צור זולתו אלהינו:

אֵין כֵּאלֹהֵינוּ ׳ אֵין כַּאדוֹנֵינוּ ׳ אֵין כְּמַלְכֵּנוּ ׳
אֵין כְּמוֹשִׁיעֵנוּ: מִי כֵאלֹהֵינוּ ׳ מִי כַאדוֹנֵינוּ ׳
מִי כְמַלְכֵּנוּ ׳ מִי כְמוֹשִׁיעֵנוּ: נוֹדֶה לֵאלֹהֵינוּ ׳
נוֹדֶה לַאֲדוֹנֵינוּ ׳ נוֹדֶה לְמַלְכֵּנוּ ׳ נוֹדֶה
לְמוֹשִׁיעֵנוּ: בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ ׳ בָּרוּךְ אֲדוֹנֵינוּ ׳
בָּרוּךְ מַלְכֵּנוּ ׳ בָּרוּךְ מוֹשִׁיעֵנוּ: אַתָּה הוּא
אֱלֹהֵינוּ ׳ אַתָּה הוּא אֲדוֹנֵינוּ ׳ אַתָּה הוּא
מַלְכֵּנוּ ׳ אַתָּה הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ: אַתָּה הוּא
שֶׁהִקְטִירוּ אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת קְטֹרֶת
הַסַּמִּים:

פִּטּוּם הַקְּטֹרֶת הַצָּרִי וְהַצִּפֹּרֶן וְהַחֶלְבְּנָה וְהַלְּבוֹנָה ׳
מִשְׁקַל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מָנֶה: מוֹר וּקְצִיעָה שְׁבֹלֶת נֵרְד
וְכַרְכֹּם מִשְׁקַל שִׁשָּׁה עָשָׂר שִׁשָּׁה עָשָׂר מָנֶה הַקֹּשְׁט שְׁנֵים
עָשָׂר ׳ וְקִלּוּפָה שְׁלֹשָׁה ׳ וְקִנָּמוֹן תְּשִׁעָה בּוֹרִית כַּרְשִׁינָה
תְּשִׁעָה קַבִּין ׳ יַיִן קַפְרִיסִין סְאִין תְּלָתָא וְקַבִּין תְּלָתָא ׳ וְאִם
אֵין לוֹ יַיִן קַפְרִיסִין מֵבִיא חֲמַר חִוָּרָן עַתִּיק ׳ מֶלַח סְדוֹמִית
רְבַע (הַקַּב) ׳ מַעֲלֶה עָשָׁן כָּל־שֶׁהוּא: רַבִּי נָתָן אוֹמֵר אַף
כִּפַּת הַיַּרְדֵּן כָּל־שֶׁהוּא וְאִם נָתַן בָּהּ דְּבַשׁ פְּסָלָהּ ׳ אִם
חִסֵּר אַחַת מִכָּל־סַמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן־
גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר ׳ הַצָּרִי אֵינוֹ אֶלָּא שְׁרַף הַנּוֹטֵף מֵעֲצֵי
הַקְּטָף

אין כאלהינו הרמב"ם בפ"ט מתפלה ה"ו לומר שאקרי קריאת סדר הקדושה ׳ ונא לליון גם דברי תוכוכים ופסוקי רקמים (והוא רקום) לומר בקול קדיש וכל העם עונין כדרכן וכפערין ׳ ושם הלכה י"ג בשבתות ובי"ט ׳ מתפללין מוסף בלחש ואח"כ מתפללין מוסף בקול רם ׳ ׳ ׳ ולומר קדיש אחר קריאת מוסף והעם כפערין עכ"ל ׳ ולין זכרון עוד מענין אין כאלהיכו
והבריתות

הַקְּטֹרֶת: בְּרִית בַּרְשִׁינָה שֶׁשָּׁפִין בָּהּ אֶת־הַצִּפֹּרֶן. כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נָאָה. יֵין קַפְרִיסִין שֶׁשּׁוֹרִין בּוֹ אֶת־הַצִּפֹּרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עַזָּה: וְהֲלֹא מִי רַגְלַיִם יָפִין לָהּ אֶלָּא שֶׁאֵין מַכְנִיסִין מִי רַגְלַיִם בָּעֲזָרָה מִפְּנֵי הַכָּבוֹד:

הנה סוף עם' תמיד, וסופרים פי"ק

הַשִּׁיר שֶׁהַלְּוִיִּם הָיוּ אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ

בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן הָיוּ אוֹמְרִים

לַיְיָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ: (כ"ד)

בַּשֵּׁנִי הָיוּ אוֹמְרִים

גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ: (מ"ח)

בַּשְּׁלִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים

אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט: (פ"ב)

בָּרְבִיעִי הָיוּ אוֹמְרִים

אֵל נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ: (צ"ד)

בַּחֲמִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים

הַרְנִינוּ לֵאלֹהִים עוּזֵּנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב (פ"א)

בששי

והברייתות. אולם בסדר התפלה אמר כהגו מקלת העם לקרות בכל יום אחר תקנוכים אלו שיר מזמור שהיו הלוים אומרים בבית המקדש באותו יום וקורין לדוד וגו' אמר ראב"ד ת"ק מרבים שלום וכ' אין כאלהינו עד אתה מושיענו אתה תקום תרקם ליון וגו' עכ"ל. וגם הפעם לא נזכר פטום הקטרת. ובטור מ"ק ס' קל"ג הובא מסדור ר' עמרם גאון המנהג לאמור בכל יום אין כאלהינו ומלאוכו אם משמע שגם פטום הקטרת והאחר כהג הגאון ר"ע לאמור. ואם בסוף הסימן כתב וכן בערב לאחר שיגמרו תפלת ערבית כוהגין לאמור פטום הקטרת אבל לא השיר. ולמה אומרים פטום הקטרת בבוקר ובערב והשיר בבקר בלבד? לפי שזה מצותו בבקר ובערב וזה לא היתה מצותו אלא בבקר עכ"ל. והטעם שבאשכנז אין אומרים אותו בקול. כתב אם הל"מ משום שטרודין במלאכתן. והנה ברייתא פטום הקטרת מולאה מכריתות בבלי דף ל' ומירושלמי פרק טרף בקלפי ואם ובאבודרהם

הנוסחאות

בַּשִּׁשִּׁי הָיוּ אוֹמְרִים

יְיָ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְיָ עֹז הִתְאַזָּר
אַף־תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל־תִּמּוֹט : (צ"ג)

בַּשַּׁבָּת הָיוּ אוֹמְרִים מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת : (צ"ב)

מִזְמוֹר שִׁיר לָעָתִיד לָבֹא ׳ לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים : אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל־בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ ׳ אַל תִּקְרָא בָּנָיִךְ אֶלָּא בּוֹנַיִךְ : שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל : יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ : לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה־נָּא שָׁלוֹם בָּךְ : לְמַעַן בֵּית יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב : לְךָ יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה ו יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם : עלינו ׳ קדיש יתום

שיר הכבוד

אַנְעִים זְמִירוֹת וְשִׁירִים אֶעֱרוֹג ׳ כִּי אֵלֶיךָ נַפְשִׁי תַעֲרוֹג :

נַפְשִׁי חָמְדָה בְּצֵל יָדֶיךָ ׳ לָדַעַת כָּל־רָז סוֹדֶךָ :

מִדֵּי דַבְּרִי בִּכְבוֹדֶךָ ׳ חוֹמָה לִבִּי אֶל דּוֹדֶיךָ :

עַל־כֵּן אֲדַבֵּר בְּךָ נִכְבָּדוֹת ׳ וְשִׁמְךָ אֲכַבֵּד בְּשִׁירֵי יְדִידוֹת :

אֲסַפְּרָה כְּבוֹדְךָ וְלֹא רְאִיתִיךָ ׳ אֲדַמֶּה אֲכַנֶּךָּ וְלֹא יְדַעְתִּיךָ :

בְּיַד נְבִיאֶךָ בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ ׳ דִּמִּיתָ הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ :

גְּדֻלָּתְךָ וּגְבוּרָתֶךָ ׳ כִּנּוּ לְתוֹקֶף פְּעֻלָּתֶךָ :

דְּמוּ אוֹתְךָ וְלֹא כְּפִי יֶשְׁךָ ׳ וַיַּשְׁוּךָ לְפִי מַעֲשֶׂיךָ :

הַמְשִׁילוּךָ בְּרוֹב הֲזָיוֹנוֹת ׳ הִנֵּךְ אֶחָד בְּכָל־דְּמְיוֹנוֹת :

ויחזו

הכוסקקות עשוכות ׳ השיר שהלויים מקורו בתמיד דף ל"ב ובר"ה ל"ל ובאבות דר"ן ׳ אמר רמאר"ק הובא בעשכה תמיד וביותר בברכות ס"ל ע'. ובמות קכ"ב ובעאר מקומות ׳ והמרש"ל בתשובה כתב דלפי מנהגנו שאומרים אין כאלהינו ופטום הקטרת קודם עליכו . אין לריך לומר הך אגדה דר"ל דהלא אומרים קדים אחר עליכו ׳ דדוקא למנהג הקדמונים שהיו אומרים אחר עליכו אין כאלהינו היו מסיימין בהך אגדה דאר"ל כדי לומר אחריה קדים :

וַיֶּחֱזוּ בְךָ זְקֻנָה וּבַחֲרוּת · וּשְׂעַר רֹאשְׁךָ בְּשֵׂיבָה וְשַׁחֲרִית :

זְקֻנָה בְּיוֹם דִּין וּבַחֲרוּת בְּיוֹם קְרָב · כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָדָיו לוֹ רָב :

חָבַשׁ כּוֹבַע יְשׁוּעָה בְּרֹאשׁוֹ · הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ :

טַלְלֵי אוֹרוֹת רֹאשׁוֹ נִמְלָא · וּקְוֻצּוֹתָיו רְסִיסֵי לַיְלָה :

יִתְפָּאֵר בִּי כִּי חָפֵץ בִּי · וְהוּא יִהְיֶה לִי לַעֲטֶרֶת צְבִי :

כֶּתֶם טָהוֹר פָּז דְּמוּת רֹאשׁוֹ · וְחַק עַל מֶצַח כְּבוֹד שֵׁם קָדְשׁוֹ :

לְחֵן וּלְכָבוֹד צְבִי תִּפְאָרָה · אֶמָּתוֹ לוֹ עִטְּרָה עֲטָרָה :

מַחֲלְפוֹת רֹאשׁוֹ כְּבִימֵי בְחִרוּת · קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים שְׁחוֹרוֹת :

נָוֶה הַצֶּדֶק צְבִי תִּפְאַרְתּוֹ · יַעֲלֶה נָא עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתוֹ :

סְגֻלָּתוֹ תִּהְיֶה בְּיָדוֹ עֲטֶרֶת · וּצְנִיף מְלוּכָה צְבִי תִּפְאֶרֶת :

עֲמוּסִים נִשָּׂאִים עֲטֶרֶת עֹנְדָם · מֵאֲשֶׁר יָקְרוּ בְעֵינָיו כְּבֹדָם :

פְּאֵרוֹ עָלַי וּפְאֵרִי עָלָיו · וְקָרוֹב אֵלַי בְּקָרְאִי אֵלָיו :

צֹחַ וְאָדוֹם לִלְבוּשׁוֹ אָדוֹם · פּוּרָה בִּדְרָכוֹ בְּבוֹאוֹ מֵאֱדוֹם :

קֶשֶׁר תְּפִלִּין הֵרְאָה לְעָנָו · תְּמוּנַת יְהוָה לְנֶגֶד עֵינָיו :

רוֹצֶה בְּעַמּוֹ עֲנָוִים יְפָאֵר · יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת בָּם לְהִתְפָּאֵר :

רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת קוֹרֵא מֵרֹאשׁ · דּוֹר וָדוֹר עַם זַרְעֶךָ דָּרוּשׁ :

שִׁית הֲמוֹן שִׁירֵי נָא עָלֶיךָ · וְרִנָּתִי תִּקְרַב אֵלֶיךָ :

תְּהִלָּתִי תִּהְיֶה לְרֹאשְׁךָ עֲטֶרֶת · וּתְפִלָּתִי תִּכּוֹן קְטוֹרֶת :

תִּיקַר שִׁירַת רָשׁ בְּעֵינֶיךָ · כְּשִׁיר יוּשַׁר עַל קָרְבָּנֶיךָ :

בִּרְכָתִי תַּעֲלֶה לְרֹאשׁ מַשְׁבִּיר · מְחוֹלֵל וּמוֹלִיד צַדִּיק בַּבִּיר :

וּבִבִרְכָתִי תְּנַעֲנַע לִי רֹאשׁ · וְאוֹתָהּ קַח לְךָ כִּבְשָׂמִים רֹאשׁ :

יֶעֱרַב נָא שִׂיחִי עָלֶיךָ · כִּי נַפְשִׁי תַּעֲרוֹג אֵלֶיךָ :

לך ה׳ הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ

ובארץ: לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש: מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו:

קדיש יתום · ואח"כ אומרים (היום שבת קודש וכו' מזמור שיר ליום השבת וכו') קדיש יתום

תקוני שבת לסעודה שניה

ביום השבת קודש סעודת שקרית יאמר זה

פרק ט אמר רבי עקיבה מנין לעבודת כוכבים שמטמאה במשא כנדה שנאמר תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה נדה מטמאה במשא אף עבודת כוכבים מטמאה במשא: (ב) מנין לספינה שהיא טהורה שנאמר דרך אניה בלב ים · מנין לערוגה שהיא ששה טפחים שזורעין בתוכה חמשה זרעונין ארבע בארבע רוחות הערוגה ואחד באמצע שנאמר כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה: (ג) מנין לפולטת שבבת זרע ביום השלשי שהיא טמאת שנאמר היו נכונים לשלשת ימים · מנין שמרחיצין את־המילה ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים · מנין שקושרין לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו: (ד) מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים אף על פי שאין ראיה לדבר וכר לדבר שנאמר ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו: (ה) המוציא עצים כדי לבשל ביצה קלה תבלין כדי לתבל ביצה קלה ומצטרפין זה עם זה קליפי אגוזים קליפי רמונים איסטיס ופואה כדי לצבוע בהן בגד קטן בסבכה מי רגלים נתר וגורית קמוליא ואשלג כדי לכבס בהן בגד קטן בסבכה רבי יהודה אומר כדי להעביר על הכתם: (ו) פלפלת בל־שהוא ועטרן כל־שהוא מיני בשמים ומיני מתכות כל־שהן מאבני המזבח ומעפר המזבח מקק ספרים ומקק מטפחותיהם כל־שהן שמצניעים אותן לגונזן רבי יהודה אומר אף המוציא ממשמשי עבודת כוכבים ומזולות כל שהוא שנאמר ולא־ידבק בידך מאומה מן־החרם: (ז) המוציא קופת הרוכלין אף על פי שיש בה מינין הרבה אינו חיב אלא חטאת אחת זרעוני גנה פחות מכגרוגרת רבי יהודה בן בתירה אומר חמשה · זרע קשואין שנים זרע דלועין שנים זרע פול המצרי שנים חגב חי טהור כל שהוא

מת

מת בגרוגרת צפורת כרמים בין חיה בין מתה כל שהוא שמצניעין אותה לרפואה ' רבי יהודה אומר אף המוציא חגב חי טמא כל־שהוא שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו :

פרק (י) המצניע לזרע ולדוגמא ולרפואה והוציאו בשבת חיב בכל שהוא וכל אדם אין חיב עליו אלא כשעורו חזר והבניסו אינו חיב אלא כשעורו : (ב) המוציא אוכלין ונתנן על האסקופה בין שחזר והוציאן בין שהוציאן אחר פטור מפני שלא עשה מלאכתו בבת אחת ' קופה שהיא מלאה פירות ונתנה על האסקופה החיצונה אף על פי שרוב הפירות מבחוץ פטור עד שיוציא את כל הקופה : (ג) המוציא בין בימינו בין בשמאלו בתוך חיקו או על כתפו חיב שכן משא בני קהת לאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפקו באזנו ובשערו ובפונדתו ופיה למטה בין פונדתו להלוקו בשפת חלוקו במנעלו בסנדלו פטור שלא הוציא כדרך המוציאין : (ד) המתכון להוציא לפניו ובא לו לאחוריו פטור לאחוריו ובא לו לפניו חיב באמת אמרו האשה החוגרת בסינר בין מלפניה בין מלאחריה חיבת שכן ראוי להיות חוזר רבי יהודה אומר אף מקבלי פתקין : (ה) המוציא ככר לרשות הרבים חיב הוציאוהו שנים פטורין לא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שניים חיבים רבי שמעון פוטר המוציא אוכלין פחות מכשעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו ' את החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפילה לו ' את המת במטה חיב ' וכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ חיב ורבי שמעון פוטר : (ו) הנוטל צפרניו זו בזו או בשניו וכן שערו וכן שפמו וכן זקנו וכן הגודלת וכן הכוחלת וכן הפוקסת ' רבי אליעזר מחיב וחכמים אוסרים משום שבות ' התולש מעציץ נקוב חיב ושאינו נקוב פטור ' רבי שמעון פוטר בזה ובזה :

פרק (יא) הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים מרשות הרבים לרשות היחיד חיב מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע רבי עקיבה מחיב וחכמים פוטרין : (ב) כיצד שתי גוזטראות זו כנגד זו ברשות הרבים המושיט והזורק מזו לזו פטור ' היו שתיהן בדיוטא אחת המושיט חיב והזורק פטור שכך היתה עבודת הלוים ' שתי עגלות זו אחר זו ברשות הרבים ' מושיטין הקרשים מזו לזו אבל לא זורקין ' חולית הבור והסלע שהן גבוהים עשרה ורחבן ארבע הנוטל מהן והנותן על גבן חיב פחות מכן פטור : (ג) הזורק ארבע אמות בבותל למעלה מעשרה טפחים כזורק באויר ' למטה מעשרה טפחים כזורק בארץ ' הזורק בארץ ארבע אמות חיב ' זרק לתוך ארבע אמות ונתגלגל חוץ לארבע

אמות

אמות פטור ' חוץ לארבע אמות ונהגלגל לתוך ארבע אמות חיב :
(ד) הזורק בים ארבע אמות פטיר אם היה רקק מים ורשות
הרבים מהלכת בו הזורק לתוכו ארבע אמות חיב וכמה הוא רקק
מים פחות מעשרה טפחים ' רקק מים ורשות הרבים מהלכת
בו הזורק בתוכו ארבע אמות חיב : (ה) הזורק מן הים ליבשה
ומן היבשה לים ומן הים לספינה ומן הספינה לים ומן הספינה
להברתה פטור ' ספינות קשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו ' אם
אינן קשורות אף על פי שמוקפות אין מטלטלין מזו לזו : (ו) הזורק
ונזכר לאחר שיצתה מידו קלטה אחר קלטה כלב או שנשרפה
פטור ' זרק לעשות חבורה בין באדם בין בבהמה ונזכר ער שלא
נעשית חבורה פטור זה הכלל כל חיבי חטאות אינן חיבין עד
שתהא תחלתן וסופן שגגה תחלתן שגגה וסופן זדון תחלתן זדון
וסופן שגגה פטורין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה :

פרק יב חבונה כמה יבנה ויתא חיב הבונה כל־שהוא והמסתת
והמכה בפטיש ובמעצר הקודח כל־שהוא חיב זה הכלל כל העושה
מלאכה ומלאכתו מתקימת בשבת חיב ' רבי שמעון בן גמליאל
אומר אף המכה בקורנס על הסדן בשעת מלאכה חיב מפני שהוא
כמתקן מלאכה : (ב) החורש כל־שהוא המנכש והמקרסם
והמזרד כל שהוא חיב ' המלקט עצים אם לתקן כל־שהוא אם
להסוק כדי לבשל ביצה קלה ' המלקט עשבים אם לתקן כל־
שהוא אם לבהמה כמלא פי גדי : (ג) הכותב שתי אותיות בין
בימינו בין בשמאלו בין משם אחד בין משתי שמות בין משתי
סממניות בכל־לשון חיב ' אמר רבי יוסי לא חיבו שתי אותיות
אלא משום רושם שכך היו כותבין על קרשי המשכן לידע איזו
בן זוגו ' אמר רבי מצינו שם קטן משם גדול שם משמעון
ומשמואל נח מנחור דן מדניאל גד מגדיאל : (ד) הכותב שתי
אותיות בהעלם אחד חיב כתב בדיו בסם בסקרא בקומוס
ובקנקנתום ובכל דבר שהוא רושם על שני כותלי זויות ועל שני
לוחי פנקס והן נהגין זה עם זה חיב ' הכותב על בשרו חיב
המסרט על בשרו רבי אליעזר מחיב חטאת ורבי יהושע פוטר :
(ה) כתב במשקין במי פירות באבק דרכים באבק סופרים ובכל
דבר שאינו מתקים פטור ' לאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפיקו ' כתב
אות אחת סמוך לכתב וכתב על־גבי כתב נתכוין לכתוב חית וכתב
שני זינין אחת בארץ ואחת בקורה ' כתב על שתי כותלי הבית
על שני דפי פנקס ואיו נהגין זה עם זה פטור ' כתב אות אחת

נוטריקון רבי יהושע בן בתירא מחיב וחכמים פוטרין: (ו) הכותב שתי אותיות בשתי העלמות אחת שחרית ואחת בין הערבים רבן גמליאל מחיב וחכמים פוטרין:

פרק יג רבי אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה ואחת על האריגה חיב׳ וחכמים אומרים בין בתחלה בין בסוף שעורו שני חוטין: (ב) העושה שתי בתי נירין בנירין בקירוס בנפה בכברה ובכל חיב והתופר שתי תפירות והקורע על מנת לתפור שתי תפירות: (ג) הקורע בחמתו ועל מתו וכל־המקלקלין פטורין והמקלקל על מנת לתקן שעורו כמתקן: (ד) שעור המלבן והמנפץ והצובע והטווה כמלא רוחב הסיט כפול והאורג שני חוטין שעורו כמלא הסיט: (ה) רבי יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חיב וחכמים אומרים צפור למגדל וצבי לבית ולחצר ולבברין רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל הבברין שוין׳ זה הכלל כל המחוסר צידה פטור ושאינו מחוסר צידה חיב: (ו) צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חיב נעלו שנים פטורים׳ לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חיבין ורבי שמעון פוטר: ישב האחד על הפתח ומלאהו׳ ישב השני ומלאהו השני חיב׳ ישב הראשון על הפתח ומלאהו ובא השני וישב בצדו אף על פי שעמד הראשון והלך לו הראשון חיב והשני פטור׳ הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו:

פרק יד שמונה שרצים האמורים בתורה׳ הצדן והחובל בהן חיב׳ ושאר שקצים ורמשים החובל בהן פטור הצדן לצורך חיב ושלא לצורך פטור׳ חיה ועוף שברשותו הצדן פטור והחובל בהן חיב: (ב) אין עושין הילמי בשבת אבל עושה הוא את מי המלח וטובל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל׳ אמר רבי יוסי והלא הוא הילמי בין מרבה ובין מועט ואלו הן מי מלח המותרין נותן שמן בתחלה לתוך המים או לתוך המלח: (ג) אין אוכלין איזוב יון בשבת לפי שאינו מאכל בריאים׳ אבל אוכל הוא את יועזר ושותה אבוב רועה׳ כל האוכלין אוכל אדם לרפואה׳ וכל המשקין שותה חוץ ממי דקלים וכוס עקרין מפני שהן לירוקה אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו וסך שמן עקרין שלא לרפואה: (ד) החושש בשניו לא יגמע בהן את החומץ אבל מטבל הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא׳ החושש במתניו לא יסוך יין־החומץ אבל סך הוא את השמן ולא שמן ורד׳ בני מלכים סכין שמן ורד על מכותיהן שכן דרכם לסוך בחול׳ רבי שמעון אומר כל ישראל בני מלכים הם*):

*) לענין זה

פרק טו אלו קשרים שחיבין עליהם קשר הגמלין וקשר הספנין ובשם שהוא חיב על קשורן כך הוא חיב על התרן רבי מאיר אומר כל־קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו אין חיבין עליו : (ב) יש לך קשרים שאין חיבין עליהן בקשר הגמלין ובקשר הספנין קושרת אשה מפתח הלוקה וחוטי סבכה ושל פסיקיא ורצועות מנעל וסנדל ונודות יין ושמן וקדרה של בשר ' רבי אליעזר בן יעקב אומר קושרין לפני הבהמה בשביל שלא תצא ' קושרין דלי בפסיקיא אבל לא בחבל ' רבי יהודה מתיר ' כלל אמר רבי יהודה כל־קשר שאינו של קימא אין חיבין עליו : (ג) מקפלין את־הכלים אפילו ארבעה וחמשה פעמים ומציעין את־המטות מלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת ' רבי ישמעאל אומר מקפלין את־הכלים ומציעין את המטות מיום הכפורים לשבת וחלבי שבת קרבין ביום הכפורים (נ"א אבל לא של יום הכפורים בשבת) ' רבי עקיבה אומר לא של שבת קרבין ביום הכפורים ולא של יום הכפורים בשבת :

פרק טו כל כתבי הקדש מציל אותן מפני הדליקה בין שקורין בהן ובין שאין קורין בהן מפני בטול בית המדרש ' מציל תיק הספר עם הספר ותיק התפילין עם התפילין ואף על־פי שיש בתוכן מעות ולהיכן מציל אותן למבוי שאינו מפולש בן בתירא אומר אף למפולש : (ב) מציל מזון שלש סעודות הראוי לאדם לאדם הראוי לבהמה לבהמה כיצד נפלה דליקה בלילי שבת מציל מזון שלש סעודות בשחרית מציל מזון שתי סעודות במנחה מזון סעודה אחת ' רבי יוסי אומר לעולם מציל מזון שלש סעודות : (ג) מציל סל מלא כברות ואף על פי שיש בו מאה סעודות ועגול של דבילה וחבית של יין ואומר לאחרים בואו והציל לכם ואם היו פקחין עושין עמו חשבון אחר השבת להיכן מציל אותן לחצר המעורבת ' בן בתירא אומר אף לשאינה מעורבת : (ד) ולשם מוציא כל כלי תשמישו ולובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף רבי יוסי אומר שמונה עשר כלים וחוזר ולובש ומוציא ואומר לאחרים בואו והצילו עמי : (ה) רבי שמעון בן ננס אומר פורסין עור של גדי על גבי שדה חיבה ומגדל שאהז בהן את־האור מפני שהוא מחרך ועושין מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין ריקנים בשביל שלא תעבור הדליקה ' רבי יוסי אוסר בכלי חרש הרשים מלאים מים לפי שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה : (ו) נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו

עליהן

עליהן אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששבותתו עליהן: (ז) כופין קערה על גבי הנר בשביל שלא תאחוז בקורה ועל צואה של קטן ועל עקרב שלא תשוך. אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבי יוחנן בן זכאי בערב ואמר חוששני לן מחטאת: (ח) נכרי שהדליק את־הנר משתמש לאורו ישראל ואם בשביל ישראל אסור מלא מים לחשקות בהמתו משקה אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור עשה נכרי כבש לירד בו יורד אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באין בספינה ועשה נכרי כבש לירד בו וירדו בו רבן גמליאל וזקנים:

אַתְקִינוּ סְעוּדָתָא דִּמְהֵימְנוּתָא שְׁלֵמָתָא חֶדְוָתָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא אַתְקִינוּ סְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא דָּא הִיא סְעוּדָתָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא וַחֲקַל תַּפּוּחִין וּזְעֵיר אַנְפִּין אַתְיָן לְסַעֲדָא בַּהֲדֵיהּ:

מאי ילקט לורי

אַ סַדֵּר לִסְעוּדָתָא בְּצַפְּרָא דְשַׁבַּתָּא וְאַזְמִין בָּהּ הַשְׁתָּא עַתִּיקָא קַדִּישָׁא:

נַ הוֹרִיתָ יִשְׁרֵי בָהּ בְּקִדּוּשָׁא רַבָּא וּבְחַמְרָא טָבָא דְּבִיהּ תֶּחֱדֵי נַפְשָׁא:

יַ שַׁדַּר לָן שׁוּפְרֵיהּ וְנַחֲזֵי בִּיקָרֵיהּ וְנֵחֲזֵי לָן סִתְרֵיהּ דְּאִתְאַמַּר בִּלְחִישָׁא:

יָ גַּלֵּה לָן טַעֲמֵי דְּבִתְרֵיסַר נַהֲמֵי דְּאִינּוּן אֶרֶץ בְּשִׁמֵּיהּ בְּפִילָא וּקְלִישָׁא:

צַ רוֹרָא דְּלֵעִילָא דְּבִיהּ חַיֵּי כֻלָּא וְיִתְרַבֵּי חֵילָא וְתִיסַּק עַד רֵישָׁא:

חַ דוּ הַצְּדֵי הַקְלָא בְּדִבּוּר וּבְקָלָא וּמִלּוּ מִלָּה בְּמִתְקָא כְּדוּבְשָׁא:

קַ דָּם רִבּוֹן עַלְמִין בְּמִילִין סְתִימִין תְּגַלּוּן פִּתְגָּמִין וְתִימְרוּן חִדּוּשָׁא:

לַ עִטַּר פְּחוֹרָא בְּרָזָא יַקִּירָא עֲמִיקָא וּטְמִירָא וְלָאוּ מִילְתָא אַוְשָׁא:

וָ אִלֵּין מִלַּיָּא יְהוֹן לְרַקִּיעַיָּא וְתַמָּן מָאן שַׁרְיָא הָלָא הַהוּא שְׁמָשָׁא:

רָ בוּ יַתִּיר יַסְגֵּי לְעֵילָא מִן דַּרְגֵּיהּ וְיִסַּב בַּת זוּגֵיהּ דַּהֲוַת פְּרִישָׁא:

חַי יְהוָה וּבָרוּךְ צוּרִי׳ בַּיהוָה תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי׳ כִּי יְהוָה יָאִיר נֵרִי׳ בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עֲלֵי רֹאשִׁי׳:

יְ הוָה רוֹעִי לֹא אֶחְסָר׳ עַל מֵי מְנוּחוֹת יְנַהֲלֵנִי. נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר׳ לְחֶם חֻקִּי הַטְרִיפֵנִי׳:

יְ הִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ׳ אַתָּה אֱלֹהֵי קְדוֹשִׁי׳ תַּעֲרוֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָנֶךָ׳ תְּדַשֵּׁן בַּשֶּׁמֶן רֹאשִׁי׳:

מִי יִתֵּן מְנוּחָתִי׳ לִפְנֵי אֲדוֹן הַשָּׁלוֹם׳ וְהָיְתָה שְׁלֵמָה מִטָּתִי׳ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם׳:

יִ שְׁלַח מַלְאָכוֹ לְפָנַי׳ לְלַוָּתִי לְוָיָה׳ בְּכוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא פָנַי׳ מְנָת כּוֹסִי רְוָיָה׳:

צַ מְאָה נַפְשִׁי אֶל יְהוָה׳ יְמַלֵּא שׂוֹבַע אַסְמָי׳ אֶל הֶהָרִים אֶשָּׂא עֵינַי׳ כְּהִלֵּל וְלֹא כְשַׁמַּי׳:

חֶ דְוַת יָמִים וּשְׁנוֹת עוֹלָמִים׳ עוּרָה כְבוֹדִי עוּרָה׳ וְעַל רֹאשִׁי יִהְיוּ תָמִים׳ נֵר מִצְוָה וְאוֹר תּוֹרָה׳:

ק וּמָה יְהוָה לִמְנוּחָתִי׳ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ׳ קַח נָא אֶל אֶת־בִּרְכָתִי׳ וְהַחֲזֵק מָגֵן חוֹזֶיךָ׳:

מזמור לדוד ה׳ רועי וגו׳ תהלים כ״ג.

אִם־תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר׳: אָז תִּתְעַנַּג עַל־יְיָ וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל־בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִי יְיָ דִּבֵּר׳:

וְשָׁמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם׳: בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִוא לְעֹלָם כִּי־שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ׳:

זָכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד

וְעָשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי

עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ:

סברי מרנן ורבנן ורבותי

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

ומירות ליום השבת

בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמָס לָנוּ יֶשַׁע וּפִדְיוֹם׳ וּבִשְׁמוֹ נָגִיל כָּל הַיּוֹם׳ וּבִישׁוּעָתוֹ נָרִים רֹאשׁ עֶלְיוֹן׳ כִּי הוּא מָעוֹז לַדָּל וּמַחֲסֶה לָאֶבְיוֹן: שִׁבְטֵי יָהּ לְיִשְׂרָאֵל עֵדוּת׳ בְּצָרָתָם לוֹ צָר בְּסִבְלוֹת וּבְעַבְדוּת׳ בְּלִבְנַת חַסַּפִּיר הֶרְאָם עוֹז יְדִידוּת׳ וְנִגְלָה לְהַעֲלוֹתָם מֵעוֹמֶק בּוֹר וְדוּת׳ כִּי עִם יְיָ הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת: מַה־יָּקָר חַסְדּוֹ בְּצִלּוֹ לְגוֹנְנִמוֹ׳ בְּגָלוּת בָּבֶלָה שֶׁלַּח לְמַעֲנִימוֹ׳ לְהוֹרִיד בְּרִיחִים גִּמְנָה בֵּינֵימוֹ׳ וַיִּתֵּנֵם לְרַחֲמִים לִפְנֵי שׁוֹבֵימוֹ׳ כִּי לֹא יִטּוֹשׁ יְיָ אֶת־עַמּוֹ בַּעֲבוּר הַגָּדוֹל שְׁמוֹ: עֵילָם שָׂת כִּסְאוֹ לְהַצִּיל יְדִידָיו׳ לְהַעֲבִיר מִשָּׁם מָעֲזֵנֵי מוֹרְדָיו מֵעֲבוּר בַּשְּׁלַח פָּדָה אֶת־עַבְדָּיו׳ קֶרֶן לְעַמּוֹ יָרִים תְּהִלָּה לְכָל־חֲסִידָיו׳ כִּי אֵם הוֹגָה וְרַחֵם כְּרַחֲמָיו וְכָרוֹב חַסָּדָיו: וּצְפִיר הָעִזִּים הִגְדִּיל עֲצוּמָיו׳ וְגַם חָזוּת אַרְבַּע עָלוּ לִמְרוֹמָיו׳ וּבְלִבָּם דִּמּוּ לְהַשְׁחִית אֶת־רְחוּמָיו. עַל־יְדֵי כֹּהֲנָיו מִגֵּר מִתְקוֹמְמָיו׳ חַסְדֵּי יְיָ כִּי לֹא־תַמְנוּ כִּי

לֹא

לֹא־בָלוּ רַחֲמָיו׃ נִסְגַּרְתִּי לֶאֱדוֹם בְּיַד רַעֵי מְדָנַי׃
שֶׁבְּכָל־יוֹם מְמַלְּאִים כְּרֵסָם מֵעֲדָנַי׃ עֻזַּרְתִּי עִמִּי לְסָמוֹךְ
אֶת־אֲדָנַי׃ וְלֹא נִטַּשְׁתַּנִי כָּל־יָמַי עֲדָנַי׃ כִּי לֹא יִזְנַח
לְעוֹלָם אֲדָנַי׃ בְּבוֹאוֹ מֵאֱדוֹם חָמוּץ בְּגָדִים׃ זֶבַח לוֹ
בְּבָצְרָה וְטֶבַח לוֹ בְּבוּגְדִים׃ וְיֵז נִצְחָם מַלְבּוּשָׁיו לְהַאֲדִים
בְּכֹחוֹ הַגָּדוֹל יִבְצוֹר רוּחַ נְגִידִים׃ הָגָה בְּרוּחוֹ הַקָּשָׁה
בְּיוֹם קָדִים׃ רְאוֹתוֹ כִּי כֵן אֲדוֹמִי הָעוֹצֵר׃ יַחֲשׁוֹב לוֹ
בְּבָצְרָה תִּקְלוֹט כְּבֵצֵר׃ וּמַלְאָךְ כְּאָדָם בְּחוֹכָרָה יָנָצֵר׃
וּמִזִּיד כַּשּׁוֹגֵג בְּמִקְלָט יֵעָצֵר׃ אָהֲבוּ אֶת־יְיָ כָּל־חֲסִידָיו
אֲמוּנִים נוֹצֵר׃ יְצוּקָה צוּר חַסְדּוֹ קְהִלּוֹתָיו לְקַבֵּץ׃ מֵאַרְבַּע
רוּחוֹת עָדָיו לְהַקְבֵּץ׃ וּבְהַר מְרוֹם הָרִים אוֹתָנוּ לְהַרְבֵּץ׃
וְאִתָּנוּ יָשׁוּב נִדָּחִים קוֹבֵץ׃ יָשִׁיב לֹא נֶאֱמַר כִּי־אִם וְשָׁב
וְקִבֵּץ׃ בָּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר טוֹב גְּמָלָנוּ׃ כְּרַחֲמָיו
וּכְרוֹב חֲסָדָיו חִגְדִּיל לָנוּ׃ אֵלֶּה וְכָאֵלֶּה יוֹסִיף עִמָּנוּ׃
לְהַגְדִּיל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ׃
בָּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּרָאָנוּ לִכְבוֹדוֹ׃ לְהַלְּלוֹ
וּלְשַׁבְּחוֹ וּלְסַפֵּר הוֹדוֹ׃ מִכָּל אוֹם גָּבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ׃ לָכֵן
בְּכָל־לֵב וּבְכָל־נֶפֶשׁ וּבְכָל מְאֹדוֹ׃ נַמְלִיכוֹ וּנְיַחֲדוֹ׃
שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ יָשִׂים עָלֵינוּ בְּרָכָה וְשָׁלוֹם׃ מִשְּׂמֹאל וּמִיָּמִין
עַל יִשְׂרָאֵל שָׁלוֹם׃ הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם׃
וְיִזְכּוּ לִרְאוֹת בָּנִים וּבְנֵי בָנִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת
עַל־יִשְׂרָאֵל שָׁלוֹם׃ יוֹעֵץ אֵל גִּבּוֹר אָבִי עַד שַׂר שָׁלוֹם׃

בָּרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה׃ לְנַפְשֵׁנוּ פִּדְיוֹם
מִשְּׁאַת וַאֲנָחָה׃ וְהוּא יִדְרוֹשׁ לְצִיּוֹן עִיר הַגְּדָחָה׃ עַד־
אָנָה תּוּגְיוֹן נֶפֶשׁ נֶאֱנָחָה

הַשּׁוֹמֵר שַׁבָּת הַבֵּן עִם הַבַּת׃ לָאֵל יִרְצוּ כְּמִנְחָה עַל־
מַחֲבַת׃ רוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת׃ מֵלֵךְ עוֹלָמִים אֶת־עַמּוֹ לְשָׁבוֹת׃
אֹזֶן בַּנְּעִימִים׃ בְּמַאֲכָלֵי עֲרֵבוֹת׃ בְּמִינֵי מַטְעַמִּים׃

בְּמַלְבּוּשֵׁי כָבוֹד זְבַח מִשְׁפָּחָה : השומר וְאַשְׁרֵי כָּל־חוֹכֵי׳ לְהַשְׁלוּמֵי כֶּפֶל׳ מֵאֵת כָּל־סוֹכָה׳ שׁוֹכֵן בַּעֲרָבָל׳ נַחֲלָה לוֹ יִזְכֶּה׳ בָּהָר וּבַשְּׁפֵלָה׳ נַחֲלָה וּמְנוּחָה בַּשֶּׁמֶשׁ לוֹ זָרְחָה : השומר כָּל־שׁוֹמֵר שַׁבָּת כַּדָּת מֵחַלְּלוֹ׳ הֵן הֶכְשֵׁר חִבַּת קֹדֶשׁ גּוֹרָלוֹ וְאִם יֵצֵא חוֹבַת הַיּוֹם׳ אַשְׁרֵי לוֹ׳ אֶל אֵל אָדוֹן מְחוֹלְלוֹ׳ מַנְחָה הִיא שְׁלוּחָה : השומר חֶמְדַּת הַיָּמִים קְרָאוֹ אֵלִי צוּר׳ וְאַשְׁרֵי לִתְמִימִים׳ אִם יִהְיֶה נָצוּר׳ כֶּתֶר הִלּוּמִים׳ עַל רֹאשָׁם יָצוּר׳ צוּר הָעוֹלָמִים׳ רוּחוֹ בָם נָחָה : השומר זָכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ׳ קַרְנוֹ כִּי גָבְהָה׳ נֵזֶר עַל־רֹאשׁוֹ׳ עַל־כֵּן יִתֵּן הָאָדָם לְנַפְשׁוֹ׳ עֹנֶג וְגַם שִׂמְחָה׳ בָּהֶם לְמִשְׁחָה : השומר קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם׳ שַׁבָּת הַמַּלְכָּה׳ אֶל־תּוֹךְ בָּתֵּיכֶם׳ לְהָנִיחַ בְּרָכָה׳ בְּכָל־מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם לֹא־תַעֲשׂוּ מְלָאכָה׳ בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם׳ עֶבֶד וְגַם שִׁפְחָה : השומר :

יוֹם זֶה מְכֻבָּד מִכָּל־יָמִים׳ כִּי בוֹ שָׁבַת צוּר עוֹלָמִים : שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלַאכְתֶּךָ׳ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי לֵאלֹהֶיךָ׳ שַׁבָּת לֹא תַעֲשֶׂה בוֹ מְלָאכָה׳ כִּי כֹל עָשָׂה שֵׁשֶׁת יָמִים : יום זה רִאשׁוֹן הוּא לְמִקְרָאֵי׳ קֹדֶשׁ׳ יוֹם שַׁבָּתוֹן יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ׳ עַל־כֵּן כָּל־אִישׁ בֵּיתֵנוּ יְקַדֵּשׁ׳ עַל־שְׁתֵּי לֶחֶם יִבְצְעוּ תְמִימִים : יום זה אֶכּוֹל מַשְׁמַנִּים׳ שְׁחֵה מַמְתַּקִּים׳ כִּי אֵל יִתֵּן לְכָל־בּוֹ דְּבֵקִים׳ בֶּגֶד לִלְבּוֹשׁ לֶחֶם חֻקִּים׳ בָּשָׂר וְדָגִים וְכָל־מַטְעַמִּים : יום זה לֹא תֶחְסַר כָּל־בּוֹ׳ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ׳ כִּי בִּרְכָךְ מִכָּל־הָעַמִּים : יום זה הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹדוֹ׳ וְגַם הָאָרֶץ מָלְאָה חַסְדּוֹ׳ רְאוּ כִּי כָל־אֵלֶּה עָשְׂתָה יָדוֹ׳ כִּי הוּא הַצּוּר פָּעֳלוֹ תָמִים : יום זה

יוֹם שַׁבָּתוֹן אֵין לִשְׁכּוֹחַ׳ זִכְרוֹ בְּרֵיחַ הַנִּיחֹחַ׳ יוֹנָה מָצְאָה בוֹ מָנוֹחַ׳ וְשָׁם יָנוּחוּ יְגִיעֵי כֹחַ : הַיּוֹם נִכְבָּד לְבָנֵי אֱמוּנִים׳ וְהִירִים לִשְׁמֹרוֹ אָבוֹת וּבָנִים׳ חָקוּק בִּשְׁנֵי לוּחוֹת אֲבָנִים׳ מֵרוֹב אוֹנִים וְאַפִּיץ כֹּחַ : יונה וּבָאוּ כֻלָּם בִּבְרִית יַחַד׳ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע אָמְרוּ כְּאֶחָד׳ וּפָתְחוּ וְעָנוּ יְהוָה אֶחָד׳ בָּרוּךְ הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ : יונה

דִּבֵּר בְּקָדְשׁוֹ בְּחַר הַטּוֹר ׳ יוֹם הַשִּׁבִיעִי זָכוֹר וְשָׁמוֹר ׳ וְכָל־פִּקֻּדָיו יַחַד לִגְמוֹר ׳ חַזֵּק מָתְנַיִם וְאַמִּיץ כֹּחַ : יוֹנָה הָעָם אֲשֶׁר נָע כַּצֹּאן טָעָה ׳ יַזְכּוֹר לְפָקְדוֹ בְּרִית וּשְׁבוּעָה ׳ לְבַל יַעֲבֹר־בָּם מִקְרֶה רָעָה ׳ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ עַל־מִי נֹחַ יוֹנָה :

כִּי אֶשְׁמְרָה שַׁבָּת אֵל יִשְׁמְרֵנִי ׳ אוֹת הִיא לְעוֹלְמֵי עַד בֵּינוֹ וּבֵינִי : אָסוּר מִצֹּא חֵפֶץ עֲשׂוֹת הִרְכִּים ׳ גַּם מִלְּדַבֵּר בּוֹ דִּבְרֵי צְרָכִים ׳ דִּבְרֵי סְחוֹרָה אַף דִּבְרֵי מְלָכִים ׳ אֶחְגֶּה בְּתוֹרָת אֵל וּתְחַכְּמֵנִי אוֹת הִיא : בּוֹ אֶמְצָא תָמִיד נוֹפֶשׁ לַנַּפְשִׁי ׳ חִנָּה לְדוֹר רִאשׁוֹן נָתַן קְדוֹשִׁי ׳ מוֹפֵת בְּתֵת לֶחֶם מִשְׁנֶה בַּשִּׁשִּׁי ׳ כֶּפֶל בְּכָל־שִׁשִּׁי יַכְפִּיל מְזוֹנִי אוֹת הִיא : רָשׁוּם בְּדֶרֶת הָאֵל חוֹק אֶל־סְגָנָיו ׳ בּוֹ לַעֲרוֹךְ לֶחֶם פָּנִים בְּפָנָיו ׳ עַל־כֵּן לְהִתְעַנּוֹת בּוֹ עַל־פִּי נְבוֹנָיו ׳ אָסוּר לְבַד מִיּוֹם כִּפּוּר עֲוֹנִי אוֹת הִיא : הוּא יוֹם מְכֻבָּד הוּא יוֹם תַּעֲנוּגִים ׳ לֶחֶם וְיַיִן טוֹב בָּשָׂר וְדָגִים ׳ הַמִּתְאַבְּלִים בּוֹ אָחוֹר נָסוּגִים ׳ כִּי יוֹם שִׂמְחוֹת הוּא וּתְשַׂמְּחֵנִי אוֹת הִיא : מֵחֵל מְלָאכָה בּוֹ סוֹפוֹ לְהַבְרִית׳ עַל־כֵּן אֲכַבֵּס בּוֹ לִבִּי כְּבוֹרִית ׳ וְאֶתְפַּלְּלָה אֶל אֵל עַרְבִית וְשַׁחֲרִית ׳ מוּסָף וְגַם מִנְחָה הוּא יַעֲנֵנִי אוֹת הִיא :

שִׁמְרוּ שַׁבְּתוֹתַי ׳ לְמַעַן תִּינָקוּ וּשְׁבַעְתֶּם ׳ מִזִּיו בִּרְכוֹתַי ׳ אֶל־תַּמְנוּחָה כִּי בָאתֶם : וּלוּ עָלַי בָּנַי ׳ וְעִדְנוּ מַעֲדָנַי ׳ שַׁבָּת הַיּוֹם לַיְוָ : לֶעֱמֹל קְרָאוּ דְּרוֹר ׳ וְנָתַתִּי אֶת־בִּרְכָתִי ׳ אַשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ לִצְרוֹר : לְגִילוֹת עַל־יוֹם שִׂמְחָתִי ׳ בְּגָדֵי שֵׁשׁ עַם־שָׁנִי ׳ וְהִתְבּוֹנְנוּ מִזִּקְנֵי ׳ שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה : וּלוּ עֲלֵי מַהֲרוּ אֶת־הַמְּנָה ׳ לַעֲשׂוֹת אֶת־דְּבַר אֶסְתֵּר ׳ וְהָשִׁבוּ עַם־הַקּוֹנָה׳ לְשַׁלֵּם אָכוֹל וְחוֹתֵר ׳ בִּטְחוּ בִי אֱמוּנַי ׳ וּשְׁתוּ יֵין מִשְׁמַנַּי ׳ שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה : וּלוּ עֲלֵי הִנֵּה יוֹם גְּאֻלָּה ׳ יוֹם שַׁבָּת אִם תִּשְׁמְרוּ ׳ וְהָיִיתֶם לִי סְגֻלָּה ׳ לִינוּ וְאַחַר תַּעֲבֹרוּ ׳ וָאָז תִּהְיוּ לְפָנַי ׳ וּתְמַלְּאוּ צִפּוּנַי ׳ שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה : וּלוּ עֲלֵי חַזֵּק קִרְיָתִי . אֵל אֱלֹהִים עֶלְיוֹן ׳ וְהָשֵׁב אֶת־נְוָתִי ׳ בְּשִׂמְחָה וּבְהַגָּיוֹן ׳ יְשׁוֹרְרוּ שָׁם רַנָּנַי ׳ לְוִי וְכֹהֲנַי ׳ וָאָז תִּתְעַנַּג עַל יְהוָה : וּלוּ עֲלֵי בְנֵי

דְּרוֹר יִקְרָא לִבֵּן עַם־בַּת וְיִנְצָרֻכֶם כְּמוֹ בָבַת ׳ נְעִים שִׁמְכֶם וְלֹא יִשְׁבַּת ׳ שְׁבוּ וְנוּחוּ בְּיוֹם שַׁבָּת : דְּרוֹשׁ נָוִי וְאוּלַמִּי ׳ וְאוֹת יֶשַׁע עֲשֵׂה עִמִּי ׳ נִטַּע שׁוֹרֵק בְּתוֹךְ כַּרְמִי שְׁעֵה שַׁוְעַת בְּנֵי עַמִּי : דְּרוֹךְ פּוּרָה בְּתוֹךְ בָּצְרָה ׳ וְגַם בָּכֶל אֲשֶׁר נָבְרָה ׳ נְתוּץ צָרֶיךָ בְּאַף וְעֶבְרָה ׳

שָׁמַע קוֹלִי בְּיוֹם אֶקְרָא : אֱלֹהִים חֵן בַּמִּדְבָּר הַר ' חֲדַס שַׁטָּה בְּרוֹשׁ תִּדְהָר ' וְלִמּוּזַהִיר וְלִנְזַהֲר ' שְׁלוּמִים חֵן כְּמִי נָהָר : חֲדוּךְ קָמֶיךָ אֵל קַנָּא ' בְּמוֹג לְבָב וּבְמִגְבָּהּ ' וְנִרְחִיב פֶּה וְנִמְלָאֶנָּה ' לְשוֹנֵנוּ לְךָ רִנָּה : דֵּעָה חָכְמָה לְנַפְשֶׁךָ ' וְהִיא כֶּתֶר לְרֹאשֶׁךָ ' נְצוֹר מִצְוֹת קְדוֹשֶׁךָ ' שְׁמוֹר שַׁבָּת קָדְשֶׁךָ :

שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה ' מְאֹד צַהֲלוּ בְּרִנּוּנִי ' וְגַם הַרְבּוּ מַעֲדָנַי . אֹתוֹ לִשְׁמוֹר בְּמִצְוַת יְהוָה : שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה : מֵעֲבוֹר דֶּרֶךְ וּגְבוּלִים ' מֵעֲשׂוֹת הַיּוֹם פָּעָלִים ' לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת בְּחֻלּוּלִים ' זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה : שבת היום ליהוה : וְאִם תִּשְׁמְרֵנוּ יָהּ יִנְצָרֶךָ כְּבָבַת ' אַתָּה וּבִנְךָ וְגַם הַבַּת ' וְקָרָאתָ עֹנֶג לַשַּׁבָּת ' אָז תִּתְעַנַּג עַל־יְהוָה ' שבת היום ליהוה : אֶכּוֹל מַשְׁמַנִּים וּמַעֲדַנִּים ' וּמַטְעַמִּים הַרְבֵּה מִינִים ' אֲגוֹנֵי פֶּרֶךְ וְרִמּוֹנִים ' וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת־יְהוָה : שבת היום ליהוה : לַעֲרוֹךְ בְּשֻׁלְחָן לֶחֶם חֲמוּדוֹת ' לַעֲשׂוֹת הַיּוֹם שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת ' אֶת־הַשֵּׁשׁ הַנִּכְבָּד לְבָרֵךְ וּלְהוֹדוֹת ' שִׁקְדוּ וְשִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ בָנַי : שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה : יה רבון ' צור משלו תמצא בדף ק"מ ע"ב '

תפלת מנחה לשבת

לאחר הכנסין לביה"כ ואומרין אשרי ' והצ"ץ לריך להתעטף בטלית מפני כבוד קריאת התורה :

אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶלָה :

אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ אֱלֹהָיו :

קמה תְּהִלָּה לְדָוִד

אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד :
בְּכָל־יוֹם אֲבָרְכֶךָּ וַאֲהַלְלָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד :
גָּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר :
דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ :
הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדִבְרֵי נִפְלְאֹתֶיךָ אָשִׂיחָה :

וְיָעוּז נוֹרְאוֹתֶיךָ יֹאמֵרוּ וּגְדֻלָּתְךָ אֲסַפְּרֶנָּה : יחור ו׳
זֵכֶר רַב־טוּבְךָ יַבִּיעוּ וְצִדְקָתְךָ יְרַנֵּנוּ :
חַנּוּן וְרַחוּם יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדוֹל־חָסֶד : יחור ו׳
טוֹב־יְהוָה לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו :
יוֹדוּךָ יְהוָה כָּל־מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה :
כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ :
לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו וּכְבוֹד הֲדַר מַלְכוּתוֹ :
מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדֹר :
סוֹמֵךְ יְהוָה לְכָל־הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל־הַכְּפוּפִים :
עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן־לָהֶם אֶת־אָכְלָם בְּעִתּוֹ :
פּוֹתֵחַ אֶת־יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן :
צַדִּיק יְהוָה בְּכָל־דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל־מַעֲשָׂיו :
קָרוֹב יְהוָה לְכָל־קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶאֱמֶת :
רְצוֹן־יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת־שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם :
שׁוֹמֵר יְהוָה אֶת־כָּל־אֹהֲבָיו וְאֶת כָּל־הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד :
תְּהִלַּת יְהוָה יְדַבֵּר פִּי וִיבָרֵךְ כָּל־בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
קט״ו י״ח וַאֲנַחְנוּ | נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּיָהּ :

וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבֵי פֶשַׁע בְּיַעֲקֹב נְאֻם יְיָ : וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אֹתָם אָמַר יְיָ רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּפִיךָ לֹא יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זַרְעֲךָ וּמִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ אָמַר יְיָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם : וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל : וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ : וּמְקַבְּלִין דֵּין מִן דֵּין וְאָמְרִין קַדִּישׁ בִּשְׁמֵי מְרוֹמָא עִלָּאָה בֵּית

שְׁכִינָתֵהּ קַדִּישׁ עַל אַרְעָא עוֹבַד גְּבוּרָתֵהּ
קַדִּישׁ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא יְיָ צְבָאוֹת
מְלֵיָא כָּל אַרְעָא זְיוֹ יְקָרֵהּ : וַתְּשָׂאֵנִי רוּחַ
וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל בָּרוּךְ כְּבוֹד
יְיָ מִמְּקוֹמוֹ : וּנְטָלַתְנִי רוּחָא וְשָׁמְעַת בַּתְרַי
קָל זְיָע סַגִּיא דְּמִשַּׁבְּחִין וְאָמְרִין : בְּרִיךְ
יְקָרָא דַיְיָ מֵאַתַר בֵּית שְׁכִינָתֵהּ : יְיָ יִמְלֹךְ
לְעוֹלָם וָעֶד : יְיָ מַלְכוּתֵהּ קָאֵם לְעָלַם
וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא : יְיָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק
וְיִשְׂרָאֵל אֲבוֹתֵינוּ שְׁמָרָה זֹאת לְעוֹלָם לְיֵצֶר
מַחְשְׁבוֹת לְבַב עַמֶּךָ וְהָכֵן לְבָבָם אֵלֶיךָ :
וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה
לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ : כִּי אַתָּה
אֲדֹנָי טוֹב וְסַלָּח וְרַב חֶסֶד לְכָל קֹרְאֶיךָ :
צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת : תִּתֵּן
אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
לַאֲבוֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם : בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם
יוֹם יַעֲמָס־לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ סֶלָה : יְיָ
צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגַּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה :
יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ : יְיָ הוֹשִׁיעָה
הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ : בָּרוּךְ (הוּא)
אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּרָאָנוּ לִכְבוֹדוֹ וְהִבְדִּילָנוּ מִן
הַתּוֹעִים וְנָתַן־לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם
נָטַע בְּתוֹכֵנוּ הוּא יִפְתַּח לִבֵּנוּ בְּתוֹרָתוֹ וְיָשֵׂם
בלבנו

בְּלִבֵּנוּ אַהֲבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וּלְעָבְדוֹ בְּלֵבָב שָׁלֵם לְמַעַן לֹא נִיגַע לָרִיק וְלֹא נֵלֵד לַבֶּהָלָה: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁנִּשְׁמוֹר חֻקֶּיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִזְכֶּה וְנִחְיֶה וְנִרְאֶה וְנִירַשׁ טוֹבָה וּבְרָכָה לִשְׁנֵי יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא: לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָּבוֹד וְלֹא יִדֹּם יְיָ אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ: בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיְיָ וְהָיָה יְיָ מִבְטַחוֹ: בְּטְחוּ בַיְיָ עֲדֵי עַד כִּי בְּיָהּ יְיָ צוּר עוֹלָמִים: וְיִבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא עָזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ יְיָ: יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר:

וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ:

מוציאין ס"ת וקוראין ג' מכשיס כפ' של שבת הבאה ואפי' הוא י"ט, ואין מפטירין ול"ל קדיש אחר קה"ת על הכיומה אלא אחר שהקהיצו ס"ת עומד הש"ץ ואומר ח"ק ויה עולה לקדיאה שקראו ולתפלה המוכה, לפי שלעולם אין עומדין הקהל בתפלה אלא אחר קדיש ומוציאין אותו לה כל מה דאפשר, ואחר קדיש עומדין להתפלל.

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא

ואני תפלתי התכיל בדף כ"ט כתב ומכהגי לאמור ואני תפלתי • והטעם מלאתי בשם ר' אלעה ז"ל • לפי שכתוב לפעלה מפסוק ואני תפלתי ישיקו בי ובשני שער וכגיות שותי שכר • אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע ביום שמתאם של עובדי כוכבים וביום מגיהם הם שותים ואוכלים ומענגים בנתי משתאותם כל היום ואיכם מזכירים שמך אבל אני לא כן ביום שהגלות השמחה לישראל ובא יום המכוחה ושמחתי • לאחר שאני שבע ומעוכג ומפוכח איני שוכחך אלא כשמגיע זמן התפלה אני פוסק בית משתיי ותענוגיי ובבית אלהים אהלך ברגש וקופץ אני לתפלתי בעת רצון ושעה הקבועה וכותן הודאה על מלאי • ובשם הר"ר כתן בר מכיר שמעתי למה אומרים בשבת ואני תפלתי לפי שלרה אחרוכה אלא כהייתה כמוה תהיה באחרית הימים ט' קדשים כמו שבאמר לכן יתכס עד עת יולדה ילדה והיום האחרון תכבד הלרה מכל שלפניה ויום השבת

יהיה

אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵּי אָבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :
נעטי"ת וְזָכְרֵנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים ׳ וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם :
אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :
משה"ע מוסף עד יום ל׳ מוסף דפסח לומרים זה מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָּשֶׁם :

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר ׳ מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה ׳
בעשרת ימי תשובה מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לַחַיִּים בְּרַחֲמִים :
וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל־יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל (נעטי"ת הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ :

קדושה לש"ץ בחזרת התפלה
נְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בָּעוֹלָם כְּשֵׁם שֶׁמַּקְדִּישִׁים אוֹתוֹ בִּשְׁמֵי מָרוֹם כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קדוש קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ : לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ : קו"מ בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ : מ׳ וּבְדִבְרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר : קו"מ יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ :
חזן לְדוֹר וָדוֹר נַגִּיד גָּדְלֶךָ וּלְנֵצַח נְצָחִים קְדֻשָּׁתְךָ נַקְדִּישׁ וְשִׁבְחֲךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא יָמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אָתָּה : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל (נעטי"ת הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ :

אתה
יהיה וכל היום תהיה הלרה על עת המכקה ולז ישרלל יהיו כהכין בשמקה בשעת מכקה ומיל ינוח תשועתם ויושעו הייכו הוא לכתיב בעת רלון עכיתיך וביום תשועה עזרתיך • והייכו לכתיב בשובה ונכתת תושעון כו׳ ותפלת המכקה נקרא עת רלון שהרי אליהו לא בעכה אלא בתפלת המכקה שכאמר ויהי בעלות המכקה ומכהגכו לאומרו ג׳ פעמים ומלאתי הטעם בשם הר״ר בכיומין בן ר׳ אברהם הרופא ז״ל תקלה אומר אותו החזן יחידי בכגל אלקי שתיקן תפלת המכקה והיה יחיד בשותו שעה ואח״כ אומר אותו הלבור לבל בכגל אליהו שבעבה בתפלת המכקה וקרבן לבור הקריב בשותו השעה • ואח״כ אומר אותו החזן והלבור יחד רמז לישועה אחרונה שתהא אליהה לכל העולם עכ״ל :

אַתָּה אֶחָד וְשִׁמְךָ אֶחָד׃ וּמִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ׃ תִּפְאֶרֶת גְּדֻלָּה׃ וַעֲטֶרֶת יְשׁוּעָה׃ יוֹם) מְנוּחָה וּקְדֻשָּׁה לְעַמְּךָ נָתַתָּ׃ אַבְרָהָם יָגֵל׃ יִצְחָק יְרַנֵּן׃ יַעֲקֹב וּבָנָיו יָנוּחוּ בוֹ׃ מְנוּחַת אַהֲבָה וּנְדָבָה מְנוּחַת אֱמֶת וֶאֱמוּנָה מְנוּחַת שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה וְהַשְׁקֵט וָבֶטַח׃ מְנוּחָה שְׁלֵמָה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה בָּהּ׃ יַכִּירוּ בָנֶיךָ וְיֵדְעוּ כִּי מֵאִתְּךָ הִיא מְנוּחָתָם׃ וַעַל מְנוּחָתָם יַקְדִּישׁוּ אֶת־שִׁמְךָ׃

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִּמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

אחה אחד (כתב הלבוש בסדר תפילת מנקה בשבת • ג"ר וג' לקרובות וקדושת היום בחקלע אתה אחד ותקנו אתה אחד עם"י המקבש ג' מעידין זע"ז הקב"ה ישראל ושבת • הקב"ה וישראל מעידין על השבת שהוא יום מנוקה • ישראל ושבת מעידין על הקב"ה שהוא אחד • הקב"ה ושבת מעידים על ישראל כו' ועפ"י זה כתקן אתה אחד וכ' עוד לפי כוסקתיכו אמנו אומרים תפארת גדולה ועטרת ישועה וקדושה לעמך כתת שהוא כולו לשון נקבה יש לומר ג"כ בסוף יעקב ובניו יכוקו בה בלשון נקבה דהא אלעיל קאי ולפי שהאבות שמרו משמרת השבת • שכן כתיב באברהם וישמר משמרתי מצותי חוקותי ותורותי וכתיב ילוה את בניו ואת ביתו אחריו • בניו זה יצחק • ואת ביתו אחריו זה יעקב לכך אנו מזכירין אותם בתפלה • ואומרים אברהם יגל שכן במדרש כדרש עליו פסוק גיל יגיל אני לדיק זה אברהם בשעה שכתבשר כו' • וכיון שכדרש גיל יגיל אני לדיק על אברהם כמלא שיצחק הוא הלדיק ומליכו ריבה בלדיקים דכתיב רבבו לדיקים לכך אומרים יצחק ירנן ועוד כו' ולפי שכתיב ביעקב ויקן את פני העיר ואמרו בב"ר שקבע תקומין מבע"י לכך אומרים יעקב ובניו יכוקו בו שכן הוא ובניו כו' ולא אברהם ובניו שהרי שמעאל כו' וכן ולא יצחק ובניו כו' • ותה שכתקן בשבת ג' תפלות שוכות לערבית שחרית ומנקה ובו"ע לא תקנו אלא אחת אתה בחרתנו • מפני שהם ככגד ג' שבתות אתה קדשת ככגד שבת בראשית כמו שמוכיח מתוכו • ישמח משה ככגד שבת של מתן תורה דלכ"ע בשבת כיתנה תורה לישראל • אתה אחד ככגד שבת שלעתיד לבא כו' ועיין תוס' קגיוה ג' ב' ד"ה מי כמוך) :

אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בָהּ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת :

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תִּקָּבֵל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ ׳

נר"ק וקס"ק מוסרין יעלה ויבוא

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ ׳ יַעֲלֶה וְיָבֹא וַיַּגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ ׳ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ ׳ וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ ׳ וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ ׳ לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם לר"ק ראש הַחֹדֶשׁ : לפס' חַג הַמַּצּוֹת : לסוכות חַג הַסֻּכּוֹת : הַזֶּה ׳ זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בּוֹ לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים ׳ וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים ׳ חוּס וְחָנֵּנוּ ׳ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ ׳ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ : כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן :

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד ׳ צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר ׳ נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ ׳ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ :

בקנוכה על הנסים

ועל

עַל־כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

נעשי"ת וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל־בְּנֵי בְרִיתֶךָ:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

שָׁלוֹם רָב עַל־יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ תָּשִׂים לְעוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ אָדוֹן לְכָל הַשָּׁלוֹם׳ וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ:

נעשי"ת בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם: (בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם):

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְּבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה׳ פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי וְכֹל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם׳ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ׳ עֲשֵׂה לְמַעַן קָדְשָׁתֶךָ׳ עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ׳ לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת: וְעָרְבָה לַיְיָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

הש"ץ חוזר התפלה ואומר קדושת כקדש וגו' התפלה ואח"כ אומר לדקדק וכו'.

צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת׃ וְצִדְקָתְךָ אֱלֹהִים עַד מָרוֹם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ גְדֹלוֹת אֱלֹהִים מִי כָמוֹךָ׃ צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ יְיָ׃

ברכי

צדקתך צדק קלת מהקדמונים כתבו שבשעת מכה בשבת מת משה׃ ועל זה אנו אומרים לצדקתך לדק שהוא כמו לדוק הדין וכן הוא בזהר תרומה דף קכ״ו דכנעלין תהעא דני מדרשא בשבת במכה משום דבהתי שעתא כפטר משה רבינו׃ ובמכות דף ל״ח איתא ויאמר אם משה עבד ה׳ אפשר משה מי וכתב ויאמר אם משה? אלא״ש ע״כ הקב״ה אומר ומשה כותב ואומר ומכאן ואילך הקב״ה אומר ומשה כותב בדמע׃ וכתבו אם התוספות מה שבוהגין לומר לדוק הדין בשבת במכה פירוש ר׳ אר שלום גאון על שבפטר מ״ר באותה שעה ע״כ כמנהג מלעסוק בתורה משום דאמרינן תכם שמת כל בתי מדרשות שבעיר בטולין וקשה דהא כתיב בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום ודרשינן בקידושין היום מלאו ימי ושנותי׃ ואם בשבת מת אם כתב היום מערב שבת ויש לתמוה דכתב על העתיד ולר׳ שמעון לא נעי לאימר דהפסוק כאמר על העתיד מדקשיא ליה מהא דכתיב לקוף את ספר התורה הזה שמא על שעתוד יהושע להשלימו? ועוד קשה דבסדר עולם משמע דב״ז באדר שמת משה ערב שבת היה דקתני ואחר הפסח בעשרים ושנים סבנו את העיר כל אנשי המלחמה הקף פעם אחת ויהי ביום השביעי וישכימו בבקר וגו׳ ר׳ יוסי אומר שבת היה והשתא משהתחילו לסבנו בב״ב בניסן אם כן יום שביעי שהיה שבת בב״ק בניסן היה ומדב״ק בניסן שבת׃ שבע באדר ערב שבת? עכ״ל התוספות ויותר מבואריס דבריהם במרדכי פ׳ ערבי פסחים דף קס״ה׃ ובראה שדברי ר׳ אר שלום גאון שהובא מקומם היו בתשובות הגאונים ובשמם הביאם המרדכי באמת׃ והוא הקשה עוד על זה מהספרי דשם באמר ביום שבפטר מ״ר כתב י״ג ספרים תורה אחת לכל שבט ושבט ואחת שהיה מונח בארון ואם היה שבת איך היה כותב? ודאה ג״כ באגודה דף ר״ג סימן ק׳ ובאבודרהם וזה האחרון וכן המרדכי כתב טעם אחר ח״ל׃ לכך אומרים לדקתך לדק במכה בשבת לדוק הדין מפני הבשמות שחוזרים לדיבו בא״ם׃ אבל בשאל ר״ה בא״ם אין אומרין הבשמות אינו חוזרות לדיבו בא״ם כדאיתא בפסיקתא אמר ר׳ אפוטריקי אור של גיהינם שובת בשבת ובר״ה ודרים לה מדכתיב וילאו ורחו בפגרי האנשים וג׳ ומסיים ליה והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וכן בשאל י״ט בא״ם אין אומרים אותו לעמ״י שחוזרין לניהנם בי״ט כמו שמפרש בשם׳ בילה פ׳ המביא׃ מ״מ אין לאמרו מפני כבוד י״ט כדי שלא לפרסם הדבר שחוזרים לגיהנם ביום טוב עכ״ל׃ והמנהג שלא לאמרו בכל שבת שאם היה בו חול היה נאמר בו הלל הבית האבודרהם ג״כ בשם הגאונים׃ גם המנהג שלא לאמרו בר״ה שאל בשבת הזכיר התשב״ץ בשו״ת ק״ב שאלה קע״ו מעשה שר״ק הוא׃ ועל מנהגינו בשאבנו אומר בתקלה לדקתך לדק לעולם ואחרי׳ ולדקתך אלהים ואחרי׳ לדקתך כהרבי אל

כבר

ד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת־יְיָ יְיָ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ
מְאֹד הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ: עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה
נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה: הַמְקָרֶה בַמַּיִם
עֲלִיּוֹתָיו הַשָּׂם עָבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל־
כַּנְפֵי רוּחַ: עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו
אֵשׁ לֹהֵט: יָסַד אֶרֶץ עַל־מְכוֹנֶיהָ בַּל־
תִּמּוֹט עוֹלָם וָעֶד: תְּהוֹם כַּלְּבוּשׁ כִּסִּיתוֹ
עַל־הָרִים יַעֲמֹדוּ־מָיִם: מִן־גַּעֲרָתְךָ יְנוּסוּן
מִן־קוֹל רַעַמְךָ יֵחָפֵזוּן: יַעֲלוּ הָרִים יֵרְדוּ
בְקָעוֹת אֶל־מְקוֹם זֶה יָסַדְתָּ לָהֶם: גְּבוּל
שַׂמְתָּ בַּל־יַעֲבֹרוּן בַּל יְשׁוּבוּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ:
הַמְשַׁלֵּחַ מַעְיָנִים בַּנְּחָלִים בֵּין הָרִים
יְהַלֵּכוּן: יַשְׁקוּ כָּל־חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים
צְמָאָם: עֲלֵיהֶם עוֹף־הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוֹן מִבֵּין
עֹפָאִים

כבר התבעס הכל בו והתפיל והאבן הירקי במנורהם ושנקו מנהג ספרד לרפת ופרובינצא שאומרים הפסוקים כפי סדר שכתובים בתהלים ואנורהם מסיים שכך הם מסורים בפסוד ר' עמרם גאון וז' סעדיה עכ"ל • העולה מזה שאמירת פסוקים אלו יותר קדומה מהגאונים אבר עמלו למלוא טעם לזה • גם הפסוקתא דשור לו כבר לו עז (הובאה בתכיל דף ל' ע"ב) זוכרת אמירת לקתך בשבת • שמתחילה לדרוש לקתך כהרי אל ומסיימת מכאן רמז שאומרים לקתך כהרי אל במנחה בשבת • מ"ט ? דכתיב בהו אמת ואותם של הקב"ה אמת ומנחת שבת אתימת שבוע עכ"ל ומזה הוכיח שם התכיל שהיה לפני הפסיקתא בוסף פסוקים אלו מסודר על דרך ה' אלהים אמת • דהיינו בראשונה לקתך כהרי אל שבו ה' אחרי' לקתך אלהים עד מרום ובסוף לקתך לדק לעולם ותורתך אמת • ובכל בו הובא בשם מס' סופרים • ובשבת שאומרים בו הלל לו מקרתו • אין אומרים לקתך אבל אומרים למולאי שבת ויהי כועס שאין אסור לעשות מלאכה כי אם לבשם שמקדשין הקדש עכ"ל ובמס' סופרים דפוס בבשבתי לא מלאתי כזאת :

ברכי נפשי הלבוש בס' תרס"ט כתב מפני שכל אותו המזמור מדבר בענין מעשה בראשית לכן מתחילין אותו בשבת בראשית • ובשבת הגדול פסוקים

עֲפָאִים יִתְּנוּ־קוֹל: מַשְׁקֶה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו
מִפְּרִי מַעֲשֶׂיךָ תִּשְׂבַּע הָאָרֶץ: מַצְמִיחַ חָצִיר
לַבְּהֵמָה וְעֵשֶׂב לַעֲבֹדַת הָאָדָם לְהוֹצִיא
לֶחֶם מִן־הָאָרֶץ: וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב־אֱנוֹשׁ
לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן וְלֶחֶם לְבַב־אֱנוֹשׁ
יִסְעָד: יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי יְהוָה אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר
נָטָע: אֲשֶׁר־שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ חֲסִידָה
בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ: הָרִים הַגְּבֹהִים לַיְּעֵלִים
סְלָעִים מַחְסֶה לַשְּׁפַנִּים: עָשָׂה יָרֵחַ
לְמוֹעֲדִים שֶׁמֶשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ: תָּשֶׁת חֹשֶׁךְ
וְיִהִי לָיְלָה בּוֹ תִרְמֹשׂ כָּל־חַיְתוֹ־יָעַר:
הַכְּפִירִים שֹׁאֲגִים לַטָּרֶף וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל
אָכְלָם: תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסֵפוּן וְאֶל־מְעוֹנֹתָם
יִרְבָּצוּן: יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ וְלַעֲבֹדָתוֹ עַד־
עָרֶב: מָה־רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ | יְהוָה כֻּלָּם בְּחָכְמָה
עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ: זֶה | הַיָּם גָּדוֹל
וּרְחַב יָדַיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת
קְטַנּוֹת עִם־גְּדֹלוֹת: שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן
לִוְיָתָן זֶה־יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק־בּוֹ: כֻּלָּם אֵלֶיךָ
יְשַׂבֵּרוּן לָתֵת אָכְלָם בְּעִתּוֹ: תִּתֵּן לָהֶם
יִלְקֹטוּן תִּפְתַּח יָדְךָ יִשְׂבְּעוּן טוֹב: תַּסְתִּיר
פָּנֶיךָ יִבָּהֲלוּן תֹּסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל־עֲפָרָם
ישובון

פוסקים לאמרו על פי המנהגים הובאו ברמ"א בא"ח ס' ת"ל ובאבודרהם ובתכילא ובכל בו לא מצאתי מנהג אמירתו • אבל בסדור הספרדי יש במקום ברכי נפשי מזמורי תהלים אפי ואקרי שירי המעלות ושאר מזמורים :

יְשׁוּבוּן׃ תִּשְׁלַח רוּחֲךָ יִבָּרְאוּן וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה׃ יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו׃ הַמַּבִּיט לָאָרֶץ וַתִּרְעָד יִגַּע בֶּהָרִים וְיֶעְשָׁנוּ׃ אָשִׁירָה לַיהוָה בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי׃ יֶעֱרַב עָלָיו שִׂיחִי אָנֹכִי אֶשְׂמַח בַּיהוָה׃ יִתַּמּוּ חַטָּאִים | מִן־הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים | עוֹד אֵינָם בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה הַלְלוּיָהּ׃ (לא מפיק ה״א עפ״ה)

קב שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל־יְהוָה בַּצָּרָתָה לִּי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי׃ יְהוָה הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשְּׂפַת שֶׁקֶר מִלָּשׁוֹן רְמִיָּה׃ מַה־יִּתֶּן לְךָ וּמַה־יֹּסִיף לָךְ לָשׁוֹן רְמִיָּה׃ חִצֵּי גִבּוֹר שְׁנוּנִים עִם גַּחֲלֵי רְתָמִים׃ אוּיָה לִי כִּי־גַרְתִּי מֶשֶׁךְ שָׁכַנְתִּי עִם אָהֳלֵי קֵדָר׃ רַבַּת שָׁכְנָה־לָּהּ נַפְשִׁי עִם־שׂוֹנֵא שָׁלוֹם׃ אֲנִי־שָׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הֵמָּה לַמִּלְחָמָה׃

קכא שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל־הֶהָרִים מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרִי׃ עֶזְרִי מֵעִם יְהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃ אַל־יִתֵּן לַמּוֹט רַגְלֶךָ אַל־יָנוּם שֹׁמְרֶךָ׃ הִנֵּה לֹא־יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל׃ יְהוָה שֹׁמְרֶךָ יְהוָה צִלְּךָ עַל־יַד יְמִינֶךָ׃ יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא־יַכֶּכָּה וְיָרֵחַ בַּלָּיְלָה׃ יְהוָה יִשְׁמָרְךָ מִכָּל־רָע יִשְׁמֹר אֶת־

נפשך

נַפְשֶׁךָ׃ יְהוָה יִשְׁמָר־צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם׃

קכב שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד שָׂמַחְתִּי בְּאֹמְרִים לִי בֵּית יְהוָה נֵלֵךְ׃ עֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלִָם׃ יְרוּשָׁלִַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה־לָּהּ יַחְדָּיו׃ שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי־יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם יְהוָה׃ כִּי שָׁמָּה | יָשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד׃ שַׁאֲלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלִָם יִשְׁלָיוּ אֹהֲבָיִךְ׃ יְהִי־שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ׃ לְמַעַן־אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ׃ לְמַעַן בֵּית־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ׃

קכג שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת־עֵינַי הַיֹּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם׃ הִנֵּה כְעֵינֵי עֲבָדִים אֶל־יַד אֲדוֹנֵיהֶם כְּעֵינֵי שִׁפְחָה אֶל־יַד גְּבִירָתָהּ כֵּן עֵינֵינוּ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַד שֶׁיְּחָנֵּנוּ׃ חָנֵּנוּ יְהוָה חָנֵּנוּ כִּי־רַב שָׂבַעְנוּ בוּז׃ רַבַּת שָׂבְעָה־לָּהּ נַפְשֵׁנוּ הַלַּעַג הַשַּׁאֲנַנִּים הַבּוּז לְגֵאֵיוֹנִים׃

קכד שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לוּלֵי יְהוָה שֶׁהָיָה לָנוּ יֹאמַר־נָא יִשְׂרָאֵל׃ לוּלֵי יְהוָה שֶׁהָיָה לָנוּ בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם׃ אֲזַי חַיִּים בְּלָעוּנוּ בַּחֲרוֹת אַפָּם בָּנוּ׃ אֲזַי הַמַּיִם שְׁטָפוּנוּ נַחְלָה עָבַר

עַל־נַפְשֵׁנוּ: אֲזַי עָבַר עַל־נַפְשֵׁנוּ הַמָּיִם
הַזֵּדוֹנִים: בָּרוּךְ יְהוָה שֶׁלֹּא נְתָנָנוּ טֶרֶף
לְשִׁנֵּיהֶם: נַפְשֵׁנוּ כְּצִפּוֹר נִמְלְטָה מִפַּח
יוֹקְשִׁים הַפַּח נִשְׁבָּר וַאֲנַחְנוּ נִמְלָטְנוּ: עֶזְרֵנוּ
בְּשֵׁם יְהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

קכח שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבֹּטְחִים בַּיהוָה כְּהַר־
צִיּוֹן לֹא־יִמּוֹט לְעוֹלָם יֵשֵׁב: יְרוּשָׁלַם הָרִים
סָבִיב לָהּ וַיהוָה סָבִיב לְעַמּוֹ מֵעַתָּה וְעַד־
עוֹלָם: כִּי לֹא יָנוּחַ שֵׁבֶט הָרֶשַׁע עַל גּוֹרַל
הַצַּדִּיקִים לְמַעַן לֹא־יִשְׁלְחוּ הַצַּדִּיקִים
בְּעַוְלָתָה יְדֵיהֶם: הֵיטִיבָה יְהוָה לַטּוֹבִים
וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם: וְהַמַּטִּים עֲקַלְקַלּוֹתָם
יוֹלִיכֵם יְהוָה אֶת פֹּעֲלֵי הָאָוֶן שָׁלוֹם עַל־
יִשְׂרָאֵל:

קכט שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְהוָה אֶת־שִׁיבַת
צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֹלְמִים: אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ
וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל יְהוָה
לַעֲשׂוֹת עִם אֵלֶּה: הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת
עִמָּנוּ הָיִינוּ שְׂמֵחִים: שׁוּבָה יְהוָה אֶת
שְׁבִיתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב: הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה
בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ: הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ
הַזָּרַע בֹּא יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא אֲלֻמֹּתָיו:

קל שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה אִם יְהוָה לֹא

יִבְנֶה בַיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ אִם יְהוָה
לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא | שָׁקַד שׁוֹמֵר: שָׁוְא לָכֶם |
מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי־שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם
הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא: הִנֵּה נַחֲלַת
יְהוָה בָּנִים שָׂכָר | פְּרִי הַבָּטֶן: כְּחִצִּים בְּיַד־
גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים: אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר
מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ
אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר:

קכח שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אַשְׁרֵי כָּל יְרֵא יְהוָה
הַהֹלֵךְ בִּדְרָכָיו: יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל
אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ: אֶשְׁתְּךָ | כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה
בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב
לְשֻׁלְחָנֶךָ: הִנֵּה כִי־כֵן יְבֹרַךְ גֶּבֶר יְרֵא יְהוָה:
יְבָרֶכְךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִַם
כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וּרְאֵה־בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם
עַל יִשְׂרָאֵל: :

קכט שִׁיר הַמַּעֲלוֹת רַבַּת צָרְרוּנִי מִנְּעוּרַי
יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל: רַבַּת צָרְרוּנִי מִנְּעוּרַי
גַּם לֹא יָכְלוּ־לִי: עַל־גַּבִּי חָרְשׁוּ חֹרְשִׁים
הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם: יְהוָה צַדִּיק קִצֵּץ עֲבוֹת
רְשָׁעִים: יֵבֹשׁוּ וְיִסֹּגוּ אָחוֹר כֹּל שֹׂנְאֵי צִיּוֹן:
יִהְיוּ כַּחֲצִיר גַּגּוֹת שֶׁקַּדְמַת שֶׁלֶף יָבֵשׁ: שֶׁלֹּא
מִלֵּא כַפּוֹ קוֹצֵר וְחִצְנוֹ מְעַמֵּר: וְלֹא אָמְרוּ

הָעֹבְרִים בִּרְכַּת יְהוָה אֲלֵיכֶם בֵּרַכְנוּ אֶתְכֶם בְּשֵׁם יְהוָה׃

קל שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְהוָה׃ אֲדֹנָי שִׁמְעָה בְקוֹלִי תִּהְיֶינָה אָזְנֶיךָ קַשֻּׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָי׃ אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר־יָהּ אֲדֹנָי מִי יַעֲמֹד׃ כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תּוֹרָא׃ קִוִּיתִי יְהוָה קִוְּתָה נַפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחָלְתִּי׃ נַפְשִׁי לַאֲדֹנָי מִשֹּׁמְרִים לַבֹּקֶר שֹׁמְרִים לַבֹּקֶר׃ יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה כִּי־עִם אֲדֹנָי הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת׃ וְהוּא יִפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכֹּל עֲוֹנוֹתָיו׃

קלא שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד יְהוָה | לֹא גָבַהּ לִבִּי וְלֹא רָמוּ עֵינַי וְלֹא הִלַּכְתִּי | בִּגְדֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת מִמֶּנִּי׃ אִם לֹא שִׁוִּיתִי | וְדוֹמַמְתִּי נַפְשִׁי כְּגָמֻל עֲלֵי אִמּוֹ כַּגָּמֻל עָלַי נַפְשִׁי׃ יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם׃

קלב שִׁיר הַמַּעֲלוֹת זְכוֹר יְהוָה לְדָוִד אֶת כָּל עֹנּוֹתוֹ׃ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַיהוָה נָדַר לַאֲבִיר יַעֲקֹב׃ אִם אָבֹא בְּאֹהֶל בֵּיתִי אִם אֶעֱלֶה עַל עֶרֶשׂ יְצוּעָי׃ אִם אֶתֵּן שְׁנַת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה׃ עַד אֶמְצָא מָקוֹם לַיהוָה מִשְׁכְּנוֹת לַאֲבִיר יַעֲקֹב׃ הִנֵּה שְׁמַעֲנוּהָ בְּאֶפְרָתָה מְצָאנוּהָ בִּשְׂדֵי יָעַר נָבוֹאָה

לְמִשְׁכְּנוֹתָיו נִשְׁתַּחֲוֶה לַהֲדֹם רַגְלָיו: קוּמָה יְהוָה לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ: כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנְּנוּ: בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ: נִשְׁבַּע יְהוָה לְדָוִד אֱמֶת לֹא יָשוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית לְכִסֵּא לָךְ: אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי וְעֵדֹתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם גַּם בְּנֵיהֶם עֲדֵי עַד יֵשְׁבוּ לְכִסֵּא לָךְ: כִּי בָחַר יְהוָה בְּצִיּוֹן אִוָּהּ לְמוֹשָׁב לוֹ: זֹאת מְנוּחָתִי עֲדֵי עַד פֹּה אֵשֵׁב כִּי אִוִּיתִיהָ: צֵידָהּ בָּרֵךְ אֲבָרֵךְ אֶבְיוֹנֶיהָ אַשְׂבִּיעַ לָחֶם: וְכֹהֲנֶיהָ אַלְבִּישׁ יֶשַׁע וַחֲסִידֶיהָ רַנֵּן יְרַנֵּנוּ: שָׁם אַצְמִיחַ קֶרֶן לְדָוִד עָרַכְתִּי נֵר לִמְשִׁיחִי: אוֹיְבָיו אַלְבִּישׁ בֹּשֶׁת וְעָלָיו יָצִיץ נִזְרוֹ:

קלג שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד: כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב | עַל הָרֹאשׁ יוֹרֵד עַל הַזָּקָן זְקַן אַהֲרֹן שֶׁיּוֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו: כְּטַל חֶרְמוֹן שֶׁיּוֹרֵד עַל הַרְרֵי צִיּוֹן כִּי שָׁם צִוָּה יְהוָה אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם:

קלד שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בַּלֵּילוֹת: שְׂאוּ־יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־יְיָ: יְבָרֶכְךָ יְיָ מִצִּיּוֹן עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

בשבת של אחר פסח מתחילין לאמר פרקי אבות עד י"ז בתמוז וי"ח עד ר"ה

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר

א משה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים וְזְקֵנִים לִנְבִיאִים וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה ׀ הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הֱווּ מְתוּנִים בַּדִּין וְהַעֲמִידוּ תַלְמִידִים הַרְבֵּה וַעֲשׂוּ סְיָג לְתוֹרָה : ב שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מִשְּׁיָרֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה הוּא הָיָה אוֹמֵר עַל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים : ג אַנְטִיגְנוֹס אִישׁ סוֹכוֹ קִבֵּל מִשִּׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הוּא הָיָה אוֹמֵר אַל־תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁין אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס אֶלָּא הֱיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁין אֶת־הָרַב שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס וִיהִי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם : ד יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה וְיוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם קִבְּלוּ מֵהֶם ׀ יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר

ויוסי

פרקי אבות לפי עלות הטור ח"ק ס' רל"ב • היה מנהג אמירתם במנחה של שבת כבר כתוב בסדור ר' עמרם גאון • אבל בספרד אמרום בשחרית ולא נזכר הטעם • ואפשר שהטעם משום שלפי הגאונים מת משה במנחה בשבת ולכן אומרים לדקדק לדק • וכתב באגודה דף ר"ג סימן קע"ו ומנהגי לפסקים דף קס"ה שהורגלו מזה שלא ללמוד במנחה בשבת אפני שאמרו בתלמוד כשיש שמת כל מדרשות בטלין ויתכן אם כן שקבלו מנהג אמירתו מסדור דר' עמרם אבל לא עת אמירתם וקבעום מטעם הנזכר בשחרית השבת • וכתב הכל בו בס' מ' מנהג בכל ארץ אשכנז לומר מס' אבות בקיץ ובקורף ויש מקומות שאומרין אותן מפסח עד שבועות ולא עוד • ויש מקומות שאומרין אותן משבועות עד סוכות • ויש מקומות שאומרין אותן משבת ושמע יתרו עד שבת משעי וסימן ממתן תורה ועד משנה תורה משה קבל תורה והכל לפי המנהג • וכל פעם ופעם מתחילין קודם הפרק כל ישראל יש להם חל"ה • כדי להפיס דעת עם הארץ מתחילין באותו בבא והוא ראשית פרק אחרון של מס' סנהדרין • ויש מקומות שאומרין ג' פרקים בכל שבת ושבת ומקומות שאין אומרים רק פרק אחד והכל לפי המנהג ואחר הפרקים יאמר הקהל קדיש על ישראל ועל רבנן עכ"ל :

פרקי אבות • כל ישראל יש וכו' עיין בעל עקידה שער ס' (דף קע"ב ע"ב וכו') : לאכסי כ"ה • עיין יומא ס"ט ע"ב : יוסי בן יועזר וכו' • עיין סוטה מ"ז ע"א קידושין ט"ז ע"א : ואל תרבה שיחה וכו' • עיין מס' דרך ארץ

אִישׁ צְרֵדָה אוֹמֵר יְהִי בֵיתְךָ בֵּית וַעַד לַחֲכָמִים וְהֱוֵי מִתְאַבֵּק בַּעֲפַר רַגְלֵיהֶם וְהֱוֵי שׁוֹתֶה בַצָּמָא אֶת דִּבְרֵיהֶם: ח יוֹסֵי בֶן־יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם אוֹמֵר יְהִי בֵיתְךָ פָּתוּחַ לָרְוָחָה וְיִהְיוּ עֲנִיִּים בְּנֵי בֵיתְךָ וְאַל תַּרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה בְּאִשְׁתּוֹ אָמְרוּ קַל וָחֹמֶר בְּאֵשֶׁת חֲבֵרוֹ מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים כָּל־הַמַּרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה גּוֹרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ וּבוֹטֵל מִדִּבְרֵי תוֹרָה וְסוֹפוֹ יוֹרֵשׁ גֵּיהִנֹּם: ט יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה וְנִתַּאי הָאַרְבֵּלִי קִבְּלוּ מֵהֶם יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה אוֹמֵר עֲשֵׂה לְךָ רַב וּקְנֵה לְךָ חָבֵר וְהֱוֵי דָן אֶת־כָּל־הָאָדָם לְכַף זְכוּת: י נִתַּאי הָאַרְבֵּלִי אוֹמֵר הַרְחֵק מִשְּׁכֵן רָע וְאַל תִּתְחַבֵּר לָרָשָׁע וְאַל תִּתְיָאֵשׁ מִן הַפֻּרְעָנוּת: יא יְהוּדָה בֶן טַבַּאי וְשִׁמְעוֹן בֶּן־שָׁטַח קִבְּלוּ מֵהֶם יְהוּדָה בֶן־טַבַּאי אוֹמֵר אַל־תַּעַשׂ עַצְמְךָ כְּעוֹרְכֵי הַדָּיָנִין וּכְשֶׁיִּהְיוּ בַּעֲלֵי הַדִּין עוֹמְדִים לְפָנֶיךָ יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כְּרְשָׁעִים וּכְשֶׁנִּפְטָרִים מִלְּפָנֶיךָ יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כְּזַכָּאִין כְּשֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֶת־הַדִּין: יב שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח אוֹמֵר הֱוֵי מַרְבֶּה לַחֲקוֹר אֶת־הָעֵדִים וְהֱוֵי זָהִיר בִּדְבָרֶיךָ שֶׁמָּא מִתּוֹכָם יִלְמְדוּ לְשַׁקֵּר: יג שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן קִבְּלוּ מֵהֶם שְׁמַעְיָה אוֹמֵר אֱהַב אֶת־הַמְּלָאכָה וּשְׂנָא אֶת־הָרַבָּנוּת וְאַל תִּתְוַדַּע*) לָרָשׁוּת: יד אַבְטַלְיוֹן אוֹמֵר חֲכָמִים הִזָּהֲרוּ בְּדִבְרֵיכֶם שֶׁמָּא תָּחוּבוּ חוֹבַת גָּלוּת וְתִגְלוּ לִמְקוֹם מַיִם רָעִים וְיִשְׁתּוּ הַתַּלְמִידִים הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם וְיָמוּתוּ וְנִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל:

הלל

לארץ פ"ל כדרים ד' מ': הרקק משכן רע וכו' • עיין סוכה כ"ו ב' (אוי לרשע אוי לשכנו) וספר בן סירא מ"ל ארמאה: ולאשתמש בתגא קלף • עיין מגילה כ"ק ע"ב כדרים ס"ב מ': רבן גמליאל היה אומר • וכו' היה קסר בגירס המשנה וזה כראה נכונה כי בכל מקום שנזכר שם התנא לא נכתב אלא

*) ע"ד שאומר שהוצ"ה של תתהדר לפני מלך (מגלי כ"ה ו') כי לפי שחולקין כבוד למלכות וחלילה אם לא ישמור האדם מ"ע להזהר כ"כ בכבודו כראוי אזי מתחייב בנפשו.

יב הִלֵּל וְשַׁמַּי קִבְּלוּ מֵהֶם הִלֵּל אוֹמֵר הֱוֵי מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַהֲרֹן אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף שָׁלוֹם אוֹהֵב אֶת־הַבְּרִיּוֹת וּמְקָרְבָן לַתּוֹרָה: יג הוּא הָיָה אוֹמֵר נְגִיד שְׁמָא אֲבַד שְׁמֵהּ וּדְלָא מוֹסִיף יָסֵף וּדְלָא יַלִּיף קְטָלָא חַיָּב וּדְאִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתָגָא חָלָף: יד הוּא הָיָה אוֹמֵר אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי וּכְשֶׁאֲנִי לְעַצְמִי מָה אָנִי וְאִם לֹא עַכְשָׁו אֵימָתַי: טו שַׁמַּי אוֹמֵר עֲשֵׂה תּוֹרָתְךָ קֶבַע אֱמוֹר מְעַט וַעֲשֵׂה הַרְבֵּה וֶהֱוֵי מְקַבֵּל אֶת־כָּל־הָאָדָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת: טז רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר עֲשֵׂה לְךָ רַב וְהִסְתַּלֵּק מִן הַסָּפֵק וְאַל תַּרְבֶּה לְעַשֵּׂר אֲמִדּוּת: יז שִׁמְעוֹן בְּנוֹ אוֹמֵר כָּל יָמַי גָּדַלְתִּי בֵּין הַחֲכָמִים וְלֹא מָצָאתִי לַגּוּף טוֹב מִשְּׁתִיקָה וְלֹא הַמִּדְרָשׁ עִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה וְכָל־הַמַּרְבֶּה דְּבָרִים מֵבִיא חֵטְא: יח רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן־גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עַל־שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם קַיָּם עַל־הָאֱמֶת וְעַל־הַדִּין וְעַל־הַשָּׁלוֹם שֶׁנֶּאֱמַר אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם:

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן־עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת־יִשְׂרָאֵל לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁנֶּאֱמַר יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיַּאְדִּיר: עלינו ' קדיש '

פרק שני

כל ישראל וכו'

א רַבִּי אוֹמֵר אֵיזוֹ הִיא דֶּרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיָּבוֹר לוֹ הָאָדָם כָּל־שֶׁהִיא תִּפְאֶרֶת לְעֹשֶׂהָ וְתִפְאֶרֶת לוֹ מִן־הָאָדָם וֶהֱוֵי זָהִיר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַתַּן שכרן

אלא אומר פשוט ואם הולך ושוכח אותו התכא מסכה אמרת אזי כגרם הוא הי' אומר ודו"ק: שמעון בנו אומר כל ימי וכו'. ע' ויקרא רבה פט"ז: ולא המדרש עיקר וכו': עיין שמות רבה פ' ל' (דף קמ"ו ע"ג):

פרק שני • רבי אומר איזו היא וכו' תמיד כ"ק ע"א: והוי זהיר במצוה וכו' • עיין מכות מ"ד ע' אמר ר' כתן אין לך וכו' • ובמקום שאין אנשים

שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹת וְהֱוֵי מְחַשֵּׁב הַפְּסֵד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ
וּשְׂכַר עֲבֵרָה כְּנֶגֶד הֶפְסֵדָהּ ׳ הִסְתַּכֵּל בְּשָׁלֹשָׁה דְּבָרִים
וְאֵין אַתָּה בָא לִידֵי עֲבֵרָה דַּע מַה־לְּמַעְלָה מִמְּךָ עַיִן
רוֹאָה וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת וְכָל־מַעֲשֶׂיךָ בַּסֵּפֶר נִכְתָּבִים ב רַבָּן
גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר יָפֶה תַּלְמוּד
תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁיְּגִיעַת שְׁנֵיהֶם מַשְׁכַּחַת עָוֹן וְכָל־
תּוֹרָה שֶׁאֵין עִמָּהּ מְלָאכָה סוֹפָהּ בְּטֵלָה וְגוֹרֶרֶת עָוֹן וְכָל
הָעוֹסְקִים עִם הַצִּבּוּר יִהְיוּ עוֹסְקִים עִמָּהֶם לְשֵׁם שָׁמַיִם
שֶׁזְّכוּת אֲבוֹתָם מְסַיַּעְתָּם וְצִדְקָתָם עוֹמֶדֶת לָעַד וְאַתֶּם
מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם שָׂכָר הַרְבֵּה כְּאִלּוּ עֲשִׂיתֶם : ג חֻוּ
זְהִירִין בְּרָשׁוּת* שֶׁאֵין מְקָרְבִין לוֹ לְאָדָם אֶלָּא לְצָרְכָּךְ עַצְמָן
נִרְאִין כְּאוֹהֲבִין בְּשָׁעַת הֲנָאָתָן וְאֵין עוֹמְדִין לוֹ לְאָדָם
בְּשָׁעַת דָּחְקוֹ : ד הוּא אוֹמֵר עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנֶךָ
כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ כְּדֵי
שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנֶךָ : ה הִלֵּל אוֹמֵר אַל
תִּפְרוֹשׁ מִן הַצִּבּוּר וְאַל תַּאֲמִין בְּעַצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ
וְאַל תָּדִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ וְאַל תֹּאמַר
דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשַׁר לִשְׁמוֹעַ שֶׁסּוֹפוֹ לְהִשָּׁמַע וְאַל תֹּאמַר
לְכְשֶׁאֶפְנֶה אֶשְׁנֶה שֶׁמָּא לֹא תִּפָּנֶה : ו הוּא הָיָה אוֹמֵר
אֵין בּוּר יְרֵא חֵטְא וְלֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד וְלֹא הַבַּיְשָׁן
לָמֵד וְלֹא הַקַּפְּדָן מְלַמֵּד וְלֹא כָּל הַמַּרְבֶּה בְּסְחוֹרָה
מַחְכִּים וּבַמָּקוֹם שֶׁאֵין אֲנָשִׁים הִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת אִישׁ :
ז אַף הוּא רָאָה גֻלְגֹּלֶת אַחַת שֶׁצָּפָה עַל־פְּנֵי הַמַּיִם אָמַר
לָהּ עַל דְּאַטַּפְתְּ אַטְּפוּךְ וְסוֹף מְטַיְּפָיִךְ יְטוּפוּן : ח הוּא

היה

לכשיס וכו׳ ברכות ס״ג ע״ח בחתרא דלית גבר תמן וכו׳ : רבן יב״ז קבל מהו״ש וכו׳ ב״ב קל״ד ע״ח : אל תעש תפלתך קבע . כוסחא לאקרינא שיחה : היום קצר והמלאכה מרובה . עיין תענ״ץ ר״ח שאלה ל״ב . ובאמן הוא בעל מלאכתך כ״ח בריתך :

*) שאין מצטטו אצל אין ופי׳ אם תהי רשות בזו אצל אין מקרבין וכו׳ הוו זהירין ועל הפירש כאמר לבל בללה דוחשי לחמת ולדק הס .

הָיָה אוֹמֵר מַרְבֶּה בָשָׂר מַרְבֶּה רִמָּה מַרְבֶּה נְכָסִים מַרְבֶּה דְאָגָה מַרְבֶּה נָשִׁים מַרְבֶּה כְשָׁפִים מַרְבֶּה שִׁפְחוֹת מַרְבֶּה זִמָּה מַרְבֶּה עֲבָדִים מַרְבֶּה גָזֵל מַרְבֶּה תוֹרָה מַרְבֶּה חַיִּים מַרְבֶּה יְשִׁיבָה מַרְבֶּה חָכְמָה מַרְבֶּה עֵצָה מַרְבֶּה תְבוּנָה מַרְבֶּה צְדָקָה מַרְבֶּה שָׁלוֹם קָנָה שֵׁם טוֹב קָנָה לְעַצְמוֹ קָנָה לוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה קָנָה לוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא: ט רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי קִבֵּל מֵהִלֵּל וּמִשַּׁמַּאי הוּא הָיָה אוֹמֵר אִם לָמַדְתָּ תּוֹרָה הַרְבֵּה אַל תַּחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמְךָ כִּי לְכָךְ נוֹצַרְתָּ: י חֲמִשָּׁה תַלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן־זַכַּאי וְאֵלּוּ הֵן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוּרְקְנוֹס רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־חֲנַנְיָא רַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן־נְתַנְאֵל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן־עֲרָךְ: יא הוּא הָיָה מוֹנֶה שִׁבְחָם (רַבִּי) אֱלִיעֶזֶר בֶּן־הוּרְקְנוֹס בּוֹר סוּד שֶׁאֵינוֹ מְאַבֵּד טִפָּה (רַבִּי) יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָא אַשְׁרֵי יוֹלַדְתּוֹ (רַבִּי) יוֹסֵי הַכֹּהֵן חָסִיד (רַבִּי) שִׁמְעוֹן בֶּן־נְתַנְאֵל יְרֵא חֵטְא (רַבִּי) אֶלְעָזָר בֶּן־עֲרָךְ כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר: יב הוּא הָיָה אוֹמֵר אִם יִהְיוּ כָּל־חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֹאזְנַיִם וְאֱלִיעֶזֶר בֶּן־הוּרְקְנוֹס בְּכַף שְׁנִיָּה מַכְרִיעַ אֶת־כֻּלָּם: אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ אִם יִהְיוּ כָּל־חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֹאזְנַיִם וְאֱלִיעֶזֶר בֶּן הוּרְקְנוֹס אַף עִמָּהֶם וְאֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ בְּכַף שְׁנִיָּה מַכְרִיעַ אֶת כֻּלָּם: יג אָמַר לָהֶם צְאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹ הִיא דֶּרֶךְ טוֹבָה שֶׁיִּדְבַּק בָּהּ הָאָדָם׃ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עַיִן טוֹבָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר חָבֵר טוֹב רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שָׁכֵן טוֹב רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הָרוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר לֵב טוֹב: אָמַר לָהֶם רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ מִדִּבְרֵיכֶם שֶׁבִּכְלַל דְּבָרָיו דִּבְרֵיכֶם: יד אָמַר לָהֶם צְאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹ הִיא דֶּרֶךְ רָעָה שֶׁיִּתְרַחֵק מִמֶּנָּה הָאָדָם׃

רַבִּי

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עַיִן רָעָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר חָבֵר רָע
רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שָׁכֵן רָע רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַלּוֶה וְאֵינוֹ
מְשַׁלֵּם אֶחָד הַלּוֶה מִן הָאָדָם כְּלוֶה מִן הַמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר
לוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן רַבִּי אֱלִעָזָר אוֹמֵר
לֵב רָע : אָמַר לָהֶם רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אֱלִעָזָר בֶּן־עֲרָךְ
מִדִּבְרֵיכֶם שֶׁבְּכְלַל דְּבָרָיו דִּבְרֵיכֶם : טו הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה
דְּבָרִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יְהִי כְבוֹד חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ
כְּשֶׁלְּךָ וְאַל תְּהִי נוֹחַ לִכְעוֹס וְשׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתְךָ
וְהֱוֵי מִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד אוּרָן שֶׁל חֲכָמִים וְהֱוֵי זָהִיר בְּגַחֲלָתָן
שֶׁלֹּא תִכָּוֶה שֶׁנְּשִׁיכָתָן נְשִׁיכַת שׁוּעָל וַעֲקִיצָתָן עֲקִיצַת
עַקְרָב וּלְחִישָׁתָן לְחִישַׁת שָׂרָף וְכָל דִּבְרֵיהֶם כְּגַחֲלֵי אֵשׁ :
טז רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר עַיִן הָרַע וְיֵצֶר הָרַע וְשִׂנְאַת הַבְּרִיּוֹת
מוֹצִיאִין אֶת־הָאָדָם מִן הָעוֹלָם : יז רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יְהִי
מָמוֹן חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ וְהִתְקֵן עַצְמְךָ לִלְמוֹד
תּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ יְרֻשָּׁה־לְךָ וְכָל־מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמָיִם :
יח רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הֱוֵי זָהִיר בִּקְרִיאַת שְׁמַע (וּבִתְפִלָּה)
וּכְשֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל אַל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קֶבַע אֶלָּא רַחֲמִים
וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר כִּי־חַנּוּן וְרַחוּם הוּא
אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְנִחָם עַל־הָרָעָה וְאַל תְּהִי רָשָׁע
בִּפְנֵי עַצְמְךָ : יט רַבִּי אֱלִעָזָר אוֹמֵר הֱוֵי שָׁקוּד לִלְמוֹד
תּוֹרָה וְדַע מַה־שֶּׁתָּשִׁיב לְאֶפִּיקוֹרוֹס וְדַע לִפְנֵי מִי אַתָּה
עָמֵל וּמִי הוּא בַּעַל מְלַאכְתְּךָ שֶׁיְּשַׁלֵּם־לְךָ שְׂכַר פְּעֻלָּתֶךָ :
כ רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר הַיּוֹם קָצֵר וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה
וְהַפּוֹעֲלִים עֲצֵלִים וְהַשָּׂכָר הַרְבֵּה וּבַעַל הַבַּיִת דּוֹחֵק :
כא הוּא הָיָה אוֹמֵר לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמוֹר וְלֹא אַתָּה
בֶּן־חוֹרִין לְהִבָּטֵל מִמֶּנָּה אִם לָמַדְתָּ תּוֹרָה הַרְבֵּה
נוֹתְנִין לְךָ שָׂכָר הַרְבֵּה וְנֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלַאכְתְּךָ

שֶׁיִּשַּׁלֵּם־לְךָ שְׂכַר פְּעֻלָּתֶךָ וְדַע שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָן שֶׁל צַדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא : רבי חנניא בן עקשיא וכו׳ :

פרק שלישי

כל ישראל וכו׳

א עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל אוֹמֵר הִסְתַּכֵּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאֵין אַתָּה בָא לִידֵי עֲבֵרָה דַּע מֵאַיִן בָּאתָ וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן ׳ מֵאַיִן בָּאתָ מִטִּפָּה סְרוּחָה וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ לִמְקוֹם עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : ב רַבִּי חֲנִינָא סְגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר הֱוֵי מִתְפַּלֵּל בִּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת שֶׁאִלְּמָלֵא מוֹרָאָהּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלָעוּ : ג רַבִּי חֲנִינָא בֶּן־תְּרַדְיוֹן אוֹמֵר שְׁנַיִם שֶׁיּוֹשְׁבִין וְאֵין בֵּינֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה הֲרֵי זֶה מוֹשַׁב לֵצִים שֶׁנֶּאֱמַר וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב ׳ אֲבָל שְׁנַיִם שֶׁיּוֹשְׁבִין וְיֵשׁ בֵּינֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהֶם ׳ שֶׁנֶּאֱמַר אָז נִדְּבְרוּ יִרְאֵי יְיָ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב יְיָ וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי יְיָ וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ ׳ אֵין לִי אֶלָּא שְׁנַיִם מִנַּיִן אֲפִילוּ אֶחָד שֶׁיּוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹבֵעַ לוֹ שָׂכָר ׳ שֶׁנֶּאֱמַר יֵשֵׁב בָּדָד וְיִדֹּם כִּי נָטַל עָלָיו : ד רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד וְלֹא אָמְרוּ

דברי

פרק שלישי • עקביא בן מהללאל וכו׳ עיין ג״כ מס׳ דרך ארץ פ״ג ואדר״נ פ׳ י״ט : לפני מלך מה״מ הקב״ה • במדרש קהלת אמרו שלשתן דרש ר״ע מתוך פסוק אחד וזכור את בוראיך בימי בקורתך (קהלת י״ב א׳) באיך זה ליקה סרוקה • בורך זו ריקה ותולעה • בוראך זה מע״ה הקב״ה שעתידין ליתן דין וקשבון שלפניו עכ״ל • וכראה שדרש כן עבור דכתיב בוראיך מלא יו״ד ע״פ המסרה הפ״כ הוא לשון רבים ודוק : הוי מתפלל בשלומה ש״מ וכו׳ • ועיין כתובות קי״ז ע״א : רבי כאוכיא • עיין עוד ב״ב יוד ע״ב :

דִּבְרֵי תוֹרָה כְּאִלּוּ אָכְלוּ מִזִּבְחֵי מֵתִים שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כָּל־שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צֹאָה בְּלִי מָקוֹם׃ אֲבָל שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד וְאָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה כְּאִלּוּ אָכְלוּ מִשֻּׁלְחָנוֹ שֶׁל־מָקוֹם׃ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ׃ ח רַבִּי חֲנִינָא בֶּן־חֲכִינַאי אוֹמֵר הַנֵּעוֹר בַּלַּיְלָה וְהַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ יְחִידִי וּמְפַנֶּה לִבּוֹ לְבַטָּלָה הֲרֵי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ׃ ט רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אוֹמֵר כָּל הַמְקַבֵּל עָלָיו עוֹל תּוֹרָה מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ עוֹל מַלְכוּת*) וְעוֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ וְכָל־הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עוֹל תּוֹרָה נוֹתְנִין עָלָיו עוֹל מַלְכוּת וְעוֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ׃ י רַבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן־דּוֹסָא אִישׁ כְּפַר חֲנַנְיָא אוֹמֵר עֲשָׂרָה שֶׁיּוֹשְׁבִין וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת־אֵל׃ וּמִנַּיִן אֲפִילּוּ חֲמִשָּׁה שֶׁנֶּאֱמַר וַאֲגֻדָּתוֹ עַל־אֶרֶץ יְסָדָהּ׃ וּמִנַּיִן אֲפִילּוּ שְׁלֹשָׁה שֶׁנֶּאֱמַר בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט׃ וּמִנַּיִן אֲפִילּוּ שְׁנַיִם שֶׁנֶּאֱמַר אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי יְיָ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב יְיָ וַיִּשְׁמָע׃ וּמִנַּיִן אֲפִילּוּ אֶחָד שֶׁנֶּאֱמַר בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ׃ ח רַבִּי אֱלִעֶזֶר אִישׁ בַּרְתּוֹתָא אוֹמֵר תֵּן־לוֹ מִשֶּׁלּוֹ שֶׁאַתָּה וְשֶׁלְּךָ שֶׁלּוֹ וְכֵן בְּדָוִד הוּא אוֹמֵר כִּי־מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נָתַנּוּ לָךְ׃ ט רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר הַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְשׁוֹנֶה וּמַפְסִיק מִמִּשְׁנָתוֹ וְאוֹמֵר מַה־נָּאֶה אִילָן זֶה מַה־נָּאֶה גִּיר זֶה מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ׃ י רַבִּי דוֹסְתַּאי בַּר יַנַּאי מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כָּל־הַשּׁוֹכֵחַ דָּבָר אֶחָד מִמִּשְׁנָתוֹ מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב

כאלו

עזרה שיושבין וכו׳ • ברכות ו׳ ע״א׃ ר׳ קטינא בן דוסא וכו׳ עיין שמות רבה פ׳ ל׳ (דף קמ״ו ע״ד)׃ כל שזכותו מרובה׃ עיין ג״כ פ״ל ע״ב • ב״מ כ״ק ע״ב • סנהדרין ק״ו ע״א • ברכות מ״ג ע״ב • סוטה מ׳ ע״ב׃

*) פי׳ שמבני העולם פורקין מעכו העול לפי שמחויבים לפרנס את הת״ח ולשלם גבורן לרבי המלך • לבל גם הוא מחויב לשמור פי מלך בכל הטם בכל דבל • •

כְּאִלּוּ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמוֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־רָאוּ עֵינֶיךָ׃ יָכוֹל אֲפִילּוּ תֶּקְפָּה עָלָיו מִשְׁנָתוֹ תַּלְמוּד לוֹמַר וּפֶן־יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ הָא אֵינוֹ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ עַד שֶׁיֵּשֵׁב וִיסִירֵם מִלִּבּוֹ׃ יא רַבִּי חֲנִינָא בֶּן־דּוֹסָא אוֹמֵר כֹּל שֶׁיִּרְאַת חֶטְאוֹ קוֹדֶמֶת לְחָכְמָתוֹ חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת וְכֹל שֶׁחָכְמָתוֹ קוֹדֶמֶת לְיִרְאַת חֶטְאוֹ אֵין חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת׃ יב הוּא הָיָה אוֹמֵר כֹּל שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרֻבִּין מֵחָכְמָתוֹ חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת וְכֹל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו אֵין חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת׃ יג הוּא הָיָה אוֹמֵר כֹּל שֶׁרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימֶנּוּ רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימֶנּוּ וְכֹל שֶׁאֵין רוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימֶנּוּ אֵין רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימֶנּוּ׃ יד רַבִּי דוֹסָא בֶּן־הָרְכִּינַס אוֹמֵר שְׁנָה שֶׁל שַׁחֲרִית וְיַיִן שֶׁל צָהֳרַיִם וְשִׂיחַת הַיְלָדִים וְיֹשֶׁבֶת בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ מוֹצִיאִין אֶת־הָאָדָם מִן הָעוֹלָם׃ טו רַבִּי אֱלִעֶזֶר הַמּוֹדָעִי אוֹמֵר הַמְחַלֵּל אֶת־הַקָּדָשִׁים וְהַמְבַזֶּה אֶת־הַמּוֹעֲדוֹת וְהַמַּלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בָּרַבִּים וְהַמֵּפֵר בְּרִית שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וְהַמְגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַהֲלָכָה אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא׃ טז רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר הֱוֵי קַל לְרֹאשׁ וְנוֹחַ לְתִשְׁחֹרֶת וְהֱוֵה מְקַבֵּל אֶת־כָּל־הָאָדָם בְּשִׂמְחָה׃ יז רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ מַרְגִּילִין אֶת־הָאָדָם לְעֶרְוָה׃ מַסֹּרֶת סְיָג לַתּוֹרָה מַעֲשְׂרוֹת סְיָג לָעוֹשֶׁר נְדָרִים סְיָג לַפְּרִישׁוּת סְיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה׃ יח הוּא הָיָה אוֹמֵר חָבִיב אָדָם שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם חִבָּה יְתֵרָה נוֹדַעַת לוֹ שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם אֱלֹהִים שֶׁנֶּאֱמַר כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם׃ חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ

בָּנִים (לַמָּקוֹם) חִבָּה יְתֵרָה נוֹדַעַת לָהֶם שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים לַמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ אֱלֹהֵיכֶם: חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתַּן לָהֶם כְּלִי חֶמְדָּה חִבָּה יְתֵרָה נוֹדַעַת לָהֶם שֶׁנִּתַּן לָהֶם כְּלִי חֶמְדָּה שֶׁבּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל־תַּעֲזֹבוּ: יט הַכֹּל צָפוּי וְהָרְשׁוּת נְתוּנָה וּבְטוּב הָעוֹלָם נָדוֹן וְהַכֹּל לְפִי רֹב הַמַּעֲשֶׂה: כ הוּא הָיָה אוֹמֵר הַכֹּל נָתוּן בָּעֲרָבוֹן וּמְצוּדָה פְּרוּסָה עַל־כָּל־הַחַיִּים הֶחָנוּת פְּתוּחָה וְהַחֲנוָנִי מַקִּיף וְהַפִּנְקָס פָּתוּחַ וְהַיָּד כּוֹתֶבֶת וְכָל הָרוֹצֶה לִלְווֹת יָבֹא וְיִלְוֶה וְהַגַּבָּאִין מַחֲזִירִין תָּדִיר בְּכָל יוֹם וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ וְשֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ וְיֵשׁ לָהֶם עַל מַה שֶׁיִּסְמוֹכוּ וְהַדִּין דִּין אֱמֶת וְהַכֹּל מֻתְקָן לְסְעוּדָה: כא רַבִּי אֱלִעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אִם אֵין תּוֹרָה אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ אִם אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ אֵין תּוֹרָה אִם אֵין חָכְמָה אֵין יִרְאָה אִם אֵין יִרְאָה אֵין חָכְמָה אִם אֵין דַּעַת אֵין בִּינָה אִם אֵין בִּינָה אֵין דַּעַת אִם אֵין קֶמַח אֵין תּוֹרָה אִם אֵין תּוֹרָה אֵין קֶמַח: כב הוּא הָיָה אוֹמֵר כָּל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מַעֲשָׂיו לָמָּה הוּא דּוֹמֶה לְאִילָן שֶׁעֲנָפָיו מְרֻבִּין וְשָׁרָשָׁיו מוּעָטִין וְהָרוּחַ בָּאָה וְעוֹקַרְתּוֹ וְהוֹפַכְתּוֹ עַל פָּנָיו שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי־יָבֹא טוֹב וְשָׁכַן חֲרֵרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלֵחָה וְלֹא תֵשֵׁב אֲבָל כָּל־שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרֻבִּין מֻחְכָּמָתוֹ לָמָּה הוּא דּוֹמֶה לְאִילָן שֶׁעֲנָפָיו מוּעָטִין וְשָׁרָשָׁיו מְרֻבִּין שֶׁאֲפִילוּ כָּל־הָרוּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בָּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ אֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא חֹם וְהָיָה עָלֵהוּ רַעֲנָן וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאָג וְלֹא יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי: כג רַבִּי אֱלִעָזָר (בֶּן) חִסְמָא אוֹמֵר קִנִּין

וּפִתְחֵי נִדָּה הֵן הֵן גּוּפֵי הֲלָכוֹת ׳ תְּקוּפוֹת וְגִמַטְרִיָּאוֹת פְּרִפְרִיּוֹת לַחָכְמָה : רבי חנניא וכו׳

פרק רביעי

כל ישראל וכו׳

א בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר אֵיזֶהוּ חָכָם הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם שֶׁנֶּאֱמַר מִכָּל־מְלַמְּדַי הִשְׂכַּלְתִּי (כִּי עֵדְוֹתֶיךָ שִׂיחָה לִי) : אֵיזֶהוּ גִּבּוֹר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר טוֹב אֶרֶךְ אַפַּיִם מִגִּבּוֹר וּמוֹשֵׁל בְּרוּחוֹ מֹלֵךְ עִיר : אֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ ׳ אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב לָךְ לָעוֹלָם הַבָּא ׳ אֵיזֶהוּ מְכֻבָּד הַמְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקַלּוּ : ב בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר הֱוֵי רָץ לְמִצְוָה קַלָּה וּבְרַח מִן הָעֲבֵרָה שֶׁמִּצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה וַעֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה שֶׁשְּׂכַר מִצְוָה מִצְוָה וּשְׂכַר עֲבֵרָה עֲבֵרָה : ג הוּא הָיָה אוֹמֵר אַל תְּהִי בָז לְכָל אָדָם וְאַל תְּהִי מַפְלִיג לְכָל דָּבָר שֶׁאֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה וְאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם : ד רַבִּי לְוִיטַס אִישׁ יַבְנֶה אוֹמֵר מְאֹד מְאֹד הֱוֵה שָׁפֵל רוּחַ שֶׁתִּקְוַת אֱנוֹשׁ רִמָּה : ה רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר כָּל הַמְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם בְּסֵתֶר נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ בְּגָלוּי אֶחָד בְּשׁוֹגֵג וְאֶחָד בְּמֵזִיד בְּחִלּוּל הַשֵּׁם : ו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר הַלּוֹמֵד עַל מְנָת לְלַמֵּד מַסְפִּיקִין

בידו

פרק רביעי • בן זומא אומר • עיין תמיד ל״ב ע״א : איזהו עשיר • שבת כ״ה ע״ב : אל תעשה עצמה וכו׳ • כלרים ס״ב ע״א : ומורא רבך כמורא שמים • פסקים ק״ק ע״א : רש״א ג׳ כתריס • עיין שמות רבה פ׳ ל״ד ומדרש קהלות פ׳ טוב שם משמן טוב : הוא היה אומר יפה שעה • עיין ויקרא רבה פ״ג : שעה א׳ בתשובה • רשב״ם גורם • שעה אחת של תורה • שמואל הקטן אומר • עיין מועד קטן ט״ז ע״ב ותוס׳ יומא כ״ב ע״ב ד״ה והאמר : רבי אלעזר הקפר וכו׳ • עיין יותר מאמרים של רא״ה בשם׳ דרך ארץ זוטא פ״ק : שאין לפניו לא עולה וכו׳ • עיין מס׳ דרך ארץ פ״ג :

בְּיָדוֹ לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת: ז רַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר אַל תִּפְרוֹשׁ מִן הַצִּבּוּר וְאַל תַּעֲשֵׂ עַצְמְךָ כְּעוֹרְכֵי הַדַּיָּנִין וְאַל תַּעֲשֵׂהָ עֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל בָּהּ וְלֹא קַרְדֹּם לַחֲפֹר־בָּהּ וְכַךְ הָיָה הִלֵּל אוֹמֵר וּרְאֹשׁ הַמַּשׁ בְּתָגָא חָלָף הָא לָמַדְתָּ כָּל הַנֶּהֱנֶה מִדִּבְרֵי תוֹרָה נוֹטֵל חַיָּיו מִן הָעוֹלָם: ח רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל הַמְכַבֵּד אֶת הַתּוֹרָה גּוּפוֹ מְכֻבָּד עַל הַבְּרִיּוֹת וְכָל הַמְחַלֵּל אֶת הַתּוֹרָה גּוּפוֹ מְחֻלָּל עַל הַבְּרִיּוֹת: ט רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ אוֹמֵר הַחוֹשֵׂךְ עַצְמוֹ מִן הַדִּין פּוֹרֵק מִמֶּנּוּ אֵיבָה וְגָזֵל וּשְׁבוּעַת שָׁוְא וְהַגַּס לִבּוֹ בְּהוֹרָאָה שׁוֹטֶה רָשָׁע וְגַס רוּחַ: י הוּא הָיָה אוֹמֵר אַל תְּהִי דָן יְחִידִי שֶׁאֵין דָּן יְחִידִי אֶלָּא אֶחָד וְאַל תֹּאמַר קַבְּלוּ דַעְתִּי שֶׁהֵן רַשָּׁאִין וְלֹא אַתָּה: יא רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר כָּל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹנִי סוֹפוֹ לְקַיְּמָהּ מֵעֹשֶׁר וְכָל הַמְבַטֵּל אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹשֶׁר סוֹפוֹ לְבַטְּלָהּ מֵעֹנִי: יב רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר הֱוֵי מְמַעֵט בְּעֵסֶק וַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וֶהֱוֵה שָׁפֵל רוּחַ בִּפְנֵי כָל אָדָם וְאִם בִּטַּלְתָּ מִן הַתּוֹרָה יֵשׁ־לְךָ בְּטֵלִים הַרְבֵּה כְּנֶגְדֶּךָ וְאִם עָמַלְתָּ בַּתּוֹרָה יֵשׁ־לוֹ שָׂכָר הַרְבֵּה לִתֵּן־לָךְ: יג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת קוֹנֶה לוֹ פַּרְקְלִיט אֶחָד וְהָעוֹבֵר עֲבֵרָה אַחַת קוֹנֶה לוֹ קַטֵּגוֹר אֶחָד תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּתָרִים בִּפְנֵי הַפּוּרְעָנוּת: יד רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר אוֹמֵר כָּל־כְּנֵסִיָּה שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם אֵין סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם: טו רַבִּי אֱלִעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ אוֹמֵר יְהִי כְבוֹד תַּלְמִידְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ וּכְבוֹד חֲבֵרְךָ כְּמוֹרָא רַבְּךָ וּמוֹרָא רַבְּךָ כְּמוֹרָא שָׁמָיִם: טז רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הֱוֵה זָהִיר בְּתַלְמוּד שֶׁשִּׁגְגַת תַּלְמוּד עֹלָה

זָדוֹן : יז רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה כְתָרִים הֵן כֶּתֶר תּוֹרָה וְכֶתֶר כְּהוּנָּה וְכֶתֶר מַלְכוּת וְכֶתֶר שֵׁם טוֹב עוֹלֶה עַל גַּבֵּיהֶן : יח רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר הֱוֵה גוֹלֶה לִמְקוֹם תּוֹרָה וְאַל תֹּאמַר שֶׁהִיא תָּבוֹא אַחֲרֶיךָ שֶׁחֲבֵרֶיךָ יְקַיְּמוּהָ בְיָדֶךָ וְאֶל־בִּינָתְךָ אַל תִּשָּׁעֵן : יט רַבִּי יַנַּאי אוֹמֵר אֵין בְּיָדֵינוּ לֹא מִשְׁלַת הָרְשָׁעִים וְאַפְלָא מִיסּוּרֵי הַצַּדִּיקִים ' כ רַבִּי מַתִּתְיָא בֶן־חֶרֶשׁ אוֹמֵר הֱוֵה מַקְדִּים בְּשָׁלוֹם כָּל אָדָם וְהֱוֵי זָנָב לָאֲרָיוֹת וְאַל תְּהִי רֹאשׁ לַשֻּׁעָלִים : כא רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר הָעוֹלָם הַזֶּה דּוֹמֶה לִפְרוֹזְדּוֹר בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא הַתְקֵן עַצְמְךָ בַּפְּרוֹזְדּוֹר כְּדֵי שֶׁתִּכָּנֵס לְטַרְקְלִין : כב הוּא הָיָה אוֹמֵר יָפָה שָׁעָה אַחַת בִּתְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה מִכֹּל חַיֵּי הָעֹלָם הַבָּא וְיָפָה שָׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרַת רוּחַ בָּעֹלָם הַבָּא מִכֹּל חַיֵּי הָעֹלָם הַזֶּה : כג רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר אַל תְּרַצֶּה אֶת חֲבֵרְךָ בְּשֶׁעַת כַּעַסוֹ וְאַל תְּנַחֲמֵהוּ בְּשֶׁעָה שֶׁמֵּתוֹ מֻטָּל לְפָנָיו וְאַל תִּשְׁאַל לוֹ בְּשֶׁעַת נִדְרוֹ וְאַל תִּשְׁתַּדֵּל לִרְאוֹתוֹ בְּשֶׁעַת קְלָקְלָתוֹ : כד שְׁמוּאֵל הַקָּטָן אוֹמֵר בִּנְפֹל אוֹיִבְךָ אַל תִּשְׂמָח וּבְכָשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ : פֶּן יִרְאֶה יְיָ וְרַע בְּעֵינָיו וְהֵשִׁיב מֵעָלָיו אַפּוֹ : כה אֱלִישָׁע בֶּן אֲבוּיָה אוֹמֵר הַלּוֹמֵד יֶלֶד לְמָה הוּא דּוֹמֶה לְדִיו כְּתוּבָה עַל נְיָר חָדָשׁ וְהַלּוֹמֵד זָקֵן לְמָה הוּא דּוֹמֶה לְדִיו כְּתוּבָה עַל נְיָר מָחוּק : כו רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר הַבַּבְלִי אוֹמֵר הַלּוֹמֵד מִן הַקְּטַנִּים לְמָה הוּא דּוֹמֶה לְאוֹכֵל עֲנָבִים קֹהוֹת וְשׁוֹתֶה יַיִן מִגִּתּוֹ וְהַלּוֹמֵד מִן הַזְּקֵנִים לְמָה הוּא דּוֹמֶה לְאוֹכֵל עֲנָבִים בְּשׁוּלוֹת וְשׁוֹתֶה יַיִן יָשָׁן : כז רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַל תִּסְתַּכֵּל בְּקַנְקַן אֶלָּא־בְּמָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יֵשׁ־קַנְקַן חָדָשׁ מָלֵא

יָשָׁן וְיָשָׁן שֶׁאֲפִילוּ חָדָשׁ אֵין בּוֹ : כח רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר אוֹמֵר הַקִּנְאָה וְהַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם : כט הוּא הָיָה אוֹמֵר הַיְלוּדִים לָמוּת וְהַמֵּתִים לְחָיוֹת וְהַחַיִּים לְדוֹן לְיַדַּע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהִוָּדַע שֶׁהוּא אֵל הוּא הַיּוֹצֵר הוּא הַבּוֹרֵא הוּא הַמֵּבִין הוּא הַדַּיָּן הוּא הָעֵד הוּא בַּעַל דִּין הוּא עָתִיד לָדוּן בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֵין לְפָנָיו לֹא עַוְלָה וְלֹא שִׁכְחָה וְלֹא מַשּׂוֹא פָּנִים וְלֹא מִקַּח שֹׁחַד וְדַע שֶׁהַכֹּל לְפִי הַחֶשְׁבּוֹן וְאַל יַבְטִיחֲךָ יִצְרְךָ שֶׁהַשְּׁאוֹל בֵּית מָנוֹס לָךְ שֶׁעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹצָר וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹלָד וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה חַי וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה מֵת וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : רבי חנניא וכו׳

פרק חמישי

כל ישראל וכו׳

א בְּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר וַהֲלֹא בְּמַאֲמָר אֶחָד יָכוֹל לְהִבָּרְאוֹת אֶלָּא לְהִפָּרַע מִן הָרְשָׁעִים שֶׁמְּאַבְּדִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת וְלִתֵּן שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים שֶׁמְּקַיְּמִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת : ב עֲשָׂרָה דּוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹחַ לְהוֹדִיעַ כַּמָּה אֶרֶךְ אַפַּיִם לְפָנָיו שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת הָיוּ מַכְעִיסִין וּבָאִין עַד שֶׁהֵבִיא עֲלֵיהֶם אֶת־מֵי הַמַּבּוּל : ג עֲשָׂרָה דּוֹרוֹת מִנֹּחַ וְעַד אַבְרָהָם לְהוֹדִיעַ כַּמָּה אֶרֶךְ אַפַּיִם לְפָנָיו שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת הָיוּ מַכְעִיסִין וּבָאִין עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ וְקִבֵּל שְׂכַר כֻּלָּם : ד עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת

נתנסה

פרק חמישי . י׳ נסיס כעשו . עיין יומא כ״ט ח׳ : הסריק נשר הקדוש . כ״ח התליע : ולא כנו הגשמים וכו׳ . ולא כלקה הרוק וכו׳ . ליתא

נִתְנַסָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ וְעָמַד בְּכֻלָּם לְהוֹדִיעַ כַּמָּה חִבָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ: ח עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם וַעֲשָׂרָה עַל הַיָּם: עֶשֶׂר מַכּוֹת הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם וְעֶשֶׂר עַל הַיָּם: ז עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִסּוּ אֲבוֹתֵינוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר שֶׁנֶּאֱמַר וַיְנַסּוּ אוֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: ח עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. לֹא הִפִּילָה אִשָּׁה מֵרֵיחַ בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ וְלֹא הִסְרִיחַ בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם. וְלֹא נִרְאָה זְבוּב בְּבֵית הַמַּטְבֵּחַיִם. וְלֹא אֵרַע קֶרִי לְכֹהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים. וְלֹא כִבּוּ הַגְּשָׁמִים אֵשׁ שֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה. וְלֹא נִצְּחָה הָרוּחַ אֶת עַמּוּד הֶעָשָׁן וְלֹא נִמְצָא פְּסוּל בָּעֹמֶר וּבִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים. עֹמְדִים צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רְוָחִים. וְלֹא הִזִּיק נָחָשׁ וְעַקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם מֵעוֹלָם. וְלֹא אָמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם שֶׁאָלִין בִּירוּשָׁלַיִם: ט עֲשָׂרָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְאֵלּוּ הֵן. פִּי הָאָרֶץ פִּי הַבְּאֵר פִּי הָאָתוֹן הַקֶּשֶׁת וְהַמָּן וְהַמַּטֶּה וְהַשָּׁמִיר הַכְּתָב וְהַמִּכְתָּב וְהַלֻּחוֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף הַמַּזִּיקִין וּקְבוּרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְאֵילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף צְבַת בְּצְבַת עֲשׂוּיָה: י שִׁבְעָה דְבָרִים בְּגֹלֶם וְשִׁבְעָה בְּחָכָם. חָכָם אֵינוֹ מְדַבֵּר לִפְנֵי מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחָכְמָה וּבְמִנְיָן וְאֵינוֹ נִכְנָס לְתוֹךְ דִּבְרֵי חֲבֵרוֹ. וְאֵינוֹ נִבְהָל לְהָשִׁיב. שׁוֹאֵל בְּעִנְיָן וּמֵשִׁיב כַּהֲלָכָה. וְאוֹמֵר עַל רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן וְעַל מַה־שֶּׁלֹּא שָׁמַע אוֹמֵר לֹא שָׁמַעְתִּי. וּמוֹדֶה עַל הָאֱמֶת.

והלופיהן

ביומא ועיין תו' ד"ה ולא אירע: י' דברים כנראה בע"ש. פסחים כ"ד וע"א: ז' דברים בגולם. עיין ג"כ מס' דרך ארץ זוטא פ"ו: ועל שמיטת הארץ. עיין במדרש רבה פ"ז (לף רכ"ג ע"ד ורכ"ד ע"ג): ד' מקות בהולכי

וְחִלּוּפֵיהֶן בְּגִלְּם: יא שִׁבְעָה מִינֵי פּוּרְעָנִיּוֹת בָּאִין לָעוֹלָם
עַל שִׁבְעָה גּוּפֵי עֲבֵרָה: מִקְצָתָן מְעַשְּׂרִין וּמִקְצָתָן אֵינָן
מְעַשְּׂרִין רָעָב שֶׁל בַּצֹּרֶת בָּא מִקְצָתָן רְעֵבִים וּמִקְצָתָן
שְׂבֵעִים: גָּמְרוּ שֶׁלֹּא לְעַשֵּׂר רָעָב שֶׁל מְהוּמָה וְשֶׁל
בַּצֹּרֶת בָּא: וְשֶׁלֹּא לִטּוֹל אֶת הַחַלָּה רָעָב שֶׁל כְּלִיָּה בָּא:
דָּבֶר בָּא לָעוֹלָם עַל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא
נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין וְעַל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית: חֶרֶב בָּאָה
לָעוֹלָם עַל עִנּוּי הַדִּין וְעַל עִוּוּת הַדִּין וְעַל הַמּוֹרִים
בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה: חַיָּה רָעָה בָּאָה לָעוֹלָם עַל
עַל שְׁבוּעַת שָׁוְא וְעַל חִלּוּל הַשֵּׁם: גָּלוּת בָּאָה לָעוֹלָם
עַל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וְעַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת וְעַל שְׁפִיכוּת דָּמִים
וְעַל שְׁמִטַּת הָאָרֶץ: יב בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים הַדֶּבֶר מִתְרַבֶּה
בָּרְבִיעִית וּבַשְּׁבִיעִית וּבְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית וּבְמוֹצָאֵי
הַחַג שֶׁבְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: בָּרְבִיעִית מִפְּנֵי מַעֲשַׂר עָנִי
שֶׁבַּשְּׁלִישִׁית בַּשְּׁבִיעִית מִפְּנֵי מַעֲשַׂר עָנִי שֶׁבַּשִּׁשִּׁית ·
בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִפְּנֵי פֵּרוֹת שְׁבִיעִית · בְּמוֹצָאֵי הַחַג
שֶׁבְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה מִפְּנֵי גְזֵל מַתְּנוֹת עֲנִיִּים: יג אַרְבַּע
מִדּוֹת בָּאָדָם הָאוֹמֵר שֶׁלִּי שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ זוֹ מִדָּה
בֵּינוֹנִית וְיֵשׁ אוֹמְרִים זוֹ מִדַּת סְדוֹם · שֶׁלִּי שֶׁלָּךְ וְשֶׁלְּךָ
שֶׁלִּי עַם הָאָרֶץ · שֶׁלִּי שֶׁלָּךְ וְשֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ חָסִיד · שֶׁלְּךָ
שֶׁלִּי וְשֶׁלִּי שֶׁלִּי רָשָׁע: יד אַרְבַּע מִדּוֹת בְּדֵעוֹת · נוֹחַ
לִכְעוֹס וְנוֹחַ לִרְצוֹת יָצָא הֶפְסֵדוֹ בִּשְׂכָרוֹ · קָשֶׁה לִכְעוֹס
וְקָשֶׁה לִרְצוֹת יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ · קָשֶׁה לִכְעוֹס וְנוֹחַ
לִרְצוֹת חָסִיד · נוֹחַ לִכְעוֹס וְקָשֶׁה לִרְצוֹת רָשָׁע:
טו אַרְבַּע מִדּוֹת בְּתַלְמִידִים מָהִיר לִשְׁמוֹעַ וּמָהִיר לְאַבֵּד
יצא

בה"מ · ע"ע אדר"כ פ"מ: כל המזכה את הרבים יומא פ"ז ע"א · תוספתא דיומא פ"ד · סוטה מ"ז ע"א · סנהדרין ק"ז ע"ב · ועיין תוס' יבמות ק"ט ע"ב ד"ה מהו דתימא · וע"ע ברכות י' ע"ב: יהודה בן תימא אומר · פסקיס

יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהִפְסִדוֹ קָשֶׁה לִשְׁמוֹעַ וְקָשֶׁה לַאֲבֹד יָצָא הִפְסִדוֹ בִּשְׂכָרוֹ מָהִיר לִשְׁמוֹעַ וְקָשֶׁה לַאֲבֹד זוֹ חֵלֶק טוֹב קָשֶׁה לִשְׁמוֹעַ וּמָהִיר לַאֲבֹד זוֹ חֵלֶק רָע: טז אַרְבַּע מִדּוֹת בְּנוֹתְנֵי צְדָקָה הָרוֹצֶה שֶׁיִּתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אֲחֵרִים עֵינוֹ רָעָה בְּשֶׁל אֲחֵרִים יִתְּנוּ אֲחֵרִים וְהוּא לֹא יִתֵּן עֵינוֹ רָעָה בְּשֶׁלּוֹ׳ יִתֵּן וְיִתְּנוּ אֲחֵרִים חָסִיד לֹא יִתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אֲחֵרִים רָשָׁע: יז אַרְבַּע מִדּוֹת בְּהוֹלְכֵי בֵית הַמִּדְרָשׁ הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה שָׂכַר הֲלִיכָה בְּיָדוֹ עוֹשֶׂה וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ שָׂכַר מַעֲשֶׂה בְּיָדוֹ׳ הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה חָסִיד׳ לֹא הוֹלֵךְ וְלֹא עוֹשֶׂה רָשָׁע: יח אַרְבַּע מִדּוֹת בְּיוֹשְׁבִים לִפְנֵי חֲכָמִים סְפוֹג וּמַשְׁפֵּךְ מְשַׁמֶּרֶת וְנָפָה: סְפוֹג שֶׁהוּא סוֹפֵג אֶת הַכֹּל וּמַשְׁפֵּךְ שֶׁמַּכְנִיס בְּזוֹ וּמוֹצִיא בְּזוֹ מְשַׁמֶּרֶת שֶׁמּוֹצִיאָה אֶת הַיַּיִן וְקוֹלֶטֶת אֶת הַשְּׁמָרִים וְנָפָה שֶׁמּוֹצִיאָה אֶת הַקֶּמַח וְקוֹלֶטֶת אֶת הַסֹּלֶת: יט כָּל אַהֲבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְּדָבָר בָּטֵל דָּבָר בְּטֵלָה אַהֲבָה׳ וְשֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְּדָבָר אֵינָהּ בְּטֵלָה לְעוֹלָם׳ אֵיזוֹ הִיא אַהֲבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְּדָבָר זוֹ אַהֲבַת אַמְנוֹן וְתָמָר׳ וְשֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְּדָבָר זוֹ אַהֲבַת דָּוִיד וִיהוֹנָתָן: כ כָּל מַחְלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם אֵין סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם׳ אֵיזוֹ הִיא מַחְלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם זוֹ מַחְלֹקֶת הִלֵּל וְשַׁמַּי׳ וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם זוֹ מַחְלֹקֶת קֹרַח וְכָל עֲדָתוֹ: כא כָּל הַמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ׳ וְכָל הַמַּחֲטִיא אֶת הָרַבִּים אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה׳ מֹשֶׁה זָכָה וְזִכָּה אֶת הָרַבִּים זְכוּת הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צִדְקַת יְיָ עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל׳ יָרָבְעָם בֶּן נְבָט חָטָא וְהֶחֱטִיא אֶת הָרַבִּים חֵטְא הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ

קי"ב ע"א: בן בג בג וכו׳ • עיין תוס׳ קידושין ט׳ ב׳ ד"ה בר הי הי • ערכין י"ג ע"ב:

בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל חַטֹּאות יָרָבְעָם אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא
אֶת יִשְׂרָאֵל : כב כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ־בּוֹ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הַלָּלוּ הוּא
מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ׳ וּשְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֲחֵרִים
הוּא מִתַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע ׳ עַיִן טוֹבָה וְרוּחַ
נְמוּכָה וְנֶפֶשׁ שְׁפָלָה תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ׳ עַיִן
רָעָה וְרוּחַ גְּבוֹהָה וְנֶפֶשׁ רְחָבָה תַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם
הָרָשָׁע : מַה בֵּין תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְתַלְמִידָיו
שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ אוֹכְלִין
בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחֲלִין הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל
אֹהֲבַי יֵשׁ וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא : תַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם
הָרָשָׁע יוֹרְשִׁין גֵּיהִנֹּם וְיוֹרְדִין לְבְאֵר שַׁחַת שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה
אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא
יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ : כג יְהוּדָה בֶן תֵּימָא אוֹמֵר
הֱוֵי עַז כַּנָּמֵר וְקַל כַּנֶּשֶׁר רָץ כַּצְּבִי וְגִבּוֹר כָּאֲרִי לַעֲשׂוֹת
רְצוֹן אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם : הוּא הָיָה אוֹמֵר עַז פָּנִים לְגֵיהִנֹּם
וּבוֹשׁ פָּנִים לְגַן עֵדֶן : יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן
חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ : כד הוּא הָיָה אוֹמֵר בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים
לַמִּקְרָא בֶּן עֶשֶׂר שָׁנִים לַמִּשְׁנָה בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לַמִּצְוֹת
בֶּן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה לַגְּמָרָא בֶּן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לַחֻפָּה בֶּן
עֶשְׂרִים לִרְדּוֹף בֶּן שְׁלֹשִׁים לַכֹּחַ בֶּן אַרְבָּעִים לַבִּינָה בֶּן
חֲמִשִּׁים לְעֵצָה בֶּן שִׁשִּׁים לִזְקָנָה בֶּן שִׁבְעִים לְשֵׂיבָה בֶּן
שְׁמוֹנִים לִגְבוּרָה בֶּן תִּשְׁעִים לָשִׂוּחַ בֶּן מֵאָה כְּאִלּוּ מֵת
וְעָבַר וּבָטֵל מִן הָעוֹלָם : כה בֶּן בַּג בַּג אוֹמֵר הַפֵּךְ בָּהּ
וַהֲפֵךְ בָּהּ דְּכֹלָּא בָהּ וּבָהּ תֶּחֱזֵי וְסִיב וּבְלֵה בָהּ וּמִנָּהּ
לָא תָזוּעַ שֵׁאין לְךָ מִדָּה טוֹבָה הֵימֶנָּה : כו בֶּן הֵא הֵא
אוֹמֵר לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא : רבי חנניא וכו׳

פרק ששי סוף פרק קנין סתורה

בל ישראל וכו׳

א שָׁנוּ חֲכָמִים בִּלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה בָּרוּךְ שֶׁבָּחַר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ זוֹכֶה לְדָבָרִים הַרְבֵּה וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּדַי הוּא לוֹ׳ נִקְרָא רֵעַ אָהוּב אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת מְשַׂמֵּחַ אֶת־הַמָּקוֹם מְשַׂמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמַלְבֵּשְׁתּוֹ עֲנָוָה וְיִרְאָה וּמַכְשַׁרְתּוֹ לִהְיוֹת צַדִּיק חָסִיד יָשָׁר וְנֶאֱמָן וּמְרַחֲקָתוֹ מִן הַחֵטְא וּמְקָרֶבְתּוֹ לִידֵי זְכוּת וְנֶהֱנִין מִמֶּנּוּ עֵצָה וְתוּשִׁיָּה בִּינָה וּגְבוּרָה שֶׁנֶּאֱמַר לִי עֵצָה וְתוּשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה וְנוֹתֶנֶת לוֹ מַלְכוּת*) וּמְמְשָׁלָה וְחֵקּוּר דִּין וּמְגַלִּין לוֹ רָזֵי תּוֹרָה וְנַעֲשֶׂה כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר וּכְנָהָר שֶׁאֵינוֹ פוֹסֵק וְהֱוֵי צָנוּעַ וְאֶרֶךְ רוּחַ וּמוֹחֵל עַל עֶלְבּוֹנוֹ וּמְגַדְּלָתוֹ וּמְרוֹמַמְתּוֹ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים:

ב אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּכָל יוֹם וָיוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאת מֵהַר חוֹרֵב וּמַכְרֶזֶת וְאוֹמֶרֶת אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת מֵעֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה נִקְרָא נָזוּף שֶׁנֶּאֱמַר נֶזֶם זָהָב בְּאַף חֲזִיר אִשָּׁה יָפָה וְסָרַת טָעַם: וְאוֹמֵר וְהַלֻּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא חָרוּת עַל הַלֻּחֹת׳ אַל תִּקְרָא חָרוּת אֶלָּא חֵרוּת שֶׁאֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין*) אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד

תורה

פרק ששי • עיין על פרק זה הערה יקרה של רש״י ראפופורט בתולדת ר״מ הקליר הערה ד׳: אמר ר״י ב״ל בכל יום ויום • עיין שמות רבה פ׳ מ״מ: האומר דבר בשם אומרו וכו׳ • קולין ק״ד ב׳ • מגילה ט״ו ב׳ • ועיין מ״ק סי׳ קכ״ו במ״מ ס״ק ב׳ שכתב כל שאינו אומר וכו׳ (כדרים פ״ק) • וכתב על זה הרב מהרי״לבלא בספרו כ״ב מ״ת אלק מ״ק סי׳ ד׳ • שמה שכרשם במ״מ כדרים פ״ק הוא ט״ס כי לא מצאתי כן בכל מס׳ כדרים לא בבבלי ולא בירושלמי ובילקוט משלי כ״ב איתא הכי בפ׳ אל תגזול לל וגו׳ וכן

במדרש

*) מלכות שבכיכו עבאה כמו וימלך עבלי לבי דבחמיה • וכ״מ כ״פ בגמרא המלך עבל עבאה • ובביכו שהתורה מחבמת פתי בותבת לו עבאה וממשלה למשול על בוחותיו ותאותיו הגופניים •

*) פי׳ מן הילפ״ד ותאות הגוף •

תּוֹרָה וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה הֲרֵי זֶה מִתְעַלֶּה שֶׁנֶּאֱמַר וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת : ג הַלּוֹמֵד מֵחֲבֵרוֹ פֶּרֶק אֶחָד אוֹ הֲלָכָה אַחַת אוֹ פָּסוּק אֶחָד אוֹ דִבּוּר אֶחָד אֲפִילוּ אוֹת אַחַת צָרִיךְ לִנְהֹג בּוֹ כָּבוֹד שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּדָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לָמַד מֵאַחִיתֹפֶל אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים בִּלְבַד קְרָאוֹ רַבּוֹ אַלּוּפוֹ וּמְיֻדָּעוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱנוֹשׁ כְּעֶרְכִּי אַלּוּפִי וּמְיֻדָּעִי : וַהֲלֹא דְבָרִים קַל וָחוֹמֶר וּמַה דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לָמַד מֵאַחִיתֹפֶל אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים בִּלְבַד קְרָאוֹ רַבּוֹ אַלּוּפוֹ וּמְיֻדָּעוֹ הַלּוֹמֵד מֵחֲבֵרוֹ פֶּרֶק אֶחָד אוֹ הֲלָכָה אַחַת אוֹ פָּסוּק אֶחָד אוֹ דִבּוּר אֶחָד אוֹ אֲפִילוּ אוֹת אַחַת עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁצָּרִיךְ לִנְהֹג בּוֹ כָּבוֹד וְאֵין כָּבוֹד אֶלָּא תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר כָּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ וּתְמִימִים יִנְחָלוּ טוֹב : וְאֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ : ד כָּךְ הִיא דַרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה פַּת בְּמֶלַח תֹּאכֵל וּמַיִם בְּמִשּׂוּרָה תִּשְׁתֶּה וְעַל הָאָרֶץ תִּישָׁן וְחַיֵּי צַעַר תִּחְיֶה וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל אִם אַתָּה עָשֶׂה כֵּן אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב לָךְ לָעוֹלָם הַבָּא : ה אַל תְּבַקֵּשׁ גְּדֻלָּה לְעַצְמְךָ וְאַל תַּחְמוֹד כָּבוֹד יוֹתֵר מִלִּמּוּדֶךָ עֲשֵׂה וְאַל תִּתְאַוֶּה לְשֻׁלְחָנָם שֶׁל שָׁרִים*) שֶׁשֻּׁלְחָנְךָ גָּדוֹל מִשֻּׁלְחָנָם וְכִתְרְךָ גָּדוֹל מִכִּתְרָם וְנֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלַאכְתְּךָ שֶׁיְּשַׁלֵּם לְךָ שְׂכַר פְּעֻלָּתֶךָ : ו גְּדוֹלָה תּוֹרָה יוֹתֵר מִן הַכְּהֻנָּה וּמִן הַמַּלְכוּת*) שֶׁהַמַּלְכוּת נִקְנֵית בִּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת וְהַכְּהֻנָּה בְּעֶשְׂרִים

במדרש תהלים פ׳ במדבר בפיסקא המתחלת ילמדכו רביכו תיכוף שבולד לעשה חדשים כו׳ עם קרוב לסוף הפסקא זה לשונו אמר ר׳ חזקיה אמרבי״ש בעסר׳ יוקבן כל שאיכו אומר דבר בעם אומרו עליו הכתוב אומר אל תגזול דל וכו׳ עכ״ל : כל מה שברא הקב״ה וכו׳ • עיין אקליס פ״ה מי״א • יומא דף״ח ע״א :

*) ידוע שהרבה פעמים אוכלים למעבדים ומפנוקים הרבה וכבר אמרו ז״ל מלאו כרסי זכי ביתי • אבל התורה בקנית בעמעוט תענוג לבן אמר ואל תתאוה וכו׳

*) תורה בקלה כל למוד וחכמה בחכמת הלמודיות והשמושיות • וידוע שכל כהן צריך להיות מ״ח ובקי בדיניה . וכן כל מלך צריך להיות מלומד בלשונות וחכמות רבות • כי לק בתחבולות חכמה תבין עלובה וו״ע גדולה וכו׳ שבלתי הלמוד והחכמה מ״ש לכהונה ומלכות

וְאַרְבַּע ׳ וְהַתּוֹרָה נִקְנִית בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה דְּבָרִים ׳ וְאֵלּוּ הֵן בְּתַלְמוּד בִּשְׁמִיעַת הָאֹזֶן בַּעֲרִיכַת שְׂפָתַיִם בְּכִינַת הַלֵּב בְּאֵימָה בְּיִרְאָה בַּעֲנָוָה בְּשִׂמְחָה בְּטָהֳרָה בְּשִׁמּוּשׁ חֲכָמִים בְּדִקְדּוּק חֲבֵרִים בְּפִלְפּוּל הַתַּלְמִידִים בְּיִשּׁוּב בְּמִקְרָא בְּמִשְׁנָה בְּמִעוּט סְחוֹרָה בְּמִעוּט דֶּרֶךְ אֶרֶץ בְּמִעוּט תַּעֲנוּג בְּמִעוּט שֵׁנָה בְּמִעוּט שִׂיחָה בְּמִעוּט שְׂחוֹק בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם בְּלֵב־טוֹב בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים בְּקַבָּלַת הַיִּסּוּרִין הַמַּכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ וְהַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ וְהָעוֹשֶׂה סְיָג לִדְבָרָיו וְאֵינוֹ מַחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ אָהוּב אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת אוֹהֵב אֶת הַצְּדָקוֹת אוֹהֵב אֶת הַמִּישָׁרִים אוֹהֵב אֶת הַתּוֹכָחוֹת וּמִתְרַחֵק מִן הַכָּבוֹד וְלֹא מֵגִיס לִבּוֹ בְּתַלְמוּדוֹ וְאֵינוֹ שָׂמֵחַ בְּהוֹרָאָה נוֹשֵׂא בְעוֹל עִם חֲבֵרוֹ וּמַכְרִיעוֹ לְכַף זְכוּת וּמַעֲמִידוֹ עַל הָאֱמֶת וּמַעֲמִידוֹ עַל הַשָּׁלוֹם וּמִתְיַשֵּׁב לִבּוֹ בְּתַלְמוּדוֹ שׁוֹאֵל וּמֵשִׁיב שׁוֹמֵעַ וּמוֹסִיף הַלּוֹמֵד עַל מְנָת לְלַמֵּד וְהַלּוֹמֵד עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת הַמַּחְכִּים אֶת רַבּוֹ וְהַמְכַוֵּן אֶת שְׁמוּעָתוֹ וְהָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ הָא לָמַדְתָּ כָּל הָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מֵבִיא גְאֻלָּה לָעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדְּכָי : ז גְּדוֹלָה תּוֹרָה שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת חַיִּים לְעוֹשֶׂיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר כִּי חַיִּים הֵם לְמֹצְאֵיהֶם וּלְכָל בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא : וְאוֹמֵר רִפְאוֹת תִּהְיֶא לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ : וְאוֹמֵר עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר : וְאוֹמֵר כִּי לִוְיַת חֵן הֵם לְרֹאשֶׁךָ וַעֲנָקִים לְגַרְגְּרֹתֶיךָ : וְאוֹמֵר תִּתֵּן לְרֹאשְׁךָ לִוְיַת חֵן עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת תְּמַגְּנֶךָּ : וְאוֹמֵר כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים : וְאוֹמֵר אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאולָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד : וְאוֹמֵר כִּי אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וּשָׁלוֹם

יוֹסִיפוּ לָךְ : ח רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר הַנּוֹי וְהַכֹּחַ וְהָעוֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד וְהַחָכְמָה הַזִּקְנָה וְהַשֵּׂיבָה וְהַבָּנִים נָאֶה לַצַּדִּיקִים וְנָאֶה לָעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת שֵׂיבָה בְּדֶרֶךְ צְדָקָה תִּמָּצֵא : וְאוֹמֵר תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים כֹּחָם וַהֲדַר זְקֵנִים שֵׂיבָה : וְאוֹמֵר עֲטֶרֶת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם : וְאוֹמֵר וְחָפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה כִּי מָלַךְ יְיָ צְבָאוֹת בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַיִם וְנֶגֶד זְקֵנָיו כָּבוֹד : ט רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר אֵלּוּ שֶׁבַע מִדּוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים לַצַּדִּיקִים כֻּלָּם נִתְקַיְּמוּ בְּרַבִּי וּבְבָנָיו : אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִסְמָא פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַע בִּי אָדָם אֶחָד וְנָתַן לִי שָׁלוֹם וְהֶחֱזַרְתִּי לוֹ שָׁלוֹם אָמַר־לִי רַבִּי מֵאֵיזֶה מָקוֹם אַתָּה אָמַרְתִּי לוֹ מֵעִיר גְּדוֹלָה שֶׁל חֲכָמִים וְשֶׁל סוֹפְרִים אָנִי אָמַר לִי רַבִּי רְצוֹנְךָ שֶׁתָּדוּר עִמָּנוּ בִּמְקוֹמֵנוּ וַאֲנִי אֶתֵּן לְךָ אֶלֶף אֲלָפִים דִּינְרֵי זָהָב וַאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת אָמַרְתִּי לוֹ אִם אַתָּה [נוֹתֵן לִי כָּל כֶּסֶף וְזָהָב וַאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם אֵינִי דָּר אֶלָּא] בִּמְקוֹם תּוֹרָה וְכֵן כָּתוּב בְּסֵפֶר תְּהִלִּים עַל יְדֵי דָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל טוֹב לִי תּוֹרַת פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וָכֶסֶף : וְלֹא עוֹד שֶׁבִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם אֵין מְלַוִּין לוֹ לְאָדָם לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבַד שֶׁנֶּאֱמַר בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמוֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ : בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמוֹר עָלֶיךָ בַּקֶּבֶר וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ לְעוֹלָם הַבָּא ' וְאוֹמֵר לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם יְיָ צְבָאוֹת : י חֲמִשָּׁה קִנְיָנִים קָנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ וְאֵלּוּ הֵן תּוֹרָה קִנְיָן אֶחָד שָׁמַיִם וָאָרֶץ

קנין

קִנְיָן אֶחָד אַבְרָהָם קִנְיָן אֶחָד יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָן אֶחָד : תּוֹרָה מִנַּיִן דִּכְתִיב יְיָ קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ קֶדֶם מִפְעָלָיו מֵאָז : שָׁמַיִם וָאָרֶץ מִנַּיִן דִּכְתִיב כֹּה אָמַר יְיָ הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי אֵי־זֶה בַיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵי זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי : וְאוֹמֵר מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶיךָ : אַבְרָהָם מִנַּיִן דִּכְתִיב וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמַר בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ : יִשְׂרָאֵל מִנַּיִן דִּכְתִיב עַד יַעֲבֹר עַמְּךָ יְיָ עַד יַעֲבֹר עַם זוּ קָנִיתָ : וְאוֹמֵר לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל חֶפְצִי בָם : בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִנַּיִן דִּכְתִיב מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְיָ מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ : וְאוֹמֵר וַיְבִיאֵם אֶל גְּבוּל קָדְשׁוֹ הַר זֶה קָנְתָה יְמִינוֹ : יא כָּל מַה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ לֹא בְרָאוֹ אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו וְאוֹמֵר ו יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד :

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן־עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת־יִשְׂרָאֵל לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁנֶּאֱמַר יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיַּאְדִּיר : עלינו · קדיש יתום ·

תקוני שבת לסעודה שלישית

ולקח המכסה לסעודה שלשית יאמר שמוכה פרקים אלו

פרק (יז) כל הכלים נטלין בשבת ודלתותיהן עמהן אף על פי שנתפרקו בשבת שאינן דומין לדלתות הבית לפי שאינן מן המוכן : (ב) נוטל אדם קורנס לפצע בו את־האגוזים וקורדום לחתך בו את־הרבלה · מגרה לגרור בו את־הגבינה מגריפה לגרוף בה את־הגרוגרות · את־הרחת ואת־המזלג לתת עליו לקטן את־הכוש

ואת־הכרכר לתחוב בו מחט של יד ליטול בו את־הקוץ ושל סקאים לפתוח בו את־הדלת: (ג) קנה של זתים אם יש קשר בראשו מקבל טמאה ואם לאו אינו מקבל טמאה ' בין כך ובין כך נטל בשבת: (ד) רבי יהודה אומר כל־הכלים נטלין חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרישה: כל הכלים נטלין לצורך ושלא לצורך ' רבי נחמיה אומר אין נטלין אלא לצורך: (ה) כל־הכלים הנטלין בשבת שבריתן נטלין עמהן ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכה שברי ערבה לכסות בהן את־פי החבית שברי זכוכית לכסות בהן את־פי הפך ' רבי יהודה אומר ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכתן שברי ערבה לצוק לתוכן מקפה ושברי זכוכית לצוק לתוכן שמן: (ו) האבן שבקרוה אם ממלאין בה ואינה נופלת ממלאין בה ואם לאו אין ממלאין בה זמורה שהיא קשורה בטפיה ממלאין בה בשבת: (ז) פקק החלון רבי אליעזר אומר בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו ' וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין בו: (ח) כל כסויי הכלים שיש להם בית אחיזה נטלים בשבת ' אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בכסויי הקרקעות אבל בכסויי הכלים בין כך ובין כך נטלים בשבת:

פרק (יח) מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים ומפני בטול בית המדרש אבל לא את־האוצר ' מפנין תרומה טהורה ודמאי ומעשר ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו והחזרמוס היבש מפני שהוא מאכל לעניים (נ"א לעזים) אבל לא את־הטבל ולא את־מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא את־מעשר שני והקדש שלא נפדו ולא את־הלוף ולא את־החרדל: רבן שמעון בן גמליאל מתיר בלוף מפני שהוא מאכל עורבין: (ב) חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן ' כופין את־הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו ויררו ' תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס ' מדרין עגלין וסייחין ברשות הרבים אשה מדדה את־בנה ' אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהוא נוטל אחד ומניח אחד אבל אם היה גורר

אסור

אסור : (ג) אין מילדין את־הבהמה ביום טוב אבל מסעדין ומילדין את־האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את־השבת וקושרין את־הטבור רבי יוסי אימר אף חותכין וכל־צרכי מילה עושין בשבת :

פרק (יט) רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב שבת מבואו בשבת מגולה ובסכנה מכסהו על פי עדים · ועוד אמר רבי אליעזר כורתים עצים לעשות פחמין לעשות כלי ברזל · כלל אמר רבי עקיבא כל־מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את־השבת ושאי אפשר לעשותה מערב שבת דוחה את־השבת : (ב) עושין כל־צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליה אספלנית וכמון אם לא שהק מערב שבת לועס בשניו ונותן אם לא טרף יין ושמן מערב שבת ינתן זה בעצמו וזה בעצמו ואין עושין לה חלוק בתחלה אבל כורך עליה סמרטוט · אם לא התקין מערב שבת כורך על אצבעו ומביא ואפילו מחצר אחרת : (ג) מרחיצין את־הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה ומולפין עליו ביד אבל לא בכלי · רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את־הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים · ספק ואנדרוגינוס אין מחללין עליהן את־השבת · ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס : (ד) מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את־של אחר השבת בשבת חיב · אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את־של ערב שבת בשבת רבי אליעזר מחיב חטאת ורבי יהושע פוטר : (ה) קטן נמול לשמונה ולתשעה ולעשרה ולאחד עשר ולשנים עשר לא פחות ולא יותר הא כיצד בדרכו לשמונה נולד לבין השמשות נמול לתשעה · בין השמשות של ערב שבת נמול לעשרה · יום טוב לאחר השבת נמול לאחד עשר · שני ימים טובים של ראש השנה נמול לשנים עשר · קטן החולה אין מוהלין אותו עד שיבריא : (ו) אלו הן ציצין המעכבין את־המילה בשר החופה את־רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה ואם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית העין · מל ולא פרע את־המילה כאלו לא מל :

פרק

פרק (כ) רבי אליעזר אומר תולין את־המשמרת ביום טוב ונותנין לתלויה בשבת והכמים אומרים אין תולין את־המשמרת ביום טוב ואין נותנין לתלויה בשבת אבל נותנין לתלויה ביום טוב : (ב) נותנין מים על גבי שמרים בשביל שיצלו ומסננין את־היין בסודרין ובכפיפה מצרית נותנין ביצה במסננת של חרדל ועושין אנומלין בשבת ' רבי יהודה אימר בשבת בכוס ביום טוב בלגין יבמועד בחבית ' רבי צדוק אומר הכל לפי האורחין : (ג) אין שורין את־החלתית בפושרין אבל נותן לתוך החומץ ואין שולין את־הכרשינין ולא שפין אותן אבל נותן לתוך הכברה או לתוך הכלכלה ' אין כוברין את־התבן בכברה ולא יתננה על גבי מקום גבוה בשביל שירד המוץ אבל נוטל הוא בכברה ונותן לתוך האבוס : (ד) גורפין מלפני הפטם ומסלקין לצדדין מלפני הרעי דברי רבי דוסא והכמים אוסרין נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת : (ה) הקש שעל גבי המטה לא ינענעו בידו אבל מנענעו בגופו ואם היה מאכל בהמה או שהיה עליו כר או סדין מנענעו בידו מכבש של בעלי בתים מתירין אבל לא כובשין ושל כובסין לא יגע בו ' רבי יהודה אומר אם היה מתר מערב שבת מתיר את־כליו ושומטן (נ"א מתיר את־כלו ושומטו) :

פרק (כא) נוטל אדם את־בנו והאבן בידו וכלכלה והאבן בתוכה ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין ' רבי יהודה אומר אף מעלין את־המדומע באחד ומאה : (ב) האבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת ' היתה בין החבית מגביה ומטה על צדה והיא נופלת מעות שעל הכר נוער את־הכר והן נופלת היתה עליו לשלשת מקנחו בסמרטוט היתה של עור נותנין עליה מים עד שתכלה : (ג) בית שמאי אומרים מגביהין מן השלחן עצמות וקליפין ובית הלל אומרים נוטל את־הטבלה בלה ומנערה ' מעבירין מעל השלחן פירורין פחות מכזית ושער של אפונין ושער של עדשים מפני שהוא מאכל בהמה ספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו והכמים אומרים בין כך ובין כך נטל בשבת ואינו מקבל טומאה :

פרק (כב) חבית שנשברה מצילין הימני מזון שלש סעודות ואומר

ואומר לאחרים בואו והצילו לכם ובלבד שלא יספוג : אין סוחטין את־הפרות לחוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסודים ' רבי יהודה אומר אם לאוכלים היוצא מהן מתר ואם למשקין היוצא מהן אסור ' הלות דבש שריסקן מערב שבת ויצאו מעצמן אסורים ורבי אליעזר מתיר : (ב) כל־שבא בחמין מערב שבת שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מערב שבת מדיחין אותו בחמין בשבת חוץ מן המליח הישן (נ"א ודגים מלוחים קטנים) וקולים האספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן : (ג) שובר אדם את־החבית לאכול הימנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי ואין נוקבים מגופה של חבית דברי רבי יהודה וחכמים מתירין (נ"א רבי יוסי מתיר) ולא יקבנה מצדה ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהיא ממרח ' אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבי יוחנן בן זכאי בערב ואמר חוששני לו מחטאת : (ד) נותנין תבשיל לתוך הכור בשביל שיחא שמור ואת־חמים היפים ברעים בשביל שיצנו ואת־הצונן בחמה בשביל שיחמו ' מי שנשרו כליו בדרך במים מהלך בהן ואינו חושש הגיע לחצר החיצונה שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם : (ה) הרוחץ במי מערה ובמי טבריא ונסתפג אפילו בעשר אלונטיאות לא יביאם בידו אבל עשרה בני אדם מסתפגין באלונטית אחת פניהם ידיהם ורגליהם ומביאין אותן בידם : (ו) סכין וממשמשין בבני מעים אבל לא מתעמלין ולא מתגררין אין יורדין לקורדימה ואין עושין אפיקטוזין ואין מעצבין את־הקטן ואין מחזירין את־השבר מי שנפרקה ידו או רגלו לא יטרפם בצונן אבל רוחץ הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא :

פרק (כג) שואל אדם מחברו כדי יין וכדי שמן ובלבד שלא יאמר לו הלויני וכן האשה מחברתה כברות ואם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו ועושה עמו השבון לאחר שבת וכן ערב פסח בירושלים שחל להיות בשבת מניח טליתו אצלו ונוטל את־פסחו ועושה עמו השבון לאחר יום טוב : (ב) מונה אדם את־אורחיו ואת־פרפרותיו מפיו אבל לא מן הכתב ומפים עם בניו ועם בני ביתו על השלחן ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד קטנה משום קוביא ומטילין חלשים על הקדשים ביום טוב אבל

לא

לא על המנות : (ג) לא ישכור אדם פועלים בשבת ולא יאמר אדם לחברו לשכור לו פועלים אין מחשיכין על התחום לשכור פועלים ולהביא פרות אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פרות בידו ' כלל אמר אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו : (ד) מחשיכין על התחום לפקה על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון וחבריכין ' נכרי שהביא חלילין בשבת לא יספוד בהן ישראל אלא אם כן באו ממקום קרוב עשו לו ארון והפרו לו קבר יקבר בו ישראל ואם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית : (ה) עושין כל־צרכי המת סכין ומדיחין אותו ובלבד שלא יזיזו בו אבר ' שומטין את־הכר מתחתיו ומטילין אותו על החול בשביל שימתין קושרין את־הלחי לא שיעלה אלא שלא יוסיף וכן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארוכות המטה לא שתעלה אלא שלא תוסיף : אין מעמצין את־המת בשבת ולא בחול עם יציאת הנפש והמעמץ עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים :

פרק (כד) מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי ואם אין עמו נכרי מניח על החמור הגיע לחצר החיצונה נוטל את־הכלים הנטלין בשבת ושאינן נטלין בשבת ' מתיר את־החבלים והשקים נופלים מאליהם : (ב) מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין את־הכיפין אבל לא את־הזירין אין מרסקין לא את השחת ולא את־החרוכין לפני בהמה בין דקה ובין גסה רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה : (ג) אין אובסין את־הגמל ולא דורסין אבל אבל מלעיטין ואין ממרים את־העגלים אבל מלעיטין ומחלקטין לתרנגולים ונותנין מים למורסן אבל לא גובלים ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יוני הדריסיות : (ד) מהתכין את־הדלועין לפני הבהמה ואת־הנבלה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן : (ה) מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת פוקקין את־המאור ומודדין את־המטלית ואת־המקוה ומעשה בימי אביו של רבי צדוק ובימי אבא שאול בן בטנית שפקקו את־המאור בטפיח וקשרו את־המקידה בגמי לידע אם יש בגיגית פותח טפח אם לאו ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת :

(א) יהא זהיר לקיים סעודה שלישית ואף אם הוא שבע יכול לקיים אותה יותר מכדילה ואם אי אפשר לו כלל לאכול אין חייב לצער עצמו והקב"ה עיניו ברא"ו שלא ימלא בטנו בסעודת הבוקר כדי שיוכל לאכול סעודה שלישית (סימן רל"ח) : (ב) לריך לעשותה בפת אא"כ הוא שבע ביותר יכול לעשותה בכל אשר מיכים ואפילו בפירות יכול לקיימה אם א"א בענין אחר (שם) : (ג) מי שלא אכל סעודה ראשונה בליל שבת יאכל שלש סעודות ביום שבת (עיין סימן רע"א סעיף ח') : (ד) זמנה משיגיע זמן המנחה דהייכו משש שעות ומקלה ולמעלה ואם עשאה קודם לכן לא קיים מלות סעודה שלישית ואם התחיל קודם מלות לאכול סעודה ג' ואכל עד אחר שש ומקלה יצא דהא עכ"פ אכל אחר מלות (מ"א שם) ועכ"פ בעיכן שיאכל אחר שש ומקלה פת יותר מכדילה : (ה) אם אל י"ט במולאי שבת שאסור לאכול משעה עשירית ולמעלה וכשירלה לאכול סעודה שלישית קודם שעה עשירית יהיה עליו כאכילה גסה יפסיק מסעודה שחרית ויברך ברכת המזון ויקום וילך מעט ויטול ידיו ויברך ברכת המוליא ויסעוד ובלבד שיאכל אותה משש ומקלה ולמעלה אבל אם יודע בעצמו שיוכל לאכול קודם שעה עשירית סעודה שלישית לא יאכל סעודות שחרית לשכים משום דכמה פוסקים סוברים דאין לאכול הסעודה לשכים משום ברכה אא"כ (שם עיין מ"א שם) : (ו) א"ל לקדש בסעודה ג' אבל לקש משכה לריך בסעודה שלישית ולכל הפחות אם אין לו שכים יראה עכ"פ לבלוע על ככר אחד שלש (שם) וכשים חייבות בסעודה שלישית כמו אכשים (שם) :

אַתְקִינוּ סְעוּדָתָא דִּמְהֵימְנוּתָא שְׁלֵמָתָא חֶדְוָתָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא :

אַתְקִינוּ סְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא דָּא הִיא סְעוּדָתָא דִּזְעֵיר אַנְפִּין וְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא וַחֲקַל תַּפּוּחִין אַתְּיָן לְסַעֲדָא בַּהֲדָהּ :

בְּנֵי הֵיכָלָא ' דִּכְסִיפִין ' לְמֶחֱזֵי זִיו זְעֵיר אַנְפִּין '

יְ חוֹן חָכָא ' בְּהַאי תַּכָּא ' דְּבִיהּ מַלְכָּא בְּגִילּוּפִין :

צְ בוּ לַחֲדָא ' בְּהַאי נַעֲדָא ' בְּגוֹ עִירִין וְכָל־נַדְפִּין :

חֲ דוּ הַשְׁתָּא ' בְּהַאי שַׁעְתָּא ' דְּבִיהּ רַעוּתָא וְלִית נַעֲפִין :

קְ ריבוּ לִי חֲזוּ חֵלִי ' דְּלִית דִּינִין דִּתְקִיפִין :

לְ בַר נַטְלִין ' וְלָא עָאלִין ' תְּנֵי כַלְבִּין דְּחַצִּיפִין :

וְ הָא אַזְמִין ' עַתִּיק יוֹמִין ' לְמִנְחָה עֲדֵי יְחוֹן חַלְפִּין :

רְ עוּ דִּילִיהּ דְּגַלֵּי לִיהּ ' לְכַסְּלָת בְּכָל־קַלִּיפִין :

יְ שַׁוֵּי לוֹן ' בְּנוֹקְבֵיהוֹן ' וִיטַמְּרוּן בְּגוֹ כֵּפִין :

אֲ רֵי הַשְׁתָּא ' בְּמִנְחָתָא ' כְּחֶדְוָתָא דְּזְעֵיר אַנְפִּין :

מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר: בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני: נפשי ישובב ינחני במעגלי צדק למען שמו: גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך המה ינחמוני: תערוך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רויה: אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי ושבתי בבית ה' לאורך ימים:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלֻהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה: רְאוּ כִּי יְהוָה נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל־כֵּן הוּא נֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמָיִם שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:

עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ:

סברי מרנן ורבנן ורבותי

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

ויברך ברכת המזון ואחר הסעודה יאמר •

אשלימו סעודתה דא ' דמהימנותא שלימתא • דזרעא קדישא דישראל:

דיני ערבית במוצאי שבת

(ח) מאחרין תפלת ערבית במוצאי שבת כדי להוסיף מחול על הקודש ולריך ליזהר מלעשות מלאכה במוצאי שבת עד שירחו ג' כוכבים קטנים רלופים ואם הוא יום המעונן יתתין עד שילא הספק מלבו (סי' רל"ג) דיני התפלה מנוחר לעיל בתפלת שחרית • ולאחר התפלה בלחש אומר ש"ל מלי קדש: (ב) ואומרים ויהי נועם ואתה קדוש באריכות כדי לאחר סדר קדושה שאז מוחרים הרשעים לגהיכם • וכופלין הפסוק אורך ימים כו' שנזה כשלם הש היולא ממכו (טור) פסוק ויהי נועם יאמר מעומד • ואח"כ יאמר הש"ץ קדיש מתקבל • וכשקל יום טוב באותו השבוע אפילו ביום ו' א"א ויהי נועם ואתה

קדוש

קדוש אבל ויתן לך אומרים אף כשקל יום טוב בחמלא השנוע (סי' רל"ה) :
(ג) ומבדיל ש"ל כדי להוליא מי שאין לו יין (שם) :

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי
הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ: יַעַבְדוּךָ עַמִּים
וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ לְאֻמִּים הֱוֵה גְבִיר לְאַחֶיךָ
וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ אֲרָרֶיךָ אָרוּר
וּמְבָרֲכֶיךָ בָּרוּךְ: וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ אֹתְךָ וַיַּפְרְךָ
וַיַּרְבֶּךָ וְהָיִיתָ לִקְהַל עַמִּים: וְיִתֶּן לְךָ אֶת־
בִּרְכַּת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתְּךָ לְרִשְׁתְּךָ
אֶת אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים
לְאַבְרָהָם: מֵאֵל אָבִיךָ וַיַּעְזְרֶךָ וְאֵת שַׁדַּי
וִיבָרְכֶךָ בִּרְכֹת שָׁמַיִם מֵעָל בִּרְכוֹת תְּהוֹם

רבצת

ויהי נועם ואתה קדוש לפי מה שכתבנו למעלה בשם הכל בו בענין לדקתך לדק • היה בשם' סומרים שלפניו כתוב מפורש אמירת ויהי נועם בש"ש • ובשאלתות דר"ח גאון דף ב' הובא מעשה דר"ע עם טורכוסרופוס המוזכרת בשנויים גם בסנהדרין ס"ה ובתנקומא ובב"ר וסיים שם בזה הלשון א"ל לך אל קבר אביך שכל שבת ימים מעלה עשן ובשבת איכו מעלה עשן • הלך ובלק בקבר אביו וגו' ועשה כשפים והעלהו מקברו • א"ל ומה שבקייך לא שמרת במיתתך אתה משמר ? א"ל לא כי אלא מלאך ששמו דומה שהוא ממוכה עליכו והוא דן אותכו בכל יום ויום ובערב שבת עם משכה בת קול מכרזת ואומרת הבא להם לרשעים אלו ויבואו ומביאים אותכו כל השבת כולה ובא"ש עם משיכה לועק המלאך שהוא ממוכה על הרוקות ואומר חזרו לגיהנם שכבר השלימו ישראל את סדריהן ולכך ישראל מזכירין בסדר מולאי שבת ואומרין ויהי נועם ה' עליכו במולאי שבת ובמולאי ימים טובים שקל להיות בשבת • מכאן רמז ויהי נועם במולאי שבת עכ"ל • ובתכילת ס' כ"ח הובא גם כן בשם ר' שרירא גאון שאין לנהוג ולדקות אמירת ויהי נועם ואתה קדוש אלא במולאי שבת ליום טוב או לקולו של מועד • אבל אם קל י"ט בתוך השבוע יאמרום • והטעם כבשאלתות שמבקשין שמירה מהמזיקין בשעה שנכנסין מקדש ליתי הקול • ששבת שומר שומריה ולכך אין מוסתין בשבת שומר עמו ישראל לעד אלא מורם סכת שלום :

ויתן לך מוזכר בפירוש בכל בו • ובסוף הלכת יום כפור מזכיר המנהג שלא לאמר ויהי נועם ויתן לך בכל מולאי שבת שבת יום טוב בשבוע אחרי'

רַבֶּצֶת תְּחֵת בִּרְכֹת שָׁדַיִם וָרָחַם: בִּרְכֹת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בִּרְכֹת הוֹרַי עַד תַּאֲוַת גִּבְעֹת עוֹלָם תִּהְיֶיךָן לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקָדְקֹד נְזִיר אֶחָיו: וַאֲהֵבְךָ וּבֵרַכְךָ וְהִרְבֶּךָ וּבֵרַךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתֶךָ דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתֶּרֹת צֹאנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לָךְ: בָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים לֹא יִהְיֶה בְךָ עָקָר וַעֲקָרָה וּבִבְהֶמְתֶּךָ: וְהֵסִיר יְהוָה מִמְּךָ כָּל־חֳלִי וְכָל מַדְוֵי מִצְרַיִם הָרָעִים אֲשֶׁר יָדַעְתָּ לֹא יְשִׂימָם בָּךְ וּנְתָנָם בְּכָל־שֹׂנְאֶיךָ:

הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל־רָע יְבָרֵךְ אֶת־הַנְּעָרִים וְיִקָּרֵא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אֲבֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְהִנְּכֶם הַיּוֹם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב: יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וִיבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם:

בָּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבָרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה: בָּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבָרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתֶךָ: בָּרוּךְ טַנְאֶךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ: בָּרוּךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ וּפְרִי בְהֶמְתֶּךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ: יְצַו יְהוָה אִתְּךָ אֶת־הַבְּרָכָה בַּאֲסָמֶיךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ וּבֵרַכְךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ: יִפְתַּח יְהוָה | לְךָ אֶת־אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת־הַשָּׁמַיִם

לתת

לָתֵת מִטַּר־אַרְצְךָ בְּעִתּוֹ וּלְבָרֵךְ אֶת כָּל־
מַעֲשֵׂה יָדֶךָ וְהִלְוִיתָ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא־
תִלְוֶה: כִּי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
לָךְ וְהַעֲבַטְתָּ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תַעֲבֹט
וּמָשַׁלְתָּ בְגוֹיִם רַבִּים וּבְךָ לֹא יִמְשֹׁלוּ:
אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּיהוָה
מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר־חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ וְיִכָּחֲשׁוּ אֹיְבֶיךָ
לָךְ וְאַתָּה עַל־בָּמוֹתֵימוֹ תִדְרֹךְ:

מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי
גְאַלְתִּיךָ: רָנּוּ שָׁמַיִם כִּי־עָשָׂה יְיָ הָרִיעוּ תַּחְתִּיּוֹת אָרֶץ
פִּצְחוּ הָרִים רִנָּה יַעַר וְכָל־עֵץ בּוֹ כִּי־גָאַל יְיָ יַעֲקֹב
וּבְיִשְׂרָאֵל יִתְפָּאָר: גֹּאֲלֵנוּ יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּיהוָה תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים
לֹא־תֵבֹשׁוּ וְלֹא־תִכָּלְמוּ עַד־עוֹלְמֵי עַד:
וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת־שֵׁם
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא
וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם: וִידַעְתֶּם כִּי בְקֶרֶב
יִשְׂרָאֵל אָנִי וַאֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְאֵין עוֹד
וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם: כִּי בְשִׂמְחָה תֵצֵאוּ
וּבְשָׁלוֹם תּוּבָלוּן הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ
לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכָל עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ כָף:
הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עָזִּי
וְזִמְרָת יָהּ יְהוָה וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה: וּשְׁאַבְתֶּם
מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה: וַאֲמַרְתֶּם

בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ
בָעַמִּים עֲלִילֹתָיו הַזְכִּירוּ כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ׃
זַמְּרוּ יְהוָה כִּי גֵאוּת עָשָׂה מוּדַעַת זֹאת
בְּכָל הָאָרֶץ׃ צַהֲלִי וְרָנִּי יֹשֶׁבֶת צִיּוֹן כִּי־
גָדוֹל בְּקִרְבֵּךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ וְאָמַר בַּיּוֹם
הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ זֶה
יְהוָה קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ׃

בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר יְהוָה׃ וְהָיָה
אֱמוּנַת עִתֶּיךָ חֹסֶן יְשׁוּעוֹת חָכְמַת וְדַעַת
יִרְאַת יְהוָה הִיא אוֹצָרוֹ׃ וַיְהִי דָוִד לְכָל־
דְּרָכָיו מַשְׂכִּיל וַיהוָה עִמּוֹ׃ פְּדֵה בְשָׁלוֹם
נַפְשִׁי מִקְּרָב־לִי כִּי־בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי׃
וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל־שָׁאוּל הֲיוֹנָתָן יָמוּת אֲשֶׁר
עָשָׂה הַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל
חָלִילָה חַי־יְהוָה אִם־יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת רֹאשׁוֹ
אַרְצָה כִּי־עִם אֱלֹהִים עָשָׂה הַיּוֹם הַזֶּה
וַיִּפְדּוּ הָעָם אֶת־יוֹנָתָן וְלֹא מֵת׃ וּפְדוּיֵי
יְהוָה יְשֻׁבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם
עַל־רֹאשָׁם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּ וְנָסוּ יָגוֹן
וַאֲנָחָה׃ הָפַכְתָּ מִסְפְּדִי לְמָחוֹל לִי פִּתַּחְתָּ
שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה׃ וּלְאַ־אָבָה יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמוֹעַ אֶל־בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְּמָחוֹל

וּבַחוּרִים וּזְקֵנִים יַחְדָּו וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם לְשָׂשׂוֹן וְנִחַמְתִּים וְשִׂמַּחְתִּים מִיגוֹנָם:

בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתָיִם שָׁלוֹם ׀ שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְיָ וּרְפָאתִיו: וְרוּחַ לָבְשָׁה אֶת־עֲמָשַׂי רֹאשׁ הַשָּׁלִישִׁים לְךָ דָוִד וְעִמְּךָ בֶּן־יִשַׁי שָׁלוֹם ׀ שָׁלוֹם לְךָ וְשָׁלוֹם לְעֹזְרֶךָ כִּי עֹזְרְךָ אֱלֹהֶיךָ וַיְקַבְּלֵם דָּוִיד וַיִּתְּנֵם בְּרָאשֵׁי הַגְּדוּד: וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לְחַי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר־לְךָ שָׁלוֹם: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ ׀ יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּכָל־מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל־הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם אַתָּה מוֹצֵא עֲנוּתָנוּתוֹ׳ דָּבָר זֶה כָּתוּב בַּתּוֹרָה׳ וְשָׁנוּי בַּנְּבִיאִים׳ וּמְשֻׁלָּשׁ בַּכְּתוּבִים: כָּתוּב בַּתּוֹרָה כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא־יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד: וּכְתִיב בַּתְּרֵיהּ עֹשֶׂה מִשְׁפַּט יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְאֹהֵב גֵּר לָתֶת לוֹ לֶחֶם וּשְׂמָלָה: שָׁנוּ בַּנְּבִיאִים דִּכְתִיב כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכּוֹן וְאֶת־דַּכָּא וּשְׁפַל־רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים: מְשֻׁלָּשׁ בַּכְּתוּבִים דִּכְתִיב שִׁירוּ ׀ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סֹלּוּ לָרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְּזוּ לְפָנָיו: וּכְתִיב בַּתְּרֵיהּ אֲבִי יְתוֹמִים וְדַיַּן אַלְמָנוֹת

אלהים

אֱלֹהִים בְּמִעוֹן קָדְשׁוֹ: יְהִי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־אֲבֹתֵינוּ אַל־יַעַזְבֵנוּ
וְאַל־יִטְּשֵׁנוּ: וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם
חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם: כִּי־נִחַם יְהוָה צִיּוֹן נִחַם
כָּל־חָרְבֹתֶיהָ וַיָּשֶׂם מִדְבָּרָהּ כְּעֵדֶן וְעַרְבָתָהּ
כְּגַן־יְהוָה שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָהּ תּוֹדָה
וְקוֹל זִמְרָה: יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל
תּוֹרָה וְיַאְדִּיר:

קכח שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אַשְׁרֵי כָּל יְרֵא יְהוָה
הַהֹלֵךְ בִּדְרָכָיו: יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל
אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ: אֶשְׁתְּךָ | כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה
בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב
לְשֻׁלְחָנֶךָ: הִנֵּה כִי־כֵן יְבֹרַךְ גֶּבֶר יְרֵא יְהוָה:
יְבָרֶכְךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִַם
כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וּרְאֵה־בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם
עַל יִשְׂרָאֵל:

קידוש לבנה

אין מברכין על הירח אלא בלילה בשעה שהוא זורח וכהכין מאורו • הסכמת רוב המקובלים שאין לברך עד שיעברו עלי׳ ג׳ ימים • ואחר ג׳ ימים מיד ראוי לברכה אלא שמלוה מ״מ לברך עליו במ״ש • לפיכך אם מ״ש קודם ו׳ בשעה מתאחרין עד מ״ש אבל לא יותר • וכן אכו כוהגין וכש״כ בימות הגשמים שאין להמתין על מ״ש יותר מז׳ • וכהגו שלא לברך עליה לא בשבת ולא בי״ט אם לא בשעת שיש לקום שתעבר עונתה • עד אימתי מברכין עליה? עד י״ו מיום המולד • ולא י״ו בכלל • והכראה עיקר דקשבון ט״ו יום מע״ל להקל • אפילו הוא יותר מקלי כ״ט י״ב תשל״ג • הייכו עד״מ אם היה המולד במ״ש ד׳ או ג׳ שעות בלילה • מותר לברך עליה תקלת ליל ד׳ אע״ג שכבר עבר זמן הקלי הכ״ל • אמנם אם היה ליקוי הלבנה בחותו קודם איכו מברך עליה אחר הליקוי שהוא ודאי אמצע קודם האמתי •

תולה עיניו לראותה בתקלת הברכה • ומייסר רגליו ומברך מעומד •

הללויה הללו את ה' מן השמים הללוהו במרומים : הללוהו כל מלאכיו הללוהו כל צבאיו : הללוהו שמש וירח הללוהו כל כוכבי אור : הללוהו שמי השמים והמים אשר מעל השמים : יהללו את שם ה' כי הוא צוה ונבראו ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור :

הריני מוכן ומזומן לקיים המצוה לקדש הלבנה • לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי החוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל :

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם • אֲשֶׁר בְּמַאֲמָרוֹ בָּרָא שְׁחָקִים • וּבְרוּחַ פִּיו כָּל־צְבָאָם • חֹק וּזְמַן נָתַן לָהֶם • שֶׁלֹּא יְשַׁנּוּ אֶת

תפקודם

ברכת הלבנה בסנהדרין מ"ז ע"ב הקשה ר' אקיבא בן מכיכל בשם רבי יוסי ור' יוחנן עד כמה מברכין על הקדש ? ופליגי שם זה אומר בכה וזה בכה • ובארץ ישראל לא ברכו אך ברכה קצרה ברוך מקדש קדשים כמוזכר שם דף מ"ה ובברכות ירושלמי בפ' הרואה • ובברכת אשר במאמרו כראה שבתקנה מר' יהודה סנהדרין שם • ובשמות רבה פ' ט"ו יש הרואה את הלבנה היאך צריך לברך שבזמן שהיו ישראל מקדשים את הקדש ? יש מרבנן אמרין מקדש קדשים ויש מהן אומרין ברוך מקדש קדשים • ויש מהן אומרין ברוך מקדש ישראל , שאם אין ישראל מקדשין אותו אין אותו קדוש כלום עכ"ל וכתב על זה הקכס רייפמאן בספר דבר לד כ"ה מלשון בזמן שהיו ישראל מקדשין את הקדש נראה בעליל אשר דעת בעל המאירי הוא כי לא היו מברכים ברכת מקדש קדשים או מקדש קדשים או מקדש ישראל כי אם בעת אשר היו ישראל מקדשין הקדש על פי עדי הראיה • ואולי לא היו מברכין את הברכה ההיא אז לדעתו כי אם העדים לבדם בעת אשר ראו את הירח • או הראש ב"ד היה מברך אותה אחר קבלת העדות וכל העם ענו אותה אחרים והפך מה אשר כתיב בר"ה פ"ב משנה ז' כי הרב"ד היה אומר בקבלת העדות מקודש וכל העם ענו אחריו מקודש בלא ברכה ובלא הזכרת שם ומלכות • וכן הוא ברמב"ם קדוש החדש פ"ב ה"ק) אבל בעת אשר לא היו ישראל מקדשים את הקדש ע"פ עדי הראיה לא היו מברכים את הברכה ההיא וקרוב מאוד לאמור כי לדעתו היו מברכים בעת ההיא על ראית הלבנה בקדושה ברכת עושה מעשה בראשית תקת ברכת מקדש קדשים (ע' ברכות כ"ט ב') הרואה מקום בתקופתה לבנה בגבורתה וכו' אומר ברוך עושה מעשה בראשית • והיא דעה קדשה וזרה על מאוד עכ"ל :

ברוך

תַּפְקִידָם: שְׂשִׂים וּשְׂמֵחִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָם׳ פּוֹעֵל אֱמֶת שְׁפָעֲלָתוֹ אֱמֶת׳ וְלַלְּבָנָה אָמַר שֶׁתִּתְחַדֵּשׁ עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת לַעֲמוּסֵי בָטֶן׳ שֶׁהֵם עֲתִידִים לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ׳ וּלְפָאֵר לְיוֹצְרָם עַל שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְחַדֵּשׁ חֳדָשִׁים:

ואומר ג׳ פעמים בָּרוּךְ יוֹצְרֵךְ׳ בָּרוּךְ עוֹשֵׂךְ׳ בָּרוּךְ קוֹנֵךְ׳ בָּרוּךְ בּוֹרְאֵךְ:

ומרקד כנגד הלבנה ואומר ג״פ. ויזהר שלא יכרע ברכיו רק זוקף באלכסונתיו.

ג״פ כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי רוֹקֵד כְּנֶגְדֵּךְ׳ וְאֵינִי יָכוֹל לִגַּע בָּךְ׳ כָּךְ לֹא יוּכְלוּ כָּל אוֹיְבַי לִגַּע בִּי לְרָעָה:

ואומר

ברוך יוצרך, כשם שאני רוקד, חפול, כאבן, שלום עליכם, סימן טוב, ברג למנהג מאמרים האלה במסכת סופרים פ״ה׳ ב׳ ו״ל ואומר (לקר ברכת תשר במאמרו) שלשה פעמים סימן טוב סימן תהוי לכל ישראל. ברוך בוראך ברוך יולרך ברוך מקדשך ורוקד שלא רקידות כנגדה ואומר שלשה פעמים כשם שאני רוקד כנגדך ואינני כוגע בך כך אם ירקדו אחרים כנגדי לא יגעו בי. תפול עליהם אימתה ופחד ולמפרע אמן אמן סלה הללויה ואומר לחנירו שלא פעמים וילך לביתו בלב טוב עכ״ל. והכה בשם׳ סופרים דפוס אמשטרדם שלפני הגרסא ברוך בוראך. יולרך. מקדשך וכן היא גרסת הבחיי פ׳ בא ושל הטור בס׳ תכ״ו. ובשאלתי דפוסי מס׳ סופרים הגרסא יולרך׳ עושך. קוכך. בוראך וכן הוא בתכיא אבל בהוספת מקדשך אחר בוראך. ובאבודרהם גם גרסא האחרונה בלי הוספת מקדשך ואמר שר״ת ״ע ק ב״ מפני שנמשל ללבנה. ר״ל על מה שנמלא בילקוט בא רמז קל״א. עשו שהוא גדול מוכה לקמה יעקב שהוא קטן מוכה ללבנה. והגאון רפפלרט בתולדות הקליר כתב שקתיתת שם יעקב אולי היא על שם מקבר ההוספה. והתקבר ריימאן בספר דבר לר כ״ז אומר שקתיתת המקבר בפיוטים עוד לא נמלא בימי הגאונים. וכראה לי הגם כי הביא לוכן מהפסיקתא (שם דף שע״ב) שב״מזמור ״שיר ליום ״השבת משה קתום עליו׳ מ״מ בנוסח שלפנינו יותר יש לומר שבאקראי נזדמנה קתיתת יעקב. ובפרט לפי נוסחת

דפוס

ואמר ג"פ פכיס ולקור תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד
בִּגְדֹל זְרוֹעֲךָ יִדְּמוּ כָּאָבֶן: ג"פ כָּאָבֶן יִדְּמוּ
זְרוֹעֲךָ בִּגְדֹל וָפַחַד אֵימָתָה עֲלֵיהֶם תִּפֹּל:
ג"פ דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיָּם:
ואומר לקבירו ג"פ שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם:
וקבירו מציב כל פעם עֲלֵיכֶם שָׁלוֹם:
ג"פ סִמָּן טוֹב וּמַזָּל טוֹב יְהֵא לָנוּ וּלְכָל
יִשְׂרָאֵל אָמֵן:

קול

דפוס אמשטרדם הכראה לי עקרית. ובסדור ספרדי ישנו גם כן אותיות יעקב אבל מהופכות עושך. יולרך. בוראך. קוכך. ובכל בו הסדר בוראך. עושך. יולרך עושך מקדשך. וכתב הקכם רייפמאן שם לד כ"ק דע כי כל המאמרים האלה לא הזכירם הרמב"ם בספרו ממשנה תורה בהלכות ברכות פ"י הט"ז בדברו מברכת הלבנה ולא שם את לבבו עליהם כי היו קלי הערך עד מאוד בעיניו אף כי ילאו מפי הגאונים. כי באמת הם אך לקחים, וע"כ היו בעיני' כיתר המון הלקחים הכמאלים בתלמוד וכו'. אחרי הדברים האלה ראיתי עם לבבי כי הלקחים הנזכרים כולם ברא"שונה לאמור אותם בעת לקוי הירח אשר הוא סימן רע לישראל לפי דעת הז"ל במכילתא הובא בילקוט בא רמז קפ"ד ובסוכה כ"ט ע' ובתד"א ק"נ פע"ז. וכתוב עוד בתד"א שם כי אם לקחתה הלבנה בקלי קדש מרקשון ארב ורעב ודבר בא לעולם ולרות רבות וגזרות רעות מתקדשים ולכן כתב בעל ספר הקסידים בספרו הלזה סימן ר"ל. כי ראוי להתענות ביום לקוי הירח. ואין ספק אצלי. כי היו בידכו בימי קדם תפלות ותקנוכים על היום הכורא ההוא ע' שבילי עולם ק"א ק"ג ע' ועתה לא כאמרה בידכו כי אם הלקחים הנזכרים אשר עכיכם יורה למדי כי כוסדו לומר בעת ההיא. כי מ"ש לא יוכלו כל אויבי ליגע בי לרעה. ר"ל אף כי העת ההיא תורה על הרעת האויבים ובכל זאת תתבטל ההוראה ההיא ע"י אמירת הלקח ההוא. ואמירתו הוא ג"כ ע"ד הלקחים ע' מג"א ס' ר"כ ס"ק ב'. וכן תפול עליהם אימתה ופחד וכו' ר"ל כי אימתה ופחד אשר יש לכו מפכי העת ההיא תפול על אויביכו. ואמירת הפסוק ההוא בהפך הוא רמז כי יהפוך אלהים הוראת העת ההיא לטובה ולברכה. ואמירתו ג' פעמים בהפך הוא ע"ד שלש הפוכות של הטבת קלוס וכן סימן טוב וכו' ר"ל כי לקוי הירח לא יהיה סימן רע אך סימן טוב. הוא ע"ד לקח טבא הוא וטבא ליהוי הכאמר בהטבת קלוס. וברכות הימים כלוו הלקחים האלה מאיזה סבה בלתי ידועת לכו אל ברכת הלבנה עכ"ל. וכתב עוד במאמר סימן וגו' כוכל לארג עוד כוכה אחרת. והוא כי רמז הפסיקתי הובאה בילקוט בא רמז קל"א. ואמר ר' נחמן הא סימן טוב עכ"ל:

קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא׃ מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים׃ מְקַפֵּץ עַל־הַגְּבָעוֹת׃ דּוֹמֶה דּוֹדִי לִצְבִי׃ אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים׃ הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ מַשְׁגִּיחַ מִן הַחַלּוֹנוֹת מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים׃

קכא שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל־הֶהָרִים מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרִי׃ עֶזְרִי מֵעִם יְהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃ אַל־יִתֵּן לַמּוֹט רַגְלֶךָ אַל־יָנוּם שֹׁמְרֶךָ׃ הִנֵּה לֹא־יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל׃ יְהוָה שֹׁמְרֶךָ יְהוָה צִלְּךָ עַל־יַד יְמִינֶךָ׃ יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא־יַכֶּכָּה וְיָרֵחַ בַּלָּיְלָה׃ יְהוָה יִשְׁמָרְךָ מִכָּל־רָע יִשְׁמֹר אֶת־נַפְשֶׁךָ׃ יְהוָה יִשְׁמָר־צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם׃

הללויה

דוד מלך ישראל כתב הק׳ ריי״פמאן שם ע׳ בקיי ויצב ובדרכי משה או״ח ס׳ תכ״ו ובהגהת הב״ע שם סעיף ג׳ • וכראה מלשון הבקיי שם כי אמירת המאמר הזה הוא מנהג קדוש והוא לקוח מיר״ם בר״ה דף כ״ה ע״א ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקים וע׳ שם רש״י ופירש ר״שנם במכלל בתהלים פ״ט ל״ז ל״ח ולא נזכר עוד בשום ספר זולתו מנהג אמירת ג׳ פסוקים עכ״ל ומפי החכם דאקטר זאקס שמעתי • כי מאמר דוד מלך ישראל חי וקים ומאמר סימן טוב ומזל טוב יהא לכו וגו׳ אחד הוא וכפסק באמצע על ידי שלום עליכם • ונוסד על דרש בשוקר טוב פרשה י״ח ו״ל כמופת הייתי לרבים • אמר דוד מה אני לא אמרתי שירה עד שנתקרפתי מחוביי ועד שנכפלו בידי • כך ישראל אינן אומרים שירה עד שיתקרפו ועוד שיפלו בידם וזה כמופת הייתי לרבים ואני סימן טוב לישראל עכ״ל •

קול דודי נמש׳ סופרים שהנאני לאעלה לא כתוב פסוקי שיר השירים האלו כי אם לאמור לקדירו ג׳ פעמים וילך לדיתו בלב טוב עכ״ל וכ׳ באבודרהם

הללויה הללו אל בקדשו · הללוהו בגבורותיו הללוהו כרוב גדלו · הללוהו בתקע שופר · הללוהו בנבל וכנור הללוהו בתוף ומחול הללוהו במינים ועגב · הללוהו בצלצלי שמע · הללוהו בצלצלי תרועה · כל הנשמה תהלל יה הללויה :

תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל · אֶלְמָלֵא לֹא זָכוּ יִשְׂרָאֵל · אֶלָּא לְהַקְבִּיל פְּנֵי אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם פַּעַם אַחַת בַּחֹדֶשׁ הַיָּם · אָמַר אַבָּיֵי הִלְכָךְ צָרִיךְ לְמִימְרָא מְעוּמָד : מִי

זאת

בלאנדרהס ובס' ספרדי ליכס · אלכן מנהג אמירתם כונע מר"י קסיל כמוזכר בש"לה בשער האותיות · וכתב שם הר' ריפמאן ולין ספק אצלי כי תקן לומר אותם בברכת הלבנה בעבור יקם מה אשר ביכס ובין פסוק הקדש הזה לכס בדרשת הפסיקתי' המובאה בילקוט בא רמז ק"ץ עכ"ל :

שיר למעלות · אמירת מזמור קכ"ז זה כזכר בשל"ה והוא תקנת אחרוכי האחרוכים בעבור אשר כתיב בו וירח בלילה וקרוב מאוד לאמור כי המנהג כוסד אך בעבור מי אשר הוא יולא יחידי בלילה לבדך ברכת הלבנה · כי המזמור הזה הוא מסוגל אצל ההמון לשמירת היולא יחידי בלילה מן המזיקים ככתוב בשמם תהלים · כן היא דעת הר' ריפמאן שם · ומזמור זה הגם כי לא כזכר בלאנדרהס אצאתי בסדור ספרדי מאוחר :

הללויה הללו אל בקדשו מנהג אמירת מזמור ק"ן כזכר בשל"ה · והוא בעבור אשר כתוב בו הללו אל בקדשו · וכתוב בכל בו סימן מ"ג ומשמע הללו אל בקדשו בקדוש הקדש · וע' בלקוטי הפרדס מר"מי ובתכיא הל' ר"ק · ואולי מ"ש במס' סופרים שם סלה הללויה רומז במלת הללויה אל המזמור ההוא וא"כ הוא מנהג קדום · עכ"ל הר' ריפמאן שם :

תנא דבי ישמעאל אמר אביי בשל"ה כתוב לאמור את המאמרים האלה מגמרת סנהדרין מ"ב · וכתב הר' ריפמאן שם שבלי ספק לא הובאו דברים מאמרים האלה בסידורים קדמונים למען יאמרו אותם כ"א למען הורות לעם יקרת הברכה ההיא ולמען יזהרו בה עד מאוד עכ"ל · ולקחו דבריו · כי קרה כמו זה במאמר לעולם יהא אדם ירא שמים (ראה לקעלה) אשר היה בתקלת רק אזהרה לאמור לאמור רבון כל העולמים ואח"כ שב גם הוא לחלק מהתפלה עצמה . ובסדור הספרדי' ראיתי' ומצויין אחריו לאמור קדיש דרבנן ואולי קבלו האשכנזים אמירתם מן הספרדים רק שמעטם שהם הוסיפו עוד יותר ואומרים יהי רצון ולמנצח בנגינות · הקליפו קדיש דרבנן בקדיש יתום ·

מי זאת עולה יהי רצון תקנת המקובל ר"י לוריא היא כן כתב הר' ריפמאן · ולא מצאתי בסדור הספרדי :

וְאֵת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר מִתְרַפֶּקֶת עַל דּוֹדָהּ׃
וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי
לְמַלְאוֹת פְּגִימַת הַלְּבָנָה׃ וְלֹא יִהְיֶה (בָּהּ)
שׁוּם מִעוּט׃ וִיהִי אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה׃
וּכְאוֹר שִׁבְעַת יְמֵי בְרֵאשִׁית׃ כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה
קוֹדֶם מִעוּטָהּ׃ שֶׁנֶּאֱמַר אֶת־שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת
הַגְּדוֹלִים׃ וַיִּתְקַיֵּם בָּנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב
ובקשו

וטרם נקתוס כדבר עוד על עת ומקום ברכת הלבנה :

בשוקר טוב מזמור ק"ד אמרו׃ אין מוכין ללבנה אלא משקיעת החמה הוי עשה ירח למועדים׃ ובאמוראים הובא מדרש בסתם אין מברכין על הלבנה אלא בלילה שנאמר עשה ירח למועדים׃ עוד הביא שם ירושלמי אין מברכין על הירח עד שיתבשם׃ וכן איתא בתם׃ סופרים שם אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובכלים נאים׃ וכתב הב"י בטא"ח ס׳ תכ"ו ומדברי תלמידי דר׳ יונה נראה שלא היה גורס בתם׃ סופרים אין מברכין על הירח אלא בתש"ש׃ שכתב בש"פ תפלת השחר במסכת סופרים אמרו אין מברכין על הלבנה עד שתתבשם׃ יש מפרשים עד מוצאי שבת שמברכים על הבשמים׃ ואין זה מתקבל כלל׃ דמה טעם הוא זה לתלות הדבר בש"ש? ויש מפרשים עד שתתבשם לשון קופה׃ ודומה לו עניד בוסמא לבריה׃ ור"ל מטעם שתעשה כמו קופה׃ שהיא גדולה קלת ומאירה סביבותיה׃ ונראה לפורי שפירושו משתמתק ולשון לבסומי קלא׃ כלומר משעה שתתוק האור שלה והאדם כהנה ממנה וזהו אחר ד׳ או ג׳ ימים׃ אבל ירח בן יומו מתוך קטנותו אין האור שלה מתוק שאין אדם כהנה ממנה עכ"ל ואע"פ שבספרים דידן כתוב בהדיא אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת וכמו שכתב הטור מ"מ לאדכו׳ מדברי רביו יונה שאין מברכין ברכת הלבנה עד שיעברו עליה ג׳ ימים׃ דמשמע דבלא ההיא דתם׃ סופרים מדבר כך משום דקולס לכן אין אדם כהנה מאורה עכ"ל׃ ולפי זה היא גרסת ר׳ יונה בתם׃ סופרים אין מברכין על הירח עד שתתבשם כגרסת הירושלמי שהעתקנו מהאמוראים׃ ובהיות שלשון יתבשם הוא מוקשה לכן גזר אומר הר׳ רייפמאן שם שהיה כתוב בראשונה אין מברכין על הריח עד שיתבשם הרצון עד שיעלה הקטורת מן הבשמים והוא כעין מ"ש בבבלי ברכות מ"ג א׳ אין מברכין על הריח עד שתעלה תמרתו׃ ואח"כ כהפכו האותיות בתלת הריח ונעשה טעות הירק׃ ולי הכותב נראה שגם אם כולה מה שיש עוד לספק׃ שגרסת רבי יונה היא העיקרית והמוקדמת׃ מ"מ עוד קשה הדבר להאמין שאלא מקבר מס׳ סופרים טעות בזה הירק במקום הריח ולא תקנו מקמת מאחר הבא

אקרי

וּבְקַשׁוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דָּוִיד מַלְכָּם אָמֵן׃

לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר שִׁיר׃ אֱלֹהִים יְחֻנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה׃ לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ בְּכָל־גּוֹיִם יְשׁוּעָתֶךָ׃ יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם׃ יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים כִּי תִשְׁפּוֹט עַמִּים מִישֹׁר וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם סֶלָה׃ יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם׃ אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ׃ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כָּל־אַפְסֵי אָרֶץ׃ וינענר שולי בגדין

במוצאי

לקרי כן עד שיתנסס המקשה בפירושו גם גרסת השבולי לקט הובא בלקוט ס' תקל"ח כגרסתכו וז"ל יש אומרים שאין לקדש אלא בלילה ומסתברא דשרגא בטיהרא לאלי אהכי ובמס' סופרים אין מקדשין הקודש אלא במ"ש כשהוא מבושם וכבלים כאים עכ"ל וסמך לדבר שאין לקדש אלא בלילה הוא בילקוט תהלים רמז תתמ"ג מהגמרא · וירא אלהים את האור מכון שאין מברכין על הכר עד שיאותו לאורו? מהכא וירא אלהים את האור ויבדל · ויותר הדבר מפורש בדעות מהימנא כי תשא דף קפ"ד ע"א לבתר דאתקזיא סהדא דיאותו לאורו מברך עליה אבר במאמרו ברא שקקים תו' · ואלה הרמב"ם פ"י מהל' ברכות ה' י"ז אם לא בירך עליה בליל ראשון מברך עליה עד י"ו בקדש וגו' אלא כדברי ר' יוכה שאין לברך בליל הראשוכה :

ולענין המקום שמברכין ברכת הלבנה כתב הד"מ בס' תכ"ו שאיכו יודע טעם לדבר למה שאלא בהגהות אלפסי הקדשות שאין לברך תחת הגג · והטור שם הביא מסהדרין שם · מרימר ור"א מכתפי להו ומברכי · פירש דרך קשיבות להקביל פני השכיכה דרך כבוד · וכתב על זה הב"ח בראה דר"ל שלא היה עומד כל אחד בפני עצמו ומברך אלא כתקבו יחד כתפיהן להדדי ומברכין יחד שזהו דרך קשיבות להקביל פני השכיכה · ולכן כתבו האחרוכים שאין מקדשין הלבכה תחת הגג · דאין זה דרך כבוד · אלא יושבין מתחת הגג לרחוב כדרך שיושבין לקבל פני המלך שיושבין לקראתו · מיהו כל זה היכי דאפשר אבל מי שקושם בחיזה מיקום שלא יוכל לצאת לחוץ · אי כמי כשרויין בין המצעיגין יכול לקדש בביתו דרך חלון ופתח עכ"ל · והחכם הכודע הרופא יצחק לאמפרוכטי בספר יצחק ערך ברכת הקדש כתב כדברים האלה · בספר מטה משה סימן תקל"ז כתוב ואכי ראיתי את מורי הרב כ"י שהיה יושב בחבורה שמח וטוב לב · והגיעה שעת קדוש לבכה ולא היה רולה לצאת לחוץ ולוה לפתוח לו החלון כגד הלבכה ובירך ברכת הלבכה ע"כ וע' מגן דוד בא"ח ס' תכ"ו ס"ק ג' מגן אברהם ס"ק י"ד שסיים וכל שכן כשיש מבואות המטוכפות מוטב לקדש בבית · וכן הוא מכהג פיראדא · אבל קדשים מקבוב בלו לאית בהון מעט ריח תורה והם קבמים ומקובלים בעיכיהם אע"ג דכגד

בְּמוֹצָאֵי יוֹם מְנוּחָה · הַמְּצִיא לְעַמְּךָ רְוָחָה · שְׁלַח תִּשְׁבִּי לְנֶאֱנָחָה · וְנָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה : יָאֲתָה לְךָ צוּרִי · לְקַבֵּץ עַם מְפֻזָּרִי · מִיַּד גּוֹי אַכְזָרִי · אֲשֶׁר כָּרָה לִי שׁוּחָה · עֵת דּוֹרִים תְּעוֹרֵר אֵל · כְּמַלֵּט עַם אֲשֶׁר שׁוֹאֵל · רְאוֹת טוּבְךָ בְּבֹא גוֹאֵל · לְשֵׁה פְּזוּרָה נִדָּחָה : קְרָא יֶשַׁע לְעַם נִדְבָּה · אֵל הַגּוֹל מֵרִבָּבָה · תְּהִי הַשְּׁבוּעָ הַבָּאָה · לִישׁוּעָה וְלִרְוָחָה : בַּת צִיּוֹן הַשְּׁכוּלָה · אֲשֶׁר הִיא הַיּוֹם גְּעוּלָה · מְהֵרָה תִהְיֶה

פניהם כנוכים · יולאים מקלתם מבית הכנסת ספרדיים בא"ם קודם לאע"ג דים לאל ידם לבוא דרך דרך אלונות בית הכנסת שהוא מקום נקי ומגולה והולכים בשאט נפש בדרך כנד הקומות בית הכנסת מקום מטונף מאוד וקרוב לאכלריא קטנה ולרה הנקראת טראלסיטו · ושם יושבים ומברכים ופעמים רבות הוקחתים על פניהם ולא שמעו בקולי אוי להם לברות מעלבונה של תורה ושל קדושה לבוא הברכה הקדושה הכ"ל במקום הטנופת וע' עולת שבת ס"ק ל' ומתשובות רמ"ב להרב דבר שמואל אבוהב שמתיר לבוא לרואה לבנה מתוך זכוכית או אספקלריא אם יש לו עליים מבקוץ רואים הלבנה עלמה מעילים לו עליה כראה דאותר לבוא בבית בע"ל · וכמה גרוע מנהג זה לבוא ברכת הלבנה בקולות ובשוקים ופעמים רבות להעיר משנתם בלילה ולהקנץ יקר בשביל הברכה ונהי לשקוק בעיני מלעיגים · ורבנים רבים בזמניהם טרקו לבטל זה מנהג הפרוע ולא עלתה בידם · וכתב הקכם רייפמאן שם ראוי לבטל בזמן הזה מנהג אמירת ברכה זו ברקוד העיר לעמן לא כסב אשר יקשבו הרואים אותנו לעם סכלוגוי כבל ויתכנו לפני עובדי הירח ושופכי שיח לפני לבא השמים · וע' בטא"ק ס' תקכ"ה שכתב בשם אבי העזרי כראה בזמן הזה שאנו מפוזרים אין לחלוק אלא כשנכנס ברקוד היהודים או בבית ישראל וכן בקבע להלכה בשו"ע שם וכן ידוע שבתבטל בזה הזמן דין כפית המטה באבל בעבור זה עכ"ל :

זמירות למו"ש התניא בס' כ"ח כתב ויש אומרים פיוטים וזמירות כדי ללות את השבת כדרך שמלוים את המלך בכניסתו לעיר ובילאתו עכ"ל ונעיר פה איזה הערות על אותם הפיוטים שבאו בסדורנו למ"ש וראה למטה בזמר אליהו הנביא :

במוצאי יום מנוחה מחרוז השני ואילך מתוס ברשני הקרוזים שם מקבנו יעקב מכוי קזק · והקכם רייפמאן בליון תר"א לד 166 כתב שנוסד על מ"ש ור"ק כאשר יורה הקרוז יהי הקדש הזה · עוד נראה לו לדבר ברור כי

תִּהְיֶה בְעוּלָּה׳ בֹּאִם הַבָּנִים שְׂמֵחָה: מַעֲיָנוֹת אֲזַי יְזוּבוּן׳ וּפְדוּיֵי יְהוָה עוֹד יְשׁוּבוּן׳ וּמִי יִשַּׁע יִשְׂאֲבוּן׳ וְהַצָּרָה נִשְׁכָּחָה: נִחֵה עַמְּךָ כְּאָב רַחֲמָן׳ יְצַפְּצֵפוּ עַם לֹא אַלְמָן׳ דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר נֶאֱמָן׳ בְּהַקִּימְךָ הַבְטָחָה: וִידִידִים פְּלִיטֵי חֶרֶץ׳ נְגִינָתָם יִפְצְחוּ בְּמֶרֶץ׳ בְּלִי צְוָחָה וּבְלִי פֶרֶץ׳ אֵין יוֹצֵאת וְאֵין צְוָחָה: יְהִי הַחֹדֶשׁ הַזֶּה׳ כִּנְבוּאַת אֲבִי חוּזָה׳ וְיִשָּׁמַע בְּבֵית זֶה׳ קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה: חָזָק יִמָּלֵא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ׳ אֲמִיץ יַעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתֵנוּ׳ וְהוּא יִשְׁלַח בְּמַעֲשֶׂה יָדֵינוּ׳ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה: בְּמוֹצָאֵי יוֹם גִּילָה׳ שִׁמְךָ נוֹרָא עֲלִילָה׳ שְׁלַח תִּשְׁבִּי לְעַם סְגֻלָּה׳ רֶוַח שָׂשׂוֹן וְצָהֳלָה: קוֹל צָהֳלָה וְרִנָּה׳ שְׁפָתֵינוּ אָז תִּרַנֵּנָה׳ אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא׳ אָנָּא יְהוָה הַצְלִיחָה נָא:

חַדֵּשׁ שִׁשּׂוֹנִי אֵל נָא וְהָבִיא׳ אֶת־אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא: אַמֵּץ וְחַזֵּק רִפְיוֹן יָדִי׳ בָּרֵךְ מְלַאכְתִּי וְכָל־מַעֲבָדִי׳ גּוֹאֲלִי זָכֹר עָנְיִי וּמְרוּדִי׳ דַּכְּרֵךְ הַטּוֹב תָּקֵם לְעוֹרְרִי׳ הָרֵץ וּשְׁלַח וְשַׂמֵּחַ לְבָבִי׳ אֶת־אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא׳ וָעֵד וְהָכֵן דִּי סִפּוּקִי׳ זַמֵּן מְזוֹנִי וְלֶחֶם חֻקִּי׳ חֵלֶב חֵיל גּוֹיִם חִישׁ להניקי

מן במוצאי יום גילה עד סופו - הוא פיוט לפכי עצמו וכוסד על מוצאי חג הסכות אשר אך הוא יום גילה ויום שמחה וכן כראה מהפיוט של פסוקי הלל - אך בעבור שנכיהם כוסדו למוצאי יום טוב ועל משקל אחד כתקרבו ברבות הימים זה לזה וכעשו לפיוט אחד:

חדש ששוני הפיוט הזה מיוסד על דרך אלפא ביתא מן אמץ וחזק ולמטה ולדעת קצת כמצא בו גם שם מקבדו שילא קתוס בסופי תיבות של קדש" שבוכי" אל" כא":

לְהַנִּיקִי · טוּבְךָ תְּשַׂבַּע עוֹלְלִי וְיוֹנְקִי יָבֹא מְשִׁיחִי לְעִיר מוֹשָׁבִי · אֶת־אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא : כּוֹנֵן לְעַם זוּ צוּרִי צוּר לַחְבּוֹשׁ · לֶחֶם לָאֱכוֹל וּבֶגֶד לְלָבוֹשׁ · מְשַׂנְאַי יֶחֱזֶה־יְרָא וֵיבוֹשׁ · נְוֵה הַר שֵׂעִיר בְּקָרוֹב תִּבְבּוֹשׁ · שְׂשׂוֹנִי יִגְדַּל בִּרְאוֹת סְבִיבִי · אֶת־אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא : עַמּוֹן וּמוֹאָב מְהֵרָה תְּבַלֶּה · פְּרוּתְךָ בְּקָרוֹב תְּגַלֶּה · צִיּוֹן תְּמַלֵּא מֵעַם אֱלֹה־קִרְיַת מֶלֶךְ רָב אָז נַעֲלֶה · שַׁכֵּן תִּשְׁכֹּן בְּתוֹךְ עַם צְבִי · אֶת־אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא :

אָגִיל וְאֶשְׂמַח בִּלְבָבִי · בִּרְאוֹתִי כִּי מֵאוֹיְבַי תָּרִיב רִיבִי · וּלְצִיּוֹן גּוֹאֵל תָּבִיא אִישׁ צֶמַח תַּצְמִיחַ · אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא וּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ : לָכֵן בָּעִמִּים יַחַד · תִּפּוֹל אֵימָה וָפַחַד · לִבָּם יִפְחָד · בְּעֵרֶת יַעֲלֶה גּוֹי אֶחָד · וְאוֹרְחוֹתָיו יַצְלִיחַ : אֵלִיהוּ עוֹד מִמּוְרָח לְמַעֲרָב · יְעוֹר לַעֲשׂוֹת הֶרֶג רָב · בַּאֲרָם וַעֲרָב · לַעֲרוֹךְ מִלְחָמָה וּקְרָב · עַל אוֹיְבָיו יַצְרִיחַ : אֵלִיהוּ זְרִים מַלְכֵי אֲדָמָה · וְטוּר נָפִישׁ וָקֵדְמָה · מִשְׁמָע וְדוּמָה : נוּסוּ נֶגְבָּה וְיָמָה · אֲשֶׁר אֶתְכֶם יַבְרִיחַ : אֵלִיהוּ רָנוּ כָּל־עוֹבְרֵי אוֹרַח · כִּי הִנֵּה רַעֲנָן אֶזְרַח · אוֹרוֹ זָרַח · קָנָה כַּפְּתוֹר וָפֶרַח · עַל הַר צִיּוֹן יַפְרִיחַ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא וּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ :

אֱלֹהִים יִסְעָדֵנוּ · בְּרָכָה בִּמְאֹדֵנוּ · וֶזֶבֶד טוֹב יִזְכְּדֵנוּ · בְּכָל־מִשְׁלַח יָדֵינוּ · אֱלֹהִים יִסְעָדֵנוּ : בְּיוֹם רִאשׁוֹן לִמְלָאכָה · יְצוּ אִתָּנוּ בְּרָכָה · וַיּוֹם הַשֵּׁנִי כָּבָה · וַמְתִּיק אֶת־סוֹדֵנוּ · אֱלֹהִים : רַבַּת צְבָאִי יִשְׁעִי · בַּשְּׁלִישִׁי וּבְרִבִיעִי · בַּחֲמִישִׁי אַךְ לֹא בְעִי · יְשַׁלַּח אֶת־פּוֹדֵנוּ · אֱלֹהִים : הָכֵן טִבְחֵי טֶבַח · בְּיוֹם הַשִּׁשִּׁי וֶבַח · קוֹדֶשׁ חִלּוּל וְשֶׁבַח · עַל כָּל־מַחֲמַדֵּנוּ · אֱלֹהִים : מַעֲדָנִים לְנַפְשֵׁנוּ · נִתַּן בְּיוֹם קָדְשֵׁנוּ · וְרַעֲנָנָה עֵרְשֵׁנוּ · וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנוּ · אֱלֹהִים :

אלי

אגיל ואשמח בראשי הקרוזים של "אגיל · "לכן · "עוד · "זדים · "רבו · קמוס שם מקדרו אלעזר · אים בלתי כודע :

אלהים יסעדנו בראשי הקרוזים · "אלהים · "נוסו · "רנה · הכן

אֵלִי חִישׁ גּוֹאֲלִי · עַבְדְּךָ יַשְׂבִּילִי · מְבַשֵּׂר טוֹב אֵלִי · אֶת־אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא : נָאוּו עַל הָהָרִים · שְׁלוּחֵי יוֹצֵר הָרִים · וְרַגְלֵי הַמְבַשְּׂרִים · בֶּאֱמוֹר שׁוּבִי שׁוּבִי · אלי : חֲבִי כִּמְעַט רֶגַע · כָּל־מַחֲלָה וְכָל־נֶגַע · אוֹרְבִיךָ אֶפְגַּע · יוֹם נָקָם בְּלִבִּי · אלי : מַלְכְּךָ יָבֹא לָךְ · יָפָה אַתְּ כֻּלָּךְ · וְרַעְיָתִי לְמוֹלְךָ · גִּלְעָדִי הַתִּשְׁבִּי · אלי : נוֹפֶת תִּטּוֹפְנָה · שִׂפְתֵי בְּנֵי יוֹנָה · בִּי בָא עֵת לְחָנְנָהּ · צִיּוֹן נַחֲלַת צְבִי · אלי :

אין נכון לומר סוף כל קרוז ב׳ פעמים · כמו שכוהגים · מפני שיש בו שם ·

אַדִּיר אֵיוֹם וְנוֹרָא · בַּצַּר לִי לְךָ אֶקְרָא · יְהוָה לִי לֹא אִירָא : גְּדוֹר פִּרְצַת הֵיכָלִי · דָּגוּל מֵהֶר הַכְּלִילִי · יֵיָ תֵּיתֶה עוֹזֵר לִי : הֵן אַתָּה תִּקְנָתִי · וְלִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי · יֵיָ עוֹז יְשׁוּעָתִי : זָךְ וּנְקִי כַּפַּיִם · חוֹן פּוֹרְשֵׁי כְנָפַיִם · יֵיָ אֶרֶךְ אַפַּיִם : טוּבְךָ תָּחִישׁ לְעַמֶּךָ · יְהִי עָלֵינוּ כִּנְאֻמֶּךָ · יְהוָה עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ : כּוֹנֵן בֵּית מִכּוֹנֶךָ · לְתַרְבֵּץ בּוֹ צֹאנֶךָ · יֵיָ בְּאוֹר פָּנֶיךָ : מִפַּחַד לְהַצִּילִי · נַהֲלֵנִי לְצִיּוֹן קָדֶשׁ גּוֹרָלִי · יֵיָ שְׁמַע בְּקוֹלִי : סְעוֹד וְסָמוֹךְ לְנִסְהָרִים · עֲזוֹר נָא אֶת־הַנִּשְׁאָרִים · יֵיָ יוֹצֵר הָרִים : פְּדֵה עַמְּךָ מֵעַזִּים · יֵיָ עוֹשֶׂה חֲזִיזִים : קָרֵב יוֹם נֶחָמָה · רַחֵם אוֹם לֹא רוּחָמָה · יֵיָ אִישׁ מִלְחָמָה : שְׁכוֹן כְּמֵאָז בְּאָהֳלֵנוּ · תָּמִיד אֵל מְחוֹלְלֵנוּ · יֵיָ מַלְכֵּנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ :

זמר זה מיוסד ע״פ א״ב ואק״פ קתס המקבר את שמו ישי בר מרדכי חזק , יוס , שוע , יומתי , בורא , רקמיך , מלאכי , רבו , דן כלולת, יזכר , חפצכי , זה , קימו , ומעשה של הזמר כמלא בברייתא והקתוס עשה מקבו זמר :

איש חסיד היה בלי מזון ומחיה בביתו עוסק מלבוש ואין בגד ללבוש גונן בחשובה אשה וגם בבנים המשה דברה לו האשה יותר

״הכן · ״מעלכים קתוס שם הפייטן מברהם והוא פלאי :
אלי חיש גואלי בתיבות ״כאוו · ״קבי · ״מלכך · ״כופת כרלה קתיקת שם כקמן מקבר שיר הזה :
אדיר איום ונורא שיר מיוסד ע״ד אלפא ביתא בלי קתיקת מקבו :
איש חסיד היה כתב הגאון רפאמרט בנה״ע לשבת תקב״ב לד ל״ שהספור

יותר אין להתיאשה המבלי להם לאכול בערום ובחוסר כל ' ותורה מצאת כי יגעת מה נאכל מעתה זהיר כבר נשוק הלא תצא לשוק חנון ורחום במרומיו אולי יגמלני ברחמיו : טוב לקויו מחסה רצון יראיו יעשה : יועצת בדעת ובחכמה עצתך בלי להסכימה כצאתי לבשת ולכלימה מבלי כסות ושלמה לא יש בידי לפורטה אפילו שוה פרוטה מהרה ושאלה משכנים מלבושים נאים מתוקנים נלבש והשליך יהבו על יי אשר אהבו סתן ילדיו בפלולם אל ישוב דך נכלם עבר בשוק בסברתו והנה אליהו הנביא לקראתו פץ לו המבשר באמת היום תתעשר צוני בכל בבודך כי הנני עבדך קרא למי בדעתו קנות עבד אין כמותו רחש איך ישנה דינו עבד למכור את אדונו שת לו חכמתו בקרבו והחזיק בו כמו רבו תגר קנאו באהבים בשמונה מאות אלף זהובים ' תבעו מה מלאכתך אם בבנין חכמתך תכלית טרקלין ופלטרין הרי אתה בן חורין : יום ראשון במפעלים פעל עם פועלים שוע בחצי הלילה עננו נורא עלילה ' יזמתי ונמכרתי להעבידו לכבודך ולא לכבודי ' בורא עולם בקנין השלם זה הבנין רחמיך יכמרו בחנינתי כי לטובה כונתי מלאכי רחמים ממעונתו אז החלו לבנותו רבו בני המלוכה ותשלם כל המלאכה ' דץ הסוחר בראותו כי נגמרה מלאכתו ' כלולת מגדלים נאים לפי ענין הבנאים ' יזכר לך עתה אתמול אשר דברת ' חפשני בודאי ובברור כנאמת לענין שחרור זה קימו באמת ופרח לו איש האמת :

אָמַר יְיָ לְיַעֲקֹב ' אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
בָּחַר יְיָ בְּיַעֲקֹב ' אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
גָּאַל יְיָ יַעֲקֹב ' אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :

דרך

שהספור הזה של הקסיל הענין שנתעשר פתאום על ידי אליהו שנכה בעבורו פלטין כמלא גם כן בספורי מעשיות דרביכו כסים סימן ״ט א׳ וכתב שם אמרו ר״ל כלה מזה שהיא אגדה ישכה וכמלאה אליכו בזמר אחד לא״ש בקרוזיס שהתפלטו אים קסיל היה בלי מזון ומקוה ולא ידעתי אם ראה הפייטן גוף האגדה או לקח ספורו מרביכו כסים עכ״ל . והכה מן אים קסיל עד תגר קבאו כמלא אלפא ביתא ' ומן יום ראשון והלאה קתום בתיבות ״יום ' שוע ״זמתי . ״בורא ״רחמיך . מלאכי . ״רבו ' ״דץ . ״כלולת ' ״יזכר ״קפצני . ״זה . ״קיימו שם המקבר . ימי נר מרדכי חזק :

אמר ה׳ ליעקב זה הפיוט כוסד ע״פ א״ב ושם מקבר לא כודע :

דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
הַבָּאִים יַשְׁרֵשׁ יַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
וְיָרַדְ מִיַּעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
זָכוֹר זֹאת לְיַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
חֶרְוַת יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
טוֹבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
יוֹרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
נִשְׁבַּע יְיָ לְיַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
סְלַח נָא לַעֲוֹן יַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
עַתָּה הָשֵׁב שְׁבוּת יַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
פָּדָה יְיָ אֶת־יַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
צַוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
קוֹל קוֹל יַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
רָנִּי וְשִׂמְחִי יַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
שָׁב יְיָ אֶת־שְׁבוּת יַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃
תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב׃ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב׃

אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי בִּמְהֵרָה יָבֹא אֵלֵינוּ עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד׃ אִישׁ אֲשֶׁר קִנָּא לְשֵׁם הָאֵל׃ אִישׁ בְּשַׂר שָׁלוֹם

על

אליהו הנביא לפי עדות האנודרהס הוסר מיר זה בימי׳ בנית הכנסת קודם ההבדלה׃ החזן פתח אליהו הכניס על בן דוד והקהל ענוהו אליהו וגו׳ • אח״כ פתח החזן מים אחר קטן עד ויכפר על כ״י והקהל ענוהו גם כן אליהו הכניס • וכן על כל מאמר ומאמר מהמיר המקובר על דרך אלפא ביתא ענו לו העומדים בבית ה׳ אליהו וגו׳ • ושירים כאלה המוזכר בהם ביתא אליהו כבר פשטו במאה הראשונה לאלף השני • ור׳ אברהם בר כתן הירקי

עַל יַד יְקוּתִיאֵל ׳ אִישׁ גָּשׁ וַיַּכֶּפֶר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ׳ אֵלִיהוּ : אִישׁ דּוֹרוֹת שְׁנִים עָשָׂר רָאוּ עֵינָיו ׳ אִישׁ הַנִּקְרָא בַּעַל שֵׂעָר בְּסִמָּנָיו ׳ אִישׁ וְאֵזוֹר עוֹר אָזוּר בְּמָתְנָיו ׳ אֵלִיהוּ : אִישׁ זָעַף עַל עוֹבְדֵי הַמָּנִים ׳ אִישׁ חָשׁ וְנִשְׁבַּע מִחְיוֹת נִשְׁמֵי מְעוֹנִים ׳ אִישׁ טַל וּמָטָר עָצַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים ׳ אֵלִיהוּ : אִישׁ יָצָא לִמְצוֹא לְנַפְשׁוֹ נַחַת ׳ אִישׁ כִּלְכְּלוּהוּ הָעוֹרְבִים וְלֹא מֵת לְשַׂחַת ׳ אִישׁ לְמַעֲנוֹ נִתְבָּרְכוּ כַּד וְצַפַּחַת : אֵלִיהוּ : אִישׁ מוֹסָרָיו הִקְשִׁיבוּ כְּמֵהִים ׳ אִישׁ נֶעֱנָה בָּאֵשׁ מִשְׁמֵי גְבוֹהִים ׳ אִישׁ סָחוּ אַחֲרָיו יֵיָ הוּא הָאֱלֹהִים ׳ אֵלִיהוּ : אִישׁ עָתִיד לְהִשְׁתַּלֵּחַ מִשְׁמֵי עֲרָבוֹת ׳ אִישׁ פָּקִיד עַל כָּל בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת ׳ אִישׁ צִיר נֶאֱמָן לְהָשִׁיב לֵב בָּנִים עַל אָבוֹת ׳ אֵלִיהוּ : אִישׁ קָרָא קַנּוֹא קִנְּאָתִי לַיהוָה בְּתִפְאָרָה ׳ אִישׁ רָכַב עַל סוּסֵי אֵשׁ בִּסְעָרָה ׳ אִישׁ שִׂלֵּא טָעַם טַעַם מִיתָה וּקְבוּרָה ׳ אֵלִיהוּ : אִישׁ תִּשְׁבִּי עַל שְׁמוֹ נִקְרָא ׳ תַּצְלִיחֵנוּ עַל יָדוֹ בַּתּוֹרָה ׳ תַּשְׁמִיעֵנוּ מִפִּיו בְּשׂוֹרָה טוֹבָה ׳ בִּמְהֵרָה תּוֹצִיאֵנוּ מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה ׳ אֵלִיהוּ : אִישׁ תִּשְׁבִּי תַּצִּילֵנוּ מִפִּי אֲרָיוֹת ׳ תְּבַשְּׂרֵנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת ׳ תְּשַׂמְּחֵנוּ בָּנִים עַל אָבוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת ׳ אֵלִיהוּ : כַּכָּתוּב הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֵת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יֵיָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא וְהֵשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם : אַשְׁרֵי מִי שֶׁרָאָה פָּנָיו בַּחֲלוֹם ׳ אַשְׁרֵי מִי שֶׁנָּחַן לוֹ שָׁלוֹם וְהֶחֱזִיר לוֹ שָׁלוֹם ׳ יֵיָ יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם : אֵלִיהוּ

אע"פ

הירקי הניח בספר המכהיג (הועתקו דברי' בס' הקבס (כז) ס' ע"ח מה שמשוררין בכל גדול ישראל מאליהו הנביא במוצאי שבת לפי שהוא המבשר לפני מלך המשיח . וכן ידע מהם רבי ילקוט בר מאירי הוא בעל העטור . שמשמו הובא בעור אורח חיים ס' רל"ה טעם לדבר מפני שהוא עתיד לבשר הגאולה . ואיתא בשירובין מובטח להם לישראל שאין אליהו בא לא בע"ש ולא בעי"ט . ועל כן אנו מתפללים כיון שעבר השבת ויכול לבוא שיבוא . ובשרנו עכ"ל . והאבודרהם כתב טעם על שירי אליהו בש"ס לפי שאמרו בס' כל כתבי ארבע"י אלעלא משמרין ישראל ב'־שבתות מיד גאלין ועל כן אנו אומרים להקב"ה הרי שמרנו את השבת כמו שצויתנו מעתה אלא לנו את אליהו הנביא עכ"ל . ומהרי"ל בשם הר"ש אמר שנהגו לומר זמירות המיוסדות על אליהו משום דאיתא בתוספתא דבש"ש יושב אליהו תקת עץ הקיים וכותב זכות על שומרי שבת . ראה של"ה דף קל"ה :

אע"פ שהבדיל בתפלה ושמע הבדלה בביה"כ מ"מ קוזר ומבדיל בבית על הכוס • ואסור לעשות מלאכה קודם הבדלה אפילו בזולתי לילה • ואם הבדיל בתפלה מותר אעפ"י שעדיין לא הבדיל על הכוס • ואם צריך לעשות מלאכה קודם שיתפלל אומר המבדיל בין קודש לקול בלא ברכה ועושה מלאכה כשצריכה • וכבה תעשיכה הכשים שאינן מתפללות • אבל בעל כפש לא יעשה שום מלאכה אפילו הבדלת הכר עד אחר סדר קדושה ואח"כ מותר בהבדלת הכר וכל מלאכה קלה שאין בה שיהוי • העושה מלאכה קודם הבדלה אינו רואה בה סימן ברכה • אין מבדילין על הפת • אבל על שכר ושאר משקים כוץ מן המים מבדילין אם הם אמר מדינה • אם אין לו יין ושום משקה די לו בהבדלה שבתפלה ויאמר המבדיל בלא כוס • יין להבדלה קודם ליין קידוש דקידוש אפשר בפת • שמן לכר מכוכה קודם ליין דהבדלה • השופכים מהכוס קודם הברכה או לאחריה קודם שתי' צריך לשמש שלא יעשו כן כי איסור גדול הוא לדעת גדולים רבים • אלא צריך למלאותו על כל גדותיו כדין כוס של ברכה ותו לא צריך • ואחר ששתה ממנו שופך מעט על השולחן כמו שאכתוב בסמוך •

סדר הבדלה

נוטל הכוס בימינו, עומד ואומר בקול נעים וניגון יפה •

הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עֻזִּי וְזִמְרָת יָהּ יְהוָה וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה: וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה: לַיהוָה הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה: יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: לַיְהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן וִיקָר: כֵּן תִּהְיֶה לָּנוּ: כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא:

ברוך

אנא משבענא השבעה הזאת עם הפסוקים ומזמור קכ"ג כבר כתובים היו בסדור ר' עמרם גאון • כמוזכר שם בטור • והגאון יעב"ץ בסדורו כתב ההשבעות אין אנו נוהגין כלל אומר בפשו ירקק מהם עכ"ל :

הנה אל ישועתי בסדור ספרדי אשר ראיתי אינכו • וכן אינו באבודרהם ובכל בו • אבל הטור בא"ח ס' רל"ט מביאו עד ויהי לי לישועה מסדור דר' עמרם גאון והרמ"א בא"ח ס' רל"ו מוסיף כוס ישועות אשא וליהודים היתה אורה והכל לסימן טוב :

המבדיל והשומעים היוצאים על ידו יתנו עיניהם בכוס ובכר בשעת ברכה •

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

מקזיר הכוס לשמאלו או מניחו על השולחן וכוטל ההדס או הנשמים בימינו ומברך

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים :

ומריח וכותן לאחרים להריח בו , או מקזירו לשמאלו •
וכופף אצבעות ימינו האגודל , ומקרב ידו לכר ומברך :

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ :

אח"כ מסתכל בצפרניו שהם מובדלות מן העור , וקוזר וכוטל הכוס בימינו ואומר

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּבְדִּיל בֵּין קודש

בא"י המבדיל להבדיל בין קדש לחול בא"ש הוא מנהג קדוש מאוד בישראל שהרי ב"ש וב"ה מודים בו ולא נחלקו אלא על סדר הברכות ובנוסחו (בתשבה ברכות כ"א ובגמרא כ"ג) שב"ש ברכו בורא מאור האש בלשון יחיד וב"ה בורא מאורי האש בלשון רבים מפני שמאורות רבות אדומות לבנות וירקרקות יפכן בכר • ושם בדף ל"ג אמרו שאבי בנה"ג תקנו להם נוסח הבדלה בתפלה בלא כוס ואחר כן כאשר הגליון ועלו במתי העושר כתקן להם להבדיל אחר התפלה בכוס ובשקזרו וירדו מגדולתם ושבתו ברבים וגנים הקזירו המתנה ליושבה להבדיל בתפלה • ולפי מ"ש למעלה מזמן קבור שמונה עשרה ברכות שהיתה בימי הקשמונאים אין זה להאמין שכתקן אז בתפלה נוסח הבדלה בא"ש • הגם כי לפיר"ש שם בברכות יונן במלות בכסת הגדולה עזרא ומ יעתו • ואם כן מנהגו הבדלה בתפלה נולד מנהג הבדלה על הכוס אכן קונם הלל ושמאי אשר מפקלקותם שם אנו למדין שבבר הבדילו זולת הכוס גם על הבר והבשמים ואין ספק אלא ברכו על הבשמים בא"ש מטעם אבנת בשמה יתירה : כי בימים האלה לא התפשטו עוד רעיונות כאלה בישראל • והטעם האמיתי הוא לפי שהיו רגילין בימיהם להניח מוגמר אחר הסעודה • והוא בשמים על מקתת אש לריח טוב • ולברך עליה (ראה משנה ברכות מ"ב) ובשבת לא היו יכולין לעשות כן ועשו כזה בערבית וברכו עליה בורא מיני בשמים (וראה בכל בו ס' מ"א) וכן ברכה על האור לפי שבת כל היום ובעת אשר ראוהו בתפלה בערבית ברכו עלי' • ומ"ש האחרונים מענין בשמה יתרה בשבת מקורו בגמרא י"ז ובתענית כ"ז ובמס' סופרים • אבל שם אין פירושו כמו שיקשבו קלת תוספות בשמה על בשמה • אלא כפרש"י הוקב לב לאכוקה ולשמקה ולהיות פתוח לרוקה • וכן כתב הר' מנשה בן ישראל בס' בשמת חיים דף כ"ג וז"ל : אשר יקשוב הקורא שבשבת כותבים לו לישראלי בשמה יתרה בודאי לא כך עלה בשקשבתן של ראשונים • אבל הכונה להוליא איך הבשמה ביום השבת המיוחד לעסק התורה פנוי הלב מעסקי ימי

המעשה

קֹדֶשׁ לְחוֹל בֵּין אוֹר לַחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים*) בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל:

ויושב

המעשה מטרדותי׳ • תעשה ממדרגה מעתה בקליאל ומכקליאל בעות והתוספות הוא תוספות השגה והשכלה עכ״ל • וע״ש המקובלים ע״פ ילקוט הקדש דף קכ״ו ה׳ פרלופים של כשמה שהם כפש • רוק • קיה יקידה כשמה הם בחיים לחדש בחלם הזמנים • בקול המועד ובמוסף של רחש קדש בחה לו הכפש • וכי״ט הרוק וביו״כ הכשמה יתרה היא סוד קיה • ונעולם הבא הוא זוכה ליקידה • אין לו קשור כלל עם מאמרם בגמרא שם • ולא יתכן א״כ לומר שמברכים בע״ש על הבשמים להתחזק מלער אבוד הכשמה • ובדורות אחרי הלל ושמאי היקלו לדרוש ולהטעים ענין הברכות ואמרו בספסים דף כ״ל • ב׳ דברים עלו במחשבה להברלות ע״ש ולא בברלו עד מ״ש • ובמולאי שבת כתן הקב״ה ביכה בחדש הרחשון מעין דוגמא של מעלה והביאו ב׳ אבנים ובתבו זה בזה וילא מהן אור ולכן מברכין על האור בע״ש הוחיל ותקלת ברייתו הוא • ובברכות ירושלמי פ״ק ובב״ר פי״א ובשוחר טוב דף ל״ה ובפרקי דר״א קפיטל כ׳ דרשו כמו כן ב׳ ברכות אלו על מעשה זו • גם מנהג הסתכלות בלפרנים כדי להכות מן האור ולברך עליה כמשפט • שאין מברכין על האור עד שיאותו לאורו • מקורו איכו כמו שקשב הגהת הש״ע בא״ח ס׳ רל״ח ס׳ ג׳ בזהר ברחשית ויקהל • כי אם בפסיקתא הובאה בילקוט תהלים רמז תש״ך וז״ל • כל עלמותי תאמרבה ה׳ מי כמוך • לפרנים לעשות מהן פרישה ומליקת קטלת העוף • ולהסתכל בהן אור להבדלה • וכן נזכר בפרדר״א שם ומסתכל לפרנים שהם לבנות מן הגוף ואומר בורא מאורי האש • ובתניא בסי׳ כ״א הובא מנהג זה בשם ר׳ בטורבאי גאון שבהגו כן בשתי ישיבות • • • בברכת המבדיל ר׳ יהודה הבשיא לא היה אומר יותר אלא המבדיל בין קדש לחול • אבל רבא הוסיף עוד שתי הבדלות ועוד הבדלה עליונית מעין הקתיעה סמוך להקתיעה ואמר המבדיל בין קדש לחול • בין אור לחשך • בין ישראל לעמים • בין יום השביעי לששת ימי המעשה וקתיים • ומהבגהו כמוהו • .וקותמין כשמואל המבדיל בין קדש לחול • ראה פסקים ק״ל • לכן בימי התלמוד היה להם נוסח הבדלות אחרות • יש הוסיפו אחר ימי המעשה עוד בין טמא לטהור • בין היש לחרבה בין מים העליונים למים התחתונים • בין כהנים ללוים ולישראלים לפי שבכל אלה כתוב בהם הבדלה במקרא ואמרו ברוך סודר ברחשית ואחרים קתמו ברוך יודע ברחשית ור׳ יוסי בר יהודה קתם מקדש ישראל ור׳ יהושע ב׳ חכניה קתם בשתים מקדש ישראל והמבדיל בין קדש לחול • ונוסח הבדלה זו שאומרים אותו גם כן במולאי י״ט אע״פי דלא שייך בו יום השביעי לששת ימי המעשה כשקל באמצע השבוע מבהגיהו על פי ר׳ זירא בבולין כ״ו לאומרו מטעם שסדר הבדלות הוא מוכה ואומר כמו שבאו ההבדלות בתורה • גם בהבדלת מולאי שבת כשקל אחרי י״ט אין חלוק אלא בקתיעה שהוא המבדיל בין קדש לקדש • ולמעבה בלה בה עוד הוספה בין קדושת שבת לקדושת י״ט הבדלת כדי שתהיה מעין הקתיעה סמוך להקתיעה • יעויין פסקים ק״ל • אבן מה שאבו אומרים

*) פי׳ העמים הקדמונים

ויוצד ושותה הכוס לבדו • ואף בנת אקת אם ירבה אשום קבוני מלוה • ומשיר בו מעט יין ושופכו על השולחן (ויש מכנין בו הכר ומריקין בעצן הכל לקבר המלוה) ורוקק בו עיכין • וכהגו לומר מצות יי ברח מאירת עינים • ולאקר הבדלה כוהגין לומר פיוט המבדיל וכו' והתקנה רבון העולמים וכו' • ויאמר הגאון מהור"ר יעב"ץ ז"ל ההצבעות אין אנו כוהגין כלל (ומ"ש פורה הוא טעות וכ"ל פוטה) שומר כפשו ירקק מהם • גם לא הנהיג אמו"ה ז"ל לומר שום פרשה של תורה בליל מ"ש אאין זמן ליחוד המקרא בלילה כ"א ביום • גם לא אמר ק"ל לירופי אליהו • ואולם התקנה רבון רמוי לומר לפי שהיא קדמונית וכבר הזכירה הטור •

הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל • חָטָאתֵינוּ יִמְחֹל • זַרְעֵנוּ וְכַסְפֵּנוּ יַרְבֶּה כַּחוֹל • וְכַכּוֹכָבִים בַּלַּיְלָה: יוֹם פָּנָה כְּצֵל תָּמֵר • אֶקְרָא לָאֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵר • אָמַר שׁוֹמֵר • אָתָא בֹקֶר וְגַם־לַיְלָה: צִדְקָתְךָ כְּהַר תָּבוֹר • עַל חַטָּאי עֲבוֹר תַּעֲבוֹר • כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבוֹר • וְאַשְׁמוּרָה בַּלַּיְלָה: חֶלְפָּה עוֹנַת מְנוּחָתִי מִי יִתֵּן מְנוּחָתִי • יָגַעְתִּי בְּאַנְחָתִי • אַשְׁחֶה בְכָל לַיְלָה: קוֹלִי

בל

אומרים כעת ואת יום השביעי משבת ימי המעשה קדשת • הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך לא מוזכר בתלמוד ולוקח מתפלת ותודיענו לבאן • וכבר שאל ר' אפריים את ר' תם למה כוהגין העולם להוסיף כן? ואמר שאריכות שוטים הוא אבלר' תם יצב המנהג • ראה ספר היטר לר"ת דף פ"ח ע"ב וכעתקו דברי' בתוספות פסקים שם ד"ה נעי למיתרי :

המבדיל המרדכי ביומא כתב שמעתי אומרים שאותו פיוט המבדיל בין קדש לקול • קטאתיכי יעקול כתקן לאמרו בקול רם בבית הכנסת במולאי יום כפור עכ"ל • ובליון לשבת תר"ח כתב הקכם רייפמאן (לד 166) שכן כראה בעליל מכותלי מאמרי' והעיד שבמקזור ישן ספרדי ראה פיוט הלזה בין הבקשות קודם שחרית יום כפור והוא ע"מ שבע תנועות וכ"ל קולי שמעה בל יוטל כאשר הוא במקזור הנזכר לעיל • גם־ לריך להיות טהר מטכוף מעשי וכן בכל מקום בתכ"ך בקשר פעל טהר עם מי"ם • והנה מה שכתב שמשקלו ז' תנועות טען עליה הקכם העם (כה) • ואמר שבשתמכה תמלא הפרוץ מרובה על העומד • אבל הודה לו בלאקת שכ"ל מטכוף במים • אמנם מלאתי שהפייטנים שמשו גם במקום אחר במלות האלה בלא מים ואמרו טכף טומאתה תטהר (בפיוט אופל אלמנה במוסף יו"כ) • והגאון ר"א מווילנא הגיה

בַּל יִנְטֹל׃ פְּתַח לִי שַׁעַר הַמִּנְטָל׃ שֶׁרֹאשִׁי נִמְלָא טָל׃ קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לָיְלָה׃ הָעֵתֶר נוֹרָא וְאָיוֹם׃ אֲשַׁוֵּעַ תְּנוּחָה פִּדְיוֹם בְּנֶשֶׁף בֶּעֱרֶב יוֹם׃ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה׃ קְרָאתִיךָ יָהּ הוֹשִׁיעֵנִי׃ אֹרַח חַיִּים תּוֹדִיעֵנִי׃ מִדַּלָּה תְּבַצְּעֵנִי׃ מִיּוֹם עַד לַיְלָה׃ טַהֵר טִנּוּף מַעֲשַׂי׃ פֶּן יֹאמְרוּ מַכְעִיסַי׃ אַיֵּה אֱלוֹהַּ עֹשָׂי׃ נוֹתֵן זְמִירוֹת בַּלַּיְלָה׃ נַחֵנוּ בְיָדְךָ כַּחוֹמֶר׃ סְלַח נָא עַל קַלְּ וָחֹמֶר׃ יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר׃ וְלַיְלָה לְלַיְלָה׃

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ׃

יי צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה׃

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אֲדוֹן כָּל־הָעוֹלָמִים אַב הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת בְּסִמָּן טוֹב וּבְמַזָּל טוֹב הָחֵל עָלֵינוּ אֶת־שֶׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה הַבָּאִים לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם׃ חֲשׁוּכִים מִכָּל־חֵטְא וָפֶשַׁע׃ וּמְנֻקִּים מִכָּל עָוֹן וַאֲשָׁמָה וְרֶשַׁע׃ וּמְדֻבָּקִים בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים וַחֲנוּנִים דֵּעָה בִינָה וְהַשְׂכֵּל מֵאִתְּךָ וַתַּשְׂמִיעֵנוּ בָּהֶם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה׃ וְלֹא תַעֲלֶה קִנְאָתֵנוּ עַל לֵב אָדָם׃ וְלֹא קִנְאַת אָדָם תַּעֲלֶה עַל לִבֵּנוּ׃ מַלְכֵּנוּ אֱלֹהֵינוּ הָאָב הָרַחֲמָן שִׂים בְּרָכָה וּרְוָחָה וְהַצְלָחָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ וְכָל־הַיּוּעַץ עַל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל עֵצָה טוֹבָה וּמַחֲשָׁבָה טוֹבָה

אמצו

הגיה זרעכו ושלומכו ירבה (כהורא השלם דף ה׳) על שם שלום רב׃ ואיכו מוכרח כי כגרסא העומדת כאלא במקרא וכסף וזהב לא ירבה לו׃

רבון העולמים אב הרחמים תפלה זו מקורה בירושלמי ברכות פ׳ אין עומדין דף כ״ד ר׳ זעירא בשם ר׳ חייא בר אבי לריך לומר בא״ם בהבדלה הקל עליכו את ששת ימי המעשה הבאים לקראתיכו לשלום׃ ר׳ אבא מוסיף והשמיעכו בהם שזון ושמחה׃ ר׳ חזקיה בשם ר׳ ירמיה הביאכו ולמדכו עכ״ל׃ והכא מה שהוסיף ר׳ אבא הכא לפניכו ככתבו וכלשוכו׃ אולם הוספת ר׳ חזקיה שכו ברכות הימים בלשון וקבוכים דעה והשכל מאתך וברלה שגם

אַמְצוּ וּבָרְכוּ גִּדְּלוּ וְקִיְּמוּ קַיֵּם עֲצָתוֹ כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר יִתֶּן־לְךָ כִּלְבָבֶךָ וְכָל־עֲצָתְךָ יְמַלֵּא׃ וְנֶאֱמַר וְתִגְזַר אֹמֶר וְיָקָם לָךְ וְעַל־דְּרָכֶיךָ נָגַהּ אוֹר׃ וְכָל־הַיּוֹעֵץ עָלֵינוּ וְעַל כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל עֵצָה שֶׁאֵינָהּ טוֹבָה תּוּפַר עֲצָתוֹ כָּדָבָר שֶׁנֶּאֱמַר יֵעָ הֵפִיר עֲצַת גּוֹיִם הֵנִיא מַחְשְׁבוֹת עַמִּים׃ וְנֶאֱמַר עֻצוּ עֵצָה וְתֻפָּר דַּבְּרוּ דָבָר וְלֹא יָקוּם כִּי עִמָּנוּ אֵל׃ וּפְתַח לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אַב הָרַחֲמִים אֲדוֹן תַּפְלִיחוֹת בְּזֶה הַשָּׁבוּעַ וּבְכָל־שְׁבוּעַ׃ שַׁעֲרֵי אוֹרָה׃ שַׁעֲרֵי אוֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים׃ שַׁעֲרֵי אֲרִיכַת אַפַּיִם׃ שַׁעֲרֵי בְרָכָה׃ שַׁעֲרֵי בִינָה׃ שַׁעֲרֵי גִילָה׃ שַׁעֲרֵי גְדֻלָּה׃ שַׁעֲרֵי גְאֻלָּה׃ שַׁעֲרֵי גְבוּרָה׃ שַׁעֲרֵי דִיצָה׃ שַׁעֲרֵי דֵעָה׃ שַׁעֲרֵי הוֹד׃ שַׁעֲרֵי חֶדְוָה׃ שַׁעֲרֵי חַצְלָחָה׃ שַׁעֲרֵי חֲרוּטָה׃ שַׁעֲרֵי וַעַד טוֹב׃ שַׁעֲרֵי זְרִיזוּת׃ שַׁעֲרֵי זִמְרָה׃ שַׁעֲרֵי זְכִיּוּת׃ שַׁעֲרֵי זִיו׃ שַׁעֲרֵי זֹהַר תּוֹרָה׃ שַׁעֲרֵי זֹהַר חָכְמָה׃ שַׁעֲרֵי זֹהַר בִּינָה׃ שַׁעֲרֵי זֹהַר דַּעַת׃ שַׁעֲרֵי חֶדְוָה׃ שַׁעֲרֵי חֶמְלָה׃ שַׁעֲרֵי חֵן וָחֶסֶד׃ שַׁעֲרֵי חַיִּים טוֹבִים׃ שַׁעֲרֵי חָכְמָה׃ שַׁעֲרֵי טוֹבָה׃ שַׁעֲרֵי מוֹחַר׃ שַׁעֲרֵי יְשׁוּעָה׃ שַׁעֲרֵי יוֹשֶׁר׃ שַׁעֲרֵי כַפָּרָה׃ שַׁעֲרֵי כַלְכָּלָה׃ שַׁעֲרֵי כָבוֹד׃ שַׁעֲרֵי לִמּוּד׃ שַׁעֲרֵי מָזוֹן׃ שַׁעֲרֵי מְנוּחוֹת׃ שַׁעֲרֵי מְחִילוֹת׃ שַׁעֲרֵי מַדָּע׃ שַׁעֲרֵי נֶחָמָה׃ שַׁעֲרֵי נְקִיּוּת׃ שַׁעֲרֵי סְלִיחָה׃ שַׁעֲרֵי סִיעָתָא דִשְׁמַיָּא׃ שַׁעֲרֵי עֹזְרָה׃ שַׁעֲרֵי פְּדוּת׃ שַׁעֲרֵי פַּרְנָסָה טוֹבָה׃ שַׁעֲרֵי צְדָקָה׃ שַׁעֲרֵי צֶהֱלָה׃ שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה׃ שַׁעֲרֵי קוֹמְמִיּוּת׃ שַׁעֲרֵי רַחֲמִים׃ שַׁעֲרֵי רָצוֹן׃ שַׁעֲרֵי רְפוּאָה שְׁלֵמָה׃ שַׁעֲרֵי שָׁלוֹם׃ שַׁעֲרֵי שִׂמְחָה׃ שַׁעֲרֵי שְׁמוּעוֹת טוֹבוֹת׃ שַׁעֲרֵי שַׁלְוָה׃ שַׁעֲרֵי תּוֹרָה׃ שַׁעֲרֵי תְפִלָּה׃ שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה׃ שַׁעֲרֵי תְשׁוּעָה׃ כִּדְכְתִיב וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוֹז בְּעֵת צָרָה׃ וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מִרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ׃ וְנֶאֱמַר חָשַׂף יְהוָה אֶת־זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ

לעיני

פה עשו כמעשיהם במודים לרבנן ובשאר תפלות • שהדביקו הכוסף עם העיקר ונעשה לתפלה אחת • ונלי ספק שהתקלת התפלה מן רבון על מזל טוב ובהספרדי מן אי"ל על בסי' טוב היא הוספה יותר מאוקרת • ורמה מהשכתב הקיכם לוקץ בספרי הקדש (כמ) על מלות מזל טוב וסימן טוב • וכן כל הלשון מן מלכנו אלהינו עד ולירושלים מבשר אתן • ובוסקת אחן סלה איכנה בהספרדי • ובהוספה הזאת כשאר שריד אלפא ביתא • כברמה מלשון "אמלו • "ברכו • "גללו "קיס עלתו (מ' ב' ג' ק) והוא בתיבת ברכי אסר בהספרדי • ושם יש מה שאסר בסדור האשכנזי אחר ומקשנה שאיכה טובה "אבדו • "בטלו • "גדעו • "הפרו • (מ' ב' ג' ה') ובסדור הספרדי מתקיל אחר עמנו אל וקיים לנו • ולא כמלא שם כוסף

ופתח

לְעֵינֵי כָּל־הַגּוֹיִם וְרָאוּ כָּל־אַפְסֵי אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ : וְנֶאֱמַר קוֹל צוֹפַיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו יְרַנֵּנוּ כִּי עַיִן בָּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב יְהוָה צִיּוֹן ׳ וַקְנֵם לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב מַה־נָּאוּוּ עַל הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב מַשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה אֹמֵר לְצִיּוֹן מָלַךְ אֱלֹהָיִךְ רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנָּם וְלִירוּשָׁלַיִם מְבַשֵּׂר אֶתֵּן אָמֵן סֶלָה :

יסדר שלקנו במ"ש ויאמר ·

דָּא הִיא סְעוּדָתָא דְּדָוִד מַלְכָּא :

תפלת ערב ראש חדש

והוא יום כפור קטן

ערב ראש חודש כולל כל הקדש וכוהגים ידידי סגולה להתענות ומומרים סדר זה · והקזן מניח טלית ותפלין ומתחיל :

קב תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי־יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יְהוָה יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ : יְהוָה שְׁמָעָה־תְפִלָּתִי וְשַׁוְעָתִי אֵלֶיךָ תָּבוֹא : אַל־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ ו מִמֶּנִּי בְּיוֹם צַר־לִי הַטֵּה־אֵלַי אָזְנֶךָ בְּיוֹם אֶקְרָא מַהֵר עֲנֵנִי : כִּי־כָלוּ בָעָשָׁן יָמַי וְעַצְמוֹתַי כְּמוֹקֵד נִחָרוּ : הוּכֶּה כָעֵשֶׂב וַיִּבַשׁ לִבִּי כִּי שָׁכַחְתִּי מֵאֲכֹל לַחְמִי : מִקּוֹל אַנְחָתִי דָּבְקָה עַצְמִי לִבְשָׂרִי : דָּמִיתִי לְקַאַת מִדְבָּר הָיִיתִי כְּכוֹס חֳרָבוֹת : שָׁקַדְתִּי וָאֶהְיֶה כְּצִפּוֹר בּוֹדֵד עַל־גָּג : כָּל־הַיּוֹם חֵרְפוּנִי אוֹיְבָי מְהוֹלָלַי בִּי נִשְׁבָּעוּ : כִּי־אֵפֶר כַּלַּחֶם אָכָלְתִּי וְשִׁקֻּוַי בִּבְכִי מָסָכְתִּי : מִפְּנֵי־זַעְמְךָ וְקִצְפֶּךָ כִּי נְשָׂאתַנִי וַתַּשְׁלִיכֵנִי : יָמַי כְּצֵל

נטוי

ופתח לכו עם השערים ע"ד אלפא ביתא המשולשת על הרוח ש"ב ובלי מפק לקהוהו האשכנזים מפיוט תעכו ותעתרו שאומרים הספרדים בר"ה בשקדית ובמוסף · וביו"כ גם במנחה ובנעילה והכניסוהו בתפלה זו · כן כראה לי וראה בעוא"ק ס' רל"ט נוסח רבון זה מסדור ר' עמרם גאון והוא משוכה מאוד ולא כמלאים שם השערים :

וַאֲנִי בֶּעָשֹׁב אִיבָשׁ : וְאַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם תֵּשֵׁב וְזִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר :
אַתָּה תָקוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן כִּי־עֵת לְחָנְנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד : כִּי־רָצוּ עֲבָדֶיךָ
אֶת־אֲבָנֶיהָ וְאֶת־עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ : וְיִרְאוּ גוֹיִם אֶת־שֵׁם יְהוָה וְכָל־מַלְכֵי
הָאָרֶץ אֶת־כְּבוֹדֶךָ : כִּי־בָנָה יְהוָה צִיּוֹן נִרְאָה בִּכְבוֹדוֹ : פָּנָה אֶל־
תְּפִלַּת הָעֲרָעָר וְלֹא בָזָה אֶת־תְּפִלָּתָם : תִּכָּתֵב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן
וְעַם נִבְרָא יְהַלֵּל־יָהּ : כִּי־הִשְׁקִיף מִמְּרוֹם קָדְשׁוֹ יְהוָה מִשָּׁמַיִם ו אֶל־
אֶרֶץ הִבִּיט : לִשְׁמֹעַ אֶנְקַת אָסִיר לְפַתֵּחַ בְּנֵי תְמוּתָה : לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן
שֵׁם יְהוָה וּתְהִלָּתוֹ בִּירוּשָׁלִָם : בְּהִקָּבֵץ עַמִּים יַחְדָּו וּמַמְלָכוֹת
לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה : עִנָּה בַדֶּרֶךְ כֹּחִי קִצַּר יָמָי : אֹמַר אֵלִי אַל־תַּעֲלֵנִי
בַּחֲצִי יָמָי בְּדוֹר דּוֹרִים שְׁנוֹתֶיךָ : לְפָנִים הָאָרֶץ יָסַדְתָּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ
שָׁמָיִם : הֵמָּה | יֹאבֵדוּ וְאַתָּה תַעֲמֹד וְכֻלָּם כַּבֶּגֶד יִבְלוּ כַּלְּבוּשׁ
תַּחֲלִיפֵם וְיַחֲלֹפוּ : וְאַתָּה הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ : בְּנֵי־עֲבָדֶיךָ
יִשְׁכֹּנוּ וְזַרְעָם לְפָנֶיךָ יִכּוֹן :

חזן יוֹם זֶה יְהִי מִשְׁקַל כָּל־חַטֹּאתַי ' בַּטֵּל בִּמְעוּטוֹ כִּרְמוּת
יָרֵחַ ' הַיּוֹם ' לְבַד מִסְפַּר וְכִיוֹתַי ' יַרְבֶּה וְיָצִיץ צִיץ וִיהִי פּוֹרֵחַ :
יום זה : וַדַּאי וְדוֹן לִבֵּי אֶצְלוֹ גָלוּי ' חוּטֵי עֲוֹנוֹתַי עִם דּוֹק רִשְׁעִי '
דִּינִי אֲנִי אֵדַע בָּאֵשׁ קָלוּי ' כִּי רַע וּבִישׁ אֶרְגֹּתַי אֶל פִּשְׁעִי ' הוֹלֵךְ
בְּיוֹם וְיוֹם אַחַר בִּצְעִי ' מִבֵּית מְקוֹם סֵפֶר תִּינוֹק בּוֹרֵחַ : יום זה אָכֵן
בְּרַכְבֵּלִי שָׁוְא עוֹן מוֹשֵׁךְ אָחוֹר ' לְךָ אֵלַי בָּאתִי נִצָּב ' רִפְאוּת לְאֶרֶס
מַר נָחָשׁ נוֹשֵׁךְ ' שׁוֹאֵל וּמִתְחַנֵּן נִכְאָב נֶעֱצָב ' יוֹשֵׁב בְּעִנּוּיֵי אֶכֶן מַחֲצָב '
יָד פֶּה וַעֲיָן אֵין לִי טַעַם וְרֵיחַ : יום זה חֵן רֹאשׁ חֲדָשִׁים אֶל עֹמֶק
נָתַתָּ ' לִזְמַן כַּפָּרָה עַל־כָּל־תּוֹלְדוֹתָם ' מֵאֵת אֲחוּבֶיךָ שׁוֹטֵן הִשְׁבַּתָּ '
עַל־כֵּן אַקְדִּמְךָ בִּתְחִנָּתָם ' מִיּוֹם לְפָנָיו בָּא כִּי אָז אֵיתָם ' אָשׁוּב
לְאִישׁ תּוֹשָׁב לֹא עוֹד אוֹרֵחַ : יום וּבְרוֹב חֲסָדֶיךָ אַתָּה מַלְכִּי תָקוּם '
תְּרַחֵם אֶת־צִיּוֹן קָדְשֵׁנוּ ' דֵּירַת מְנוּחָתְךָ שִׂים כָּבוֹד ' כִּי בָהּ נַעֲלָה

עוֹלוֹת

עוֹלוֹת רָאשֵׁי חָדְשֵׁנוּ · נָא אֵל שְׁלַח נוֹשֵׁא נֵזֶר רֹאשֵׁנוּ · כִּי שָׁם לְבָבֵנוּ שׁוֹאֵף וּזוֹרֵחַ : יום זה

מזמור זה אומרים קודם מנקה ולאקר מנקה מזמור ק׳ · ואם עושים י״כ קטן ביום ה׳ תמורות עד״ק אומרים קודם מנקה מזמור ק׳ ולאקר מנקה מזמור כ׳ :

כ לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד : יַעֲנְךָ יְיָ בְּיוֹם צָרָה יְשַׂגֶּבְךָ שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב : יִשְׁלַח־עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן יְסָעֶדֶךָּ : יִזְכֹּר כָּל־מִנְחֹתֶיךָ וְעוֹלָתְךָ יְדַשְּׁנֶה סֶלָה : יִתֶּן־לְךָ כִּלְבָבֶךָ וְכָל־עֲצָתְךָ יְמַלֵּא : נְרַנְּנָה ו בִּישׁוּעָתֶךָ וּבְשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל יְמַלֵּא יְיָ כָּל־מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ : עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי הוֹשִׁיעַ יְהוָה מְשִׁיחוֹ יַעֲנֵהוּ מִשְׁמֵי קָדְשׁוֹ בִּגְבוּרוֹת יֶשַׁע יְמִינוֹ : אֵלֶּה בָרֶכֶב וְאֵלֶּה בַסּוּסִים וַאֲנַחְנוּ | בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר : הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד : יְהוָה הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ :

החזן מתקיל אשרי · ואומר קלי קדיש · ואם יש עשרה שמתענים נביהכ״כ מוציאים ספר תורה וקורים ויקל ואומרים הפטרת דרשו · ולאחר הקריאה מתפללים תפלת מנחה והיחיד המתענה אומר עננו בברכת שמע קולנו והש״ץ אומר עננו בקדושת התפלה בין גואל לרופא · ואח״כ מתקיל הש״ץ :

לְכוּ וְנָשׁוּבָה אֶל יְיָ כִּי הוּא טָרָף וְיִרְפָּאֵנוּ · נַךְ וַיַּחְבְּשֵׁנוּ : יְחַיֵּינוּ מִיּוֹמָיִם בַּיּוֹם תַּשְׁלִישִׁי יְקִימֵנוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו : כִּי לֹא עַל־צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים : אֲדֹנָי שָׁמָעָה אֲדֹנָי סְלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל־תְּאַחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ :

חזן וקהל ג׳ פעמים חֲשִׁיבֵנוּ יְהוָה אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה · חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם :

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוּת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מַרְבֶּה מְחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לַפּוֹשְׁעִים · עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ לֹא כְרָעָתָם תִּגְמוֹל · אֵל הוֹרֵיתָ לָנוּ

לומר

לומר (מדות) שלש עשרה׳ זכור לנו היום ברית שלש־עשרה כמו שהודעת לענינו מקדם׳ כמו שכתוב ויורד יהוה בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יהוה:

ויעבר יהוה על־פניו ויקרא: יי׳ יי׳ אל׳ רחום׳ וחנון׳ ארך־אפים׳ ורב־חסד׳ ואמת׳ נצר חסד לאלפים׳ נשא עון׳ ופשע׳ וחטאה׳ ונקה: וסלחת לעוונינו ולחטאתינו ונחלתנו׳ סלח־לנו אבינו כי־חטאנו מחל־לנו מלכנו כי־פשענו: כי אתה אדני טוב וסלח ורב חסד לכל־קוראיך:

אנא יהוה אלהי השמים׳ תכון תפלתינו קטרת לפניך: והוציא כאור צדקנו׳ ומשפטנו כצהרים: אמרינו האזינה יהוה׳ בינה הגיגנו׳ בקראנו ענינו אלהי צדקנו:

כרחם אב וכו׳ סלח נא וכו׳ הטה כו׳ לא על כו׳ תמצא סליחות:

סליחה אלהינו ואלהי אבותינו

חזן משאת כפי מנחת ערב רצה נא בכשר׳ תכון תפלתי קטרת לפניך בחום וביושר׳ בקראי־ענני צורי היום יפנה: קהל כאשר יביאו בני ישראל את־המנחה: חזן ריח ניחוח אמרי פי לפניך צור עולמים׳ חלבי ודמי הנמעט בצומי תמור חלבים ודמים׳ קבל הגיון לבי ערכתי (כ״פ זה כמה ימים) היום בנעימים: קהל כחטאת כאשם וכמנחה: חזן דרש־נא ביום זה דורשיך׳ והדרש להם בניב שפתים׳ שעה למעמדם וטהרם כבסף מזקק שבעתים׳ ורצה שיחתם כשה אחת מן־הצאן מן־המאתים: קהל ממשקה ישראל למנחה: חזן בליל ועולה תרחנתי תחשב ומשטיני ריב תריב׳ והוציא כאור צדקי טרם יבא השמש ויעריב׳ שפוך כמים לבו בתפלתו כל־איש: קהל והקריב המקריב קרבנו ליי מנחה: חזן ישרון עמך ישיר חסדך בטוב לקח׳ הטה אליו אזנך ושמע ועיניך

פקח

פֻּקַח ' וּרְאֵה כִּי טוֹב מִסְתּוֹפֵף בְּשַׁעֲרֵי רַחֲמֶיךָ : קה"ל וַיַּקַּח מִן־הַבָּא בְיָדוֹ מִנְחָה : חזן בְּרוֹב רַחֲמֶיךָ אִמְרֵי הַאֲזִינָה יֵי הְגִיגִי בִינָה ' אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֱלֹהֵי קֶדֶם מְעוֹנָה ' וְלָקַחְתָּ מִנְחָתִי מִיָּדִי אֲשֶׁר הֵבֵאתִי לְךָ בִּתְחִנָּה : קה"ל וַיְהִי כַּעֲלוֹת הַמִּנְחָה : חזן שַׁדַּי לֹא מְצָאנוּךָ שַׁגִּיא כֹחַ לֶעֱדָה מֵקֶדֶם קָנִית ' אֶחָד הַמַּרְבֶּה וְאֶחָד הַמַּמְעִיט בְּשׁוּבוֹ נַפְשׁוֹ רָצִיתָ ' אַךְ יְכוֹן לִבּוֹ לְפָנֶיךָ בְּמִנְחָתוֹ ' בְּעֵת תִּקְרִיב אוֹתָהּ : קה"ל וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה : חזן בְּחִיּוֹת מִזְּבֵחַ וּמִקְדָּשׁ עַל מְכוֹנוֹ וּגְבוּלוֹ ' הָיוּ מְכַפְּרִים עָלֵינוּ שְׁעִירִים הָעוֹלִים לְגוֹרָלוֹ ' וְעַתָּה בְּאַשְׁמָתֵנוּ לוּ הָפֵץ יֵי לַהֲמִיתֵנוּ : קה"ל לֹא לָקַח מִיָּדֵנוּ עוֹלָה וּמִנְחָה : חזן תַּחֲנוּנִים יָדַבֵּר עַמְּךָ יְבַקֵּשׁ סְלִיחָה בְּלֵב מָר ' הִנּוֹ מִתְיַצֵּב עַל מָצוֹר וְעוֹמֵד עַל הַמִּשְׁמָר ' מְהַלֶּה פָּנֶיךָ לְעֵת מִנְחַת עֶרֶב וּמְצַפֶּה כָּפֶר : קה"ל כִּי אָמַר אֲכַפְּרָה פָנָיו בַּמִּנְחָה : חזן יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ בְּנֵה וְעָרֶיךָ מִקְצָה ' אַסִּירֵי הַתִּקְוָה פְּקַח וְלַחְפְּשִׁי הוֹצֵא ' וְעָרְבָה לַיֵי מִנְחָתָם כִּימֵי עוֹלָם וְתָשׁוּב וְתִרְצֶה : קה"ל עוֹד פְּנוֹת אֶל הַמִּנְחָה : חזן וּנְפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּץ יָדְךָ שֵׁנִית תּוֹסִיף ' בְּרוֹעֶה עֶדְרוֹ תִּרְעֶם בְּנָוֶה טוֹב תֵּאָסֵף ' וְיָשַׁב מְצָרֶיךָ וּמְטַהֵר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּזָּהָב וְכַכֶּסֶף : קה"ל וחזן וְהָיוּ לַיֵי מַגִּישֵׁי מִנְחָה : אל מלך יושב וכו'

וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ תְּכוֹן תְּפִלָּתֵנוּ קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ מַשְׂאַת כַּפֵּינוּ מִנְחַת עֶרֶב : יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִינוּ וְהֶגְיוֹן לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ יֵי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ :

כרחם אב ליי הישועה תעלא נסליחות

חזן אֱלֹהֵי בְּשַׂר עַמְּךָ מִפַּחְדְּךָ סָמַר ' וּמֵאָז עֲלוֹת הַשַּׁחַר יַעֲמוֹד עַל־מִשְׁמָר ' עַד עֵת מִנְחַת עֶרֶב : קה"ל כִּי אָמַר אֲכַפְּרָה פָנָיו בַּמִּנְחָה : חזן לְהַקְשִׁיב לְמַשְׁטִינֵנוּ מֵאֵין תְּמָאוּן ' סְאוֹנוֹ בְּרַעַשׁ אַל נָא תְּהִי סוֹאֵן ' וְאִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמוֹר הֲלֹא רַבּוּ קה"ל מֵאֵין עוֹד פְּנוֹת אֶל הַמִּנְחָה :

ישראל

חזן יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ אֲשֶׁר בְּךָ מַאֲמִין · אִם בִּשְׁמֹאל דְּחִיתוֹ קָרְבֵּהוּ בִּימִין · בָּא לְשַׁחֵר פָּנֶיךָ : קהל וַיִּקַּח מִן הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְחָה : חזן עוֹרְבֵי שָׁוְוע מְשַׁלְּמֵי פָרִים שִׂפְתוֹתָם · רְצֵה וְהַשְׁלֵךְ בִּמְצוּלוֹת יָם כָּל־חַטֹּאתָם · יֶעֱרַב עָלֶיךָ שִׂיחָתָם וְרִנָּתָם קהל כַּחַטָּאת וְכָעוֹלָה וְכַמִּנְחָה : חזן זְכֹר פַּר פְּנִים וְשָׂעִיר פְּנִימִי וְחִיצוֹן · יִהְיוּ נָא אֲמָרֵינוּ לְפָנֶיךָ לִרְצוֹן · וְתֶעֱרַב מִנְחָתֵנוּ כְּשֶׁה אַחַת מִן הַצֹּאן · מִן הַמֵּאָתַיִם : קהל מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל לַמִּנְחָה : חזן רְאֵה כִּי אָזְלַת יָדֵנוּ וְיִשְׁבֵי מָרוֹם שָׁחוּ פַּסּוּ אֲמוּנִים וּבְכֵן לָקְחוּ · כְּבֵד פֶּת וַעֲרַל שָׂפָה : קהל וַיְשַׁלְּחוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיָדוֹ מִנְחָה : חזן בָּרֵר נִיב שְׂפָתַי כְּשַׁחַר פָּרוּם · עֲנֵנִי וּרְפָא מִזִּבְחֲךָ הֶרוּם · הֵלְקַת לְשׁוֹנִי תֶּעֱרַב כַּשֶּׁמֶן לָרוּם : קהל אֶת־הָעוֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה : חזן בֵּית תְּפִלָּתָם מָקוֹם צָקוֹן לַהְשָׁם · הֲשׁוֹב כְּבִמְקוֹם אֲשֶׁר יְבַשְּׁלוּ שָׁם · הַכֹּהֲנִים אֶת הַחַטָּאת וְאֶת הָאָשָׁם : קהל וַאֲשֶׁר יאפוּ אֶת־הַמִּנְחָה : חזן וְצִוֶּה יְיָ הַסְדּוֹ קוֹמְמִיּוּת הַשִּׁיבֵנִי לְנָוִי · לְפָאֵר מְקוֹם מִקְדָּשִׁי לְחַדֵּשׁ הֲדַר וִיוִי · וְיָשַׁב מְצָרֵף וְטָהַר אֶת בְּנֵי לֵוִי : קהל וחזן וְהָיוּ לַיְיָ מַגִּישֵׁי מִנְחָה : אל מלך וכו׳

טוֹב יְיָ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לְקַוָּיו · לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ : טוֹב וְיָחִיל וְדוּמָם לִתְשׁוּעַת יְיָ : טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בָּאָדָם : טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים : טוֹב וְיָשָׁר יְיָ עַל־כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ : טוֹב יְיָ לְמָעוֹז בְּיוֹם צָרָה · וְיוֹדֵעַ חֹסֵי בוֹ : כִּי הוּא יָדַע יִצְרֵנוּ זָכוּר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ : כִּי טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חַסְדּוֹ · וְעַד דּוֹר וָדוֹר אֱמוּנָתוֹ : כרחם אב וכו׳

פזמון בַּת עַמִּי לֹא תֶחֱשָׁה · וְלֹא תִשְׁקוֹט בִּזְעָקָה · וּבִמְקוֹם עוֹלָה וְאִשָּׁה · תָּכִין תַּחַן חֶקָה · לַיְיָ מַגִּישֵׁי מִנְחָה בִּצְדָקָה : נִשְׂיא אֱלֹהִים הַנֶּאֱמָן · רֹאשׁ צִירִים אֵיתָנִי · הִשְׁכִּים שַׁחַר וּזְמַן · עָמוֹד וְעָרוֹךְ תַּחֲנוּנַי · בִּמְקוֹם תָּמִיד מְיוּמָן · לְשַׁחֵר עַל קָרְבָּנַי · וְכִי הֶאֱמִין בַּיהוָה

וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה לֵיהוה : יְחִידוֹ לְמֵאָה נֶחֱנָן · וְעָקוּד בְּמִזְבַּח אֲבָנָיו לִפְנוֹת עֶרֶב חָנָן · וְהָאֵל נָשָׂא פָנָיו · לְתָמִיד עֶרֶב מְכוֹנָן · לְהִתְרַצּוֹת פְּנֵי אֲדוֹנָיו · כְּאִישׁ לָקַח מְלֹא חָפְנָיו · קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה לֵיהוה : מְפַלֵּל יוֹשֵׁב אֹהֶל · הַלָּן בְּמָקוֹם מִשְׁבָּח · לְרִבּוּ פְּדָרִים יַהֵל · בְּתִתְקָרֵב בְּבֵית וָבַח · וְאִם אֵין קָרְבָּן לְיַהֵל · תְּמוּרָם אֶעֱרוֹךְ שֶׁבַח · וְנִבְחַר לֵיהוָה מִזֶּבַח · עֲשׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לֵיהוה : נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה מֵאֵין עֲבוֹדַת כֹּהֲנִים · וְאֵיךְ אָשִׁיר · וְאָסְפוּ לְוִיֵּי אֱמוּנִים · וְעַל כָּל־זֹאת אוֹדֶה יָהּ · כִּי הוּא נַעֲלָה בְרִינִים · לָנוּ בְּשֶׁת הַפָּנִים · וּלְךָ הַצְּדָקָה לֵיהוה : הֵלֶךְ קָרְבְּנוֹרֵי פֶּדֶר · תְּפִלָּתִי הֵרָאֶה · בְּזִכְרִי עַל הַפֶּדֶר · עֲבוֹדַת מִשְׁרָתִים בָּאֵי הֵיכָל הֵדֶר בְּהֵדֶר · וְשָׁמְעוּ מְבַשֵּׂר בְּמַרְאֶה · וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה · לֵיחוָה מַגִּישֵׁי מִנְחָה בִּצְדָקָה : אל מלך ויעבור תמוז בסליחות

אחר כך יאמר עשרה רחמנא למספר עשרה מאמרות ועשרת הדברות

רַחֲמָנָא אִדְכַּר לָן קְיָמֵהּ דְּאַבְרָהָם רְחִימָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אִדְכַּר לָן קְיָמֵהּ דְּיִצְחָק עֲקִידָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אִדְכַּר לָן קְיָמֵהּ דְּיַעֲקֹב שְׁלִימָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אִדְכַּר לָן זְכוּתֵהּ דְּיוֹסֵף צַדִּיקָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אִדְכַּר לָן קְיָמֵהּ דְּמֹשֶׁה נְבִיָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אִדְכַּר לָן קְיָמֵהּ דְּאַהֲרֹן כַּהֲנָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אִדְכַּר לָן קְנָאוּתֵהּ דְּפִנְחָס קַנָּאָה · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אִדְכַּר לָן קְיָמֵהּ דְּדָוִד מְשִׁיחָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אִדְכַּר לָן צְלוֹתֵהּ דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא תּוּב מֵרוּגְזָךְ · וְלָא נָהֲדַר רִיקָם מִן קָדָמָךְ :

אל מלך · ויעבור · תמוז בסליחות

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · אַל תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּלָה · תֹּאחֵז יָדְךָ במשפט

בַּמִּשְׁפָּט ׳ בְּבֹא תוֹכַחַת נֶגְדֶּךָ׳ שִׁמְנוּ מִסִּפְרְךָ אַל תִּמָּח ׳ גִּשְׁתְּךָ לַתָּקוֹר מִיסָּר ׳ רַחֲמֶיךָ יַקְדְּמוּ רָגְזֶךָ ׳ דַּלּוּרֶת מַעֲשִׂים בְּשׁוּרְךָ ׳ קָרֵב צֶדֶק מֵאֵלֶיךָ ׳ חוֹרֵנוּ בְּזַעֲקֵנוּ לָךְ ׳ אַז יִשׁוּעָתֵנוּ בְּמַפְּגִיעַ ׳ וְתָשִׁיב שְׁבוּת אָהֳלֵי תָם ׳ פִּתְחֵיוּ רְאֵה כִּי שָׁמֵמוּ ׳ וְזוֹר נָאֱמָתָּ עֲדוּת לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זַרְעוֹ ׳ חוֹתַם תְּעוּדָה תַּתִּיר ׳ סוֹדְךָ שִׂים בְּלִימוּדֶךָ ׳ טַבּוּר אַגַּן הַסַּהַר ׳ נָא אַל יֶחְסַר הַמֶּזֶג ׳ יָהּ דַּע אֶת־אֲשֶׁר יְדָעוּךָ ׳ וְרַחֵם אֶת־אֲשֶׁר קְרָאוּךָ ׳ כִּי תָשִׁיב לְבַצָּרוֹן ׳ לְכוּדִים אַסִּירֵי הַתִּקְוָה :

וידוי הגדול של רבינו נסים ז״ל

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם ׳ קוֹדֶם כָּל־דָּבָר אֵין לִי פֶּה לְהָשִׁיב וְלֹא מֵצַח לַחֲרִים רֹאשׁ כִּי מִפְּנֵי שֶׁעֲוֹנוֹתַי רַבּוּ מִלְּמָנוֹת ׳ וְחַטֹּאתַי עָצְמוּ מִסַּפֵּר ׳ וּכְמַשָּׂא כָּבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי : מִתְוַדֶּה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי בִּכְפִיפַת רֹאשׁ ׳ בִּכְפִיפַת קוֹמָה ׳ בִּכְנִיעַת חָיִל ׳ בְּחַלְּשׁוּת כֹּחַ בִּשְׁבִירַת לֵב ׳ בְּנִמְיַכַּת רוּחַ ׳ בְּקִידָה ׳ בִּכְרִיעָה ׳ בְּהִשְׁתַּחֲוָיָה ׳ בְּאֵימָה ׳ בִּבְעָתָה ׳ בְּרֶתֶת ׳ בְּזִיעָה ׳ בְּחִלְחוּל ׳ בִּירִאָה ׳ בְּמוֹרָא ׳ אוֹמֵר אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי מִקְצַת מַעֲשַׂי הָרָעִים ׳ וּמִדְּרָכַי הַמְכוֹעָרִים ׳ וּמִמַּעֲלָלַי הַמְקוֹלְקָלִים ׳ לְאוֹמְרָם אִי אֶפְשָׁר ׳ לְבַרְרָם אֵין בִּי כֹחַ ׳ לְגַלּוֹתָם לֹא אֶעֱצוֹר חָיִל ׳ לְדַבְּרָם לֹא אֵדָעֵם ׳ לְהַגִּידָם אֵינִי כְּדַאי לְחִבּוּעַ עֲלֵיהֶם סְלִיחָה וּמְחִילָה וְכַפָּרָה ׳ מָה אֲנִי מָה חַיָּי ׳ אֲנִי חֶבֶל רֵיק ׳ אֲנִי רִמָּה וְתוֹלֵעָה ׳ אֲנִי עָפָר וָאֵפֶר ׳ בּוּשׁ אֲנִי מֵחֲטָאַי וּמוּכְלָם אֲנִי מִפְּשָׁעַי אֵין לִי פִּתְחוֹן פֶּה לְהִתְוַדּוֹת לְפָנֶיךָ ׳ גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא ׳ עָצְמוּ פְּשָׁעַי מִסַּפֵּר ׳ בּוֹשְׁתִּי וְגַם נִכְלַמְּתִּי בְּנֶגֶב הַנִּמְצָא בַּמַּחְתֶּרֶת :

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם ׳ אִם עָמַדְתִּי לְפָרֵשׁ אֶת־חֲטָאַי וּלְבָאֲרָם ׳ יִכְלֶה הַזְּמַן וְהֵם לֹא יִכְלוּ ׳ עַל אֵיזֶה מֵהֶם אֶתְבַּע ׳ וְעַל־אֵיזֶה מֵהֶם אֲבַקֵּשׁ ׳ וְעַל אֵיזֶה מֵהֶם אֶתְוַדֶּה ׳ עַל הַכְּלָל ׳ אוֹ עַל הַפְּרָט ׳ עַל הַנִּסְתָּרוֹת ׳

אוֹ עַל הַנִּגְלוֹת׃ עַל הָרִאשׁוֹנוֹת׃ אוֹ עַל הָאַחֲרוֹנוֹת׃ עַל הַחֲדָשׁוֹת׃ אוֹ עַל הַיְשָׁנוֹת׃ עַל הַטְּמוּנוֹת׃ אוֹ עַל הַנּוֹדָעוֹת׃ עַל הַנִּזְכָּרוֹת׃ אוֹ עַל הַנִּשְׁכָּחוֹת מִמֶּנִּי׃ יוֹדֵעַ אֲנִי בְּעַצְמִי׃ שֶׁאֵין בִּי לֹא תּוֹרָה וְלֹא חָכְמָה׃ לֹא דַעַת וְלֹא תְבוּנָה׃ לֹא צְדָקָה וְלֹא יַשְׁרוּת׃ וְלֹא גְמִילוּת חֲסָדִים׃ אֲבָל אֲנִי סָכָל וְלֹא יוֹדֵעַ׃ בַּעַר וְלֹא מֵבִין׃ גַּזְלָן וְלֹא נֶאֱמָן׃ חַיָּב וְלֹא זַכַּאי׃ רָשָׁע וְלֹא צַדִּיק׃ רַע וְלֹא טוֹב׃ וְכָל־מַעֲשַׂי רָעִים עָשִׂיתִי׃ וְגַם עֲבֵרוֹת רָעוֹת עָשִׂיתִי׃ וְאִם אַתָּה דָּן אוֹתִי כְּמַעֲשַׂי׃ אוֹי לִי וַי לִי׃ אֲהָהּ עָלַי׃ אוֹיָה עַל נַפְשִׁי׃ וְאִם תְּבַקֵּשׁ לְנַקּוֹתִי כִּמְטַהֵר וְכִמְצָרֵף כֶּסֶף׃ לֹא יִשָּׁאֵר מִמֶּנִּי מְאוּמָה׃ כִּי אֲנִי כְּקַשׁ לִפְנֵי אֵשׁ׃ וּכְעֵצִים יְבֵשִׁים לִפְנֵי הָאוֹר׃ כֶּסֶף סִגִים מְחֻפֶּה עַל חֶרֶשׂ׃ חֵבֶל הַכֵּלִים אֵין בּוֹ מַמָּשׁ׃

בַּמָּה אֲקַדֵּם אוֹ מַה רְפוּאָה אֲבַקֵּשׁ׃ כְּבֵן סוֹרֵר וּמוֹרֶה הָיִיתִי׃ כְּעֶבֶד מוֹרֵד עַל אֲדוֹנָיו׃ כְּתַלְמִיד חוֹלֵק עַל רַבּוֹ׃ אֵת אֲשֶׁר טִהַרְתָּ טִמֵּאתִי׃ וַאֲשֶׁר טִמֵּאתָ טִהַרְתִּי׃ אֵת אֲשֶׁר הִתַּרְתָּ אָסַרְתִּי׃ וַאֲשֶׁר אָסַרְתָּ הִתַּרְתִּי׃ אֶת אֲשֶׁר אָהַבְתָּ שָׂנֵאתִי׃ וַאֲשֶׁר שָׂנֵאתָ אָהַבְתִּי׃ אֵת אֲשֶׁר הִקַּלְתָּ הֶחְמַרְתִּי׃ וַאֲשֶׁר הֶחֱמַרְתָּ הֵקַלְתִּי׃ אֵת אֲשֶׁר קֵרַבְתָּ רִחַקְתִּי׃ וְאֵת אֲשֶׁר רִחַקְתָּ קֵרַבְתִּי׃ אַךְ לֹא לְהַכְעִיסְךָ נִתְכַּוַּנְתִּי׃ וּבְעַזּוּת מֶצַח בָּאתִי לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה מִלְּפָנֶיךָ׃ שַׂמְתִּי פָּנַי כַּכֶּלֶב׃ הֵעַזְתִּי מֶצַח כַּזּוֹנָה׃ וַנַּשְׂתִּי לְפָנֶיךָ בְּבֹשֶׁת פָּנִים׃ וְכֵן כָּתוּב וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ מֵאַנְתָּ הִכָּלֵם׃

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם׃ לֹא עַל עַצְמִי בִּלְבַד אֲנִי מִתְפַּלֵּל וּמִתְוַדֶּה׃ כִּי אִם בַּעֲדִי וּבְעַד קְהָלֶיךָ הָעוֹמְדִים לְפָנֶיךָ׃ וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינִי רָאוּי וְלֹא זַכַּאי לְהִתְוַדּוֹת עַל עַצְמִי׃ וְכָל שֶׁכֵּן עַל אֲחֵרִים׃ אַבָל כִּי דַרְכְּךָ לְהַאֲרִיךְ אַפֶּךָ׃ וּמִדָּתְךָ לְהַעֲבִיר קְצֶפֶךָ׃ וּמִנְהָגְךָ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ וּבְיוֹתֵר לְשָׁבִים אֵלֶיךָ וּמוֹדִים לְפָנֶיךָ וְעוֹזְבִים וּמִתְנַחֲמִים עַל פִּשְׁעֵיהֶם׃

ולא

וְלֹא מְכַפִּים אוֹתָם׃ שֶׁכֵּן כָּתוּב מְכַסֶּה פְשָׁעָיו לֹא יַצְלִיחַ וּמוֹדֶה וְעוֹזֵב יְרֻחָם׃ וּמַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם׃

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם מִנְהַג בֵּית דִּינְךָ הַצֶּדֶק׃ לֹא כְּמִנְהַג בָּתֵּי דִינִין שֶׁל בְּנֵי אָדָם׃ שֶׁמִּדַּת בְּנֵי אָדָם כְּשֶׁהוּא תּוֹבֵעַ אֶת־חֲבֵרוֹ בְּמָמוֹן אֶל הַבֵּית דִּין אוֹ אֶל־הַשּׁוֹפֵט׃ אִם יִכְפּוֹר יִנָּצֵל מִן הַמָּמוֹן׃ וְאִם יוֹדֶה מִתְחַיֵּב לִתֵּן׃ וּבֵית דִּינְךָ הַצֶּדֶק לֹא כֵן הוּא׃ אֶלָּא אִם יִכְפּוֹר אָדָם׃ אוֹ לוֹ וְאוֹ לְנַפְשׁוֹ׃ וְאִם מוֹדֶה וְעוֹזֵב אַתָּה מְרַחֲמֵהוּ׃

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם׃ לוּלֵי חֲטָאֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ׃ לֹא הָיִינוּ בוֹשִׁים וְנִכְלָמִים׃ וְעַל מָה הָיִינוּ מִתְוַדִּים׃ כִּי אִי אֶפְשַׁר לוֹ לְאָדָם לְבַקֵּשׁ עַל חֵטְא וְהוּא לֹא חָטָא׃ וְלֹא יִוָּדַע עוֹד רַחֲמֶיךָ אֶלָּא בְּהַעֲבִירְךָ חַטֹּאת יְרִיאֶיךָ׃ וְלֹא עַל עַצְמִי בִּלְבַד אֲנִי מִתְוַדֶּה׃ כִּי אִם בַּעֲדִי וּבְעַד כָּל־קְהָלֶיךָ׃ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ׃ שֶׁתִּסְלַח וְתִמְחַל־לָנוּ עַל־כָּל־עֲוֹנוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ׃ וּתְכַפֶּר־לָנוּ עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ׃

ואומרים אלהינו ואלהי אבותינו׳ אשמנו׳ תמצא בתפלת יום כפור׳

אָשַׁמְנוּ מִכָּל־עָם׃ בּוֹשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר׃ גָּלָה מִמֶּנּוּ מָשׂוֹשׂ׃ דָּוָה לְבֵנוּ בַּחֲטָאֵינוּ׃ הוּחְבַּל אִוִּיֵּנוּ וְנִפְרַע פְּאֵרֵנוּ׃ זְבוּל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ חָרַב בַּעֲוֹנֵינוּ׃ טִירַתְנוּ הֻיְתָה לְשַׁמָּה׃ יוֹפִי אַדְמָתֵנוּ לְזָרִים׃ כֹּחֵנוּ לְנָכְרִים׃ וַעֲדַיִן לֹא שַׁבְנוּ מִטָּעוּתֵנוּ׃ תֵּאִיךְ נַעִיז פָּנֵינוּ וַנַּקְשֶׁה עָרְפֵּנוּ׃ לוֹמַר לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ אֲבָל אֲנַחְנוּ וַאֲבוֹתֵינוּ חָטָאנוּ׃ אשמנו כו׳

לְעֵינֵינוּ עָשְׁקוּ עַמְלֵנוּ׃ מִמְּשָׁךְ וּמִמּוֹרָט מִמֶּנּוּ׃ נָתְנוּ עָלָם עָלֵינוּ׃ סָבְלֵנוּ עַל שִׁכְמֵנוּ׃ עֲבָדִים מָשְׁלוּ בָנוּ׃ פּוֹרֵק אֵין מִיָּדָם׃ צָרוֹת רַבּוֹת סְבָבוּנוּ׃ קְרָאנוּךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃ רָחֲקָתָ מִמֶּנּוּ בַּעֲוֹנֵינוּ׃ שַׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ תָּעִינוּ וְאָבַדְנוּ׃ ועדיין וכו׳ אשמנו

אל ארך אפים וכו׳

חטאנו

חָטָאנוּ צוּרֵנוּ סְלַח לָנוּ יוֹצְרֵנוּ :

פעם אחת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד :

ג׳ פעמים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

ז׳ פעמים יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים :

פעם אחת יְהוָה מֶלֶךְ יְהוָה מָלָךְ יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד :

עַנֵּנוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם עַנֵּנוּ׳ עַנֵּנוּ פַּחַד יִצְחָק עַנֵּנוּ׳ עַנֵּנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב עַנֵּנוּ׳ עַנֵּנוּ מָגֵן דָּוִד עַנֵּנוּ׳ עַנֵּנוּ אֱלֹהֵי הַמֶּרְכָּבָה עַנֵּנוּ׳ עַנֵּנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן עַנֵּנוּ׳ עַנֵּנוּ עוֹנֶה בְּעֵת צָרָה עַנֵּנוּ׳ עַנֵּנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רַחֲמִים עַנֵּנוּ׳ עַנֵּנוּ רַחוּם וְחַנּוּן עַנֵּנוּ׳ רַחֲמָנָא עַנֵּנָא׳ רַחֲמָנָא פְּרוֹק׳ רַחֲמָנָא אִתְמְלֵי רַחֲמִין עֲלָן וְעַל־כָּל־אֲנָשֵׁי בֵיתָנָא וְעַל־כָּל־אַחֲנָא בֵּית יִשְׂרָאֵל׳ וּמַחֲשׁוֹכָא לְנַהוֹרָא אַפְּקִינָן בְּדִיל שְׁמָךְ רַבָּא :

אומרים מזמור זה • ואם עושים י״כ קטן ביום ה׳ תמורת ערב ר״ח אומרים מזמור כ׳ תקלא בדף ל׳ ע״ב :

ח לַמְנַצֵּחַ עַל־הַגִּתִּית מִזְמוֹר לְדָוִד׳ יְיָ אֲדֹנֵינוּ מָה־אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל־הַשָּׁמָיִם׳ מִפִּי עוֹלְלִים וְיֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז לְמַעַן צוֹרְרֶיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם׳ כִּי־אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה׳ מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן־אָדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ׳ וַתְּחַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ׳ תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ כֹּל שַׁתָּה תַחַת רַגְלָיו׳ צֹנֶה וַאֲלָפִים כֻּלָּם וְגַם בַּהֲמוֹת שָׂדִי׳ צִפּוֹר שָׁמַיִם וּדְגֵי הַיָּם עֹבֵר אָרְחוֹת יַמִּים׳ יְיָ אֲדֹנֵינוּ מָה־אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ׳ ק״ו

קודם שנוטלין את הלולב כיהגין לומר תפלה זו •

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי בִּפְרִי עֵץ הָדָר וְכַפּוֹת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבוֹת וְעַרְבֵי נַחַל אוֹתִיּוֹת שִׁמְךָ הַמְיוּחָד תְּקֻרַב אֶחָד אֶל אֶחָד וְהָיוּ לַאֲחָדִים בְּיָדִי וְלִידַע אֵיךְ שִׁמְךָ נִקְרָא עָלַי וְיִרְאוּ מַגֶּשֶׁת אֵלַי וּבְנַעֲנוּעַי אוֹתָם תַּשְׁפִּיעַ שֶׁפַע בְּרָכוֹת מִדַּעַת עֶלְיוֹן לִנְוֵה אַפִּרְיוֹן לִמְכוֹן בֵּית אֱלֹהֵינוּ וְתִהְיֶה חֲשׁוּבָה לְפָנֶיךָ מִצְוַת אַרְבָּעָה מִינִים אֵלּוּ כְּאִלּוּ קִיַּמְתִּיהָ בְּכָל־פְּרָטוֹתֶיהָ וְשָׁרָשֶׁיהָ וְתַרְיַ״ג מִצְוֹת הַתְּלוּיִם בָּהּ כִּי כַוָּנָתִי לְיַחֲדָה שְׁמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בְּדַחֲילוּ וּרְחִימָא לְיַחֵד שֵׁם י״ה בו״ה בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל־יִשְׂרָאֵל : בָּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן :

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל־נְטִילַת לוּלָב :

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה :

בערבית מתפללין כדרכו אלא שמוסיפין יעלה ויבא בענוג' ואם שכח ולא הזכיר של ר״ח בלילה בין שהוא יום א' בין שהוא ב' ימים ר״ח אינו חוזר כשכבר סיים ברכת רצה אפילו לא התחיל עדיין מודים • וי״א שיאמרנו אם קודם מודים • ולדעת הזאת הסכים הגאון יעב״ץ בשחרית מברכין ומתפללין כסדר כל יום אלא שמוסיפין ובראשי חדשיכם בסדר הקרבנות • ואומרין יעלה ויבוא בענודה • ואם שכחו וזכר קודם שהתחיל מודים אומרו אם • ואם נזכר אחר שהתחיל מודים וקודם סיום התפלה חוזר לרצה • ואם השלים תפלתו וכבר אמר יהיו לרצון א״פ אע״פ אלא עקר עדיין • חוזר לראש התפלה • וכן בנכנסה • ש״ץ שנשכחו ולא הזכיר ר״ח (בין בלחש בין בקול) בשחרית • וסיים תפלתו אין מחזירין אותו • ואם לא סיים עדיין חוזר לרצה • ויחיד המתפלל בלבוד ושכח • יוכל לגמרא ע״י שישמע מש״ץ אלא בחלה • ואחר חזרת התפלה של ש״ץ קורין הלל בדילוג ומעומד ומברכין עליו תחלה וסוף • והיחיד יחזור אחר שכים שיאמר להם הודו והם יענו אחריו ר״פ • ובלבוד לריך לשמוע הודו ויאמר ויאמרו אפי הש״ץ דשמע כעונה • ואם לאו לא יצא • או יאמר כ״א עמו בנחת • הנא לביה״כ בשעה שאומר הלבוד הלל אומרו עמהם ואח״כ יתפלל • ואם עומד בפסוקי דזמרה פשיטא שאומרו אם אבל לא יברך ברכת הלל כיון שמברך ב״ש ושמחנא • משו״ה בימים שגומרין בהם הלל לא אלי למכללי בפסל״ז • בנית האבל תוך ז׳ אין קורין וכשחוזרין לבית קורין •

בר"ח וחנוכה ורגלים קורין הלל ולעולם גומרין אותו קודם ר"ח ושבת ימים האחרונים של פסח שאומרין אותו בדילוג • ובקה"מ קולין התפילין קודם הלל •

סדר הלל

אלו ימים שגומרים בהם את הלל • ב' ימים ראשונים של פסח • ב' ימים של שבועות • תשעה ימים של חג הסוכות עם ש"ע • שמונה ימים דחנוכה •
והסימן בבט"ח

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִקְרוֹא אֶת־הַהַלֵּל :

קוג הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה : יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם : מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ
מהלל

הלל במשנה פסחים דף ס"ד העידו • שבערבין פסח בשחיטת הפסח קראו בעזרה ההלל • וכן איתא בתוספתא ישראל אוקמ את פסחיהן ולויים קורין את ההלל • וכן קראוהו בשחיטת פסח שכי בהלויית הקליל להבעים קול השיר ביותר (ערכין דף יוד) ובתענית כ"ק במשנה הורו לכו שבמקדש בדקה המעמד בכל יום שיש בו הלל • ושם בגמרא מכו אותן הימים וחמרו משם ר"י משם רשב"י י"ק ימים שהיחיד גומר בהן הלל • ק' ימי הקג • וק' ימי חנוכה וי"ט ראשון של פסח וב' של עצרת • ושם בערכין אמרו עוד הטעם מ"ש בקג דאמריכן כל יומא ומ"ש בפסח דלא אמריכן ? ותרצו דימי הקג אלוקין בקרבנותיהן • דפרי הקג מתמעטין והולכין • מה שאינו בפסח • עוד אמרו הטעם באמירת הלל בחנוכה משום הכס הנעשה בו • ועל בעלת אמירתו בר"ה ויו"כ מפני שספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני ה' ואיך נשיר לו ? ובפורים מפני שקריאת המגלה הוא ההלל • או מפני שלא היתה בזמן אקשורוש גאולה שלימה אלא ממות לחיים ולא גם כן מעבדות לחירות כימי החשמונאים ולכן אין קורין בו את ההלל • אבל בר"ק לא אמרו הלל כלל • וכשנשאל שם בערבין מדוע לא יאמרו בר"ק הלא איקרי מועד כי"ט השיבו שלא איקדים כי"ט בעשיית מלאכה • וכן היקשו בגמרת תענית כ"ק מפני מה לא נאמר ג"כ במשנה בא' בכיסן לא היה בו מעמד מפני שיש בו הלל ? ואמרו שאין הלל בר"ק ולכן לא נדקה המעמד בזמן המקדש אלא בר"ק עצת שהוא ג"כ חנוכה • אולם בבבל הקל בזמן התנאים מנהג אמירתו גם בר"ק • ורב בנסעו מא"י לבבל ורואה אותם קוראים הלל בר"ק תמה על זה וקשב לקפות בידם • אבל בשמעו כי דלגו לא לכו ה' לא לכו וכמו אנקבי היום • נכס על זה והשאיר מנהג אבותיהם בידיהם (שם בתענית) :
ובפרק

מְהֻלָּל שֵׁם יְהוָה׃ רָם עַל־כָּל־גּוֹיִם׃ | יְהוָה
עַל־הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ׃ מִי כַיְהוָה אֱלֹהֵינוּ
הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת׃ הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם
וּבָאָרֶץ׃ מְקִימִי מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים
אֶבְיוֹן׃ לְהוֹשִׁיבִי עִם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי
עַמּוֹ׃ מוֹשִׁיבִי | עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם־הַבָּנִים
שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ׃

בצאת

ובפרק כ׳ ממס׳ סופרים הל׳ ט׳ • הובא ג״כ מאמר רשב״י הכ״ל • אלכן בכוסף אחר וז״ל : וי״ט ראשון פסח ולילות ובגולה כ״א יום וב׳ לילות • מלוה מן המובחר לקרות הלל בשני לילות משל גליות ולברך עליהן ולאומרן בבעימה לקיים מה שנאמר וכרומקה שמו יחדיו וכשהוא קורא אותן בביתו איכו לריך לברך שבבר ברך ברבים עכ״ל • ומזה כראה שהיו רגילין בימי הגאונים לקרות ההלל בערבית של פסח בבית הכנסת וברכו עליו ולכן לא חייבוהו לברך עוד הפעם כשחזור וקורא בביתו בהגדה וכ״כ התכיא ס׳ ל״ב וס׳ ק״ק והאגור בשם שבולי הלקט :

לקרוא את ההלל לגמור את ההלל ר׳ תם הביא ראיה שגם בר״ק אעפ״י שקריאת ההלל בו איכו אלא מבהג • כבר ברכו לקרוא את ההלל שם בבבל בימי רב • ואל״כ מאי קאמר בגמרא תעבית שם כיון דשמעיהבו דמלגא ואזלי ש״מ מבהג אבותיהם בידיהם • וכי לא היה לו להביל דלא קרו בו אלא משום מבהג דהא אין מברכין על המבהג ? ומדלא קאמר איקלע לבי כבשתא בדקדי הלל • ומדלא אמר מדלא ברכו ש״מ מבהג הוא • כראה שבא קודם התחלת ההלל ולא באמצע וראה אותן בורכין וקורין וגלא בתה תמיהתו עד שלגו ההלל והראוהו עי״ז שאיבו אלא מבהג בידיהם • וכן הביא לו עוד ראיה מברכות י״ד מה שספרו שם מרב בר שבא • שבא לפני רבינא בימים שאין היחיד גומר בו את ההלל • ולא פסיק רבינא לשאול לו לשלום • ואם לא ברכו ביום ההוא מה הפסק דקאמר ? הלא לא ברכו בתחלה ? ראה תוספות שם בברכות ד״ה אמר ובתוספות שם בערכין ד״ה י״ק ימים ובראש ברכות • והתבית ס׳ ל״ב העיד על סדור ר׳ עמרם גאון שהיה כתוב בו העובר בתיבה בר״ק מברך לקרות את ההלל ודולג וכן הוא בה״ג • אולם בשם רש״י כתב שלא לאמרו וכן כתבו שם התוספות בשם מחזור וויטרי כיון שאיבו אלא מבהג בעלמא לא מברכין על המבהג וכן ספק הרמבם בפ״ג מחבוכה ה״ז :

ויש סדורים שכתוב בהם לגמור את ההלל וכן הוא ברמבם שם ה״ה • ועל זה כתבו התוספות שם בסוכה ד״ה כאן ומה שבוהגין עכשיו לברך אהלל לגמור כשגומרין ומברכין לקרות כשמלגין לסיבון בעלמא בוהגין כן ובין בזה ובין בזה יכולין לברך לקרות ולגמור עכ״ל • ובעבין ברכת יהללוך גם היא

היתה

קיד בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם בֵּית יַעֲקֹב
מֵעַם לֹעֵז׃ הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל
מַמְשְׁלוֹתָיו׃ הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס הַיַּרְדֵּן יִסֹּב
לָאָחוֹר׃ הֶהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת
כִּבְנֵי־צֹאן׃ מַה־לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס הַיַّרְדֵּן
תִּסֹּב לָאָחוֹר׃ הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים
גְּבָעוֹת כִּבְנֵי־צֹאן׃ מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ
מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם־
מָיִם חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ־מָיִם׃

(בר"ח ופסח קוץ מסכי ימים הרקסוכים מדלגין זה)׃

קטו לֹא לָנוּ יְהוָה לֹא לָנוּ כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן
כָּבוֹד עַל־חַסְדְּךָ עַל־אֲמִתֶּךָ׃ לָמָּה יֹאמְרוּ
הַגּוֹיִם אַיֵּה־נָא אֱלֹהֵיהֶם׃ וֵאלֹהֵינוּ בַשָּׁמַיִם
כֹּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה׃ עֲצַבֵּיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב
מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם׃ פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ
עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ׃ אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא
יִשְׁמָעוּ אַף־לָהֶם וְלֹא יְרִיחוּן׃ יְדֵיהֶם וְלֹא
יְמִישׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יְהַלֵּכוּ לֹא יֶהְגּוּ בִגְרוֹנָם׃
כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר־בֹּטֵחַ בָּהֶם׃
יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּיהוָה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא׃
בֵּית אַהֲרֹן בְּטְחוּ בַיהוָה עֶזְרָם וּמָגִנָּם
הוּא

היתה תלויה במכהג יש שברכוה ויש אשר לגוה • (רקה סוכה דף ל"ט) וסדר קריאת ההלל בימי המשכה כפי הכרקה מסוכה שם כסדר בדברי הרמב"ם בפ"ג מסוכה הי"ב והלאה ו"ל : מכהג קריאת ההלל בימי הקמיכו הרקסוכים כך היה אחר שמברך הגדול שמקריא את ההלל מתחיל ואומר הללויה וכל העם עוכין הללויה וקוזר ואומר הללו עבדי ה' וכל העם עוכין ' וקוזר, ואומר הללו את שם ה' וכל העם עוכין הללויה וקוזר ואומר יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם וכל העם עוכין הללויה וכן על כל דבר ודבר עד שכמלאו

הוּא: יִרְאֵי יְהוָה בְּטְחוּ בַיהוָה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא:

יְהוָה זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יְבָרֵךְ אֶת־בֵּית אַהֲרֹן: יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְהוָה הַקְּטַנִּים עִם־הַגְּדֹלִים: יֹסֵף יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם: לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּיָהּ וְלֹא כָּל־יֹרְדֵי דוּמָה: וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

בר"ק וסמ"ק קוץ מעכי ימים הראשונים מלגין זה •

קטז אָהַבְתִּי כִּי־יִשְׁמַע יְיָ אֶת־קוֹלִי תַּחֲנוּנָי כִּי־הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא: אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי־מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא: וּבְשֵׁם־יְיָ אֶקְרָא אָנָּה יְיָ מַלְּטָה נַפְשִׁי: חַנּוּן יְיָ וְצַדִּיק וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם: שֹׁמֵר פְּתָאִים יְיָ דַּלֹּתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: שׁוּבִי נַפְשִׁי

שכמלאו עוכין בכל ההלל קכ"ג פעמים הללויה • סימן להם שכותיו של אהרן • וכן כשהקורא מגיע לראש כל פרק ופרק הן קוזרין ואומרין מה שאמר • כגלל כשהוא אמר בלאת ישראל מקלרים • כל העם קוזרים ואומרים בלאת ישראל מקלרים • והקורא אומר בית ישראל מעם לועז וכל העם עוכין הללויה עד שיאמר אהבתי כי ישמע ד' וכו' וכן כשיאמר הקורא הללו את ד' כל גויס כל העם קוזרים ואומרים הללו את ד' כל גויס • הקורא אומר אכא ה' הושיעה כא והם עוכין אקריו אכא ה' הושיעה כא אעפ"י שאיכו ראש פרק • הוא אומר אכא ה' הצליחה כא והם עוכין אקריו אכא ה' הצליחה כא • הוא אומר ברוך הבא וכל העם עוכין ברוך הבא • זהו המכהג הראשון וכו ראוי ליכך • אבל בזמכים אלו ראיתי בכל המקומות מכהגות בקריאת ובעכית העם ואין אחד מהם דומה לאחד עכ"ל • ראה עוד שוקר טוב סוף

מזמור

נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי כִּי יְיָ גָּמַל עָלָיְכִי: כִּי־חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינַי מִן־דִּמְעָה אֶת־רַגְלִי מִדֶּחִי: אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְיָ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: אֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל־הָאָדָם כֹּזֵב:

מָה־אָשִׁיב לַיהוָה כָּל־תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי: כּוֹס־יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא: נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נֶגְדָּה־נָּא לְכָל עַמּוֹ: יָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו: אָנָּה יְהוָה כִּי־אֲנִי עַבְדֶּךָ אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן־אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי: לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא: נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נֶגְדָּה־נָּא לְכָל עַמּוֹ: בְּחַצְרוֹת | בֵּית יְהוָה בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ:

קיז הַלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל־הָאֻמִּים: כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

הודו

מזמור ק"ק ומס' סופרים פי"ו הי"ב ובלקס מסכה סס קושיתו - על הרמבם שאמר שהעם עכו ברוך הבא ולפי הגמרא איכו כן שאמרה כדפיר"ש שעכו בשם ד' •

אכן ביאי רבא כבר בעל זה המנהג שסדרכו וקראו אותו ע"ד אחר • הקורא פתח בהללויה והעם עכו הללויה ואמרו עם הקורא כל ההלל עד הודו ואז פתח הקורא בהודו לה' והם עכו אחריו הודו לה' אחר כך חזרו הקורא והעם לקרות ביחד עד אבא • וחזר הקורא ופתח אבא ה' הושיעה

קיח הודו ליהוה כי־טוב כי לעולם חסדו׃
יאמר־נא ישראל כי לעולם חסדו׃
יאמרו נא בית אהרן כי לעולם חסדו׃
יאמרו נא יראי יהוה כי לעולם חסדו׃

מן־המצר קראתי יה ענני במרחביה׃
יהוה לי לא אירא מה־יעשה לי אדם׃
יהוה לי בעזרי ואני אראה בשנאי׃ טוב
לחסות ביהוה מבטח באדם׃ טוב לחסות
ביהוה מבטח בנדיבים׃ כל־גוים סבבוני
בשם יהוה כי אמילם׃ סבוני גם־סבבוני
בשם יהוה כי אמילם׃ סבוני כדברים
דעכו כאש קוצים בשם יהוה כי אמילם׃
דחה דחיתני לנפל ויהוה עזרני׃ עזי וזמרת
יה ויהי־לי לישועה׃ קול רנה וישועה
באהלי צדיקים ימין יהוה עשה חיל׃ ימין
יהוה רוממה ימין יהוה עשה חיל׃ לא־
אמות כי־אחיה ואספר מעשה־יה׃ יסר
יסרני יה ולמות לא נתנני׃ פתחו־לי שערי
צדק אבא בם אודה יה׃ זה השער ליהוה
צדיקים יבאו בו׃ אודך כי עניתני ותהי־
לי

נא והם עכו אכא ה׳ הושיעה כא׳ הוא אמר אכא ה׳ הצליחה כא׳ והם עכו לו גם כן אכא הצליחה כא׳ הקורא אמר בדרך הבא והם השיבוהו בשם ה׳ ראה שם בסוכה דף ל״ח׳

גם הכפלת הפסוקים היתה כבר כהוגה בימי המשנה כברלה מסוכה שם׳ מקום שנהגו לכפול יכפול׳ לפשוט׳ יפשוט וכתב רש״י ונהגו כן מפני

שם

לִי לִישׁוּעָה אורך: אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה אכן: מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ מאת: זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ: זה

אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא:
אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא:
אָנָּא יְהוָה הַצְלִיחָה נָּא:
אָנָּא יְהוָה הַצְלִיחָה נָּא:

בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְהוָה: ברוך אֵל | יְהוָה וַיָּאֶר לָנוּ אִסְרוּ־חַג בַּעֲבֹתִים עַד־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: אל אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָּ: אלי הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: הודו

יְהַלְלוּךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ (על) כָּל־מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ צַדִּיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ וְכָל־עַמְּךָ בית

שם פרשה שכולה כפולה הודו תקלה וסוף • יאמר כל ג' פעמים • קראתי יה ענני במרחב יה • ה' לי • ה' לי • טוב לחסות • טוב לחסות • סבבוני סבבוני • דחה דחיתני ויהי לי לישועה • קול רנה וישועה • ימין ה' • ימין ד' • לא אמות • ולמות לא כתבתי • פתחו לי שערי צדק • זה השער • אבל מאודך ולמטה איני בכפל במקרא ולכן כפל ר' אלעזר בן פרטא מאודך עד אבא • אבל רבי לא כפל אלא מאבא ולמטה • (שם ל"ט) ומהגיהו שה"שן אומר יאמר כל ישראל ובית אהרן והעם עונין על כל אחד הודו לא מוזכר בתלמוד וכבר פשט ביתי הר"ן שהביאו בסוכה שם •

גם מנהג הדילוג כולל ביתי התנאים כאשר כתבנו לתעלה שרב אלאו בנבל כשילא לשם מא"י לסיתן שהקריאה ביום ההוא איכה קונה ומפר"ש שם והאמוראים והרמבם שם הי"ב שדילוגנו היה גם כן דילוגים אבן האחרון כתב שים מלגין דילוג אחר •

ולענין

בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ יְהוָה יְהוָה וּבָרְכוּ וְיִשְׁתַּבְּחוּ
וְיִפְאַרוּ וְיָרוּמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיַמְלִיכוּ
אֶת־שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ כִּי לְךָ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשִׁמְךָ
נָאֶה לְזַמֵּר כִּי מֵעוֹלָם וְעַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת:

בכל יום שיש תפלת מוסף אומר הש"ץ ק"ש אחר הלל • לכן בקבוכה (קוץ עשור"ק) אין אומרין כ"ח זכי קדיש • כשאל ר"ח בקול מוליאין ס"ת ל' וקורין ד' אכשיס בסדר פינחס בפ' התמיד • כהן מתקלת וידבר עד עולת תמיד • לוי אוזר אל ואמרת להם עד רביעית הנין • ישראל עד עולת התמיד וכסכה • רבועי ובראשי קדשיכם עד יעשה וכסכו • ק"ק יהללו • ומקזירין הס"ת להיכל • אשרי • ובא לציון (וא"א לאכלא) ק"ק • וקולין התפלין • ומתפללין מוסף • דיכי תפלת מוספין בין דר"ח בין די"ט שוין לדין ת"מו דשבת לגמרי • יעו"ש :

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא
אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי
אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם:
אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ:

משמ"ע אל מוסף עד יוס ל' מוסף דפסח אומרים זה מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָּשֶׁם:

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים
סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם
אמונתו

ובענין קתיעת יהללוך ראה מה שכתבנו למעלה ובכשמת • ובהרמבם שם ה"י כוסקה בא"י המלך המשובח המהולל המפואר חי וקים תמיד ימלוך לעולם ועד • וראה בכל זו סימן מ"ב :

אֲמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר׳ מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה׳

נעשלת יחי תשוכס מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לַחַיִּים בְּרַחֲמִים:

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל־יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל (נעשלת המֶלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ:

קדושה לש"ץ בחזרת התפלה

נְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בָּעוֹלָם כְּשֵׁם שֶׁמַּקְדִּישִׁים אוֹתוֹ בִּשְׁמֵי מָרוֹם כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קדוש׳ קָדוֹשׁ | קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ: קדוש׳ בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ: מ׳ וּבְדִבְרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר: קדוש׳ יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ:

חזן לְדוֹר וָדוֹר נַגִּיד גָּדְלֶךָ וּלְנֵצַח נְצָחִים קְדֻשָּׁתְךָ נַקְדִּישׁ וְשִׁבְחֲךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא יָמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל (נעשלת המֶלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ:

רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְעַמְּךָ נָתָתָּ׳ זְמַן כַּפָּרָה לְכָל־תּוֹלְדוֹתָם׳ בְּהִיוֹתָם מַקְרִיבִים לְפָנֶיךָ זִבְחֵי רָצוֹן וּשְׂעִירֵי חַטָּאת לְכַפֵּר בַּעֲדָם׳ זִכָּרוֹן לְכֻלָּם יִהְיוּ׳ וּתְשוּעַת נַפְשָׁם מִיַּד שׂוֹנֵא: מִזֶּבַח חָדָשׁ בְּצִיּוֹן תָּכִין׳ וְעוֹלַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ נַעֲלֶה עָלָיו וּשְׂעִירֵי עִזִּים נַעֲשֶׂה בָרָצוֹן: וּבַעֲבֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִשְׁמַח כְּפָנוּ׳ וּבְשִׁירֵי דָוִד עַבְדֶּךָ הַנִּשְׁמָעִים בְּעִירֶךָ׳

האמורים

ראשי חדשים כראה שכוסל בזמן שקוקר מן ומפכי קטאיכו. ומן תפילתו עד לבנים תזכור הוא סובב והולך על שעיר כ"ק שבקרב בתקדש לכפרה: ומעם ולמטה עד כאמור לוקח מן ומפכי קטאיכי ועיין האמור בתפילת מוסף לשבת ורחש קודש:

הָאֲמוּרִים לִפְנֵי מִזְבַּחֲךָ׃ אַהֲבַת עוֹלָם תָּבִיא לָחֵם׃ וּבְרִית אָבוֹת לַבָּנִים תִּזְכּוֹר׃ וְהַבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרִנָּה וְלִירוּשָׁלַיִם בֵּית מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם׃ וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת־קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ׃ תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם׃ וְאֶת־מוּסַף יוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה׃ נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ׃ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ׃ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר׃

וּבְרֹאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִים׃

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִדְבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ וְיַיִן כְּנִסְכּוֹ וְשָׂעִיר לְכַפֵּר וּשְׁנֵי תְּמִידִים כְּהִלְכָתָם׃

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ׃ חַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת־הַחֹדֶשׁ הַזֶּה׃ לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה׃ לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה׃ לִישׁוּעָה וּלְנֶחָמָה׃ לְפַרְנָסָה וּלְכַלְכָּלָה׃ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם לִמְחִילַת חֵטְא׃ וְלִסְלִיחַת עָוֹן (בשבת העבור ולכפרת פשע *)׃ כִּי־

בעמך

*) בס' ק"ר סי' תכ"ג כתב לאמרו כל שבת העבור, אמנם נהגו לאמרו רק עד קדש העיבור׃ והטעם כתב הגאון מהרי"ב לפי שהוספה זו כנגד קדש הי"ג כמ"ש הא"ר וכדי שיביכו שהשנה מעוברת אומרים זה, אך אמר אדר שכי אין תועלת בהוראה זו׃

בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בָּחַרְתָּ מִכָּל־הָאֻמּוֹת*
וְחֻקֵּי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לָהֶם קָבָעְתָּ׃ בָּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים׃

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת
הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה
תְּקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ׃

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר
שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן׃

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה
הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד׃ צוּר
חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא
לְדוֹר וָדוֹר׃ נוֹדֶה לְךָ
וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ׃ עַל חַיֵּינוּ
הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל
נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ
וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ
וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ
שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ
וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ׃

"מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא
יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי
כָּל בָּשָׂר יוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית
בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ עַל שֶׁהֶחֱיִתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ
כֵּן תְּחַיֵּינוּ וּתְקַיְּמֵנוּ וְתֶאֱסוֹף
גָּלֻיּוֹתֵינוּ לְחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ לִשְׁמֹר
חֻקֶּיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ וּלְעָבְדְךָ
בְּלֵבָב שָׁלֵם עַל שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹדִים
לָךְ׃ בָּרוּךְ אֵל הַהוֹדָאוֹת׃

בקנוכה על הנסים

וְעַל־כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ
תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד׃

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ

*) פי׳ הנמנים הקדמונים׃

בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

לש״ץ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בָּרְכֵנוּ בַּבְּרָכָה הַמְשֻׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ הָאֲמוּרָה מִפִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו כֹּהֲנִים עַם קְדוֹשֶׁךָ כָּאָמוּר: יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְיָ] פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ: יִשָּׂא יְיָ] פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְּבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה: פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם׳ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ׳ עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ׳ לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

יהי רצון לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו וחן חלקנו בתורתך: ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות: וערבה ליי מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות:

י"ט שקל בע"ש לא יבשלו בתקלה לשבת הקדרה בפ"ע, אבל מבשל כמה קדרות לי"ט ואם הותיר, הותיר לשבת, אבן ע"י עירוב מבשל בתקלה לשבת. עירוב זה עושין אותו בפת ומבשיל. ואם לא עשאו אלא מתבשיל לבד מותר, ושיעורו בכזית בין לאבד בין למאה, (ויש מקריכין בפת כבילה וכן נוהגין לכתקלה) מלוה על כל אדם לערב, וגדול העיר מערב על כל בני עירו כדי שיסמך עליו מי שבשכח או נאנס או אבד עירובו. המערב לאחרים צריך לזכות להם ע"י אחר, ואחר שהגביה הזוכה חוזר המזכה וכוטלו בידו ומברך.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת עֵרוּב:

ואם חל יום טוב ראשון ביום ו' ויו"ט שני בשבת צריך לומר מיום טוב לקבירו ומי"ט לשבת מקמת שעושה בי"ט מעבכים יתרים בי"ט שקל בשבת משבת אחר (ט"ז בשם ירו') שם:

בַּהֲדֵין עֵרוּבָא יְהֵא שָׁרָא לָנָא לְמֵיפֵא וּלְבַשָּׁלָא וּלְאַטְמָנָא וּלְאַדְלָקָא שְׁרָגָא וּלְמֶעְבַּד כָּל־צָרְכָּנָא מִיּוֹמָא טָבָא לְשַׁבְּתָא לָנוּ וּלְכָל־הַדָּרִים בָּעִיר הַזֹּאת:

סדר עירובי חצירות

כאכל העירוב או אבד קודם שבשל לשבת, יקנה קמקו ותבשילו לאחרים והם אופין ומבשלים לו אפילו בביתו, ואם אין שם אחרים שעירבו, מותר לאפות את אחד ולבשל קדרה אחת ולהדליק נר אחד. אם נזכר בי"ט ראשון של גליות שלא עירב יוכל לערב בתאלי ויאמר: אם היום קדש אינו צריך לערב, ואם היום חול בעירובא הדין יהא שרא וכו' (וכ"ל דלא בעי ברוכי דספק דבריהם הוי, ואף בעי"ט כה"ג ל"ע עמו"ק) ולאחרת א"ל כלום. לאחר שהכין לרבי שבת יכול לאכלו וא"צ יביא אותו לאחר מבנה בערבית ושחרית ולאכלה יבליע עליו.

נוהגין לגבות בע"פ קמח מכל בני העיר ועושין ממנו חלת אלה לערוב קברות ומבואות, ושיעור הבלה צריך שיהא ז' בילים כשהדורין מי"ח בני אדם ולמעלה, ואפילו הם מאה די להם בשיעור זה, אבל כשהדורין פחות מן י"ח די ליקח בשביל כל א' וא' שיעור גרוגרת שהוא שליש בילה. ולערב בביה"כ קודם ת"ע החשוב שבקהל כוטלה בידו ומודיעה ליד אחר לזכות בה ויאמר לו כלשון הזה (ויוכל לומר בלשון ל' אשכנז): זכה בעירוב זה לאחינו ב"י הדרים פה עמנו ושיבואו לדור בעיר הזאת (בהצר הזאת במבוי זה) שיסמכו עליו לטלטל על ידו מרשות לרשות בשבת וי"ט הבאים: וחוזר המזכה וכוטלו מיד הזוכה ומברך ברכה זו.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת עֵרוּב:

בַּהֲדֵין עֵרוּבָא יְהֵא שָׁרָא לָנָא לְאַפָּקָא לְאֶעָלָא מִן הַמְּבוֹאוֹת לַחֲצֵרוֹת וּמִן הַחֲצֵרוֹת לַמְּבוֹאוֹת וּמִשְׁתֵּיהֵן לְבָתִּים וּמִבָּתִּים לִשְׁתֵּיהֶן בְּכָל שַׁבְּתוֹת הַשָּׁנָה (וי"ט) לָנוּ וּלְכָל הַדָּרִים בָּעִיר הַזֹּאת.

וכוהגין להניח העירוב בביה"כ במקום שלא יאבד ושלא יאכלוהו העכברים.

סדר קידוש לשלש רגלים

מקדשין בבה"כ, ובבית על השולחן (ובשבת אומרין מקלה יום הששי)

סברי מרנן ורבנן ורבותי

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר־בָּנוּ מִכָּל־עָם וְרוֹמְמָנוּ מִכָּל־לָשׁוֹן וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו׳ וַתִּתֶּן לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה שבתות למנוחה ומועדים לְשִׂמְחָה חַגִּים וּזְמַנִּים לְשָׂשׂוֹן אֶת־יוֹם השבת הזה ואת יום לפסח חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה׳ זְמַן חֵרוּתֵנוּ לשבועות חַג הַשָּׁבוּעוֹת הַזֶּה׳ זְמַן מַתַּן תּוֹרָתֵנוּ לסכות חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה׳ זְמַן שִׂמְחָתֵנוּ לשמיני עצרת ולש"ת הַשְּׁמִינִי חַג הָעֲצֶרֶת הַזֶּה׳ זְמַן שִׂמְחָתֵנוּ באהבה מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת

מצרים

מִצְרַיִם ׳ כִּי בָנוּ בָחַרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדַּשְׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים ושבת וּמוֹעֲדֵי קָדְשֶׁךָ באהבה וברצון בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂשׂוֹן הִנְחַלְתָּנוּ ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ השבת וְ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים :

במוצאי שבת מוסיפין נר והבדלת ·

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים ׳ בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה ׳ בֵּין קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב הִבְדַּלְתָּ ׳ וְאֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קִדַּשְׁתָּ ׳ הִבְדַּלְתָּ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתֶךָ ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ :

בסוכות אומרים ברכה זו קודם ברכת שהחיינו

סדר התפלות לרגלים

בעי"ט מתפללין מנחה בחול כדרכו ובשבת כדרכו, ומקליקין הנרות לי"ט כמו לשבת ומברכין להדליק נר של י"ט, וטוב ויפה להדליק קודם שנכנסין לביה"כ ואם לאו מדליק בלילה כשנכנס ·

בערבית מתחילין ברכו כו׳ ואומרים המעריבים לפי המנהג, ומתפללין תפלת ערבית ·

לערבית שחרית ומנחה

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :

מלך

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם :

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ

ביום ל׳ דפסח מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָּשֶׁם :

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר ׳ מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה ׳

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ :

אַתָּה בְחַרְתָּנוּ מִכָּל־הָעַמִּים*) ׳ אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ ׳ וְרָצִיתָ בָּנוּ ׳ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל־הַלְּשׁוֹנוֹת ׳ וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ ׳ וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ ׳ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ :

כשקל י״ט במולאי שנת לאמריס כאן ותודיענו וכו׳

וַתּוֹדִיעֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת־מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ וַתְּלַמְּדֵנוּ לַעֲשׂוֹת חֻקֵּי רְצוֹנֶךָ ׳ וַתִּתֶּן־לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִשְׁפָּטִים יְשָׁרִים וְתוֹרוֹת אֱמֶת חֻקִּים וּמִצְוֹת טוֹבִים וַתַּנְחִילֵנוּ זְמַנִּי שָׂשׂוֹן וּמוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ וְחַגֵּי נְדָבָה ׳ וַתּוֹרִישֵׁנוּ קְדֻשַּׁת שַׁבָּת וּכְבוֹד מוֹעֵד וַחֲגִיגַת הָרֶגֶל ׳

ותבדל

תפילת המועדים כתבאר היטיב כל פרטי דיניהם וזמן קבורם . וכן מי קברם ולא רציתי בכאן לכפול הדברים . והרואה שם ישא עינו ויראה מבוקשו . ועמ״ש שם בשם המס׳ סופרים בתחילת ברכת קדושת היום . מקדש עמו ישראל ומועדי שמחה והזמנים ומקרא קודש :

*) פי׳ העמים הקדמונים :

וַתַּבְדֵּל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים*בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה בֵּין קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב הִבְדַּלְתָּ וְאֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קִדַּשְׁתָּ׳ הִבְדַּלְתָּ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתֶךָ׃

וַתִּתֶּן־לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה שבתות למנוחה ו׳ מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה חַגִּים וּזְמַנִּים לְשָׂשׂוֹן׳ אֶת יוֹם השבת הזה ואת יום

לפסח	לשבועות	לסוכות	לש"ע ולש"ת
חַג הַמַּצּוֹת	חַג הַשָּׁבֻעוֹת	חַג הַסֻּכּוֹת	הַשְּׁמִינִי חַג
הַזֶּה׳ זְמַן	הַזֶּה׳ זְמַן	הַזֶּה׳ זְמַן	הָעֲצֶרֶת הַזֶּה׳
חֵרוּתֵנוּ	מַתַּן תּוֹרָתֵנוּ	שִׂמְחָתֵנוּ	זְמַן שִׂמְחָתֵנוּ

באהבה מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם׃

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ׳ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדּוֹנֵנוּ׳ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ׳ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ׳ וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ׳ וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ׳ לִפְלֵטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בפסח בְּיוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה׃ בשבועות חַג הַשָּׁבוּעוֹת הַזֶּה׃ לסוכות חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה׃ בשמיני עצרת שְׁמִינִי עֲצֶרֶת חַג הַזֶּה׃ זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בוֹ לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בוֹ לְחַיִּים׃ וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים׃ חוּס וְחָנֵּנוּ׳ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ׳ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ׳ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה׃

*) פי׳ העמים הקדמונים

וְהַשִּׂיאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ־אֶת בִּרְכַּת מוֹעֲדֶיךָ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם: לְשִׂמְחָה וּלְשָׂשׂוֹן כַּאֲשֶׁר רָצִיתָ וְאָמַרְתָּ לְבָרְכֵנוּ׳ (בשבת אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו) קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ׳ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ׳ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ באהבה וברצון בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂשׂוֹן שבת וּמוֹעֲדֵי קָדְשֶׁךָ׳ וְיִשְׂמְחוּ בְךָ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ השבת וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים:

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם׳ וְהָשֵׁב אֶת־הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שָׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד׳ צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר׳ נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ׳ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ:

וְעַל־כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

בשקרית אומרים זה

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְּבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

בערבית ובמנחה אומרים-זה

שָׁלוֹם רָב עַל־יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ תָּשִׂים לְעוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ אָדוֹן לְכָל הַשָּׁלוֹם׳ וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְּבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה׳ פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי וְכֹל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם׳ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ׳ עֲשֵׂה לְמַעַן קָדְשָׁתֶךָ׳ עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ׳ לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

לאחר התפלה בערבית אומר הש"ץ קדיש תתקבל, ובשחרית אומרים הלל, ואין כמוך ומזמורים שבי ס"ת, כהגו לומר שלש עשרה מדות בשש"ע בריך שמיה כו' המלך בתפלת שבת:

בשחרית י"ט ככסין לבה"כ ומסדרין ס"הת ופסל"ז כמו בשבת אלא שאין"ל בשבת הכל יורוך אם לא כשזל י"ט בשבת ומתפללין שבע כמו בערבית והש"ץ חוזר התפלה וקורין הלל בברכה לפניו ולאחריו • וקורין בתורה בסל"הי ולאחר שהחזירו הס"ת אומר הש"ץ ק"ק ועומדין להתפלל תפלת מוסף •

כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ
אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם :
אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :

משה"ינ מוסף ענד יום ל' מוסף דפסח לומרים זה מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָּשֶׁם :

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר ' מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה '

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה ' בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הָאֵל הַקָּדוֹשׁ :

אַתָּה בְחַרְתָּנוּ מִכָּל־הָעַמִּים* אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ ' וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ ' וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ :

ותתן

*) פי' הנמיס הקלטוניס

וַתִּתֶּן־לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה שבתות
למנוחה ומוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה חַגִּים וּזְמַנִּים
לְשָׂשׂוֹן׳ אֶת־יוֹם השבת הזה ואת יום

לפסח	לשבועות	לסוכות	לש"ע ולש"ת
חַג הַמַּצּוֹת	חַג הַשָּׁבֻעוֹת	חַג הַסֻּכּוֹת	הַשְּׁמִינִי חַג
הַזֶּה׳ זְמַן	הַזֶּה׳ זְמַן	הַזֶּה׳ זְמַן	הָעֲצֶרֶת הַזֶּה׳
חֵרוּתֵנוּ	מַתַּן תּוֹרָתֵנוּ	שִׂמְחָתֵנוּ	זְמַן שִׂמְחָתֵנוּ

באהבה מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם׃

וּמִפְּנֵי חַטָּאֵינוּ גֻּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ וְנִתְרַחַקְנוּ
מֵעַל אַדְמָתֵנוּ וְאֵין אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲלוֹת
וְלֵרָאוֹת וּלְהִשְׁתַּחֲוֹות לְפָנֶיךָ וְלַעֲשׂוֹת
חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵית בְּחִירָתֶךָ בַּבַּיִת הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו מִפְּנֵי הַיָּד
הַשְּׁלוּחָה בְּמִקְדָּשֶׁךָ׃ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מֶלֶךְ רַחֲמָן שֶׁתָּשׁוּב
וּתְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל מִקְדָּשֶׁךָ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים
וְתִבְנֵהוּ מְהֵרָה וּתְגַדֵּל כְּבוֹדוֹ׃ אָבִינוּ
מַלְכֵּנוּ גַּלֵּה כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ עָלֵינוּ מְהֵרָה
וְהוֹפַע וְהִנָּשֵׂא עָלֵינוּ לְעֵינֵי כָּל־חַי וְקָרֵב
פְּזוּרֵינוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם וּנְפוּצוֹתֵינוּ כַּנֵּס מִיַּרְכְּתֵי
אֶרֶץ וַהֲבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירֶךָ בְּרִנָּה וְלִירוּשָׁלַיִם
בֵּית מִקְדָּשֶׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם וְשָׁם נַעֲשֶׂה
לְפָנֶיךָ אֶת־קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים

כסדרם

כְּסִידְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם: וְאֶת מוּסַף יוֹם
השבת הזה ואת מוסף יום

לפסח	לשבועות	לסוכות	לש"ע ולש"ת
חַג הַמַּצּוֹת	חַג הַשָּׁבֻעוֹת	חַג הַסֻּכּוֹת	הַשְּׁמִינִי חַג הָעֲצֶרֶת

הַזֶּה׃ נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר:

לשבת וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:

וְזֶה קָרְבַּן שַׁבָּת וְקָרְבַּן הַיּוֹם כָּאָמוּר *)

ביום א' וב' של פסח	לשבועות	ביום א' וב' של סוכות
וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַיְיָ׃ וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל: בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת עֲבוֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:	וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיְיָ בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:	וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגֹּתֶם חַג לַיְיָ שִׁבְעַת יָמִים:
מיום	והקרבתם	והקרבתם

*) עיין תפלת מוסף ל"ח שם בשם הג' יענב"ץ שאין לאומרו:

מיום א׳ קול המועד
ואילך אומרין

וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה
עֹלָה לַיי פָּרִים
בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם
וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה
כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה
תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם:

וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה
לְרֵיחַ נִיחֹחַ
לַיי פָּרִים בְּנֵי־
בָקָר שְׁנַיִם אַיִל
אֶחָד שִׁבְעָה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה:

וְהִקְרַבְתֶּם
עֹלָה אִשֶּׁה רֵיחַ
נִיחֹחַ לַיי פָּרִים
בְּנֵי־בָקָר שְׁלֹשָׁה
עָשָׂר אֵילִים
שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה
אַרְבָּעָה עָשָׂר
תְּמִימִם יִהְיוּ:

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִדְבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ וְיַיִן כְּנִסְכּוֹ וְשָׂעִיר לְכַפֵּר וּשְׁנֵי תְּמִידִים כְּהִלְכָתָם:

בשבת ישמחו וכאול מתחילין אלהינו ואלהי אבותינו מלך רחמן

ביום ראשון דק״המ סוכות אומרים זה,

וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם עָשָׂר אֵלִים
שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם:

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִדְבָּר׳ שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרוֹנִים לַפָּר׳
וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים לָאָיִל׳ וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ׳ וְיַיִן כְּנִסְכּוֹ׳
וְשָׂעִירלְכַפֵּר׳ וּשְׁנֵי תְּמִידִים כְּהִלְכָתָם׳

וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי׳ פָּרִים עַשְׁתֵּי־עָשָׂר׳ אֵלִים שְׁנָיִם׳
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: ומנחתם

ביום השני דק"הם סוכות לוקריס זה •

וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי ׳ פָּרִים עֲשָׂתֵי־עָשָׂר ׳ אֵילִם שְׁנָיִם
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם : ומנחתם
וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי ׳ פָּרִים עֲשָׂרָה ׳ אֵילִם שְׁנָיִם ׳ כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם : ומנחתם

ביום שלישי דק"הם לוקריס זה •

וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי ׳ פָּרִים עֲשָׂרָה ׳ אֵילִם שְׁנָיִם ׳ כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם : ומנחתם
וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי ׳ פָּרִים תִּשְׁעָה ׳ אֵילִם שְׁנָיִם ׳ כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם : ומנחתם

ביום הרביעי דק"הם לוקריס זה •

וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי ׳ פָּרִים תִּשְׁעָה ׳ אֵילִם שְׁנָיִם ׳ כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם : ומנחתם
וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי ׳ פָּרִים שְׁמוֹנָה ׳ אֵילִם שְׁנָיִם ׳ כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם : ומנחתם

להושענא רבא •

וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי ׳ פָּרִים שְׁמוֹנָה ׳ אֵילִם שְׁנָיִם ׳ כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם : ומנחתם
וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי ׳ פָּרִים שִׁבְעָה ׳ אֵילִם שְׁנָיִם ׳ כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם : ומנחתם

לשמיני עצרת ולשמחת תורה •

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה

לֹא תַעֲשׂוּ׃ וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ פַּר אֶחָד אַיִל אֶחָד׃ כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כַּמִּדְבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר׃ וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל׃ וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ יַיִן כְּנִסְכּוֹ׃ וְשָׂעִיר לְכַפֵּר׃ וּשְׁנֵי תְּמִידִים כְּהִלְכָתָם׃

יִשְׂמְחוּ בְּמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי׃ כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ׃ וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אֹתוֹ קָרָאתָ׃ זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית׃

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מֶלֶךְ רַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ טוֹב וּמֵטִיב חְדֹרֶשׁ לָנוּ שׁוּבָה אֵלֵינוּ בְּרַחֲמוֹן רַחֲמֶיךָ בִּגְלַל אָבוֹת שֶׁעָשׂוּ רְצוֹנֶךָ בְּנֵה בֵיתְךָ כְּבַתְּחִלָּה וְכוֹנֵן מִקְדָּשְׁךָ עַל־מְכוֹנוֹ וְהַרְאֵנוּ בְּבִנְיָנוֹ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּתִקּוּנוֹ וְהָשֵׁב כֹּהֲנִים לַעֲבוֹדָתָם וּלְוִיִּם לְשִׁירָם וּלְזִמְרָם וְהָשֵׁב יִשְׂרָאֵל לִנְוֵיהֶם וְשָׁם נַעֲלֶה וְנֵרָאֶה וְנִשְׁתַּחֲוֶה לְפָנֶיךָ בְּשָׁלֹשׁ פְּעָמֵי רְגָלֵינוּ כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים | בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל־זְכוּרְךָ אֶת־פְּנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת־פְּנֵי יְהוָה רֵיקָם׃ אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ׃

וְהַשִּׂיאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת־בִּרְכַּת מוֹעֲדֶיךָ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם לְשִׂמְחָה וּלְשָׂשׂוֹן כַּאֲשֶׁר רָצִיתָ וְאָמַרְתָּ לְבָרְכֵנוּ: בנוסח אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ באהבה וברצון בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂשׂוֹן שבת וּמוֹעֲדֵי קָדְשֶׁךָ׳ וְיִשְׂמְחוּ בְךָ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ השבת וְ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים:

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם: וְהָשֵׁב אֶת־הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם׳ בְּאַהֲבָה תְּקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שָׁאַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ׳ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם׳ הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ:

וְעַל־כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

לש״ץ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בָּרְכֵנוּ בַּבְּרָכָה הַמְשֻׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ הָאֲמוּרָה מִפִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו כֹּהֲנִים עַם קְדוֹשֶׁךָ כָּאָמוּר: יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְיָ | פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ: יִשָּׂא יְיָ | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי וְכֹל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם׳ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי׳ עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ :

ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות : וערבה ליי מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות ;

הש"ץ קוזר התפלה בקול ומומר קדושת כעריך • ומליר מדירכו • מומר מלהיכו ומלהי מבותיכו ברכוכו בברכה • והכהכים עולין לדוכן • ומומר התפלה • ומומר קדים תתקבל • מין כמלהיכו • עליכו • קדים יתוס • מכעים זמירות • שיר של יום • ומזמור לפי המכהג :

ברכת כהנים

כשהכהכים עולין לדוכן מז כשמגיע הש"ץ לותקזיכה מומרים הש"ץ והקהל

וְתֶעֱרַב עָלֶיךָ עֲתִירָתֵנוּ כְּעוֹלָה וּכְקָרְבָּן אָנָּא רַחוּם בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים הָשֵׁב שְׁכִינָתְךָ לְצִיּוֹן וְסֵדֶר הָעֲבוֹדָה לִירוּשָׁלָיִם • וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת :

והש"ץ מסיים בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שֶׁאוֹתְךָ לְבַדְּךָ בְּיִרְאָה נַעֲבוֹד : אמן • מודים

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא הַבְּרָכָה הַזֹּאת שֶׁצִּוִּיתָנוּ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל • בְּרָכָה שְׁלֵמָה וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ מִכְשׁוֹל וָעָוֹן מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם :

ברוך

ותערב כו' , בש"י ובכל מלכות מלרים שבוהגים ליטל כפיהם בכל יום מומרים מומו כן בכל יום עיין טור מו"ק סוף סי' קכ"ח: יה"ר שתהא הברכה כו' , סוטה ל"ט מ' : כהכים עם כו' עיין מרדכי פ"ק דברכות וטור סי' קכ"ז :

והכהנים מברכין בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בִּקְדֻשָּׁתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן
וְצִוָּנוּ לְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה :

יְבָרֶכְךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ :

יְהוָה יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה־אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ :

וְיִשְׁמְרֶךָ שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי חָסִיתִי בָךְ :

כשהכהנים מנגנין וישמרך לומרין זה .

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אֲנִי שֶׁלָּךְ וַחֲלוֹמוֹתַי שֶׁלָּךְ חֲלוֹם חָלַמְתִּי וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה הוּא . יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁיִּהְיוּ כָּל־חֲלוֹמוֹתַי עָלַי וְעַל־כָּל יִשְׂרָאֵל לְטוֹבָה בֵּין שֶׁחָלַמְתִּי עַל־עַצְמִי וּבֵין שֶׁחָלַמְתִּי עַל־אֲחֵרִים וּבֵין שֶׁחָלְמוּ אֲחֵרִים עָלַי אִם טוֹבִים הֵם חַזְּקֵם וְאַמְּצֵם וְיִתְקַיְּמוּ־בִי וּבָהֶם כַּחֲלוֹמוֹת יוֹסֵף הַצַּדִּיק : וְאִם צְרִיכִים רְפוּאָה רְפָאֵם כְּחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה מֵחָלְיוֹ וּכְמִרְיָם הַנְּבִיאָה מִצָּרַעְתָּהּ וּכְנַעֲמָן מִצָּרַעְתּוֹ וּכְמֵי מָרָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּינוּ וּכְמֵי יְרִיחוֹ עַל־יְדֵי אֱלִישָׁע . וּכְשֵׁם שֶׁהָפַכְתָּ אֶת־קִלְלַת בִּלְעָם הָרָשָׁע מִקְּלָלָה לִבְרָכָה כֵּן תַּהֲפֹךְ כָּל־חֲלוֹמוֹתַי עָלַי וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל לְטוֹבָה וְתִשְׁמְרֵנִי וּתְחָנֵּנִי וְתִרְצֵנִי : אמן

יָאֵר אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה :

יהוה

רבונו של עולם אני שלך • ברכות כ"ה ב'

יְהוָה יְהוָה יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וֶאֱמֶת :

פָּנָיו פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי כִּי יָחִיד וְעָנִי אָנִי :

אֵלֶיךָ אֵלֶיךָ יְיָ נַפְשִׁי אֶשָּׂא :

וִיחֻנֶּךָּ הִנֵּה כְעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יַד אֲדוֹנֵיהֶם כְּעֵינֵי שִׁפְחָה אֶל יַד גְּבִרְתָּהּ כֵּן עֵינֵינוּ אֶל יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַד שֶׁיְּחָנֵּנוּ : רבש״ע

יִשָּׂא יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְהוָה וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ : וּמְצָא־חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם :

יְהוָה יְהוָה חָנֵּנוּ לְךָ קִוִּינוּ הֱיֵה זְרוֹעָם לַבֹּקְרִים אַף־יְשׁוּעָתֵנוּ בְּעֵת צָרָה :

פָּנָיו אַל־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי בְּיוֹם צַר לִי הַטֵּה־אֵלַי אָזְנֶךָ בְּיוֹם אֶקְרָא מַהֵר עֲנֵנִי :

אֵלֶיךָ אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת־עֵינַי הַיֹּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם :

וְיָשֵׂם וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם :

לְךָ לְךָ יְהוָה הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי־כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל ׀ לְרֹאשׁ ׃

שָׁלוֹם שָׁלוֹם ׀ שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְיָ וּרְפָאתִיו :

כשהכהנים אומרים שלום אומרים הקהל יהי רצון .

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּעֲשֶׂה לְמַעַן קְדֻשַּׁת חֲסָדֶיךָ וְגוֹדֶל רַחֲמֶיךָ הַפְּשׁוּטִים וּלְמַעַן

טָהֲרַת שִׁמְךָ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא בֶּן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הַיּוֹצֵא מִפְּסוּקִים שֶׁל בִּרְכַּת כֹּהֲנִים אנקת"ם פסת"ם פספסי"ם דיונסי"ם הָאֲמוּרָה מִפִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו עַם קְדוֹשֶׁךָ שֶׁתִּהְיֶה קָרוֹב לִי בְּקָרְאִי לְךָ וְתִשְׁמַע תְּפִלָּתִי וְנַאֲקָתִי תָּמִיד כְּשֵׁם שֶׁשָּׁמַעְתָּ אֶנְקַת יַעֲקֹב תְּמִימֶךָ הַנִּקְרָא אִישׁ תָּם וְתִתֶּן־לִי וּלְכָל־נַפְשׁוֹת בֵּיתִי מְזוֹנוֹתֵינוּ וּפַרְנָסָתֵנוּ בְּרֶוַח וְלֹא בִּצְמָצוּם בְּהַתֵּר וְלֹא בְּאִסּוּר בְּנַחַת וְלֹא בְּצַעַר מִתַּחַת יָדְךָ הָרְחָבָה ׳ כְּשֵׁם שֶׁנָּתַתָּ פַּסַּת לֶחֶם לֶאֱכוֹל וּבֶגֶד לִלְבּוֹשׁ לְיַעֲקֹב אָבִינוּ הַנִּקְרָא אִישׁ תָּם ׳ וְתִתְּנֵנוּ לַאֲהָבָה וּלְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָּל־רוֹאֵינוּ וְיִהְיוּ דְּבָרֵי נִשְׁמָעִים לַעֲבוֹדָתְךָ כְּשֵׁם שֶׁנָּתַתָּ אֶת יוֹסֵף צַדִּיקְךָ בְּשָׁעָה שֶׁהִלְבִּישׁוֹ אָבִיו כְּתֹנֶת פַּסִּים לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָּל רוֹאָיו ׳ וְתַעֲשֶׂה עִמִּי נִפְלָאוֹת וְנִסִּים וּלְטוֹבָה אוֹת ׳ וְתַצִּילֵנִי בִּדְרָכַי וְתֵן בְּלִבִּי בִּינָה לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל וּלְקַיֵּם אֶת כָּל־דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ וְסוֹדוֹתֶיךָ ׳ וְתַצִּילֵנִי מִשְּׁגִיאוֹת וּתְטַהֵר רַעְיוֹנַי וְבִלִּי לַעֲבוֹדָתְךָ ׳ וְתַאֲרִיךְ יָמַי (בחור אומר וימי אבי ואמי) וְאִשְׁתִּי וּבָנַי וּבְנוֹתַי בְּטוֹב וּבְנְעִימוּת בְּרוֹב עוֹז וְשָׁלוֹם ׳ אָמֵן סֶלָה :

ויכוין לסיים עם הכהניס כדי שיענו הקהל **אמן**

אדיר במרום שוכן בגבורה ׳ אתה שלום ושמך שלום ׳ יהי רצון שתשים עלינו ועל עמך בית ישראל חיים וברכה למשמרת שלום :

אנקת"ם ר"ת חלו השמות עיין שערי ליון : אדיר במרום ברכות כ"ה ע' : והכהניס

והכהנים מקזירין פניהם כלפי ההיכל ואומרין ·

רִבּוֹן הָעוֹלָם עָשִׂינוּ מַה שֶּׁגָּזַרְתָּ עָלֵינוּ אַף אַתָּה עֲשֵׂה עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הִבְטַחְתָּנוּ · הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת־עַמְּךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָּנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ :

דיני התרת נדרים

(א) מה שכוהנים בהתרת נדרים לומר אף שאלד הדין המנקש התרה לריך לפרט הכדר אד דעו כא רבותי כי אי אפשר לפורטם כי רבים הם כו' זה איכו מועיל אלא לכדרים ששכח אבל לכדרים שלא שכח וזוכר אותם ולריך להתירם לריך לפרט הכדר ואם לאו אין מתירין לו ודי כשמפרט הכדר לפכי אחד מהמתירין (שבולי לקט) ובתכאי מודעא שאכו מתירין איכו מועיל אלא בכדר שביכו לבין עלמו אבל בכדר שבין אדם לחבירו איכו מועיל :

סדר התרת נדרים

שמעו נא רבותי דינים מומחים כל־נדר או שבועה או אסור או קונם או חרם שנדרתי או נשבעתי בהקיץ או בחלום או נשבעתי בשמות הקדושים שאינם נמחקים ובשם הוי"ה ברוך הוא וכל־מיני נזירות שקבלתי עלי ואפילו נזירות שמשון וכל־שום אסור ואפילו אסור הנאה שאסרתי עלי או על אחרים בכל־לשון של אסור בין בלשון אסור או חרם או קונם וכל־שום קבלה אפילו של מצוה שקבלתי עלי בין בלשון נדר בין בלשון נדבה בין בלשון שבועה בין בלשון נזירות בין בכל־לשון וגם הנעשה בתקיעה כף בין כל־נדר ובין כל־נדבה ובין שום מנהג של מצוה שהנהגתי את־עצמי וכל־מוצא שפתי שיצא מפי או שנדרתי וגמרתי בלבי לעשות שום מצוה מהמצות או איזה הנהגה טובה או איזה דבר שנהגתי שלש פעמים ולא התניתי שיהא בלי נדר הן דבר שעשיתי הן על־עצמי הן על אחרים הן אותם הידועים לי הן אותם שכבר נשכחו

רבון העולמים עשיכו כו' סוטה ל"ט א'

נשכחו ממני ' בכלהון מתחרטנא בהון מעקרא ושואל ומבקש אני ממעלתכם התרה עליהם כי יראתי פן אכשל ונלכדתי הם ושלום בעון נדרים ושבועות ונזירות וחרמות ואסורין וקונמות והסכמות ' ואין אני תוהא הם ושלום על קיום המעשים הטובים ההם שעשיתי רק אני מתחרט על קבלת הענינים בלשון נדר או שבועה או נזירות או אסור או חרם או קונם או הסכמה או קבלה בלב ומתחרט אני על זה שלא אמרתי הנני עושה דבר זה בלי נדר ושבועה ונזירות וחרם ואסור וקונם וקבלה בלב ' ולכן אני שואל התרה בכלהון ואני מתחרט על־כל־הנזכר בין אם היו המעשים מדברים הנוגעים בממון ' בין מדברים הנוגעים בגוף בין מדברים הנוגעים אל הנשמה ' בכלהון אני מתחרט על לשון נדר ושבועה ונזירות ואסור וחרם וקונם וקבלה בלב ' והנה מצד הדין המתחרט והמבקש התרה צריך לפרוט הנדר ' אך דעו נא רבותי כי אי אפשר לפורטם כי רבים הם ואין אני מבקש התרה על אותם הנדרים שאין להתיר אותם ' על־כן יהיו נא בעיניכם כאלו הייתי פורטם :

המתירין משיבין לו שלשה פעמים בלשון זה

הכל יהיו מתרים לך הכל מחולים לך הכל שרוים לך אין כאן לא נדר ולא שבועה ולא נזירות ולא חרם ולא אסור ולא קונם ולא נדוי ולא שמתא ולא ארור ' אבל יש כאן מחילה וסליחה וכפרת ' וכשם שמתירים בבית דין של מטה כך יהיו מתרים מבית דין של מעלה :

ואחר כך יהא מוסר מודעא לפניהם ואומר בלשון הזה

הרי אני מוסר מודעה לפניכם ואני מבטל מכאן ולהבא מה שאקבל עלי כל־הנדרים וכל־שבועות ונזירות ואסורין וקונמות וחרמות והסכמות וקבלה בלב הן בהקיץ הן בחלום חוץ מנדרי תענית בשעת מנחה ' ובאם שאשכח לתנאי מודעא הזאת ואדור מהיום עוד ' מעתה אני מתחרט עליהם ומתנה עליהם שיהיו כלן בטלין ומבטלין לא שרירין ולא קימין ולא יהו חלין כלל וכלל בכלן מחרטנא בהון מעתה ועד עולם :

(א) אומרים אדיו מלכנו בר"ה אחר הש"ע של שחרית וכן בתפלת מנחה ואם קל בשבת א"א וכן א"א בתנחה של ע"ש • יש לומר כלה בלי"ו תקת הלמ"ד (מ"א) לריך לומר סלח ומחל כי מחילה גדולה מסליחה • לריך לומר קרע רוע במירכא טיפחא ובנשימה אחת (ט"ז) • כ"ל מחה והעבר חטאתיכו ופשעיכו כו' : (ב) מאריכים בפיוטים ובתפלה אפילו יותר מחלות היום רק אם קל בשבת אין להאריך הרבה (שם) : (ג) המתפלל מוסף והתוקע הם חיובים לעלות לתורה ואם כוללים שכר איכם חיובים (קיצור של"ה) :
(ד) כשיש מילה אין בין קריאת התורה לתקיעת שופר ואם המוהל בעצמו הוא התוקע כאן אלא ירחץ מדם המילה ויתקע בפה מלוכלך בדם מילה כדי לערב מצות מילה בשופר (שם ט"ז) וכן אם קל ר"ה בשבת אף שאין תוקעין אלין קודם אחרי :

תפלת ראש השנה

לערבית ושחרית ומנחה

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :

זָכְרֵנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים ' וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם :

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר ' מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה '

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה '

וּבְכֵן תֵּן פַּחְדְּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל־מַעֲשֶׂיךָ וְאֵימָתְךָ עַל כָּל־מַה־שֶּׁבָּרָאתָ וְיִרָאוּךָ כָּל־

המעשים

התפלה נג' זמכים האלו בר"ה לקול • לא מזכר בגמרא בפירוש שהם ז' ברכות

הַמַּעֲשִׂים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל־הַבְּרוּאִים וְיַעֲשׂוּ כֻּלָּם אֲגֻדָּה אַחַת לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁיָּדַעְנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׁלְטוֹן לְפָנֶיךָ עֹז בְּיָדְךָ וּגְבוּרָה בִּימִינֶךָ וְשִׁמְךָ נוֹרָא עַל כָּל־מַה־שֶּׁבָּרָאתָ:

וּבְכֵן תֵּן כָּבוֹד יְיָ לְעַמֶּךָ תְּהִלָּה לִירֵאֶיךָ וְתִקְוָה לְדוֹרְשֶׁיךָ וּפִתְחוֹן פֶּה לַמְיַחֲלִים לָךְ שִׂמְחָה לְאַרְצֶךָ וְשָׂשׂוֹן לְעִירֶךָ וּצְמִיחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ וַעֲרִיכַת נֵר לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ:

וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמָחוּ וִישָׁרִים יַעֲלֹזוּ וַחֲסִידִים בְּרִנָּה יָגִילוּ וְעוֹלָתָה תִּקְפַּץ־פִּיהָ וְכָל־הָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ כְּעָשָׁן תִּכְלֶה כִּי תַעֲבִיר מֶמְשֶׁלֶת זָדוֹן מִן הָאָרֶץ*:
והמלוך

כהכים • אבל זאת כשמע מקבלוקות בית הלל ושאמי בבילה י"ז בעכין י"ט שקל בשבת • שב"ש אומר שבקלק ברכת קדושת היום לשני ברכות • ברכה לשבת בפ"ע וברכה לי"ט בפ"ע • וב"ה אומר • שאין ביום ההוא אלא שבע ברכות • דהייכו שמתקיל קדושת היום בשל שבת ומסיים בשל שבת ומזכיר של י"ט באמצע • ורבי הוסיף על דברי ב"ה ואמר שמסיים גם בתפיעה מי"ט ואומר מקדש השבת ישראל והזמכים • וא"כ כשאל י"ט של רגלים בקול מודים ב"ש וב"ה שמברכים ערבית שחרית ומנחה שבע ברכות וכן בראש השכה • אלא שבו מוסמין מקדש ישראל ויום הזכרון • כפי כוסחת קדושת יומו שמוכה מעט • ומכו שמברכין בי"ט שקל בשבת ז' ברכות הולכין בשבת ב"ה ועל פי רבי • והכה בעכין ברכת קדושת היום היא פותחת באתה בחרתכו ומוסחת והולכת מן ותתן על סופה והיא קדומה מאוד ראה למטה אולם ברבות הימים כוסף בתפלת ר"ה בג' זמכים הכזכרים וגם במוסף פיוט ובכן תן פחדך והוא כחלק לד' חלקים ומיוסד על מלכיות זכרונות ושופרות שאומרים בר"ה ובראשים בו • כי ובכן תן פחדך מבקש • שפחד אלהים ויראתו תהא פרושה על כל מה שברא • כי לה' לבדו השלטון זה בכגד מלכיות • ובכוסף ובכן תן בכגד מדובר בו מתקות יראיו ומלמיחת קרן דוד • וזה כנגד זכרונות שבהם ג"כ זה העכין • וכוסף ובכן לדיקים כתקן בכגד שופרות שבשיהם

*) סוף ממשלת הילה"ר להחטיא האדם בודון

וְתִמְלוֹךְ אַתָּה יְיָ לְבַדְּךָ עַל כָּל־מַעֲשֶׂיךָ
בְּהַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר
קָדְשֶׁךָ כַּכָּתוּב בְּדִבְרֵי קָדְשֶׁךָ יִמְלֹךְ יְיָ
לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ :

קָדוֹשׁ אַתָּה וְנוֹרָא שְׁמֶךָ וְאֵין אֱלֹהַּ
מִבַּלְעָדֶיךָ כַּכָּתוּב וַיִּגְבַּהּ יְיָ צְבָאוֹת בַּמִּשְׁפָּט
וְהָאֵל הַקָּדוֹשׁ נִקְדַּשׁ בִּצְדָקָה : בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ :

אַתָּה בְחַרְתָּנוּ מִכָּל־הָעַמִּים* אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ
וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת
וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ
לַעֲבוֹדָתֶךָ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ
קָרָאתָ :

ותודיענו

הנקמה שהצדיקים יראו בשמחתם ויעלוזו . ובקול המון קורא ברכה יגילו ובנוסח ותמלוך חוזר על המלכיות כדי שתהיה סמוך לתתימה מצד התתימה . שהיא בר"ה המלך הקדוש מטעם זה שאומרים בו מלכיות וכ"כ האגודרהם : והנה כבר הבאתו למעלה מברכות דף שרב הוא שאמר שבר"ה ויו"כ קותמין בהמלך הקדוש . וקרוב הוא הדבר לאמור שגם הוא תקן כל נוסח ובכן תן פקדך שהוא סדר מלכיות זכרונות ושופרות לשקדים . כמו שתקן סדר זה גם לנוסף . והמלך הקדוש הוא קדושתו . אבל בימים שבין ר"ה ויו"כ עזבו בפיוט הזה וקתמו לבד בהמלך הקדוש . אולם לא רב לבדו שכה נוסח הקדושה בקדושת ימים הללה . כי מירוזלמי ר"ה פ"ד ה"ו כראה שהיו קלת קותמין בברוך אדיר המלוכה . שעכיכו ג"כ מלכיות . ואמרו שם שלא יצא בזה הקדושה בכל השנה .וגם לא בר"ה בתפלת ערבית שקדית ומנקה . שאין אומרים בהם סדר מלכיות אלא במוסף ר"ה לבד . ודבר פלא ראיתי שם בירוזלמי וז"ל ר"ז קנין בר בא בשם רב ב"ל (בר"ה בקדושת השם) הלל הקדוש . ר' בא בשם אבא בר ר' אבא ב"ל הלל הקדוש ומברכה לסלוק (מפני שהוא יום סליחה) וזה ההפך ממה שאמר רב שם בבבלי שאומר בעצי"ת המלך הקדוש ? ואולי ט"ס הוא בירוזלמי וכפל אמר שם העלם של האומר :

אתה בחרתנו , ותתן לנו , מלוך , והשיאנו , קדשנו , ברכה רביעית ברגלים ובר"ה ויו"כ בד' תפלותיהם בקראת בתלמוד קדושת היום על שם שתזכיר מעלת היום ההוא שבקדש בה מכל הימים האחרים . והנה עיקר נוסח ברכה

*) פי' סגנמים הקד מוכים

תפלת ראש השנה

כשקל י"ט בקולמי שנת לומרים כאן והודיענו וכו'

וַהוֹדִיעֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ וַתְּלַמְּדֵנוּ לַעֲשׂוֹת חֻקֵּי רְצוֹנֶךָ וַתִּתֶּן־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִשְׁפָּטִים יְשָׁרִים וְתוֹרוֹת אֱמֶת חֻקִּים וּמִצְוֹת טוֹבִים וַתַּנְחִילֵנוּ וְמַנֵּי שָׂשׂוֹן וּמוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ וְחַגֵּי נְדָבָה׳ וַתּוֹרִישֵׁנוּ קְדֻשַּׁת שַׁבָּת וּכְבוֹד מוֹעֵד וְחַגִּיגַת רֶגֶל׳ וַתַּבְדֵּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים*) בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה בֵּין קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב הִבְדַּלְתָּ וְאֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קִדַּשְׁתָּ׳ הִבְדַּלְתָּ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתֶךָ׃

וַתִּתֶּן־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת־יוֹם השבת הזה ואת יום **הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה׳ יוֹם׳ זִכְרוֹן תְּרוּעָה** באהבה **מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם׃**

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ׳ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדּוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ׳ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ׳ וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ׳ וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ׳ לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה׳ זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בּוֹ לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים׳ וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים׳ חוּס וְחָנֵּנוּ׳ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ׳ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ׳ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה׃

אלהינו

זו לקד הוא לכל המועדים האלה שמתקיל אתה בקרתכו והמשך הוא ותתן לנו והזיכנו ואמ"כ קדשכו במצותיך הכאמר ג"כ בשבת ומיכוי ההזכרה לפי שיכוי הקג כמו בפסח לת קג המלות הזה ובשבועות קג השבועות הזה כזכר בעמ' סופרים פי"ט הלכה ג' עד ק' • ולפי האמור למעלה היה כוסק ברכה זו כבר לעולמים בימי שמאי והלל • אלא שבקלקו על י"ט שקל בשבת • ואומר ב"ם שמוסיף ברכה לקדושת שבת וב"ה אומר שבולל של שבת בי"ט בברכה רביעית ומתקיל בשל שבת ותתן לנו ה' אלהיכו את יום המנוח הזה • ואת יום קג פלוכי הזה מזכיר באמלע וקוראס בשל שבת מקדש השבת ורבי כהג מנהג בית הלל אך הוסיף בתתיקה גם הזכרת יום טוב וקוראס מקדש השבת וישראל והזמנים • ראה על כל זה בילה י"ז ע"א : ובמשנה סוטה דף מ' מובה ומספר ברכות כהן הגדול ביום כפור אחר הקריאה בס"ת ואומר שמברך על התורה ועל העבודה (רלה) ועל ההודיה (מודים) ועל מדקילת העון ופרש"י מדקילת העון היא ברכת אתה בקרתכו שבותמת מלך מוחל וסולח לעבוכותיכו ולעבוכות

*) פס הקדמוכים

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מְלוֹךְ עַל כָּל־
הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בִּכְבוֹדֶךָ וְהִנָּשֵׂא עַל כָּל־הָאָרֶץ
בִּיקָרֶךָ וְהוֹפַע בַּהֲדַר גְּאוֹן עֻזֶּךָ עַל־כָּל־
יוֹשְׁבֵי תֵבֵל אַרְצֶךָ: וְיֵדַע כָּל־פָּעוּל כִּי אַתָּה
פְּעַלְתּוֹ וְיָבִין כָּל־יָצוּר כִּי אַתָּה יְצַרְתּוֹ
וְיֹאמַר כֹּל אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה: לשבת
(אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִּמְנוּחָתֵנוּ) קַדְּשֵׁנוּ
בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: שַׂבְּעֵנוּ
מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ: לשבת (וְהַנְחִילֵנוּ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ־בָהּ
יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ) וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ
בֶּאֱמֶת כִּי אַתָּה אֱלֹהִים אֱמֶת וּדְבָרְךָ אֱמֶת
וקים

ולעוכות עמו וגו׳: וביומא דף פ״ז כאמר שעולא בר רב פתק בכעילה בין״כ בברכת אתה בחרתנו • וכן כוסק ותתן לכו מוזכר בפירוש בברכות ל״ג וכאמר שם שרב תיקן בו תפלת ותודיענו • וכוסק והשיאנו מוזכר בברכות ירושלמי בהרואה שם במס׳ סופרים ה׳ ז׳ • ובהלכה הקודמת שם כאמר שאין מזכירין בי״כ לא מועד ולא שמחה • ומזה יש הכרע קצת שלעתה שאין לומר והשיאנו בר״ה וי״כ אלא בקרא מועד ורבו המקלוקת בזה בין גאונים הראשונים וראה מזה ממכהגם ברא״ם סוף ר״ה • ובאמונרהם הונא שנסדר ר׳ עמרם היה כתוב והשיאנו בר״ה וי״כ וכן אמר בעל ההלכות יחיד לריך לומר בתפלה בר״ה מלוך וגם והשיאנו • ואותם אשר לא אמרוהו מקום גם כן מועדים לשמחה חגים וזמנים לשון נותתן לנו אל ר״ה ויו״כ כמוזכר בכל בו • אכן יותר נראה שתקנו תקלה כוסק והשיאנו עד לברכנו רק לרגלים ותקתיו יסדו לר״ה מלוך על כל העולם עד בכל משלה ולו״כ מקל לעוכותיכו עד תטהרו ומקדשנו באמת ולמטה הקיזקו בכוסק השנת בכל הרגלים וימים הכורתים • ושיכו משם ולמטה הקתימה • ברגלים מקדם ישראל והזמנים וכשקל ר״ט בשנת היתה בימי הלל הקתימה מקדם השנת לבד ורבי הוסיף מקדם השנת וישראל והזמנים (בילה י״ז) וכבר העתקנו לשעלה קתימת יום הכפורים בימי המקדם ממשנה סוטה דף מ׳ שהיה מוקל וסולק לעוכותיכו ולעוכות עמו וג׳ • ושם במס׳ סופרים שם • כשם שקתימתו של ר״ה ויו״כ משוכה כך תפלתן עכ״ל אכן כוסקה משוכה קצת כמו ביו״כ קותם מוקל וסולק לעוכותיכו

ולעוכות

וְקַיָּם לָעַד: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן:

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ: אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְּךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוּבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם: הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ:

וְעַל־כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל־בְּנֵי בְרִיתֶךָ:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ ועזרתינו

ולעובות עמו ישראל ברחמים ומכפר על פשעיהם מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום טוב הכפורים והזמנים מקרא קדש: וברגלים חתימת המ׳ סופרים מקדש עמו ישראל ומועד שמחה והזמנים ומקרא קדש:

והודיענו: רלא מ״ם בהבדלה למ״ם. כי תקנת הבדלה בעלמה מורשה היא לנו מימים קדמונים. אבל מוסף תיקנו רב ושמואל בבבל כמוזכר בפירוש בברכות ל״ג ופס בקראת מרגיכתא. ולמהרש״ל פס דיוק בתלת בבבל. ואמר שהיות שבקולה לארץ ידוע יותר מבא״י. י״ט להיות במ״ם ממה שקוגגים פס ספיקא דיומא ולא בא״י לכן כתעוררו בבבל תקלה להליב מוסף קבועה. והיתה מיועדת יותר בבבל. וכן ביאר לשון קרי כדבה. משום דאינו מן התורה. וברש״בם פ״ב מתפלה הי״ב מסר כל מוסף ותבקילו על מורשנו. ולראבי״ה הוקשה זה להתפלל בר״ה שקל במ״ם מפני שכתוב בו וקריאת הרגל ור״ה לא נקרא לא קרי ולא רגל. ורבותי׳ השיבוהו שמתפללין אותו על כל זה. כמו שאומרים ג״כ בו ויום השביעי לשבת ימי המעשה מטעם שסדר הבדלות הוא מוכה וכמו כן סידור תיקון הוא מוכה. רלא רמ״ם סוף ר״ה.

וְעֶזְרָתֵינוּ סֶלָה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת :

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ :

נוסחא לאומרים שלום רב

בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם : (בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עוֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם) :

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה׳ : פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם׳ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ ׳ עֲשֵׂה לְמַעַן קָדְשָׁתֶךָ ׳׳עֲשֵׂה׳ לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ ׳ לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי : עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן :

יִהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית׳ הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה׳ בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ ׳׳וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה׳ כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת : וְעָרְבָה לַיְיָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת :

קודם שיולאים מבית הכנסת בלילה הראשון מהגין לומר אים לאחרו

ליחיד לְשָׁנָה טוֹבָה תִּכָּתֵב : ולרבים תִּכָּתְבוּ :

ולנקבה לְשָׁנָה טוֹבָה תִּכָּתְבִי : ולרבות תִּכָּתְבְנָה :

סדר קידוש לראש השנה

סברי מרנן ורבנן ורבותי

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר־בָּנוּ מִכָּל־עָם וְרוֹמְמָנוּ מִכָּל־לָשׁוֹן וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו׃ וַתִּתֶּן־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת (יום השבת הזה ואת) יוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה יוֹם (זכרון) תְּרוּעָה (באהבה) מִקְרָא־קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם׃ כִּי בָנוּ בָחַרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדַּשְׁתָּ מִכָּל־הָעַמִּים׃ וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ (השבת ו) יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה׃

במוצאי שבת מוסיפין נר והבדלה׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים*)׃ בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה׃ בֵּין קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב הִבְדַּלְתָּ׃ וְאֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קִדַּשְׁתָּ׃ הִבְדַּלְתָּ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתֶךָ׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ׃

ונוטלין על הפת ומברכין המוציא ואוכלין פרוסת הבציעה׃ ואח"כ כוטלין תפוח מתוק וטובלין אותו בדבש ומברכין עליו בורא פרי העץ ואוכלין אותו ואח"כ אומרים׃

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּחַדֵּשׁ עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וּמְתוּקָה׃

בשחרית ר"ה משכימין לביה"כ ומסדרין הברכות וכ' קרבנות (ואין אומרין ובראשי מדשיכם) וס"ע ופל"ז עם ברכותיהם וקורין ק"ש ויזהרו לגמרן עם הנה"ק כראוי ושלא לאחר זמן התפלה׃ ומתפללין שבע בלחש כמו בערבית הש"ץ חוזר התפלה, וכבר נהגו להוסיף בה פיוטים כל מקום לפי מנהגו, והנהגים עולים לדוכן והש"ץ חוזר התפלה ואומרין א"מ׃

תפלה מוסף לראש השנה

כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אל

מוסף בר"ה בעירובין דף מ' פליגי בית הלל וב"ש אם קל ר"ה בשבת אם מתפללין במוסף תשע או יום ברכות׃ להייבו של שבת ושל ר"ה בפני עצמו׃

*) הם הקדמוניים ובברכה

אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:

זָכְרֵנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים:

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם:

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ:

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר. מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה.

מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים:

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה:

וּבְכֵן תֵּן פַּחְדְּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל־כָּל־מַעֲשֶׂיךָ וְאֵימָתְךָ עַל־כָּל־מַה־שֶּׁבָּרָאתָ וְיִרָאוּךָ כָּל־

המעשים

ובברכות דף כ"ט אמרו הכי תשע דר"ה כנגד מי? כנגד תשעה אזכרות דאמרה קנה בתפלתה. דאמר מר בר"ה בפקדה קנה רחל ושרה ע"כל. כשמע מזה שהיו ביומיהם כבר ט' ברכות בתפלת ר"ה. ושמות תשע ברכות אלו מפורשות הן בר"ה ל"ד במשנה שאמר ר' עקיבא סדר ברכות אבות וגבורות. וקדושת השם וכולל מלכות עם קדושת היום ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע. ואומר עבודה. והודאה. וברכת כהנים עכ"ל. וכן אמר שם רבי בגמרא עם המלכיות אומרה לקדושת היום ולא כר' יוסף בן כורי דאמר במשנה שכולל מלכיות עם קדושת השם ואין ספק שהכונה בקדושת היום על נוסף שבתפלתו המתפלל אתה בחרתנו ותתן לו"ל קדשנו במצותיך. אולם הפיוטים לפני סדר מלכיות זכ' ושופרות שבסדורנו כראה שבתקנו יחד מרב. והוא תקן תפלת עליכו בקדושת היום לשבת ר' עקיבא שהנאנו למעלה וכן נוסף אתה זוכר ואתה כגלית. וכן דעת הגאון רפאפארט והא' לוקן בספריהם שזכרנו. אולם לא כמלא עדות בדורה ומפורשת על זה כי אם על תפלת אתה זוכר שמובא ממנה בר"ה בבלי דף כ"ז מאמר שלם זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון. וכן הובא כל זה בירושלמי ע"ז פ"א

ה"ב

הַמַּעֲשִׂים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל הַבְּרוּאִים וְיַעֲשׂוּ כֻּלָּם אֲגֻדָּה אַחַת לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁיָּדַעְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׁלְטוֹן לְפָנֶיךָ עֹז בְּיָדְךָ וּגְבוּרָה בִּימִינֶךָ וְשִׁמְךָ נוֹרָא עַל כָּל־מַה־שֶּׁבָּרָאתָ:

וּבְכֵן תֵּן כָּבוֹד יְיָ לְעַמֶּךָ תְּהִלָּה לִירֵאֶיךָ וְתִקְוָה לְדוֹרְשֶׁיךָ וּפִתְחוֹן פֶּה לַמְיַחֲלִים לָךְ שִׂמְחָה לְאַרְצֶךָ וְשָׂשׂוֹן לְעִירֶךָ וּצְמִיחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ וַעֲרִיכַת נֵר לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ:

וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמָחוּ וִישָׁרִים יַעֲלוֹזוּ וַחֲסִידִים בְּרִנָּה יָגִילוּ וְעוֹלָתָה תִּקְפַּץ־פִּיהָ׳ וְכָל־הָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ כְּעָשָׁן תִּכְלֶה כִּי תַעֲבִיר מֶמְשֶׁלֶת זָדוֹן* מִן הָאָרֶץ:

וְתִמְלוֹךְ אַתָּה יְיָ לְבַדֶּךָ עַל־כָּל־מַעֲשֶׂיךָ בְּהַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ כַּכָּתוּב בְּדִבְרֵי קָדְשֶׁךָ יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ:

קדוש

ה״נ • ובירושלמי ר״ה פ״א ה״ה וביקרא רבה פרשה כ״ט מוסיף ומביא כל סגנון שלאחריו כי קוק ליסראל הוא וגו׳ ועל המלכות בו יאמר איזו לקרב ואיזה לשלום • איזו לרעב ואיזו לשובע ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות • וראה עוד תכונות האזיבו פסיקתא רבתי ל״ז ל״ז • ובזהר בשלח • ובמקומות שזכרנו כאמר שיש הנוסח הזה בתקיעתא דרב • אשר פירושו בסדר התקיעות שתקן רב • וקרוב מאוד הוא לאמור • כי מי שהתקין זה הסדר של הזכרונות התקין גם כן שני הסדרים האחרונים • ואם כן מידו לנו כל נוסח בקשת הזכרונות מלכיות ושופרות • אבל ברכות שלאחריהם והן זכרנו בזכרון טוב לפנך ותקע בשופר גדולה שכבר נתלנו מפי קדש לפני רב • כמו ברכת קדושת היום קדשנו • ורב הכנים בתוכם פיוטי׳ עליהם אתה זוכר ואתה נגלית וראה לוכן לד ש״א והפוסקים המושלבים בתפלת מוסף

*) הוא ממשלת הילה״ר להחטיא האדם בזדון : אחד

קָדוֹשׁ אַתָּה וְנוֹרָא שְׁמֶךָ וְאֵין אֱלֹהַּ מִבַּלְעָדֶיךָ כַּכָּתוּב וַיִּגְבַּהּ יְיָ צְבָאוֹת בַּמִּשְׁפָּט וְהָאֵל הַקָּדוֹשׁ נִקְדַּשׁ בִּצְדָקָה׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ׃

אַתָּה בְחַרְתָּנוּ מִכָּל־הָעַמִּים*) ׀ אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל־הַלְּשׁוֹנוֹת* וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ ׀ וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ ׀ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ׃

וַתִּתֶּן־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת־יוֹם השבת הזה ואת יום הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה ׀ יוֹם זִכְרוֹן תְּרוּעָה באהבה מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם׃

וּמִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ וְנִתְרַחַקְנוּ מֵעַל אַדְמָתֵנוּ וְאֵין אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵית בְּחִירָתֶךָ בַּבַּיִת הַגָּדוֹל

והקדוש

אחד הם על הרוב במקור ספרד ואשכנז ובאנדלוסיה • אבל ביתי התלמוד כתבה הקופס לבקור במה שירלו • רק אמרו שהפוקת לא יפקות מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות ומעשרה שופרות (ר"ה ל"ג) • וכתב האנדלוסיה שהר' יונה הוסיף בתפלת תקע בשופר אחרי ותקעתם בקלורות פסוק ובקדש השביעי וג' יום תרועה יהיה לכם • וכן הוסיף הרמב"ן פסוק לא הביט און ביעקב • מפני שבראה להם שאין לסיים בותקעתם בקלורות שאין שופר מוזכר בו • ומזה נראה שלא היו הפסוקים האלו לוקח בנוסח התפלה של התלמידים כי אם נוספו בדורות אחרונות שאלולי כן בודאי לא שלקו ידיהם גם ולהוסיף ולומר שלא טוב עשו הראשונים להניג פסוק ותקעתם בתפלה זו כאלו משופר מדבר •

ומפני קטאיכו השתות ברכה רביעית בתפלת שבע לערבית שחרית ומנחה של רגלים וימים נוראים קוצרת גם בטוספיהם • ונהם עוד הוספה מקוצרת אחר הקדבן ונאמרת גם כן בשוה בכל הימים הנזכרים והיא ומפני

*) פי' הם הקדמונים

וְתַקְדִּישׁ שִׁבְרָא שִׁמְךָ עָלָיו מִפְּנֵי הַיָּד הַשְּׁלוּחָה בְּמִקְדָּשֶׁךָ: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מֶלֶךְ רַחֲמָן שֶׁתָּשׁוּב וּתְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל מִקְדָּשֶׁךָ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וְתִבְנֵהוּ מְהֵרָה וּתְגַדֵּל כְּבוֹדוֹ: אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ גַּלֵּה כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ עָלֵינוּ מְהֵרָה וְהוֹפַע וְהִנָּשֵׂא עָלֵינוּ לְעֵינֵי כָּל־חָי וְקָרֵב פְּזוּרֵינוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם וּנְפוּצוֹתֵינוּ כַּנֵּס מִיַּרְכְּתֵי אָרֶץ*) וְהָבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרִנָּה וְלִירוּשָׁלַיִם בֵּית מִקְדָּשֶׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת־קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם: וְאֶת מוּסְפֵי יוֹם (הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְיוֹם) הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר:

לשנת וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ: זֶה קָרְבַּן שַׁבָּת וְקָרְבַּן הַיּוֹם כָּאָמוּר*)

וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לכם

ומפכי קטאיכו • ולעת הקכס לוכץ והג' רפאפרע הוא מרב שאבר כמה דברים לי"ע • וכראה לי שהיה לפני רב כוסק יהי רצון מלפניך ד' אלהיכו שתעליכו בשמחה לארצכו על בתורתיך הכאמר עוד היום בשבת • והוא לקחו והרקיבו והוסיף בו דברים ותקן מאכו כוסק ומפכי קטאיכו למוסף • כי רעיוכותיו ומליצותיו דומות מאוד לכוסק הקצר של שבת שזכרכו ומן מס' סופרים

*) המפוורים בידכתי מרן בין עובדי אלילים ומטעים אותם לעבדם *) הג' ייבב"ץ כ' אלא לאומרו

לָכֶם: וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִדְבָּר שְׁלִשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר׳ וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל׳ וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ יַיִן כְּנִסְכּוֹ׳ וּשְׂעִירִים לְכַפֵּר׳ וּשְׁנֵי תְּמִידִים כְּהִלְכָתָם: מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעוֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ׳ וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיי׳:

יִשְׂמְחוּ בְּמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי׳ כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ׳ וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אֹתוֹ קָרָאתָ׳ זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

עלינו

סופרים פי״ט הלכה ז׳ משמע שאמרו לז סוסף גלה כבוד מלכותך גם בשאר תפלות י״ט בערבית שחרית ומנחה׳ וזה נקרא בשם קלוס. וסופו בשמחת עולם. וזה לשונה וכשם שמקלסין יום ראשון וחולו של מועד כך מקלסין ימים טובים בתפלה ביומר במנחה ובערבית והיכן קלוסו? אמ״ל גלה כבוד מלכותך עליכו. ואקרי׳ אבא אלהיכו שם עכ״ל והכונה על סוסף הספרדי ושם יש ולירושלים עיר מקדשך בשמחת עולם אבא אלהיכו שם כעשה לפניך וג׳. ואולי יש למקות משם שלום עלות יומר מנחה וערבית׳. ובלא זה יש שם ט״ס מה שמביא עוד שאומר בימים טובים וכתוב לחיים:

וביום השבת בחודש השביעי ומנחתם מלבד בר״ה דף ל״ה אמר ר׳ חנכאל אמר רב כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמור אינו לריך אינו ופרש״י שכוכתו על לשון נעשה ונקריב לפניך כמלות רלונך כמו שכתבת עליכו בתורתך. וכיון שאמר סוסף זה אין לריך לאמור מקראות המוספין. וכתב עוד ורבותי מפרשין להא דר׳ חנכאל במלכיות זכרונות ושופרות. וקשיא לי הא דלא כרבנן ולא כר׳ יוחנן בן נורי דתנן אין פוקתין מעשרה מלכיות וגו׳. והתוספות שם ד״ה אילימא כתבו ור״ת פירש דאפסוקי מלכיות זכרונות ושופרות קאי והיכי דהתחיל פליגי דלא יפקות לאמר כדאית ליה ולאמר כדאית ליה. אבל יכול לפטור עלמו לגמרי על ידי ובתורתך כתוב לאמור. אבל מקראות של מוסף לריך להזכיר לעולם שהם במקום קרבנות. אבל מוסף דר״ח אינו לריך להזכיר בר״ה אלא די לו במה שאמר מלבד עולת הקדש ומנחתה שבזה נכלל כל מוספי ר״ח העולות. וכדי להזכיר גם השעיר שהוא קטלת אמר ובני שעירים לכפר ובני תמידים כהלכתם עכ״ל. הנה בין לרש״י ובין לר״ת אמירת פסוקי מוסף הוא דבר קדמון כהוג מימי התלמוד. אולם אמירתם לא היתה כהוגה בכל המקומות. כי סברו כדעת רש״י בפירוש ובתורתך כתוב לאמור שאם אין לריך לאמור. והרא״ש העיד בפ״ל דר״ה סי׳ ל״ד שבספרד נהגו שאין מזכירין פסוקי מוספין אלא בשבת ור״ח.

אבל

עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ לַאֲדוֹן הַכֹּל לָתֵת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת וְלֹא שָׂמָנוּ כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה שֶׁלֹּא שָׂם חֶלְקֵנוּ כָּהֶם וְגֹרָלֵנוּ כְּכָל הֲמוֹנָם ׃ וַאֲנַחְנוּ כֹּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיוֹסֵד אָרֶץ וּמוֹשַׁב יְקָרוֹ (כ"ק וכסא כבודו) בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וּשְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים : הוּא אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד (כ"ק אַחֵר) ׃ אֱמֶת מַלְכֵּנוּ אֶפֶס זוּלָתוֹ כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתוֹ וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל־לְבָבֶךָ כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד :

עַל כֵּן נְקַוֶּה לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִרְאוֹת מְהֵרָה בְּתִפְאֶרֶת עֻזֶּךָ לְהַעֲבִיר גִּלּוּלִים* מִן הָאָרֶץ וְהָאֱלִילִים* כָּרוֹת יִכָּרֵתוּן : לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי וְכָל־בְּנֵי בָשָׂר יִקְרְאוּ בִשְׁמֶךָ ׃ לְהַפְנוֹת אֵלֶיךָ כָּל־רִשְׁעֵי אָרֶץ ׃ יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל כִּי לְךָ תִכְרַע כָּל־בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל־לָשׁוֹן : לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפּוֹלוּ ׃ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יְקָר יִתֵּנוּ ׃ וִיקַבְּלוּ כֻלָּם אֶת־עוֹל מַלְכוּתֶךָ ׃ וְתִמְלוֹךְ עֲלֵיהֶם

מהרה

אבל בכל המועדות אינו מזכירין ׃ ולהיפך העיד הרמבם בסדורו ואמר כהגו העם בכל תפלות המוספין • כשהוא אומר כמו שכתבת עליכו בתורתיך ע"י משה עבדך מזכיר קרבנות אותו היום כמו שהם כתובים בתורה וקורא אותן הפסוקים ואם לא הזכיר כיון שאמר כמו שכתבת עליכו בתורתך שוב אינו צריך עכ"ל וכדברים האלו כתב ג"כ הרמבם בפ"ג משופר ה"ק על פסוקי מלכיות שופרות וזכרונות • וכראה מזה פירוש אלישי על מה שאמר ר' אבכאל שם שכותבו על פסוקי מוסף כדעת ר"שי ועל פסוקי זכרונות מלכיות ושופרות כדעת ר"ת וראה שם בהגהת מיימונית • ועל פירוש ר"ת כתב שם הרא"ש והר"ן בקלקו על ר"ת בזה כי עשה את הטפל עיקר ואת העיקר טפל • כי פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות כשבו במשניות • ופסוקי הקרבנות לא הוזכרו לא במשנה ולא בגמרא אלא שהגו לאומרם בתקוס קרבנות • ואם על מלכיות

*) היינו עבודת אלילים ומלמשלות הקדמונים

מִחֲרָה לְעוֹלָם וָעֶד׃ כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ
הִיא וּלְעוֹלְמֵי עַד תִּמְלוֹךְ בְּכָבוֹד׃ כַּכָּתוּב
בְּתוֹרָתֶךָ יְהוָה יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד׃ וְנֶאֱמַר
וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא
יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד׃

וְנֶאֱמַר לֹא־הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה
עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת
מֶלֶךְ בּוֹ׃ וְנֶאֱמַר וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף
רָאשֵׁי עָם יַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ וּבְדִבְרֵי
קָדְשֶׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר כִּי לַיהוָה הַמְּלוּכָה
וּמוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם׃ וְנֶאֱמַר יְהוָה מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ
לָבֵשׁ יְהוָה עֹז הִתְאַזָּר אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל
תִּמּוֹט׃ וְנֶאֱמַר שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם
וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד׃
מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה עִזּוּז וְגִבּוֹר יְהוָה
גִּבּוֹר מִלְחָמָה׃ שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם
וּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד׃ מִי
הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה צְבָאוֹת הוּא
זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה׃ וְעַל יְדֵי עֲבָדֶיךָ
הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ־
יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי

אחרון

זכרו׳ ושופרות אמר רב כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר כאלו הזכירן · כ״ש בקרבנות המוספין להוה כאלו הזכירן וקיים וכשלמה פרים שפתיכו עכ״ל ורלה רש״י ורשב״ם בפ׳ בהעלותך (לפי המובא בה״מ) דכתבו שם שאם התקיל לומר פסוקי מוסף דר״ה שיסיים לומר פסוקי מוסף דר״ק ג״כ · ויש גאונים קדמונים שלא הרשו להזכיר ר״ק כלל ואמרו שרק מוסף דר״ה יזכיר ויוצא אם יאמר מלבד עולת החודש ומנחתה על מוסף ר״ק · ור״ת

אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים: וְנֶאֱמַר וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת־הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַיהוָה הַמְּלוּכָה: וְנֶאֱמַר וְהָיָה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד וּבְתוֹרָתְךָ כָּתוּב לֵאמֹר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מְלוֹךְ עַל כָּל־הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בִּכְבוֹדֶךָ וְהִנָּשֵׂא עַל־כָּל־הָאָרֶץ בִּיקָרֶךָ וְהוֹפַע בַּהֲדַר גְּאוֹן עֻזֶּךָ עַל־כָּל־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל אַרְצֶךָ׳ וְיֵדַע כָּל־פָּעוּל כִּי אַתָּה פְּעָלָתוֹ וְיָבִין כָּל־יָצוּר כִּי אַתָּה יְצָרָתוֹ וְיֹאמַר כֹּל אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה: לשנה (אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו) קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ׳ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ: לשנה (והנחילנו יי אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך וינוחו־בה ישראל מקדשי שמך)׳ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת כִּי אַתָּה אֱלֹהִים אֱמֶת וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ עַל כָּל־הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ השבת וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן:

אַתָּה זוֹכֵר מַעֲשֵׂה עוֹלָם וּפוֹקֵד כָּל־יְצוּרֵי קֶדֶם׳ לְפָנֶיךָ נִגְלוּ כָּל־תַּעֲלֻמוֹת וַהֲמוֹן נִסְתָּרוֹת שֶׁמִּבְּרֵאשִׁית: אֵין שִׁכְחָה לְפָנֵי כִּסֵּא כְבוֹדֶךָ׳ וְאֵין נִסְתָּר מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ: אַתָּה זוֹכֵר אֶת־כָּל־הַמִּפְעָל׳ וְגַם כָּל־הַיְצוּר לֹא נִכְחַד מִמֶּךָּ׳ הַכֹּל גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׳ צוֹפֶה וּמַבִּיט עַד סוֹף כָּל־הַדּוֹרוֹת׳ כִּי תָבִיא חוֹק וְזִכָּרוֹן לְהִפָּקֵד כָּל־

רוח

הגיה בקקזורו לומר מלבד עולת הקדש ומקתה ושני שעירים לכפר ושני תמידים כהלכתם והיינו שעיר דר"ה וד"ק׳ וכוסף זו כבר נוה רב לאמור כמוזכר בר"מש שם בשם הירושלמי ובסדור דר"ע גאון היה כתוב׳ ור' האי גאון ורש"ש קורש בספר קפץ כתב שאין להזכיר פסוקי רש"ש קורש כליל׳ ונערוך

רוּחַ וָנֶפֶשׁ לְהַזְכִּיר מַעֲשִׂים רַבִּים וַהֲמוֹן בְּרִיּוֹת לְאֵין תַּכְלִית׃ מֵרֵאשִׁית בָּזֹאת הוֹדַעְתָּ׃ וּמִלְּפָנֶיךָ אוֹתָהּ גִּלִּיתָ׃ זֶה הַיּוֹם תְּחִלַּת מַעֲשֶׂיךָ זִכָּרוֹן לְיוֹם רִאשׁוֹן׃ כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃ וְעַל הַמְּדִינוֹת בּוֹ יֵאָמֵר אֵיזוֹ לַחֶרֶב׃ וְאֵיזוֹ לַשָּׁלוֹם׃ אֵיזוֹ לָרָעָב׃ וְאֵיזוֹ לָשָׂבַע׃ וּבְרִיּוֹת בּוֹ יִפָּקְדוּ׃ לְחַזְּכִירָם לַחַיִּים וְלַמָּוֶת׃ מִי לֹא נִפְקָד בְּהַיּוֹם הַזֶּה׃ כִּי זֵכֶר כָּל־הַיְצוּר לְפָנֶיךָ בָּא׃ מַעֲשֵׂה אִישׁ וּפְקֻדָּתוֹ וַעֲלִילוֹת מִצְעֲדֵי גֶבֶר מַחְשְׁבוֹת אָדָם וְתַחְבּוּלוֹתָיו וִיצִרֵי מַעֲלָלֵי אִישׁ׃ אַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁלֹּא יִשְׁכָּחֶךָ׃ וּבֶן אָדָם יִתְאַמֵּץ־בָּךְ כִּי דוֹרְשֶׁיךָ לְעוֹלָם לֹא יִכָּשֵׁלוּ וְלֹא יִכָּלְמוּ לָנֶצַח כָּל־הַחוֹסִים בָּךְ כִּי זֵכֶר כָּל־הַמַּעֲשִׂים לְפָנֶיךָ בָּא וְאַתָּה דוֹרֵשׁ מַעֲשֵׂה כֻלָּם׃ וְגַם אֶת־נָחַ בְּאַהֲבָה זָכַרְתָּ׃ וַתִּפְקְדֵהוּ בִּדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים בַּהֲבִיאֲךָ אֶת־מֵי הַמַּבּוּל לְשַׁחֵת כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי רֹעַ מַעַלְלֵיהֶם׃ עַל־־־כֵּן זִכְרוֹנוֹ בָּא לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְהַרְבּוֹת זַרְעוֹ כְּעַפְרוֹת תֵּבֵל׃ וְצֶאֱצָאָיו כְּחוֹל הַיָּם׃

ככתוב

ונערוך ערך קדש שיתא שיזהו קג שהקדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה ופירוש שאינו אומר ובראשי קדשיכם לא בתפלה (למוסף) ולא בזולתה (בקרבות היום בשקר ובברכת המפטיר) • ראה על כל זה מלבד הנרשם • עוד בתוספות עירובין דף מ' ד"ה זכרון ובבילה דף י"ו ד"ה אינהו ובר"ה דף ק' ד"ה שהקדש • ודף ל"ה ד"ה אילימא ובהגהות מיימונית בסדר התפלה אות ד' ובירושלמי שבועות פ"א ה"ד ובפכי משה שם.

כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת כָּל־חַיָּה וְאֶת כָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ וַיָּשֹׁכּוּ הַמָּיִם: וְנֶאֱמַר וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב: וְנֶאֱמַר וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר: וּבְדִבְרֵי קָדְשֶׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר זֵכֶר עָשָׂה לְנִפְלְאֹתָיו חַנּוּן וְרַחוּם יְהוָה: וְנֶאֱמַר טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: וְנֶאֱמַר וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנָּחֵם כְּרֹב חֲסָדָיו: וְעַל יְדֵי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר הָלוֹךְ וְקָרָאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלִַם כֹּה אָמַר יְיָ זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה: וְנֶאֱמַר וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת־בְּרִיתִי אִתָּךְ בִּימֵי נְעוּרָיִךְ וַהֲקִימוֹתִי לָךְ בְּרִית עוֹלָם: וְנֶאֱמַר הֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יֶלֶד שַׁעֲשׁוּעִים כִּי־מִדֵּי דַבְּרִי בּוֹ זָכוֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד עַל־כֵּן הָמוּ מֵעַי לוֹ רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נְאֻם־יְיָ:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ זָכְרֵנוּ בְּזִכָּרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ וּפָקְדֵנוּ בִּפְקֻדַּת יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים

מִשְּׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם וּזְכָר־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־
הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד וְאֶת הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה
וְתִרְאֶה לְפָנֶיךָ עֲקֵדָה שֶׁעָקַד אַבְרָהָם
אָבִינוּ אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ עַל גַּב הַמִּזְבֵּחַ וְכָבַשׁ
רַחֲמָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כֵּן יִכְבְּשׁוּ
רַחֲמֶיךָ אֶת־כַּעַסְךָ מֵעָלֵינוּ וּבְטוּבְךָ הַגָּדוֹל
יָשׁוּב חֲרוֹן אַפְּךָ מֵעַמְּךָ וּמֵעִירְךָ וּמִנַּחֲלָתֶךָ
וְקַיֵּם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ
בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ
כָּאָמוּר: וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם
לִהְיוֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה: כִּי זוֹכֵר
כָּל־הַנִּשְׁכָּחוֹת אַתָּה הוּא מֵעוֹלָם וְאֵין שִׁכְחָה
לְפָנֶיךָ כִּסֵּא כְבוֹדֶךָ׃ וַעֲקֵדַת יִצְחָק לְזַרְעוֹ
(שֶׁל יַעֲקֹב) הַיּוֹם בְּרַחֲמִים תִּזְכּוֹר׃ בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ זוֹכֵר הַבְּרִית:

אַתָּה נִגְלֵיתָ בַּעֲנַן כְּבוֹדְךָ עַל עַם קָדְשֶׁךָ לְדַבֵּר עִמָּם
מִן הַשָּׁמַיִם הִשְׁמַעְתָּם קוֹלֶךָ וְנִגְלֵיתָ עֲלֵיהֶם בְּעַרְפְּלֵי
טֹהַר גַּם (כָּל־) הָעוֹלָם כֻּלּוֹ חָל מִפָּנֶיךָ וּבְרִיּוֹת בְּרֵאשִׁית
חָרְדוּ מִמְּךָ בְּהִגָּלוֹתְךָ מַלְכֵּנוּ עַל־הַר סִינַי לְלַמֵּד לְעַמְּךָ
תּוֹרָה וּמִצְוֹת וַתַּשְׁמִיעֵם אֶת־הוֹד קוֹלֶךָ וְדִבְּרוֹת קָדְשֶׁךָ
מִלַּהֲבוֹת אֵשׁ בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים עֲלֵיהֶם נִגְלֵיתָ וּבְקוֹל שוֹפָר
עֲלֵיהֶם הוֹפָעְתָּ: כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
בִּהְיֹת הַבֹּקֶר וַיְהִי קֹלֹת וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד עַל־הָהָר וְקֹל

שׁפָר חָזָק מְאֹד וַיֶּחֱרַד כָּל־הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה : וְנֶאֱמַר וַיְהִי קוֹל הַשּׁפָר הוֹלֵךְ וָחָזֵק מְאֹד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל : וְנֶאֱמַר וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִים וְאֶת קוֹל הַשּׁפָר וְאֶת־הָהָר עָשֵׁן וַיַּרְא הָעָם וַיָּנֻעוּ וַיַּעַמְדוּ מֵרָחֹק : וּבִדְבָרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר עָלָה אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה יְהוָה בְּקוֹל שׁוֹפָר : וְנֶאֱמַר בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יְהוָה : וְנֶאֱמַר תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ : כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב :

וְנֶאֱמַר הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ : הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גָּדְלוֹ : הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר : הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמְנִים וְעֻגָּב : הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בִּצְלְצְלֵי תְרוּעָה : כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ :

וְעַל יְדֵי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר כָּל־יִשְׁבֵי תֵבֵל וְשֹׁכְנֵי אָרֶץ כְּנָשֹׂא־נֵס הָרִים תִּרְאוּ וְכִתְקֹעַ שׁוֹפָר תִּשְׁמָעוּ: וְנֶאֱמַר וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְהִשְׁתַּחֲוּו לַיְיָ בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלָם : וְנֶאֱמַר וַיְיָ עֲלֵיהֶם יֵרָאֶה וְיָצָא כַבָּרָק חִצּוֹ וַאדֹנָי יְהוֹה בַּשּׁוֹפָר יִתְקָע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תֵּימָן : יְיָ צְבָאוֹת יָגֵן עֲלֵיהֶם : כֵּן תָּגֵן עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלּוּמֶךָ :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ תְּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ וְשָׂא נֵס לְקַבֵּץ גָּלֻיּוֹתֵינוּ וְקָרֵב פְּזוּרֵנוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם וּנְפוּצוֹתֵינוּ כַּנֵּס מִיַּרְכְּתֵי אָרֶץ וַהֲבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרִנָּה וּלְירוּשָׁלַיִם בֵּית מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת־קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ כְּמִצְוָה (כ"פ כְּמִצְוָה) עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר : וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם

ובמעריכם

וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ קוֹל שׁוֹפָר וּמַאֲזִין תְּרוּעָה וְאֵין דּוֹמֶה לָךְ׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹמֵעַ קוֹל תְּרוּעַת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים:

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם׃ וְהָשֵׁב אֶת־הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן: מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד׃ צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר׃ נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ׃ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ:
וְעַל־כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ

וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ :

בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם : (בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עוֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם) :

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה : פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדֹּוף נַפְשִׁי וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם׳ עֲשֵׂה־לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ׳ עֲשֵׂה־לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ׳ לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי : יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי : עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן :

יהי רצון לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך :

סדר תשליך

ביום א׳ של ר״ה נוהגים הולכין אל הנהר ואם קל נשמת הולכין ביום ב׳ ומוקדים זה :

מִי אֵל כָּמוֹךָ׳ נֹשֵׂא עָוֹן וְעֹבֵר עַל פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא : יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ יִכְבּוֹשׁ עֲוֹנֹתֵינוּ וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת יָם כָּל־חַטֹּאתָם : וְכָל־חַטֹּאת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל תַּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יִזָּכְרוּ וְלֹא יִפָּקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם : תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם :

מִן־הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ עָנָנִי בַּמֶּרְחַבְיָה : יְהוָה לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם : יְהוָה לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי : טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בָּאָדָם : טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים :

ואח"כ יאמר קפיטל ל"ג רבנו לדיקים · ואח"כ יאמר פסוק זה

לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל־הַר קָדְשִׁי · כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת־יְהוָה כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים :

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו אל עליון מוכתר בי"ג מכילין דרחמי שתהא שעה זו עת רצון לפניך קריאת י"ג מכילין דרחמי שבפסוקים מי אל כמוך המכונים אל י"ג מדות אל רחום וחנון אשר קרינו לפניך כאלו השגנו כל הסודות וצירופי שמות הקדושים היוצאים מהם וזיווגי מדותיהן אשר אחת באחת יוגשו להמתיק את הדינין תקיפין · ובכן תשליך במצולות ים כל חטאתינו ותשפיע עלינו שפע ישועה ורחמים מהן וזכרנו להיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלהים חיים ונזכה לתשובה עילאה כי ימינך פשוטה לקבל שבים וקרע רוע גזר דיננו ויקראו לפניך זכיותינו ותאריך אפך עלינו לטובה אמן: יהיו לרצין

יהי רצון מלפניך שעל ידי הארת תיקונים עתיקא קדישא דעתיקין בזעיר דבאריך יכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עמנו במדת הרחמים ותתן לנו חיים ארוכים טובים בעסקי תורתך ולקיים מצותיך ולעשות רצונך אמן כן יהי רצון :

תפלה מספר עבודת הקודש

לומר אחר השליך

רבש"ע בעלותינו על לבבנו רוב קיצורנו בעבודתך ובעסק תורתיך הקדושה וקיום מצותיך כל עצמותינו יחחזמו רעד ונמס לבנו והיה למים · מה נענה ומה נאמר כי הצר הצורר בחברת החומר העכור היו בעוכרנו · גם לסור נלוה עמה לאסורים ולטושים בגליות קשים גלות הנפש והגוף*) · החמנה גלוי וידוע

*) כי החומרים גם בשרם וגופם יכלו לפניך

לפניך שרצונכו לעשות רצונך ולשקוד על דלתותיך כי טוב יום מחצריך מאלף בחרנו · וירלאים וחרדים אנחנו מאימת דינך הקדוש · על כן באנו אליך בכפיפת ראש ונמיכת קומה וחלישת חיל להזכיר ולעורר רחמיך :

ויהי רצון מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי אל עליון מוכתר בתליסר מכילן דרחמי שתהא שעה זו עת רצון לפניך ויהיה עולה לפניך קריאת י״ג מידות של רחמים שבפסוקים מי אל כמוך המכווניס אל י״ג מידות אל רחום וחנון וגו׳ אשר קרינו לפניך כאלו השגנו כל הסודות וגרופי שמות הקדושים היוצאים מהם וזיווגי מדותיהם אשר אחד באחד יוגשו להמתיק הדינים תקיפים ובכן ותשליך במצולות יס כל חטאתנו ואתה בטובך תעורר רחמיך ונהיה נקיים מכל טומאה וחלאה וזוהמא ויעלו כל נצוצי הקדושה אשר נתפזרו ויתבררו ויתלבנו במדת טובך אתה אל ישועתנו נוצ״ר חס״ד לאלפי״ם וברוב רחמיך תתן לנו חיים ארוכים חיים של שלום חיים של טובה חיים של ברכה חיים של פרנסה טובה חיים של חילוץ עצמות חיים שיש בהם ירלת חטא חיים שאין בהם בושה וכלימה חיים של עושר וכבוד לעבודתך חיים שתהא בנו אהבת תורה וירלת חטא חיים שתמלא כל משאלות לבנו לטובה זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים כתבנו בספר החיים למענך אלהים חיים וקרע רוע גזר דינינו ויקראנו לפניך זכיותינו :

אל מלא רחמים יהמו נא רחמיך לקבל ברצון הכנעתנו והרהורי תשובה המתנוצצים בנו בשגם לבנו אטום סתום וחתום ולא אתנו יודע זו היא ביאה זו היא שיבה מה אנו ומה כחנו לתקן רב להושיע האר עינינו כאשר כגודל רחמיך הבטחתנו פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם וראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב ואין חונן ואין מרחם זולתך כי חנוניך הם חנונים ומרוחמיך הם מרוחמים כדכתיב וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם · ובכן לב טהור ברא לנו אלהינו ורוח נכון חדש בקרבנו ורשפי התעוררות לבנו באהבתך ובתורתך יתמידו ויתרבו בלי הפסק עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך תחל שנה וברכותיה · ותזכנו שיהא לבנו נכון

וקסור

ומסור בידינו ולא נכעוס ולא נכעיסך ותסיק בידינו להתרחק מכל המידות הרעות והאסורות ובפרט זכרנו להתרחק מגאוה והכעס והקפדה וכל גבה לב ונהיה מיושבים בדעתינו ונכיר מיעוט ערכנו ונפשנו כעפר לכל תהיה ולא נתכעס ולא נקפיד ונהיה אוהבי שלום ומרבים שלום ובגל כנפיך נחסה ותזכנו להתרחק מגלגות ושקר ותנופה ול"ה ולדבור חול בשבת וכל דבר אסור . ויהיה רוב דבורנו בתורה ובסדר ולופן עבודת הקודש ותאזרנו חיל לשמור לפינו מחסום מחטוא בלשונו :

אב הרחמן תן בנו כח ובריאות וזכנו להתרחק מתאוות תענוגי והבלי העה"ז ונאכל לשובע נפשנו . וכן בכל צרכנו יהיו כל מעשינו לשם שמים ותזכנו להיות שמחים בעסק תורתיך ומצותיך ולהיות בטחוננו בך תדיר ויהיה לנו לב שמח לעבודתך :

אנא מלך רחום וחנון הנשמה לך והגוף פעלך חוסה על עמלך ובכן יהמו רחמיך עלינו ותזכנו להשלים תקון הר"ן בגלגול זה ולא נאבד ח"ו ותשפיע שפע קדוש על הר"ן להתמיד בעבודתך ולעשות רצונך כרצונך כל ימי חיינו אנחנו וזרענו וזרע זרענו ותזכנו לעסוק בתורתך הקדושה לשמה ולבוין לאמתה של תורה ותצילנו מכל טעות בהלכה ובהוראה ואל תגל מפינו דבר אמת לעולם ונהיה אנחנו ואנאנינו ואנאני נאצאינו כלנו יודעי שמך ולומדי תורתיך לשמה ומקיימי מצותיך ולא ימצא בנו ולא בזרע זרענו שום פגם ושום פסול ולא יתחלל שמך על ידינו ח"ו :

וראה כי עמך הגוי הגדול הזה זרע אהוביך אברהם יצחק וישראל עבדיך בניך בחונך ובגלותם ודלותם ושפלותם ולחצם ודוחקם זה כמה מאות שנים קוראים בשמך ומאמינים בך ובתורתך והמה אלפים ורבבות מסרו עצמן להריגה ולשריפה על קדושת שמך*) כא גבור דורשי יחודך כבבת שמרם ותתמלא רחמים על כל אחינו בית ישראל הנפוצים בד' כנפות הארץ ובפרט על יושבי ארץ ישראל ועל יושבי העיר הזו ועל כל הקהל הקודש הזה ותרחם עלינו ועליהם ותצילנו מרעה ומרעב ומשבי ובזה ומכל חטא ותשלח רפואה שלימה לכל חולי עמך ישראל

*) בשנים הקדמונים

אל נא רפא נא לסם ותקיים בכל אחד מסם מקרא שכתוב ה׳ יסגרנו על ער״ש דו״י כל משכבו הפכת בחליו · והבריאים מעמך ישראל תתמיד בריאותם שלא יחלו ח״ו ותגילנו ותגיל לכל ישראל מכל נזק ומכל נר ומסטין ומקטרג ומרוח רעה ומדקדוקי הענויות ומכל מיני פורעניות המתרגשות בעולם ותפקוד בזרע של קיימא זרע קודש לכל חשוקי בניה וסיומת על המשבר תוציא לאותן מאפילה לאורה זולת הולד בשעה טובה ולא יארע שום נער ושום נזק לא ליולדות ולא לילדיהן ואל ימשול אסכרה ושדין ורוחין ולילין לכל ילדי עמך בית ישראל ותגדלם לתורתך ולמצותך בחיי אריכות וחמה :

ובני ישראל עמך יורדי הים פנס והצילם ממים רבים מיד בני בכר הצילם מטיט ואל יטבעו ינצלו משונאים וממעמקי ים · ובני ישראל הסולכים ביבשה הדריכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב ותצילם מכף כל אויב ואורב בדרך · וכל האסורים בכלא מעמך ישראל התר מאסריהם ותוציאם לרוחה · ותשיב לירושתך כל האנוסים ביד גאים ותחון זכות אבות להוציא לאור משפטנו כתבנו בספר חיים למענך אלהים חיים · והאר פניך על מקדשך השמם למען ה׳ · אז״א מלך רחמן רחם עלינו טוב ומטיב הדרש לנו שובה עלינו בהמון רחמיך בגלל אבות שעשו רצונך בנה ביתך כבתחלה וכונן בית מקדשך על מכונו הראינו בבנינו שמחנו בתקונו והשב שכינתך לתוכו והשב כהנים לעבודתם ולויים לדוכנם לשירם ולזמרם והשב ישראל לנויהם ומלאה הארץ דעה את ה׳ לירא ולאהבה את שמך הגדול הגבור והנורא אכי״ר כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיע זאת נחלת עבדי ה׳ וצדקתם מאתי״ (ר״ת מצוה אהבת תורה יראה) נאם ה׳ · לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים : שיר המעלות ממעמקים וגו׳ :

סדר כפרות

לעולם יסבב אדם תפלה לעצמו קודם שיסבב לבני ביתו כדי שיבא זכאי ויכפר על הקייב וכן הוא אומר בכהן גדול וכפר בעדו ואחר כך בעד ביתו ותיכף אחר שיסבב יביא ידו עליו ויסמוך ·

קולס כפרות יאמר זה שלשה פעמים

בְּנֵי אָדָם יוֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת אֲסִירֵי עֹנִי וּבַרְזֶל : יוֹצִיאֵם מֵחֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יְנַתֵּק : אֱוִילִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם וּמֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ : כָּל־אֹכֶל תִּתְעָב נַפְשָׁם וַיַּגִּיעוּ עַד־שַׁעֲרֵי־מָוֶת : וַיִּזְעֲקוּ אֶל־יְיָ בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם : יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וִירְפָּאֵם וִימַלֵּט מִשְּׁחִיתוֹתָם : יוֹדוּ לַיְיָ חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם : אִם־יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי־אֶלֶף לְהַגִּיד לְאָדָם יָשְׁרוֹ : וַיְחָנְנוֹ וַיֹּאמֶר פְּדֵעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁחַת מָצָאתִי כֹפֶר :

ומסבב סביב ראשו ואומר · לעלמו שלשה פעמים

זֶה חֲלִיפָתִי · זֶה תְּמוּרָתִי . זֶה כַּפָּרָתִי · זֶה הַתַּרְנְגוֹל יֵלֵךְ לְמִיתָה · וַאֲנִי אֶכָּנֵס וְאֵלֵךְ לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

לעלמו ולאקר עמו יאמר זה שלשה פעמים

זֶה חֲלִיפָתֵנוּ · זֶה תְּמוּרָתֵנוּ · זֶה כַּפָּרָתֵנוּ · זֶה הַתַּרְנְגוֹל יֵלֵךְ לְמִיתָה · וַאֲנַחְנוּ נִכָּנֵס וְנֵלֵךְ לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

לזכר לאיש יאמר זה שלשה פעמים

זֶה חֲלִיפָתְךָ · זֶה תְּמוּרָתְךָ · זֶה כַּפָּרָתְךָ · זֶה הַתַּרְנְגוֹל יֵלֵךְ לְמִיתָה · וְאַתָּה תִּכָּנֵס וְתֵלֵךְ לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

לנשי זכרים או לשלשה יאמר זה שלשה פעמים

זֶה חֲלִיפַתְכֶם · זֶה תְּמוּרַתְכֶם · זֶה כַּפָּרַתְכֶם · זֶה

הַמַּרְנְגוֹל יֵלֵךְ לְמִיתָה ׳ וְאַתֶּם תִּכָּנְסוּ וְתֵלְכוּ לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

לנקיבה אחת יאמר זה שלשה פעמים

זֹאת חֲלִיפָתֵךְ ׳ זֹאת תְּמוּרָתֵךְ ׳ זֹאת כַּפָּרָתֵךְ ׳ זֹאת הַמַּרְנְגוֹלֶת תֵּלֵךְ לְמִיתָה ׳ וְאַתְּ תִּכָּנְסִי וְתֵלְכִי לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

לשתי נקיבות או יותר יאמר זה שלשה פעמים

זֹאת חֲלִיפַתְכֶן ׳ זֹאת תְּמוּרַתְכֶן זֹאת כַּפָּרַתְכֶן ׳ זֹאת הַמַּרְנְגוֹלֶת תֵּלֵךְ לְמִיתָה ׳ וְאַתֶּן תִּכָּנַסְנָה וְתֵלַכְנָה לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

מי שמסבב לאשה מעוברת וכן לרבים ברבים יאמר בזה הלשון שלשה פעמים

אֵלּוּ חֲלִיפוֹתֵיכֶם ׳ אֵלּוּ תְּמוּרוֹתֵיכֶם ׳ אֵלּוּ כַּפָּרוֹתֵיכֶם אֵלּוּ הַמַּרְנְגוֹלִים יֵלְכוּ לְמִיתָה ׳ וְאַתֶּם תִּכָּנְסוּ וְתֵלְכוּ לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

תפלה מספר חיי אדם קודם כל נדרי

רבון העולמים אב הרחמים והסליחות אשר ימינך פשוטה לקבל שבים ואתה ברחת את האדם להטיב לו באחריתו ׳ וברחת לו שני יצרים יצר טוב ויצר הרע שתהיה הבחירה בידו לבחור בטוב או ברע לתת לו שכר טוב על טוב בחירתו כי כן גזר חכמתך ׳ כמו שכתוב ראה נתתי לפניך את הטוב ואת הרע את החיים ואת המות ובחרת בחיים ׳ ועתה אלקי לא שמעתי לקולך והלכתי בעצת יצה"ר ובדרכי לבי מאסתי בטוב ובחרתי ברע ולא די לי שלא קדשתי את ליבבי רק טמאתי אותם : ברחת בי מוח ולב ובהם חוש המחשבה לחשוב מחשבות טובות והרהורים טובים ולב להבין דברי קדשך ולהתפלל ולברך כל הברכות במחשבה טהורה ׳ ואני טמאתי אותם בהרהורים ומחשבות זרות ׳ ולא די בזה אבל על ידי

הרהורים הרעים בחתי לידי הוצאות זרע לבטלה פעם ברגון
ופעם בחונם בטומאת קרי המטמא את כל הגוף ומסם ברחתי
משתיתים ומחבלים הנקראים נגעי בני אדם · אוי לי כי תחת
מחשבות טובות שהיה נברא מסם מלאכים קדושים להיותם
סנגוריים ופרקליטים טובים עלי · תחתיהם ברחתי משחיתים
לחבל את עצמי כמו שכתוב והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני
אדם : ברחת בי עינים ובהם חוש הראות לראות בהם מה
שכתוב בתורה ולקדש אותם ברחיות כל דברים שבקדושה. והזהרת
בתורתך ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם · אוי לי כי
הלכתי אחרי עיני וטמאתי אותם להסתכל בנשים ובכל דבר
טומאה : ברחת בי אזנים לשמוע דברי קדושה ודברי תורה ·
אוי לי כי טמאתי אותם בשמוע דברי נבלה ולר"ה וכל דברים
האסורים אוי לאזנים שכך שומעות : ברחת בי פה ולשון ושניים
חיך וגרון ונתת בהם כח לדבר המשה מוצאות האותיות
הקדושים של א"ב אשר בהם ברחת שמים וארץ ומלואם ובהם
הרגת תורתך הקדושה · ובכח הדבור הבדלת את האדם מן
הבהמה · ואני אף כבהמה לא הייתי כי טמאתי פי בדברי
נבלה · בלשון הרע · בשקרים · ליצנות · רכילות · מחלוקת ·
מלבין פני חבירי · מקלל את חבירי · מתכבד בקלון
חבירי · דברי משא ומתן בשבת ויום טוב בשבועה ונדרים : ברחת
בי ידים וחוש המישוש לעסוק בהם במצוה ואני טמאתי אותם
במישמושין של איסור · להכות באגרוף רשע ולהריס יד
להכות את ישראל ולבטל דברים המוקצים בשבת ויום טוב :
ברחת בי רגלים להלוך כל דבר מצוה · ואני טמאתי אותם
ברגלים ממהרות לרוץ לרעה : ברחת בי ראש הגויה והתמת
אותו באות ברית קודש להיות עבד נאמן לעבודתך ואני טמאתי
אותו בהוצאת זרע לבטלה · ובקרי · ולקשות עצמי לדעת שלא
במקום מצוה · (ובעלתי בעילות אסורות) משמתי את כל איברי
ומצאתי אותם בעלי מומין מכף רגלי ועד ראשי אין בי מתום ·
ואתה ה' אלקי גלוי וידוע לפניך שלא נתכוונתי בכל החטאים
והעונות להכעיס אותך ולמרוד כנגדך אך הלכתי בעצת יצרי
הרע אשר תמיד בכל יום פורש רשת לרגלי ללכדני ואני עני

ואביון

והביון הולעת ולא אים כשל כחי לעמוד כנגדו · ועמל הפרנסה לפרנס את בני ביתי מטרדת הזמן ומקריו הם היו בעוכרי · ולפי שכל זה גלוי וידוע לפניך כי אין אדם צדיק בארץ אשר לא יחטא לכן ברחמיך הרבים (נתת לנו יום אחד בשנה יום אדיר וקדוש יום הכפורים הזה הבא לטובה לשוב לפניך ולכפר את כל עונותינו ולטהר אותנו מכל טומאתינו כמו שכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו) · ועתה רחם עמך ישראל אשר לקחת אותם לעם מי כעמך ישראל טהורים וקדושים המיחלים ומצפים למחילתך : באנו לפניך בלב נשבר ונדכה כעניים ודלים ורשים לבקש ממך מחילה סליחה וכפרה על כל מה שחטאנו ועוינו ופשענו לפניך ידענו ה' רשעינו עון אבותינו : בושנו ונכלמנו להרים פנינו אליך · כבושת גנב כי ימצא · ואיך נפתח פה ונרים ראש · כי ברוב עוונינו העברנו מעלינו הגלם הקדוש המלבים אותנו אשר כל המזיקים והמקטריגים אינם יכולים להביט בפניו כמ"ש וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך : והחלפנו אותו בגלם טמא והלבשנו בגדים צואים ואיך נבא בשער המלך בלבוש שק מלוכלך בצואה : מתמידים אנחנו על נפשנו איך נעשה התועבה הזאת כי הורדנו נפשנו ורוחינו מעולם הקדוש למקום מדבר וציה וגלמות למקום הטומאה והקליפות · ואתה ה' אלהינו הרופא בתשובת רשעים כמ"ש שובו שובו בית ישראל כי לא אחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכיו וחיה עתה שמנו אל לבנו לשוב ולבא לפניך בבשת פנים · אבינו מלכנו רחם עלינו ברחם אב על בנו שמרד באביו וילא מביתו ובשובו אליו בבושת פנים ובבכי ונעקה ומתנפל לפניו מדרך האב לרחם על בנו: ואם עבדים אנחנו המכה את עבדו ביסורים כשמרד בו יתוכנהו · והנה כבר לקינו · בתלאות שונות ויסורין שבגוף · או עניות · ונער גידול בנים ושאר מכאובים · יפרנו ה' אך במשפט ואל באפך פן תמעיטנו רחם עלינו ונוח למלאכיך הקדושים המונים על הטהרה להפשיט את הבגדים הצואים מעלינו וטהרנו מכל חטאתינו וילבישו אותנו שנית בלבוש הקדושה כמ"ש הסירו הבגדים

הצואים

הצוחים והלבש אותם מחלצות · וכתפלת דוד המלך ע"ה השיבה
לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני · לב טהור ברא לנו אלהים
ורוח חדשה תתן בקרבנו · ואם פשענו ומרדנו במדת בשר ודם ·
אתה עשה כמידתך למחול ולסלוח · ואל יעכבו עונותינו מלשוב
לפניך כמדתיך לקבל שבים וחזק לבנו בתורתך ובירתך שתהיה
ירתך תמיד קבוע בלבנו · וטהר רעיונו ומחשבתנו לעבודתיך ·
ורחם בשבדון לבי כי מתנחם אני על מעשי הרעים שעשיתי עד
היום הזה · ובוכה ומתאונן ומתודה עליהם ואומר חטאתי עויתי
פשעתי לפניך · וקבל תשובתי בתוך תשובת כל עמך ישראל
השבים לפניך בכל לבם כי גם אני מבני אברהם יצחק ויעקב
ואל יעכבו עונותי הרבים מלשוב לפניך בכל לב · וזכני לשוב
לפניך בלב שלם ולהתחרט על עונותי חרטה גמורה ולעזוב מעשי
הרעים עזיבה עולמית : ורחם עלי והצילני עד עולם מכל חטא
ועון כי לולי רחמיך וחסדיך אי אפשר לעמוד נגד היצה"ר אשר
הוא כחם בוער בעצמותי · ולכן רחם עלי ותן בי כח לעמוד
כנגדו כמו שאמרו חכמים הצדיקים בדברי קדשם הבא לטהר
מסייעין אותו : (והנה אני מקבל עלי קדושת יום הכפורים
ולהתענות בו בחמשה עניות שציוית לנו ע"י משה עבדך בתורתך
הקדושה · אכילה שתיה · רחיצה · סיכה · נעילת הסנדל ·
תשמיש המטה · ולשבות ביום הקדוש הזה מכל מלאכה · ועל ידי
עינוי של אכילה ושתיה תכפר לנו מה שחטאנו באכילות ושתיות
האסורות · ועל ידי עינוי רחיצה וסיכה תכפר לנו מה שחטאנו
מתענוגי עולם הזה אשר התענגנו בימי החול ובפרט תענוגים
האסורים · וע"י עינוי נעילת הסנדל תכפר לנו מה שחטאנו
ברגלים ממהרות לרוץ לרע · ואת אשר עברנו על כ"ד דברים
שב"ד מנדין עליהם ונתחייבנו להיות יחפי רגלים בנדויים · וע"י
עינוי מתשמיש המטה תכפר לנו מה שחטאנו ופגמנו בברית
קודש בקשוי שלא במקום מצוה ובטומאת קרי ובהוצאות זרע
לבטלה (ומה שבעלנו בעילת האסורות) · וע"י חמשה תפילות
ותחינות ובקשות יתוקן מה שפגמנו בחמשה מולאות הפה החיך
והגרון והלשון והשיניים ושפתים שמהם יוצא הדבור וטמאתי
אותם

אותם בכל דברים האסורים ונדרים ושבועות · וע"י חיבוק ונישוק הס"ת וע"י זכות התפלות שנתפלל ביום הקדוש הזה יעלה ויבא ויגיע ויפטרפו עמהם כל התפלות הפסולות שהתפללנו בכל השנה בלא כונה ויהיו כלם נכללות בתפילת היום הזה ויגיעו לראשך להיות עטרה לראשך בכלל תפלת ישראל · וע"י דמעות עיני יתוקן מה שפגמנו בראיית עינים בכל דבר טמא והסתכלות בנשים · וע"י רתיחת גופינו ע"י התענית והתפלות יתוקן מה שהרתחנו רמ"ח איברינו ושס"ה גידינו באש של יצה"ר · ובמיעוט אכלנו ושתינו ע"י התענית יכופר כל מה שחטאנו ושעוינו ופשענו לפניך ויהיה נחשב לפניך התענית כאלו הקרבנו את גופינו על גבי המזבח ויקובל לפניך לריח ניחוח כקרבן וכעולה :

והנה ידענו כי אנחנו מחויבים להתענות עפ"י תקוני התשובה על כל חטא וחטא ולסגף את גופינו בתשובת המשקל נגד מה שהתענגנו בעבירות · אך גלוי וידוע לפניך שאין בנו כח להתענות אפילו על חטא אחד ומכל שכן על כל עון ועון כי רבו עונותינו מלספור וכשל כחינו : ולכן יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שיהיה לנו התענית ביום הקדוש הזה יוה"כ הבא עלינו לטובה כפרה על כל עונותינו :

ויה"ר מלפניך אל מלך יושב על כסא רחמים הרוצה בתשובת רשעים לתת בלבינו ובלב כל עמך בית ישראל אהבתך ויראתך לירא אותך כל הימים · ובתוכם תרחם על פושעי עמך בית ישראל ותן בלבם פחד הדר גאונך ויכניעו לבם האבן וישובו לפניך בלב שלם כמו שהבטחת ע"י נביאך לבל ידח ממנו נידח : גם כי הרבו אשמה לפניך עד שנגעל בפניהם דרכי תשובה אתה ברחמיך הרבים חתור להם חתירה מתחת כסא כבודך וקבלם בתשובה : ורחם עלינו ותן בנו כח לעבוד אותך כל הימים והסר ממנו כל המניעות והסיבות המונעים אותנו מלעבוד אותך כי אתה ידעתנו ותדע כל מחסורי בני אדם ובעבעם המבלבלים אותו מעבודתך ובידך להסירם ולמנעם : ולא תטרוף עלינו את השעה עד שנשוב לפניך בלב שלם : ונהיה כל ימינו בתשובה ומעשים טובים עד סוף רגע אחרונה אשר יהיה לרצון לפניך

לאסוף

לאסוף את נשמתינו אליך אז תהיינה כל מחשבותינו דבוקות בך ותלא נשמתינו בקדושה ובטהרה ואז נזכה (להיות מ"כ) לעלות ממטה למעלה ולהשפיע שפע בכל העולמות מלמעלה למטה ותן בנו כח להתענות ביום הקדוש הזה ולהשלים התענית בכל חמשה עניים ושלא יגרום מעשינו להיות נכשל ח"ו בשום א' מן החמשה עניים כי. כלנו בני זרע אברהם יצחק ויעקב ידידיך וזכינו לגדל בנינו לתורה ולמעשים טובים ולא יתפסו ח"ו בעונותינו ותתמינו בספר חיים טובים חיים של ירלת שמך חיים שנעבוד אותך בלב שלם חיים שלא נכשל ח"ו בשום חטא ועון ואשמה חיים של פרנסה בנחת ובכבוד ובהיתר ולא יטרידנו הפרנסה בטרדת הזמן פרנסה בהשקט ושלוה להיות לבינו פנוי תמיד לעבודתיך וטהר רעיוניו ומחשבתינו להיות דבוקים בך תמיד:

ולהיות שידעתי שכמעט אין צדיק בארץ אשר לא יחטא בין אדם לחבירו בממון או בגופו במעשה או בדבור פה ועל זה דוה לבי בקרבי כי על חטא שבין אדם לחבירו אין יום"כ מכפר עד שירצה את חבירו ועל אלה נשבר לבי בקרבי ורחפו עצמותי כי אף אין יום המיתה מכפר ע"ז ולכן אני מפיל תחינתי לפניך שתרחם עלי ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל בני אדם והכני מוחל במחילה גמורה לכל מי שחטא נגדי בין בגופו ובין בממונו או שדיבר עלי לשון הרע ואפי' הוצאת שם רע וכן לכל מי שהזיק לי בגופי או בממוני ולכל חטאת האדם אשר בין אדם לחבירו חוץ ממון אשר אוכל להוציא עפ"י דין וחוץ מי שחוטא כנגדי ואמר אחטא לו והוא ימחול לי: וחוץ מאלו אני מוחל במחילה גמורה ולא יעבוד שום אדם בסבתי וכשם שאני מוחל לכל אדם כן תתן את חיני בעיני כל אדם שימחלו לי במחילה גמורה ובכן יעלה ויבא ויגיע וירצה וישמע תפלותינו ק בל ר נת ע מך ש גבינו ט הרינו ם ורא ותוציא כל הכיצות הקדושות שנפלו לקליפה ע"י חטאתינו ועי' קדושת יום"כ תתעורר מדותיך הגדולה והגבורה והתפארת והנצח והוד כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה אור זרוע לצדיק ולישרי לב

שמחה ותתפשט עליהם קדושת יום"כ לכפר עלינו כמש"כ בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם לפני ה' תטהרו ' ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו ותעביר ממשלת זדון מן הארץ ומלוך על כל העולם כולו בכבודיך וכנשא על כל הארץ ביקריך ותן שמחה לארצך ושמון לעירך ומיחת קרן לדוד עבדך אכי"ר יהיו לרצון וכו' :

תפלת יום כפור

לערבית שחרית ולמנחה

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵּי אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה '

זָכְרֵנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים ' וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן ' בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם :

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר ' מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה ' מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לַחַיִּים בְּרַחֲמִים :

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה '

וּבְכֵן תֵּן פַּחְדְּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל־מַעֲשֶׂיךָ

ואימתך

ביומא דף כ"ז ע"ב אמרו אור יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה • בשקרית מתפלל שבע ומתודה • במוסף מתפלל שבע ומתודה במנחה מתפלל שבע ומתודה עכ"ל מזה נשמע כי מנהגינו להתפלל שבע ולהתודות בקצת עתים

וְאֵימָתְךָ עַל כָּל־מַה־שֶּׁבָּרָאתָ וְיִרָאוּךָ כָּל־הַמַּעֲשִׂים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל הַבְּרוּאִים וְיֵעָשׂוּ כֻּלָּם אֲגֻדָּה אַחַת לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁיָּדַעְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׁלְטוֹן לְפָנֶיךָ עֹז בְּיָדְךָ וּגְבוּרָה בִּימִינֶךָ וְשִׁמְךָ נוֹרָא עַל כָּל־מַה־שֶּׁבָּרָאתָ:

וּבְכֵן תֵּן כָּבוֹד יְיָ לְעַמֶּךָ תְּהִלָּה לִירֵאֶיךָ וְתִקְוָה לְדוֹרְשֶׁיךָ וּפִתְחוֹן פֶּה לַמְיַחֲלִים לָךְ שִׂמְחָה לְאַרְצֶךָ וְשָׂשׂוֹן לְעִירֶךָ וּצְמִיחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ וַעֲרִיכַת נֵר לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ:

וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמָחוּ וִישָׁרִים יַעֲלוּזוּ וַחֲסִידִים בְּרִנָּה יָגִילוּ וְעוֹלָתָה תִּקְפַּץ־פִּיהָ: וְכָל־הָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ כְּעָשָׁן תִּכְלֶה כִּי תַעֲבִיר מֶמְשֶׁלֶת זָדוֹן* מִן הָאָרֶץ:

וְתִמְלוֹךְ אַתָּה יְיָ לְבַדֶּךָ עַל כָּל־מַעֲשֶׂיךָ בְּהַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ כַּכָּתוּב בְּדִבְרֵי קָדְשֶׁךָ יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם

עתים המלה ביום הכפורים יען כונן הוא • וקדוש מר' מאיר • שהרי שם בסמוך הובא שתנאי פליגי בענין ווילת כעילה שר' מאיר אומר שמתפלל שבע וקותס בווילוי • וקכמים אומרים שמתפלל שבע • אלכן הראשות כתוכה לו לקתוס בווילוי ושלא לקתוס • ואם כן לא פליגי אלא בה • אבל בשאר ד' תפלות שבע לית מאן דפליג • אולם על כל זה כראה שלא היתה תפלת שבע בבעילה כהוגה בכל המקומות • ולכן אמר שמואל (שם) שמתפלל בה רק תפלת מה אכו ומה קייכו ותו לא • ואין ספק ששבע ברכות אלו הם אבות גבורות קדושות השם וקדושת היום עבודה והודאה וברכת כהנים:

*) הוא ממשלת הילפ"ל להטעיה האדם בזדון: ואין

לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ :

קָדוֹשׁ אַתָּה וְנוֹרָא שְׁמֶךָ וְאֵין אֱלֹהַּ מִבַּלְעָדֶיךָ כַּכָּתוּב וַיִּגְבַּהּ יְיָ צְבָאוֹת בַּמִּשְׁפָּט וְהָאֵל הַקָּדוֹשׁ נִקְדַּשׁ בִּצְדָקָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ :

אַתָּה בְחַרְתָּנוּ מִכָּל־הָעַמִּים*) אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל־הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ :

וַתִּתֶּן־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת־יוֹם השבת הזה לקדושה ולמנוחה ואת יום הַכִּפֻּרִים הַזֶּה לִמְחִילָה וְלִסְלִיחָה וּלְכַפָּרָה וְלִמְחָל־בּוֹ אֶת־כָּל־עֲוֹנֹתֵינוּ באהבה מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם :

אלהינו

ואין חלוק ביכס ובין תפלות שבע דר"ה אלא בנוסח קדושת היום וכבר הרקבנו עליו הדבר למעלה ראה שם • אכן הווידוי הוא דבר קבע שבתפלה היום הזה מכל שאר הימים • ושם בגמרא אמרו שיקיד מתודה אחר התפלה והש"ך באמצע ונוסחה לא היה עוד קבוע • בכראה מקושיתם שם מאי אמר ? ואומר רב שמתודה אתה יודע רזי עולם ושמואל אמר מעביקי הלב ולוי אמר ובתורתך כתוב לאמור (כי ביום הזה יכפר) ר' יוחנן אמר רבון העולמים (כי לא על לבקותנו אנו מפילים) • ר' יהודה אמר כי עונותינו רבו מלמעלה וקטאתנו עצמו מספר • ר' המנונא אמר אלקי עד שלא נוצרתי וג' • ושם נזכר עוד ווידוי אחרת והיא אבל אנחנו קטאנו ונאמר שם שמואל קם בה כשהגיע הש"ץ אליה • ומעלת זאת הווידוי האחרונה גדלה כל כך בעיני מר זוטרא עד שאמר עליה שבאמירתה יצא ידי חובת מתודה והביא ראיה מהקמת שמואל בהגיעה הש"ץ אליה • ודייק מזה שעיקר ווידוי האי היא • (שם) וכראה לי ששם נבה"כ של שמואל התודו עוד ווידוי אחרת • אכן שמואל לא העתיק ממקומו אלא בהגיעו אל אבל אנחנו קטאנו

מטעם

*) פי' העמים הקדמונים

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ ׳ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ ׳ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ ׳ וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ ׳ וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ ׳ לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים הַזֶּה ׳ זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בּוֹ לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים ׳ וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים ׳ חוּס וְחָנֵּנוּ ׳ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ ׳ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ : כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מְחַל | לַעֲוֹנוֹתֵינוּ בְּיוֹם השבת הזה וביום הַכִּפֻּרִים הַזֶּה ׳ מְחֵה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעֵינוּ (וְחַטֹּאתֵינוּ) מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ ׳ כָּאָמוּר אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי

וחטאתיך

מטעם שמואל בעצמו אמר שמתולה ווידוי ממעקבי הלב • והילך עבר הוא עצמו על דבריו ? וכן כראה מלשון קל מקים • ומדוע לא אמר מר זוטרא שלא כאמרה עוד ווידוי אחרת ? אכן לדברכו יבוא הכל על נכון ובא מר זוטרא להשמיענו שמעשה שמואל בעצמו כלמד שעיקר ווידוי היא אבל אבקבו חטאכו ויולא בה כשלא אמר אחרת •

והנה רבים הסתפקו אם אבל אבקבו חטאבו היא כוסף ווידוי שלם • או התחלת ווידוי (ל) ולאיתי באבודרהם אבל אבקבו חטאבו קודם לשאר ווידויים כלאמריבן בתבקומא ויבוא העם אל מעה ויאמרו חטאבו • כיון שאמרו חטאבו מיד כתרלה להם • ואומר במקום אחר שכל מי שקטא ואמר חטאתי אין רשות למלאך ליגע בו : יש מפרשים אבל כמשמעו אלא חטאבו ויש כמו אבל אשמים אבקבו • כלומר בחטת חטאבו עכ"ל • ולפי זה כראה לדעתי שמראשית לא היה בווידוי זו יותר מן שלא תיבות אלו אבל אבקבו חטאבו • וכל הכוסף של אבא תבוא שלפני' וכו' שלאחריה ווידוי אשמבו בגדבו עד אתה יודע שבוסדה ע"ד אלבא ביתה הוספה מאוחרת היא • והנה בקובלי (לא) מיוסס אשמבו בגדבו לר' סעדיה גאון (לב) וכן היתה מתקבלת דעת הגאון רפאפארט בתולדות ר' סעדיה דף כ"ח כותבר כ"ח • אבן בתולדות ר' בסיס לד ע"ג כותבר ל' דעתו אמר' בסיס בתה לידבו ואין להבריע בזה • אולם זאת ברור ובלב סלה • שהתלוד לא ידע מבבה דבר • והאלבא ביתא מובבת שבזמן אחרון מבבו בתקבדה • ובעבין אתה יודע רזי עולם שמוזכרת שם ביותא בשם רב כראה שבוסף זה מוסך והולך עד שתבבר לבו על כל פשעבו כמו שהוא בסדורים • ודברבשלמי

וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר׃ וְנֶאֱמַר מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ׃ וְנֶאֱמַר כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ׃ (אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו) קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ׃ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ׃ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ׃ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ׃ (והנחילנו יי אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך וינוחו בה ישראל מקדשי שמך) וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת׃ כִּי אַתָּה סָלְחָן לְיִשְׂרָאֵל וּמְחֹלֵל לְשִׁבְטֵי יְשֻׁרוּן בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ (אֶלָּא אַתָּה)׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ׃ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ לַעֲוֹנוֹתֵינוּ וְלַעֲוֹנוֹת עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ וּמַעֲבִיר אַשְׁמוֹתֵינוּ בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה׃ מֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ השבת וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַכִּפֻּרִים׃

רצה

ובירושלמי סוף יומא מזכיר זה היהי רצון בפירוש וזה לשונו כילד מתודה ? ר׳ ברכיה בשם ר׳ בא בר ביכה רבוני קטאתי ומירע עשיתי ובדעת רעה הייתי עומד ובדרך רקוקה הייתי מהלך וכשם שעשיתי תיכי עושה - יהי רצון מלפניך ד׳ אלהי שתכפר לי על כל פשעי ותמחל לי על כל קטאתי עכ״ל - ולפי זה אין הפרש בין ווידוי דרב שבסידורים לווידוי דירושלמי אלא בהפתיחה - רב התחיל באתה יודע וסיים בויהי רצון - זר׳ ברכיה פתח ברבוני קטאתי וסיים בויהי רצון גם כן - ורואה בוקרא רבה פרשה ג׳ שכשאל שם מר׳ ביבי בר אבוי כילד יתודה בעיו״כ ? ומשיב מודה אני וגו׳ יהי רצון וגו׳ קטאתי ע״כ - וכן הובא בשל״ה דף רל״א בשם הירושלמי לא ידעתי מקומו) כילד יתודה ? אמר רבון כל העולמים הרע בעיניך וגו׳ יהי רצון וגו׳ - גם בשני הווידויים האלו אין הפרש ביניהם ובין ווידוי דירושלמי ובין ווידוי דרב אלא בהפתיחה ובכולם קוץ ברב מוזכר הויהי רצון בפירוש - ויתכן שם כן לאמור שהיהי רצון שבסידורים אחר אתה יודע לא הוספה מאוקרת היא אבל כבר אמרה

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם ׳ וְהָשֵׁב אֶת־הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ :

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן :

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד ׳ צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר ׳ נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ ׳ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ :

וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד :
וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל־בְּנֵי בְרִיתֶךָ :

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת :
שים

רב • אלא שפתק באתה יודע • וכן שמואל ולוי ור׳ יוחנן • ור׳ יהודה סיימו יתכן שסיימו בויהי רצון שלפניכו אלא שהלכו לדרכם בהפתיחה כמוזכר שם ביומא דף פ״ז • אולם ר׳ המנוכא • כראה שהיה נוסף ווידוי משונה בין בהתחלה בין בהמשך ובין בסופה • ותקת יהי רצון שנסדורנו הכנים יהי רצון קדם והוא אלא לקטא עוד וג׳ והתחיל באלהי נצור עד אלא נולרתי • והתלוול שם רצה לרמוז ההבדל הזה שבין ר׳ המנוכא וקבריו ולכן הועתק שם כל נוסח הווידוי עם היהי רצון מה אלא נעשה בהקודמים • כי הם הוסיו בעיקר הווידוי שהוא היהי רצון • ולא תלקו אך בהפתיחה : ובדבר ווידוי מעמקי הלב • שנזכרה שם ביומא שמואל אמרו (לג) שנאבדה מאתנו ועל זה השיג (לד) ואמר מגרסת הרי״ף שגרס ושמואל אמר אתה יודע בעמקי של לב • וכן מגרסת הרא״ש אתה יודע תעלומות לב משמע ששמואל לא בא אלא לשנות לשון רזי עולם של רב ולא יותר עוד • ע״כ • והנה נוסח הריף אתה יודע בעמקי הלב הוא זר ומוזר ולא מליצו כלשון הזה בלתי נקה ולגרסת הרא״ש • לפי שעת הכ״ל • כראה לי ששמואל פתח אתה יודע תעלומות לב • ואמר אחרי כך אין דבר נעלם ממך וגו׳ כרב אחבל מפק שתי אלות רזי עולם שבין אתה יודע ותעלומות וכן עשרה תיבות שלאחריה מסתרי עד כליות ועד בכלל • אכן

דעתי

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ :

בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ : (נ"א) אָנָּא

תָּבֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ : וְאַל תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתֵנוּ שֶׁאֵין אֲנַחְנוּ עַזֵּי פָנִים וּקְשֵׁי עֹרֶף לוֹמַר לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ : אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ :

אָשַׁמְנוּ : בָּגַדְנוּ : גָּזַלְנוּ : דִּבַּרְנוּ דֹפִי : הֶעֱוִינוּ : וְהִרְשַׁעְנוּ : זַדְנוּ : חָמַסְנוּ : טָפַלְנוּ שֶׁקֶר : יָעַצְנוּ רַע : כִּזַּבְנוּ : לַצְנוּ : מָרַדְנוּ : נִאַצְנוּ : סָרַרְנוּ : עָוִינוּ : פָּשַׁעְנוּ : צָרַרְנוּ : קִשִּׁינוּ עֹרֶף : רָשַׁעְנוּ : שִׁחַתְנוּ : תִּעַבְנוּ : תָּעִינוּ : תִּעְתָּעְנוּ : סַרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ : וְאַתָּה צַדִּיק עַל־כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ : כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ וַאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ :

מה

דעתי כוטה יותר להאמין • שפתיקת שמואל מקעמקי הלב הוא פתיקה אקרת אשר כאבדה מאתנו ויגיד עליה רעותיה • פתיקות לוי וי' יהודה ור' המכוכא אשר בולאי אקרות הן • ורואה מה שכתבנו למעלה בתפלת הביכנו בכלל אשר כללנו בשם הרב הקכם ר' זאקס • ולפי זה לא היה לא רב ולא שמואל מקבדי פתיקותיהם • יען שלא הובאו רק ברמז ולא כוסק השלם מהגמרא אבל לפי מה שאמרנו מקודם זה • אין ראיה מר' המכוכא שהוא תקן ווידוי קדשה ומה שמזכרה בפירוש מראשיתה עד אקריתה כי זאת בכוכה בא לרמוז כי לא אמר גם כן יהי רצון שבסדורכו אקר אתה יודע • כי אם יהי רצון אקר • והוא שלא אקטא עוד וגו' וזה הכוסק בעלמי אפשר שכבר קובר ימים רבים לפני ר' המכוכא •

מַה־נֹּאמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מָרוֹם׃ וּמַה־נְּסַפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים הֲלֹא כָּל־הַנִּסְתָּרוֹת וְהַנִּגְלוֹת אַתָּה יוֹדֵעַ׃ אַתָּה יוֹדֵעַ רָזֵי עוֹלָם׃ וְתַעֲלוּמוֹת סִתְרֵי כָל חָי׃ אַתָּה חוֹפֵשׂ כָּל־חַדְרֵי בָטֶן וּבוֹחֵן כְּלָיוֹת וָלֵב׃ אֵין דָּבָר נֶעְלָם מִמֶּךָּ׃ וְאֵין נִסְתָּר מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ׃ וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ׃ שֶׁתִּסְלַח לָנוּ עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ׃ וְתִמְחָל־לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ וּתְכַפֶּר־לָנוּ עַל־כָּל־פְּשָׁעֵינוּ׃

עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּאוֹנֶס וּבְרָצוֹן׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּאִמּוּץ הַלֵּב׃
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּבְלִי דָעַת׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּבִטּוּי שְׂפָתָיִם׃
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּגָלוּי וּבַסָּתֶר׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת׃
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּדִבּוּר פֶּה׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּרַעַת וּבְמִרְמָה׃
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּהַרְהוֹר הַלֵּב׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּהוֹנָאַת רֵעַ׃
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּוִדּוּי פֶּה׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָנוּ לְפָנֶיךָ בְּוִעִידַת זְנוּת׃
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּזָדוֹן וּבִשְׁגָגָה׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּזִלְזוּל הוֹרִים וּמוֹרִים׃
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּחוֹזֶק־יָד׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּחִלּוּל הַשֵּׁם׃

על חטא על חטאים אתי וויצות האלה קלוקות זו מזו • הרשאוכה פורשת את הקטאים וסלורה ע"ל אלפא ביתא • וזכרת כבר בתאלתות דר"א גאון ס' קס"ז • וכתב האבודרהם יש סדורים שכתוב בהן על קטא על סדר האלפא ביתא ומפרש בה הקטאים וככון הוא • וכן כתב ר' עמרם והרקנ"ס

עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּטִפְשׁוּת פֶּה :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּטֻמְאַת שְׂפָתָיִם :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּיִצֶר הָרָע :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּיוֹדְעִים וּבְלֹא יוֹדְעִים :

וְעַל כֻּלָּם אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת סְלַח־לָנוּ · מְחַל־לָנוּ · כַּפֶּר־לָנוּ

עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּכַפַּת־שֹׁחַד :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּכַחַשׁ וּבְכָזָב :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּלָשׁוֹן הָרָע :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּלָצוֹן :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּמַשָּׂא וּבְמַתָּן (כ״ל במראית עין) :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּנֶשֶׁךְ וּבְמַרְבִּית :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּנְטִיַּת גָּרוֹן (כ״ל בנבול פה) :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׁקּוּר עָיִן :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׂיחַ שִׂפְתוֹתֵינוּ :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּעֵינַיִם רָמוֹת :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּעַזּוּת מֵצַח :

וְעַל כֻּלָּם אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת סְלַח־לָנוּ · מְחַל־לָנוּ · כַּפֶּר־לָנוּ :

עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּפְרִיקַת־עוֹל :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּפְלִילוּת :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּצְדִיַּת־רֵעַ :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּצָרוּת עָיִן :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּקַלּוּת רֹאשׁ :

ועל

והרמב״ם ז״ל ור׳ יונה שלריך לפרש את הקטע הזה כוסקה עכ״ל משמע מזה שגם בסדור דר׳ עמרם היתה כתובה · כאשר כמלאה בחמת בסדר תפלות הרמבם אולם הסדור על דרך אלפא ביתא הוא סימן בערות ועד על איזור קיבור הווידוי בימי הגאונים · גם מספר ומכין העל קטע איכו

וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּקַשְׁיוּת עֹרֶף :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּרִיצַת רַגְלַיִם לְהָרַע :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּרִכִּילוּת :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׁבּוּעַת־שָׁוְא :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׂנְאַת חִנָּם :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּתְשׁוּמֶת־יָד :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּתִמְהוֹן לֵבָב :

וְעַל כֻּלָּם אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת ׳ סְלַח־לָנוּ ׳ מְחַל־לָנוּ ׳ כַּפֶּר־לָנוּ ׳

וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם עוֹלָה :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם חַטָּאת :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם אָשָׁם וַדָּאי וְתָלוּי :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מַכַּת מַרְדּוּת :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מַלְקוּת אַרְבָּעִים :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מִיתָה בִּידֵי שָׁמָיִם :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם כָּרֵת וַעֲרִירִי (כ״ל וערירות):

וְעַל כֻּלָּם אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת סְלַח לָנוּ מְחַל לָנוּ כַּפֶּר לָנוּ :

וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין :

סְקִילָה ׳ שְׂרֵיפָה ׳ הֶרֶג ׳ וְחֶנֶק ׳ עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְעַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה ׳ בֵּין שֶׁיֵּשׁ־בָּהּ קוּם עֲשֵׂה ׳ וּבֵין שֶׁאֵין בָּהּ קוּם עֲשֵׂה ׳ אֶת־שֶׁגְּלוּיִם לָנוּ וְאֶת־שֶׁאֵינָם גְּלוּיִם לנו

שוה בסדור הספרדי והאשכנזי • כי בהספרדי איכו אלא אלפא ביתא פשוט ולא נכפלו בו כי אם היוד • וזה מואלרס ברמבם ובאבודרהם ובמקזור ספרד • אוכם בלי דעת • גלוי ׳ דעת ומרמה • הרהור • ולוי פה • זלון • קוזק יד • טומאת שפתים • יצר הרע • יודעים לא יודעים • כחש • לשון הרע • מראית העין • מזיד • (ליתא בהרמבם ובאבודרהם) כשך • שיק שפתותיכו • (השין במקום ס) סתר (ברמבם איכיהו) עיכים רמות • פתקון פה • לדעי רגליס • קשיות עורף (וברמבם ובאבודרהם ליתא ותקתיו

לָנוּ׳ אֶת־שֶׁגְּלוּיִם לָנוּ כְּבָר אֲמַרְנוּם לְפָנֶיךָ׳ וְהוֹדִינוּ לְךָ עֲלֵיהֶם׳ וְאֶת־שֶׁאֵינָם גְּלוּיִם לָנוּ לְפָנֶיךָ הֵם גְּלוּיִם וִידוּעִים׳ כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר הַנִּסְתָּרֹת לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ׳ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד־עוֹלָם׳ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת׳ כִּי אַתָּה סָלַחְתָּ לְיִשְׂרָאֵל וּמָחַלְתָּ לִשְׁבָטֶיוָ יְשֻׁרוּן בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ (אֶלָּא אַתָּה):

אֱלֹהַי עַד שֶׁלֹּא נוֹצַרְתִּי אֵינִי כְּדַאי׳ וְעַכְשָׁו שֶׁנּוֹצַרְתִּי כְּאִלּוּ לֹא נוֹצַרְתִּי׳ עָפָר אֲנִי בְּחַיָּי׳ קַל וָחוֹמֶר בְּמִיתָתִי׳ הֲרֵינִי לְפָנֶיךָ כִּכְלִי מָלֵא בוּשָׁה וּכְלִמָּה׳ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁלֹּא אֶחֱטָא עוֹד׳ וּמַה שֶׁחָטָאתִי לְפָנֶיךָ מָרֵק בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים׳ אֲבָל לֹא עַל יְדֵי יִסּוּרִים וָחֳלָיִים רָעִים:

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה׳ וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדּוֹם׳ וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה׳ פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחְשַׁבְתָּם: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ׳ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ׳ עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ׳ עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ׳ לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי׳ יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי: עֹשֶׂה שָׁלוֹם

שם קפילות יד) • רכילות. (הרמנס והאבודרהם גורסין רלון ובדעת) שגגה • תמהון לב • אולם האשכנזים הוסיפו עוד אלפא ביתא אחרת וכן נוסף על כלם וכל הקטעים האלה המפורשים אין להם על מה שיסמוכו • במה שבנקרו הם דוקא ולא אחרות • אכן בנוסף על קטעים כראה סדור כלה סמוך על הקרבנות אשר הקריבו בני ישראל על קטאתם ונכללו בם כל הקטעים • ולהאכם הרב מה"מ ר' זאקס בספרו (לה) בזה דעה ככוכה • והיא שבנוסף על קטעים בלה אליבו מימות הקדמונים בעוד לו סמוך לזמן אשר היה בית המקדש קיים וכתקנרו למען וכעלמה פריס שפתותיכו •

ונוסף זה כתב גם כן הגאון ר' עמרם ור' סעדיה • וזה האחרון מקק ב' אלות אלא אתה אחרי מוקל וסולח כי שלילה אחרי שלילה היא • כמוזכר באבודרהם • וכן הוא נוסף הרמנס ומקזור הספרדי •

שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן :
יהי רצון לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך : ושם נעבדך וכו׳

מהגיס להזכיר כשמות אבותיו וקרוביו ורבותיו שלמדוהו תורה ביום הכפורים וברגלים כשקורין כל הבכור ויכלור לדקה בעד כשמותיהם, ואח״כ אומרים אב הרחמים תמלא בעוסף לשבת אשרי יהללו, ומתפללים מוסף •

תפלת מוסף ליום כפור

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵּי אָבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :

זָכְרֵנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים : מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם :

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר ׳ מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה :

מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לַחַיִּים בְּרַחֲמִים :

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה :

וּבְכֵן תֵּן פַּחְדְּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל־כָּל־מַעֲשֶׂיךָ וְאֵימָתְךָ עַל־כָּל־מַה־שֶּׁבָּרָאתָ וְיִרָאוּךָ כָּל־הַמַּעֲשִׂים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל הַבְּרוּאִים וְיֵעָשׂוּ כֻלָּם אֲגֻדָּה אֶחָת לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁיָּדַעְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

שהשלטון

שֶׁהַשִּׁלְטוֹן לְפָנֶיךָ עֹז בְּיָדְךָ וּגְבוּרָה בִּימִינֶךָ וְשִׁמְךָ נוֹרָא עַל כָּל־מַה־שֶּׁבָּרָאתָ:

וּבְכֵן תֵּן כָּבוֹד יְיָ לְעַמֶּךָ תְּהִלָּה לִירֵאֶיךָ וְתִקְוָה לְדוֹרְשֶׁיךָ וּפִתְחוֹן פֶּה לַמְיַחֲלִים לָךְ שִׂמְחָה לְאַרְצֶךָ וְשָׂשׂוֹן לְעִירֶךָ וּצְמִיחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ וַעֲרִיכַת נֵר לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ:

וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמָחוּ וִישָׁרִים יַעֲלוּזוּ וַחֲסִידִים בְּרִנָּה יָגִילוּ וְעוֹלָתָה תִּקְפָּץ־פִּיהָ׳ וְכָל־הָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ כְּעָשָׁן תִּכְלֶה כִּי תַעֲבִיר מֶמְשֶׁלֶת זָדוֹן*) מִן הָאָרֶץ:

וְתִמְלוֹךְ אַתָּה יְיָ לְבַדֶּךָ עַל־כָּל־מַעֲשֶׂיךָ בְּהַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ כַּכָּתוּב בְּדִבְרֵי קָדְשֶׁךָ יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ:

קָדוֹשׁ אַתָּה וְנוֹרָא שְׁמֶךָ וְאֵין אֱלֹהַּ מִבַּלְעָדֶיךָ כַּכָּתוּב וַיִּגְבַּהּ יְיָ צְבָאוֹת בַּמִּשְׁפָּט וְהָאֵל הַקָּדוֹשׁ נִקְדַּשׁ בִּצְדָקָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ:

אַתָּה בְחַרְתָּנוּ מִכָּל־הָעַמִּים*)׳ אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל־הַלְּשׁוֹנוֹת* וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ׳ וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ׳ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ:

*) הוא ממשלת הילם"ל להחטיא הקדש בזדון

*) פי' העמים הקדמונים

וַתִּתֶּן־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת־יוֹם
השבת הזה לקדושה ולמנוחה ואת יום הַכִּפֻּרִים
הַזֶּה לִמְחִילָה וְלִסְלִיחָה וּלְכַפָּרָה וְלִמְחָל־
בּוֹ אֶת־כָּל־עֲוֹנֹתֵינוּ באהבה מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר
לִיצִיאַת מִצְרָיִם:

וּמִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ וְנִתְרַחַקְנוּ
מֵעַל אַדְמָתֵנוּ וְאֵין אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת
חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵית בְּחִירָתֶךָ בַּבַּיִת הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו מִפְּנֵי הַיָּד
הַשְּׁלוּחָה בְּמִקְדָּשֶׁךָ: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מֶלֶךְ רַחֲמָן שֶׁתָּשׁוּב
וּתְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל מִקְדָּשֶׁךָ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים
וְתִבְנֶהוּ מְהֵרָה וּתְגַדֵּל כְּבוֹדוֹ: אָבִינוּ
מַלְכֵּנוּ גַּלֵּה כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ עָלֵינוּ מְהֵרָה
וְהוֹפַע וְהִנָּשֵׂא עָלֵינוּ לְעֵינֵי כָּל־חַי וְקָרֵב
פְּזוּרֵינוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם וּנְפוּצוֹתֵינוּ כַּנֵּס מִיַּרְכְּתֵי
אָרֶץ* וְהַבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירֶךָ בְּרִנָּה וְלִירוּשָׁלַיִם
בֵּית מִקְדָּשֶׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם וְשָׁם נַעֲשֶׂה
לְפָנֶיךָ אֶת־קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים
כְּסִידָרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם: וְאֶת מוּסַף יוֹם
(הַשַּׁבָּת הַזֶּה) וְאֶת מוּסַף יוֹם הַכִּפֻּרִים הַזֶּה
נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ
כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה
עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר:

לשבת וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה

*) המפוזרים בילכתי ארץ בין עובדי אלילים ומטמנים אותם לגנבדס תמימים

תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ : עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ :

וְזֶה קָרְבַּן שַׁבָּת וְקָרְבַּן הַיּוֹם כָּאָמוּר *)

וּכְעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ : וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיְיָ רֵיחַ־נִיחֹחַ פַּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם :

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִדְבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר׳ וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל׳ וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ וְיַיִן כְּנִסְכּוֹ׳ וּשְׂעִירִים לְכַפֵּר׳ (כ״ל ושעיר לכפר מלבד חטאת הכפורים) וּשְׁנֵי תְמִידִים כְּהִלְכָתָם :

יִשְׂמְחוּ בְּמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי׳ כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ׳ וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אֹתוֹ קָרָאתָ׳ זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מְחַל ! לַעֲוֹנוֹתֵינוּ בְּיוֹם (השבת הזה וביום) הַכִּפֻּרִים הַזֶּה׳ מְחֵה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעֵינוּ (וְחַטֹּאתֵינוּ) מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ׳ כָּאָמוּר אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר : וְנֶאֱמַר מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ : וְנֶאֱמַר כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ : (אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו) קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ : וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ : שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ׳ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ׳ (והנחילנו יי אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך וינוחו בה ישראל מקדשי שמך) וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת׳ כִּי אַתָּה סָלְחָן לְיִשְׂרָאֵל

*) הג׳ יעב״ץ כ׳ שלא לאמרו

וּמַחְלָן לְשִׁבְטֵי יְשֻׁרוּן בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ (אֶלָּא אַתָּה) ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ ׳ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ לַעֲוֹנוֹתֵינוּ וְלַעֲוֹנוֹת עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל ׳ וּמַעֲבִיר אַשְׁמוֹתֵינוּ בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה ׳ מֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ השבת ו יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַכִּפֻּרִים :

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם ׳ וְהָשֵׁב אֶת־הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ :

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן : מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד ׳ צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר ׳ נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ ׳ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ :

וְעַל־כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד :

וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ :

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת :

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת

חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ :

בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם : (בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עוֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם) :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ : (כ״ף אָנָא)

תָּבֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ ׳ וְאַל תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתֵנוּ שֶׁאֵין אֲנַחְנוּ עַזֵּי פָנִים וּקְשֵׁי עֹרֶף לוֹמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ :

אָשַׁמְנוּ ׳ בָּגַדְנוּ ׳ גָּזַלְנוּ ׳ דִּבַּרְנוּ דוֹפִי ׳ הֶעֱוִינוּ ׳ וְהִרְשַׁעְנוּ ׳ זַדְנוּ ׳ חָמַסְנוּ ׳ טָפַלְנוּ שֶׁקֶר ׳ יָעַצְנוּ רַע ׳ כִּזַּבְנוּ ׳ לַצְנוּ ׳ מָרַדְנוּ ׳ נִאַצְנוּ ׳ סָרַרְנוּ ׳ עָוִינוּ ׳ פָּשַׁעְנוּ ׳ צָרַרְנוּ ׳ קִשִּׁינוּ עֹרֶף ׳ רָשַׁעְנוּ ׳ שִׁחַתְנוּ ׳ תִּעַבְנוּ ׳ תָּעִינוּ ׳ תִּעְתָּעְנוּ ׳ סַרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ : וְאַתָּה צַדִּיק־עַל כָּל הַבָּא עָלֵינוּ ׳ כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ וַאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ :

מַה־נֹּאמַר לְפָנֶיךָ יֹשֵׁב מָרוֹם ׳ וּמַה־נְּסַפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים הֲלֹא כָּל־הַנִּסְתָּרוֹת וְהַנִּגְלוֹת אַתָּה יוֹדֵעַ :

אַתָּה יוֹדֵעַ רָזֵי עוֹלָם ׳ וְתַעֲלוּמוֹת סִתְרֵי כָל חָי : אַתָּה חוֹפֵשׂ כָּל־חַדְרֵי בָטֶן וּבוֹחֵן כְּלָיוֹת וָלֵב : אֵין דָּבָר נֶעְלָם מִמֶּךָּ ׳ וְאֵין נִסְתָּר מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ : וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ ׳ שֶׁתִּסְלַח לָנוּ עַל־כָּל־חֲטֹאתֵינוּ ׳ וְתִמְחָל־לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ וּתְכַפֶּר־לָנוּ עַל־כָּל־פְּשָׁעֵינוּ :

אַתָּה כּוֹנַנְתָּ עוֹלָם | מֵרֹאשׁ יָסַדְתָּ תֵּבֵל
וְהַכֹּל פָּעַלְתָּ וּבְרִיּוֹת בּוֹ יָצַרְתָּ: ב בְּשׁוּרְךָ
עוֹלָם תּוֹחוּ וָבוֹהוּ וְחוֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם
גֵּרַשְׁתָּ אוֹפֶל וְהִצַּבְתָּ נוֹגַהּ: ג גּוֹלָם תַּבְנִיתְךָ
מִן הָאֲדָמָה יָצַרְתָּ וְעַל עֵץ הַדַּעַת אוֹתוֹ
פָּקַדְתָּ: ד דְּרָכְךָ זָנַח וְנִזְנַח מֵעֵדֶן וְלֹא כִלִּיתוֹ
לְמַעַן אֶרֶךְ אַפֶּךָ: ה הִגְדַּלְתָּ פְּרִיו וּבֵרַכְתָּ
זַרְעוֹ וְהִפְרִיתָם בְּטוּבְךָ וְהוֹשַׁבְתָּם שָׁקֵט:
ו וַיִּפְרְקוּ עוֹל וַיֹּאמְרוּ לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ
וְהַסִּירוֹת יָד כְּרֶגַע כְּחָצִיר אוּמְלָלוּ:
ז וָכַרְתָּ בְּרִית לְתָמִים בְּדוֹרוֹ וּבִזְכוּתוֹ שִׁמְתָּ
לְעוֹלָם שְׁאֵרִית ח: חוֹק בְּרִית קֶשֶׁת לְמַעֲנוֹ
כָּרַתָּ וּבְאַהֲבַת נִיחוֹחוֹ בָּנָיו בֵּרַכְתָּ: ט טָעוּ
בְּעָשְׁרָם וַיִּבְנוּ מִגְדָּל וַיֹּאמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה
וְנִבְקַע הָרָקִיעַ לְהִלָּחֵם בּוֹ: י יָחִיד אָב הַמּוֹן
פִּתְאוֹם כִּכְּכָב זָרַח מֵאוֹר כַּשְׂדִּים לְהָאִיר
בַּחוֹשֶׁךְ: כ בַּעֲסָךְ הֵפַרְתָּ בְּשׁוּרְךָ פְּעָלוֹ
וּלְעֵת שִׁיבָתוֹ לְבָבוֹ הָקָרְתָּ: ל לְוִיַּת חֵן מִמֶּנּוּ
הוֹצֵאתָ טְלֵה טָהוֹר מִכֶּבֶשׂ נִבְחָר: מ מִגּוְעוֹ
אִישׁ תָּם הוֹצֵאתָ חָתוּם בִּבְרִיתְךָ מֵרֶחֶם
לוּקָח: נ נָתַתָּ לוֹ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים אֲהוּבֵי
עֶלְיוֹן עֲמוּסִים מִבֶּטֶן נִקְרָאוּ: נא שַׂמְתָּ עַל לְוִי
לְוִיַּת חֵן וָחֶסֶד וּמִכָּל אֶחָיו כָּתֵר לוֹ עִטַּרְתָּ:
נב עַמְרָם נִבְחַר מִזֶּרַע לֵוִי אַהֲרֹן קְדוֹשׁ יְיָ

לשרתך

לְשָׁרְתֶךָ קְדֹשָׁתֶךָ: נג פְּאַרְתּוֹ בְּבִגְדֵי שֶׁרֶד
וּבְקָרְבְּנוֹתָיו הֵפַר בַּעַסְכָּה: צ צִיץ וּמְעִיל חֹשֶׁן
וְאֵפוֹד כְּתֹנֶת וּמִכְנְסֵי בַד מִצְנֶפֶת וַאֲבְנֵט:
ק קָרְבָּנוֹת פָּרִים וְעוֹלוֹת כְּבָשִׂים וּשְׂחִיטַת
שְׂעִירִים וְנִיחוֹחַ אֵלִים: ר רֵיחַ קְטֹרֶת
רוֹקַח מְרַקֵּחַת וּבִיעוּר גֶּחָלִים וּזְרִיקַת דָּם
וּסְפִירַת יוֹשֶׁר: ש שוּעַת קְטֹרֶת וּתְפִילַת
אֱמֶת וּקְדוּשָׁתוֹ מְכַפֵּר עֲוֹנוֹתֵינוּ: ת תּוֹכֵן בּוּץ
וַעֲדִיכַת אֶבֶן מְחוּנָּר בְּכוּלָּם כְּמַלְאָךְ
מִיכָאֵל מְשָׁרֵת:

מיוסד ע"פ תשר"ק

תִּכַּנְתָּ כָּל אֵלֶּה לִכְבוֹד אַהֲרֹן כְּלִי כַפָּרָה לְיִשְׂרָאֵל
שַׁמְּתוֹ עַל יָדוֹ סְלִיחַת הָעָוֹן נָתַתָּ תַּחַת אַהֲרֹן מְגֻזָּעוֹ
יַעֲמוֹד לְשָׁרֵת לְפָנֶיךָ בְּיוֹם הַסְּלִיחָה תּוֹרַת מַעֲשֶׂה וַעֲבוֹדַת
הַיּוֹם שִׁבְעָה יָמִים בִּזְבוּלֵנוּ יִלְמוֹד וּמַזִּין עָלָיו שְׁלִישִׁי
וּשְׁבִיעִי: שְׁלוּמֵי זְקֵנֵי עַם וַחֲכָמֵי אֶחָיו הַכֹּהֲנִים תָּמִיד
יְסוֹבְבוּהוּ עַד בֹּא יוֹם הָעָשׂוֹר וְעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים
שַׁחֲרִית מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ בְּמִי שֶׁשָּׁכַן שְׁמוֹ בַּבַּיִת הַזֶּה שֶׁלֹּא
יְשַׁנֶּה מִכָּל מַה שֶׁאָמְרוּ לוֹ שֶׁמָּא יֵשׁ בְּלִבּוֹ צַד מִינוּת
הוּא פּוֹרֵשׁ וּבוֹכֶה עַל שֶׁחִשְׁדוּהוּ וְהֵם פּוֹרְשִׁים וּבוֹכִים
שֶׁחִשְׁדוּ לְמִי שֶׁמַּעֲשָׂיו סְתוּמִים שֶׁמָּא אֵין בְּלִבּוֹ כְּלוּם
וְאוֹמְרִים לוֹ: רְאֵה לְפָנֶיךָ מִי אַתָּה נִכְנָס לִמְקוֹם אֵשׁ
לַהֶבֶת שַׁלְהֶבֶת: קְהַל עֲדָתֵנוּ עָלֶיךָ יִסְמוֹכוּ וְעַל יָדְךָ
תְּהֵא סְלִיחָתֵנוּ: צִוּוּהוּ וְהִרְגִּילוּהוּ עַד בֹּא יוֹם הָעָשׂוֹר
וְעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר שַׁחֲרִית הָיוּ מַעֲמִידִין אוֹתוֹ בְּשַׁעַר הַמִּזְרָח
וּמַעֲבִירִים לְפָנָיו פָּרִים וְאֵילִים וּכְבָשִׂים כְּדֵי שֶׁיְּהֵא

מַכִּיר וְרַגִּיל בַּעֲבוֹדָה: פ פֵּרְשׁוּ לוֹ סָדִין שֶׁל בּוּץ בְּהַגִּיעַ עֵת שְׁחִיטַת כֶּבֶשׂ הַתָּמִיד לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה בֵּינוֹ וּבֵין הָעָם: ע עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּאִימָה וְיִרְאָה וּבוֹדֵק עַצְמוֹ מְחוּצֵי טְבִילָה: ש שָׂשׂ עַל מִצְוָה לְקַיֵּם דָּתוֹ וּפָשַׁט בִּגְדֵי חוֹל וְיָרַד וְטָבַל וְעָלָה וְנִסְתַּפֵּג כְּמוֹ שֶׁהוּזְהַר: נ נָתְנוּ לוֹ בִּגְדֵי זָהָב וְלָבַשׁ וְקִדַּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִקְּהוֹן שֶׁל זָהָב: מ מִיַּד מְקַבֵּל אֶת כֶּבֶשׂ הַתָּמִיד וְשׁוֹחֵט בּוֹ רוֹב שְׁנַיִם וּמַגִּיחַ לְאַחַר לִגְמוֹר הַשְּׁחִיטָה וּמְקַבֵּל אֶת הַדָּם וְזָרְקוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּמִצְוָתוֹ: ל לִפְנִים לְהֵיכָל יִכְנַס לְהֵיטִיב חָמֵשׁ נֵרוֹת וּלְהַקְטִיר קְטוֹרֶת הַבּוֹקֶר וּלְהֵיטִיב אֶת שְׁתֵּי הַנֵּרוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת וְיָצָא וְהִקְרִיב אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הָאֵבָרִים כְּמִצְוָתָן וּמַקְטִיר מִנְחַת הַתָּמִיד כְּמִשְׁפָּטָה: כ כְּכָל יוֹם יַעֲשֶׂה מִנְחָת הַסּוֹלֶת וּמִנְחַת חֲבִיתִין וְינַסֵּךְ אֶת הַיַּיִן בְּכָל כְּלֵי שִׁיר וְאַחַר הַתָּמִיד מַקְרִיב פַּר הָעוֹלָה וְשִׂבְעַת הַכְּבָשִׂים שֶׁל מוּסַף הַיּוֹם (לשנת) וביום השבת מקריב קודם מוסף היום כבשים של מוסף שבת) וּבָא מִיַּד לְבֵית הַפַּרְוָה וּבַקּוֹרֵשׁ הָיְתָה וּפָרְשׁוּ לוֹ סָדִין שֶׁל בּוּץ בֵּינוֹ לְבֵין הָעָם כְּבָרִאשׁוֹנָה: ט טֶרֶם יִפְשׁוֹט בִּגְדֵי זָהָב מְקַדֵּשׁ בִּנְקִיּוֹת יָדָיו וְרַגְלָיו: ה חָל וּפָשַׁט בִּגְדֵי זָהָב וְיָרַד וְטָבַל כְּמוֹ שֶׁהוּזְהַר וְעָלָה וְנִסְתַּפֵּג: ז זְהָבִים מַעֲבִיר וּלְבָנִים לוֹבֵשׁ שֶׁעֲבוֹדַת הַיּוֹם בִּבְגְדֵי לָבָן: ו וּמִיהֵר וְקִידֵשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו וּבָא לוֹ תְּחִלָּה אֵצֶל פָּרוֹ וּפָרוֹ הָיָה עוֹמֵד בַּצָּפוֹן כְּנֶגֶד בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ רֹאשׁוֹ לְדָרוֹם וּפָנָיו לְמַעֲרָב וְהַכֹּהֵן עוֹמֵד בְּמִזְרָח וּפָנָיו לְמַעֲרָב: הָיָה עוֹמֵד בְּאִימָה לִפְנֵי אֵל עֶלְיוֹן וְאוֹמֵר עָלַי דִּבְרֵי וידוי וְסָמַךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וְהִתְוַדָּה:

וְכַךְ הָיָה אוֹמֵר אָנָּא הַשֵּׁם חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי

לפניך

לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבִיתִי אָנָא בְשֵׁם כַּפֶּר נָא לַחֲטָאִים וְלַעֲוֹנוֹת וְלַפְּשָׁעִים שֶׁחָטָאתִי וְשֶׁעָוִיתִי וְשֶׁפָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה:

וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם הָעוֹמְדִים בָּעֲזָרָה כְּשֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא מְפוֹרָשׁ יוֹצֵא מִפִּי כֹּהֵן גָּדוֹל בִּקְדוּשָׁה וּבְטָהֳרָה הָיוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וְנוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם: וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַף הוּא הָיָה מִתְכַּוֵּן כְּנֶגֶד הַמְבָרְכִים לִגְמוֹר אֶת הַשֵּׁם וְאוֹמֵר תִּטְהָרוּ וְאַתָּה בְּטוּבְךָ מְעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ וְסוֹלֵחַ לְאִישׁ חֲסִידֶךָ: דָּרַךְ וּבָא לוֹ לְשַׁעַר נִקָּנוּר וְהוּא לַמִּזְרָח הָעֲזָרָה לִצְפוֹן הַמִּזְבֵּחַ הַסָּגָן מִימִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב מִשְּׂמֹאלוֹ וְשָׁם שְׁנֵי שְׂעִירִים פְּנֵיהֶם לַמַּעֲרָב וַאֲחוֹרֵיהֶם לַמִּזְרָח אֶחָד לִימִינוֹ וְאֶחָד לִשְׂמֹאלוֹ טָרַף בְּקַלְפֵּי וְהֶעֱלָה שְׁנֵי גּוֹרָלוֹת: גּוֹרָל יָמִין כְּשֶׁהוּא שֶׁל שֵׁם יִתְּנֵהוּ עַל הַשָּׂעִיר וְאוֹמֵר לַיהוָה חַטָּאת:

נכתן אין לריך לכרוע

וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם הָעוֹמְדִים בָּעֲזָרָה כְּשֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא מְפוֹרָשׁ יוֹצֵא מִפִּי כֹּהֵן גָּדוֹל בִּקְדוּשָׁה וּבְטָהֳרָה הָיוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וְנוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

בְּשָׂעִיר עַזָּאזֵל לָשׁוֹן זְהוֹרִית מְשֻׁקָּל שְׁתֵּי סְלָעִים בֵּין קַרְנָיו יִקְשׁוֹר וַיַּעֲמִידֵהוּ בְּשַׁעַר הַמִּזְרָח כְּנֶגֶד בֵּית שְׁלוּחוֹ: אַף בְּשָׂעִיר שֶׁהוּא שֶׁל שֵׁם יִקְשׁוֹר לָשׁוֹן זְהוֹרִית כְּנֶגֶד

בית

בֵּית שְׁהִיטָתוֹ בְּצִנָּאר וּבָא לוֹ שֵׁנִית אֵצֶל פָּרוֹ וְאוֹמֵר עָלָיו וידוי אֶחָיו הַכֹּהֲנִים וְסָמַךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וְהִתְוַדֶּה:

וְכַךְ הָיָה אוֹמֵר אָנָּא הַשֵּׁם **יהוה** חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אַהֲרֹן עַם קְדוֹשֶׁךָ אָנָּא בְּשֵׁם **יהוה** כַּפֶּר נָא לַחֲטָאִים וְלַעֲוֹנוֹת וְלַפְּשָׁעִים שֶׁחָטָאתִי וְשֶׁעָוִיתִי וְשֶׁפָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אַהֲרֹן עַם קְדוֹשֶׁךָ: כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי **יהוה**:

וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם הָעוֹמְדִים בָּעֲזָרָה כְּשֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא מְפוֹרָשׁ יוֹצֵא מִפִּי כֹּהֵן גָּדוֹל בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה הָיוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וְנוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַף הוּא הָיָה מִתְכַּוֵּן כְּנֶגֶד הַמְבָרְכִים לִגְמוֹר אֶת הַשֵּׁם וְאוֹמֵר תִּטְהָרוּ וְאַתָּה בְּטוּבְךָ מְעוֹבֵר רַחֲמֶיךָ וְסוֹלֵחַ לְשִׁבְטֵי מִשְׁעָרֶיךָ:

א אַחַר וידוי שָׁקַד בְּעַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת חַטָּאתוֹ וְחַטַּאת הָעָם: ב בָּדַק סַכִּין וְשָׁחַט פָּרוֹ רוֹב שְׁנַיִם וּמִירַק אַחַר אֶת הַשְּׁחִיטָה וְקִבֵּל דָּמוֹ בִּמְזָרָק טָהוֹר: ג גַּם לַחֲבֵרוֹ יִתֵּן מִיַּד לְמָרֵס בְּדָמוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרוֹשׁ: ד דָּם זֶה הִנִּיחוֹ בְּיַד מִי שֶׁמְּמָרֵס בּוֹ בָּעֲזָרָה עַל הָרוֹבֵד הָרְבִיעִי שֶׁמִּן הַהֵיכָל וְלַחוּץ וְנָטַל מַחְתָּה שֶׁל זָהָב אָדוֹם קַלָּה מַחֲזֶקֶת שְׁלֹשָׁה קַבִּין וְיָדָה אֲרִיכָה וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ וּפִנָּה גֶּחָלִים שֶׁמֵּחְצִיתָן גַּחֶלֶת וּמֵחֲצִיתָן שַׁלְהֶבֶת אֵילַךְ וָאֵילַךְ וְחָתָה מִן הַלּוּחֲשׁוֹת מִצַּד מַעֲרָב הַמִּזְבֵּחַ: ה הוֹרִידָם מְלֵאָה גַּחֲלֵי אֵשׁ לוּחֲשׁוֹת וְהִנִּיחָה עַל הָרוֹבֵד הָרְבִיעִי שֶׁבָּעֲזָרָה

הוֹצִיאוּ לוֹ כַּף רִיקָן וּמַחְתָּה מְלֵאָה קְטוֹרֶת דַּקָּה מִן הַדַּקָּה: ו וְחָפַן מִמֶּנָּה מְלֹא חָפְנָיו לֹא מְחוּקוֹת וְלֹא גְּדוּשׁוֹת אֶלָּא טְפוּפוֹת וְנָתַן לְתוֹךְ הַכַּף וְנוֹתֵן בִּימִינוֹ הַמַּחְתָּה שֶׁל גֶּחָלִים וּבִשְׂמֹאלוֹ הַכַּף שֶׁל קְטוֹרֶת: ז זֵרֵז עַצְמוֹ וְנִכְנַס לְקוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָאָרוֹן וְהִנִּיחַ הַמַּחְתָּה בֵּין בַּדֵּי הָאָרוֹן וּבְבֵית שְׁנֵי מֵנִיחַ עַל אֶבֶן הַשְׁתִיָּה: ח חָפַן כָּל הַקְּטוֹרֶת שֶׁבְּכַף בְּחָפְנָיו וְנָתַן עַל הַגְּחָלִים לְצַד מַעֲרָב וּמַמְתִּין שָׁם עַד שֶׁנִּתְמַלֵּא הַבַּיִת כֻּלּוֹ עָשָׁן: ט טָהוֹר לֵב פָּסַע וְשָׁב לַאֲחוֹרָיו פָּנָיו לְקוֹדֶשׁ וַאֲחוֹרָיו לְהֵיכָל עַד שֶׁיֵּצֵא מִן הַפָּרוֹכֶת וּמִתְפַּלֵּל בְּהֵיכָל תְּפִלָּה קְצָרָה סָמוּךְ לַפָּרוֹכֶת:

וְכָךְ הָיְתָה תְּפִלָּתוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יהוה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא שָׁנָה זוּ הַבָּאָה עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם אִם שְׁחוּנָה גְּשׁוּמָה וְאַל יִכָּנֵס לְפָנֶיךָ תְּפִלַּת עוֹבְרֵי דְרָכִים לְעִנְיַן הַגֶּשֶׁם בְּשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ לוֹ וְשֶׁלֹּא יִצְטַרְכוּ עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּפַרְנָסָה זֶה לָזֶה וְלֹא לְעַם אַחֵר שָׁנָה שֶׁלֹּא תַּפִּיל אִשָּׁה פְּרִי בִטְנָהּ וְשֶׁיִּתְּנוּ עֲצָה הַשָּׁדֶה אֶת תְּנוּבָתָם וְלֹא יַעֲדֵי עָבִיד שׁוּלְטַן מִדְּבִית יְהוּדָה:

י יָצָא וְנָטַל דַּם הַפָּר מִמִּי שֶׁמְּמָרֵס בּוֹ וְנִכְנַס לְמָקוֹם שֶׁנִּכְנַס וְעָמַד בְּמָקוֹם שֶׁעָמַד וְהִזָּה מִמֶּנּוּ לִפְנֵי הַכַּפּוֹרֶת בֵּין בַּדֵּי הָאָרוֹן: אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּין לְהַזּוֹת לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה אֶלָּא כְּמַצִּיל יָדוֹ:

וְכָךְ הָיָה מוֹנֶה אַחַת אַחַת וְאַחַת אַחַת וּשְׁתַּיִם אַחַת וְשָׁלֹשׁ אַחַת וְאַרְבַּע אַחַת וְחָמֵשׁ אַחַת וָשֵׁשׁ אַחַת וָשֶׁבַע: יָצָא מִקָּדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים וְהִנִּיחוֹ עַל כַּן הַזָּהָב הַשֵּׁנִי שֶׁהָיָה בְּהֵיכָל:

כ כְּצֵאתוֹ הֵבִיאוּ לוֹ שְׂעִיר חַטָּאת שְׁחָטוֹ וְקִבֵּל דָּמוֹ בְּמִזְרָק טָהוֹר: ל לִפְנִים יִכָּנֵס לְהַזּוֹת מִדָּמוֹ בֵּין שְׁנֵי בַדֵּי הָאָרוֹן כְּסֵדֶר דַּם הַפָּר׳ אַחַת לְמַעֲלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּין לְהַזּוֹת לֹא לְמַעֲלָה וְלֹא לְמַטָּה אֶלָּא כְּמַצְלִיף:

וְכַךְ הָיָה מוֹנֶה: אַחַת׳ אַחַת וְאַחַת׳ אַחַת וּשְׁתַּיִם׳ אַחַת וְשָׁלֹשׁ׳ אַחַת וְאַרְבַּע׳ אַחַת וְחָמֵשׁ׳ אַחַת וָשֵׁשׁ׳ אַחַת וָשֶׁבַע׳ יָצָא הִנִּיחַ עַל כַּן הַזָּהָב הַשֵּׁנִי שֶׁהָיָה בְּהֵיכָל:

מ מִיהֵר וְנָטַל דַּם הַפָּר מִן הַכַּן שֶׁהִנִּיחַ עָלָיו וְטוֹבֵל אֶצְבָּעוֹ עַל כָּל הַזְיָה׳ וְהִזָּה מִמֶּנּוּ עַל הַפָּרוֹכֶת כְּנֶגֶד הָאָרוֹן מִבַּחוּץ:

אַחַת לְמַעֲלָה וָשֶׁבַע לְמַטָּה וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּין לְהַזּוֹת לֹא לְמַעֲלָה וְלֹא אֶלָּא כְּמַצְלִיף:

וְכַךְ הָיָה מוֹנֶה׳ אַחַת׳ אַחַת וְאַחַת׳ אַחַת וּשְׁתַּיִם׳ אַחַת וְשָׁלֹשׁ׳ אַחַת וְאַרְבַּע׳ אַחַת וְחָמֵשׁ׳ אַחַת וָשֵׁשׁ׳ אַחַת וָשֶׁבַע:

נ נָחַץ וְהִנִּיחַ דַּם הַפָּר וְנָטַל דַּם הַשָּׂעִיר וַעֲשָׂה לְדָמוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדַם הַפָּר וְהִזָּה עַל הַפָּרוֹכֶת כְּנֶגֶד הָאָרוֹן מִבַּחוּץ: אַחַת לְמַעֲלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּין לְהַזּוֹת לֹא לְמַעֲלָה וְלֹא לְמַטָּה אֶלָּא כְּמַצְלִיף:

וְכַךְ הָיָה מוֹנֶה׳ אַחַת׳ אַחַת וְאַחַת׳ אַחַת וּשְׁתַּיִם׳ אַחַת וְשָׁלֹשׁ׳ אַחַת וְאַרְבַּע׳ אַחַת וְחָמֵשׁ׳ אַחַת וָשֵׁשׁ׳ אַחַת וָשֶׁבַע:

שָׁשׁ וְעִירָה דַּם הַפָּר לְתוֹךְ הַמִּזְרָק שֶׁבּוֹ דַּם הַשָּׂעִיר וְנָתַן הַמָּלֵא בְּרִיקָן כְּדֵי שֶׁיִּתְעָרְבוּ יָפֶה יָפֶה זֶה בָּזֶה וּבָא

וְעָמַד לִפְנִים מִמִּזְבַּח הַזָּהָב בֵּין הַמִּזְבֵּחַ וְהַמְּנוֹרָה וּמַתְחִיל לְהַזּוֹת מִדַּם הַתַּעֲרוּבֹת: ע עַל אַרְבַּע קַרְנוֹתָיו יִתֵּן כְּסִדְרָן מַתְחִיל מִקֶּרֶן מִזְרָחִית צְפוֹנִית וּמְסַיֵּים בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית וְחוֹתֵה הַגְּחָלִים וְהָאֹפֶר בְּמִזְבַּח הַזָּהָב הֵילַךְ וְהֵילַךְ עַד שֶׁמְּגַלֶּה זְהָבוֹ וּמִזֶּה מִדַּם הַתַּעֲרוּבֹת עַל טָהָרוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ שֶׁבַע פְּעָמִים: פ פָּסַע וְיָצָא לְצַד דָּרוֹם חוּץ לְאוּלָם וְשָׁפַךְ אֶת הַשִּׁירַיִם עַל יְסוֹד מַעֲרָבִי שֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן: צ צָעַד וּבָא לוֹ אֶצֶל הַשָּׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ לַעֲזָאזֵל לְהִתְוַדּוֹת עָלָיו אַשְׁמַת קְהָלוֹ וְסָמַךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וְהִתְוַדָּה:

וְכַךְ הָיָה אוֹמֵר אָנָּא הַשֵּׁם (יְהוָה) חָטְאוּ עָווּ פָּשְׁעוּ לְפָנֶיךָ עַמְּךָ בֵּית־יִשְׂרָאֵל אָנָּא בְּשֵׁם (יְהוָה) כַּפֶּר נָא לַחֲטָאִים וְלַעֲוֹנוֹת וְלַפְּשָׁעִים שֶׁחָטְאוּ וְשֶׁעָוּ וְשֶׁפָּשְׁעוּ לְפָנֶיךָ עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ:

וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם הָעוֹמְדִים בָּעֲזָרָה כְּשֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא מְפוֹרָשׁ יוֹצֵא מִפִּי כֹּהֵן גָּדוֹל בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה הָיוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וְנוֹפְלִים עַל עַל פְּנֵיהֶם וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַף הוּא הָיָה מִתְכַּוֵּן כְּנֶגֶד הַמְּבָרְכִים לִגְמוֹר אֶת הַשֵּׁם וְאוֹמֵר הִטַּהֲרוּ וַאֲתָּרוּ בְּטוּבְךָ מְעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ וְסוֹלֵחַ לַעֲדַת יְשֻׁרוּן:

ק קָרָא לְאֶחָד מִן הַכֹּהֲנִים הַמְּזוּמָּן מֵאֶתְמוֹל לְהוֹלִיכוֹ וּמְסָרוֹ לוֹ וְהוֹלִיכוֹ אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה לְמִדְבָּר שָׁמֵם וּכְשֶׁהִגִּיעַ לָצוּק חוֹלֵק לְשׁוֹן שֶׁל זְהוֹרִית שֶׁבְּקַרְנָיו חֲצִיוֹ

קוֹשֵׁר בְּסֶלַע וְחֲצִיוֹ בֵּין קַרְנָיו וּרְחָפוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו לַאֲחוֹרָיו וְהוּא הָיָה מִתְגַּלְגֵּל וְיוֹרֵד וְלֹא הָיָה מַגִּיעַ לַחֲצִי הָהָר עַד שֶׁנַּעֲשָׂה אֵיבָרִים אֵיבָרִים וְאוֹמֵר כַּף יְמָחוּ עֲוֹנוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל: ר רָץ לוֹ אֵצֶל הַפָּר וְאֵצֶל הַשָּׂעִיר הַנִּשְׂרָפִים וְקָרְעָן וְהוֹצִיא אִימּוּרֵיהֶם וּנְתָנָם בְּמַגֵּס לְהַקְטִירָם עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וּבְשָׂרָן קָלְעָן בְּמַקְלָעוֹת וּמְשַׁלְּחָן בְּיַד אֲחֵרִים לְהוֹצִיאָן לְבֵית הַשְּׂרֵיפָה: ש שָׁב וּבָא לְעֶזְרַת נָשִׁים אַחַר שֶׁהִגִּיעַ הַשָּׂעִיר לְמִדְבָּר לִקְרוֹת בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים פַּרְשַׁת אַחֲרֵי מוֹת וְאַךְ בֶּעָשׂוֹר וְגוֹלֵל הַסֵּפֶר תּוֹרָה וּמַנִּיחוֹ בְּחֵיקוֹ וְאוֹמֵר יוֹתֵר מִמַּה שֶׁקָּרִיתִי לִפְנֵיכֶם כָּתוּב כָּאן וּבֶעָשׂוֹר שֶׁבְּחוֹמֶשׁ הַפְּקוּדִים קוֹרֵא עַל פֶּה וּמְבָרֵךְ לְאַחֲרֵיהֶם שְׁמוֹנֶה בְּרָכוֹת עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַהוֹדָאָה וְעַל מְחִילַת הֶעָוֹן וְעַל הַמִּקְדָּשׁ וְעַל יִשְׂרָאֵל וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל שְׁאָר הַתְּפִלָּה: ת תִּכֵּן צְעָדָיו וּבָא לְבֵית הַטְּבִילָה וְקִדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו וּפָשַׁט בִּגְדֵי לָבָן וְיָרַד וְטָבַל עָלָה וְנִסְתַּפֵּג הֵבִיאוּ לוֹ בִּגְדֵי זָהָב וְלָבַשׁ וְקִדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו וְעָשָׂה שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ שֶׁהוּא מִמּוּסַף הַיּוֹם וְאַחַר כַּף מַקְרִיב אֶת אֵילוֹ וְאֶת אֵיל הָעָם וּמְנַחְתָּם וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם וּמַקְטִיר הָאִימּוּרִים שֶׁל פַּר וְשָׂעִיר הַנִּשְׂרָפִים וְאַחַר כַּף מַקְרִיב תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם כְּהִלָּכָתוֹ:

אַחַר כַּלּוֹתוֹ מַעֲשׂוֹת כָּל אֵלֶּה עוֹד בָּא לוֹ לְבֵית הַטְּבִילָה מִהֵר וְקִדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו וּפָשַׁט בִּגְדֵי זָהָב וְיָרַד וְטָבַל עָלָה וְנִסְתַּפֵּג הֵבִיאוּ לוֹ בִּגְדֵי לָבָן לָבַשׁ וְקִדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו נִכְנַס לְבֵית קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים לְהוֹצִיא אֶת הַכַּף וְאֶת הַמַּחְתָּה שֶׁהִכְנִיס בְּשַׁחֲרִית וְעוֹד בָּא לוֹ לְבֵית הַטְּבִילָה וְקִדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו וּפָשַׁט בִּגְדֵי לָבָן וְיָרַד וְטָבַל

עָלָה וְנִסְתַּפֵּג הֵבִיאוּ לוֹ בִּגְדֵי זָהָב לָבַשׁ וְקִידֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו נִכְנַס לְהֵיכָל לְהַקְטִיר אֶת הַקְּטוֹרֶת שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם וּלְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת כְּבַשַּׁאר יָמִים וְיָצָא וְהִקְרִיב מִנְחַת הַתָּמִיד וּמוֹתַר מִנְחַת חֲבִיתִין וּמְנַסֵּךְ הַיַּיִן בְּכָל כְּלֵי שִׁיר כְּהִלְכָתוֹ וְקִידֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו וּפָשַׁט בִּגְדֵי זָהָב הֵבִיאוּ לוֹ בִּגְדֵי עַצְמוֹ וְלָבַשׁ וּמְלַוִּין אוֹתוֹ עַד בֵּיתוֹ וְיוֹם טוֹב הָיָה עוֹשֶׂה בְּצֵאתוֹ בְשָׁלוֹם מִן הַקּוֹדֶשׁ: אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיהוה אֱלֹהָיו:

וּבְכֵן כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתָּ תְּפִלַּת כֹּהֵן גָּדוֹל בְּהֵיכָל כְּמוֹ כֵּן מִפִּינוּ תִּשְׁמַע וְתוֹשִׁיעַ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יהוה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא הַשָּׁנָה הַזֹּאת הַבָּאָה עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם שְׁנַת אוֹרָה: שְׁנַת בְּרָכָה: שְׁנַת גִּילָה: שְׁנַת דִּיצָה: שְׁנַת הוֹד: שְׁנַת וַעַד טוֹב: שְׁנַת זִמְרָה: שְׁנַת חֶדְוָה: שְׁנַת טוּבָה: שְׁנַת יְשׁוּעָה: שְׁנַת כַּלְכָּלָה: שְׁנַת לְמוּד: שְׁנַת מְנוּחָה: שְׁנַת שָׂשׂוֹן: שְׁנַת עֶלְצוֹן: שְׁנַת פְּדוּת שְׁנַת צְהֲלָה: שְׁנַת קוֹמְמִיוּת: שְׁנַת קִבּוּץ גָּלִיּוֹת: שְׁנַת קִבּוּל תְּפִילוֹת: שְׁנַת רָצוֹן: שְׁנַת שָׁלוֹם: שְׁנַת תְּלוּלָה גְּשׁוּמָה: שְׁנַת שָׂבָע: שְׁנַת שְׁתוֹלִיכֵנוּ בָּה קוֹמְמִיוּת לְאַרְצֵנוּ: שָׁנָה שֶׁתְּדַבֵּר בָּה אוֹיְבֵנוּ תַּחְתֵּנוּ: שָׁנָה שֶׁתִּכְתְּבֵנוּ בָּה לְחַיִּים טוֹבִים: שָׁנָה שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפַרְנָסָה זֶה לָזֶה וְלֹא לְעַם אַחֵר (בזכות שמך הגדול דקרנוסא המסוכן על הפרנסה): שָׁנָה שֶׁתַּעֲצוֹר הַמַּגֵּפָה וְהַמַּשְׁחִית מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל: שָׁנָה שֶׁלֹּא תַּפִּיל אִשָּׁה פְּרִי בִטְנָהּ:

וּבְכֵן וְעַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בטוחים

בְּטוּחִים וְעַל חֲסָדֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקַוִּים כִּי אַתָּה יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וּמַרְבֶּה לְהֵיטִיב וּמַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּמִדַּת הַחֶסֶד וּבְמִדַּת הָרַחֲמִים: כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ וַיֹּאמֶר אֲנִי אַעֲבִיר כָּל טוּבִי עַל פָּנֶיךָ וְקָרָאתִי בְשֵׁם יי לְפָנֶיךָ וְחַנּוֹתִי אֶת אֲשֶׁר אָחוֹן וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם וּבְכֵן מַה נְּהֵדָר הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּצֵאתוֹ בְּשָׁלוֹם מִן הַקֹּדֶשׁ:

סדר מנחה ליום כפור

לפי הסדר הנהוג הי' ראוי להתחיל מנחה בתמידית אשרי ובל"ג, ואין כן המנהג אצל מנקיקים אותם שלאמרם על אחר מנחה ולהפסיק בם בין מנחה לנעילה ופותח מנחה בהוכלות ס"ת ואומרין ויהי בנסוע, גדלו ב"ש, אב הרחמים, וקורין בסדר אחרי מות בפ' עריות כהן עד ויחי בהם אני ה', לוי עד שם אלהיך אני ה' ישראל והוא המפטיר עד סוף פסקא, וא"א קדיש, ומגביהין וגוללין ס"ת, ומפטירין בפ' יוכה מתקלתו עד סופו, וש קהלות מסייימים בפסוקי מיכה מי אל כמוך עד מימי קדם ומענך לפליה ולאקריה וכוהגין שלא לומר על התורה (והגאון מוהר"ר יעב"ץ קורא תגר על מנהג זה ע"ש), מכניסין ס"ת להיכל ואומרין יהללו ומזמור ובנוחה, והש"ץ אומר ק"ק ועומדין להתפלל כמו בשחרית, והש"ץ חוזר התפלה ואומר סליחות ווידויים, ואין בה כשיחת כפים אצל אומר אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו וכו', וא"א א"מ, ואומרין קדיש תתקבל,

זמן נעילה סמוך לשקיעת החמה כשהיא בראש התילות, ויש להזהר שלא לאחרה להתפלל בלילה אלא ירחה לסיימה עם פ"ה, ומתחילין ואומרין אשרי, ובל"ג, ח"ק, ומתפללין שבע (אם קל בשבת ש"ץ מזכיר בה של שבת גם בווידוי אצל היחיד איכו מזכיר) אומרין והתמנו במקום וכתוב אומרין והחתום ובמקום ונכתב אומרים ונחתם, ואומר עד אתה יודע ואז אומרים אתה נותן יד וכו' וזה סדרה,

תפלת נעילה

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי

אבות

אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :
זָכְרֵנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים ׳ וְחָתְמֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם :
אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :
מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר ׳ מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה ׳
מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים :

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים :
אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה :

וּבְכֵן תֵּן פַּחְדְּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל־כָּל־מַעֲשֶׂיךָ וְאֵימָתְךָ עַל־כָּל־מַה־שֶּׁבָּרָאתָ וְיִרָאוּךָ כָּל־הַמַּעֲשִׂים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל הַבְּרוּאִים וְיֵעָשׂוּ כֻלָּם אֲגֻדָּה אַחַת לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁיָּדַעְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׁלְטוֹן לְפָנֶיךָ עֹז בְּיָדְךָ וּגְבוּרָה בִּימִינֶךָ וְשִׁמְךָ נוֹרָא עַל כָּל־מַה־שֶּׁבָּרָאתָ :

וּבְכֵן תֵּן כָּבוֹד יְיָ לְעַמֶּךָ תְּהִלָּה לִירֵאֶיךָ וְתִקְוָה לְדוֹרְשֶׁיךָ וּפִתְחוֹן פֶּה לַמְיַחֲלִים לָךְ שִׂמְחָה לְאַרְצֶךָ וְשָׂשׂוֹן לְעִירֶךָ וּצְמִיחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ וַעֲרִיכַת נֵר לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ :

וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמָחוּ וִישָׁרִים
יעלוזו

יַעֲלוּזוּ וַחֲסִידִים בְּרִנָּה יָגִילוּ וְעוֹלָתָה תִּקְפָּץ־פִּיהָ׃ וְכָל־הָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ כְּעָשָׁן תִּכְלֶה כִּי תַעֲבִיר מֶמְשֶׁלֶת זָדוֹן מִן הָאָרֶץ׃

וְתִמְלוֹךְ אַתָּה יְיָ לְבַדֶּךָ עַל כָּל־מַעֲשֶׂיךָ בְּהַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ כַּכָּתוּב בְּדִבְרֵי קָדְשֶׁךָ יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ׃

קָדוֹשׁ אַתָּה וְנוֹרָא שְׁמֶךָ וְאֵין אֱלֹהַּ מִבַּלְעָדֶיךָ כַּכָּתוּב וַיִּגְבַּהּ יְיָ צְבָאוֹת בַּמִּשְׁפָּט וְהָאֵל הַקָּדוֹשׁ נִקְדַּשׁ בִּצְדָקָה׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ׃

אַתָּה בְחַרְתָּנוּ מִכָּל־הָעַמִּים* אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ׃ וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ׃ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ׃

וַתִּתֶּן לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת־יוֹם השבת הזה לקדושה ולמנוחה ואת יום הַכִּפֻּרִים הַזֶּה לִמְחִילָה וְלִסְלִיחָה וּלְכַפָּרָה וְלִמְחָל־בּוֹ אֶת־כָּל־עֲוֹנֹתֵינוּ באהבה מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם׃

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ׃ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדּוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ׃ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ׃ וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ׃ וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ׃ לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם

ביום

*) הוא ממשלת הילה"ל להחטיא הלדם בודון *) פי' סגמים הקדמוכים

בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים הַזֶּה ׳ זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בּוֹ לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים ׳ וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים ׳ חוּס וְחָנֵּנוּ ׳ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ ׳ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ ׳ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מְחַל | לַעֲוֹנוֹתֵינוּ בְּיוֹם השבת הזה וביום הַכִּפֻּרִים הַזֶּה ׳ מְחֵה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ ׳ כָּאָמוּר אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר : וְנֶאֱמַר מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ : וְנֶאֱמַר כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ : (אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו) קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ : וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ : שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ ׳ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ ׳ (והנחילנו יי אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך וינוחו בה ישראל מקדשי שמך) וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת ׳ כִּי אַתָּה סָלְחָן לְיִשְׂרָאֵל וּמְחֹלֵן לְשִׁבְטֵי יְשֻׁרוּן בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ (אֶלָּא אַתָּה) ׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ ׳ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ לַעֲוֹנוֹתֵינוּ וְלַעֲוֹנוֹת עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל ׳ וּמַעֲבִיר אַשְׁמוֹתֵינוּ בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה ׳ מֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ השבת ו יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַכִּפֻּרִים :

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם ׳ וְהָשֵׁב אֶת־הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם

באהבה

בְּאַהֲבָה תְּקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן: מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד׳ צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר׳ נוֹדֶה לְּךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ׳ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא־תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ:

וְעַל־כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

וְחַתּוֹם לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת־שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה׳ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ:

בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִחָתֵם לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם: (בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עוֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם):

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ: (נ״א) אָנָּא

תָּבֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ׳ וְאַל תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתֵנוּ שֶׁאֵין אֲנַחְנוּ עַזֵּי פָנִים וּקְשֵׁי עֹרֶף לוֹמַר לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ׳ אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ׳

אָשַׁמְנוּ׳ בָּגַדְנוּ׳ גָּזַלְנוּ׳ דִּבַּרְנוּ דּוֹפִי׳ הֶעֱוִינוּ׳ וְהִרְשַׁעְנוּ׳ זַדְנוּ׳ חָמַסְנוּ׳ טָפַלְנוּ שֶׁקֶר׳ יָעַצְנוּ רַע׳ כִּזַּבְנוּ׳ לַצְנוּ׳ מָרַדְנוּ׳ נִאַצְנוּ׳ סָרַרְנוּ׳ עָוִינוּ׳ פָּשַׁעְנוּ׳ צָרַרְנוּ׳ קִשִּׁינוּ עֹרֶף׳ רָשַׁעְנוּ׳ שִׁחַתְנוּ׳ תִּעַבְנוּ׳ תָּעִינוּ׳ תִּעְתָּעְנוּ׳ סַרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ׳ וְאַתָּה צַדִּיק עַל־כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ׳ כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ וַאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ׳

מַה נֹּאמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מָרוֹם׳ וּמַה נְּסַפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים הֲלֹא כָּל־הַנִּסְתָּרוֹת וְהַנִّגְלוֹת אַתָּה יוֹדֵעַ׳

אַתָּה נוֹתֵן יָד לְפוֹשְׁעִים וִימִינְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים וְתִלַּמְּדֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְהִתְוַדּוֹת לְפָנֶיךָ עַל־כָּל־עֲוֹנוֹתֵינוּ לְמַעַן נֶחְדַּל מֵעֹשֶׁק יָדֵינוּ וּתְקַבְּלֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בְּאִשִּׁים וּכְנִיחוֹחִים לְמַעַן דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר אָמַרְתָּ: אֵין־קֵץ לְאִשֵּׁי חוֹבוֹתֵינוּ וְאֵין מִסְפָּר לְנִיחוֹחֵי אַשְׁמָתֵנוּ וְאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאַחֲרִיתֵנוּ רִמָּה וְתוֹלֵעָה לְפִיכָךְ הִרְבֵּיתָ סְלִיחָתֵנוּ׳ מָה אָנוּ מָה חַיֵּינוּ מָה חַסְדֵּנוּ מַה צִּדְקֵנוּ

מה

אתה נותן, אתה הבדלת, כבר הנאמר למעלה מיומא פ"ז שמתפלל בנעילה שבע ברכות וקתולה והוא דעת ר' מאיר. אבל יש מהקמיים שאמרו שבתכה רשות לכל אים בנעילה להתודות או שלא להתודות. ושמועל אמר קיה שכים רבות אקריהם אמר שאינו אומר אלא תפלת מה אנו ומה קייכו. עוד נזכר שם שעולא בר רב עמד לפני התיבה לפני רבא ופתח בנעילה באתה בחרתנו וסיים במה אנו ומה קייכו ושבחיה רבא (ראה על כל זה שם בגמרא). וכתב המרדכי ביומא שלדעת הראב"ן אמר עולא גם ווידוי אבל אנאנו מטאנו זולת תפלת אתה נותן יד לפושעים

מַה יִּשְׁעֵנוּ מַה כֹּחֵנוּ מַה גְּבוּרָתֵנוּ וּמַה נֹּאמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הֲלֹא כָּל־הַגִּבּוֹרִים כְּאַיִן לְפָנֶיךָ וְאַנְשֵׁי הַשֵּׁם כְּלֹא הָיוּ וַחֲכָמִים כְּבְלִי מַדָּע וּנְבוֹנִים כְּבְלִי הַשְׂכֵּל כִּי רוֹב מַעֲשֵׂיהֶם תֹּהוּ וִימֵי חַיֵּיהֶם הֶבֶל לְפָנֶיךָ וּמוֹתַר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אָיִן כִּי הַכֹּל הָבֶל:

אַתָּה הִבְדַּלְתָּ אֱנוֹשׁ מֵרֹאשׁ וַתַּכִּירֵהוּ לַעֲמוֹד לְפָנֶיךָ: כִּי מִי יֹאמַר לְךָ מַה תִּפְעָל וְאִם יִצְדַּק מַה־יִּתֶּן לָךְ: וַתִּתֶּן־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת־יוֹם הַכִּפֻּרִים הַזֶּה קֵץ וּמְחִילָה וּסְלִיחָה עַל־עֲוֹנוֹתֵינוּ לְמַעַן נַחֲדֵל מֵעֹשֶׁק יָדֵינוּ וְנָשׁוּב אֵלֶיךָ לַעֲשׂוֹת חֻקֵּי רְצוֹנֶךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם: וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים רַחֵם עָלֵינוּ כִּי לֹא תַחְפֹּץ בְּהַשְׁחָתַת עוֹלָם · שֶׁנֶּאֱמַר דִּרְשׁוּ יְיָ בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב: וְנֶאֱמַר יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן מַחְשְׁבוֹתָיו וְיָשֹׁב אֶל יְיָ וִירַחֲמֵהוּ וְאֶל אֱלֹהֵינוּ כִּי יַרְבֶּה לִסְלוֹחַ

לפוטעים שיש בו מה לכו ומה קייבו עכ"ל ולפ"ז ידע עולא גם מכוסף לתה כותן עד הרבית סליחתכו ולולא שקילר התלמוד וכקט במה לכו וגו' ובכוסף ווידוי לי"כ מוזכר בהגהות מיימונית בפירוש כוסף לתה כותן מעס בעל הלכות גדולות · ומה שלכו אומרים בשקר כל יום הבון העולמים לא על לקותיכו וגו' הוא פתיקת הווידוי לר' יוקנן (יומא פ"ז) כפי לשר בתרכו למעלה וכתקבר לת"כ עם מה לכו ומה קייבו של שמואל לאקדים · ובעכין תפלת לתה הבדלת הגם כי לא נזכר בתלמוד · לא נופלת היא בלקות הלשון משאר תפלות תלמודיות · והיא בקשה לעצמה ולין המשך לה עם מה לכו ומה קייבו הקודם ·

לְסַלְּחַ: וְאַתָּה אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת חַנּוּן וְרַחוּם אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד (וֶאֱמֶת) וּמַרְבֶּה לְהֵטִיב וְרוֹצֶה אַתָּה בִּתְשׁוּבַת רְשָׁעִים וְאֵין אַתָּה חָפֵץ בְּמִיתָתָם שֶׁנֶּאֱמַר אֱמֹר אֲלֵיהֶם חַי־אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה אִם־אֶחְפַּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ וְחָיָה שׁוּבוּ שׁוּבוּ מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וְלָמָּה תָמוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל: וְנֶאֱמַר הַחָפֵץ אֶחְפֹּץ מוֹת רָשָׁע נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה הֲלֹא בְּשׁוּבוֹ מִדַּרְכָּיו וְחָיָה: וְנֶאֱמַר כִּי לֹא אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הַמֵּת נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה וְהָשִׁיבוּ וִחְיוּ: כִּי אַתָּה סָלְחָן לְיִשְׂרָאֵל וּמְחָלָן לְשִׁבְטֵי יְשֻׁרוּן בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ (אֶלָּא אָתָּה):

אֱלֹהַי עַד שֶׁלֹּא נוֹצַרְתִּי אֵינִי כְּדַאי · וְעַכְשָׁו שֶׁנּוֹצַרְתִּי כְּאִלּוּ לֹא נוֹצַרְתִּי · עָפָר אֲנִי בְּחַיָּי · קַל וָחוֹמֶר בְּמִיתָתִי · הֲרֵינִי לְפָנֶיךָ כְּכְלִי מָלֵא בּוּשָׁה וּכְלִמָּה · יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁלֹּא אֶחֱטָא עוֹד · וּמַה־שֶּׁחָטָאתִי לְפָנֶיךָ מָרֵק בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים · אֲבָל לֹא עַל יְדֵי יִסּוּרִים וְחֳלָיִים רָעִים: אלהי נצור כו׳

לכן מה שמעיר ספק על קדמות תפלת לחתה כותן יד לפושעים הוא מה שלא נתקבלה מהספרדיים ככולה מסדר התפלה להרמב״ם ולאבודרהם ומהסידורים ומקזורים · והם פותקים מיד לקר לחתה יודע · כמה לכו ומה קייכו עד הכל ולקרי׳ לחתה הגדלת:

חנוכה לא יקול ביום ג׳ • גרסינן במס׳ שבת דף כ״א ב׳ אמי חנוכה • ת״ר בכ״ה בכסלו יומי חנוכה תמנינא איכון, דלא למספד בהון ולא להתענות וכו׳, ואין מתענין יום מיתת או״א •

הדלקת הנרות

בלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף אחד בכל לילה עד שבלילה ק׳ יהיו ק׳ נרות, וכהנו בקק״א שכל אחד מבני הבית מדליק והולך ומוסיף, וצריך להדליק כל אחד במקום מיוחד שיהא ניכר לכל אחד כמה נרות מדליק, ואין להדליק בעיגול ולא אחד בכנס ואחד יולא אלא בשורה שוה, אלוה להניח כר חנוכה על פתח הבית הסמוך לר״ה מבחוץ • היה דר בעלי׳ מניחו בחלון הסמוך לר״ה, ובשעת הסכנה מניחו על שולחנו ויו • וצריך כר אחר להשתמש לאורו • מניחו למעלה מג׳ טפחים ולמטה מעשרה טפחים •

זמן הדלקה משתשקע החמה ויאותו לאור הנר, שבת או כאנס ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה, וצריך לתת בה זמן כשיעור זה; ענבר זמן זה ולא הדליק, מדליק והולך כל הלילה (וספק ברכה להקל); ענבר הלילה ולא הדליק, אין לו תשלומין • בע״ש מדליק בר חנוכה תחלה ואח״כ בר של שבת; וכן בא״ש מדליקין ואח״כ מבדילין • מי שאין ידו משגת לקנות בר חנוכה ובר של שבת, בר של שבת קודם (אבל יין לקידוש ולהבדלה כדאה מפני בר חנוכה) •

קודם הדלקה מברכין

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם • אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל חֲנֻכָּה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם • שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה:

בלילה ראשון מברכין גם שהחיינו, וכן מי שנאפס ולא הדליק בליל א׳ מברך זמן כשמדליק •

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה:

הנרות

להדליק נ״ה שהחינו שעשה נסים שבת כ״ג • סיכה מ״ו • כתב התכיא בס׳ ל״ה מלאתי שנמלא במטבע ברכות שטבע רביכו יוסף ז״ל • ברכות חנוכה שטבעה להדליק טעות סופר הוא • ואף על פי שבכל הספרים כתוב בהן להדליק • קדא דסגיא להדליק ע״י אליה • ועיד אי דוקא הוא להדליק אפני מה לא הזיב ר׳ אפי לר׳ אבא כשאמר לו התם היכי כו׳ כיאא לאול • לשקוט לא סגיא דלאו איהו מהיל ושקיט אמאי שתיק ליה אבעי ליה לאימר

ומיד אחר הדלקת כר הראשון שהוא עיקר יאמר הנרות הללו כו' וגומר הדלקתן בעוד שאומר הנרות הללו וכו' :

הַנֵּרוֹת הַלָּלוּ אֲנַחְנוּ מַדְלִיקִין עַל הַנִּסִּים וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לַאֲבוֹתֵינוּ עַל־יְדֵי כֹּהֲנֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְכָל־שְׁמֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה הַנֵּרוֹת הַלָּלוּ קֹדֶשׁ וְאֵין לָנוּ רְשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אֶלָּא לִרְאוֹתָם בִּלְבָד כְּדֵי לְהוֹדוֹת לִשְׁמְךָ עַל־נִסֶּיךָ וְעַל־יְשׁוּעָתֶךָ וְעַל־נִפְלְאוֹתֶיךָ :

אחר הדלקה כוהגים לומר פיוט זה :

מָ עוֹז צוּר יְשׁוּעָתִי ׳ לְךָ נָאֶה לְשַׁבֵּחַ ׳ תִּכּוֹן בֵּית תְּפִלָּתִי ׳ וְשָׁם תּוֹדָה נְזַבֵּחַ ׳ לְעֵת תָּכִין מַטְבֵּחַ ׳ מִצַּר הַמְנַבֵּחַ ׳ אָז אֶגְמוֹר ׳ בְּשִׁיר מִזְמוֹר ׳ חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ :

רָ עוֹת שָׂבְעָה נַפְשִׁי ׳ בְּיָגוֹן כֹּחִי כָלָה ׳ חַיַּי מֵרְרוּ בְּקֹשִׁי ׳ בְּשִׁעְבּוּד מַלְכוּת עֶגְלָה ׳ וּבְיָדוֹ הַגְּדֹלָה ׳ הוֹצִיא אֶת הַסְּגֻלָּה ׳ חֵיל פַּרְעֹה ׳ וְכָל־זַרְעוֹ ׳ יָרְדוּ כְּאֶבֶן מְצוּלָה :

דְּ בִיר קָדְשׁוֹ הֱבִיאָנִי ׳ וְגַם שָׁם לֹא שָׁקַטְתִּי ׳ וּבָא נוֹגֵשׁ וְהִגְלָנִי ׳ כִּי זָדִים עָבַדְתִּי ׳ וְיֵין רָעַל מָסַכְתִּי ׳ כִּמְעַט שעברתי

כהי דלת סגיח דלאו איהי מהיל ושקיע ליתח לאול ולשקוט דהח כר חנוכה סגיח ליה על ידי שליח ומברכין עליה להדליק ? אלא טעות סופר הוח הטבוע בספרים ומפורש בירושלמי בפ' לולב הגזול כילד מברכין על כר חנוכה ? בח"י אח"ה אק"ו על מצות הדלקת כר של חנוכה . והח דאמרינן הרואה אריך לברך כגון שאין בדעתו להדליק בביתו או כגון שהיה הולך בספינה או שהיה עובר בדרך אלא היה יכול להגיע לביתו קודם שעת הדלקה . כך מצאתי בשם רביגו שלמה ז"ל (רש"י) שאמר בשם רבו וכן פירש רביגו ישעיה ז"ל עכ"ל :

הנרות הללו . מקורו במס' סופרים פרק פ' ה"ו ושם מקומו בין ברכת להדליק כר ושהחיגו . הרמב"ם והכל בו שתקו ממנו . וכראה שלא כתפשט אמירתו אלא עד הר"מ מרוטנבורג . שממנו למדו הרא"ש לאמרו כנזכר בראש שבת פ"ב ס' ק' . גם ההגהות מיימוני כתבו בה' חנוכה שיש לאומרו וכוסקתם משוכה מנוסח מס' סופרים והסידורים :

שֶׁעָבַרְתִּי · קֵץ בָּבֶל · וְרַבָּבֶל · לְקֵץ שִׁבְעִים נוֹשַׁעְתִּי :

כְּ רֹת קוֹמַת בְּרוֹשׁ בִּקֵּשׁ · אֲנָנִי בֶּן הַמְּדָתָא · וְנִהְיָתָה

לוֹ לְמוֹקֵשׁ · וְגַאֲוָתוֹ נִשְׁבָּתָה · רֹאשׁ יְמִינִי נִשֵּׂאתָ ·

וְאוֹיֵב שְׁמוֹ מָחִיתָ · רוֹב בָּנָיו · וְקִנְיָנָיו · עַל הָעֵץ תָּלִיתָ :

יְ הִירִים נִקְבְּצוּ עָלַי · אֲזַי בִּימֵי חַשְׁמַנִּים · וּפָרְצוּ חוֹמוֹת

מִגְדָּלַי · וְטִמְּאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים · וּמִנּוֹתַר קַנְקַנִּים · נַעֲשָׂה

גַּם לְשׁוֹשַׁנִּים · בְּנֵי בִינָה · יְמֵי שְׁמוֹנָה · קָבְעוּ שִׁיר

וּרְנָנִים :

סדר פורים

היום שקודם פורים י"ג בקדש אדר הוא תענית אסתר, ואם קל פורים בא' בשבת מקדימין להתענות ביום ה' · והוא תענית צבור ויקורין בו ויחל ·

למנקה ככסין לביה"כ וקורין ויקל ומפטירין דרשו, והיקיד אומר עכנו בשומע תפלה, והש"ץ בקורת התפלה בין גואל לרופא ברכה נפני עלמה, וא"א תקנה (ואם קל בשבת א"א לו"ן) · וכותבים ג' מקליות מטבע שלם של אותו המקום למקלית השקל ומקלקין אותן לעניים ואין רשאין לשנותן לל"א, אבל העני עושה בהם מה שירלה · ומכהגו לתת מקלית השקל לבל ומעות פורים לבל · ועומדין לתפלל ערבית אפילו עוד היום גדול, ואומרין על הכסים וניתי מהדכי וכו' בהודאה בתפלה לילה ויום, ואם שכח אין מקזירין אותו, ואחר התפלה אומר הש"ץ ק"ת, ופוסטין המגלה כאגרת, והקורא מברך עליה ג' ברכות אלו (וי"א שביום אין מברכין שהאיכו) ·

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם · אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִקְרָא מְגִלָּה :

ברוך

ברכת המגלה · ג' ברכות לפני המגלה · מקרא מגלה ושעשה כסים ושהאיכו · זכרם ר' ששת במגלה כ"א · ושם במשנה אמרו מקום שההגו לברך יברך ושלא לברך אל יברך · ופירש הגמרא שהכוונה על ברכה שאחריה בא"י אמ"ה האל הרב את ריבנו וג' ברוך אתה ה' הנפרע לישראל מכל לריהם רבא אמר האל המושיע · אמר ר' פפא הלכך ניקריהו לתרוייהו בא"י האל

הנפרע

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם ' שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בִּזְמַן הַזֶּה :

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה :

לאחר קריאת המגילה יאמר זה .

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם ' הָאֵל הָרָב אֶת־רִיבֵנוּ ' וְהַדָּן אֶת־דִּינֵנוּ ' וְהַנּוֹקֵם אֶת־נִקְמָתֵנוּ ' וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּל לְכָל־אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ ' וְהַנִּפְרָע לָנוּ מִצָּרֵינוּ ' בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַנִּפְרָע לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מִכָּל־צָרֵיהֶם הָאֵל הַמּוֹשִׁיעַ :

אשר

הכפרע לישראל מכל צריהם האל המושיע . ובירושלמי מגלה פ"ד ה"ל הלשון בכוכח הרב את ריבך והכוקם את נקמתך הגואלך והמושיעיך מכף ערילך עכ"ל . והפרש בין שניהם כבר נזכר ממש' סיפרים פי"ד ה"ה במגלת אסתר אמרו שצריך להזכיר בו זמן . ולאחר קריאתה צריך הקורא לאמור אלהינו מלך העולם האל הרב את ריבנו והדן דינינו והנוקם את נקמתנו והגואלנו והמושיענו מכף כל הערילים בא"י האל המושיע והעוזר כנגד עלבונה של תורה מברכין וי"ל כנגד עלבונם של ישראל מברכין עכ"ל פירוש המברכין בלשון נוכח כהירושלמי מברכין כנגד התורה . והמברכין כמותנו ע"פ הנבלי הם מברכים כנגד עלבונם של ישראל . . . ושם במס' סופרים ה"ו איתא . עוד אמרו שכן צריך ליתן שבח והודאה על הגאולה ועל הפדות ונקמתם בא"י האל הנקמות המשלם גמול לאויבים ומגן לצדיקים ומושיע עמו מיד שונאיהם ואחר כך מקלס לצדיקים ברוך מרדכי ברוכה אסתר ברוכים כל ישראל . והב אמר צריך לומר אחור המן וארורים בניו . אמר ר' פנקס צריך לומר קדבוכה זכור לטוב עכ"ל והכה מ"ש פה בתחילת הרב את רבינו המשוכה ממה שבילנו . בודאי הוא כמו בעיקר הברכה שהעתקנו למעלה . לשנות תלמודא דבני מערבא שקתמו כך . הגם כי לא במגלת כזה בירושלמי שבילנו . אכן מ"ש שצריך לומר אחר קריאת הברכה קלוס הצדיקים ברוך מרדכי ורב אמר וג' ראה ירושלמי מגלה סוף פ"ג ה"ג . ושם הוכיח בעל קרבן העדה ככנד היפה מראה ממ"ש סופרים הלזה ואמר לאחר קריאת המגלה קאמר רב דלימא אחרור המן . . . והקלוס הנזכר במס' סופרים שמקלס לצדיקים ברוך מרדכי וגו' לא במגלת בירושלמי שלפנינו . אבל מרדכי מ"ש כראה שהיה כן הגרסא לפני מקבנו שהרי מתקיל מאמר זה במגלת עוד אמרו . וגם מאמר זה איננו לפנינו כמו שכתבנו . ומסיים ברב ומביא לק"כ בהל' ז' ר' ברכיה וגו' אשר שניהם עומדים היום בירושלמי שם . וראה בהרש"ש מגלה ס' ק' ולפי הגהת המרש"ל גם בתוספות מגלה דף ז' ד"ה דלא ידע שהביאו ירושלמי אחורה זרש ברוכה אסתר . ארורים כל הרשעים . ברוכים כל היהודים והוספה זו לא מצאתי בירושלמי . וכראה שהיה

אֲשֶׁר הֵנִיא עֲצַת הָמָן ׳ וַיָּפֶר מַחְשְׁבוֹת עֲרוּמִים : בְּקוּם
עָלֵינוּ אָדָם רָשָׁע ׳ נֵצֶר זָדוֹן מוֹרֵעַ עֲמָלֵק : גָּאָה בְעָשְׁרוֹ
וְכָרָה לוֹ בוֹר ׳ וּגְדֻלָּתוֹ יָקְשָׁה לוֹ לָלֶכֶד : דִּמָּה בְנַפְשׁוֹ
לִלְכּוֹד וְנִלְכַּד ׳ בִּקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד וְנִשְׁמַד מְהֵרָה : הָמָן
הוֹדִיעַ אִיבַת אֲבוֹתָיו ׳ וְעוֹרֵר שִׂנְאַת אַחִים לַבָּנִים : וְלֹא
זָכַר רַחֲמֵי שָׁאוּל ׳ כִּי בְחֶמְלָתוֹ עַל אֲגַג נוֹלַד אוֹיֵב .
זָמַם רָשָׁע לְהַכְרִית צַדִּיק ׳ וְנִלְכַּד טָמֵא בִּידֵי טָהוֹר :
חֵסֶד גָּבַר עַל שִׂנְאַת אַב וְרָשָׁע הוֹסִיף חֵטְא עַל חֲטָאָיו :
טָמַן בְּלִבּוֹ מַחְשְׁבוֹת עֲרוּמָיו וַיִּתְמַכֵּר לַעֲשׂוֹת רָעָה :
יָדוֹ שָׁלַח בִּקְדוֹשֵׁי אֵל כַּסְפּוֹ נָתַן לְהַכְרִית זֶרֶם :
כְּרָאוֹת מָרְדְּכַי כִּי יָצָא קֵצֶף וְדֶתֵי הָמָן נִתְּנוּ בְּשׁוּשָׁן :
לָבַשׁ שַׂק וְקָשַׁר מִסְפֵּד וְגָזַר צוֹם וַיֵּשֶׁב עַל הָאֵפֶר :
מִי זֶה יַעֲמוֹד לְכַפֵּר שְׁגָגָה וְלִמְחוֹל חַטַּאת עָוֹן אֲבוֹתֵינוּ :
נֵץ פָּרַח מִלּוּלָב הֵן הַדַּסָּה עָמְדָה לְעוֹרֵר יְשֵׁנִים :
סָרִיסֶיהָ הִבְהִילוּ לְהָמָן לְהַשְׁקוֹתוֹ יֵין חֲמַת תַּנִּינִים :
עָמַד בְּעָשְׁרוֹ וְנָפַל בְּרִשְׁעוֹ עָשָׂה לוֹ עֵץ וְנִתְלָה עָלָיו :
פִּיהֶם פָּתְחוּ כָּל־יוֹשְׁבֵי חֵבֶל כִּי פּוּר הָמָן גֶּהְפַּךְ לְפוּרְנוּ :

צדיק

שהיה כלול בין הירושלמי שמעכו שאב גם מס׳ סופרים ואבד ואיכיהו . ואין ל״ל כהר׳ המכס מהו׳ הירש קיות בבה״ע הקדשים תר״ו דף ט״ו שהוא לשון משוכה והכוכה שהם הוסיפו על עיקר הירושלמי איזה דברים . אלא בספרתם היתה גרסה זו בעיבה וכן הבילה האבולהם :

אשר הניא . בסדור ספרד אשר לפני וכן באבולהם איכו . ולדעת הג׳ רפאפארט בתולדות הקליר לר״ו והקכס לוכן לר״ם מוכר פיוט זה בימי הגאונים . ויסודתו ע״ד אלפא ביתא . . . והקכס רייפמאן בליון לשבת תר״מ לר קס״ד מצד לתקן ג׳ מקומות בפיוט הזה כל״ל : באשר הניא ל״ל לבם שק וקשר מספד . יי בכל ספרי הת״ך לא כמלאה לשון קשירה אלא מספד . ומספד הוא שם תאר נקבה למעבטפת הרא״ם כמו ועשות המספדות על ראש כל קומה יחזקאל י״ג י״ח . וקשירת המספדת הוא סימן אבילות כמו לבושת השק בכתוב ועבו על שפם כלם מיכה ג׳ ז׳ : ולא תעבה על שפם יחזקאל כ״ד י״ז . ועפ״ז נראה לי לאמור כי בעל הפיוט הזה היה קורא וילבם שק ואפר אסתר ד׳ ט׳ בנטף פתח תחת האלף . והוא כמו ויתקפם באפר (מ״א כ׳ ל״ח) ועוד כי על אפר לא נכון לשון וילבם . . .

צַדִּיק נֶחְלַץ מִיַּד רָשָׁע אוֹיֵב נִתַּן תַּחַת נַפְשׁוֹ: קִיְּמוּ עֲלֵיהֶם לַעֲשׂוֹת פּוּרִים וְלִשְׁמוֹחַ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: רָאִיתָ אֶת־תְּפִלַּת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר הָמָן וּבָנָיו עַל חָעֵץ תָּלִיתָ:

שׁוֹשַׁנַּת יַעֲקֹב צָהֲלָה וְשָׂמֵחָה בִּרְאוֹתָם יַחַד תְּכֵלֶת מָרְדְּכָי: חִשּׁוּעָתָם הָיִתָ לָנֶצַח וְתִקְוָתָם בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר: לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּל־קוֹוֶיךָ לֹא יֵבֹשׁוּ וְלֹא יִכָּלְמוּ לָנֶצַח כָּל הַחוֹסִים בָּךְ: אָרוּר הָמָן אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ לְאַבְּדִי בָּרוּךְ מָרְדְּכַי הַיְּהוּדִי: אֲרוּרָה זֶרֶשׁ אִשְׁתּ מַפְחִידִי בְּרוּכָה אֶסְתֵּר בַּעֲדִי: וְגַם חַרְבוֹנָה זָכוּר לְטוֹב:

עוד אם ראית תפלת מרדכי . וכ"ל רצית ע"ד ותפלת ישרים רצונו . . . עוד אם ברוכה אסתר בעדי . הנה הרו"ה בסדורו הגיה מגיהה בעדי . ולי נראה אל"ל כעדי שהוא ע"ד מרדכי מוכתר בנימוסו היה כעדי יעויין ערוך ערך עדי עכ"ל . . . והנה מ"ש הקנס הזה להליג במקום בעדי מלת כעדי אין מתקבל אל הלב . דיש כוסקאות דלא גרסו גם אם בגמרא מגלה דף י"ז אלא מרדכי מוכתר בנימוסו היה . והערוך אם דגרס מוכתר בנימוסו כעדי פירש מלויין בדתי כל התורה היה כעדי . שהיה ידוע בדורו וזהיר במצות . ודקוק הוא שיכון המליץ עליה ואמר ברוכה אסתר כעדי : ונסוף פיוט זה יש אחור המן וגו' והוא נקרז באותיות די . ואין ספק שהוא עוד הוספה יותר מאוקרת אחרי אשר כבר השתמש בקרוזים ; אמנם יסודתו על הירושלמי שהבאתו למעלה בברכת המגלה . וכוסף הספרדים יותר אלם הוא בעניכו ואומרים אחור המן ברוך מרדכי . אחורה זרע ברוכה אסתר . אחורים הרשעים . ברוכים כל ישראל וגם חרבונה זכור לטוב . וכו כל הדברים שנאמרו למעלה להזכירם :

בקורת שיר היחוד

שיר היחוד המהרי"ל בספרו כלקוט בפ' ואתחנן אמר ועל עצמותו יסד הקסיד רבינו שמואל בשיר היחוד אתה בכל אין עליך ואין תקתיך (שיר ג') וכתב הקנס ר"ו היידענהיים בפתיחתו לתקון ש"ע . ראיתי בסדר התפלה של ר' הירץ ש"ץ טרוים שמיקם שיר היחוד אל ר' יהודה הקסיד מרעגענסבורג בן ר' שמואל ז"ל . וזה לא יתכן שהרי הוא בפירש ברכו העתיק אם בשם מי ענין הכתוב וכתב אם בזה"ל וכן פירש זקנו ר"י הקסיד בפירוש שיר היחוד עכ"ל ש"מ שר"י פירשו אבל לא

קינרו • וברלאה שר׳ שמואל אבי׳ קנרו והוא ר׳ יהודא בנו פירשו ויקסו לו גם הקנור שלא כמשפט עכ״ל • וכזה דעת הקכם לוכץ בספרו (לו) בהערה • גם הקכם (לז) מסכים לזה • אכן כמלא אללו כתב יל (לח) שמיקם שירים הללו לר׳ יצחק הקסיל • ולדעת הג׳ רפאפארט (לט) מיקסם לר׳ ברכיה הנקדן בר כטורכאי מקבר משלי שועליס ומעתיק ס׳ האמונות והדיעות לר׳ סעדיה גאון • וזה טעמו :

א) מלך הקרון יש הוכיח שמקברם היה לרפתי ולא ספרדי ממה שבקרו בו בחות אמת ולא בהברות שלימות • וכן עדות על לרפת שהיא מקום מולדת השירים האלו • שיון אות ם עם ת ש ימכית עם ש שמאלית ועם ם וזה כפי מנטא הלרפתים • וקרון כזה כמלא בשיר ג׳ יתרון עם קסרון • וזה בעצמו כמלא ג״כ במשלי שועליס במשל האקרון ויהיה לך היתרון ועלי האקסרון • ובשיר ב׳ הוקרז מעשיך (שין שמאלית) עם קדשיך (שין ימכית) ובשיר ו׳ הוקשה עם עשה ובשיר ג׳ יוסר עם קוסר וכן כקרז (במשל כבשים ואיל ואדי) מדבר פיך יכשר • אין שמקה אלא בשר • וכן יש בשירים הללו קרוזים אשר אלת הקרון שייך לפי העכין אל אלק השני מהמאמר • ולא כשלם בו רעיון שלם כמו בשיר ד׳ הקרון :

הוא אלהי הרוחות לכל בשר שומע תפלה מכל •
וכן שם כרועה גבור אשר לא יוכל לאכו להגיל והיה למאכל •
וכן בשיר ז׳ ותאמר פה אחד לאדך ימים לדה ברך אברך •
וקרוזים כאלה כמלאו הרבה פעמים גם במשלי הנקדן :

ב) מאמר כל הברלאים והכשכלים בשיר ה׳ כבר אמר עליו הק׳ היילעהיים שלשון זה בעצמו הוא לשון ר׳ סעדיה גאון בספרו האמונות במאמר ד׳ ומאחר שבודע שר׳ ברכיה הנקדן העתיק האמונות והדיעות כרלה שלקח משם זה המאמר וקבעוהו בשיר היחוד אשר קבר :

ג) בסוף שיר ז׳ כמלא בו הרבה פעמים • ברך מברכתך • מבורך • ומברכיה • וזה לא בלקראי בזמן כי אם לרמוז על שם מקברם ברכיה הנקדן :

עוד כתב הקכם הכ״ל שבספר קסידים כמלאו הרבה מאמרים מאמונות ודעות על פי העתקת ר׳ ברכיה הכ״ל ויתכן אם כן לאמור שהיה גם בין כתבי ר׳ יהודה הקסיל שיר היחוד של ברכיה הנקדן • ומזה בלה הטעות ליקם לר״י הקסיל קבורם • ומזה כלע גם הטעם למה מאלו רבים רבים לשיר שיר היחוד • כי לפי שמשורר פלסוף ומבין לשונות זרות כר׳ ברכיה הנקדן ולא רב ומורה בישראל קברו לא שמעו דבריו ולא קבלום •

והשערת הקכם רפאפארט כרלה שלא מלאה קן בעיני הק׳ לוכץ • כי בספרו הקדש (מ) מיכה מספר ספרי ר׳ ברכיה הנקדן ולא הוזכר שם שיר היחוד אשר יאות לפי הנזכר להקרא שמו עלי • וכן למעלה בלל קכ״ו מזכיר לוכץ שר״י הקסיל פירש שיר היחוד ולא דיבר בו מקומה מקבדו :

ויש עוד שיר היחוד אחר לר׳ שמואל הנגיד ותחלתו אעירה שחר על

דברתך

דברתך אקילה משכתי לספר גבורתך וכלפס בשקזור טריפולים (שפתי רכות) ובקונץ שירים לר' יצחק אבן גיאת ובאשמורת הבוקר דפוס אמסטרדם משכת תק"ל ושכו בכתב יד בוולטיקאן (כומער 320) ומשם הועתק להקכס לוקעם • והוא מצא בו שכויים מהכלפס כמובא בספרו (מא) • עוד הזכיר זה הקכס שם שיר היחוד אחר וכלפס בסדור אשכנזי בפענעדיג (1645) • וכקלק לז' ימי השבוע והתקלתו בכוך כבוד מלכותו של מלך מלכי המלכים הקב"ה המוגבר והמעוטר ומוכתר בכתרי כתרים בכתר מלכותו מלכות כל עולמים וגו' ועלי' כתוב כזה: שיר היחוד אשר תקנו בני משה מעבר לנהר סמבטיון ומשם הובא אל ארץ ספרד על ידי מוקר אחד:

ועל עכין ז' הכמיות שנזכרו בשיר ה' ראה שם בביאור היידענהייס • ומפי ידידי הקכס מה"ו משה שטייכביידער שמעתי • כי אבו יוסף יעקב בן יצחק (אסחאק) אלכנדי רופא ופלסוף מפורסים בין הערביים (והיה לא יהודי ולא כולרי כאשר האמינו קצת הקוקרים) אשר האריך ימים עד כ' שכים לפני לידת ר' סעדיה נעיר בגדד כתב ספר על שמות הכמיות • ראה רשימת ספרים בספר הנודע להקכס קאסירי:

ומיופי שירים הללו אשר כלמו מקמדים כעתקו פעמים הרבה ללשון אשכנזי וזה לא כביר גם מהמליץ שטערן וכלפס בווין בדפוס שמיד ובוש •

שירי היחוד

חברים

רבינו שמואל בן רבינו קלונימוס חזקן אביו של רבינו יהודה החסיד זצ"ל

הגהתים ותקכתים ע"פ דפוסים קדמוכים וכתב יד ישן כושן, וכל תיבה או קרוז שלם שלא מצאתי בכ"י ובדפוס ישן עשיתי להם מסגרת תקלה וסוף להוליע כי כוספות המה ' והנפש היפה ישכיל ויבין כי גם המלילה הנכוכה אינה כוקה מהם •

אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי ' הָאֱלֹהִים הָרוֹעֶה אוֹתִי מֵעוֹדִי :
עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֶחֱזִיקָנִי בְּיָדִי ' חַיִּים וָחֶסֶד עָשִׂיתָ עִמָּדִי :
בָּרוּךְ יְיָ וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ ' כִּי עַל עֲבָדוֹ הִפְלִיא חַסְדּוֹ :
אֱלֹהֵי מָרוֹם בַּמָּה אֲקַדֵּם ' וּבַמָּה אִכַּף לֵאלֹהֵי קֶדֶם :
אִלּוּ הָרִים לְמַעֲרֶכֶת ' וְכָל־עֲצֵי לְבָנוֹן בַּכֹּל עֲרוּכָה :
וְאִם כָּל בְּהֵמוֹת וַחַיּוֹת קְרוּצִים ' נְהָרִים עֲרוּכִים עַל הָעֲצִים :
וְאַף זְוִיוֹת מִזְבֵּחַ מְבוּסִים ' דָּם בַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים :

וַחֲחוֹל סֹלֶת דָּשֵׁן וְשָׁמֵן ׀ בָּלוּל בְּרִבְבוֹת נַחֲלֵי שָׁמֶן :
וּלְאַזְכָּרָה לְבוֹנָה וְסַמִּים ׀ וְלִקְטֹרֶת כֹּל־רָאשֵׁי בְשָׂמִים :
(וְאֵלּוּ גֵרוֹת עַל הַמְּנוֹרוֹת ׀ יִהְיוּ מְאוּרוֹת כִּשְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת) :
(וּכְהַרְרֵי אֵל לֶחֶם הַפָּנִים ׀ עַל־שֻׁלְחָנוֹת עֲרוּכִים בִּפְנִים) :
וְיַיִן כִּמְטַר הַשָּׁמַיִם ׀ וְשֵׁכָר לְנֶסֶךְ כְּעֵינוֹת מַיִם :
וְאֵלּוּ כָּל־בְּנֵי אָדָם כֹּהֲנִים ׀ לְוִיִּם מְשׁוֹרְרִים בִּכְנָף רְנָנִים :
וְכָל עֲצֵי עֵדֶן וְכָל עֲצֵי יְעָרִים ׀ כִּנּוֹרוֹת וּנְבָלִים לַשָּׁרִים :
וְכָל בְּנֵי אֱלֹהִים בְּקוֹל תְּרוּעָתָם ׀ וְהַכּוֹכָבִים מִמְּסִלוֹתָם :
וְכָל הַלְּבָנוֹן וְחַיָּה כְּלָה ׀ אֵין דֵּי בָעֵר וְאֵין דֵּי עוֹלָה :
הֵן בְּכָל־אֵלֶּה אֵין דֵּי לַעֲבוֹד ׀ וְאֵין דֵּי לְקַדֵּם אֵל הַכָּבוֹד :
כִּי נִכְבַּדְתָּ מְאֹד מִלְּבֵנוֹ ׀ וּבַמֶּה נִגַּשׁ לַאֲדוֹנֵנוּ :
אָמְנָם לֹא יוּכְלוּ בַּבְּרֶךְ ׀ כָּל חַי אַף כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ :
וַאֲנִי נִבְזֶה וַחֲדַל אִישִׁים ׀ נִמְאַס בְּעֵינַי וּשְׁפַל אֲנָשִׁים :
וְאֵין לַעֲבָדְךָ כֹּל לְכַבְּדֶךָ ׀ לְהָשִׁיב לְךָ גְּמוּל עַל־חֲסָדֶךָ :
כִּי הִרְבֵּיתָ טוֹבוֹת אֵלַי ׀ כִּי הִגְדַּלְתָּ חַסְדְּךָ עָלַי :
וְרַב שְׁלוּמִים לְךָ חִיַּבְתִּי ׀ כִּי עָשִׂיתָ טוֹבוֹת אִתִּי :
וְלֹא חִיַּבְתָּ לִי גְּמוּלֶיךָ ׀ כָּל־טוֹבָתִי כֹּל עָלֶיךָ :
עַל הַטּוֹבוֹת לֹא עֲבַדְתִּיךָ ׀ אֲחַת לְרִבּוֹא לֹא גְּמַלְתִּיךָ :
אִם אָמַרְתִּי אֲסַפְּרָה נָּא כָמוֹ ׀ לֹא יָדַעְתִּי סִפּוֹרוֹת לָמוֹ :
וּמָה אָשִׁיב לְךָ וְהַכֹּל שֶׁלְּךָ ׀ לְךָ שָׁמַיִם אַף אֶרֶץ לְךָ :
יַמִּים וְכֹל אֲשֶׁר־בָּם בְּיָדֶךָ ׀ וְכֻלָּם יִשְׁבְּעוּן מִיָּדֶךָ :
וַאֲנַחְנוּ עַמְּךָ וְצֹאנֶךָ ׀ וַחֲפֵצִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ :
וְאֵיךְ נַעֲבוֹד וְאֵין לָאֵל יָדֵנוּ ׀ וְלִשְׂרֵפַת אֵשׁ בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ :
וְאֵיךְ נַעֲבוֹד וְאֵין זֶבַח וּמִנְחָה ׀ כִּי לֹא בָאנוּ אֶל־הַמְּנוּחָה :
וּמַיִם אַיִן לְהַעֲבִיר טֻמְאָה ׀ וַאֲנַחְנוּ עַל אֲדָמָה טְמֵאָה :
שָׂשׂ אָנֹכִי עַל אִמְרֶיךָ ׀ וַאֲנִי בָאתִי בִּדְבָרֶיךָ:
כִּי כָתוּב לֹא עַל־זְבָחֶיךָ ׀ וְעוֹלָתֶיךָ אוֹכִיחֶךָ :
עַל דְּבַר זֶבַח וְעוֹלוֹתֵיכֶם ׀ לֹא צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם :
מַה שֶׁאֲלַתִּי וּמַה דָּרַשְׁתִּי ׀ מִמְּךָ כִּי אִם לְיִרְאָה אוֹתִי :
לַעֲבוֹד בְּשִׂמְחָה וּבְלֵבָב טוֹב ׀ תְּנוּה שְׁמוֹעַ מִזֶּבַח טוֹב :
וְלֵב נִשְׁבָּר מִמְּנוּחָה טְהוֹרָה ׀ וְזִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה :

זֶבַח וּמִנְחָה לֹא חָפַצְתָּ ׳ חַטָּאת וְעוֹלָה לֹא שָׁאָלְתָּ :
מִזִּבְחֵי אֶבְנָה בְּשִׁבְרוֹן לִבִּי ׳ וַאֲשַׁבְּרָה אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי :
רוּם לֵב אַשְׁפִּיל וְאֶת־רוּם עֵינָי ׳ וְאֶקְרַע לְבָבִי לְמַעַן אֲדֹנָי :
שִׁבְרֵי רוּחִי הֵם וְבָהֶיךָ ׳ יַעֲלוּ לְרָצוֹן עַל מִזְבְּחֶךָ :
וְאַשְׁמִיעַ בְּקוֹל הוֹדָיוֹתֶיךָ ׳ וַאֲסַפְּרָה כָּל־נִפְלְאוֹתֶיךָ :
אֲשֶׁר יָדְעָה נַפְשִׁי אַחְבִּירָה ׳ אֲמַלֵּל גְּבוּרוֹת וַאֲדַבְּרָה :
וּמָה אֲעָרוֹךְ וְלֹא יָדַעְתִּי מָה ׳ הֲיָכוֹל אוּכַל דַּבֵּר מְאוּמָה :
כִּי אֵין חֵקֶר לִגְדֻלָּתוֹ ׳ וְגַם אֵין מִסְפָּר לְתִבּוּנָתוֹ :
חֲכַם לֵבָב הוּא מִי כָמוֹהוּ ׳ שַׁגִּיא כֹחַ לֹא מְצָאנוּהוּ :
עוֹשֶׂה גְדוֹלוֹת וְרַב נוֹרָאוֹת ׳ גָּדוֹל אַתָּה וְעוֹשֵׂה נִפְלָאוֹת :
עַד אֵין מִסְפָּר וְעַד אֵין חֵקֶר ׳ וְלֹא נוֹדַע כִּי לֹא יֵחָקֵר :
אֵיזוֹ עַיִן אֲשֶׁר תְּעִידֶךָ ׳ וְאֵיזֶה פֶּה אֲשֶׁר יַגִּידֶךָ :
חַי לֹא רָאֲךָ וְלֵב לֹא יְדָעֲךָ ׳ וְאֵיזֶה שֶׁבַח אֲשֶׁר יְצִיעֶךָ :
גַּם מְשָׁרְתֶיךָ לֹא רָאוּךָ ׳ וְכָל־חַכְמֵי לֵב לֹא מְצָאוּךָ :
אַתָּה לְבַדְּךָ מַכִּיר שִׁבְחֲךָ ׳ וְאֵין זוּלָתְךָ יוֹדְעֵי כֹחֲךָ :
וְאֵין יוֹדֵעַ בִּלְעָדֶיךָ ׳ שְׁבָחוֹת רְאוּיוֹת לִכְבוֹדֶךָ :
עַל בֵּן תְּבוֹרַךְ בָּרָאוּי לָךְ ׳ בְּפִי קָדְשֶׁךָ בְּבוֹדְךָ וְגִדְלָךְ :
וּמִפִּי הַכֹּל בְּכָל־אֱלוֹתָם ׳ כְּפִי מַדָּע אֲשֶׁר אַתָּה חֲנַנְתָּם :
יוֹדוּ פְּלֵאֲךָ הַשָּׁמַיִם ׳ וְיַאַדִּירוּךָ קוֹלוֹת מָיִם :
וְיָרִיעוּ לְךָ כָּל הָאָרֶץ ׳ יוֹדוּךָ כֹּל־מַלְכֵי אָרֶץ :
אַף יוֹדוּךָ כָּל־הָעַמִּים ׳ וְיִשַּׁבְּחוּךָ כָּל־הָאֻמִּים :
כָּל זֶרַע יַעֲקֹב עֲבָדֶיךָ ׳ כִּי עֲלֵיהֶם גָּבְרוּ חֲסָדֶיךָ :
אֶת שֵׁם יְיָ יְהַלְלוּ כֻלָּם ׳ אֵל אֱלֹהִים אֱמֶת וּמֶלֶךְ עוֹלָם :

ברוך אתה יחיד ומיוחד ה׳ אחד ושמו אחד

ליום שני

וַאֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן אֲמָתֶךָ ׳ אֲדַבֵּר אֲמַלֵּל גְּבוּרוֹתֶיךָ :
דַּרְכֵי שִׁבְחֲךָ קְצָתָם אֲסַפְּרָה ׳ מַעֲשֶׂיךָ מַה נּוֹרָא אוֹמְרָה :
אֵין אֵלֶיךָ עָרוֹךְ בַּסֵּפֶר ׳ אַגִּידָה עָצְמוֹ מִסַּפֵּר :
חֵקֶר אֱלוֹהַּ לֹא יִמָּצֵא ׳ וְתַכְלִית שַׁדַּי לֹא תִקָּצֶה :
וְלִתְבוּנָתוֹ הֲלֹא אֵין חֵקֶר ׳ וּמִסְפַּר שָׁנָיו לֹא יֵחָקֵר :

וְגַם אֵין מִסְפָּר לִגְרוּדֶיךָ · בְּצִבְאוֹתֶיךָ אוֹת כְּבוֹדֶךָ :
אֵיזוֹ עַיִן אֲשֶׁר תְּעִידֶךָ · וְחַי לֹא רָאָה פְּנֵי כְבוֹדֶךָ :
נָבוֹן וְחָכָם הֵן לֹא יֵדָע · וְאֵיךְ אֶעֱרוֹךְ עַל אֲשֶׁר לֹא אֵדָע :
וְאִם יֹאמַר אִישׁ עַד תַּכְלִיתוֹ · אֶעֱרוֹךְ אֵלָיו וּבְמַתְכֻּנְתּוֹ :
אָבָא וְאֶמְצָא תַּכְלִית שִׁבְחוֹ · לֹא נֶאֱמְנָה אֶת־אֵל רוּחוֹ :
יְבֻלָּע כִּי לֹא יֵדַע עֶרְכּוֹ · אַחֲרִית פִּיהוּ רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ :
וְעָמְדִי לֹא כֵן אָנֹכִי · וּפִי לֹא אֶתֵּן לַחֲטוֹא וְחִכִּי :
אֲסַפְּרָה לְאַחֶיךָ קְצוֹת דַּרְכֵּי אֵל · וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל
כַּכָּתוּב אִמְרוּ לֵאלֹהִים · מַה נּוֹרָא מַעֲשֶׂיךָ אֱלֹהִים :
וְאָמַרְתָּ עִם זוֹ יָצַרְתִּי · לִי יְסַפְּרוּ שְׁמִי וּתְהִלָּתִי :
בְּמִצְרַיִם שַׂמְתִּי עֲלִילוֹתַי · לְמַעַן תְּסַפֵּר אֶת אוֹתוֹתַי :
וַאֲנִי עַבְדְּךָ עַל־כֵּן אֲסַפֵּר · כַּאֲשֶׁר אָדְרוֹשׁ מֵעַל סֵפֶר :
תְּהַלֵּל נַפְשִׁי כֹּחַ מַעֲשֶׂיךָ · וְכָל קְרָבַי אֶת־שֵׁם קָדְשֶׁךָ :
וַאֲבָרֶכְכָה בְּכָל־עִנְיָנַי · וּבְכָל־לְבָבִי אוֹדֶה אֶת־אֲדֹנָי :
גַּם בִּגְרוֹנִי רוֹמְמוֹתֶךָ : וְאֶת פִּי אֲמַלֵּא תְּהִלָּתֶךָ :
כִּי פִּי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ · כָּל־הַיּוֹם אֶת־תִּפְאַרְתֶּךָ :
(וְאֹמְרָה נָא עֲזוּז נוֹרְאוֹתֶיךָ · וְאָשִׂיחָה דִּבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ) :
וְאַזְכִּיר טוּבְךָ וְצִדְקוֹתֶיךָ · חֲסָדֶיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ ·
יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל אַתָּה · עַל־כָּל־אֱלֹהִים מְאֹד גָּדַלְתָּ :
כִּי כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים הֵם אֱלִילִים אִלְּמִים רוּחַ אֵין בָּהֶם ·
הֵן לְעוֹבְדֵיהֶם גְּמוּל אֵין מְשִׁיבִים · וְלָמָּה לָהֶם חֵטֶא מְטִיבִים :
וּבְעֵת צָרָה אָז יִתְפַּלְּלוּ · וְלֹא יַעֲנוּם כִּי לֹא יוֹעִילוּ :
דּוֹרְשִׁים בְּכָל־לֵב לְרוּחַ אֵין בּוֹ · וְקָרוֹב יְיָ אֶל עַם קְרוֹבוֹ :
הַיּוֹצֵר כֹּל הוּא אֱלֹהֵינוּ · הוּא עָשָׂנוּ וְלוֹ לְבַד אֲנַחְנוּ :
עַם מַרְעִיתוֹ וְצֹאן יָדוֹ · נְבָרֵךְ שְׁמוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
בַּצַּר לָנוּ מְאוֹד נִמְצָאתָ · כִּי דּוֹרְשֶׁיךָ לֹא עָזַבְתָּ :
וְתָמִיד בְּפִינוּ תְּהִלָּתֶךָ · וּמְהַלְּלִים לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ :
עַד אַתָּה בְּךָ וּבִכְבוֹדֶךָ · וּמִשְׁרָתֶיךָ אַף עֲבָדֶיךָ :
אֲשֶׁר כְּבוֹדְךָ מְלֹא כָל הָאָרֶץ · וּכְבוֹדְךָ עַל כָּל הָאָרֶץ :
וַאֲבוֹתֵינוּ בָּחַרְתָּ אוֹתָךְ · לְבַדְּךָ לַעֲבוֹד וְאֵין לְזָר אִתָּךְ :
גַּם אֲנַחְנוּ אוֹתְךָ לְבַדֶּךָ · נַעֲבוֹד כְּבֵן אָב וּנְכַבְּדֶךָ :

וְתַגְּנוּ עַל יִחוּדֶךָ · יוֹמָם וָלַיְלָה עֵדֶיךָ :
בְּפִי כֻּלָּנוּ וּבִלְבָבוֹ · שְׁאַתָּה לְבַדְּךָ אֱלֹהֵינוּ :
אֱלֹהֵינוּ עַל יִחוּדֶךָ · עֵדִים אֲנַחְנוּ וַעֲבָדֶיךָ :
אֵין תְּחִלָּה אֶל רֵאשִׁיתֶךָ · וְאֵין קֵץ וְתִכְלָה לְאַחֲרִיתֶךָ :
רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן מִבְּלִי רֵאשִׁית · וּמִבְּלִי אַחֲרִית וְאֵין לֵב לְהָשִׁית :
אֵין קֵצֶה אֶל גְּבְהוּתֶךָ · וְאֵין סוֹף לְעוֹמֶק מְדוֹתֶיךָ :
אֵין לְךָ סוֹבֵב וְאֵין לְךָ פֵּאָה · עַל כֵּן אוֹתְךָ חַי לֹא רָאָה :
אֵין צַד וָצֶלַע וַצְלִיעוּךָ · וְרוֹחַב וְאוֹרֶךָ (כ״ל ועומק) לֹא יִמְצָעוּךָ :
(אֵין פֵּאָה לְסִבִּיבוֹתֶיךָ · וְאֵין תּוֹךְ מַבְדִּיל בֵּינוֹתֶיךָ) :
אֵין חָכְמָה אֲשֶׁר תִּדְעֶךָ · וְאֵין מַדָּע אֲשֶׁר יַגִּיעֶךָ :
וְלֹא יַשִּׂיג אוֹתְךָ כָּל מַדָּע · וְאֵין שֵׂכֶל אֲשֶׁר יָבִין וְיֵדָע :
מִמְּךָ מְאוּמָה וְאֵיכָה אַתָּה · וְאֵיךְ בְּלִי מְאוּמָה כֹּל בָּרָאתָ :

ליום שלישי

אָמְנָם יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה · אֱלֹהֵי יַעֲקֹב כֹּל יָצַרְתָּ :
אַתָּה בּוֹרֵא וְלֹא נִבְרָאתָ · אַתָּה יוֹצֵר וְלֹא נוֹצַרְתָּ :
אַתָּה מֵמִית וְאֶת־כֹּל תְּבַלֶּה · אַתָּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וְאַף תַּעֲלֶה :
וְנֶאֱמָן לְהַחֲיוֹת מֵתִים אָתָּה · וְעַל יְדֵי נְבִיאֶיךָ כֵּן הוֹדַעְתָּ :
וְלֹא תָמוּת אֵל חַי וְלֹא מַתָּה · מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אָתָּה :
מַשְׁבִּיר וּמוֹלִיד וְלֹא נוֹלַדְתָּ · מוֹחֵץ וְרוֹפֵא וְלֹא חָלִיתָ :
מֻוָּת וּמַדְוֶה אֵין לְפָנֶיךָ · תְּנוּמָה וְשִׁנָּה אֵין לְעֵינֶיךָ :
הֲלֹא מִקֶּדֶם אֵל חַי אַתָּה · מִאֲשֶׁר בְּךָ לֹא נִשְׁתַּנֵּיתָ :
וְעַד הָעוֹלָם לֹא תִשְׁתַּנֶּה מֵאֱלָהוּתְךָ לֹא תִתְנַנֶּה :
חָדָשׁ וְנוֹשָׁן לֹא נִמְצֵאתָ · חִדַּשְׁתָּ כֹּל וְלֹא חֻדַּשְׁתָּ :
לֹא יָחוּלוּ וְקָנָה וּבַחֲרוּת עָלֶיךָ גַּם שֵׂיבָה וְשַׁחֲרוּת :
וְלֹא חָלוּ בְךָ שִׂמְחָה וְעֶצֶב · וְדִמְיוֹן נוֹצֵר וְכָל־דָּבָר קֶצֶב :
כִּי לֹא יְסוֹבֵב אוֹתְךָ גֶּשֶׁם · אַף לֹא תִדְּמֶה אֶל כָּל נֶשֶׁם ·
כָּל־הַיְצוּרִים וְגוּבוֹל סִבַּבְתָּם · אֶל־רֵאשִׁיתָם וּלְאַחֲרִיתָם :
כִּי הַבְּרוּאִים בְּגוּבוֹל שִׂמְתָּם · וְלִימֵי צְבָאָם גְּבוּל תַּקְפְּתָם :
וּלְךָ אֵין גְּבוּל וּלְיָמֶיךָ · וּלְשִׁנּוֹתֶיךָ וּלְעַצְמֶךָ :
עַל כֵּן אֵינְךָ צָרִיךְ לַכֹּל · לְיָדְךָ וּלְתַסְדְּךָ צְרִיכִים הַכֹּל :

הַכֹּל צְרִיכִים לְצִדְקוֹתֶיךָ ׳ וְאֵינְךָ צָרִיךְ לְבִרְיוֹתֶיךָ :
כִּי טֶרֶם כָּל יְצִיר הָיִיתָ ׳ לְבַדְּךָ מְאוּמָה לֹא נִצְרַכְתָּ :
רִאשִׁית וְאַחֲרִית בִּידְךָ עֲרוּכִים ׳ אַתָּה בָם וְהֵם בְּרוּחֲךָ שְׂרוּכִים :
כָּל אֲשֶׁר הָיָה בָּרִאשׁוֹנָה ׳ וַאֲשֶׁר יִהְיֶה בָּאַחֲרוֹנָה :
כָּל חִיצוֹנִים וְכָל־מַעֲשֵׂיהֶם ׳ וְכָל־דִּבְרֵיהֶם וּמַחְשְׁבוֹתֵיהֶם :
מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף תֵּדַע כֻּלָּם ׳ וְלֹא תִשְׁכַּח כִּי אַתָּה אֶעְלָם :
אַתָּה בְּרֹאתָם וְלִבְּךָ עֲרֻכָם ׳ לְבַדְּךָ תֵּדַע מְקוֹמָם וְדַרְכָּם :
הֵן אֵין דָּבָר מִמְּךָ נֶעְלָם ׳ כִּי לְפָנֶיךָ נְכוֹנִים כֻּלָּם :
אֵין חוֹשֶׁךְ וְאֵין מָנוֹס וְסֵתֶר ׳ לָנוּס שָׁמָּה וּלְהִסָּתֵר :
אֶת־אֲשֶׁר תְּבַקֵּשׁ אַתָּה מוֹצֵא ׳ בְּלִי נְטוֹת אֵלֶיהָם בְּעֵת שֶׁתִּרְצֶה :
כִּי אֶת־הַכֹּל כְּאַחַת תִּרְאֶה ׳ לְבַדְּךָ תַּעֲשֶׂה וְאֵינְךָ נִלְאֶה :
כִּי עַל גּוֹי וְעַל אָדָם יָחַד ׳ עַל כֹּל תְּדַבֵּר בְּרֶגַע אֶחָד :
תִּשְׁמַע בְּרֶגַע כָּל־הַקּוֹלוֹת ׳ זֵעֶק וְלַחַשׁ וְכָל־הַתְּפִלּוֹת :
אַף תָּבִין אֶל־כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם ׳ בְּרֶגַע תַּחְקֹר כָּל־לְבָבֵיהֶם ׳
וְלֹא תַאֲרִיךְ עַל־מַחְשְׁבוֹתֶיךָ ׳ וְלֹא תִתְמַהְמַהּ עַל־עֶצְתְּךָ :
אֶצֶל עֶצְתְּךָ גְּזֵרָתְךָ ׳ לְקֵץ וּלְמוֹעֵד קְרִיאָתֶךָ :
וְכֻלָּם בֶּאֱמֶת בְּתוֹם וּבְיוֹשֶׁר ׳ מִבְּלִי עוֹדֶף וּמִבְּלִי חוֹסֶר :
מִמְּךָ דָּבָר לֹא יֹאבַד ׳ וְדָבָר מִמְּךָ לֹא יִכְבַּד :
כָּל־אֲשֶׁר תַּחֲפֹּץ תּוּכַל לַעֲשׂוֹת ׳ וְאֵין מִי מוֹחֶה בְּיָדֶךָ מֵעֲשׂוֹת :
יְכוֹלֶת יֵיָ בְּחֶפְצוֹ קְשׁוּרָה וּבְרִצּוֹת יֵיָ לֹא אֹחֲרָה :
אֵין דְּבַר סֵתֶר מִמְּךָ נִכְחָד ׳ עֲתִידוֹת וְעוֹבְרוֹת לְךָ הֵם יָחַד :
אֲשֶׁר מֵעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם ׳ הֵם כֻּלָּם בְּךָ וְאַתָּה בְּכֻלָּם
חֲדָשׁוֹת תַּגִּיד וְסוֹד דְּרָכֶיךָ ׳ אֶל־עֲבָדֶיךָ וּמַלְאָכֶיךָ :
וְאֵינְךָ צָרִיךְ לְהַשְׁמִיעֲךָ ׳ דְּבַר סוֹד וְסֵתֶר לְהוֹדִיעֲךָ :
כִּי מִמְּךָ כָּל־סוֹד יִגָּלֶה ׳ בְּטֶרֶם עַל־לֵב כָּל יְצִיר יַעֲלֶה :
בְּלֵב כָּל־נִבְרָא לֹא תִמָּצֵא ׳ מִפִּינוּ עָתֵק לֹא יֵצֵא :
בְּאֵין לוֹ קָצֶה וְלֹא יִהְיֶה ׳ לֵב לֹא יָתוּר וְאֵין פֶּה פּוֹצֶה :
כְּאֵין לוֹ רוּחוֹת וְאֵין בּוֹ רְוָחוֹת ׳ אֵין לוֹ שִׂיחוֹת בּוֹ מוֹכִיחוֹת :
לְמֵרָחוֹק מִי יִשָּׂא דֵעוֹ ׳ לְלֹא תְחִלָּה וְלֹא סוֹף לְהַגִּיעוֹ :
אֲגוּדִים אֲחוּרִים תּוֹךְ וְסוֹף וָרֹאשׁ פֶּה וְלֵב אֲבֻלוֹם מְדֻרוֹשׁ וּמֻחָרוֹשׁ :
גּוֹבַהּ וְעוֹמֶק נְעוּצִים כְּסוֹבֵב ׳ חֲכַם לֵב וְנָבוֹן לֹא יִלָּבֵב :

סובב

סוֹבֵב (נ"א סוֹבֵל) הַכֹּל וּמְלֵא אֶת־כֹּל · וּבְהִיוֹת הַכֹּל אַתָּה בַּכֹּל :
אֵין עָלֶיךָ וְאֵין תַּחְתֶּיךָ · אֵין חוּץ לָךְ וְאֵין בֵּינוֹתֶיךָ :
אֵין מַרְאֶה וְגֵב לְאַחוֹרֶיךָ · וְאֵין גּוּף לְעוֹצֶם יְחוּדֶךָ :
וְאֵין בַּתָּוֶךְ מִמְּךָ נִבְדָּל · וְאֵין מָקוֹם דַּק מִמְּךָ נֶחְדָּל :
וְאֵינְךָ נֶאֱצָל מִכֹּל וְנִבְדָּל · וְאֵין מָקוֹם רַק מִמְּךָ וְנֶחְדָּל :
מִקְרֶה וְשִׁנּוּי אֵין בְּךָ נִמְצָא · וְלֹא זְמָן וְעֵרֶעֶר וְלֹא כָּל־שִׁמְצָא :
כָּל־זְמַן וְכָל עֵת אַתָּה מְכִינָם · אַתָּה עוֹרְכָם וְאַתָּה מְשַׁנָּם :
כָּל־מַדָּע לֹא יַשִּׂיג אוֹתְךָ · אֵין שֵׂכֶל אֲשֶׁר יִמְצָא אוֹתְךָ :
כְּמִדָּתֶךָ חָכְמָתֶךָ כִּגְדֻלָּתֶךָ תְּבוּנָתֶךָ :
חָכָם אַתָּה מֵאֵלֶיךָ · חַי מֵעַצְמְךָ וְאֵין כְּגִילֶךָ :
זוֹלַת חָכְמָתְךָ אֵין חָכְמָה · בִּלְתִּי בִינָתְךָ אֵין מְזִמָּה :
חֵלֶק בְּלֵב חֲכָמִים שֵׂכֶל · וְרוּחֲךָ תְּמַלְּאֵם וְדַעְתָּם תַּשְׂכִּיל :
מִבַּלְעֲדֵי כֹחֲךָ אֵין גְּבוּרָה · וּמִבַּלְעֲדֵי עֻזְּךָ אֵין עֻזְּרָה :
אֵין נִכְבָּד כִּי אִם כִּבְדָתוֹ · וְאֵין גָּדוֹל כִּי אִם גָּדְלָתוֹ :
כָּל־יָקָר וְכָל־טוּב מִיָּדֶךָ · לַאֲשֶׁר תַּחְפּוֹץ עֲשׂוֹת חֲסָדֶיךָ :
אֵין הֵקֶר לְגָדְלָתְךָ · וְאֵין מִסְפָּר לִתְבוּנָתֶךָ :
אֵין עוֹד זוֹלַת חֲיוֹתֶיךָ · חַי וְכֹל תּוֹכֶל וְאֵין בִּלְתֶּךָ :
וְלִפְנֵי הַכֹּל כֹּל הָיִיתָ · וּבְהִיוֹת הַכֹּל כֹּל מִלֵּאתָ :
לֹא לְחֲצוּךָ וְלֹא הִטּוּךָ · יְצוּרֶיךָ אַף לֹא מְעַטּוּךָ :
בַּעֲשׂוֹתְךָ כֹּל לֹא נִבְהַלְתָּ · מִתּוֹךְ מְלַאכְתְּךָ לֹא נֶהֱדַלְתָּ :
בַּעֲשׂוֹתְךָ אֶת־הַשָּׁמַיִם · וְאֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־הַמַּיִם :
לֹא קֵרְבוּךָ וְלֹא רִחֲקוּךָ · כִּי כָל־קִירוֹת לֹא יַחְלִיקוּךָ :
וְרֶם מַיִם לֹא יִשְׁטְפֶךָ · וְרוּחַ כַּבִּיר לֹא יֶהְדְּפֶךָ :
אַף כָּל־טַנּוּפֶת לֹא תִטַּנְּפֶךָ · אֵשׁ אוֹכְלָה אֵשׁ לֹא תִשְׂרְפֶךָ :
לַחֲיוֹתְךָ אֵין חֲסָרוֹן · וּלְיִחוּדְךָ אֵין יִתָּרוֹן :
כְּמוֹ הָיִיתָ לְעוֹלָם תִּהְיֶה · חוֹסֵר וְעוֹדֶף בְּךָ לֹא יִהְיֶה :
וְשִׁמְךָ מְעִידְךָ כִּי הָיִיתָ · וְהֹוֶה וְתִהְיֶה וּבְכֹל אָתָּה :
הוֹוֶה לְעוֹלָם וְכֵן נוֹדַעְתָּ · נְעִידְךָ וְכֵן בְּךָ הֵעִידוֹתָ :
שֶׁאַתָּה הוּא וְהֹוֶה בַּכֹּל · שֶׁלְּךָ הַכֹּל וּמִמְּךָ הַכֹּל :
שֵׁמוֹת יְקָרְךָ יַעֲנוּ וְיָעִידוּ · בְּתוֹקֶף יְקָרְךָ בְּךָ יַסְהִידוּ :

אָרוֹמֵם אֱלֹהֵי אָבִי וְאֵלִי · אַנְוֶה אֱלֹהֵי צוּרִי וְגוֹאֲלִי :
אֶאֱחַד אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּכָל־יוֹם פַּעֲמָיִם :
אֵל חַי אֶחָד הוּא בְּרָאָנוּ · אַבִּיר יִשְׂרָאֵל אָב לְכָלָנוּ :
אֲדוֹנֵינוּ אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ · מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ :
אֵין כָּאֵל אֵשׁ אוֹכְלָה וְקַנָּא · לְעוֹלָם יְיָ אֱמֶת אֵל אֱמוּנָה :
אוֹרִי וְיִשְׁעִי מָעוֹז חַיָּי · עָלָיו תְּלוּיִים כָּל־מַאֲוַיָּי :
אֱלֹהִים אֱמֶת הוּא אֱלֹהִים חַיִּים · לֹא יָכִילוּ וַעֲמוֹ גּוֹיִם (וְאִיִּים) :
אַדִּיר וְאַמִּיץ כֹּחַ וְרַב אוֹנִים · אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים :
אֱלוֹהַּ עוֹשֵׂי אִישִׁי וּבוֹעֲלִי · אַלּוּף נְעוּרֵי שׁוֹמְרִי וְצָלִי :
בּוֹרֵא כֹּל וְיִשְׂרָאֵל גּוֹאֵל · בָּרוּךְ אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל :
בּוֹרֵא רוּחַ הָרִים יוֹצֵר · מִמְּךָ מְזִמָּה לֹא יִבָּצֵר :
גֵּאֶה מֵשִׁיב גְּמוּל עַל גֵּאִים · עַל־הָרָמִים וְעַל־הַנִּשָּׂאִים :
גִּבּוֹר בְּקוּמוֹ לַעֲרוֹץ בֶּעֱבְרָה · מֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ מִי לֹא יִירָא :
גָּבוֹהַּ כָּל־אֲשֶׁר תַּחְתָּיו נוֹשֵׁא · וּגְדָל כֹּחַ גְּדוּלוֹת עוֹשֵׂה :
גָּדוֹל הוּא וּשְׁמוֹ בִּגְבוּרָה · אַרְיֵה שָׁאַג מִי לֹא יִירָא :
דּוֹדִי דָּגוּל הוּא מֵרְבָבָה · אֵל נַעֲרָץ בְּסוֹד קְדוֹשִׁים רַבָּה :
דַּיָּן יָתִיב כְּעַתִּיק יוֹמִין · וּצְבָאוֹ עַל שְׂמֹאל וְעַל־יָמִין :
הֲדָרוֹ וְהוֹדוֹ עַל בְּנֵי עֲבָדָיו · הָדוּר הָדָר הוּא לְכָל־חֲסִידָיו :
הוּא אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת לְכָל־בָּשָׂר שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה מִכֹּל :
וַהֲאִי וָתִיק יוֹדֵעַ וָעֵד · יְיָ יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד :
(וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאֲוָתֵנוּ · לְחַלָּחֵם מִלְּחַמְתֵּנוּ) :
זוֹכֵר לְעוֹלָם בְּרִית רִאשׁוֹנִים · כְּיוֹם אֶתְמוֹל לוֹ אֶלֶף שָׁנִים :
זֶה אֱלֹהֵינוּ וְלוֹ קִוִּינוּ · וְזִמְרָת יָהּ הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ :
חֵלֶק יַעֲקֹב יוֹצֵר הַכֹּל · חַנּוּן יְיָ וְחָסִיד בַּכֹּל :
חַי הָעוֹלָמִים יְיָ חֶלְקִי · חֲכַם הָרָזִים יְיָ חִזְקִי :
טוֹב וּמֵטִיב הַמְלַמֵּד הֵעָה טָהוֹר עֵינַיִם מֵרְאוֹת בְּרָעָה :
יָשָׁר יְיָ וְיָשָׁר דְּבָרוֹ · יְדִידֵי יְדִידוּת מִשְׁכְּנוֹת דְּבִירוֹ :
יוֹעֵץ וְגוֹזֵר מִי יְפִירֶנָּה · וְהַחְתּוֹף וְיִפְעָל מִי יְשִׁיבֶנָּה :
(יָפָה דּוֹדִי יָפִיו וְטוּבוֹ · יְרָאוּ וְיֶחֱזוּ צִיּוֹן בְּשׁוּבוֹ) :
כְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת · יָעִיר קִנְאָה לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת :
(כַּנֶּשֶׁר עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים · נָשָׂא עֲבָדָיו וְיָשֵׁר הַדּוֹרִים) :

(כְּדוֹב שַׁכּוּל וּכְנָמֵר שׁוֹחֵל · כְּרָקֵב וּכְעֵשׁ וְרוּחוֹ כַּנָּחָל) :
(כְּדוֹב שַׁכּוּל וּכְנָמֵר שׁוֹקֵד · הֵכָרוֹ לַעֲשׂוֹת כְּמַקֵּל שָׁקֵד) :
כַּבִּיר כֹּחַ לֵב כְּמוֹ שָׁחֵל · כִּלְבִיא וְכַאֲרִי וְרוּחוֹ כְּנָחָל :
(כְּאֶרֶז בָּחוּר בִּגְדֻלָּתוֹ · כִּבְרוֹשׁ רַעֲנָן עִנְוָתָנוּתוֹ) :
(כְּתַפּוּחַ בְּרִיחוֹ עוֹז אַהֲבָתוֹ · עַל יִשְׂרָאֵל נַאֲוָתוֹ) :
(כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיָּעַר · כֵּן דּוֹדִי עִם יוֹשְׁבֵי שָׁעַר) :
(כַּבִּיר כֹּחַ לְמַרְגִּיזֵי אֵל · נוֹקֵם וְכַטֵּל הוּא לְיִשְׂרָאֵל) :
(כּוֹסִי מְנָת חֶלְקִי וְגוֹרָלִי · אֲנִי לְדוֹדִי נַחֲלָה וְדוֹדִי לִי) :
(כְּבוֹדִי יֵי לֹא אֲמִירֶנוּ · הֶאֱמַרְנוּהוּ וְהֶאֱמִירָנוּ) :
(כְּאַרְיֵה יִשְׁאַג וְכַכְּפִיר יִנְהָם · אַל יַהְיֶה כְּגֵר וְכְאִישׁ נִדְהָם) :
(כְּרוֹעֶה גִּבּוֹר אֲשֶׁר לֹא יוּכַל · צֹאנוֹ לְהַצִּיל וְהָיָה לְמַאֲכָל) :
(כְּגִבּוֹר אֵין אֶיָּל וְכְאוֹרֵחַ · נָס וּבוֹרֵחַ מֵר צוֹרֵחַ) :
(כְּאַרְיֵה מַשְׁחִית וְכַכְּפִיר לְעוֹזְבָיו · כָּרָקֵב גַּם כָּעֵשׁ לְאוֹיְבָיו) :
(כַּבִּיר כֹּחַ כְּשָׁמִיר וָשַׁיִת · וְלֹא יַשְׁאִיר כְּנוֹקֵף וַיִת) :
(כְּשָׁמִיר וְשַׁיִת צָרִים יְמַגֵּן · כְּצִפָּרִים עָפוֹת לְעִירוֹ יָגֵן) :
(כְּגִשְׁמֵי נְדָבָה לָנוּ יָבֹא · כְּמַלְקוֹשׁ וְכַטַּל לַדְּבֵקִים בּוֹ) :
(כְּנֶשֶׁר יְרַחֵף עַל גּוֹזָלָיו · וּכְצֵל כְּנָפָיו יֶחֱסוּ מְיַחֲלָיו) :
כְּצִפָּרִים עַל עִירוֹ יָגֵן · וּכְצֵל כְּנָפָיו רְנָנוֹת נְגַנֵּן :
(לְבַדּוֹ (יֵי) הוּא וְנִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת · עוֹשֶׂה אֵל נוֹרָא עֲלִילוֹת) :
לְצִבְיִ וְעוֹפֶר הוֹמָה דּוֹדִי · כִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהֵי חַסְדִּי :
לִפְנֵי עַמּוֹ יֵישַׁר הַדּוֹרִים · וְיַנְשְׂאֵם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים :
לְעוֹלָם חֶלְקִי הוּא וְצוּר לְבָבִי · כָּלָה שְׁאֵרִי לְךָ וּלְבָבִי :
(לְבַדּוֹ יֵי הוּא וְנִפְלָאוֹת · גְּדוֹלוֹת עוֹשֶׂה וְרַב נוֹרָאוֹת) :
מָקוֹם אַתָּה לְעוֹלָמֶךָ · וְאֵין יוֹדֵעַ אֶת־מְקוֹמֶךָ :
מוֹרָאִי אֵל רוֹעִי וְיוֹצְרִי · צוּר יְלָדַנִי מְחוֹלְלִי וְצוּרִי :
מָרוֹם וּמְעוֹז הוּא לִי וּמַחְסִי · מִגְדַּל עוֹז שֵׁם יֵי מָנוֹסִי :
מֶלֶךְ יַעֲקֹב מִשְׂגָּב לָנוּ · הוּא מְחוֹקְקֵנוּ וּמוֹשִׁיעֵנוּ :
מִגְדּוֹל יְשׁוּעוֹת מִשְׁעָן יְהִי לִי · מִבְטָח אֱלֹהִים יֵי חֵילִי :
מוֹשֵׁל עוֹלָם מַלְכוּתְךָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מֶמְשַׁלְתְּךָ :
מִי יִתְּנֶךָ כְּאָח לִי לְצָרָה · הוֹשַׁע (יֵי) כִּי יָדְךָ לֹא קְצָרָה :
מְקוֹר חַיִּים מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל · לֹא אֶעֱזוֹב כִּי מָעוּז אֵל :

מָגֵן יְשׁוּעִי וְחֶרֶב גַּאֲוָה ׳ לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרְךָ נֶפֶשׁ תַּאֲוָה :
מָגֵן הוּא לְכֹל הַחוֹסִים בּוֹ ׳ אַשְׁרֵי אָדָם אֲשֶׁר עוֹז לוֹ בּוֹ :
נָבָר וְנָעִים נָאוֹר וְנוֹרָא ׳ נֶאְדָּר וְנֶאֱזָר שְׁמוֹ בִּגְבוּרָה :
נֶאֱמָן נֵצַח יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ ׳ לֹא יְשַׁקֵּר אַשְׁרֵי כָּל חוֹכֵי לוֹ :
נֶצַח יְשׁוּרוּן הָאֵל הַנֶּאֱמָן ׳ מֵאֱלֹהָיו יְהוּדָה לֹא אַלְמָן :
נִפְלָא עַל־כָּל הַנִּפְלָאִים ׳ וּמִתְנַשֵּׂא עַל כָּל־הַנִּשְׂאִים :
נִקְדָּשׁ בַּעֲרָץ אֱלֹהֵי קְדוֹשִׁי ׳ נָכוֹן וְנִשְׂגָּב יְיָ נִסִּי :
נוֹקֵם וְנוֹטֵר וּבַעַל חֵימָה ׳ לְצָרָיו לְאוֹיְבָיו אִישׁ מִלְחָמָה :
נִרְיוּ יְיָ בְּהִלּוֹ נִרוֹ ׳ עַל רֹאשִׁי וְנֵר לְרַגְלִי דְּבָרוֹ :
סוֹמֵךְ וְסוֹעֵד יְיָ סַלְעִי ׳ סוֹבֵל וְסוֹלֵחַ וְנוֹשֵׂא פִּשְׁעִי :
סַתְּרִי יְיָ סַלְעִי וְסִתְרִי סוֹלֵחַ וְסוֹבֵל סַעֲרִי וְסִבְרִי :
סַלְעֵנוּ (יי) וּמְצוּדָתֵנוּ ׳ עֶזְרָתֵנוּ וּמְפַלְּטֵנוּ :
עוּזוּ וְגִבּוֹר עֲוִי וְעֶזְרִי ׳ עֶלְיוֹן עוֹז לִי אַל יְהִי עָרִי :
עִיר וַקַּדִּישׁ שֶׁת סְבִיבָיו סֵתֶר ׳ אָכֵן אַתָּה אֵל מִסְתַּתֵּר :
עַד מְמַהֵר לְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאוֹיְבָיו ׳ שׁוֹמֵר בְּרִית וְחֶסֶד לְאוֹהֲבָיו :
פָּדָה אֶת אַבְרָהָם יְרִידוֹ ׳ הוּא יִפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ :
פַּחַד יִצְחָק יִתֵּן פַּחְדּוֹ ׳ עַל צָרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב עַבְדּוֹ :
פּוֹעֵל וְחוֹזֵק וְדוֹרֵשׁ וּבוֹדֵק ׳ כָּל־לְבָבוֹת לוֹ אֶתֵּן צֶדֶק ׳
צְרוֹר הַמּוֹר אֶשְׁכּוֹל הַכּוֹפֶר ׳ נוֹתֵן לְעַמּוֹ צָרָיו כּוֹפֶר :
צַח וָאָדוֹם דּוֹד בִּצְבָאָיו אוֹת ׳ עַל כֵּן נִקְרָא יְיָ צְבָאוֹת :
צַדִּיק יְיָ הַצּוּר תָּמִים ׳ אֶבְטַח עֲדֵי עַד בְּצוּר עוֹלָמִים :
צָבָא הַשָּׁמַיִם מִשְׁתַּחֲוִים לוֹ ׳ שְׂרָפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ :
קָדוֹשׁ הוּא בְּכָל־מִינֵי קְדֻשׁוֹת ׳ כִּתּוֹת שֶׁלֶשׁ קָדוֹשׁ מְשֻׁלָּשׁוֹת :
קַיָּם לָעָלְמִין אֱלָהָא חַיָּא ׳ מָרָא דְּאַרְעָא וּמָרָא דִּשְׁמַיָּא :
קוֹנִי מְרַחֵם מְקַנְּאָ לְשׁוֹנְאָיו קֶרֶן יִשְׁעִי וְקָרוֹב לְקוֹרְאָיו :
רָחוֹק מִכֹּל ׳ וְאֶת כֹּל רוֹאֶה ׳ כִּי רָם יְיָ וְשָׁפָל יִרְאֶה :
רוֹעִי יְיָ לֹא אֶחְסַר כֹּל ׳ וְרַב כֹּחַ וְרַב חֶסֶד לַכֹּל :
רַחוּם יְיָ רוֹפֵא וּמְחַבֵּשׁ ׳ לְשִׁבּוּרֵי לֵב וְעָוֹן כּוֹבֵשׁ :
רַעִי כֻּלּוֹ הוּא מְחַמְּדִים ׳ מִשְׁפָּטָיו אֱמֶת מְתוּקִים וַחֲמוּדִים :
רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל שׁוֹכֵן עַד :
שַׁלִּיט מֶלֶךְ שְׁמַיָּא בְּכָל־דָּר וָדָר ׳ לֵיהּ אֲנָא מְשַׁבַּח מְרוֹמֵם וּמְהַדָּר :

שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יְיָ אֱלֹהִים · שׁוֹפֵט צֶדֶק וּמַשְׁפִּיל גְּבוֹהִים :
שַׁגִּיא כֹּחַ לֹא מְצֻאנוּהוּ · יַשְׁגִּיב בְּכֹחוֹ וּמִי כָמֹהוּ :
שְׁלֹמֹה שְׁמוֹ כִּי שָׁלוֹ שָׁלוֹם · כִּי יְדַבֵּר אֶל־חֲסִידָיו שָׁלוֹם :
שֵׁם יְיָ אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה · תּוֹעֲפוֹת רָאֵם לוֹ כַּכְּפִיר וּכְאַרְיֶה :
שַׁדַּי מְאוֹרִי מַלְכִּי וְאֵלִי · הַלְלוּיָהּ שְׁמוֹ נַפְשִׁי הַלְלִי :
תְּתַמֵּם עִם־יוֹשְׁבֵי נְטָעִים · הַשָּׂרִיגִים שְׁלִשֵׁת הָרוֹעִים (נ"א רֵעִים) :
תִּתְחַסֶּד תִּתַּבֵּר עִמָּם · וְעִם עִקְּשִׁים תִּתַּפֵּל לְהֻמָּם :
תָּמִים דַּרְכְּךָ תַּקִּיף מִכֹּל · תּוֹכֵל לְבַדְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־כֹּל :
תּוֹחַלְתִּי וְסִבְרִי וְתִקְוָתִי · תַּאֲוַת נַפְשִׁי וּתְשׁוּקָתִי :
תְּהִלָּתִי וְתִפְאַרְתִּי וְעֻזִּי · מִמְּעֵי אִמִּי גּוֹחִי וְגוֹזִי :
תְּמִים דֵּעִים אֶל דֵּעוֹת אֶחָד · כָּל־הַלְּבָבוֹת הוֹרֵשׁ יָחַד :

ליום חמישי

מִי כָמוֹךָ דֵּעָה מוֹרֶה · נִיב שְׂפָתַיִם אַתָּה בּוֹרֵא :
מַחְשְׁבוֹתֶיךָ עֲמֻקוּ וְרָמוּ · וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ :
לֹא לְמִדְּוֹךְ הָכְמָתְךָ · וְלֹא הַבִּינוּךְ תְּבוּנָתֶיךָ :
לֹא קִבַּלְתָּ מַלְכוּתְךָ · וְלֹא יָרַשְׁתָּ מֶמְשַׁלְתְּךָ :
לְעוֹלָם יִהְיֶה לְךָ לְבַדֶּךָ · וְלֹא לַאֲחֵרִים כְּבוֹד הוֹדֶךָ :
וְלֹא תִתֵּן לֵאלֹהִים אֲחֵרִים · תְּהִלָּתְךָ לַפְּסִילִים וְזָרִים :
וְכָבוֹד וְגַם כָּל־יְקָר מֵאִתָּךְ · וּכְבוֹדְךָ לֹא לְזָרִים אִתָּךְ :
אַתָּה תָּעִיר בִּיהוּדֶךָ · וְתוֹרָתְךָ וַעֲבָדֶיךָ :
אֱלֹהֵינוּ עַל יִחוּדֶךָ · אַתָּה עֵד אֱמֶת וַאֲנַחְנוּ עֲבָדֶיךָ :
לְפָנֶיךָ לֹא אֵל הִקְדִּימָךְ · וּבְמַלְאַכְתְּךָ אֵין זָר עִמָּךְ :
לֹא נוֹעַצְתָּ וְלֹא לְמַדְתָּ · בְּחַכְּשְׁךָ בְּרִיאוֹת כִּי נְבִינוֹתָ :
מִמַּעֲמַקֵּי מַחְשְׁבוֹתֶיךָ · וּמִלִּבְּךָ כָּל פְּעֻלּוֹתֶיךָ :
קְצוֹת דְּרָכֶיךָ הֲלֹא הִכַּרְנוּ · וּמִמַּעֲשֶׂיךָ הֵן יָדַעְנוּ :
שֶׁאַתָּה אֵל כֹּל יָצַרְתָּ · לְבַדְּךָ מְאוּמָה לֹא נִגְרַעְתָּ :
לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתְּךָ לֹא לְחַצְתָּ · וְגַם לְעֵזֶר לֹא נִצְרַכְתָּ :
כִּי הָיִיתָ לִפְנֵי הַכֹּל · וְאָז בְּאֵין כֹּל לֹא נִצְרַכְתָּ כֹּל :
כִּי מֵאַהֲבָתְךָ עֲבָדֶיךָ · כֹּל בָּרָאתָ לִכְבוֹדֶךָ :
וְלֹא נוֹדַע אֵל זוּלָתְךָ · וְאֵין כָּמוֹךָ וְאֵין בִּלְתֶּךָ .

וְלֹא נִשְׁמָע מִן אָז וַהֲלָאָה · וְלֹא קָם וְלֹא נִהְיָה וְלֹא נִרְאָה :
וְגַם אַחֲרֶיךָ לֹא יִהְיֶה אֵל · רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן אֵל יִשְׂרָאֵל :
בָּרוּךְ אַתָּה יָחִיד וּמְיוּחָד · יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד :
אֲשֶׁר מִי יַעֲשֶׂה כְּמַלְאַכְתֶּךָ · כְּמַעֲשֶׂיךָ וְכִגְבוּרוֹתֶיךָ :
אֵין יְצִיר זוּלַת יְצִירָתֶךָ · וְאֵין בְּרִיאָה כִּי אִם בְּרִיאָתֶךָ(נ"א מְלַאכְתֶּךָ):
כָּל אֲשֶׁר תַּחְפּוֹץ תַּעֲשֶׂה בַכֹּל · כִּי אַתָּה בַּעֲלִיתָ עַל כֹּל :
אֵין כָּמוֹךָ וְאֵין בִּלְתֶּךָ · כִּי אֵין אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ :
אַתָּה תָאֵל עוֹשֶׂה פֶּלֶא · וְדָבָר מִמְּךָ לֹא יִפָּלֵא :
מִי כָמוֹךָ נוֹרָא תְהִלּוֹת · אֱלֹהִים לְבַדְּךָ עֹשֵׂה גְדוֹלוֹת :
אֵין אוֹתוֹת כְּמוֹ אוֹתוֹתֶיךָ · אַף אֵין מוֹפֵת כְּמוֹ מוֹפְתֶיךָ :
אֵין תְּבוּנָה כִּתְבוּנָתֶךָ · אֵין גְּדֻלָּה כִּגְדֻלָּתֶךָ :
כִּי מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ · וְגָבְהוּ דַּרְכֵי אוֹרְחוֹתֶיךָ :
אֵין נָאוָה כְּמוֹ נַאֲוָתֶךָ · אַף אֵין עָנָוָה כְּעַנְוָתֶךָ :
אֵין קְדֻשָּׁה כִּקְדֻשָּׁתֶךָ · אֵין קְרֵבוּת כְּמוֹ קְרֵבוֹתֶיךָ :
אֵין צְדָקָה כְּמוֹ צִדְקָתֶךָ · אֵין תְּשׁוּעָה כִּתְשׁוּעָתֶךָ :
אֵין זְרוֹעַ כִּזְרוֹעוֹתֶיךָ · אֵין קוֹל כְּרַעַם גְּבוּרוֹתֶיךָ :
אֵין רַחֲמִים כְּרַחֲמָנוּתֶיךָ · אֵין חֲנִינוּת כַּחֲנִינוֹתֶיךָ :
אֵין אֱלֹהוּת כֵּאלֹהוּתֶךָ · וְאֵין מַפְלִיא כָּשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ :
כִּי שְׁמוֹתֶיךָ אֵלִים מְרוּצִים · בְּזָכְרְךָ לְחוּצִים לְהַפְלִיא נְחוּצִים :
וְאַשְׁפָּ וְהַרְטוּם לֹא יַלְחִצוּךָ · וְכָל שֵׁם וְלַחַט לֹא יַנְצְחוּךָ :
לֹא יַנְצְחוּךָ כָּל הַחֲכָמִים · כָּל־הַקּוֹסְמִים וְהַחַרְטֻמִּים :
אַתָּה מֵשִׁיב לְאָחוֹר חֲכָמִים · לֹא יוּכְלוּ לְךָ עֲרוּמִים וְקוֹסְמִים :
לְהָשִׁיב לְאָחוֹר מִזִּמּוֹתֶיךָ לְהָפֵר עֲצַת סוֹד גְּזֵרָתֶךָ :
מִרְצוֹנְךָ לֹא יַעֲבִירוּךָ · לֹא יְמַהֲרוּךָ וְלֹא יְאַחֲרוּךָ :
עֲצָתְךָ תָּפֵר עֲצַת כָּל־יוֹעֲצִים · וְעִוֵּךְ מַחְלִישׁ לֵב אַמִּיצִים :
אַתָּה מְצַוֶּה וּפַחֲדְךָ מַשְׁוֶה · וְאֵין עָלֶיךָ פָּקִיד מְצַוֶּה :
אַתָּה מִקְוֶה וְאֵינְךָ מְקֻוֶּה · לְךָ כָּל־מְקַוֶּה נֶפֶשׁ תִּרְוֶה :
וְכָל־הַיְצוּרִים וְכָל־עִנְיָנָם · וְכָל־זָקֵר אֲשֶׁר בְּךָ אֵין הִמְיוֹנָם .
לֹא מַחְשְׁבוֹתָם מַחְשְׁבוֹתֶיךָ · כִּי אֵין בּוֹרֵא זוּלָתֶךָ :
וְאֵין הִמְיוֹן נִפְלָא אֱלֹהֵינוּ · וְאֵין חֵקֶר נִשְׂגָּב אֲדוֹנֵינוּ :
סָתוּר מִכָּל־סָתוּר וְעָמוּם מִכָּל עָמוּם · וּמִכָּל־כָּמוּם :

דַּק מִכָּל דַּק וְצָפוּן מִכֹּל · צָפוּן וְיָכוֹל מִכָּל יָכוֹל :
נִשְׂגָּב מִכָּל־נִשְׂגָּב וְנֶעְלָם · מִכָּל־נֶעְלָם וּשְׁמוֹ לְעוֹלָם
גָּבוֹהַּ מִכָּל־גָּבוֹהַּ וְעֶלְיוֹן · מִכָּל־עֶלְיוֹן וּמִכָּל־חָבְיוֹן :
חָבוּי וְעָמוּק מִכָּל־עָמוּק · לֵב כָּל־דַּעַת עָלָיו חָמוּק :
שֶׁאֵין שֶׁכֶל וּמַדָּע וְחָכְמָה · יְכוֹלִים לְהַשְׁוֹת לוֹ כָּל־מְאוּמָה :
לֹא מַשִּׂיגִים לוֹ אֵיךְ וְכַמָּה · לֹא מוֹצְאִים לוֹ דָּבָר דּוֹמֶה :
מִקְרֶה וְעֵרֶעָר וְשִׁנּוּי וְטָפֵל · וְחָבֵר וּמִסְמָךְ אוֹר וְגַם אוֹפֶל :
וְלֹא מוֹצְאִים לוֹ מַרְאֶה וְצֶבַע · וְלֹא כָּל־טֶבַע אֲשֶׁר שֵׁשׁ וָשָׁבַע :
לָכֵן נְבוּכוֹת כָּל־עֶשְׁתּוֹנוֹת · וְנִבְהָלוֹת כָּל־הַחֶשְׁבּוֹנוֹת :
וְכָל שַׁרְעַפִּים וְכָל־הַרְהוֹרִים · נִלְאִים לָשׂוּם בּוֹ שִׁעוּרִים :
מִלְּשַׁעֲרֵהוּ וּמִלְּהַגְבִּילֵהוּ · מִלְּהַאֲרֵהוּ וּמִלְּפַרְסְמֵהוּ :
בְּכָל־שִׁכְלֵנוּ חִפַּשְׂנוּהוּ · בְּמַדְּעֵנוּ לִמְצוֹא מָה הוּא :
לֹא מְצָאנוּהוּ וְלֹא יְדַעְנוּהוּ · אַךְ מִמַּעֲשָׂיו תִּכַּרְנוּהוּ :
שֶׁהוּא לְבַדּוֹ יוֹצֵר אֶחָד · חַי וְכֹל יוּכָל וְחָכָם מְיוּחָד :
כִּי הוּא הָיָה לַכֹּל קוֹדֶם · עַל כֵּן נִקְרָא אֱלֹהֵי קֶדֶם :
בַּעֲשׂוֹתוֹ בְּלִי כָל־מְאוּם אֶת־כֹּל · יָדַעְנוּ כִּי הוּא כֹּל יָכוֹל :
בַּאֲשֶׁר מַעֲשָׂיו בְּחָכְמָה כֻּלָּם · יָדַעְנוּ כִּי בְּבִינָה פָּעֲלָם :
בְּכָל־יוֹם וָיוֹם בְּחַדְּשׁוֹ כֻּלָּם · יָדַעְנוּ כִּי הוּא אֱלֹהֵי עוֹלָם :
בַּאֲשֶׁר הָיָה קוֹדֶם לְכֻלָּם · יָדַעְנוּ כִּי הוּא חַי (וְקַיָּם) לְעוֹלָם :
וְאֵין לְהַרְהֵר אַחַר יוֹצְרֵנוּ · בְּלִבֵּנוּ וְלֹא בְּסִפּוּרֵנוּ :
לְמַמֵּשׁ וְגוֹדֶשׁ לֹא נְשַׁעֲרֵהוּ · לְטָפֵל וְתוֹאַר לֹא נְדַמֵּהוּ :
וְלֹא נְחַשְׁבֵּהוּ לְעִקָּר וְנִצָּב · וְלֹא לְמִין וְכָל־אוֹן וּלְכָל־נִקְצָב :
כָּל תַּגְרִאִים וְתַגְשִׁכָּלִים · וְהַמַּדָּעִים בְּעֶשֶׂר בְּלוּלִים :
וְשָׁבַע כַּמִּיוֹת וְשֵׁשֶׁת נְדוֹת · וְשָׁלֹשׁ גְּזֵרוֹת וְעִתּוֹת וּמִדּוֹת :
הֵן בַּבּוֹרֵא אֵין גַּם אֶחָד · כִּי הוּא בְּרָאָם כֻּלָּם יָחַד :
כֻּלָּם יִבְלוּ אַף יַחֲלוֹפוּ · הֵם יֹאבֵדוּ וְאַף יָסוֹפוּ :
וְאַתָּה תַּעֲמוֹד וּתְבַלֶּה כֻּלָּם · כִּי חַי וְקַיָּם אַתָּה לְעוֹלָם :

ליום ששי

אַתָּה לְבַדְּךָ יוֹצֵר כֹּל הוּא · וְלֹא יַדְמֶה מַעֲשֶׂה לְעוֹשֵׂהוּ :
כָּל־הָאֲרָצוֹת לֹא יְכִילוּךָ · וְאַף שָׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלוּךָ :

אָז (נ״א אף) יָחִילוּ מַיִם חַיִּים · מִפָּנֶיךָ אֱלֹהִים חַיִּים :
רָעֲשָׁה אֶרֶץ וְנָסוּ מָיִם · וְנָטְפוּ (מַיִם) מִן הַשָּׁמַיִם :
נוֹטָה לְבַדְּךָ הַשָּׁמַיִם · רוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם :
עָשִׂיתָ כָּל־חֶפְצְךָ לְבַדֶּךָ · וְלֹא נִצַּרְכְּתָ עֵזֶר כְּנֶגְדֶּךָ :
סוֹעֵד אֵין מִי יִסְעָדֶךָ · הַכֹּל מִמְּךָ וּמִמְּדֶךָ :
כְּבֹחֲךָ אָז כֵּן עֻצָּתֶךָ · וְלְעוֹלָם כָּל־כְּבוֹדְךָ אַתָּה :
וְלֹא יָעַפְתָּ וְלֹא יָגַעְתָּ · כִּי בְּמַלְאַכְתְּךָ לֹא עָמַלְתָּ :
כִּי בִּדְבָרְךָ כָּל יְצוּרֶיךָ · וּמַעֲשֵׂה חֶפְצְךָ בְּמַאֲמָרֶיךָ :
וְלֹא אַחֲרִתוֹ וְלֹא מְהֵרָתוֹ · הַכֹּל עֲשִׂיתוֹ יָפָה בְּעִתּוֹ :
מִבְּלִי מְאוּמָה כֹּל חִדַּשְׁתָּ · וְאֶת־הַכֹּל בְּלִי כֹּל (נ״א כְּלִי) פָּעַלְתָּ :
וְעַל לֹא יְסוֹד הַכֹּל יָסַדְתָּ · בִּרְצוֹן רוּחֲךָ כֹּל תָּלִיתָ :
זְרוֹעוֹת עוֹלָם אֶת־כֹּל נוֹשְׂאוֹת · מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף וְאֵינָם נִלְאוֹת :
בְּעֵינֶיךָ לֹא דָבָר הוּקְשָׁה · רְצוֹנְךָ כָּל־דָּבָר רוּחֲךָ עוֹשָׂה :
לְפָעֳלְתְּךָ לֹא דָמִיתָ · אֶל כָּל־תּוֹאַר לֹא שָׁוִיתָ :
וְלֹא קָדְמָה לְמַלְאַכְתְּךָ מְלָאכָה · חָכְמָתְךָ הִיא הַכֹּל עָרְכָה :
לִרְצוֹנְךָ לֹא קָדְמוּ וְאַחֲרוּ · וְעַל חֶפְצְךָ לֹא נוֹסְפוּ וְחָסְרוּ :
מִכָּל חֶפְצְךָ לֹא שָׁכַחְתָּ · וְדָבָר אֶחָד לֹא חָסַרְתָּ :
לֹא הֶחֱסַרְתָּ וְלֹא הֶעֱדַפְתָּ · וְדָבָר דֵּק בָּם לֹא פָעַלְתָּ :
אַתָּה תְּשַׁבְּחֵם וּמִי יִתְעַיְּבָם · וְשֶׁמֶץ דָּבָר לֹא נִמְצָא בָם :
הַחֲלוֹתָ בְּחָכְמָה עֲשִׂיתָם · בִּתְבוּנָה וּבְדַעַת כִּלִּיתָם :
מֵרֵאשִׁית וְעַד אַחֲרִית עֲשׂוּיִם · בֶּאֱמֶת וּבְיוֹשֶׁר וְטוֹב רְאוּיִם :
חִקְדַּמְתָּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ רוֹב רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ :
כִּי רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ · חֲלֹא מֵעוֹלָם עַל עֲבָדֶיךָ :
וְעַד לֹא כָּל חַי הוּכַן לְכַלְכֵּל · לִפְנֵי אוֹכֶל תִּתֵּן אֹכֶל :
וּמָזוֹן תַּעֲשֶׂה בְּפִי כֹּל · צָרְכֵי הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל :
שְׁלֹשָׁה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים · אָז הֶכִינוֹתָם לָאַחֲרוֹנִים :
אָז עָטִיתָ אוֹר כַּשַּׂלְמָה · אֵדֶר מְאוֹרוֹת מִמּוּל שַׂלְמָה :
בְּטֶרֶם כָּל יְצוּר מְאוֹד גָּדַלְתָּ : וְאַחַר כֹּל מְאוֹד נִתְגַּדַּלְתָּ :
אָז בְּאֵין לְבוּשׁ הוֹד וְהָדָר לוֹבֵשׁ · עַד לֹא אוֹרֵג גֵּאוּת לָבֵשׁ :
אוֹר כַּשַּׂלְמָה וַבְּמַעִיל עוֹטֶה · שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה נוֹטֶה :
עָשִׂיתָ בָם לְאוֹרִים דְּרָכִים · וְרָצוֹא וָשׁוּב בְּנַחַת מְהַלְּכִים :

הִבְדַּלְתָּ בֵּין מַיִם לְמָיִם · בִּמְתִיחַת רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם :
מְזוֹנוֹת מְעוֹנוֹת לִשְׁרֹץ מָיִם · וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל (פְּנֵי רְקִיעַ) הַשָּׁמָיִם :
עֹשֶׂב וְהָצִיר לָבְשָׁה אֲדָמָה · מַאֲכָל לְחַיָּה וּלְבָל בְּהֵמָה :
בְּקִרְנָן בֶּן שָׁמֵן גֵּן נָטַעְתָּ · אֶל הָאָדָם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ :
עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ עָשִׂיתָ לוֹ · דֵּי מַחְסוֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ :
כָּל מַעֲשֶׂיךָ בְּיָדוֹ הִתָּה · וְתַחַת רַגְלָיו הַכֹּל שַׁתָּה :
לְהַעֲלוֹת מִהֶם בֶּקֶר וָצֹאן · עַל מִזְבַּחֲךָ יַעֲלוּ לְרָצוֹן :
עָשִׂיתָ לוֹ כְּתוֹנֶת לְשָׁרֵת · לְהַדְרַת קֹדֶשׁ וּלְתִפְאָרֶת :
שַׂמְתָּ בְּקִרְבּוֹ חָכְמַת אֱלֹהִים · כִּי יְצַרְתּוֹ לְךָ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים :
לֹא מָנַעְתָּ-עַל פְּנֵי אֲדָמָה · צָרְכֵי אָדָם וְכָלָם בְּהָכְמָה :
מַעֲשֶׂיךָ מְאֹד רַבּוּ וְגָדְלוּ · וְשִׁמְךָ יֵי כֻּלָּם יְהַלְּלוּ :
רַבּוּ וְגָדְלוּ מְאֹד מַעֲשֶׂיךָ · יוֹדוּךָ יֵי כָּל מַעֲשֶׂיךָ :
כֹּל פָּעַלְתָּ לְמַעֲנֶיךָ · וְלִכְבוֹדְךָ כָּל קִנְיָנֶךָ :

ליום השבת

אָז בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נָחָתָּ · יוֹם הַשַּׁבָּת עַל-כֵּן בֵּרַכְתָּ :
וְעַל-כָּל-פּוֹעֵל תְּהִלָּה עָרוּכָה · חֲסִידֶיךָ · בְּכָל-עֵת יְבָרְכוּכָה :
בָּרוּךְ יְהוָה יוֹצֵר כֻּלָּם · אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם :
כִּי מֵעוֹלָם עַל עֲבָדֶיךָ · רוֹב רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ :
וּבְמַצָּרִים הַחֲלוֹתָ · לְהוֹדִיעַ כִּי מְאֹד נַעֲלֵיתָ :
עַל-כָּל-אֱלֹהִים בַּעֲשׂוֹת בָּהֶם · שְׁפָטִים גְּדוֹלִים וּבְאלֹהֵיהֶם :
בְּבָקְעָךְ יַם סוּף עַמְּךָ רָאוּ · הַיָּד הַגְּדוֹלָה וַיִּירָאוּ :
נְהַגְתָּ עַמְּךָ לַעֲשׂוֹת לָךְ · שֵׁם תִּפְאֶרֶת לְהַרְאוֹת גָּדְלָךְ :
וְדִבַּרְתָּ עִמָּם מִן הַשָּׁמָיִם · וְגַם הָעָבִים נָטְפוּ מָיִם :
יָדַעְתָּ לְכֻתָּם בַּמִּדְבָּר · בְּאֶרֶץ צִיָּה אִישׁ לֹא עָבָר :
תַּתָּה לְעַמְּךָ דְּגַן שָׁמַיִם · וְכֶעָפָר שְׂאֵר וּמְצוּר מָיִם :
תְּגָרֵשׁ גּוֹיִם רַבִּים עַמִּים · יִירְשׁוּ אַרְצָם וַעֲמַל לְאֻמִּים :
בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקִּים וְתוֹרוֹת · אֲמָרוֹת יְהוָה אִמְרוֹת טְהוֹרוֹת :
וַיִּתְעַדְּנוּ בְּמַרְעֵה שָׁמֵן · וּמֵחֵלְמִישׁ צוּר פַּלְגֵי שָׁמֶן :
בְּנוֹתָם בָּנוּ עִיר קָדְשֶׁךָ · וַיִּפְאָרוּ בֵּית מִקְדָּשֶׁךָ :
וַתֹּאמֶר פֹּה אֵשֵׁב לְאוֹרֶךְ · יָמִים צִדָּה בָּרֶךְ אֲבָרֶךָ :
כִּי שָׁם-יִזְבְּחוּ וַבְחֵי צֶדֶק · אַף כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק :
וּבֵית תַּלְוִי נְעִימוֹת יְזַמֵּרוּ · לְךָ יִתְרוֹעֲעוּ אַף יָשִׁירוּ

בֵּית יִשְׂרָאֵל וְיִרְאֵי יְהוָה · יְכַבְּדוּ וְיוֹדוּ שִׁמְךָ יְהוָה :
הֵטִיבוֹתָ מְאֹד לָרִאשׁוֹנִים · כֵּן תֵּטִיב גַּם לָאַחֲרוֹנִים :
יְהוָה תָּשִׂישׂ נָא עָלֵינוּ · כַּאֲשֶׁר שַׂשְׂתָּ עַל אֲבוֹתֵינוּ :
אוֹתָנוּ לְהַרְבּוֹת וּלְהֵיטִיב · וְנוֹדֶה לְךָ לְעוֹלָם כִּי תֵּטִיב :
יְהוָה תִּבְנֶה עִירְךָ מְהֵרָה · כִּי עָלֶיהָ שִׁמְךָ נִקְרָא :
וְקֶרֶן דָּוִד תַּצְמִיחַ בָּהּ · וְתִשְׁכּוֹן לְעוֹלָם יְיָ בְּקִרְבָּהּ :
וְבֶחֱי צֶדֶק שָׁמָּה נִזְבְּחָה · וְכִימֵי קֶדֶם תֶּעֱרַב מִנְחָה :
ור״ שְׁךָ בְּאוֹר פָּנֶיךָ · כִּי תַּפְצִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ :
וּבִרְצוֹנְךָ תַּעֲשֶׂה חֶפְצֵנוּ · תַּבֵּט נָא עַמְּךָ בְּלָנוּ :
בְּחַרְתָּנוּ הֱיוֹת לְךָ לְעַם סְגֻלָּה · עַל עַמְּךָ בֵּרַכְתָּךְ סֶלָה :
וְתָמִיד נְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ · וּנְהַלֵּל לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ :
וּמִבִּרְכָתְךָ עַמְּךָ וְבָרֶךְ · כִּי אֶת כָּל אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ :
וַאֲנִי בְּעוּדִי אֲהַלְלָה בּוֹרְאִי · וַאֲבָרֶכָה כָּל יְמֵי צְבָאִי :
יְהִי שֵׁם יְיָ מְבוֹרָךְ לְעוֹלָם · מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם :

כַּכָּתוּב בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעֹלָם · וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אָמֵן וְהַלֵּל לַיְיָ : עָנָה דָנִיאֵל וְאָמַר לְהֱוֵא שְׁמֵהּ דִּי אֱלָהָא מְבָרַךְ מִן עָלְמָא וְעַד עָלְמָא דִּי חָכְמָתָא וּגְבוּרְתָא דִּי־לֵהּ הִיא : וַיֹּאמְרוּ הַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ וְקַדְמִיאֵל בְּנֵי חֲשַׁבְנְיָה שֵׁרֵבְיָה הוֹדִיָּה שְׁכַנְיָה פְּתַחְיָה קוּמוּ בָּרְכוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם עַד הָעוֹלָם וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךָ וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה : וַיֹּאמַר בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן הַלְלוּיָה: וַיֹּאמַר יְבָרֶךָ דָּוִד אֶת יְיָ לְעֵינֵי כָּל הַקָּהָל וַיֹּאמֶר דָּוִד · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם :